ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Αρχαιολογία και Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου: από την Απώτατη Προϊστορία έως την Ύστερη Αρχαιότητα - Archaeology and History of the Ancient World: from the Early Prehistory to Late Antiquity»

Ειδίκευση: Κλασική Αρχαιολογία

«Κεραμική από το Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ανδρέας Λεβέντης

Τριμελής Επιτροπή:

Δημάκης Νικόλαος: Επίκουρος Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ

Πλάντζος Δημήτρης: Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ

Κεφαλίδου Ευρυδίκη: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ

Αθήνα 2024

Κεραμική από το Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου

Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Αρχαιολογία και Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου: από την Απώτατη Προϊστορία έως την Ύστερη Αρχαιότητα - Archaeology and History of the Ancient World: from the Early Prehistory to Late Antiquity»

Ειδίκευση: Κλασική Αρχαιολογία

«Κεραμική από το Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ανδρέας Λεβέντης

Τριμελής Επιτροπή:

Δημάκης Νικόλαος: Επίκουρος Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ

Πλάντζος Δημήτρης: Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ

Κεφαλίδου Ευρυδίκη: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ

Αθήνα 2024

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι πόλεις των νεκρών (εν. *νεκρόπολις*), όπως ανασυστήνονται μέσα από τα μάτια των ζωντανών ακολουθώντας συγκεκριμένες ταφικές πρακτικές, γίνονται αντικείμενο μελέτης και παραγωγής γνώσης. Μια τέτοια περίπτωση με κοινωνικό και πολιτισμικό ενδιαφέρον για τη μελέτη της ελληνιστικής Αλεξάνδρειας είναι η νεκρόπολη του Shatby (4ος - 2ος αι. π.Χ.). Το παλαιότερο ασφαλώς χρονολογημένο νεκροταφείο της πόλης, που «γεννάται» λίγα χρόνια μετά την ίδρυσή της από τον Μέγα Αλέξανδρο το 331 π.Χ. και βρίσκεται στο ανατολικό άκρο της πόλης, ακριβώς έξω από τα τείχη της. Το γεωγραφικό και ανασκαφικό πλαίσιο του χώρου έρχεται σε άμεσο διάλογο με τα κεραμικά κινητά ευρήματα αλλά και τα ακίνητα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα που διασώθηκαν από τις ανασκαφές των αρχών του περασμένου αιώνα, αποτελούν σημαντικό αρωγό για την παρούσα μελέτη. Με βάση την κεραμική που έφερε στο φως η τελευταία ανασκαφική έρευνα και η σύμπραξη του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με την Αρχαιολογική Εταιρεία της Αλεξάνδρειας στο διάστημα 2019 - 2023, γίνεται μια πρώτη προσπάθεια ανασύστασης της πόλης κατά τα πρώτα χρόνια της ύπαρξής της με γνώμονα την αποκρυπτογράφηση των αντιλήψεων των πρώτων κατοίκων της. Η χρονολογική ακολουθία από το τέλος του 4ου έως τον 2ο αιώνα π.Χ. στέκεται άξιος υποστηρικτής στην κατανόηση των πολιτιστικών ανταλλαγών με τα υπόλοιπα κέντρα του ελληνιστικού κόσμου, όπως η Αττική, η Κρήτη, η Ρόδος, η Κύπρος καθώς και τα μικρασιατικά παράλια· πολιτισμικές και κοινωνικοπολιτικές ανταλλαγές που αντανακλώνται στο Υπόγειο Α και στα κεραμικά του αντικείμενα που φύλασσε επί αιώνες. Πινάκια με μελανό υάλωμα, λυχνάρια, μυροδοχεία, εμπορικοί αμφορείς, ακόμη και υδρίες τύπου Hadra είναι μερικοί από τους κεραμικούς τύπους των ευρημάτων που θα συζητηθούν και απεικονίζουν με γλαφυρό τρόπο την πολιτισμική συνύπαρξη διαφορετικών πληθυσμών και δοξασιών με κοινό γεωγραφικό σημείο το κέντρο του ελληνιστικού κόσμου, την πόλη του Αλεξάνδρου.

ABSTRACT

The cities of the dead (sin. *νεκρόπολις*), as reconstructed through the eyes of the living following specific burial practices, become an object of study and knowledge production. One such case of social and cultural interest for the study of Hellenistic Alexandria is the necropolis of Shatby (4th - 2nd century BCE). The oldest certainly dated cemetery of the city, "born" a few years after its foundation by Alexander the Great in 331 BC and located at the eastern end of the city, just outside its walls. The geographical and excavation context of the site comes in direct dialogue with the pottery movable finds and the immovable architectural remains that survived from the excavations of the early last century, are an important aid to the present study. Based on the pottery brought to light by the latest excavation research and the partnership between the National and Kapodistrian University of Athens and the Archaeological Society of Alexandria between 2019 - 2023, a first attempt is made to reconstruct the city during the early years of its existence with a view to deciphering the perceptions of its early inhabitants. The chronological sequence from the end of the 4th to the 2nd century BC is a worthy supporter of the understanding of the cultural exchanges with the other centers of the Hellenistic world, such as Attica, Crete, Rhodes, Cyprus and the Asia Minor coast· cultural and socio-political exchanges that are reflected in Basement A and its ceramic objects that were preserved for centuries. Plates with black glaze, lamps, unguentaria, commercial amphorae and even Hydriae Hadra are some of the pottery types of the finds that will be discussed and vividly illustrate the cultural coexistence of different populations and beliefs with the common geographical point being the center of the Hellenistic world, the city of Alexander.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἶθ' ἡ Νεκρόπολις τὸ προάστειον, ἐν ᾧι κῆποί τε πολλοὶ καὶ ταφαὶ καὶ καταγωγαὶ πρὸς τὰς ταριχείας τῶν νεκρῶν ἐπιτήδειαι

Στράβων, *Γεωγραφικά*, 17.1.10.

Μέσα στο ευρύ ερευνητικό φάσμα της κλασικής αρχαιολογίας, οφείλω να ξεχωρίσω τις περιπτώσεις των ελληνιστικών ταφικών συμφραζομένων και το *corpus* των κεραμικών συνόλων που φυλάσσουν στο διηνεκές, ως το πεδίο της έρευνας που με απασχόλησε ήδη από τις προπτυχιακές μου σπουδές. Το επιλεγόμενο μάθημα με τίτλο: «Ελληνιστική και ρωμαϊκή κεραμική σε ταφικά συμφραζόμενα» που υλοποιήθηκε με ζήλο από τον καθηγητή Νικόλαο Δημάκη, λειτούργησε ως το έναυσμα για την επερχόμενη εις βάθος μελέτη της ταφικής αρχαιολογίας. Επόμενος καταλυτικός σταθμός υπήρξε η μελέτη της διαχρονικής νεκρόπολης της Αμφίπολης, στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού σεμιναρίου «ΚΛ25: Ταφική Αρχαιολογία», βασισμένο στην αρχαιολογική θεωρία της κλασικής αρχαιολογίας και ειδικότερα στις θεωρίες του θανάτου και των ταφικών πρακτικών στον αρχαίο κόσμο. Το διεθνές επιστημονικό συνέδριο «Alexandria and Hellenism in northern Egypt» που έλαβε χώρα τον Μάιο του 2023 στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, έθεσε γερές βάσεις για την επερχόμενη μελέτη των ταφικών συνόλων της πτολεμαϊκής πρωτεύουσας.

Στο πλαίσιο των ερεθισμάτων περί της μελέτης των ταφικών συμφραζομένων της ελληνιστικής περιόδου θα ήταν μέγιστο σφάλμα να λησμονήσω την επαφή μου με ένα από τα σημαντικότερα σύνολα της αρχαίας Αθήνας. Ο λόγος για το «Agora Bone Well», το οποίο υπήρξε σημαντικός αρωγός στην προσπάθειά μου να κατανοήσω τις ταφικές πρακτικές και τα έθιμα του εκάστοτε κέντρου του ελληνιστικού κόσμου. Η προσπάθεια αυτή έλαβε σάρκα και οστά υπό την καθοδήγηση της αξιότιμης αρχαιολόγου Johanna Fabricius από το Freie Universität του Βερολίνου, στο πλαίσιο της συνεργασίας μας το χειμώνα του 2023-2024 μέσω του προγράμματος «Erasmus+». Επιπλέον, με γνώμονα τη λεπτομερέστερη προσέγγιση της ελληνιστικής Αλεξάνδρειας, συνεργάστηκα με επιμέλεια και σεβασμό, τόσο με τον κ. Δημήτρη Πλάντζο όσο και με τον κ. Νικόλαο Δημάκη στο έσχατο μεταπτυχιακό σεμινάριο με τίτλο: «ΚΛ20: Ελληνιστική Αλεξάνδρεια: τοπογραφία, αρχαιολογία, και τέχνη». Ο τελευταίος

σταθμός υπήρξε ίσως και η σπουδαιότερη έκφραση του ενδιαφέροντός μου για τη μελέτη των πτολεμαϊκών συνόλων της Αλεξάνδρειας, με σκοπό την αποκρυπτογράφηση και την επιστημονική ματιά των δεδομένων.

Σε αυτό το ταξίδι των πλούσιων ερευνητικών ερωτημάτων και στην προσπάθειά τους να απαντηθούν μέσω του παρόντος πονήματος, οφείλω να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στους ανθρώπους που στάθηκαν άξιοι αρωγοί δίπλα μου. Πρωτίστως, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της παρούσας έρευνας Νικόλαο Δημάκη, ο οποίος αψήφησε κάθε ενδοιασμό και μου εμπιστεύθηκε το παρόν κεραμικό σύνολο από το νεκροταφείο του Shatby, ώστε να αποτελέσει το θέμα της διπλωματικής μου εργασίας. Συνάμα, ευχαριστώ θερμά τον καθηγητή Δημήτρη Πλάντζο, ο οποίος στάθηκε άξιος παρατηρητής της πορείας μου μέσα στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα και συνέβαλλε στην υλοποίηση διεθνών ερευνητικών προγραμμάτων και συνεδρίων που υπήρξαν καταλυτικοί παράγοντες της επαφής μου με το συναφές επιστημονικό κοινό. Η κα. Ευρυδίκη Κεφαλίδου, ως ένας από τους σημαντικότερους επιβλέποντες καθηγητές μου ήδη από το προπτυχιακό επίπεδο, τόσο στο θεωρητικό πανεπιστημιακό πλαίσιο, όσο και στο ανασκαφικό πεδίο του βόρειου ελλαδικού χώρου, συμβάλλει τα μέγιστα στην ερευνητική μου πορεία εως τώρα.

Τέλος, εγκάρδιες ευχαριστίες οφείλονται στους φίλους και συναδέλφους Ευάγγελο Γαλάνη και Βαρβάρα Ιωαννίδου για τις πολύωρες συζητήσεις και τις χρήσιμες συμβουλές τους σχετικά με το θέμα της έρευνας. Ωστόσο, δεν θα μπορούσα να μην αναγνωρίσω την έμπρακτη στήριξη και υπομονή της οικογένειάς μου, χωρίς την οποία δεν θα μπορούσε να υλοποιηθεί το παρόν πόνημα. Άνθρωποι εντός και εκτός πανεπιστημιακού χώρου καθώς και η ηθική υποστήριξη της Στέλλας Μπουτσελάκη κατέστησαν ευκολότερη την πολύμηνη διαδρομή της έρευνας κάτω από ευνοϊκές και αντίξοες συνθήκες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΤΑ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ 19
1.1. Η ΔΥΤΙΚΗ ΝΕΚΡΟΠΟΛΗ 20
1.2. Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΝΕΚΡΟΠΟΛΗ 27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΣΕ ΤΑΦΙΚΟ CONTEXT 31
2.1. Η ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΥΣΤΕΡΟ 4ο ΑΙ. Π.Χ. 32
2.1.1 ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ 33
2.1.2. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ 35
2.2. Η ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ 3ΟΥ ΑΙ. Π.Χ. 38
2.2.1. ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ 38
2.2.2. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ 41
2.3. Η ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ 3ΟΥ ΑΙ. Π.Χ. 43
2.3.1. ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ 44
2.3.2. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ 45
2.4. Η ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΤΟΥ 2ΟΥ ΑΙ. Π.Χ. 48
2.4.1. ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ 48
2.4.2. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ 50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. SHATBY: ΤΟ ΠΡΩΙΜΟΤΕΡΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ . 52
3.1. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΟΥ SHATBY 52
3.2. ΤΟ ΤΑΦΙΚΟ ΥΠΟΓΕΙΟ Α 55
3.3. ΤΟ ΤΑΦΙΚΟ ΥΠΟΓΕΙΟ Β 59
3.4. ΤΟ ΤΑΦΙΚΟ ΥΠΟΓΕΙΟ Γ 61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΑΠΟ ΤΟ ΤΑΦΙΚΟ ΥΠΟΓΕΙΟ Α ΤΟΥ SHATBY (2019-2021) 64
4.1. ΜΥΡΟΔΟΧΕΙΑ 65
4.1.1. ΤΥΠΟΥ GLOBULAR 68
4.1.2. ΤΥΠΟΥ FUSIFORM 75
4.2. ΛΗΚΥΘΙΑ 77
4.3. ΟΙΝΟΧΟΕΣ 81
4.4. ΟΛΠΕΣ 94
4.5. ΛΑΓΥΝΟΣ 101
4.6. ΑΩΤΟΣ ΜΙΚΡΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΙΘΟΣ 106
4.7. ΑΜΦΟΡΕΙΣ 109
4.8. ΚΡΑΤΗΡΕΣ-ΜΠΟΛ (BOWL-KRATER) 114
4.9. ΜΙΚΚΥΛΑ ΑΩΤΑ ΑΓΓΕΙΑ 118

4.10. ΛΕΚΑΝΙΔΕΣ 120
4.11. ΑΩΤΑ ΣΚΥΦΙΔΙΑ 124
4.11.1. ΑΩΤΑ ΣΚΥΦΙΔΙΑ ΜΕ ΕΣΩ ΝΕΥΟΝ ΧΕΙΛΟΣ (ECHINUS BOWLS) 124
4.11.2. ΑΩΤΑ ΣΚΥΦΙΔΙΑ ΜΕ ΕΞΩ ΝΕΥΟΝ ΧΕΙΛΟΣ 131
4.12. ΣΚΥΦΙΔΙΑ 138
4.13. ΛΟΠΑΔΑ 141
4.14. ΠΙΝΑΚΙΑ 144
4.15. ΚΑΝΘΑΡΟΙ 151
4.16. ΛΥΧΝΑΡΙΑ 157
4.17. ΘΗΛΑΣΤΡΟ 171
4.18. ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΑΜΦΟΡΕΙΣ 172
4.18.1.ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟΙ ΑΜΦΟΡΕΙΣ 174
4.18.2. ΚΩΑΚΟΣ ΑΜΦΟΡΕΑΣ 181
4.18.3. ΡΟΔΙΑΚΟΙ ΑΜΦΟΡΕΙΣ 183
4.19. ΥΔΡΙΕΣ ΤΥΠΟΥ HADRA 200
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 223
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ (2019-2021) 229
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 356
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ 382
ΕΙΚΟΝΕΣ 392
ΠΙΝΑΚΕΣ 485

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρόν πόνημα πραγματεύεται το αδημοσίευτο κεραμικό υλικό που αποκαλύφθηκε στις πιο πρόσφατες ανασκαφικές έρευνες που έλαβαν χώρα στο Ταφικό Υπόγειο Α του νεκροταφείου του Shatby. Το κεραμικό σύνολο που θα εξετασθεί ήταν το αποτέλεσμα μιας πολυετούς και γόνιμης συνεργασίας μεταξύ ελληνικών και διεθνών φορέων. Το 2019, η Αρχαιολογική Εταιρεία της Αλεξάνδρειας, με χορηγία του ιδρύματος Α.Γ. Λεβέντη και υπό την παραχώρηση του Υπουργείου Τουρισμού και Αρχαιοτήτων της Αιγύπτου, ξεκίνησε ένα πολύπλευρο έργο για την πλήρη επανεξέταση του νεκροταφείου του Shatby[1]. Το ερευνητικό πρόγραμμα «The Alexandrian Necropolis Project 2019-2023» υλοποιήθηκε από την Αρχαιολογική Εταιρεία της Αλεξάνδρειας (Archaeological Society of Alexandria) σε συνεργασία με το Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Το Μνημόνιο Συνεργασίας (Memorandum of Understanding) που υπογράφηκε μεταξύ της ASA και του ΕΚΠΑ, αποσκοπούσε στην εκ νέου ανασκαφική έρευνα και την αποκάλυψη του αρχαιολογικού ορίζοντα του χώρου[2], στην καταγραφή και συντήρηση των κινητών και των ακίνητων ευρημάτων και εν γένει, στη μελέτη και αποκατάσταση ολόκληρου του νεκροταφείου του Shatby με έμφαση στο Υπόγειο Α και τον περιβάλλοντα χώρο του[3]. Επικεφαλής της ερευνητικής ομάδας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών ήταν ο Νικόλαος Δημάκης, επίκουρος καθηγητής κλασικής αρχαιολογίας του τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας στο ομώνυμο πανεπιστημιακό ίδρυμα, από τον οποίο μου ανατέθηκε η καταγραφή, η μακροσκοπική και η τυπολογική μελέτη του εν λόγω κεραμικού υλικού.

Η γεωγραφική θέση του ταφικού συμπλέγματος των τριών υπογείων που απαρτίζουν το νεκροταφείο του Shatby, καταλαμβάνει μια έκταση μεγαλύτερη των 3.500 τετ. χλμ. Σε γειτνίαση με το κολλέγιο του Αγίου Μάρκου που βρίσκεται στα νότια, σε απόσταση 100 μέτρων από την ακτογραμμή της Μεσογείου στα βόρεια, αλλά και όχι πολύ μακριά από το κεντρικό κτίριο του Πανεπιστημίου και τη Βιβλιοθήκη της

[1] Haggag, Savopoulos 2023, 19.
[2] Το γεγονός αυτό στέκεται πρώτιστης σημασίας για το ερευνητικό πρόγραμμα καθώς ο πρώτος ανασκαφέας του χώρου Evaristo Breccia, αλλά και μετέπειτα επεμβάσεις που έγιναν στο διηνεκές του χρόνου, δεν κατάφεραν να φθάσουν στον κατώτατο αρχαιολογικό ορίζοντα του Υπογείου Α. Ο λόγος, πιθανότατα να ήταν να αναβλύζοντα ύδατα που κάλυπταν το χώρο με αποτέλεσμα την αδυναμία της ολοκλήρωσης της εκάστοτε αρχαιολογικής έρευνας.
[3] Dimakis (υπό δημοσίευση).

Αλεξάνδρειας, το Shatby βρίσκεται στο κέντρο του αρχαιολογικού και εν γένει ερευνητικού ενδιαφέροντος, λόγω της μακράς περιόδου χρήσης του. Στο πλαίσιο της ανάδειξης ενός χώρου που χρησιμοποιήθηκε με συστηματικό τρόπο από τον ύστερο 4ο αιώνα με την κατοίκηση των πρώτων Ελλήνων στην πόλη, έως και τον ύστερο 2ο αιώνα π.Χ. όταν οι επεκτατικές ανάγκες των ορίων της Αλεξάνδρειας απαιτούσαν τη διεύρυνση του τείχους προς ανατολάς[4], στέκεται το κεραμικό υλικό ως μάρτυρας των εργαστηριακών και εμπορικών εξελίξεων του *Χρόνου*.

Σκοπός της έρευνας είναι να ερμηνεύσει την παρουσία του συγκεκριμένου κεραμικού υλικού στο Υπόγειο Α του νεκροταφείου του Shatby και να εξετάσει ζητήματα προέλευσης, τυπολογίας και χρήσης. Η παρουσία της κεραμικής πλειάδας των αγγείων που παράγονταν στα εργαστήρια της Μεσογείου και της Αλεξάνδρειας κατά τους ελληνιστικούς χρόνους, αλλά και η απουσία ενός μεγάλου μέρους των κεραμικών της τύπων, μαρτυρά τις πρώτες στιγμές της γένεσης αλλά και την εξέλιξη ενός πολιτισμού με προπύργιο του την πτολεμαϊκή πρωτεύουσα, που θα καταφέρει να αντλήσει τον χαρακτηρισμό της ελληνιστικής *κοσμόπολης*. Οι στόχοι της παρούσας έρευνας κινήθηκαν με γνώμονα την πολιτισμική ταυτότητα που ήθελε να αναδείξει και να αφήσει ως αέναο αποτύπωμα ο πτολεμαϊκός πολιτισμός ήδη από την αρχή της ίδρυσης της πόλης στα 331 π.Χ. Η εξέταση της χρονολόγησης των 186 αγγείων που αποτελούν το *corpus* της έρευνας, εκ των οποίων ένας σημαντικός αριθμός σώζεται σε αποσπασματική μορφή, όφειλε να κινηθεί με βάση την προσεκτική ανάγνωση των κεραμικών συνόλων που έχουν αποκαλυφθεί στο διηνεκές, τόσο σε οικιστικά, όσο και σε ταφικά περιβάλλοντα της Αλεξάνδρειας. Απαραίτητη για τη χρονολόγηση, κρίθηκε και η συστηματική καταγραφή των ελληνιστικών προϊόντων που παρήχθησαν στα κεραμικά εργαστήρια των έτερων περιοχών της δυτικής, μα κυρίως της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου. Πολιτισμικές επιρροές και εμπορικές συναλλαγές στο πλαίσιο ενός οικονομικού ελέγχου μεταξύ των περιοχών, συνέθεσαν το αποτέλεσμα της ύπαρξης εξαγώγιμων προϊόντων σε οικιστικά και ταφικά *context*, με πρωταγωνίστριες τις νησιωτικές περιοχές της Ρόδου και της Κύπρου, καθώς και την Αθήνα να αποτελεί τον παραγωγό και προκάτοχο της πλειονότητας των κεραμικών τύπων. Οι υπόλοιπες περιοχές προέλευσης των εισαγόμενων προϊόντων, επικουρούν τον πολιτισμικό χαρακτήρα της πτολεμαϊκής ύπαρξης μέσω μεμονωμένων παραδειγμάτων. Ο στόχος που σχετίζεται με την παρατήρηση της τυπολογικής εξέλιξης του ελληνιστικού

[4] Haggag, Savopoulos 2023, 11.

κεραμικού ρεπερτορίου, που απαντάται με τον πιο γλαφυρό τρόπο στα ταφικά συμφραζόμενα της Αλεξάνδρειας, εμφιλοχωρεί στο Υπόγειο Α του Shatby και αναδεικνύεται στις σελίδες που θα ακολουθήσουν.

Τέλος, επιτακτική είναι η ανάγκη για την αναφορά ενός συνόλου παραγόντων που στάθηκαν ως τροχοπέδη στην έρευνα του παρόντος κεραμικού υλικού. Αρχικά, η ίδια η γεωγραφική θέση του νεκροταφείου καθιστά το χώρο ευπρόσβλητο, τόσο σε ακραία καιρικά φαινόμενα, όσο και στις συνεχείς ανθρωπογενείς επεμβάσεις. Το σαθρό και αμμώδες υπέδαφος της Αλεξάνδρειας αναδεικνύεται ως πρώτιστης σημασίας παράγοντας της κατωφέρειας του εδάφους με ό,τι αρχαιολογικό κατάλοιπο αυτό συνοδευόταν. Παράλληλα, τα αναβλύζοντα ύδατα που πηγάζουν από τον υδάτινο ορίζοντα της πόλης καθώς και η δεδομένη εγγύτητα του χώρου στην ακτογραμμή της Μεσογείου θάλασσας, καθιστούν αδύνατη τη μελέτη της στρωματογραφίας των ευρημάτων που έρχονται στο φως. Η δυνατότητα της καταγραφής των αντικειμένων περιορίζεται στη γενική αναφορά των σημείων εύρεσης των αγγείων ως, «Επιφανειακό Στρώμα», «Χώρος C», «Χώρος G» και «Χώρος G΄». Η άμεση πρόσβαση στο κεραμικό υλικό προς μελέτη από το Shatby δεν κατέστη δυνατή, λόγω γραφειοκρατικής ένδειας. Ωστόσο, η βασική αιτία της ανεκπλήρωτης μελέτης των αγγείων και των θραυσμάτων τους, στάθηκε η έλλειψη της χρονικά έγκυρης αδειοδότησης από το *Security Department* της Αλεξάνδρειας, εξαιτίας της έκρυθμης κοινωνικής και πολιτικής κατάστασης που έχει γενικευθεί τα τελευταία χρόνια στη χώρα της Αιγύπτου. Συνεπώς, με βασικές πηγές πληροφοριών, τον συγκεντρωτικό και λεπτομερή κατάλογο των κεραμικών αντικειμένων που έχουν συντάξει με επιμέλεια και προσοχή οι συνάδελφοι της ερευνητικής ομάδας του «The Alexandrian Necropolis Project 2019-2023», αλλά και το αξιόπιστο και λεπτομερές φωτογραφικό υλικό που είχαν στη διάθεσή τους, στάθηκε ικανή η εξέταση των ευρημάτων. Ωστόσο, παρά το σύνολο των αρνητικών παραγόντων που παρατέθηκαν και κυρίως με την άξια καθοδήγηση και επικοινωνία με τους ιθύνοντες, κατέστη δυνατή η μακροσκοπική και τυπολογική εξέταση του κεραμικού συνόλου και η εξαγωγή ασφαλών ερευνητικών συμπερασμάτων που εγκολπώνονται στο ταφικό σύμπλεγμα του Υπογείου Α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΤΑ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Η μελέτη της ελληνιστικής Αλεξάνδρειας δε μπορεί να περιοριστεί στα ελάχιστα ανασκαφικά δεδομένα των οικιστικών χώρων που διαθέτει[5], δεδομένης της σύγχρονης πυκνοκατοικημένης πόλης που έχει χτιστεί στο σημερινό εδαφικό ορίζοντα[6]. Με αυτό το γνώμονα, οι ερευνητές έχουν στραφεί σε εκείνους τους τόπους των ανθρώπων που βρίσκονται στο μεταίχμιο μεταξύ της επίγειας ζωής και αυτής του *Επέκεινα*. Τα νεκροταφεία της πόλης, τα σημεία όπου οι νεκροί θάπτονται και «ξαναζωντανεύουν» κάθε φορά που τελείται μια μεταθανάτια τελετουργία από τους ζωντανούς οικείους τους, είναι αυτά που παγιώνονται ως η πολυτιμότερη πηγή πληροφοριών για την ελληνιστική, και όχι μόνο, ζωή της Αλεξάνδρειας (εικ. 1).

Ωστόσο, πριν από τη θεωρητική προσέγγιση που θα ακολουθήσει, αξίζει να αναφερθεί πως αρχικά, από την ίδρυση της πτολεμαϊκής πρωτεύουσας (331 π.Χ.) δημιουργήθηκαν μεγάλα νεκροταφεία τόσο στην ανατολική όσο και στη δυτική πλευρά της πόλης (εικ. 2-3), γεγονός που μπορεί να οφείλεται στον υπερπληθυσμό της και στην αξιοποίηση των εκτάσεων στις περιοχές αυτές. Κατά την μετα-αλεξανδρινή περίοδο, γνωστή ως πτολεμαϊκή περίοδος (305-30 π.Χ.), ενταφιάστηκαν στην ανατολική νεκρόπολη σχεδόν αποκλειστικά Έλληνες και ξένοι κάτοικοι της πόλης που ακολούθησαν τον Μ. Αλέξανδρο στην εκστρατεία του ή εγκαταστάθηκαν στην πόλη λίγα χρόνια αργότερα από την ίδρυσή της. Αντιθέτως, στη δυτική νεκρόπολη έχουν ενταφιαστεί κάποιοι Έλληνες και ξένοι, αλλά στην πλειονότητά τους οι νεκροί κατάγονται από την Αίγυπτο και την ίδια την Αλεξάνδρεια[7]. Μια εύλογη σκέψη σχετικά με μια μεθοδευμένη διαδικασία και πρόνοια ως προς το φυλετικό διαχωρισμό την ενταφιασμών της πόλης, θα μπορούσε εύκολα να οφείλεται σε μια απόφαση της πτολεμαϊκής αυλής αλλά είναι κάτι που μόνο ανασκαφικά μπορεί να εξακριβωθεί.

---

[5] Ενδεικτικά, βλ. Elaigne 2012 (σχετικά με οικιστικά κατάλοιπα από την περιοχή του Βρετανικού Προξενείου και το θέατρο Diana).

[6] Harlaut 2018, 107· Ωστόσο, οι γνώσεις μας σχετική με την κεραμική της ελληνιστικής Αλεξάνδρειας ενισχύεται από το έργο των Harlaut & Hayes που φορά ως επί το πλείστων οικιστικά σύνολα που εντοπίστηκαν τόσο στην περιοχή του Βρετανικού Προξενείου, όσο και στο λεγόμενο γήπεδο του Κρίκετ (*Cricket Ground*)· δύο χώροι που βρίσκονται στον κυρίως οικιστικό ιστό της σύγχρονης Αλεξάνδρειας. Ακόμη, οι εν λόγω μελετητές, πραγματεύονται κεραμικά σύνολα από το νησί Nelson αλλά και πλούσια ταφικά σύνολα από τη νεκρόπολη της Πλινθίνης, στα δυτικά περίχωρα της πόλης. Βλ. Harlaut, Hayes 2018.

[7] Ορισμένα από τα συμπεράσματα που κατέληξε ο Breccia ήδη από τις πρώτες του ανασκαφικές έρευνες στις αρχές του 20ου αιώνα, βλ. στο: Breccia 1914, 70.

Επιπλέον, παρατηρείται πως ήδη από το τέλος της περιόδου των Πτολεμαίων και κατά τη ρωμαϊκή εποχή, δηλαδή στο β΄ μισό του 1ου αι. π.Χ., συνεχίστηκε η ταφή των νεκρών στις προάστιες περιοχές, αλλά σε πολύ μικρότερο βαθμό σε σχέση με τη δυτική νεκρόπολη ενώ παράλληλα, η μέθοδος της μουμιοποίησης εμφανίζεται κατεξοχήν στη νεκρόπολη της δύσης. Σε μια προσπάθεια να προσεγγιστεί το ζήτημα των νεκροταφείων της πόλης όσο το δυνατόν πιο διεξοδικά και κατανοητά στον αναγνώστη, θα ήταν δόκιμο να ακολουθηθεί μια πορεία Δύσης-Ανατολής, καταλήγοντας στο κύριο νεκροταφείο που απασχολεί το παρόν πόνημα και απ' όπου προέρχεται το πρωτογενές υλικό που μελετάται.

1.1. Η ΔΥΤΙΚΗ ΝΕΚΡΟΠΟΛΗ

Ο προσδιορισμός του σημείου μιας περιοχής όπου λαμβάνει χώρα ο ενταφιασμός των νεκρών σωμάτων καταγράφεται εύγλωττα κατά τα πρώτα χρόνια της ρωμαϊκής κυριαρχίας στην Αίγυπτο και από τους περιηγητές που κατέφθαναν σε αυτήν από κάθε γωνιά του γνωστού τότε κόσμου. Αρχής γενομένης από τον Στράβωνα, ήδη από τα τέλη του 1ου αι. π.Χ. και τις αρχές του 1ου αι. μ.Χ., οπότε και χρονολογείται η δραστηριότητά του, εισάγεται ο όρος *νεκρόπολη* στο γραπτό λόγο[8] που ορίζει το νεκροταφείο, ως την πόλη των νεκρών. Παραλληλίζεται νοητά η πόλη των ζωντανών που βρίσκεται στο επίπεδο τους εδάφους με αυτή των νεκρών που κείτεται στους υπόγειους θαλάμους και στα loculi των νεκρών σωμάτων. Ο συγγραφέας και φιλόσοφος Στράβων, αναφέρει στο έργο του *Γεωγραφικά*[9], σχετικά με τη δυτική νεκρόπολη της πόλης:

> *εἶθ' ἡ Νεκρόπολις τὸ προάστειον, ἐν ᾧ κῆποί τε πολλοὶ καὶ ταφαὶ καὶ καταγωγαὶ πρὸς τὰς ταριχείας τῶν νεκρῶν ἐπιτήδειαι*

Πέραν του νέου όρου, προσφέρει πληροφορίες σχετικά με τη βλάστηση της περιοχής (*ἐν ᾧ κῆποί τε πολλοὶ)*, αλλά και για τις ταφές των νεκρών (*καὶ ταφαὶ καὶ*

[8] Empereur 1999α, 37· Ακόμη, δεδομένων των παλαιότερων κειμένων της αρχαίας γραμματείας που έχουν διασωθεί μπορεί με ασφάλεια να ειπωθεί ότι, αυτό είναι το χρονολογικό σημείο (1ος αι. π.Χ. – 1ος αι. μ.Χ.) που τα κείμενα γνωρίζουν τον όρο *Νεκρόπολις*. Στον προφορικό λόγο δεν γνωρίζουμε, σαφώς, αν ο όρος χρησιμοποιούταν και απλώς εκείνη την περίοδο αποτυπώθηκε γραπτά ή αν απλώς η Τύχη δεν θέλησε να διασώσει για εμάς ένα παλαιότερο κείμενο που να περιλαμβάνει τον όρο.
[9] Στράβων, *Γεωγραφικά* 17.1.10.

καταγωγαὶ πρὸς τὰς ταριχείας τῶν νεκρῶν ἐπιτήδειαι)[10]. Το βέβαιο είναι ότι χωρίς τον Στράβωνα, η μελέτη της ελληνιστικής Αλεξάνδρειας θα ήταν πολύ πιο αμφίβολη και με την απουσία μιας σαφούς και πρωτογενούς πηγής από την αρχαία ελληνική γραμματεία που θα επικουρούσε, τουλάχιστον γεωγραφικά, το έργο μας.

Τα κατάλοιπα της δυτικής νεκρόπολης έχουν ανασκαφεί και μελετώνται έως και σήμερα με τους ταφικούς χώρους της να καταλαμβάνουν μια έκταση περίπου 4 – 5 χιλιομέτρων από τον αστικό ιστό προς τα δυτικά[11]. Οι περιοχές Minet el-Bassal (εν μέρει), el-Gabbari, el-Mafrouza και el-Wardian (εικ. 4) καταλαμβάνουν την προαναφερθείσα έκταση με τη χρονολόγησή τους να ξεπερνά τα ελληνιστικά όρια και να ανθίζουν και στη ρωμαϊκή περίοδο.

Η περιοχή Minet el-Bassal[12] έχει ερευνηθεί από τον Adriani[13], τον τότε διευθυντή του Ελληνο-Ρωμαϊκού Μουσείου της Αλεξάνδρειας, περίπου στα μέσα του 20ου αιώνα, διαπιστώνοντας τη λεηλασία που είχε δεχτεί ο χώρος ήδη από την αρχαιότητα. Οι πυκνές συστάδες των ταφικών υπογείων που εντοπίστηκαν και στα τρία τμήματα της περιοχής[14] ήταν αδύνατο να μελετηθούν διεξοδικά λόγω της σύγχρονης βιομηχανικής δραστηριότητας που τελούταν στα σημεία. Μόνον ο τομέας Α ήταν δυνατόν να αναλυθεί περισσότερο, ο οποίος περιελάμβανε τρία (3) ταφικά υπόγεια με περιμετρικά loculi, σαρκοφάγους και αρχιτεκτονικές προσόψεις που εντυπωσιάζουν και δύναται να χρονολογηθεί από τα μέσα του 3ου αι. π.Χ. έως και τα μέσα του επόμενου αιώνα. Ο τομέας Β, ύστερα από την όποια μελέτη μπόρεσε να δεχτεί, έγινε σαφές ότι, περιελάμβανε ένα σύνολο από δέκα (10) loculi μπορεί να χρονολογηθεί στα χρόνια του Στράβωνα, από τον 1ο αι. π.Χ. έως και τον 1ο αι. μ.Χ. Τέλος, ο τομέας Γ του 1ου-2ου αι. μ.Χ. διέθετε επιτύμβια επιγραφή επάνω στις σαρκοφάγους που φιλοξενούσε επικαλώντας ένα ζεύγος από αγαθούς δαίμονες (*ἀγαθοδαίμονες*) στα ελληνικά: *ΑΧΙΛΛΕΥC ΕΥΨΥΧΕΙ* και *ΑΧΙΛΛΑ ΕΥΨΥΧΕΙ*[15]. Συνεπώς, είναι ασφαλές να ειπωθεί ότι

[10] Αξίζει να σημειωθεί ο Στράβων αναφέρεται μόνο στη Δυτική Νεκρόπολη και όχι στην Ανατολική, παρά τις ανασκαφικές εργασίες από το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα και εξής που επέδειξαν ότι οι Αλεξανδρινοί διέθεταν κι άλλους χώρους για τον ενταφιασμό των νεκρών τους. Το γεγονός της μη αναφοράς του στην ανατολική νεκρόπολη, πιθανόν να οφείλεται στη μη επίσκεψή του στα ανατολικά περίχωρα της πόλης ή στο ότι τα νεκροταφεία στα ανατολικά μπορεί να είχαν παραμεληθεί και στο ότι εντυπωσιάστηκε από τη μέθοδο της μουμιοποίησης των δυτικών περιχώρων (Breccia 1914, 69).
[11] Abdo 2022, 52.
[12] Abdo 2022, 59-61, 272, εικ. 137, σ. 284-5, εικ. 160-162 (επιπλέον, βλ. σποραδικά, σ. 17-20, 51-52, 63, 73, 78, 85 («Τζαμί των χιλίων κιόνων»), 86, 174, 176)· Επιπλέον, βλ. Νερούτσος 1888, 61.
[13] Adriani 1956α, 17-33· 1966α, 157-159· 1966β, πίν. 81, εικ. 265-266, 268-270, πίν. 82, εικ. 271-275, πίν. 83, εικ. 276, πίν. 101, εικ. 341.
[14] Venit 2002, 97-8.
[15] Abdo 2022, 60.

η χρονολόγηση έως και τις πρώτες δεκαετίες του 2ου αι. μ.Χ. της περιοχής Minet el-Bassal[16], εποχή κατά την οποία το οροπέδιο της Kom el-Shuqafa αρχίζει να δέχεται μαζικούς ενταφιασμούς, βασίζεται τόσο στον αρχιτεκτονικό διάκοσμο, τις τοιχογραφίες αλλά και τα συναφή ευρήματα. Η υπόθεση της κατασκευής των πρώτων υπόγειων ταφικών συστάδων από τις πρώτες γενιές των Ελλήνων της Αλεξάνδρειας λίγο πριν τα μέσα του 3ου αι. π.Χ., μπορεί να θεωρηθεί βάσιμη[17].

Οι τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα ήταν εκείνες που επέτρεψαν την αποκάλυψη της πληρέστερης εικόνας που θα μπορούσαμε να έχουμε για τη δυτική νεκρόπολη. Ο λόγος για το Gabbari[18] (εικ. 5), το σημείο όπου ο Ιταλός αρχαιολόγος G. Botti[19] ανέσκαψε και έφερε στο φως έναν πλούτο πληροφοριών περί υπόγειων ταφικών θαλάμων, αρχιτεκτονικής, κεραμικής και εν γένει της πτολεμαϊκής Αιγύπτου με μια χρονολογική ακολουθία έως και την ύστερη αρχαιότητα του 6ου-7ου αι. μ.Χ. Οι σωστικές ανασκαφές που διενεργούνταν την εποχή εκείνη στην πόλη[20], αποκάλυψαν ένα σύνολο άνω των 100 τάφων ενώ ταυτόχρονα, έδωσαν σάρκα και οστά στο λόγο του Στράβωνα σχετικά με την πρακτική της μουμιοποίησης που λάμβανε χώρα στην πτολεμαϊκή Αίγυπτο, αλλά και της ύπαρξης χώρων πρασίνου (κήπων) ανάμεσα στους τάφους[21]. Η νεκρόπολη του Gabbari, σε απόσταση περίπου 800-1000 μέτρων από την ανοδομή των αρχαίων τειχών[22], σαν ένα σημείο στο χάρτη της Αλεξάνδρειας που λες

---

[16] Venit 2002, 97, 198.
[17] Abdo 2022, 61.
[18] Venit 2002, 196-97· Abdo 2022, 61-7, εικ. 163-173· Επιπλέον, βλ. Agnew 1840, 152-170· Neroutsos 1888, 74-9· Botti 1899, 37-56· Thiersch 1900, 7-40· Breccia 1932, 36-37· Habachi 1937, 270-285· Adriani 1966α, 186-187, αρ. 132· Empereur 1998α, 176-211· 1998β, 155-162· Abd el-Fattah 2001, 25-41· Σαββόπουλος 2017, 27, εικ. 6.
[19] Botti 1893, 18· Επιπλέον, ο Botti το 1897 έκανε λόγο για το «Gabbari: hypogées d'époque ptolémaïque et romaine, chapelles funéraires chrétiennes» (Botti 1897, 27).
[20] Το 1898-99, η κατασκευή ενός οδικού άξονα που συνέδεε την πόλη της Αλεξάνδρειας με την προαστιακή συνοικία el Max, η οποία ανατέθηκε τότε από τη Διοίκηση Σιδηροδρόμων, έφερε στην επιφάνεια διάφορα τυχαία ευρήματα. Βλ. Botti 1899, 37-56.
[21] Empereur 1999α, 37· Empereur 2000, 605, 609· Επιπλέον, Ο Abdo (Abdo 2022, 62) παραθέτει απόσπασμα από το έργο του Botti (Botti 1898c, 54-55) σχετικά με την περιγραφή για τη νεκρόπολη του Gabbari: «Στη συνέχεια, ο Botti έδωσε μια περιγραφή του Στράβωνα για την "περιοχή στην αρχαιότητα": Πρώτα απ' όλα, υπήρχαν οι κήποι και τα φυτά που παρείχαν τα στεφάνια από λουλούδια για να στολίσουν τους τάφους και τα άνθη για να κοσμήσουν τους ταφικούς περιβόλους: ειδώλια από ελεφαντόδοντο, ειδώλια από τερακότα από το Φαγιούμ, γλυπτές ασβεστολιθικές πλάκες από τις οποίες έλειπε μόνο το σημείο που ανέφερε το όνομα του νεκρού, τον πατέρα του και την ηλικία του - θήκες για μούμιες, φέρετρα με γραπτή διακόσμηση, πίθοι και οινοχόες, μυροδοχεία για αρώματα και βωμοί για προσφορές. Υπήρχαν αναμφίβολα εργαστήρια γλυπτικής και ζωγραφικής, τεχνίτες ταφικών μνημείων, ταριχευτές, νεκροθάφτες, ιερείς κατώτερης τάξης και κηπουροί υπεύθυνοι για τη συντήρηση των ταφικών μνημείων».
[22] Σε αυτή την απόσταση εντοπίστηκε ο τομέας Β ενώ, το υπόλοιπο τμήμα της νεκρόπολης με τους εκάστοτε τομείς του εκτεινόταν τόσο ως προς τα βόρεια και τα νότια, όσο και στα δυτικά. Βλ. Empereur 1998α, 622· Empereur 2002, 931.

και υπήρχε με μοναδικό στόχο να αποκαλύψει τη νεκρόπολή του, δεχόταν επί αιώνες στο έδαφός του τις απαραίτητες κινητές και ακίνητες δημιουργίες των ζώντων προς τιμήν των νεκρών τους. Ο τομέας Β[23], με την εύρεση λακκοειδών τάφων λαξευμένων στην ανώτερη επιφάνεια του βράχου αποκαλύπτει μια συνήθεια που καταρρίπτει, εν μέρει, τις πρακτικές των υπογείων θαλάμων ενώ ταυτόχρονα, ήρθαν στο φως ενταφιασμοί παιδιών ή βρεφών σε λακκοειδείς τάφους ή με τη μέθοδο του εγχυτρισμού[24]. Ένδεκα (11) συνολικά χώρους συναντά κανείς στο υπόγειο Β1 του Gabbari όταν το μελετά, αναγνωρίζοντας και το αρχικό σχέδιο της κατασκευής που προέβλεπε μία κλίμακα, αυλή, έναν θάλαμο με loculi κι ακόμη έναν με εξέδρα στα νότια της αυλής[25]. Στο ερευνητικό πλαίσιο του ίδιου νεκροταφείου κινήθηκε και η προγενέστερη διερεύνηση του «Gabbari A», το οποίο βρίσκεται δυτικότερα των όσων συζητήθηκαν παραπάνω, ήδη από τα πρώτα χρόνια του 1970[26]. Τα συνολικά ένδεκα (11) υπόγεια που ήρθαν στο φως χρονολογούνται στο διάστημα από τον 2ο αι. π.Χ. έως και τη ρωμαϊκή περίοδο. Σε απόσταση 250 μ. από τον τομέα Β, διερευνήθηκε και ορίστηκε ως «Gabbari C»[27], το τρίτο τμήμα του νεκροταφείου με ένα σύνολο είκοσι (20) υπογείων, που χρονολογείται στον 3ο αι. π.Χ.

Στη συνέχεια των ερευνών από τη δυτική νεκρόπολη της Αλεξάνδρειας, με τη βοήθεια των σωστικών ανασκαφών, έλαχε η αποκάλυψη ενός ικανού αριθμού ταφικών υπογείων στην περιοχή el-Mafrouza, στα δυτικά της περιοχής του Gabbari. Ο Botti[28], στην αυγή του 19ου αιώνα (1899) κάνει λόγο για έναν αριθμό πέντε (5) υπογείων χωρίς σαφή χρονολόγηση, τη στιγμή που ο Breccia αποκαλύπτει τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα, ένα ακόμη υπόγειο του 2ου αι. π.Χ.[29]. Έπρεπε να έρθει το καλοκαίρι του 1966 για να αποκαλυφθεί από τον Henri Riad ένα, επιπλέον, σύνολο τεσσάρων

[23] Abdo 2022, 65-66, 288-9, εικ. 168-170· Επιπλέον, βλ. Callot, Nenna 2001, 44-104.
[24] Empereur, 1999β, 557· Η πρακτική αυτή θυμίζει έντονα αντίστοιχες περιπτώσεις από τον ελλαδικό χώρο. Για παράδειγμα, βλ. Liston κ.α. 2018 (Σχετικά με το πηγάδι ελληνιστικών χρόνων που έχει αποκαλυφθεί στην Αθηναϊκή Αγορά και περιλαμβάνει εκατοντάδες σκελετούς βρεφών)·Hillson 2009, 137-154· Clement κ.α. 2009, 17-21 (Σχετικά με το μεγαλύτερο, έως τώρα, νεκροταφείο βρεφών σε εγχυτρισμούς παγκοσμίως που βρίσκεται στην Αστυπάλαια)· Επιπλέον, βλ. ενδεικτικά. Harris 1982, 114-116· Pomeroy 1983, 207-222· Patterson 1985, 103-123· Huys 1989, 190-197· Parker 1999, 525-534· Sneed 2018, 270-271.
[25] Empereur 1998α, 625-27.
[26] Abdo 2022, 65, 288, εικ. 168· Επιπλέον, βλ. Leclant 1976, 277· Sabottka 1983, 195-203· Daszewski 2003, 659-670.
[27] Abdo 2022, 66-7, 288, εικ. 168, 172-3· Επιπλέον, βλ. Empereur 2001α, 687-88, εικ. 10-1· Rousseau 2003, 671-697.
[28] Botti 1899, 37-56.
[29] Abdo 2022, 67, 291, εικ. 174· Επιπλέον, βλ. Breccia 1906: 5-7· 1907α, 63-74· 1912γ, 5-11· Adriani 1966α: 146-148, αρ. 93· 1966β, πίν. 68, εικ. 228, 230-231, πίν. 69, εικ. 232-233, πίν. 70, εικ. 234, πίν. 71, εικ. 236.

υπογείων κοντά στον Εύνοστο, το δυτικό λιμάνι της πόλης. Τα υπόγεια διέθεταν γλυπτό διάκοσμο που εξυπηρετούσε τις ταφικές τελετουργίες των οικείων των νεκρών, όπως έδρανο, βωμό ή σαρκοφάγο. Επιπρόσθετα, ένα υπόγειο εξ' αυτών (υπόγειο ΙΙΙ) αποκάλυψε αντικριστές δύο σαρκοφάγους-κλίνες που διατηρούσαν πλούσιο γραπτό διάκοσμο με εικονιστικές παραστάσεις μοναδικές στο είδος τους. Τα εν λόγω στοιχεία είναι που οδήγησαν τον Riad να κατατάξει τα μνημεία στο β΄ μισό του 2ου αι. π.Χ. - 1ο αι. μ.Χ.[30]. Τέλος, το Μάιο του 1989, στο οικόπεδο του Ιταλού Alfredo Stagni di Giovanni, ήρθε στο φως συστάδα υπογείων που χρονολογούνται στην πτολεμαϊκή περίοδο[31]. Εξαιτίας των καταστροφών που υπέστησαν στο διηνεκές του χρόνου, καταφέρνουν απλώς να εμπλουτίζουν τον κατάλογο των ταφικών μνημείων της δυτικής νεκρόπολης της Αλεξάνδρειας. Ολοκληρώνοντας τον ιστορικό μας περίπατο στις παρυφές του θανάτου της δυτικής νεκρόπολης συναντούμε την περιοχή el-Wardian, λίγο δυτικότερα της περιοχής el-Mafrouza. Η el-Wardian αποτελούσε πόλο έλξης των περιηγητών ήδη από το 18ο αιώνα με τα ταφικά μνημεία να προκαλούν εντυπωσιακές αναμνήσεις στους επισκέπτες του Grand Tour[32]. Τα υπόγεια που ενθουσίαζαν τον απλό επισκέπτη δέχτηκαν νέα «ανακάλυψη» και μελέτη από τον Adriani στα μέσα του 20ου αιώνα με τη χρονολόγηση να μην ξεπερνά τους ρωμαϊκούς χρόνους. Ο λόγος γίνεται συγκεκριμένα τόσο για το «The Grand Catacomb»[33] (εικ. 6) όσο και για τα επονομαζόμενα «Baths of Cleopatra»[34]. Εκείνο το σημείο που φέρνει τη χρονολόγηση στην ύστερη εποχή των Πτολεμαίων και στις αρχές της ρωμαϊκής κατάκτησης είναι το «Υπόγειο Marianno Bartocci»[35], λαμβάνοντας το όνομα του από τον άνθρωπο που το κατέγραψε και ύστερα ερευνήθηκε και από τον Adriani[36]. Το εν λόγω υπόγειο διέθετε κλίμακα, προθάλαμο με βωμό παρέχοντας πρόσβαση σε δύο ταφικούς θαλάμους με loculi και σε μία κόγχη με σαρκοφάγο.

Μια πλήρης και λεπτομερής εικόνα περί των νεκροταφείων της ελληνιστικής Αλεξάνδρειας καθίσταται αδύνατη χωρίς την συμπερίληψη της νεκρόπολης της

[30] Abdo 2022, 67-8· Επιπλέον, βλ. Adriani 1966α, 159, αρ. 112· Riad 1964, 169-172· 1967, 89-96· Venit 2002, 99-118.
[31] Abdo 2022, 69, 293, εικ. 179· Επιπλέον, βλ. Abd el-Fattah and Choukri 1998, 35-53· Venit 1999, 641-669· 2002, 159-165.
[32] Σχετικά, βλ. Abdo 2022, 69-70, με περιγραφές από τους επισκέπτες του μέσου και του ύστερου 18ου αιώνα και των αρχών του 19ου (ενδεικτικά: Pococke 1743, 9· Norden 1795, 24· Martin 1818, 8).
[33] Abdo 2022, 69-73, 294-297, εικ. 180-187· Επιπλέον, βλ. Σαββόπουλος 2017, 45-46, εικ. 31-32· Ακόμη, σχετικά με την ανασκαφική τεκμηρίωση του σημείου, βλ. Adriani 1966α: 162-171, αρ. 118· 1966β: πίν. 86-95.
[34] Abdo 2022, 71-72, 294, εικ. 181· Σχετικά, βλ. Lacroix, Daressy 1922, 43
[35] Abdo 2022, 72, 298, εικ. 188.
[36] Adriani 1966a, 156, αρ. 105· 1966b, πίν. 79, εικ. 259-260.

Πλινθίνης· μιας νεκρόπολης, που όχι μόνο παρέχει νέα στοιχεία στην έρευνα, αλλά αντισταθμίζει την απώλεια πληροφοριών που παρατηρείται στην Αλεξάνδρεια λόγω της καλής διατήρησης των λειψάνων της[37]. Σε έναν κατά μήκος άξονα και σε απόσταση περίπου 40 χιλιομέτρων από τον αστικό ιστό της Αλεξάνδρειας εντοπίζεται ένα ακόμη τοπίο θανάτου που χρονολογείται στην πρώιμη ελληνιστική περίοδο (εικ. 7). Καταλαμβάνοντας μια έκταση περίπου 5 στρεμμάτων (εικ. 8), το σύνολο των λακκοειδών τάφων με τα βαθμιδωτά σήματα, των αυτόνομων κοιλοτήτων που πολλές φορές δέχονται δευτερογενείς ταφές, εξυπηρετεί τους ζώντες και υπηρετεί τις ταφικές πρακτικές τους. Η οργάνωση και η αρχιτεκτονική του νεκροταφείο είναι που οδηγεί τους μελετητές σε μία αλληλεπίδραση με εκείνα τα στοιχεία των νεκροπόλεων της πτολεμαϊκής πρωτεύουσας. Ούσα σπουδαίας σημασίας για την έρευνα, η Πλινθίνη, καθιστά τον εαυτό της ως την πρώτη απόδειξη νεκρόπολης των παρυφών λίμνης Μαρεότιδας με όλα τα χαρακτηριστικά των ελληνιστικών νεκροπόλεων της μητρόπολης, όπως με έμφαση έγραφε τον 20ο αιώνα ο Adriani[38]. Συνεπώς, αναπόφευκτα εδραιώνεται στην επιστημονική σκέψη μια σύνδεση με την εγκατάσταση των πρώτων γενεών των Ελληνο-Μακεδόνων στις μαρεοτιδικές όχθες[39].

Σε μια γεωγραφική μετάβαση από τις δυτικές παρυφές της Αλεξάνδρειας προς την ανατολική της νεκρόπολη θα ήταν εύλογο να γίνει μια στάση στο νησί του Φάρου· λίγο δυτικότερα από το σημείο εκείνο που άλλοτε δέσποζε και επέβλεπε τους πάντες και τα πάντα ο Φάρος της Αλεξάνδρειας (εικ. 9). Στο μεταίχμιο, ουσιαστικά, των δύο νεκροπόλεων (δυτικής και ανατολικής) αποκαλύπτεται και επιδρά με τον δικό του εσχατολογικό τρόπο ένα ενιαίο, μάλλον, νεκροταφείο στα βόρεια της περιοχής που

[37] Boussac 2023, 3-4· Ακόμη, χάρτες και σχέδια της νεκρόπολης, βλ. στο Boussac 2023, 2, εικ. 1-2, σ. 5-6, εικ. 3-4· Επιπλέον, σχετικά με παλαιότερες έρευνες στη νεκρόπολη της Πλινθίνης και συγκεκριμένα στον τάφο 3, βλ. Boussac κ.ά. 2012, 187-8.

[38] Adriani 1938, 76· Adriani 1952a, 152· Σε αυτό το σημείο η Venit υποστήριζε ότι η Πλινθίνη ήταν μια περιφερειακή νεκρόπολη και κατά μία έννοια ήταν «χρεωμένη» στην Αλεξάνδρεια και εξαρτιόταν από αυτήν ως προς τους τύπους των τάφων. Παρόμοιες ήταν και οι περιπτώσεις άλλων παράκτιων νεκροπόλεων, όπως αυτή της Marsa Matruh (Venit 2002, Venit 2010, 250). Επιπλέον, η Marie-Dominique Nenna έκανε λόγο απλώς για μια ταυτοποίηση και αναγνώριση των αλεξανδρινών προτύπων στα ταφικά μνημεία της Πλινθίνης (Nenna 2009, 180, 182). Για τη σχετική συζήτηση του θέματος, βλ. Boussac 2023, 4, σημ. 19.

[39] Boussac 2023, 4· Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί το οικοδόμημα με τη μορφή φάρου που βρίσκεται στο εκτεταμένο νεκροταφείο της Teposiris Magna, σε κοντινή απόσταση από την Πλινθίνη, και πιθανότατα λειτουργούσε ως υπέργειο ταφικό μνημείο ενός υπογείου. Χρονολογείται πιθανότατα στην ύστερη πτολεμαϊκή – ρωμαϊκή περίοδο. Για την ανασκαφική τεκμηρίωση και περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη θέση του νεκροταφείου αλλά και του μνημείου, βλ. Breccia 1926, 338, 344· Adriani 1952, 136-9· Fakharani 1974, 258-272.

ονομάζεται ήδη από την αρχαιότητα *Επταστάδιον*[40]. Το νεκροταφείο el-Anfushy[41] (εικ. 10) που χρονολογικά κινείται στο 2ο αι. π.Χ. αποκάλυψε ένα σύνολο έξι (6) υπογείων και ελάχιστους λακκοειδείς τάφους. Παρατηρείται έντονη χρήση της γραπτής διακόσμησης τόσο στο υπόγειο Ι όσο και στο υπόγειο ΙΙ, με το συγκερασμό αιγυπτιακών και ελληνικών στοιχείων. Χαρακτηριστική είναι η γλυπτή και γραπτή διακόσμηση τμημάτων του υπογείου ΙΙ με μοναδικές παραστάσεις εσχατολογικού χαρακτήρα[42]. Τα υπόγεια ΙΙΙ και IV είναι εκείνα που σώζονται σε μεγάλο βαθμό αποσπασματικά, ενώ το υπόγειο VI δεν είναι πλέον ορατό, τη στιγμή που το υπόγειο V διατηρεί την εικονιστική τέχνη αιγυπτιακών και ελληνικών επιρροών στους χώρους του, ιδίως στους τοίχους, τις οροφές και τα loculi του[43]. Δυτικότερα και έναν αιώνα αργότερα (1ος αι. π.Χ.), στην περιοχή Ras el-Tin[44], αναπτύσσεται ένα νεκροταφείο ένδεκα (11) υπογείων τα οποία σώζονται αποσπασματικά. Από αυτό το σύνολο αξίζει να αναδυθούν στην επιφάνεια τα παραδείγματα των υπογείων ΙΙΙ και VIII, τα οποία ακολουθούν την ίδια αντίληψη με τα υπόγεια της περιοχής el-Anfushy ως προς το συγκερασμό των αιγυπτιακών και των ελληνικών στοιχείων τόσο από άποψη αρχιτεκτονικής όσο και γραπτής διακόσμησης[45] μέσα σε ένα κλίμα αλληλεπίδρασης των δύο πολιτισμών που το «παρελθόν» ενώνει το «παρόν» τους.

Στα νοτιοδυτικά περίχωρα της Αλεξάνδρειας, λίγο έξω από τα τείχη της πόλης, στέκεται σαν Ρωμαίος φρουρός των πυλών, η περίφημη νεκρόπολη Kom el-Shuqafa[46] (εικ. 11). Σαν ένα ταξίδι στην αντίπερα οπτική των τειχών της πρωτεύουσας, συγκριτικά με την προαναφερθείσα νεκρόπολη των περιοχών el-Anfushy και Ras el-

[40] Abdo 2022, 10, 42-44, 52-56 κ.ε. σποραδικά, 268, εικ. 127· Επιπλέον, το *Επταστάδιον* είναι το τμήμα της στεριάς που ενώνει τον κύριο αστικό ιστό της Αλεξάνδρειας με το νησί του Φάρου, όπου βρίσκονται τα νεκροταφεία Ras el-Tin στα δυτικά και el-Anfushy στο μέσον, που πιθανότατα να αποτελούσαν μία ενιαία νεκρόπολη. Στα ανατολικά του νησιού βρίσκεται το σημείο όπου δέσποζε ο Φάρος της Αλεξάνδρειας, πλησίον οθωμανικού Qaitbay. (Σχετικά με το Qaitbay, βλ. Abdo 2022, 53-56, 275-176, εικ. 143-145).

[41] Abdo 2022, 57-58, 275, εικ. 143, σ. 277-280, εικ. 146-152· Επιπλέον, βλ. Σαββόπουλος 2017, 35-44, εικ. 16-29· Ακόμη, για την ανασκαφική τεκμηρίωση, βλ. Botti 1902a, 13-15· 1902b, 16-36· Breccia 1913, 13· 1914a, 115-120· 1921, 55-69· 1922, 329-334.

[42] Σχετικά, βλ. Adriani 1952, 55-97, 98-128· 1966α, 191-197, αρ. 141-146; 1966β,πίν. 106, εικ. 363, πίν. 107, εικ. 365-366, πίν. 108, εικ. 369-374, πίν. 109, εικ. 375- 377, πίν. 110, εικ. 378-381, πίν. 111, εικ. 382-386, πίν. 112, εικ. 387-391,πίν. 113, εικ. 392-396· Επιπλέον, βλ. Venit 2002, 77-85.

[43] Adriani 1952, 87-97· Επιπλέον, βλ. Venit 2002, 85-90.

[44] Abdo 2022, 58-9, 280-283, εικ. 153-9· Για την ανασκαφική τεκμηρίωση, βλ. Breccia 1914b, 9· Επιπλέον, βλ. Adriani 1952, 48-54, 98-128· 1966α, 188-191, αρ. 134-140· 1966β, πίν. 105, εικ. 356-359, πίν. 106, εικ. 361-362, 364, πίν. 107, εικ. 367-368.

[45] Adriani 1952, 49-50· Επιπλέον, βλ. Venit 2002, 70-72.

[46] Abdo 2022, 78-84, 300, εικ. 192, σ. 305-312, εικ. 204-220· Επιπλέον, βλ. Σαββόπουλος 2017,46-53, εικ. 34-43.

Tin[47], μαρτυρούνται ταφικά υπόγεια που χρονολογούνται την εποχή της ρωμαϊκής κυριαρχίας, με κατάλοιπα ακόμη και από την ύστερη αρχαιότητα. Η πολυτελής και ακραία απόδειξη της χρήσης της αρχιτεκτονικής σε άμεσο παραλληλισμό με το γλυπτό και γραπτό διάκοσμο είναι τα στοιχεία που εντυπωσιάζουν από την αρχή της ανακάλυψής τους, περιηγητές[48], κατοίκους της πόλης και επιστημονικό κοινό[49]. Ήδη από το 19ο αιώνα άρχισε το σημείο να προσελκύει το ερευνητικό ενδιαφέρον αρχαιοδιφών και αρχαιολόγων με τον 21ο αιώνα να φθάνει στο αποκορύφωμά του και αποτελεί ένα από τα εξέχοντα σημεία επίσκεψης των σημερινών τουριστικών ορδών.

1.2. Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΝΕΚΡΟΠΟΛΗ

Στα ανατολικά της πτολεμαϊκής πρωτεύουσας, εκεί που η ζωή και ο θάνατος συνεχίζουν να συνυπάρχουν και πέρα από το ακρωτήριο της Λοχιάδος, βρίσκεται η Ιμπραημία (el-Ibrahimiya)[50] (εικ.2, 12). Ένα σημείο του χάρτη που, όπως αποδεικνύει η αρχαιολογική έρευνα, δεν είχε ξεχαστεί από τον ελληνιστικό κόσμο και το οποίο δέχτηκε τα επιθανάτια κατάλοιπα της μετά του Μεγάλου Αλεξάνδρου εποχής ως και αυτά των Εβραίων[51]. Η el-Ibrahimiya, δεν είναι τίποτε άλλο από το ανατολικό όριο των αλεξανδρινών περιχώρων που απασχολεί την παρούσα έρευνα με τα ταφικά της κατάλοιπα, όντας σε απόσταση περίπου ενός χιλιομέτρου από το πρωιμότερο νεκροταφείο της πόλης, το el-Shatby[52]. Η σχεδόν όλων των συνηθισμένων τύπων των τάφων της ελληνιστικής και της ρωμαϊκής περιόδου στα εδάφη της περιοχής καθώς και

---

[47] Βλ. παραπάνω.

[48] Σχετικά, βλ. Abdo 2022, 78-79.

[49] Για την ανασκαφική τεκμηρίωση της Kom el-Shoqafa, βλ. Neroutsos 1888, 53-54· Botti 1893, 19-20, 22-28· Brugsch 1860, 3· Wescher 1864, 190· De Rossi 1864, 88; Wescher, De Rossi 1865, 57-64· Botti 1908, 342, 362-367· Schreiber 1908c, 167-168, εικ. 101· Pagenstecher 1919, 145-146· Rowe 1942a: 6-9, 37-39· Leclant 1961, 94· Adriani 1966α, 173-180, αρ. 122, σ.180-184, 186, αρ. 124-127, 128, 130· 1966β, πίν.97-104, εικ. 328-352·

[50] Σχετικά με την ανασκαφική τεκμηρίωση της περιοχής, βλ. Neroutsos 1888, 81-84, 102-110· Botti 1898b, 98-99· Breccia 1907f, 35-86· 1908α, 4-7. Επιπλέον, για μια συνοπτική περιγραφή του ιστορικού της έρευνας και των ευρημάτων, βλ. Abdo 2022, 153-154.

[51] Τα ευρήματα του Breccia στην el-Ibrahimiya επιβεβαιώνουν την παρουσία του εβραϊκού στοιχείου στους ενταφιασμούς της ανατολικής νεκροπόλεως, επιβεβαιώνοντας έτσι τις αφηγήσεις του 1ου αιώνα μ.Χ. του Φίλωνος Ιουδαίου και του Φλάβιου Ιωσή που για τον εντοπισμό της συνοικίας (Δ) κοντά στο ακρωτήριο Λοχία, προς το ανατολικό περιθώριο της πόλης (ενότητα 2.1.2.2.2.2.1) (Abdo 2022, 154).

[52] Οι θέσεις αυτές (150a.2-4), που βρίσκονται περίπου 600-1.200 μ. ανατολικά των συναντήσεων του Breccia στο el-Shatby (θέση 145b), φαίνεται να αποκαλύπτουν τη γεωγραφική έκταση της ανατολικής νεκροπόλεως κατά τους ελληνιστικούς χρόνους και τη ρωμαϊκή διατήρηση του ταφικού χαρακτήρα της προαστιακής περιοχής που εκτείνεται ανατολικά της οδού Trajan/Ahmed Lotfy el Sayed ή της εγκάρσιας. (Abdo 2022, 153).

των τύπων της κεραμικής παραγωγής των αντίστοιχων περιόδων αποκαλύπτει τη δυναμικής μιας πόλης σε ένα μεγάλο χρονολογικό εύρος και τη χωροταξική οργάνωση των νεκροταφείων της. Απασχόλησε την έρευνα ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα συνεχίζοντας και μέχρι τις πρώτες δεκαετίας του 20ου με την αποκάλυψη σημαντικών μνημείων που αναμφίβολα μαρτυρούν την πολιτισμική μνήμη που θέλουν να διατηρήσουν οι ζωντανοί μέσω των νεκρών τους[53].

Οι περιοχές που την ίδια χρονική περίοδο άρχισαν να απασχολούν το ενδιαφέρον των διευθυντών του Ελληνο-Ρωμαϊκού Μουσείου της πόλης, ήταν το «Υπόγειο Sidi Gaber» (*Hypogeum Sidi Gaber*)[54] και το λεγόμενο «Υπόγειο της Κλεοπάτρας» (*Hypogeum Cleopatra*)[55]. Χρονολογικά, τοποθετούνται με τη σειρά που παρατέθηκαν με την αρχή της χρήσης τους γύρω στα τέλη του 3ου - αρχές του 2ου αι. π.Χ. και την εγκατάλειψή τους μέσα στο 2ο αι. π.Χ. Αναμφίβολα ήταν δύο χώροι που αφενός, εμπλούτιζαν τον κατάλογο της ανατολικής νεκρόπολης της Αλεξάνδρειας και αφετέρου, προσέθεταν στις αποθήκες του Ελληνο-Ρωμαϊκού Μουσείου έναν μεγάλο κατάλογο ευρημάτων που αποτελούν αντικείμενο μελέτης έως σήμερα.

Δεν θα μπορούσε να μην γίνει λόγος στο πιο καλοδιατηρημένο σύμπλεγμα ταφικών υπογείων της ανατολικής νεκρόπολης[56], που δεν είναι άλλο από αυτό της περιοχής του Mustapha Pasha (Kamel)[57]. Ανεσκαμμένο, και αυτό, αυτόν Achille Adriani[58], απαρτίζεται από ένα σύνολο έξι (6) ταφικών συνόλων που σηματοδοτεί την περίοδο ακμής της πτολεμαϊκής πρωτεύουσας μέσα από την κυριαρχία του ελληνικού

---

[53] Σχετικά με τα κατάλοιπα που άφησαν πίσω τους οι ταφικοί θάλαμοι της περιοχής el-Ibrahimiya (όπως επιτύμβιες στήλες κ.α.) και αναφορικά με τους τόπους καταγωγής των νεκρών, βλ. Abdo 2022, 153-154.

[54] Abdo 2022, 156-158, 345, εικ. 290-291· Επιπλέον, για την αρχαιολογική τεκμηρίωση και την παράθεση κινητών και ακίνητων καταλοίπων, βλ. Adriani 1966α, 138-140, αρ. 88, εικ. P, Q, R· 1966β, πίν. 59, εικ. 206, πίν. 60, εικ. 209-210· Thiersch 1904, 1-6, πίν. I-III· Για τα κατάλοιπα της ρωμαϊκής περιόδου, βλ. Adriani 1956α, 40-41· Botti 1898b, 115-118· Neroutsos 1875, 50-51· 1888, 85-86, 119, αρ. 46- 47, 121-122, αρ. 49.

[55] Abdo 2022, 154-156, 343-344, εικ. 286-289· Επιπλέον, για την αρχαιολογική τεκμηρίωση και την παράθεση κινητών και ακίνητων καταλοίπων της πτολεμαϊκής περιόδου, βλ. Adriani 1940α, 124-126· 1966α, 121-122, αρ. 73, σ. 127-128, αρ. 82; 1966β, πίν. 41, εικ. 157, πίν. 47, εικ. 177· Για τα κατάλοιπα της ρωμαϊκής περιόδου, βλ. Adriani 1966α, 145-146, αρ. 91-92· 1966β, πίν. 66-67, εικ. 223-225, πίν. 67, εικ. 226-227, πίν. 72, εικ. 239.

[56] Σαββόπουλος 2017, 29.

[57] Abdo 2022, 53· Επιπλέον, σχετικά με άλλα μικρότερα σημεία της ανατολικής νεκρόπολης της Αλεξάνδρειας (ταφικό μνημείο Stanley (πτολεμαϊκή περίοδος), ταφικό υπόγειο Smouha (πτολεμαϊκή περίοδος), el-Montazah (πτολεμαϊκή περίοδος), ταφικό υπόγειο Sidi Bishr (ρωμαϊκή περίοδος) και Ras el-Soda (ρωμαϊκή περίοδος) για τα οποία δεν θα γίνει εκτενής λόγος στο κείμενο λόγο περιορισμού της έκτασης, βλ. Abdo 2022, 163-169, με πρόσθετη βιβλιογραφία.

[58] Σχετικά με τα υπόγεια ταφικά σύνολα του Mustapha Pasha, βλ. Abdo 2022, 158-163, 346-349, εικ. 292-299· Επιπλέον, σχετικά με την ανασκαφική τεκμηρίωση, βλ. Adriani 1936, 11-66, 67-132, 133-134, 135-168, 169-1766· 1966α, 128-138, αρ. 83-87· 1966β, πίν. 48-59· Adriani 2000, πίν. XXV-XXVI.1-2· Bonacasa, Minà 2015, 155-175· Leclant, Clerc 1985, 339, αρ. 4β· Rodziewicz 1995, 229.

στοιχείου σε αρμονικό συγκερασμό με την αιγυπτιακή παράδοση. Δηλαδή γίνεται αναφορά, τόσο στην αρχιτεκτονική που αντανακλά στοιχεία των οικιών και του χαρακτήρα της ναοδομίας[59] σε άμεσο παραλληλισμό με τη γλυπτική τέχνη, όσο και στην τέχνη της μεγάλης ζωγραφικής[60] που χρησιμοποιείται για να δηλώσει εύγλωττα τον τόπο καταγωγής αλλά κα την κοινωνική θέση των «κατοίκων» των τάφων[61]. Η καύση συνδιαλέγεται με τον ενταφιασμό ως πρακτικές διαχείρισης των νεκρών σωμάτων με εξέχον παράδειγμα, μια λίθινη σαρκοφάγο που εντοπίστηκε στον Τάφο ΙΙΙ με έχει τη μορφή κλίνης συμποσίου· σαν να παραλληλίζεται ο συμποσιαστής στη νεκρική του κλίνη[62].

Η έκταση της ανατολικής νεκρόπολης της Αλεξάνδρειας παρέμενε άγνωστη έως και την αυγή του 19ου αιώνα, όταν οι εργασίες για την κάλυψη των σύγχρονων σιδηροδρομικών αναγκών της πόλης[63], αναγκάστηκαν να μετατοπισθούν νοτιοανατολικά των αρχαίων τειχών. Στην περιοχή που ονομάζεται el-Hadra[64] (εικ. 13) είναι που αποκαλύφθηκαν, ύστερα από τις ανασκαφικές εργασίες του Breccia[65], των Tubby και James[66] και του Adriani[67], μια σειρά από ταφικά σύνολα προσθέτοντας ένα ακόμη στίγμα στο χάρτη των νεκροταφείων. Ένα στίγμα, που έχει αφήσει το αποτύπωμά του όσο, σχεδόν, κανένα άλλο νεκροταφείο στην ιστορία της έρευνας, δίνοντας το όνομά του σε μια ολόκληρη κατηγορία ελληνιστικής κεραμικής, σε αυτή των υδριών Hadra[68]. Υδρίες αυτού το είδους, εντοπίζονται κατά κόρον στις νεκροπόλεις

---

[59] Σχετικά με τη συζήτηση περί επιρροών των ταφικών υπογείων της Αλεξάνδρειας από τους Τάφους Μακεδονικού τύπου και των ελληνιστικών οικιών, βλ. Venit 2002· Σαββόπουλος 2017, 34.
[60] Ενδεικτικά, βλ. Σαββόπουλος 2017, 31, εικ. 11-12.
[61] Σαββόπουλος 2017, 29.
[62] Σαββόπουλος 2017, 33-35, εικ. 14-15.
[63] *Το 1875, κατά τη διάρκεια της κατασκευής της σιδηροδρομικής γραμμής προς το Κάιρο, η ισοπέδωση των υψομέτρων του εδάφους μεταξύ του Wabour el-Meyah και του χωριού el-Hadra αποκάλυψε παχιά στρώματα σπασμένης κεραμικής διαφόρων σχημάτων και χρωμάτων, διανθισμένα με άλλες αποθέσεις στάχτης και οστών, σκωρίας και υαλοποιημένων υλικών, καθώς και συντρίμμια από μπάζα* (Abdo 2002, 144)· Συνοδευτικά, βλ. Neroutsos 1875, 17-23· 1888, 26-30, 110-116
[64] Για το ιστορικό της έρευνας και την αναλυτική περιγραφή των χώρων, βλ. Abdo 2022, 144-48.
[65] Breccia 1906·1908· 1909, 278-288· 1912· 1913, 15-33· 1914, 56-58· 1926· 1930, 99· 1932· 1933
[66] Tubby, James 1918, 83-90.
[67] Adriani 1934,28-32· 1940α, 65-122, 128-130· 1940β, 1-56· 1952, 1-27· 1956α, 35-39· 1966α, 110-112, αρ. 60-67, 120-121, αρ. 70-72, 122-123, αρ. 73A-74, 123-124, αρ. 77-78· 1966β, πίν. 34, εικ. 123, πίν. 35, εικ. 124- 127, πίν. 36, εικ. 128-130, πίν. 41, εικ. 154- 156, 158-159, πίν. 42, εικ. 161, 163. Breccia 1907a: 100-101; 1909: 278-288; 1913: 15-33; 1914d: 56-58; 1930: 99-132; 1932: 23-27; 1933: 9-21
[68] Μεγάλο μέρος των υδριών αυτών θα συζητηθεί παρακάτω, στην υποενότητα των υδριών τύπου Hadra από το Shatby. Ωστόσο, ενδεικτικά, βλ. Cook 1966· 1969, 114-38· Callaghan 1980, 33-47· Callaghan, Jones 1985, 1-17· Σχετικά με τις υδρίες λευκού βάθους από τη Ρόδο, βλ. Γιαννικουρή 1994, 233-45· Γιαννικουρή 2013, 153-70· Σχετικά με τις μελανόγραφες υδρίες στη νεκρόπολη της Ρόδου, βλ. Γιαννικουρή 2000, 231-256· Σχετικά με τις μελανόγραφες υδρίες από την Κρήτη, βλ. Εγγλέζου 1997, 62-71· Ζερβουδάκη 1997, 107-46· Σχετικά με τη λεπτομερή χρονολόγηση και τις κατασκευαστικές λεπτομέρειες της εκάστοτε κατηγορίας των υδριών, βλ. Enklaar 1985, 106-46· Enklaar 1986, 41-65.

της Αλεξάνδρειας και στην πλειονότητα των νεκροταφείων της ανατολικής Μεσογείου. Τα ταφικά συμφραζόμενα του νεκροταφείου Hadra αποκαλύπτουν ότι, δέχεται ταφές καθ' όλη τη διάρκεια της πτολεμαϊκής περιόδου υπηρετώντας τις πρακτικές του θανάτου του ελληνιστικού *χθες*. Ακόμη και στην ύστερη αρχαιότητα του 4ου - 6ου αι. μ.Χ. ανάγονται τα ευρήματα της περιοχής[69] αναδεικνύοντας τον πρωταγωνιστικό της ρόλο σε μια μακρά περίοδο διαδοχικών πολεμικών και κοινωνικών μεταβολών.

Η μελέτη της κεραμικής του Shatby που θα συζητηθεί παρακάτω δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με ασφάλεια, δίχως τον προσδιορισμό του ευρύτερου ανασκαφικού πλαισίου και των παλαιότερων μελετών για τα νεκροταφεία της πόλης. Αναφέρομαι, τόσο στη δυτική νεκρόπολη της Αλεξάνδρειας, με βοηθητικό το ρόλο της Πλινθίνης στα δυτικά περίχωρα, όσο και στην ανατολική νεκρόπολη, τη στιγμή που τα παράλληλα των οστράκων του καταλόγου δεν έρχονται μόνον από αυτές, αλλά από ένα μεγάλο corpus νεκροπόλεων του ελληνιστικού κόσμου. Πρωταγωνιστικό ρόλο έχουν τα μεγάλα εμπορικά και οικονομικά κέντρα της εποχής, όπως είναι για παράδειγμα, η Αθήνα, η Πέργαμος και η Αλεξάνδρεια με τις υπόλοιπες ταφικές συστάδες της Μεσογείου να λειτουργούν επικουρικά.

[69] Abdo 2022, 148.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΣΕ ΤΑΦΙΚΟ CONTEXT

Η κεραμική παραγωγή ενός τόπου ήδη από τις απαρχές της ζωής του ανθρώπου, πηγαίνει χέρι-χέρι με την εξέλιξή του ως ένα από εκείνα τα χαρακτηριστικά που απαρτίζουν τη δραστηριότητά του. Έτσι, και στην περίπτωση της Αλεξάνδρειας· μιας ελληνιστικής κοσμόπολης που δεν είχε τίποτα να ζηλέψει από τη δόξα και την αίγλη των ελληνικών κλασικών και ανατολικών προτύπων των προγενέστερων περιόδων. Είναι γεγονός ότι, από την ίδρυση της πόλης (331 π.Χ.) έως και λίγες δεκαετίες αργότερα, ελάχιστα γνωστή είναι στην έρευνα η κεραμική που διακινούταν και χρησιμοποιούταν από τους Αλεξανδρινούς. Αιτία αυτού στέκονται οι αμφισβητήσιμες ως προς την ορθότητά τους ανασκαφικές έρευνες που διεξήχθησαν κυρίως στην ανατολική νεκρόπολη στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα ενώ παράλληλα, οι γνώσεις μας σχετικά με τις περιοχές απ' όπου οι αλεξανδρινοί αγγειοπλάστες έλαβαν την έμπνευση για τη δημιουργία μιας κατεξοχήν τοπικής παραγωγής είναι ακόμη περιορισμένες[70]. Αναμφισβήτητα, ωστόσο, οι υπόλοιπες περιοχές της ανατολικής Μεσογείου που κυμαίνονταν στο ίδιο ή σε μικρότερο βεληνεκές ισχύος ως προς την οικονομία και το εμπόριο (όπως ήταν η Αθήνα, η Κρήτη, η Ρόδος, η Πέργαμος κ.α.) διέθεταν μακροχρόνια κεραμική παράδοση που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην έννοια της ελληνιστικής κοινής, όπως ονομάζεται σήμερα από τους μελετητές. Μια παράδοση, που με την άφιξη του Μεγάλου Αλεξάνδρου στις ακτές της βόρειας Αφρικής και την εγκατάσταση νέων πληθυσμών από τις προαναφερθείσες περιοχές ήταν φυσικό επακόλουθο να διαδοθεί και να δώσει το έναυσμα και την έμπνευση στους ντόπιους τεχνίτες για τη δημιουργία ενός νέου ρεπερτορίου της κεραμικής τέχνης. Αποδεικτικά στοιχεία μιας επαναλαμβανόμενης ανταλλαγής ιδεών, τεχνικών και κεραμικών τύπων βρίσκονται στα εδάφη της αλεξανδρινής *πόλης* και *χώρας* και μένουν να μελετηθούν συστηματικά για να εξακριβωθούν οι έως τώρα βάσιμες, ως επί το πλείστον, υποθέσεις. Στον αντίποδα κινούνται οι πληροφορίες που διαθέτουμε τόσο για τις τοπικές παραγωγές, όσο και για τις εισαγωγές της πόλης κατά τον 3ο και 2ο αι. π.Χ. Μια τέτοια προσπάθεια θα παρουσιαστεί και στις παρακάτω αράδες για ένα ζήτημα που μένουν πολλά ακόμη να ειπωθούν.

[70] Harlaut 2018, 11, 113.

2.1. Η ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΥΣΤΕΡΟ 4ο ΑΙ. Π.Χ.

Με την ίδρυση της πόλης της Αλεξάνδρειας και ευρισκόμενοι χρονολογικά σε ένα στάδιο που ο υπόλοιπος ελληνιστικός κόσμος μαζεύει ακόμη τις στάχτες του από την προέλαση των μακεδονικών δυνάμεων, συγκροτείται ένα πολυπολιτισμικό ανθρώπινο σύνολο στις βόρειες ακτές της λίμνης Μαρεότιδας για να αποτελέσει την αφετηρία της γένεσης του σύγχρονου κόσμου. Αυτό το σύνολο, με ανθρώπους που θα πρέπει να φανταστούμε ότι προέρχονται από κάθε γωνιά του γνωστού τότε κόσμου, δημιουργεί ένα περιβάλλον ποικίλων ιδεολογιών και πρακτικών που οφείλει να εναρμονιστεί σε ένα κλίμα καθημερινότητας και συνύπαρξης. Αυτή τη συνύπαρξη καλούμαστε σήμερα να αποκρυπτογραφήσουμε μέσα από τα κεραμικά κατάλοιπα των πρώτων χρόνων κατοίκησης της πόλης δηλαδή, το τελευταίο τρίτο του 4ου αι. π.Χ.

Το κεραμικό corpus της ελληνιστικής Αλεξάνδρειας προέρχεται, κυρίως, από τα ταφικά περιβάλλοντα της ανατολικής νεκρόπολης (Shatby, Hadra, Ιμπραημία κ.α.)[71] αλλά και από ορισμένα οικιστικά κατάλοιπα που ανακαλύφθηκαν πρόσφατα στο κέντρο της Αλεξάνδρειας, στην περιοχή του Βρετανικού Προξενείου[72]. Ακόμη, ορισμένα παραδείγματα κεραμικής από νεότερες ανασκαφικές μελέτες που διεξήχθησαν στα δυτικά περίχωρα της Αλεξάνδρειας, στη νεκρόπολη της Πλινθίνης, πιστοποιούν την παρουσία πρώιμων ελληνιστικών τύπων εκτός του βασικού οικιστικού ιστού[73]. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο η σύγχρονη οικοδομική ανάπτυξη της πόλης δεν στέκεται αρωγός στην προσπάθεια των αρχαιολόγων για τη μελέτη αυτού του χρονολογικού πλαισίου της Αλεξάνδρειας με αποτέλεσμα, τα συμπεράσματα των δημοσιεύσεων για την κεραμική της περιόδου να περιορίζονται, ως επί το πλείστον, σε υποθέσεις.

---

[71] Breccia 1914, 278· Harlaut 2018, 11.

[72] Harlaut 2018, 19· Επιπλέον, οι γνώσεις μας θα συμπληρωθούν στο μέλλον από την ανάλυση των κεραμικών καταλοίπων που προέρχονται από τη γειτονική τοποθεσία του Cricket Ground, ωστόσο, αυτή η συνεισφορά σε κάθε περίπτωση θα είναι περιορισμένη αφού οι αποθέσεις της *Φάσης 1* (τελευταίο τρίτο του 4ου αι. π.Χ.) φαίνονται ακόμη πιο σποραδικές εκεί από ό,τι στο Βρετανικό Προξενείο (Harlaut 2018, 113· Harlaut, Hayes 2018, 9, 164)· Επιπλέον, ακόμη μία περιοχή που εμφανίζει αχνά κεραμικά κατάλοιπα του ύστερου 4ου αι. π.Χ., είναι ο οικισμός που αποκαλύφθηκε από το Πανεπιστήμιο του Τορίνο το 1998, στο νησί Nelson. Η κύρια ανάπτυξή του μπορεί να χρονολογηθεί μεταξύ των τελευταίων ετών του 4ου αιώνα, και του πρώτου τρίτου του 3ου αιώνα π.Χ. Χρονολογικά, η τοποθεσία φαίνεται επομένως σύγχρονη με τη Φάση 2 (πρώτο τρίτο του 3ου αι. π.Χ.) που παρατηρείται στον χώρο του Προξενείου (Harlaut 2018, 13).

[73] Harlaut, Hayes 2018, 9· Georges 2023, 510-518, εικ. 23-24.

2.1.1 ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η περίοδος που εξετάζεται δεν έχει αποκαλύψει μεγάλες ποσότητες κεραμικής της τοπικής παραγωγής της Αλεξάνδρειας, εν αντιθέσει με τις μεταγενέστερες δεκαετίες που φαίνεται ότι ο αλεξανδρινός τροχός ήκμασε. Η υποτυπώδης παρουσία της λεπτής κεραμικής στον ύστερο 4ο αι. π.Χ. μένει να αποκαλυφθεί περαιτέρω σε μελλοντικές ανασκαφικές έρευνες ωστόσο, ορισμένα δείγματα μαγειρικών σκευών έχουν ήδη μαρτυρήσει μια στοιχειώδη πρώτη προσπάθεια των Αλεξανδρινών για τοπική κεραμική δραστηριότητα από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης της πόλης[74]. Παρόλο που η πρώτη ύλη αυτής της χονδροειδούς κεραμικής, είναι η ίδια με αυτή που χρησιμοποιούνταν στην Αίγυπτο των προγενέστερων περιόδων[75], επισημαίνεται ότι η τυπολογία τους προέρχεται από εκείνη των ελληνικής κεραμικής παράδοσης (χύτρες, λοπάδες, λεκανίδες, οινοχόων)[76]. Σε μια ενδεχόμενη σύγκριση της λεπτής με την χονδροειδή κεραμική, ενδιαφέρουσα είναι η παρατήρηση της Harlaut, σχετικά με τα ίχνη φθοράς που φέρουν ορισμένα κεραμικά θραύσματα με μελανό υάλωμα στην επιφάνειά τους, κάτι που μπορεί να υποδηλώνει την παρατεταμένη χρήση των αγγείων αυτών από τις πρώτες γενιές των Αλεξανδρινών. Αυτό θα συμφωνούσε πλήρως με το γεγονός ότι δεν έχουμε κανένα ίχνος τοπικής παραγωγής λεπτής κεραμικής αυτή την περίοδο, αντιθέτως, διαθέτουμε συγκεκριμένα επιτραπέζια σκεύη, πριν από το τέλος του 4ου αιώνα π.Χ.[77].

Ωστόσο, αγγεία που μπορεί να λογιστούν ως πρώτες προσπάθειες των Αλεξανδρινών κατοίκων να παράγουν τα δικά τους κεραμικά προϊόντα δεν είναι η πλειονότητα των αποθέσεων που έχουμε, αλλά αξίζει να αναφερθούν μερικά από τα χαρακτηριστικά που διαθέτουν. Αρχικά, αφορούν κεραμικά προϊόντα οικιακής χρήσης με τον πηλό τους να είναι καφέ έως κοκκινωπός και πλούσιος σε εγκλείσματα. Η τυπολογία τους είναι εξαιρετικά περιορισμένη και προέρχεται από το ρεπερτόριο της

[74] Σχετικά με την παρουσία της τοπικής κεραμικής παραγωγής και της εισαγόμενης από άλλα ελληνιστικά κέντρα το τελευταίο τρίτο του 4ου αι. π.Χ. στις περιοχές του νησιού Nelson και της Πλινθίνης, βλ. Harlaut 2018, 19-20, εικ. 1· Επιπλέον από τον ίδιο μελετητή υποστηρίζεται ότι η τοπική παραγωγή άρχισε πιθανώς την τελευταία δεκαετία του 4ου αι. π.Χ. (Harlaut 2023, 440).

[75] Οι ακριβείς λεπτομέρειες των εργαστηρίων του είναι ακόμη άγνωστες, αλλά μπορούμε να υποθέσουμε ότι αυτά τα μικρά αγγεία για καθημερινή χρήση κατασκευάζονταν κάπου στο Δέλτα, κυρίως για τις ελληνικές κοινότητες που ήταν εγκατεστημένες στη Ναύκρατη, στο Ηράκλειο, στη Μέμφιδα κ.λπ. (Harlaut 2018, 60).

[76] Harlaut 2018, 70, 114.

[77] Harlaut 2018, 20· Σχετικά με μια αντίθετη άποψη που έχει εκφραστεί, βλ. Ballet 2002, 87.

κλασικής περιόδου πέρα από τα όρια της Αιγύπτου (πιθανότατα ελληνικό). Ο κατάλογος των αγγείων της τοπικής παραγωγής ξεφεύγει από τα στενά όρια των αγγείων μεγάλου μεγέθους, όπως ήδη αναφέρθηκε, και αποδεικνύει τις πρώτες ροπές για ποικιλία στη δημιουργία των τεχνιτών. Συγκεκριμένα, ο κατάλογος εμπλουτίζεται με την εμφάνιση λύχνων που βρέθηκαν στη νεκρόπολη της Πλινθίνης και τοποθετούνται χρονολογικά στα τέλη του 4ου αι. π.Χ. Είναι κατασκευασμένοι από αλεξανδρινό ασβεστολιθικό πηλό με λευκά εγκλείσματα, θραύσματα οστράκων, ενώ άλλα διαθέτουν μαύρα, ελαφρώς γυαλιστερά, εγκλείσματα.[78] Επιπλέον, ένα παράδειγμα πινακίου[79] κι ένα παράδειγμα οινοχόης[80] αναδεικνύει τη διάθεση για πειραματισμούς των πρώτων κεραμέων[81]. Ακόμη, η απομιμήσεις ελληνικών κεραμικών τύπων με τοπικό αιγυπτιακό πηλό που δημιουργεί το χαρακτηριστικό πορτοκαλί χρώμα, δεν θα πρέπει να προκαλεί εντύπωση δεδομένων των παραδειγμάτων που έχουν αποκαλυφθεί σε στρώματα της φαραωνικής περιόδου (6ος - 4ος αι. π.Χ.). Τα δεδομένα αυτά θα πρέπει να θεωρηθούν ως αφετηρία μιας πρακτικής των αρχαίων ελληνικών κοινοτήτων της Αιγύπτου (π.χ. Ναύκρατη, Μέμφιδα, Ηράκλειο) που μεταδόθηκε στους νεοφερμένους με την ίδρυση της Αλεξάνδρειας, εξηγώντας της μεγάλες εισροές αττικών αγγείων αλλά και την «αντιγραφή» της αττικής τυπολογίας στα τέλη του 4ου αι. π.Χ.[82]

[78] Georges 2023, 510-518, εικ. 23-24.
[79] Σχετικά, βλ. 84. Πινάκιο με προεξέχον χείλος, CON.97.13091./2, εσωτ. διάμ.14,6 εκ; διάμ. βάσ. 6,8 εκ, ύψ. 3,8 εκ. Δύο θραύσματα που αποκαθιστούν το πλήρες προφίλ, περίπου το ένα τρίτο του αγγείου. Μάλλον φέρει προσεγμένη δεξιοτεχνία, μέτρια εξομάλυνση. Ακανόνιστη υάλωση και στις δύο πλευρές. Μελανό απόθεση στο εσωτερικό του. (Harlaut 2028, 58).
[80] Σχετικά, βλ. 87. Οινοχόη, CRI.96.4007.1.2/1, εσωτ. διάμ. 9,8 εκ., μέγ. διάμ. 17,3 εκ., ύψ. 23,2 εκ. Ανακατασκευάστηκε από πολυάριθμα θραύσματα, αποκαθιστώντας περίπου τα τρία τέταρτα του αγγείου, με τη γένεση μιας λαβής. Η εξωτερική επιφάνεια έχει λειανθεί κατά προσέγγιση. Λεπτός, αμμώδης αλλουβιακός πηλός με ροζ-κόκκινη τομή (Harlaut 2028, 59).
[81] Harlaut 2018, 55· Σχετικά, βλ. 84. Πινάκιο με προεξέχον χείλος, CON.97.13091../2, εσωτ. διάμ.14,6 εκ; διάμ. βάσ. 6,8 εκ, ύψ. 3,8 εκ. Δύο θραύσματα που αποκαθιστούν το πλήρες προφίλ, περίπου το ένα τρίτο του αγγείου. Μάλλον προσεγμένη δεξιοτεχνία? μέτρια εξομάλυνση. Ακανόνιστη υάλωση και στις δύο πλευρές. Μελανό απόθεση στο εσωτερικό του. (Harlaut 2028, 58).
[82] Harlaut 2018, 59-60.

2.1.2. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

Η Αττική, ως ένα από τα μεγαλύτερα κέντρα κεραμικής παραγωγής της αρχαιότητας προμηθεύει τους πληθυσμούς της αλεξανδρινής γης με πληθώρα κεραμικών προϊόντων, δημιουργώντας μια ανισορροπία στις αποθέσεις κεραμικής που αποκαλύπτονται στα στρώματα του 4ου αι. π.Χ. ανάμεσα στα κεραμικά τοπικής παραγωγής και εισαγωγών. Αυτή η ανισορροπία, με την πλάστιγγα να γέρνει ασφαλώς προς το μέρος των εισαγωγών[83], εντείνεται όταν προστίθενται στο διεθνές εμπόριο κι άλλα κέντρα παραγωγής της ανατολικής Μεσογείου, όπως η Ρόδος και η Κύπρος. Χωρίς να αμφισβητείται η εξαγώγιμη εμπορική δραστηριότητα της Αττικής[84], φαίνεται πως στην περίπτωση της Αλεξάνδρειας υπερτερούν τα αγγεία που προέρχονται από τις δύο προαναφερθέντες νήσους[85].

Ο λόγος γίνεται, ως επί το πλείστον, για τα αγγεία λεπτής κεραμικής και τα οποία αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του corpus των αγγείων αυτής της περιόδου. Δεδομένης της ίδρυσης της Αλεξάνδρειας ως πόλη μακεδονικής έμπνευσης είναι αναμενόμενος ένας παραλληλισμός των αποθέσεων με τη Μακεδονία και την Αττική. Το αττικό ρεπερτόριο της κεραμικής επιχωριάζει και εδραιώνεται στην ίδια την πόλη αλλά και στα περίχωρά της με ορισμένα αγγεία να λαμβάνουν ιδιαίτερη δημοφιλία. Μερικά από αυτά είναι[86], ο αττικός σκύφος (*skyphos*)[87], ο κάνθαρος με δύο εκδοχές του χείλους του (*kantharos with plain or molded rim*), το ιδιαίτερο κύπελλο-κάνθαρος (*cup-kantharos*)[88], το *carinated bowl* με έξω νεύον χείλος (*outturned rim bowl*)[89], το

---

[83] Harlaut 2023, 440.

[84] Harlaut 2018, 12· Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι, ένας μεγάλος αριθμός των κεραμικών θραυσμάτων που έχουν εντοπιστεί στην Αλεξάνδρεια και στα περίχωρά της είναι δύσκολο να διακριθεί σε απομιμήσεις και σε γνήσιες αττικές εισαγωγές. Έτσι, η χρήση αναλυτικών μεθόδων με σκοπό να ανιχνευθεί η προέλευση του πηλού κρίνεται αναγκαία. Σχετικά με το ζήτημα της προέλευσης των θραυσμάτων αυτών, βλ. Morel 1995, 369· Blonde 2001, 36-7· Elaigne 2012, 11-2.

[85] Harlaut 2018, 114· Επιπλέον, βλ. Morel 1995, 369· Ωστόσο, στην περίπτωση του νησιού Nelson, οι εισαγωγές ήταν πολύ πιο περιορισμένες απ' ότι στη γειτονική πρωτεύουσα (Harlaut 2018, 13).

[86] Σχετικά με έναν συγκεντρωτικό πίνακα, βλ. Harlaut 2018, 23, πίν. A.2· Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των αττικών εισαγωγών έχει εντοπιστεί στα ταφικά περιβάλλοντα της ανατολικής νεκρόπολης και κυρίως σε αυτό του Shatby (Βλ. ενδεικτικά Breccia 1912, πίν. XLVI-LVI).

[87] Harlaut 2018, 27-8, 123, εικ. 1, αρ. 2-5· Πρβλ. Rotroff 1997, 94, 207-8, 257-9, εικ. 12, πίν. 15, αρ. 150-163.

[88] Harlaut 2018, 29-32, 124, εικ. 2, αρ. 9-20· Πρβλ. Breccia 1912, πίν. LIII-LV, εικ. 102-115· Rotroff 1997, 85-6, 247-251, εικ. 7-9, πίν. 6-9, αρ. 52-93.

[89] Harlaut 2018, 34, 125, εικ. 3, αρ. 29· Πρβλ. Rotroff 1997, 93, 256-7, εικ. 11, πίν. 13, αρ. 141-6· Σημαντική είναι η παρουσία του εν λόγω τύπου στο νεκροταφείο του Shatby, στην περιοχή των ανατολικών νεκροπόλεων της Αλεξάνδρειας (Breccia 1912, 69-71, αρ. 183-195). Η εμφάνιση αυτού το τύπου κατά κόρον σε ταφικά περιβάλλοντα και λιγότερο σε οικιστικά, γεννά ένα ενδιαφέρον ερώτημα

λεγόμενο *echinus bowl* διακοσμημένο με μικρά ανθέμια στο εσωτερικό της βάσης[90], καθώς και το χαρακτηριστικό *fish-plate*[91]. Ο ερυθρόμορφος ρυθμός δεν θα μπορούσε να λείπει και να μη λειτουργεί επικουρικά στο corpus των αττικών εισαγωγών της Αλεξάνδρειας. Αξιοσημείωτο είναι το παράδειγμα με την ερυθρόμορφη παράσταση γαμήλιας σκηνής που εμφανίζεται επάνω σε ένα πώμα λεκανίδας, το οποίο έχει άμεσα παράλληλα από την Αγορά των Αθηνών που χρονολογούνται από το δεύτερο τέταρτο του 4ου αι. π.Χ.[92]. Σε άμεσο παραλληλισμό με αυτό, βρίσκονται δύο λεκανίδες που εντοπίστηκαν στην ανατολική νεκρόπολη της Αλεξάνδρειας, στο νεκροταφείο Hadra, των οποίων τα πώματά τους διαθέτουν γυναικείες κεφαλές και γρύπες[93]. Δύο ακόμη παραδείγματα που έρχονται και αυτά από την ανατολική νεκρόπολη, αλλά από τις αποθέσεις στο Shatby[94], περιλαμβάνουν δύο πελίκες που στην πρόσθια όψη τους αναπαριστούν σκηνές μάχης εκατέρωθεν ενός γρύπα[95].

Είναι εξίσου ενδιαφέρον το γεγονός ότι τα αττικά εισαγόμενα προϊόντα αντιπροσωπεύουν, κυρίως, την κατηγορία των αγγείων πόσης ενώ, τα αγγεία που προέρχονται από τη Ρόδο ή την Κύπρο περιλαμβάνουν κυρίως αγγεία σερβιρίσματος, όπως είναι τα πινάκια με το πεπλατυσμένο χείλος[96]. Πιο συγκεκριμένα, ο τύπος του εμβαπτισμένου πινακίου με το πεπλατυσμένο χείλος, εμφανίζεται κατά κόρον στα αρχαιολογικά στρώματα της Αλεξάνδρειας και είναι γεγονός ότι, απουσιάζει από τη βιβλιογραφία που αναφέρεται σε θέσεις της βόρειας και ηπειρωτικής Ελλάδας ενώ, εμφανίζεται ευρέως στο ανατολικότερο άκρο της Μεσογείου με τη Ρόδο[97], την

σχετικά με τη χρήση του αγγείου από τους πρώτους Αλεξανδρινούς κατοίκους και τη μετέπειτα εναπόθεσή τους σε ταφικό context (Bl. Harlaut 2018, 22, υποσημ. 24).

[90] Harlaut 2018, 35-7, 126, εικ. 4, αρ. 32-5, πίν. Α.3., σ. 127, εικ. 5, αρ. 36-7· Πρβλ. Rotroff 1997, 161, 162, 340, εικ. 62, πίν. 75, αρ. 983-992.

[91] Harlaut 2018, 33-4, 125, εικ. 3, αρ. 26-8· Πρβλ. Rotroff 1997, 146-9, 162, 315-7, εικ. 50-1, πίν. 63-5, αρ. 709-733.

[92] Harlaut 2018, 24, 123, εικ. 1, αρ. 1· Λεπτομερή ανάλυση και παρουσίαση του πώματος, βλ. στο Empereur 1998, 620, εικ. 10.

[93] Breccia 1930, 124-5.

[94] Είναι γεγονός ότι, ένας μεγάλος όγκος αγγείων που μπορούν να χρονολογηθούν με σχετικά ασφάλεια στις τελευταίες δεκαετίες του 4ου αι. π.Χ. προέρχεται από το Shatby καθώς αποτελεί την πρωιμότερη θέση της Αλεξάνδρειας με ταφική χρήση (Βλ. Breccia 1912). Συνεπώς, πολλά από αυτά τα παραδείγματα κρίνεται σκόπιμο να μην αναφερθούν στο παρόν κεφάλαιο καθώς θα αποτελέσουν συγκριτικό υλικό των αγγείων πρόκειται να παρουσιαστούν σε επόμενο κεφάλαιο και προήλθε από τις πρόσφατες ανασκαφικές έρευνες στο Ταφικό Υπόγειο Α την περίοδο 2019-2021.

[95] Breccia 1912, 49-50, αρ. 91-2, εικ. 36, πίν. XLVII, εικ. 71-2, πίν. XLVIII, εικ. 73-4.

[96] Harlaut 2018, 48.

[97] Σχετικά με τις εισαγωγές της Αλεξάνδρειας από το νησί της Ρόδου, βλ. Harlaut 2018, 39-40· Μία από τις επιβεβαιωμένες ομάδες αγγείων που προέρχονται από τη Ρόδο είναι αυτή που φέρει διακόσμηση *Δυτικής Κλιτύος*. Χαρακτηριστικά, βλ. Πατσιάδα 1990, 105-210· Rotroff 2002, 90.

Αντιόχεια, την Κύπρο[98], τη Βηρυτό και τη Σαμάρεια να πρωτοστατούν[99]. Ακόμη, οι εισαγωγές κεραμικής στην Αλεξάνδρεια παρουσιάζουν ένα φαινόμενο *διγλωσσίας* σε ορισμένα θραύσματα, τα οποία διαθέτουν ερυθρή και μελανή διακόσμηση. Οι περιοχές προέλευσης των θραυσμάτων μπορεί να ποικίλουν με πρωταγωνιστικό ρόλο να παίζει η Αττική[100], χωρίς να λησμονούνται κέντρα παραγωγής όπως αυτά της Περγάμου, της Πριήνης αλλά και της ροδιακής Περαίας. Στο πλαίσιο των εισαγωγών σε μία νεοϊδρυθείσα πόλη της ελληνιστικής περιόδου δεν θα μπορούσε να μείνει άπραγη η Δύση. Τα κέντρα παραγωγής των ιταλικών περιχώρων ήταν εφάμιλλης σπουδαιότητας με αυτά του ελλαδικού χώρου και της Μ. Ασίας, με την Απουλία να πρωτοστατεί. Η ιδιαιτερότητα της διακόσμησης των αγγείων *Gnathia* είναι που προσέλκυσε το ενδιαφέρον των Αλεξανδρινών με αποτέλεσμα να μην λείπει αυτός ο κεραμικός τύπος από τον κατάλογο των εισαγωγών τους, παρά το μικρό αριθμό θραυσμάτων που έχουν βρεθεί έως τώρα (μόλις δύο θραύσματα)[101].

Τέλος, η αναφορά που έγινε παραπάνω σχετικά με την τοπική παραγωγή μαγειρικών σκευών και αγγείων οικιακής χρήσης, δεν αναιρεί την πιθανότητα εισαγωγής αυτών των τύπων. Οι λοπάδες, ως ένα κατεξοχήν μαγειρικό σκεύος εισάγεται στα αλεξανδρινά εδάφη, χωρίς ωστόσο, να είναι γνωστός σε εμάς ο τόπος προέλευσής τους[102].

---

[98] Σχετικά με τις εισαγωγές της Αλεξάνδρειας από το νησί της Κύπρου, βλ. Harlaut 2018, 39, 44-50· Συμπληρωματικά, βλ. Jehasse 1978· Sales 1983· 1993· Elaigne 2012.

[99] Harlaut 2018, 24 και υποσημ. 31-32 (για περεταίρω βιβλιογραφία σχετικά με τις ανασκαφικές έρευνες στην Ταρσό, την Αντιόχεια, τη Σαμάρεια, τη Βηρυτό, τη Ρόδο, τον Αμαθούντα και τη Σαλαμίνα της Κύπρου).

[100] Η Αττική δέχεται επάξια το ρόλο του επικρατέστερου τόπου προέλευσης των εν λόγω αγγείων, ειδικά μάλιστα ότι έχει εμφανιστεί άλλη μία στην ιστορία της αττικής κεραμικής παραγωγής το φαινόμενο της διγλωσσίας. Αναφέρομαι, σαφώς, σε εκείνη την περίοδο των τελών του 6ου και των αρχών του 5ου αι. π.Χ. όταν και ο αττικός Κεραμεικός μετέβη με τον πιο ευάρεστο τρόπο από την τεχνική του μελανόμορφου ρυθμού σε αυτήν του ερυθρόμορφου.

[101] Harlaut 2018, 50.

[102] Harlaut 2018, 51.

2.2. Η ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ 3ΟΥ ΑΙ. Π.Χ.

Η αυγή του 3ου αι. π.Χ. σηματοδοτείται από ένα πνεύμα αλλαγής και καινοτομίας όσον αφορά την κεραμική παραγωγή της Αλεξάνδρειας[103]. Οι ντόπιοι τεχνίτες που έχουν ήδη αρχίσει από τα προηγούμενα έτη να πειραματίζονται σε νέους τύπους αγγείων (κυρίως μαγειρικών) αντιλαμβάνονται τον κεραμικό τροχό ως ένα μέσο που θα τους βοηθήσει να δημιουργήσουν το δικό τους στίγμα στην κεραμική παραγωγή της ανατολικής Μεσογείου. Αυτός ο «απογαλακτισμός» των κεραμικών εργαστηρίων της μητρόπολης δεν σημάνει το τέλος των εισαγωγών από τα υπόλοιπα κεραμικά κέντρα της Ελλάδας, της Μ. Ασίας και της Μέσης Ανατολής, αντιθέτως, συνεχίζουν να εισάγονται μεγάλες ποσότητες αγγείων και να δημιουργούν ένα κεραμικό μάγμα διαφορετικών πολιτισμών. Το τι θα μπορούσε να σημαίνει η προτίμηση και η αγορά ενός εισαγόμενου ή ενός τοπικού προϊόντος έγκειται πιθανότητα στην οικονομική δυνατότητα του αγοραστή ή στην αισθητική προτίμηση των κεραμικών τύπων.

2.2.1. ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η ανάδυση μιας παραγωγής *ἀλεξανδρινῶ τῷ τρόπῳ*, είναι αποτέλεσμα της πολιτισμικής διάδρασης των παλαιών και των νέων κατοίκων και της εδραίωσής τους σε εδάφη που παρείχαν ικανό αριθμό κοιτασμάτων που μπορούσαν να εκμεταλλευτούν για την παραγωγή κεραμικών προϊόντων. Συνεπώς, η πρώτη φάση της τοπικής παραγωγής της Αλεξάνδρειας κυμαίνεται περίπου στο πρώτο τέταρτο του 3ου αιώνα π.Χ. (300-275 π.Χ.), λίγα χρόνια μετά δηλαδή από την ίδρυσή της[104]. Η συστηματική παραγωγή ξεκίνησε με αφορμή τη μετατόπιση της εξόρυξης των κοιτασμάτων πηλού σε ένα σημείο επαφής των ασβεστολιθικών σχηματισμών της Μαρεότιδας και της ευρύτερης της περιοχής της Αλεξάνδρειας που επιτρέπει την εκμετάλλευση του ημιασβεστολιθικού πετρώματος, ο οποίος δεν είναι ούτε εντελώς αλλουβιακός, ούτε

[103] Harlaut 2018, 84.
[104] Harlaut 2018, 16.

ασβεστολιθικός[105]. Πιο συγκεκριμένα, από την ίδια αυτή πρώτη ύλη, εντοπίστηκαν ανασκαφικά δύο εργαστήρια (FL1 & FL2) στην περιοχή της Πλινθίνης που μαρτυρούν το διαφορετικό τρόπο επεξεργασίας και χρήσης του πηλού. Αυτό που αξίζει να τονισθεί ωστόσο, είναι η δυνατότητα που παρέχεται και από τα δύο εργαστήρια για την παραγωγή τόσο λεπτής όσο και χονδροειδούς κεραμικής[106]. Συνεπώς, μια τέτοιου βεληνεκούς παραγωγή ήταν ικανή να προμηθεύσει με αγγεία ολόκληρη την περιοχή της Αλεξάνδρειας, από την ανατολή και το νησί Nelson, έως τη δύση και τη νεκρόπολη της Πλινθίνης.

Η διάκριση μεταξύ οικιστικού και ταφικού περιβάλλοντος δεν υπάρχει, όσον αφορά τον εντοπισμό των αγγείων χονδροειδούς ή λεπτής κεραμικής. Πιο συγκεκριμένα, το νεκροταφείο του Shatby, στην ανατολική περιοχή των νεκροπόλεων διαθέτει μια πλειάδα παραδειγμάτων οικιακής χρήσης, όπως είναι οι χύτρες[107], αποδεικνύοντας ότι το ρεπερτόριο των τοπικών εργαστηρίων δεν επικεντρώθηκε στην παραγωγή λεπτής κεραμικής αλλά, συνέχισε την παράδοση που γνώριζε καλά, αυτή των χονδροειδών αγγείων. Οι χύτρες[108] και οι λοπάδες[109] διαφόρων τύπων εκπροσωπούν την κατηγορία των μαγειρικών σκευών με τα λεγόμενα *mortaria*[110] να τη συμπληρώνουν[111]. Ακόμη, λαμβάνοντας ως παράδειγμα τέσσερις δοκιμαστικούς λάκκους που χρονολογούνται με ασφάλεια στο πρώτο τρίτο του 3ου αι. π.Χ. από την περιοχή της Πλινθίνης, η συντριπτική πλειονότητα των αγγείων είναι τοπικής παραγωγής ενώ, ορισμένα αγγεία λεπτής κεραμικής έχουν εισαχθεί από την Κνίδο και τη Ρόδο[112]. Από την ίδια περιοχή, αλλά αυτή τη φορά σε ταφικό περιβάλλον, έχουν κεραμικές αποθέσεις που συμβάλλουν τα μέγιστα στην πρώτη τοπική παραγωγή της Αλεξάνδρειας, χωρίς αυτή να περιορίζεται για χρήση μόνο σε οικιστικό ή σε ταφικό

[105] Harlaut 2018, 63· Επιπλέον, σχετικά με τις έρευνες που διεξήχθησαν για την εύρεση αυτού του νέου πετρώματος, βλ. Empereur, Picon 1998, 82-3.
[106] Περισσότερες λεπτομέρειες και ανάλυσης των δύο εργαστηρίων μαζί με ορισμένα παραδείγματα που εντοπίστηκαν στη νεκρόπολη της Πλινθίνης, βλ. στο Harlaut 2023, 440, 456-463.
[107] Breccia 1912, 89-90, εικ. 48-51· Επιπλέον, μικρές χύτρες με μία ή δύο λαβές μαρτυρούνται και στη νεκρόπολη της Ρόδου. Βλ. Γιαννικουρή κ.α. 1989, πίν. 3-4, 7, 24· Γιαννικουρή κ.α. 1990, πίν. 87, 92, 94, 96·
[108] Σχετικά με τις χύτρες αυτής της περιόδου, βλ. Harlaut 2002, 266-7, 278-80, εικ. 2-4a· Rotroff 2006, 167-8, 303, εικ. 71, πίν. 61, αρ. 555-7.
[109] Σχετικά με τις λοπάδες αυτής της περιόδου, βλ. Harlaut 2002, 267, εικ. 4b-e· Rotroff 2006, 178-186, εικ. 82-5, πίν. 67-9, αρ. 636-675.
[110] Σχετικά με τα *mortaria* αυτής της περιόδου, βλ. Rotroff 2006, 99, εικ. 30-5, πίν. 24-9, αρ. 182-96.
[111] Harlaut 2018, 89-97, 146-8, εικ. 26-8, αρ. 133-142.
[112] Για την αναλυτική περιγραφή των αποθέσεων των λάκκων βλ. Marchand, Römer-Strehl 2023, 473-5, πίν. 1-3.

context[113]. Αξίζει να σημειωθεί πως η Πλινθίνη, παρά την τοποθέτησή της σε ένα σημείο του χάρτη που δεν γειτνιάζει άμεσα με την αλεξανδρινή μητρόπολη[114], παρέχει κεραμικό υλικό που συγκρίνεται άμεσα και χωρίς αμφιβολία με τις αποθέσεις του οικιστικού ιστού της πόλης αλλά και των ανατολικών της νεκροταφείων. Τα παραδείγματα του νησιού Nelson[115] και της Πλινθίνης, αντανακλούν τη φιλοδοξία των ντόπιων τεχνιτών να παράγουν μια σειρά προϊόντων λεπτής κεραμικής[116] που θα μπορέσουν αντικαταστήσουν τις εισαγωγές, αλλά μάταια[117]. Συγκεκριμένα, τα αγγεία που εντοπίζονται φέρουν τόσο ερυθρό όσο και μελανό υάλωμα παρουσιάζοντας μια ποικιλομορφία στην τυπολογία τους, βασιζόμενοι όμως στις αναλογίες της αττικής έμπνευσης. Κατά κόρον εντοπίζονται κύπελλα και πινάκια την κυριαρχία των οποίων διαταράσσει η εμφάνιση μεμονωμένων «αττικών» παραδειγμάτων όπως είναι οι κάνθαροι και οι λήκυθοι τύπου *Guttus*[118]. Επιπλέον, δύο αμφορίσκοι[119] και μία όλπη[120] που εντοπίστηκαν στον τάφο 3.5A2 της Πλινθίνης ενισχύουν την παραπάνω άποψη και φαίνεται πως είναι κατασκευασμένοι από το εργαστήριο FL1, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση των εργαστηρίων[121].

[113] Harlaut 2018, 16-8· Σχετικά με την αναλυτική περιγραφή των συγκεκριμένων κεραμικών αποθέσεων, βλ. στα Boussac 2007· Boussac κ.α. 2012.
[114] Αρκεί να σημειωθεί ότι απέχει προς δυσμάς, περίπου 40 χιλιόμετρα σε νοητή ευθεία από την πόλη της Αλεξάνδρειας (Boussac 2023, 4).
[115] Σχετικά με μια αναφορά στις όλπες που έχουν εντοπιστεί στο νησί Nelson, βλ. Harlaut 2023, 446.
[116] Σχετικά με την «ομάδα των κρατήρων Cricket Ground», που εντοπίστηκαν στην ομώνυμη περιοχή και τίθεται υπό αμφισβήτηση το αν έχουν κάποια σχέση η όχι με την κατηγορία των υδριών τύπου Hadra, βλ. Harlaut 2018, 85-6.
[117] Η φιλοδοξία αυτή θα εκπληρωθεί σε μεγάλο βαθμό μόλις έναν αιώνα αργότερα με το 2ο αι. π.Χ. να παρουσιάζει μια μονοτονία στους τύπους της λεπτής κεραμικής. Σχετικά, βλ. Elaigne 2012, εικ. 57-73.
[118] Harlaut 2018, 65-6, σ. 67-8, 136-7, εικ. 16-7, αρ. 91-4, πίν. E.2 (κάνθαροι κλασικού τύπου), σ. 68-9, 137, εικ. 17, αρ. 95, πίν. E.1 (κάνθαροι ελληνιστικού τύπου), σ. 69-70, 137, εικ. 17, αρ. 97 (λήκυθος τύπου *Guttus*).
[119] Αρ. 7. Αμφορίσκος (εικ. 3, 4.6) inv. PLI01.3.5A2.24 = SCA 9., εξωτ. διάμ. χείλ. 6 εκ. μέγ. διάμ. μέχρι των ώμο 9,3 εκ., ύψ. 15,3 εκ. Πλήρες αγγείο. FL1. & Αρ. 8. Αμφορίσκος (εικ. 3, 4.7) Inv. PLI01.3.5A2.26 = SCA 11., εξωτ. διάμ. χείλ. 4 εκ., μέγ. διάμ. στον ώμο 8,9 εκ., σωζ. ύψ. 14,9 εκ. Σώζεται ο λαιμός και το σώμα- λείπουν και οι δύο λαβές. FL1. Περιγραφή πανομοιότυπη με το προηγούμενο αγγείο. (Harlaut 2023, 457-8)· Επιπλέον, για μια περισσότερο κατασκευαστική γνώμη σχετικά με τους αμφορείς από την Πλινθίνη, βλ. Harlaut 2023, 452.
[120] Αρ. 5. Όλπη (εικ. 3, 4.2) inv. PLI01.3.5A2.20 = SCA 5., εξωτ. διάμ.3,3 εκ., μέγ. διάμ. στον ώμο 6,1 εκ., ύψ. 12,9 εκ. Πλήρες αγγείο. FL1 πιθανώς. Αρκετά προσεγμένη διαμόρφωση, λείανση μέτριας ποιότητας. Το ψήσιμο δεν φαίνεται να είναι απόλυτα ομοιόμορφο σε όλα τα σημεία του αγγείου. Έντονο ερυθρό χρώμα καλύπτει όλο το πάνω μέρος του αγγείου εξωτερικά, καθώς και το εσωτερικό του χείλους- καταλήγει στον πυθμένα του σώματος με σταγόνες (καταλιβάδες) που κατεβαίνουν μέχρι το πόδι (βάση)· Επιπλέον, παρόμοιο παράδειγμα από το Shatby, βλ. στο Breccia 1912, 87, εικ. 44, πίν. LI, αρ. 71.
[121] Harlaut 2023, 457-8, 464-5, εικ. 3-4, αρ. 2, 6-7.

2.2.2. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

Οι εισαγωγές των κεραμικών προϊόντων για μία πόλη, πόσο μάλλον όταν αναφερόμαστε σε μια ελληνιστική μητρόπολη του βεληνεκούς της Αλεξάνδρειας, είναι αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής ζωής και δράστης των ανθρώπων. Ο ευρύς πολιτικός, εμπορικός και οικονομικός κλοιός που έχει δημιουργήσει η πτολεμαϊκή αυλή ευνοεί τις εισαγωγές κεραμικών προϊόντων δίχως όμως να λαμβάνει υπόψιν τις διαθέσεις των αλεξανδρινών κεραμικών εργαστηρίων.

Η δημιουργία και η ανάπτυξη της τοπικής παραγωγής με την εμφάνιση επιτραπέζιων αγγείων και με μια σημαντική αλλαγή στην επεξεργασία και τους τύπους των μαγειρικών και των αγγείων κοινής χρήσης, συμπίπτει με μια γενική πτώση των προϊόντων εισαγωγής[122]. Ωστόσο, η γενική εντύπωση που αφήνουν τα εισαγόμενα κεραμικά λείψανα της επιτραπέζιας κεραμικής είναι πως, η Αττική αρχίζει να αποδυναμώνεται και στο διηνεκές να καταλαμβάνουν τη θέση της εργαστήρια της Μ. Ασίας και άλλων περιοχών της ανατολικής Μεσογείου, όπως η Ρόδος[123], η Κνίδος[124] και η Κύπρος[125], κάτι που είχε εμφανιστεί ήδη από τα τέλη του προηγούμενου αιώνα[126]. Γενικότερα, η γνώση μας για την εισηγμένη κεραμική του πρώτου τρίτου του 3ου αι. π.Χ. είναι ελάχιστη, αν κρίνουμε από τα αποκαλυφθέντα λείψανα της πόλης της Αλεξάνδρειας. Ωστόσο, η νεκρόπολη της Πλινθίνης και συγκεκριμένα μια συστάδα τάφων που φαίνεται να χρονολογείται στις αρχές του 3ου αι. π.Χ. και στην πρώτη περίοδο χρήσης της νεκρόπολης[127], έρχεται να προσθέσει μερικές αχνές πληροφορίες επί του θέματος. Παρά την προαναφερθείσα μείωση των εισαγωγών από την Αττική, η Πλινθίνη έρχεται να προβληματίσει και να αποκαλύψει κατεξοχήν αγγεία των αττικών εργαστηρίων, όπως αγγεία πόσεως (κάνθαροι και *bolsals*, άωτα σκυφίδια με έξω νεύον χείλος) καθώς και μια μικρή αλατιέρα[128]. Ακόμη, η παρουσία εισαγόμενων

[122] Harlaut 2018, 62, πίν. Β.1-2.
[123] Βλ. παρακάτω.
[124] Σχετικά με έναν μικρό αριθμό παραδειγμάτων όλπης από κνιδιακό εργαστήριο που έχει εντοπιστεί στη νεκρόπολη της Πλινθίνης, βλ. Harlaut 2023, 489, εικ. 18. Αρ. 60-61.
[125] Κεραμικές αποθέσεις των αρχών του 3ου αι. π.Χ. με εισαγόμενα προϊόντα από τη Ρόδο και την Κύπρο υπάρχουν στην περιοχή του Βρετανικού Προξενείου. Σχετικά, βλ. Harlaut 2018, 62 και σ. 115 (σχετικά με την κατηγορία των μαγειρικών σκευών με κυπριακή προέλευση).
[126] Harlaut 2018, 114.· Σχετικά με το παράδειγμα των κεραμικών αποθέσεων που έχουν εντοπιστεί πρόσφατα στην περιοχή του Βρετανικού Προξενείου και την κατανομή των αγγείων τοπικής παραγωγής και εισαγωγών, βλ. Harlaut 2018, 62, πίν. Β.1-2.
[127] Harlaut 2023, 455· Σχετικά με την παλαιότερη άποψη του Adriani που ήθελε τη νεκρόπολη της Πλινθίνης να είναι λίγο υστερότερη, βλ. Adriani 1952, 145, 147.
[128] Harlaut 2023, 457, 464, 465, εικ. 3, 4, αρ. 3.

μυροδοχείων[129] και αμφορίσκων άγνωστης, έως τώρα, προέλευσης[130], συμπληρώνει των κατάλογο των κτερισμάτων ενώ, αξίζει να παρατηρήσουμε τη γενικότερη εντύπωση που δίνουν τα ταφικά σύνολα της Πλινθίνης σχετικά με την ομοιότητά τους με τα αντίστοιχα της Ρόδου. Συνεπώς, γίνεται κατανοητό ότι, εκτός από τις συναλλαγές που έχουν οι εν λόγω περιοχές σε κεραμικά προϊόντα[131], παρατηρούνται στενοί δεσμοί και σε ότι έχει να κάνει με τις ταφικές πρακτικές[132]. Στο ίδιο ταφικό πλαίσιο μπορούν να ενταχθούν ορισμένες παρατηρήσεις σχετικά με την παρουσία των εισαγόμενων αγγείων που εντοπίζονται στην ανατολική νεκρόπολη της Αλεξάνδρειας. Η περιοχές του Shatby[133] και της Hadra[134] έχουν αποκαλύψει έναν μεγάλο αριθμό αγγείων που προέρχονταν από άλλα κεραμικά εργαστήρια της Μεσογείου και κατέληξαν ως κτερίσματα στους τάφους των ανθρώπων των πρώτων γενεών που εγκαταστάθηκαν στην πόλη. Υδρίες, λήκυθοι, κάνθαροι, όλπες, σκύφοι και λυχνάρια είναι μερικά από τα παραδείγματα που αποκάλυψαν οι ανασκαφικές έρευνες ήδη από τις αρχές του 20ου αιώνα. Ως επί το πλείστον η προέλευσή τους απαντάται στις περιοχές της Αττικής και της Ρόδου με την τελευταία να παρουσιάζει ομοιότητες όχι μόνο με τα ταφικά σύνολα της Πλινθίνης, αλλά και με τις ταφές της ανατολικής νεκρόπολης.

Τέλος, το παράδειγμα του νησιού Nelson δεν αντιπροσωπεύει επάξια την ισχύουσα κατάσταση των εισαγωγών της Αλεξάνδρειας ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι έχουν εντοπιστεί εισαγόμενα προϊόντα χονδροειδούς κεραμικής, τα οποία δεν βρίσκουν παράλληλα στις υπόλοιπες περιοχές του κέντρου της Αλεξάνδρειας που έχουν ανασκαφεί[135].

[129] Harlaut 2023, 460, 466, 468, εικ. 5, 7, αρ. 8.
[130] Harlaut 2023, 454, 463, 472, εικ. 10, αρ. 4.
[131] Στην περίπτωση της συστάδας των τάφων της Πλινθίνης έχει εντοπιστεί μία οινοχόη με ροδιακή προέλευση. Βλ. Harlaut 2023, 461, 469-70, εικ. 8-9, αρ. 4.
[132] Harlaut 2023, 456· Για τα ταφικά σύνολα της Ρόδου, βλ. Γιαννικουρή κ.α. 2000, 63-117.
[133] Βλ. ενδεικτικά. Breccia 1912, πίν. LIV-LIX· 1930, πίν. XX-XXII.
[134] Βλ. ενδεικτικά. Adriani 1940, πίν. XXVIII-XXX· 1952, πίν. III-V, XI· Σχετικά με μια αντίθετη άποψη, μέσα από τη μελέτη του τύπου των Ταναγραίων, για την περίοδο που η περιοχή Hadra ξεκίνησε να χρησιμοποιείται ως νεκροταφείο (περ. 275 π.Χ.), βλ. Tezgör 2007, 17.
[135] Harlaut 2018, 13, 87.

2.3. Η ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ 3ΟΥ ΑΙ. Π.Χ.[136]

Η κεραμική παραγωγή της Αλεξάνδρειας της προηγούμενης περιόδου χαρακτηρίστηκε από την εκμετάλλευση νέων κοιτασμάτων εξόρυξης πηλού και το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται πως συμβαίνει και στην τρίτη χρονολογική φάση. Η σύντομη χρήση των εργαστηρίων FL1 και FL2 συμπεραίνεται από την ανάλυση κεραμικών θραυσμάτων που έχουν εντοπιστεί στον αστικό ιστό της Αλεξάνδρειας, ως αποτέλεσμα των νέων κοιτασμάτων που εντοπίστηκαν παρέχοντας, αυτή τη φορά, με αλλουβιακές και ασβεστολιθικές αργίλους[137]. Αυτή η αλλαγή των πρώτων υλών και η αναδιοργάνωση της κεραμικής παραγωγής εν συνόλω, έγινε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα και είχε ως συνέπεια μια εξολοκλήρου αλλαγή της κεραμικής τυπολογίας[138]. Η γενική εικόνα που διαθέτει η έρευνα για την κεραμική αυτών των δεκαετιών είναι αμυδρή, ελλείψει των καλώς χρονολογημένων αποθέσεων με ταφικό και οικιστικό χαρακτήρα. Ωστόσο, μπορεί να ειπωθεί με σχετική ασφάλεια ένα διάχυτο πνεύμα αλλαγής και καινοτομίας που διέπνεε τους αλεξανδρινούς τεχνίτες και εμπόρους[139], τόσο με την αθρόα εισαγωγή προϊόντων, όσο και με την ανάπτυξη της τοπικής κεραμικής. Ιδιαίτερα στο β΄ ήμισυ του 3ου αι. π.Χ. παρατηρείται ένας εμπλουτισμός της τυπολογίας των τοπικών επιτραπέζιων αγγείων, κάτι που θα επικαλυπτόταν στο χρόνο με τη μονοτονία που θα χαρακτήριζε τα εργαστήρια έως και τον 1ο αι. π.Χ. Παράλληλα, τα καραβάνια με τα εισαγόμενα προϊόντα προβάλλουν κυρίως τύπους

[136] Αξίζει να αναφέρω πως η χρονολογική διάκριση των περιόδων βασίζεται εν πολλοίς στο έργο των Harlaut & Hayes (2018) που ταξινομούν εύγλωττα και κατανοητά την ιστορία της ελληνιστικής κεραμικής της Αλεξάνδρειας. Πιο συγκεκριμένα, για τη «Φάση 3», τίθεται το χρονολογικό όριο του 270-260 π.Χ. λόγω της εγκατάλειψης χρήσης της αποικίας του νησιού Nelson στα ανατολικά της πόλης (Harlaut 2018, 99)· Σχετικά με τη νεκρόπολη της Πλινθίνης αξίζει να γίνει μια αναφορά στις ανασκαφικές έρευνες του A. Adriani από τα μέσα του 20ου αιώνα ωστόσο, οι πρόσφατες έρευνες στην περιοχή δεν τοποθετούν τη χρήση της νεκρόπολης στο χρονολογικό πλαίσιο της «Φάσης 3». Συγκεκριμένα, βλ. Adriani 1952, 140-159· Πρβλ. Harlaut 2018, 99· Boussac κ.α. 2023.

[137] Πιο αναλυτικά, βλ. Harlaut 2023, 440· Σχετικά με τις έρευνες για τον εντοπισμό των νέων κοιτασμάτων αργίλου που ανακαλύφθηκαν στο δεύτερο τέταρτο του 3ου αι. π.Χ., αλλά μένουν να επιβεβαιωθούν στο μέλλον, βλ. Ballet, Picon 1987, 30, 35-36· Ballet, Vichy 1992, 109-112· Empereur, Picon 1992, 145-148.

[138] Harlaut 2018, 109.

[139] Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση σχετικά με την ολοκληρωτική ανασύσταση της κεραμικής παραγωγής του 3ου αι. π.Χ. και για το αν θα πρέπει αν έχουμε κατά νου τις μεμονωμένες πρωτοβουλίες καινοτομίας των εμπόρων και των εργαστηρίων της Αλεξάνδρειας ή θα πρέπει να αναφερόμαστε σε μια εντολή της πτολεμαϊκής αυλής (Harlaut 2018, 109-10).

Oriental Sigillatae των τύπων Α και Β[140] καθώς και αντίστοιχους τύπους από την Κύπρο[141].

2.3.1. ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Ένα φαινόμενο ριζικής αλλαγής που επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα την οικονομία και το εμπόριο της Αλεξάνδρειας δεν θα μπορούσε παρά να είχε ως αποτέλεσμα μια σειρά μεταβολών στην κεραμική της παραγωγή. Τα νέα κοιτάσματα πηλού πιθανότατα συνοδεύτηκαν από τη μαζική κατασκευή αμφορέων αλεξανδρινού τύπου στα νότια της λίμνης Μαρεότιδας με τα αντίστοιχα οινοποιεία της περιοχής να εκμεταλλεύονται τις υπάρχουσες συνθήκες με εμπορικούς σκοπούς. Παράλληλα με τους αμφορείς ως εμπορικό προϊόν για τη διακίνηση υγρών, κινήθηκε και η παραγωγή των επιτραπέζιων αμφορέων εισάγοντας έναν νέο τύπο στο κεραμικό ρεπερτόριο της Αλεξάνδρειας. Έχει υποστηριχθεί ότι αντλεί ορισμένα μορφολογικά στοιχεία από τους αντίστοιχους αμφορείς Δυτικής Κλιτύος από την Αττική, όπως είναι η διαμόρφωση του χείλους αλλά και οι γενικότερες αναλογίες του[142]. Σχετικά με την παραγωγή χονδροειδούς κεραμικής, η βιβλιογραφία αναφέρεται κυρίως σε μια αντιγραφή με αλεξανδρινή πρώτη ύλη των λοπάδων που χρησιμοποιούνταν στις οικίες της Αθήνας[143]. Παράλληλα, ξεκινά η παραγωγή λεπτής κεραμικής περιορίζοντας, όμως, το ρεπερτόριό τους στα echinus bowls[144], carinated bowls με ανάγλυφη διακόσμηση ενίοτε, καθώς και σε ορισμένα *fish-plates*[145]. Ακόμη, δεν θα ήταν λάθος να ειπωθεί πως, στο μεγαλύτερο ποσοστό η τοπική παραγωγή της Αλεξάνδρειας το διάστημα που συζητάμε βασίστηκε σε επιρροές και απομιμήσεις των μεγαλύτερων κεραμικών εργαστηρίων της ανατολικής Μεσογείου. Εξόφθαλμο είναι το παράδειγμα των πινακίων με διαγώνιο τοίχωμα και στρογγυλεμένο χείλος που έρχεται ως απομίμησης των αντίστοιχων

[140] Ballet 2001, 109, 113· Ballet, Polundikiewicz 2012, 35-6, 40, 47, 49, 53-4, 57-8, πίν. 4, 6, 9-12, αρ. 51, 53, 56-7, 85-6, 113-6, 124-8, 144-7, 162-3.
[141] Harlaut 2018, 99-100.
[142] Σχετικά με την εγκυρότητα αυτής της άποψης και τη χρονολόγηση των εν λόγω τύπων, βλ. Rotroff 2002, 100. (https://www.persee.fr/doc/mom_1274-6525_2002_act_35_1_1128).
[143] Τοπικά παραδείγματα λοπάδων εμπνευσμένα από τις αττικές παραγωγές, βλ. στο Harlaut 111, 153, εικ. 37, αρ. 162-4.
[144] Σχετικά με ορισμένα παραδείγματα τόσο από την Αλεξάνδρεια όσο και από την Κύπρο, βλ. Ballet 2009, 162-4, εικ. 17, αρ. 1-10.
[145] Harlaut 2018, 110· Επιπλέον, αυτές οι κατηγορίες που αναφέρθηκαν προαναγγέλλουν την εμφάνισή τους σε μια άλλη περιοχή της Αιγύπτου, τη Ναύκρατη (Berlin 2001, 28-9).

ροδιακών και κυπριακών πινακίων[146]. Επιπλέον, οι κεραμικές αποθέσεις της πόλης και χώρας της Αλεξάνδρειας κατακλύζονται από πινάκια και άωτα σκυφίδια με ενσφράγιστη διακόσμηση στο εσωτερικό του πυθμένα τους, όπως διαφαίνεται και στο παράδειγμα από το Cricket Ground[147]. Σημαντικό μέρος της κεραμικής παραγωγής της Αλεξάνδρειας τον 3ο αι. π.Χ. καταλαμβάνει μια ιδιαίτερη κατηγορία τεφροδόχων αγγείων, αυτή των υδριών τύπου Hadra. Μια κατηγορία που αναδεικνύει τη διακοσμητική δεινότητα των καλλιτεχνών αποτελεί και αυτή, τουλάχιστον στην αρχή, μια απομίμηση των εργαστηρίων της Κρήτης. Στα μέσα περίπου του αιώνα, ή λίγο νωρίτερα, γίνονται οι πρώτες προσπάθειες από τους αλεξανδρινούς για παραγωγή αυτού του τύπου υδριών με τα πρώτα δείγματα να εντοπίζονται μόνο εντός αιγυπτιακών συνόρων[148]. Στο διηνεκές του β΄ μισού του αιώνα παρατηρείται μια διαφοροποίηση από τα κρητικά παραδείγματα και ορισμένες κατασκευαστικές διαφορές που είναι δυνατόν πλέον να γίνεται λόγος για δύο διαφορετικά αυτονομημένα εργαστήρια[149] (*Groupe de Laurier*[150] *& Groupe du Laurier sans Branche*[151])[152] και για την Αλεξάνδρεια που δημιουργεί το δικό της πλέον χαρακτήρα υδριών Hadra.

2.3.2. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

Με την προαναφερθείσα αναφορά στις στενές εμπορικές σχέσεις των κεραμικών εργαστηρίων της Κρήτης και της Αλεξάνδρειας, αξίζει να γίνει μια μετάβαση προς την αναφορά των ξένων αγγείων που διακινούνταν στην πόλη. Σύμφωνα με τα έως τώρα στοιχεία που έχει αντλήσει η έρευνα μπορεί αν ειπωθεί ότι

---

[146] Harlaut 2018, 101, υποσημ. 296 (σχετικά με τη σύγκριση της βάσης των αττικών και των αλεξανδρινών πινακίων).
[147] Harlaut 2018, 101· Harlaut, Hayes 2018, Harlaut 2018, 182, 251, πίν. 15, Ε6 (μέσα 3ου αι. π.Χ.).
[148] Enklaar 1986, 43.
[149] Η διακοσμητική διαφορά των δύο ομάδων των υδριών Hadra συνοδεύεται και από ορισμένες κατασκευαστικές ομοιότητες που δηλώνουν το βαθμό που η μία επηρεάζει την άλλη. Συγκεκριμένα, αναφέρομαι στις ομοιότητες του κυκλικού πηνίου που φέρουν και οι δύο ομάδες στην ένωση του χείλους με την κάθετη λαβή, αλλά και από τη χαμηλωμένη βάση τους (*dropped floor*) (Βλ. Enklaar 1986, 41-6).
[150] Για το κρητικό εργαστήριο της Ομάδας της Δάφνης (*Groupe de Laurier*) με κέντρα την Κνωσό και τη Φαιστό (ζωγράφοι και τυπολογική εξέλιξη των υδριών), καθώς και την εμπορική του δραστηριότητα σε ολόκληρη την ανατολική Μεσόγειο, βλ. Enklaar 1985, 117-136· 1986, 48-60.
[151] Για το αλεξανδρινό εργαστήριο της Ομάδας της Δάφνης χωρίς κλαδί (*Groupe du Laurier sans Branche)*, τη διακόσμηση και την εξέλιξη της τυπολογίας της. *Βλ.* Enklaar 1985, 137-146· 1986, 60-3.
[152] Η ονομασία που έχει δοθεί από τους ερευνητές οφείλεται στη διακοσμητική λεπτομέρεια των κλαδιών της δάφνης που φιλοξενούνται στις αλεξανδρινές υδρίες χωρίς να φέρουν κλαδί αλλά μόνον τα φύλλα της δάφνης σε σχηματισμό, προφανώς εμπνευσμένα από τους πρώιμους κρητικούς αγγειογράφους της κρητικής ομάδας *Groupe de Laurier*.

υπάρχει ταυτόχρονη μια αλλαγή και μια σταθερότητα ως προς τη λεπτή κεραμική του αιώνα. Αναμφίβολα, η Ρόδος και η Κύπρος[153] διατηρούν τον πρωταγωνιστικό τους ρόλο στις εισαγωγές της Αλεξάνδρειας με την Αττική να εξακολουθεί να εξάγει τύπου όπως, *echinus bowls*, *carinated bowls* και πινάκια με στρογγυλεμένο χείλος[154]. Ταυτόχρονα, ένα άλλο μητροπολιτικό κέντρο της ελληνιστικής εποχής μπαίνει στο εμπορικό στόχαστρο της Αλεξάνδρειας με την εισαγωγή προϊόντων του τύπου *Ivy Platter*[155]. Η Δύση με τα μεγάλα κέντρα παραγωγής της Καμπανίας, της Ετρουρίας και της περιοχής του Τάραντα, κάνουν διακριτική της εμφάνισή τους με ορισμένα αγγεία του τύπου *Gnathia*[156].

Όσον αφορά τα εργαστήρια του ελλαδικού χώρου και πιο συγκεκριμένα την Αττική, φαίνεται να προμηθεύει την αλεξανδρινή αγορά με ένα μεγάλο τυπολογικό εύρος αγγείων που φέρουν διακόσμηση Δυτικής Κλιτύος (*West Slope*)[157]. Τέτοιου είδους παραδείγματα κρύβονταν επί αιώνες τόσο στα οικιστικά, όσο και στα ταφικά περιβάλλοντα[158] της πόλης διαιωνίζοντας τη χρήση τους. Επιδιώκοντας να δώσω μια εικόνα της λειτουργίας της κεραμικής παραγωγής, αξίζει να σημειώσω πως, ο εν λόγω αττικός τύπος πήρε περισσότερη δημοφιλία από τις απομιμήσεις των κεραμικών εργαστηρίων της Περγάμου και δόθηκε το έναυσμα για περαιτέρω εξαγωγές[159]. Επίσης, ενδιαφέρον είναι το γεγονός της χρήσης των αττικών κανθάρων κλασικού τύπου και στο β΄ ήμισυ του 3ου αι. π.Χ. σε οικιστικά περιβάλλοντα της Αλεξάνδρειας[160], όταν γνωρίζουμε ότι ο εν λόγω τύπος σταματά λίγο νωρίτερα στην Αττική[161]. Στην ίδια κατηγορία των αγγείων και ως ένα είδος αντικατάστασης των «χαμένων» αττικών, έρχονται αγγεία πόσεως της Κύπρου να εξυπηρετήσουν τις βασικές ανάγκες των Αιγυπτίων. Πιο συγκεκριμένα, εμφανίζεται ένα είδος σκύφου με ιδιαίτερο πλάσιμο ως

---

[153] Σχετικά με την Κύπρο αξίζει να σημειωθεί ότι η πόλη της Πάφου αναφέρεται συχνά στη βιβλιογραφία ως «μικρή Αλεξάνδρεια» και θεωρείται από πολλούς ως η δεύτερη πρωτεύουσα των Πτολεμαίων. Σχετικά με το ζήτημα, βλ. Mlynarczyk 1990· Ballet 2009, 161.
[154] Harlaut 2018, 115.
[155] Harlaut 2018, 116.
[156] Σχετικά με μια αντίθετη άποψη για τη συγκεκριμένη κεραμική παραγωγή και τις εξαγωγές της στην αλεξανδρινή γη, βλ. Green 1995, 274· Γενικές πληροφορίες για τον τύπο βλ. στα: Forti 1965· Green 1968, 34-50· 1976· Rossi 1983, 63-94· Webster 1951, 222-32· 1968, 1-33· Rotroff 1997, 406-7, εικ. 98, πίν. 130-1, αρ. 1635-45.
[157] Πιο συγκεκριμένα, βλ. Rotroff 1997, 29, 85 .
[158] Σχετικά με τα προϊόντα Δυτικής Κλιτύος που έχουν εντοπιστεί στο Shatby, βλ. Rotroff 1997, 29.
[159] Βλ. ενδεικτικά: Rotroff 2002, 100· Rotroff 2004, 658-9.
[160] Βλ. ενδεικτικά: Pagenstecher 1913, 18-9, εικ. 24-5.
[161] Σχετικά με το ζήτημα αυτό και το ενδεχόμενο να αποτελούν οι αττικοί κάνθαροι κλασικού τύπου ένα προϊόν που απλώς συνέχισε να χρησιμοποιείται στο διηνεκές του αιώνα, χωρίς να αποτελεί πλέον εισαγόμενο προϊόν από την Αττική, βλ. Berlin 1999, 89· Elaigne 2012, 70.

προς τις οριζόντιες λαβές του και ένα γωνιακό προφίλ που καταλήγει σε δισκοειδή βάση, τη στιγμή που ως προς τη διακόσμησή του έχει δεχθεί τον όρο *colour-coated* λόγω της εμβάπτισής του σε ερυθρή βαφή και των καταλιβάδων που φέρει. Ο τύπος αυτός θα αποτελέσει το κατεξοχήν χρηστικό αντικείμενο και θα δεχτεί μεγαλύτερη δημοφιλία του στα τέλη του αιώνα και στις αρχές του επόμενου με ορισμένες μορφολογικές διαφορές[162]. Παράλληλα, τα κεραμικά εργαστήρια της Ρόδου εξάγουν ποικίλους τύπους λεπτής κεραμικής στην Αλεξάνδρεια, όπως αποδεικνύεται από τα πινάκια, τις ληκύθους τύπου *guttus* και τις όλπες που έχουν αποκαλυφθεί[163].

Η Πέργαμος, η οποία έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω για τη συνεισφορά της στη δημοφιλία του τύπου της Δυτικής Κλιτύος, κάνει την εμφάνιση της στα αλεξανδρινά εδάφη και μέσω πινακίων με έξω νεύον χείλος αλλά και με τη χαρακτηριστική κατηγορία των Ivy Platter με φυτικό και γραπτό διάκοσμο[164]. Η αισθητική και διακοσμητική ομοιότητα των παρακάτω αγγείων κάνει εύλογη τη μεταφορά μας στη Δύση και την παρουσίαση ενός υλικού που βρίσκεται ακόμη υπό αμφισβήτηση, τόσο από άποψη χρονολογίας[165] όσο και από το context εύρεσης. Ο τύπος *Gnathia* που παράγεται στα κεραμικά εργαστήρια της Απουλίας προκαλεί όταν ευρίσκεται εκτός ιταλικών συνόρων[166] αλλά δημιουργεί επιπλέον ερωτήματα όταν εντοπίζεται στην Αλεξάνδρεια με μεγαλύτερη συχνότητα σε ταφικά παρά σε οικιστικά περιβάλλοντα[167]. Πάντως, τα αγγεία του τύπου ξεχωρίζουν ανάμεσα στις κεραμικές αποθέσεις και μαρτυρούν μια σχέση, τουλάχιστον εμπορική, μεταξύ των πρώτων Αλεξανδρινών και των τεχνιτών της Απουλίας[168]. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι, καμία αλεξανδρινή απομίμηση του τύπου δεν έχει εντοπιστεί σε οικιστικά περιβάλλοντα της πόλης[169].

---

[162] Σχετικά με τον εν λόγω τύπου και τον εντοπισμό του τόσο σε ανασκαφικές δράσεις της Αλεξάνδρειας και της Κύπρου, βλ. Ballet 2009, 164-5, εικ. 17, αρ. 11-12· Περαιτέρω πληροφορίες, βλ. στα: Harlaut 2018, 103, 149, εικ. 30, αρ. 146-7·

[163] Βλ. ενδεικτικά: Harlaut 2018, 103-4, 150, εικ. 31, αρ. 148-150.

[164] Σχετικά με την κατηγορία, βλ. Harlaut 2018, 105, 150, εικ. 33, αρ. 152· Πρβλ. παράδειγμα από την περιοχή του Cricket Ground (Harlaut, Hayes 2018, 182, 250, πίν. 14, αρ. E4).

[165] Σχετικά με το ζήτημα της χρονολόγησης, βλ. Kenrick 1985, 67-8· Green 2001, 74 (με αναφορά και στο χρονολογικό ζήτημα των ανατολικών νεκροπόλεων).

[166] Σχετικά με άλλες εισαγόμενες παραγωγές από τον ιταλικό χώρο, πέρα από τον τύπο Gnathia, βλ. Harlaut 2018, 108-9, 151, εικ. 35, αρ. 158.

[167] Εύλογη είναι η σκέψη για το αν ο συγκεκριμένος κεραμικός τύπος εισάγεται στην Αλεξάνδρεια κατεξοχήν για ταφική χρήση (Harlaut 2018, 107)· Σχετικά με παραδείγματα του τύπου σε οικιστικό περιβάλλον, από το Cricket Ground, βλ. Elaigne 2012, 31-2.

[168] Harlaut 2018, 106-8, 151, εικ. 35, αρ. 155-6.

[169] Harlaut 2018, 108· Πρβλ. για μια αντίθετη άποψη και ένα παράδειγμα από το Ελληνο-ρωμαϊκό Μουσείο της Αλεξάνδρειας (Morel 1995, 372).

2.4. Η ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΤΟΥ 2ΟΥ ΑΙ. Π.Χ.

Οι κεραμικές αποθέσεις που εντοπίζονται στα αρχαιολογικά στρώματα της Αλεξάνδρειας και χρονολογούνται στο 2ο αι. π.Χ. δίνουν ένα ξεκάθαρο στίγμα για την οικονομική και εμπορική δεινότητα τόσο των ελληνιστικών μητροπόλεων, όσο και των κεραμικών τους εργαστηρίων. Η πτολεμαϊκή γη της αφρικανικής ηπείρου κατακλύζεται από κάθε είδους κεραμικό προϊόν αναδεικνύοντας την εξέλιξη της τυπολογίας των αγγείων που τίθενται σε σύγκριση με αυτά των προγενέστερων αιώνων, δημιουργώντας ένα ικανό corpus για μελέτη. Πιο συγκεκριμένα, αγγεία από τα κέντρα της ιταλικής χερσονήσου, του ελλαδικού και του μικρασιατικού χώρου έχουν χρονολογηθεί με σχετική ασφάλεια και αντανακλούν τις επιρροές της τοπικής παραγωγής των αλεξανδρινών εργαστηρίων μέσα σε ένα κλίμα ανταγωνισμού.

2.4.1. ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Το μεγαλύτερο ποσοστό του κεραμικού corpus της Αλεξάνδρειας κατά το 2ο αι. π.Χ. περιλαμβάνει εισαγόμενα αγγεία προδίδοντας ένα αίσθημα μονοτονίας που υπήρχε στην τοπική παραγωγή[170]. Έχει υποστηριχθεί ότι αυτό το αίσθημα οφειλόταν όχι μόνο στην αδυναμία των τοπικών εργαστηρίων να ανταγωνιστούν τα μεγάλα κέντρα παραγωγής της Μεσογείου, αλλά και στην απουσία καλών πρώτων υλών για την κατασκευή αξιοπρεπούς λεπτής κεραμικής που να μπορεί να σταθεί απέναντι στα κέντρα της Ιταλία, της Ελλάδας και της Μ. Ασίας[171]. Την παραπάνω άποψη ενισχύει η αναφορά που έγινε σχετικά με τη μετατόπιση της εξόρυξης των κοιτασμάτων πηλού που πραγματοποιήθηκαν και τις δύο προηγούμενες φάσεις. Συνεπώς μια τοπική κεραμική παραγωγή μικρής κλίμακας μπορούσε να αναπτυχθεί στην κατασκευή αγγείων χονδροειδών σχημάτων και μαγειρικών σκευών από έναν μάλλον σκληρό καφέ-κόκκινο πηλό με σχετικά μικρού μεγέθους εγκλείσματα. Η σύσταση του πηλού συμφωνεί με τα κλασικά αιγυπτιακά πρότυπα με διάσπαρτα ασβεστολιθικά εγκλείσματα[172].

---

[170] Elaigne 2012, εικ. 57-73· Harlaut 2018, 66.
[171] Σχετικά, βλ. Harlaut 2018, 120.
[172] Η κατάσταση του πηλού της Αιγύπτου περιγράφεται αναλυτικά στα: Hayes, Harlaut 2002, 100· Hudson 2014· 2016· Nenna, Pichot 2020, 22-4.

Ωστόσο, μια αντίθετη εικόνα που αναδεικνύει την ισχύι της τοπικής παραγωγής έρχεται από την Πλινθίνη και ορισμένους δοκιμαστικούς λάκκους που αποκάλυψαν πρόσφατα τη συντριπτική υπεροχή των ντόπιων αγγείων έναντι των εισαγόμενων. Δεν προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι η πλειονότητα των αιγυπτιακών αγγείων ανήκαν στα χονδροειδή, όπως οι εμπορικοί αμφορείς[173] με την επικουρική παρουσία ορισμένων χυτροειδών[174]. Το αιγυπτιακό ρεπερτόριο συμπληρώνουν ορισμένα αγγεία λεπτής κεραμικής[175] με προεξέχοντα παραδείγματα αυτά των σκύφων με τις ιδιαίτερες οριζόντιες λαβές τους και την ερυθρή βαφή τους (*colour-coated*) που μαρτυρούνται κατά κόρον στην Αλεξάνδρεια του 2ου αι. π.Χ.[176]. Επιπλέον, ο τύπος που κατάφεραν να παράγουν μαζικά τα τοπικά εργαστήρια δεν είναι άλλος από αυτόν του μυροδοχείου (*unguentaria*). Αγγεία με κατεξοχήν χρήση αποθήκευσης υγρών εντοπίζονται συστηματικά στις αλεξανδρινές νεκροπόλεις[177] ως το συνηθέστερο κτέρισμα, καθώς χρησιμοποιούνταν στις ταφικές πρακτικές με την τέλεση σπονδών[178]. Τέλος, στο ίδιο ταφικό πλαίσιο μπορεί να κινηθεί και μια περαιτέρω αναφορά στις τεφροδόχους υδρίες Hadra η παραγωγή των οποίων φαίνεται να τερματίζεται στα τέλη του 3ου αι π.Χ. εκτός όμως από το Ζωγράφο της Ρόδου (*Peintre de Rhodes*), του οποίου η δραστηριότητα τοποθετείται στις αρχές του 2ου αι. π.Χ.[179]

[173] Ενδεικτικά, βλ. Marchand, Römer-Strehl 2023, 477, 491-2, 503, εικ. 20, αρ. 76-80 (με ορισμένα παραδείγματα που χρονολογούνται είτε στη μετάβαση από τον 3ο στο 2ο αι. π.Χ., είτε από το 2ο στον 1ο αι. π.Χ.).

[174] Σχετικά με τους συγκεκριμένους δοκιμαστικούς λάκκους που διανοίχθηκαν στην περιοχή της Πλινθίνης, την κατανομή των τοπικών και των εισαγόμενων κεραμικών προϊόντων καθώς και το ζήτημα της χρονολόγησής τους, βλ. Marchand, Römer-Strehl 2023, 473-5, πίν. 1-3.

[175] Περισσότερα δείγματα αγγείων τοπικής παραγωγής της Αλεξάνδρειας του 2ου αι. π.Χ., βλ. Ballet 2017, 41-3· Για παραδείγματα με εμπίεστη διακόσμηση, βλ. Ballet, Harlaut 2001 (με παραδείγματα από το Gabbari)· Ballet 2002, 92· Harlaut 2002, 271· Rappasse 2003· Ballet, Południkiewicz 2012, 33-34.

[176] Σχετικά με τον τύπο, βλ. Elaigne 1999, 228, εικ. 2 (με παραδείγματα πιθανότατα και κορινθιακού και ροδιακού εργαστηρίου)· Ballet, Harlaut 2001, 304, εικ. 9, αρ. 19-21· Harlaut 2002, 272, εικ. 11.e-f.· Mlynarczyk 2002, 131, αρ. 69-73, εικ. 5· Ballet, Południkiewicz 2012, 50-51, πίν. 10· Elaigne 2012, 185-7, 412, εικ. 57, σ. 192-3, 416, εικ. 61 · Harlaut 2018, 103· Harlaut, Hayes 2018, 199, 262, H7, H8, πίν. 26, αρ. H7-8 (αιγυπτιακές απομιμήσεις του τύπου)· Επιπλέον, βλ. Marchand, Römer-Strehl 2023, 477-8, 495, εικ. 12, αρ. 1-2.

[177] Ενδεικτικά, βλ. Nenna 2002, 76· Ballet, Harlaut 2001, 312-313 (με παραδείγματα από τη νεκρ. του Gabbari)· Ballet 2009, 167.

[178] Ballet, Harlaut 2001· Defernez 2007, 196.

[179] Enklaar 1985, 144.

2.4.2. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο της αθρόας διακίνησης κεραμικών προϊόντων από άκρη σε άκρη σε ολόκληρη τη λεκάνη της Μεσογείου και ιδίως σε μια περίοδο που ένα μεγάλο μέρος των τοπικών παραγωγών της Αιγύπτου έρχεται από μιμήσεις ξένων εργαστηρίων, δεν θα μπορούσαν οι οικίες και οι τάφοι των Αλεξανδρινών να μην κατακλύζονται από εισαγόμενα αγγεία. Η γενική εντύπωση που αφήνει η εισαγόμενη κεραμική του 2ου αι. π.Χ. είναι τα αγγεία ερυθροβαφή αγγεία υπερτερούν κατά πολύ έναντι των μελαμβαφών, κάτι που δεν συμβαίνει μόνο στην Αλεξάνδρεια αλλά είναι μια γενική τάση της ανατολικής Μεσογείου[180]. Χαρακτηριστικό παράδειγμα των ερυθροβαφών αγγείων, είναι η λεγόμενη κατηγορία *Eastern Sigillata*[181]· μια κατηγορία που σύμφωνα με την έρευνα ξεκίνησε να παράγεται στις αρχές του 2ου αι. π.Χ. πιθανότατα στη Ρόδο[182], τη στιγμή που σε όλο το διάστημα του αιώνα εντοπίζεται τόσο στην Κύπρο και στο Λίβανο, όσο και στις ακτές της Μέσης Ανατολής και της βόρειας Αφρικής (Αλεξάνδρεια). Ο τύπος που αντιπροσωπεύει επάξια την κατηγορία αυτή έχει ήδη αναφερθεί παραπάνω ως μία από τις απομιμήσεις που κατάφεραν να δημιουργήσουν τα εργαστήρια της Αλεξάνδρειας, ύστερα από παραδείγματα που έρχονταν από την Κύπρο και τη Ρόδο[183].

Το κατεξοχήν εμπορικό προϊόν που εντοπίζεται μαζικά σε κάθε γωνιά του ελληνιστικού κόσμου, δεν είναι άλλο από τους εμπορικούς αμφορείς. Πρωταγωνιστικό ρόλο στην παρουσία των εμπορικών αμφορέων στις αλεξανδρινές αποθέσεις έχει το νησί της Ρόδου, με το νησί της Κω[184] και το μικρασιατικό παράλιο της Κνίδου να συμπληρώνουν την εικόνα. Ενδεικτικά αξίζει να αναφέρω, ένα παράδειγμα εμπορικού αμφορέα από τη νεκρόπολη της Πλινθίνης, που έφερε ροδιακό σφράγισμα με το όνομα του επώνυμου άρχοντα *Αριστόπολις*, και χρονολογείται στα τέλη του αιώνα, στα 118 π.Χ.[185] Παράλληλα με τη Ρόδο, τα εργαστήρια της Κύπρου εξάγουν μαζικά τα

---

[180] Harlaut 2023, 433.
[181] Βλ. ενδεικτικά: Elaigne 2012, 124-6, 129-132, 393-9, εικ. 38-44 (*Eastern Sigillata A*), 100-5, 383-5, εικ. 28-30 (*Eastern Sigillata B*).
[182] Elaigne 1999, 221.
[183] Επιπλέον, περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη συγκεκριμένη κατηγορία, βλ. στο: Elaigne 2012, 140-3, 401, εικ. 46 (Ρόδος), σ. 155-6, 407, εικ. 52 (Κύπρος).
[184] Επιπλέον, ένα δείγμα εμπορικού αμφορέα προερχόμενο από το νησί της Κω, από τις πρόσφατες ανασκαφικές έρευνες στο Shatby, θα παρουσιαστεί παρακάτω.
[185] Marchand, Römer-Strehl 2023, 473, 474-5, πίν. 1-3 (με συμπληρωματικά ευρήματα εμπορικών αμφορέων, ένας εκ των οποίων προερχόταν από την Κνίδο)· Συμπληρωματικά, οι πρόσφατες ανασκαφικές έρευνες στη νεκρόπολη της Πλινθίνης εντόπισαν 13 εισαγόμενους εμπορικούς αμφορείς

κεραμικά τους προϊόντα στην Αλεξάνδρεια, γεγονός που δεν πρέπει να προκαλεί εντύπωση λόγω των πολιτικών και οικονομικών σχέσεων που διατηρούσαν οι δύο περιοχές. Πινάκια με στρογγυλεμένο χείλος, άωτα σκυφίδια με έσω νεύον χείλος, σκύφοι, κάνθαροι και όλπες, είναι μερικά από τα σχήματα που απαρτίζουν την κυπριακή κεραμική τυπολογία που εντοπίζεται στην Αλεξάνδρεια[186]. Τέλος, σπουδαίας εμπορικής και οικονομικής σημασίας είναι και οι εισαγωγές των Αλεξανδρινών από την ιταλική χερσόνησο κατά το 2ο αι. π.Χ. Η αποφυγή πολιτικών εντάσεων και η διατήρηση της ηρεμίας στην ανατολή Μεσόγειο ήταν φλέγον ζήτημα και οι εμπορικοί δεσμοί των περιοχών συνέβαλαν στην κατάσταση αυτή. Πιο συγκεκριμένα, τα εργαστήρια της Ιταλίας με αυτά της Απουλίας και της Καμπανίας να είναι τα πιο δημοφιλή προσελκύουν το αγοραστικό κοινό της βόρειας Αφρικής με την πλούσια τυπολογία τους τόσο σε αγγεία καθημερινή χρήσης της κατηγορίας των χονδροειδών, όσο και σε αγγεία λεπτής κεραμικής που απαιτούν πιο προσεκτική εργασία. Ενδεικτικά είναι τα παραδείγματα που έχουν αποκαλυφθεί στο κέντρο της σημερινής Αλεξάνδρειας, στις περιοχές του Βρετανικού Προξενείου[187] και του Θεάτρου Diana[188], οι οποίες αποκαλύπτουν ένα ρεπερτόριο πλούσιο σε χυτροειδή αγγεία, σκύφους και πινάκια με εμπίεστη διακόσμηση, τα οποία πολλές φορές φέρουν τη σφραγίδα του εργαστηρίου όπου παρήχθησαν και τέλος μια κατηγορία με ιδιαίτερη ανάγλυφη διακόσμηση, αυτή των λυχναριών[189]. Συνεπώς, μπορεί να υποστηριχθεί ότι, η εκτενής εμπορική δραστηριότητα που υπήρχε την περίοδο αυτή στη λεκάνη της Μεσογείου μαρτυρεί τις σχέσεις και την αγοραστική δεινότητα των μητροπολιτικών κέντρων σηματοδοτώντας μια νέα εποχή στην εκμετάλλευση και διακίνηση του χρήματος.

(Marchand, Römer-Strehl 2023, 477)· Περισσότερα σχετικά με την αναφορά του επώνυμου άρχοντα με το όνομα *Αριστόπολις* στα ροδιακά σφραγίσματα βλ. στο: Senol 2015 (Vol. 1), 435-446.

[186] Harlaut 2018, 44-8· Αναλυτικά για τα κεραμικά εργαστήρια της Κύπρου (*Cyprus 1-3*), βλ. Elaigne 2012, 150-2, 405. εικ. 50 (*Cyprus 1*), 153-8, 406-7, εικ. 51-2 (*Cyprus 2*), 159-161, 408-9, εικ. 53-4 (*Cyprus 3*).

[187] Elaigne 2012, 13.

[188] Elaigne 2012, 14.

[189] Αναλυτικά για την κεραμική που προέρχεται από εργαστήρια της ιταλικής χερσονήσου και αποκαλύφθηκε στην περιοχή του Βρετανικού Προξενείου και σε αυτή του Θεάτρου Diana, βλ. Elaigne 2012, 29-63, 36-75, εικ. 5-20· Συμπληρωματικά, βλ. Harlaut 2018, 108.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. SHATBY: ΤΟ ΠΡΩΙΜΟΤΕΡΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

3.1. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΟΥ SHATBY

Η αναζήτηση των πολιτιστικών και κοινωνικών ταυτοτήτων του πληθυσμού που απαριθμούσε η πτολεμαϊκή πρωτεύουσα, οδηγεί στην εξερεύνηση ενός τμήματος της ανατολικής νεκρόπολης που έστεκε στα όρια του οικιστικού ιστού. Σε άμεση γειτνίαση με τον παλιό πυρήνα της πόλης, το σημείο βρισκόταν ακριβώς έξω από τα αρχαία τείχη[190]. Πέραν και ανατολικότερα από το ακρωτήριο της Άκρας Λοχιάδος, με τη σημερινή ονομασία Silsila (εικ. 14), επιχωριάζει ο τόπος με εκείνους που σαν φύλακες του Κάτω Κόσμου εκλαμβάνουν τις τιμές των ζώντων. Ο λόγος, για το σημείο που έως και σήμερα διατηρεί την ονομασία του λόγιου και ασκητή - ιερωμένου Sidi el-Shatby, του οποίου η σορός έχει ενταφιαστεί στην περιοχή[191], και που αποτελούσε τον πρωιμότερο, ίσως, χώρο ταφής της πόλης από την ίδρυσή της (331 π.Χ.)[192]. Μια προσεκτικότερη ματιά στην ανασκαφική έρευνα που έχει δεχτεί η περιοχή ξεδιαλύνει ορισμένα ερωτήματα και δημιουργεί νέα, οργανώνοντας την επιστημονική σκέψη με απώτερο σκοπό να τα απαντήσει.

Το νεκροταφείο του Shatby (εικ. 15), σαν ένα αρχαιολογικό «παράθυρο» στην ανατολική νεκρόπολη και στην πρώιμη ιστορία της Αλεξάνδρειας εν γένει, προτάσσει τον τίτλο μιας μητρόπολης των ελληνιστικών χρόνων με πολυεθνικό και κοσμοπολίτικο πνεύμα[193]. Μια πρώτη ματιά στο χώρο αυτό των άλλοτε αλεξανδρινών περιχώρων στις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα, έριξαν μελετητές με έντονη αρχαιοδιφική διάθεση στο βωμό των μεγάλων ανακαλύψεων, όπως ο Μ. Ιωαννίδης και ο Τ. Νερούτσος, στην προσπάθειά τους να αναβιώσουν το «δικό τους παρελθόν»[194]. Η

---

[190] Schmidt, Rummel 2015, 51.
[191] Breccia 1912, VIII· Schmidt 2019, 15.
[192] Venit 2002, 23· Επιπλέον, βλ. Schmidt 2019, 22-6.
[193] Schmidt, Rummel 2015, 49.
[194] Συγκεκριμένα, ο Τ. Νερούτσος σχετικά με την παράκτια ζώνη που βρίσκεται το νεκροταφείο Shatby, υποστηρίζει: *Ολόκληρη η στενή λωρίδα του υψώματος μεταξύ της ακτής της θάλασσας και των πεδινών περιοχών του αρχαίου προαστίου της Ελευσίνας μέχρι τη Νικόπολη είναι γεμάτη με υπόγειους και άλλους τάφους, εβραϊκούς, ειδωλολατρικούς και χριστιανικούς, που χρονολογούνται από όλες τις περιόδους, από τους μακεδονικούς και ρωμαϊκούς χρόνους μέχρι τη βυζαντινή εποχή. Ήταν ο τόπος ταφής των νεκρών από τις γειτονικές συνοικίες, όπως η κοντινή εβραϊκή συνοικία, στη συνέχεια για τους πολιτικούς και στρατιωτικούς ξένους που βρίσκονταν στην υπηρεσία των Πτολεμαίων, και τέλος, επί Ρωμαίων και Βυζαντινών αυτοκρατόρων, για τους ειδωλολάτρες και χριστιανούς κατοίκους της οπίδας της Ελευσίνας*

προσπάθειά τους δεν απέφερε τα επιθυμητά για εκείνους αποτελέσματα παραθέτοντας έναν συνοπτικό αριθμό πορισμάτων και ανασκαφικών προσεγγίσεων χωρίς λεπτομέρειες. Το 1892 ήταν η χρονιά κατά την οποία ο Max di Zogheg προσέγγισε με φειδωλά την περιοχή φέρνοντας στο φως ορισμένες επιτύμβιες στήλες με γραπτή διακόσμηση που κάλυπταν την είσοδο των loculi, μαζί με ορισμένα άλλα ευρήματα που αναγνωρίστηκαν σε δεύτερο χρόνο από τον Botti ως εβραϊκά[195]. Συμπληρωματικά, στην αυγή του 19ου αιώνα, ο πρώτος γενικός διευθυντής του νεοσύστατου Ελληνο-Ρωμαϊκού Μουσείου της Αλεξάνδρειας, Giuseppe Botti[196], είναι εκείνος που θα κάνει μια σειρά από παρατηρήσεις μέσω των ευρημάτων του, ικανών και χρήσιμων για τη μελλοντική έρευνα της περιοχής. Η εύρεση επιπλέον γραπτών ή/και εγχάρακτων επιτυμβίων στηλών που πρόδιδαν την πατρίδα των νεκρών, αποκαλύπτουν το πρώτο πολιτιστικό στοιχείο των ενταφιασμένων σχετικά με την καταγωγή τους που ήταν εκτός του αιγυπτιακού χώρου. Ακόμη, η χρήση τόσο της πρακτικής του ενταφιασμού όσο και της πρακτικής της καύσης προσθέτει μία ακόμη πολιτισμική αλληλεπίδραση των ανθρώπων που ζούσαν σε κοινό περιβάλλον με διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές. Τέλος, σημαντική είναι η αναφορά του Botti, για πρώτη φορά, της ύπαρξης τύμβων[197] ανά διάστημα περίπου έξι (6) μέτρων καθώς και υπογείων χώρων[198] που εύκολα πήγαινε ο νους στα γειτονικά υπόγεια συμπλέγματα του Mustapha Pasha (Kamel) που ήταν ορατά την εποχή αυτή.

Η πρώτη συστηματική και, για την εν λόγω εποχή, μεθοδική και λεπτομερώς τεκμηριωμένη προσέγγιση του νεκροταφείου Shatby[199], πραγματοποιήθηκε από το δεύτερο γενικό διευθυντή του Ελληνο-Ρωμαϊκού Μουσείου της Αλεξάνδρειας, τον

και της Νικόπολης. (ελλην. μτφρ. του γράφοντος) (Neroutsos 1888, 80), για το γαλλικό κείμενο βλ. Abdo 2022, 141· Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί πως, την εποχή εκείνη βρισκόμαστε στην περίοδο των μεγάλων ανακαλύψεων σε διεθνές επίπεδο με όλους τους διάσημους αρχαιοδίφες – αρχαιολόγους να δραστηριοποιούνται τόσο στον ελλαδικό χώρο όσο και στα μικρασιατικά παράλληλα. Είναι η εποχή κατά την οποία ο κόσμος που «αγαπά» τις αρχαιότητες, επιζητά την ανάδειξη και ταύτιση του ελληνο-ρωμαϊκού παρελθόντος με τον κόσμο του ευρωπαϊκού πνεύματος. Σε αυτό το πλαίσιο κινούταν και ο Μ. Ιωαννίδης με την ατέρμονη επιθυμία του προς την αποκάλυψη του τάφου του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Πιο συγκεκριμένα, βλ. Abdo 2022, 141 (*Το 1893, κάποιος "Ιωαννίδης", σε μια απελπισμένη αναζήτηση για τον τάφο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, είχε αντ' αυτού "pénétrait dans les hypogées de Chatby". ελλην. μτφρ. του γράφοντος*).

[195] Abdo 2022, 141.

[196] Botti 1898, 95-8· Breccia 1905, 58, σημ. 1· Breccia 1912, xi-xiii, σημ.1 ·.

[197] Ανάλογοι τύμβοι με βαθμιδωτά βάθρα που επιστέφονταν στην κορυφή του με γραπτές επιτύμβιες στήλες, ή σκαλισμένες σε χαμηλό ανάγλυφο ή με κίονες ως υποκατάστατο των επιτυμβίων στηλών, αποκαλύφθηκαν από τον ίδιο το Breccia λίγα χρόνια αργότερα στη νεκρόπολη του Gabbari (3ος αι. π.Χ.), κατά τη διάρκεια κατασκευής δύο οδών προς την el-Mafrouza (Breccia 1932: 36-37).

[198] Βλ. σημ. 62.

[199] Schmidt, Rummel 2015, 50.

Evaristo Breccia[200], κατά την πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα. Οριοθέτησε το νεκροταφείο κατά προσέγγιση, από την οδό που συνέδεε το σταθμό του τραμ Shatby - Bagni με την παραλία έως το δρόμο που οδηγούσε στις περιοχές Cesare και Ibrahimieh[201]. Ακολούθησε την πεπατημένη του προηγούμενου ανασκαφέα ξεκινώντας από το υπέργειο τμήμα του νεκροταφείου (εικ. 16) όπως είχε αυτό αποκαλυφθεί στα βόρεια και στην ακτή, συνεχίζοντας προς τα ανατολικά και τα νότια της περιοχής[202] (εικ. 17). Πιο συγκεκριμένα, προέβη στην αποκάλυψη μιας σειράς λακκοειδών τάφων που ήταν λαξευμένοι στο φυσικό βράχο (μαργαϊκός αμμώδης ασβεστόλιθος), πολλοί από τους οποίους είχαν ακανόνιστο σχήμα ακολουθώντας την πορεία του ανθρώπινου σώματος[203]. Μικρότερος αριθμών αυτών ήταν ορθογώνιοι και τραπεζοειδείς πάντως, είναι οι ίδιοι τάφοι που χρησιμοποιήθηκαν τόσο για ενταφιασμούς όσο και για δευτερογενείς καύσεις[204] και οι οποίοι ονομάζονται από τον ανασκαφέα, θαλαμωτοί, λόγω της πρόσβασής τους[205]. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται για τον εγχυτρισμό των βρεφικών σωμάτων σε πήλινα σκεύη και σε αγγεία που τίθενται στην υπηρεσία των ταφικών πρακτικών[206]. Μιλώντας για τους τρόπου ταφής, είναι αδύνατον να μην αναφέρω τα loculi, ως έναν από τους κυριότερους τους αλεξανδρινού χώρου. Ορίζονται ως επιμήκεις ταφικές κόγχες-θήκες λαξευμένες στα πλευρικά τοιχώματα των ταφικών θαλάμων που υποδέχονται ενταφιασμούς και καύσεις νεκρών σωμάτων σε αγγεία με πιο χαρακτηριστικό τον τύπο των υδριών Hadra. Η θύρα με την αετωματική επίστεψη που πολλές φορές φέρουν, κλείνει με γραπτές επιτύμβιες στήλες που αποκαλύπτουν ορισμένες λεπτομέρειες για το νεκρό[207].

Σε μια προσπάθεια ανασύνθεσης των πηγών που πραγματεύονται τα ταφικά υπόγεια του Shatby κρίνεται απαραίτητη και η παράθεση των δύο υπογείων που έπονται χρονολογικά του Υπογείου Α. Ο λόγος, για τα Υπόγεια Β και Γ που βρίσκονται βορειοδυτικά και νοτιοδυτικά αντίστοιχα του υπογείου που ερευνά η παρούσα μελέτη. Πιο συγκεκριμένα, τα υπόγεια είναι λαξευμένα στο φυσικό βράχο και βρίσκονται σε

[200] Breccia 1905· Breccia 1912α, (Testo) I-LVI, 1-191· 1912β, (Tavole), πίν. I-LXXXII· Επιπλέον αναφορές και ανάλυση των ευρημάτων, βλ. Tubby, James 1918, 79-82· Adriani, A., 1961, 109, αρ. 59, σ. 124-7, αρ. 79-80· Adriani 1966α, 109- 10, αρ. 59, σ. 124-6, αρ. 79, σ. 126-7, αρ. 80· 1966β, πίν. 34, εικ. 122, πίν. 43, εικ. 164-66, πίν. 44-6, εικ. 167-172· Venit 2002, 26-36· Schmidt, Rummel 2015, 45-62· Schmidt 2010, 137-9, 143-7· Schmidt 2019, 15-22· Abdo 2022, 140-44, 330-334, εικ. 257-267.
[201] Breccia 1912, πίν. Α.
[202] Breccia 1905, 58-9· Breccia 1912β, (Tavole), πίν. Α.
[203] Breccia 1912α, (Testo), XVII-XVIII.
[204] Breccia 1912α, (Testo), XVII-XXI, XXXI.
[205] Breccia 1912α, (Testo), XIX.
[206] Breccia 1912α, (Testo), XXIII.
[207] Βλ. Breccia 1912β, (Tavole), πίν. XXII – XXXIII.

απόσταση εκατό (100) μέτρων από τη σημερινή επιφάνεια της θάλασσας (εικ. 18). Το γεγονός αυτό προδίδεται από την κακή κατάσταση διατήρησης τόσο των σκελετικών καταλοίπων των υπογείων, όσο και των κινητών ευρημάτων, με τα ακίνητα ευρήματα να μην μένουν αδιατάραχτα λόγω των υψηλών επιπέδων υγρασίας της περιοχής. Οι συνθήκες της ανασκαφής και διατήρησης των ευρημάτων διαμόρφωναν τους όρους της έρευνας ήδη από την εποχή του E. Breccia, κάτι που διατηρήθηκε ως τις μέρες μας με την αρχαιολογική έρευνα να συνεχίζει τη μελέτη των καταλοίπων χωρίς στρωματογραφικά δεδομένα.

3.2. ΤΟ ΤΑΦΙΚΟ ΥΠΟΓΕΙΟ Α

Το ταφικό Υπόγειο Α βρίσκεται στα ανατολικά των έτερων δύο Υπογείων του Shatby που θα συζητηθούν παρακάτω (εικ. 19), έχοντας προσφέρει στην έρευνα σαφείς ενδείξεις της πρώιμης χρήσης του χώρου ως νεκροταφείο. Η αποκάλυψη ενός ταφικού συμπλέγματος θαλάμων, loculi και σαρκοφάγων, αλλά και των κεραμικών θραυσμάτων και ακέραιων αγγείων, αποτελούν την επιτομή της μελέτης της κεραμικής παραγωγής της πτολεμαϊκής πρωτεύουσας, παρέχοντας ένα αξιοσημείωτο χρονολογικό εύρος[208]. Τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα δεν μένουν απαρατήρητα και επικουρούν την έρευνα, με τις ταφικές ιδεολογίες και πρακτικές που μελετά ο κλάδος της ταφικής αρχαιολογίας να στεγάζονται μέσα στο εν λόγω Υπόγειο. Σαν ένα μωσαϊκό πολιτισμικών και πολιτιστικών συνδιαλλαγών, το Υπόγειο Α του Shatby κατοχυρώνει επάξια το ρόλο του πρωταγωνιστή στη μελέτη της αρχαιολογίας του θανάτου της Αλεξάνδρειας παρουσιάζοντας πιο εύγλωττα από κάθε άλλο, έναν χαρακτήρα που αμφιταλαντεύεται μεταξύ της ταφικής και της οικιστικής του ιδιότητας.

Ο χαρακτηρισμός του Υπογείου Α ως «μνημειακό», οφείλεται στην άρτια συνοχή του αρχιτεκτονικού διακόσμου, της μνημειακής ζωγραφικής και της γλυπτικής μέσα σε ένα κλίμα θανάτου και ταφικών λειτουργιών. Σε αυτό το πολυθάλαμο συγκρότημα (εικ. 20-21) εισέρχεται κανείς από το νότο[209] και με μια μοναδική στο

[208] Βλ. παρακάτω σχετικά με την κεραμική που εντοπίζεται στο Υπόγειο Α του Shatby και τα χρονολογικά του όρια.

[209] Σχετικά με τις παλαιότερες απόψεις που ήθελαν την είσοδο του Υπογείου Α να βρίσκεται στα βόρεια. Βλ. Breccia 1907, 3 κ. εξ.· Breccia 1908, 229· Breccia 1912α, XXXII-XLIX· Schmidt 2019, 37-40, εικ. 25-6, σ. 95-124. εικ. 118· Όψη του Υπογείου Α από τα νότια, πριν την ανάδειξή του σε επίσημο αρχαιολογικό χώρο, βλ. Σαββόπουλος 2020, 22, εικ. 7.

είδος της μνημειακή πρόσοψη που είναι λαξευμένη στο φυσικό βράχο και φέρει δωρικούς ημικίονες με ψευδοπαράθυρα στα μετακιόνια διαστήματά του (εικ. 22). Είναι σημαντικό να γίνει μια αναφορά στα νέα δεδομένα της έρευνας που ήρθαν στο φως με την πρόσφατη ανασκαφική έρευνα στο Shatby μέσω του ερευνητικό πρόγραμμα «Alexandrian Necropolis 2019-2021»[210]. Η αυλή (εικ. 23), η οποία είχε ήδη από καλυφθεί από την εποχή του Breccia, χρησιμοποιούταν, πιθανότατα, ως χώρος συγκέντρωσης και τέλεσης τελετουργιών προς τιμήν των νεκρών συγγενών ή φίλων τους. Απόδειξη αυτών, στέκεται ένας βωμός μικρού μεγέθους που έχει εντοπιστεί στα βορειοδυτικά της αυλής αλλά και η ύπαρξη πηγαδιού, υπηρετώντας τις αντιλήψεις περί καθαρμών και χρήσης του υδάτινου στοιχείου σε νεκρικές τελετές[211]. Περιμετρικά του αίθριου, αυτού, χώρου αναπτύσσονται οι ταφικοί θάλαμοι με την πρώτη ταφική ενότητα που βρίσκεται στην ανατολική πλευρά να ονομάζεται «Θάλαμος των Κλινών»[212]. Αποτελείται από δύο ταφικούς χώρους (*Χώρος G και G΄*) με τον πρώτο να είναι ο μεγαλύτερος[213] και να διαθέτει οκτώ (8) loculi, τέσσερα (4) στη βόρεια και τέσσερα (4) στη νότια μακρά πλευρά του (εικ. 24). Οι προσόψεις των μακρών πλευρών διακοσμούνταν από ημικίονες ιωνικού ρυθμού τη στιγμή που τα loculi έφεραν περιμετρικά τη μορφή θυρωμάτων και σφραγίζονταν με γραπτές, τις περισσότερες φορές, πλάκες σε μορφή επιτυμβίων στηλών. Ο στενός τοίχος της ανατολικής πλευράς του θαλάμου, σε άμεση θέαση από την είσοδο στα δυτικά, αποτελεί την είσοδο στο δεύτερο θάλαμο, αυτόν από τον οποίο πήρε και το όνομά του αυτό το σύμπλεγμα. Τέσσερις (4) ιωνικοί ημικίονες με άρτια διατηρημένες τις ραβδώσεις τους, δύο ψευδοπαράθυρα στα δύο μετακιόνια διαστήματα εκατέρωθεν της πλατιάς θύρας και η αετωματική της επίστεψη αντανακλούν το μνημειακό της εισόδου. Αν και μικρότερος σε εμβαδόν από τον πρώτο θάλαμο[214], ο Χώρος G΄ (εικ. 25) διαθέτει έναν ταφικό-συμποσιακό χαρακτήρα καθώς φιλοξενεί δύο (2) αμφικέφαλες

[210] Ο λόγος για το πρόσφατο το ερευνητικό πρόγραμμα «Alexandria Necropolis 2019-2021» που υλοποιήθηκε από την Αρχαιολογική Εταιρεία Αλεξάνδρειας (Archaeological Society of Alexandria) σε συνεργασία με το Ίδρυμα Α.Γ. Λεβέντη (A.G. Leventis Foundation), το Ινστιτούτο Κύπρου (Cyprus Institute) και το Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ) στο πλαίσιο του Μνημονίου Συνεργασίας (Memorandum of Understanding), με σκοπό να συμβάλει στην ανασκαφή, στην καταγραφή και κυρίως, στη μελέτη της νεκρόπολης του Shatby. Επικεφαλής της ομάδας του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών ήταν ο επίκουρος καθηγητής Νικόλαος Δημάκης, μαζί με τον καθηγητή Δημήτρη Πλάντζο. Βλ. ενδεικτικά: Haggag, Savvopoulos 2023· https://alex.arch.uoa.gr (ημερ. πρ. 15/08/2024).

[211] Βωμίσκος προς τιμήν κάποιου *αγαθού δαίμονος* αναφέρεται ήδη από την πρώτη ανασκαφή του Breccia στο κέντρο περίπου της αυλής, ο οποίος ήρθε στο φως με τις νέες έρευνες το 2021 και φέρει εγχάρακτη επιγραφή «ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΟΣ ΕΥΤΕΡΠΗΣ», βλ. Haggag, Savvopoulos 2023, 29, εικ. 29.

[212] Αναλυτική περιγραφή του «Θαλάμου των Κλινών», βλ. Schmidt 2019, 38-41, εικ. 28, σ. 106, εικ. 116· Σαββόπουλος 2020, 20, 24, εικ. 10· Haggag, Savvopoulos 2023, 22-24, 30, εικ. 30· Ενώ, για πρώτη ανασκαφή τεκμηρίωση του Υπογείου Α και των χώρων του εν γένει, βλ. σημ. 102.

[213] Οι διαστάσεις του πρώτου και μεγαλύτερου θαλάμου είναι: 4,75 x 3,25 x 2,25 μ. (Haggag, Savvopoulos 2023, 30).

[214] Οι διαστάσεις του είναι: 2,8 x 1,45 x 2,25 μ. (Haggag, Savvopoulos 2023, 31).

σαρκοφάγους σε μορφή κλινών συμποσίου, μαρτυρώντας ένα ακόμη στοιχείο της ελληνικής καθημερινότητας των ζωντανών. Χαρακτηριστικά είναι τα πόδια των κλινών, λαξευμένα στο βράχο, θυμίζοντας κλίνες έτερων υλικών από μακεδονικούς τάφους καθώς και η σμίλευση επιτυμβίων στηλών στο κέντρο κάθε κλίνης που πιθανότατα θα έφεραν γραπτό διάκοσμο που δεν έχω διασωθεί[215].

Έχοντας πάντα ως σημείο αναφορά τον αύλειο χώρο του Υπογείου Α, σχεδόν αντιδιαμετρικά απέναντι από το «Θάλαμο των Κλινών» βρίσκεται ο μικρότερος σε έκταση θάλαμος του Υπογείου. Ο θάλαμος στα δυτικά της αυλής (*Χώρος Η*)[216], διαθέτει ένα σύνολο από οκτώ (8) loculi που ήταν αρχικά σφραγισμένα με επιτύμβιες πλάκες με ζωγραφική διακόσμηση (εικ. 26). Τα loculi ήταν διατεταγμένα σε μία σειρά των τριών σε νότιο και βόρειο τοίχο ενώ, ακόμη δύο βρίσκονταν στα δυτικά. Περιείχαν ενταφιασμούς νεκρών σωμάτων[217] αλλά και καύσεις, με την τέφρα να είναι τοποθετημένη σε τεφροδόχα αγγεία, όπως συνέβη στην περίπτωση ενός εκ των loculi του βορείου τοίχου[218], που αποκαλύφθηκε υδρία της κατηγορίας Hadra χρονολογούμενη στα 240-230 π.Χ.[219] Ζωγραφικό διάκοσμο διαθέτει το σύνολο του εσωτερικού του θαλάμου με ελάχιστα εναπομείναντα ίχνη και τις χρωστικές να έχουν απολεπιστεί, λόγω της υγρασίας και των κακών συνθηκών διατήρησης[220].

Τόσο ο «Θάλαμος των Κλινών», όσο και ο δυτικός μικρότερος θάλαμος που περιβάλουν από ανατολικά και δυτικά τον αίθριο χώρο, συνθέτουν το νότιο τμήμα του Υπογείου Α. Στα βόρεια του αιθρίου, ήδη από τις αρχές του 20ου αιώνα ο Breccia, αποκάλυψε μία αρχιτεκτονικά διαμορφωμένη πρόσοψη με δωρικούς ημικίονες, μισάνοιχτα ψευδοπαράθυρα στα μετακιόνια διαστήματα δημιουργώντας έναν όμορφο διάλογο με τους δωρικούς ημικίονες της εισόδου στα νότια του αιθρίου (εικ. 22-23). Στη βόρεια πλευρά της

---

[215] *Μέσα στον δεύτερο θάλαμο υπάρχουν δύο λαξευμένες σε βράχο σαρκοφάγοι με τη μορφή Αμφικέφαλων Κλινών (κρεβάτια συμποσίου με μαξιλάρια στα δύο στενά άκρα του). Και οι δύο σαρκοφάγοι είναι διπλές και λαξευμένες σε βάση ύψους 20 εκ. Στο μέσο της εμπρόσθιας όψης κάθε σαρκοφάγου είναι σκαλισμένη μια μικρή στήλη με τριγωνικό αέτωμα, που κάποτε έφερε το όνομα του νεκρού. Η διάταξη L των Κλινών θυμίζει αυτό ενός Ανδρώνα (Ανδρικό Δωμάτιο) σε μια πολυτελή οικία ή παλάτι υποδεικνύοντας τον πολυτελή ελληνικό τρόπο ζωής για τους ενοίκους τους.* (Haggag, Savvopoulos 2023, 31, εικ. 31-2).

[216] Breccia 1912, XXXV, XLIV· Συμπληρωματικά, βλ. Schmidt 2019, 40, υποσημ. 119-121.

[217] Λεπτομέρειες σχετικά με το δυτικό θάλαμο, καθώς και φωτογραφικό υλικό από τους ενταφιασμούς των νεκρών σωμάτων που βρέθηκαν στις πρόσφατες ανασκαφικές έρευνες (2021-22), βλ. Haggag, Savvopoulos 2023, 32-3, εικ. 34-6.

[218] Η ακριβείς θέση εντοπισμού της υδρίας Hadra δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια ελλείψει πληροφοριών του E. Breccia αλλά και της απουσίας στρωματογραφίας.

[219] Schmidt 2019, 118-120, εικ. 131· Σχετικά με τη χρονολόγηση της υδρίας, βλ. Breccia 1912, 39 αρ. 67 πίν. 41, εικ. 54· Enklaar 1992.

[220] Σχετικά με τις κακές συνθήκες διατήρησης των κινητών και ακίνητων καταλοίπων του δυτικού θαλάμου του Υπογείου Α, βλ. ενδεικτικά Schmidt 2019, 119-120, εικ. 128-130.

πρόσοψης του προθαλάμου αυτού, και στη δυτική του πλευρά διανοίγεται μέσω ενός μικρού θυρώματος ένας ταφικός θάλαμος με δεκαεπτά (17) loculi (εικ. 27). Διατάσσονται σε συστάδες των πέντε (5) και οκτώ (8) στο νότιο και στο βόρειο τοίχο αντίστοιχα ενώ, τρία (3) έχουν λαξευθεί στο δυτικό τοίχο του θαλάμου. Αξίζει να σημειωθεί μια λεπτομέρεια ως προς την κατασκευή του εν λόγω θαλάμου και τα loculi της νότιας πλευράς, τα οποία έχουν τοποθετηθεί έκκεντρα και στρυμωγμένα στη νοτιοδυτική πλευρά του θαλάμου, λόγω των τριών loculi που ενυπάρχουν στο ίδιο σημείο του βράχου και ανήκουν στο μικρό δυτικό θάλαμο που βρίσκεται στα νότια και συζητήθηκε παραπάνω. Επιπλέον, ίδια είναι η αιτία της φοράς του θαλάμου με τα δεκαεπτά (17) loculi, η οποία έχει κατεύθυνση προς τα βορειοδυτικά ώστε να διαχωριστεί από το νοτιότερο θάλαμο, προσδίδοντας στους τεχνίτες του ύστερου 4ου και των αρχών του 3ου αι. π.Χ. ένα ακόμη αποδεικτικό στοιχείο της εμπειρίας και της τεχνικής τους αρτιότητας. Τα επιμελώς κατασκευασμένα loculi που έχουν λαξευθεί στο βορειοδυτικό ταφικό θάλαμο σφραγίζονται, ως επί το πλείστων, με πλάκες διακοσμημένες με ζωγραφικές ή ανάγλυφες απομιμήσεις θυρών[221]. Σε ένα από τα επιμήκη λαξεύματα και συγκεκριμένα, στην άνω πλευρά του θυρώματος διασώθηκε μια γραπτή επιγραφή στην οποία διαβάζει κανείς «ΦΙΛΟΚΤΕΝΕ ΧΑΙΡΕ»[222] (εικ. 28). Η επιγραφή από τη στιγμή της εύρεσής της ονοματοδοτεί και ολόκληρο τον θάλαμο, ο οποίος συναντάται βιβλιογραφικά και ως «Αίθουσα του Φιλόκτενου»[223]. Εύλογη είναι η υπόθεση πως ο ένοικος του τάφου (Φιλόκτενος) δέχτηκε την επίσκεψη ενός οικείου του προσώπου ο οποίος των χαιρετά (χαίρε) προσευχόμενος, πιθανότατα, για το αίσιο ταξίδι του νεκρού στον Κάτω Κόσμο.

Η ανατολική πλευρά του βόρειου προθαλάμου διαθέτει λίθινο πάγκο σε χαμηλό ύψος ενώ ακριβώς από πάνω δύο loculi που χρησιμοποιήθηκαν ως οστεοφυλάκια[224]. Οι στενές διαστάσεις του βόρειου προθαλάμου αναγκάζει την περιγραφή να κινηθεί βορειότερα συναντώντας το βόρειο διάδρομο. Επιμήκης προς τα δυτικά[225] και λιγότερο προς στα

[221] Βλ. Breccia 1912, XXXVI–XXXIX. Επιπλέον, βλ. Schmidt 2019, 40.
[222] Schmidt 2019, 39, εικ. 27.
[223] Λεπτομέρειες σχετικά με τις διαστάσεις του χώρου, τη γραπτή διακόσμηση των loculi και τις επιγραφές αλλά και για τις φωτογραφικό υλικό σκελετικών καταλοίπων του θαλάμου, βλ. Haggag, Savvopoulos 2023, 34-5, εικ. 37-8.
[224] Haggag, Savvopoulos 2023, 24, εικ. 22 (βλ. στο κέντρο της εικόνας τα δύο loculi που διακρίνονται στα ανατολικά του βόρειου προθαλάμου) & 25, εικ. 24 (βλ. δεξιά στην εικόνα το παγκάκι που διακρίνεται σε χαμηλό ύψος και ακριβώς από πάνω το ένα από τα δύο loculi).
[225] Ο βόρειος διάδρομος του ταφικού υπογείου Α είναι ιδιαίτερα επιμήκης προς τα δυτικά και σε άμεση γειτνίαση με την «Αίθουσα του Φιλόκτενου» στα νότια. Το γεγονός της μη ύπαρξης loculi σε έναν τόσο μακρύ διάδρομο μπορεί να υποδεικνύει τη μη ολοκλήρωση της κατασκευής του Υπογείου και την πρόωρη εγκατάλειψή του εξαιτίας κάποιου ξαφνικού συμβάντος ή άγνωστων σε εμάς πρακτικών λόγων (Haggag, Savvopoulos 2023, 36). Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι, ακριβώς δυτικότερα ενυπάρχει το

ανατολικά, προδιαθέτει τον επισκέπτη του ταφικού υπογείου για την ύπαρξη ενός ακόμη θαλάμου στα ανατολικά. Ο βορειοανατολικός θάλαμος (*Χώρος C*) με ένα σύνολο δώδεκα (12) loculi αποτελούσε το δεύτερο μεγαλύτερο θάλαμο μετά το θάλαμο στα δυτικά του Υπογείου κατά την αρχική φάση της κατασκευής τους (εικ. 29). Ωστόσο, η καταστροφή τόσο της καμαρωτής οροφής όσο και της βόρειας πλευράς του θαλάμου, λόγω εξόρυξης σε μεταγενέστερη περίοδο ή λόγω κατάρρευσης[226] άφησε στη μοίρα της μελέτης μόλις επτά (7) loculi, τέσσερα (4) στο νότιο τοίχο και τρία (3) στον ανατολικό. Σημαντικό για την έρευνα είναι το γεγονός της διάσωσης ενός μεγάλου όγκου πληροφοριών κεραμικής και οστεολογικού υλικού από τον εν λόγω θάλαμο[227] με τα νεότερα ευρήματά τους να αναλύονται παρακάτω. Τέλος, η συστηματική εξόρυξη του πετρώματος που υπέστη το Υπόγειο Α στα βόρεια, σε μεταγενέστερους της ταφικής και οικιστικής χρήσης χρόνους, καθιστά την εικόνα μας αινιγματική για το τι θα μπορούσε να υπάρχει και έχει καταστραφεί.

3.3. ΤΟ ΤΑΦΙΚΟ ΥΠΟΓΕΙΟ Β

Το Υπόγειο Β βρίσκεται στα βορειοδυτικά και σε άμεση γειτνίαση και επαφή με το Υπογείου Α και χρονολογείται στο τελευταίο τέταρτο του 3ου αι. π.Χ.[228] (εικ. 19, 30). Η μεταγενέστερη χρονολόγησή του σε σχέση με το Υπόγειο Α, έγκειται στην καταστροφή που υπέστησαν τα δύο βορειοδυτικά άκρα των loculi του βορειοδυτικού θαλάμου του Υπογείου Α, καθώς και στη μετατόπιση της εισόδου του Υπογείου Β από τους κατασκευαστές[229]. Αυτές οι ενδείξεις μαρτυρούν πως, το Υπόγειο Α όχι μόνο είναι προγενέστερο τόσο στην κατασκευή του, όσο και στη χρήση του, καθώς θα πρέπει να είχε ολοκληρωθεί και να ήταν ήδη σε χρήση πριν κατασκευαστεί το επόμενο υπόγειο[230]. Το Υπόγειο Β[231] ήταν ένα πλήρως

Υπόγειο Β με τη γωνία της κλίμακάς του να εφάπτεται στη βορειοδυτική γωνία του βορείου διαδρόμου του Υπογείου Α (βλ. Schmidt και Rummel 2019, 147).

[226] Βλ. χαρακτηριστικά: Breccia 1912, XXXII· Επιπλέον, σχετικά με τα αποτελέσματα των ερευνών των Rummel και Schmidt για τον εν λόγω θάλαμο, βλ. Schmidt 2019, 40-2.

[227] Σχετικά με τις νεότερες ανασκαφικές έρευνες στο Βορειοανατολικό θάλαμο, βλ. Haggag, Savvopoulos 2023, 36, εικ. 39-40 (πιθανότατα έχει γίνει λάθος στη λεζάντα της εικόνας 40 στον προσδιορισμό της θέσης του θαλάμου).

[228] Rummel, Schmidt 2019, 127.

[229] Σχετικά με τις πρώτες παρατηρήσεις στο Υπόγειο Β κατά την ανασκαφή του 2010, την περιγραφή της κλίμακας στα βόρεια και δυτικά, την περιγραφή των κογχών στα νότια και δυτικά του πλατύσκαλου της δυτικής σκάλας και συσχέτιση με το διπλανό (στα νότια) Υπόγειο Α, βλ. Rummel 2019, 45-47, εικ. 31-7.

[230] Schmidt, Rummel 2015, 52· Επιπλέον, βλ. Breccia 1912, LI.

[231] Σχετικά με την ανασκαφική δραστηριότητα και τα αποτελέσματά της από τη γερμανική αποστολή στο Υπόγειο Β, το διάστημα 2010-2013, βλ. Rummel 2019, 45-54, 124-128, σποραδικά βλ. 40, 42-3. Πιο συγκεκριμένα, για πρώτη φορά καταγράφηκαν με ασφάλεια μετρήσεις και σχέδια και για τα δύο

εξοπλισμένος χώρος με κάθε απαραίτητο κινητό και ακίνητο εύρημα που εξυπηρετούσε τις τελετουργικές ανάγκες των ανθρώπων και που οδήγησαν τους ανασκαφείς στα αντίστοιχα συμπεράσματα[232]. Η ύπαρξη κλίμακας, ενός προθαλάμου με περιμετρικό λαξευμένο πάγκο που πιστώνεται ως χώρος συνάθροισης και μιας αυλής-αιθρίου[233] (εικ. 31) που ενώνεται με τον κυρίως ταφικό θάλαμο[234], επιβεβαιώνουν την ταφική ταυτότητα του Υπογείου. Στην ταυτότητα αυτή, έρχονται να προστεθούν οι κόγχες του ταφικού θαλάμου που χρησιμοποιήθηκαν ως υποδοχείς ενταφιασμών με ή χωρίς τεφροδόχα αγγεία και ελάχιστα κτερίσματα. Επιπλέον, πάνω από την είσοδο του ταφικού θαλάμου διανοίχθηκαν τρεις μικρότερες κόγχες που φιλοξενούσαν τις τυπικές υδρίες τύπου Hadra με την τέφρα του νεκρού[235]. Όντας τα ασφαλέστερα χρονολογημένα αντικείμενα του υπογείου, επικουρούνται από την ύπαρξη χάλκινων επιχρυσωμένων στεφανιών στη βάση τους με πήλινες επιχρυσωμένες λεπτομέρειες[236]. Η χρονολογική ακολουθία του Υπογείου Β δεν σταματά στον 3ο αι. π.Χ. καθώς διαθέτει και μια ρωμαϊκή φάση στη χρήση του με ορισμένες κόγχες να έχουν ανοιχθεί στα πλευρικά τοιχώματα της κλίμακας λειτουργώντας, πιθανότατα, ως σημεία ενταφιασμών[237]

υπόγεια. Επιπλέον, σχετικά με τις νέες ανασκαφικές έρευνες και τις δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν στην υλοποίησή τους π.χ. υψηλή στάθμη υπόγειων υδάτων, βλ. Rummel 2019, 45, 49, εικ. 38 (για την αντιμετώπιση του προβλήματος της υψηλής στάθμης του νερού)· Επιπλέον, σχετικά με μια περαιτέρω αναλυτική περιγραφή των χώρων και των ευρημάτων του Υπογείου Β, βλ. Abdo 2022, 143-4, 334, εικ. 267.

[232] Σχετικά με τα κινητά ευρήματα του Υπογείου Β, βλ. Breccia 1912, XLIX-LI· Schmidt 2019, 127.

[233] Για αναλυτική περιγραφή και ακριβείς μετρήσεις της αυλής, της εξέδρας – περιμετρικού θρανίου και την είσοδο του ταφικού θαλάμου, βλ. Rummel 2019, 49-50, εικ. 39-40.

[234] Για αναλυτική περιγραφή και ακριβείς μετρήσεις του ταφικού θαλάμου, με το νότιο τοίχο να διαθέτει οκτώ (8) loculi (1-8) και το βόρειο τοίχο να διαθέτει ακόμη έξι (6) loculi (9-14), βλ. Rummel 2019, 50-54. Εικ. 39-48.

[235] Σχετικά με τις τρεις κόγχες στο ανώφλι του θυρώματος του ταφικού θαλάμου αλλά και τα αντίστοιχα κινητά ευρήματα, βλ. Rummel 2019, 54.

[236] Breccia 1912, L.

[237] Η επανάχρηση του Υπογείου Β τοποθετείται χρονολογικά στη ρωμαϊκή εποχή ή την ύστερη αρχαιότητα. Το Υπόγειο Β, πιθανότατα, θα ήταν προσβάσιμο στους επισκέπτες μετά τη μελέτη του Breccia (δεύτερη δεκαετία του 20ου αιώνα), ο οποίος μαζί με τον Adriani δημοσίευσε ανακριβή σχέδια για τις κλίμακες και την πρόσβαση στο Υπόγειο Β, βλ. Rummel 2019, 48· Σχετικά, βλ. Adriani 1963-1966, 126, αρ. 80 πίν. 43, εικ. 164· Breccia 1912, XLIX-LI· Πρβλ. Schmidt 2010, 146, εικ. 3· Επιπλέον, σχετικά με την παρατήρηση του S. Schmidt και τη σύγκριση του Υπογείου Β του Shatby με το αντίστοιχο Υπόγειο Β από το Gabbari, βλ. Schmidt 2019, 125, εικ. 139.

3.4. ΤΟ ΤΑΦΙΚΟ ΥΠΟΓΕΙΟ Γ

Νοτιοδυτικά του Υπογείου Α βρίσκεται ακόμη ένας χώρος ταφής, το Υπόγειο Γ[238] (εικ. 19, 32). Αξίζει να σημειωθεί ότι, ο Breccia δεν αφιερώνει πολλές αράδες στην περιγραφή του εν λόγω μνημείου, αλλά κάνει μόνο μια μικρή αναφορά. Η συστηματική ανασκαφική μελέτη και εν τέλει δημοσίευση, χρειάστηκε να περάσει πάνω από ένας αιώνας για να υλοποιηθεί από τους S. Schmidt και C. Rummel, με το σημείο να ανασκάπτεται από το Νοέμβριο-Δεκέμβριο του 2012 έως και τον Απρίλιο-Μάιο του 2013[239]. Η εύρεση ενός υπογείου συμπλέγματος που δεν διαφέρει σημαντικά από προαναφερθέν Υπόγειο Β[240], δεν προσθέτει πλούσιο όγκο πληροφοριών όσον αφορά την αρχιτεκτονική και κατασκευαστική δραστηριότητα στο Shatby ωστόσο, εγείρει ερωτηματικά σχετικά με την καθαυτό χρήση του χώρου σε ένα μεγάλο χρονολογικό εύρος. Η χρήση του Υπογείου ως τόπο ταφής, πιθανότατα να μην υλοποιήθηκε ποτέ καθώς εγκαταλείφθηκε πριν καν αρχίσει να υποδέχεται τις ταφικές τελετές των ανθρώπων. Αρχικά, θα πρέπει να λειτούργησε ως χώρος απόθεσης-απόρριψης, με μια διακοπή μερικών χρόνων περί τον ύστερο 3ο και τις αρχές του 2ου αι. π.Χ.[241], διάστημα κατά το οποίο κατασκευάστηκε στο κατώτερο σημείο της κλίμακας ένα οίκημα. Ωστόσο, η χρήση του Υπογείου Β ως χώρος απόρριψης συνεχίστηκε έως και τα τέλη του 2ου αι. π.Χ. Επιπλέον, η ρωμαϊκή περίοδος είναι αυτή που θα αφήσει το στίγμα της και σε αυτό το «ταφικό» περιβάλλον, πέραν του Υπογείου Β, με μια κόγχη να ανοίγεται στα βόρεια του αιθρίου[242] που δεν θα πρέπει, ωστόσο, να είμαστε βέβαιοι αν χρησιμοποιήθηκε ως χώρος ταφής ή όχι[243]. Συμφωνεί σε μεγάλο βαθμό, ωστόσο, με τη θεωρία που θέλει το χώρο του Shatby να επαναχρησιμοποιήθηκε εκείνη την περίοδο ως χώρος ταφής[244].

---

[238] Σχετικά με την ανασκαφική δραστηριότητα και τα αποτελέσματά της από τη γερμανική αποστολή στο Υπόγειο Γ, το διάστημα 2010-2013, βλ. Rummel 2019, 55-66, 128· Επιπλέον, σχετικά με μια περαιτέρω στους χώρους και στα ευρήματα του Υπογείου Γ, βλ. Abdo 2022, 144.

[239] Σχετικά με τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ήρθε στο φως το Υπόγειο Γ, τις αρχικές μετρήσεις, αλλά και το ακριβές διάστημα που κράτησε το γερμανικό ανασκαφικό πρόγραμμα, βλ. Rummel 2019, 55.

[240] Η παρουσία της αυλής, του αίθριου αυτού χώρου αλλά και η διαμόρφωση κλιμάκων τόσο στα βόρεια, όσο και στα ανατολικά του Υπογείου, αντανακλά την αρχιτεκτονική ιδέα με την οποία κατασκευάστηκε και το Υπόγειο Β, βλ. Rummel 2019, 66.

[241] Schmidt, Rummel 2015, 55-6· Abdo 2022, 144.

[242] Για τη λεπτομερή ανάλυση και τις ακριβείς μετρήσεις του κλιμακοστασίου και της πρόσβασης το αίθριο – αυλή του Υπογείου Γ, βλ. Rummel 2019, 55-7, εικ. 51-6· Επιπλέον, σχετικά με την περιγραφή της εισόδου στην αυλή και την κατασκευαστική ανάλυση από το εσωτερικό της (προς την αυλή), βλ. Rummel 2019, 57, εικ. 57· Για την αναλυτική περιγραφή της αυλής και των τεχνικών επεξεργασίας στην ίδια την αυλή – αίθριο, αλλά και σε όλους του χώρους, βλ. Rummel 2019, 58-62, εικ. 58-64· Τέλος, για τις κατασκευαστικές λεπτομέρειες, την ανάλυση της στρωματογραφίας και των ευρημάτων, καθώς και τα εν συνόλω αποτελέσματα της έρευνας του Υπογείου Γ, βλ. Rummel 2019, 62-6, εικ. 65-70.

[243] Rummel 2019, 55.

[244] Schmidt 2019, 133.

Έχοντας ως γνώμονα στη μελέτη του Shatby τη σύμφωνη γνώμη της επιστημονικής κοινότητας σχετικά με το Υπόγειο Α ως το πρωιμότερο υπόγειο της περιοχής, δεν θα ήταν λάθος να γίνουν ορισμένες κοινωνικές και πολιτισμικές παρατηρήσεις. Ύστερα από την κατασκευή και χρήση του Υπογείου Α διαφαίνεται η εμφάνιση μιας νέας ροπής στην ελληνιστική ταφική παράδοση που βλέπει την ταφή ενός νεκρού ως μέρος μια ενιαίας κοινωνικής ομάδας, με το αίσθημα του *ανήκειν* να παραμένει εσαεί. Ο καθορισμός της ταυτότητας του νεκρού με την υλοποίηση των τελετουργιών του θανάτου μέσα σε ένα υπόγειο ταφικό περιβάλλον, καθορίζει κοινωνικά τόσο τα ζώντα άτομα που τελούν τις εκάστοτε εορτές μνήμης, όσο και τον ίδιο το νεκρό. Το παράδειγμα του Υπογείου Α, το οποίο έγινε πλέον συνήθεια της ελληνιστικής ταφικής πρακτικής μέσω των Υπογείων Β και Γ, αλλά και των υπολοίπων υπογείων θαλάμων της Αλεξάνδρειας, προσδίδει στην πρωτεύουσα μια καινοτομία στην επιτέλεση των ταφικών πρακτικών. Ωστόσο, η εξέταση των Υπογείων του Shatby μέσα σε ένα κλίμα ευρείας ταφικής χρήσης φέρνει αντιμέτωπη την έρευνα με ένα ξαφνικό και απότομο *τέλος* της χρήσης τους περί τα τέλη του 3ου – αρχές του 2ου αι. π.Χ. Ένα τέτοιο συμβάν δεν θα πρέπει να αποτελεί τίποτε άλλο από μια απρόβλεπτη, για τους χρήστες και κατασκευαστές των υπογείων θαλάμων, επέκταση του οικιστικού ιστού της πόλης. Η χρήση πλέον της ανατολικής νεκρόπολης, με πρωτοπόρο το Shatby, για ταφικούς σκοπούς, θα έπρεπε να λάβει τέλος κι αυτό, δεν θα μπορούσε να συμβεί διαφορετικά πέραν της κεντρικής αυλικής απόφασης[245]. Αρχικά, από το υλικό των ανασκαφικών εργασιών στα Υπόγεια του Shatby και ιδίως από το Υπόγειο Γ, με τη χρήση του ως κατοικία[246], αποδεικνύεται αυτή η κοινωνική, οικιστική και οικονομική μεταβολή ήδη από τον πρώτο αιώνα σχεδόν μετά την ίδρυσή της[247]. Σε άμεσο παραλληλισμό με τα ανασκαφικά δεδομένα κινούνται τα ιστορικά γεγονότα που είναι γνωστά στην έρευνα για την ελληνιστική περίοδο της Αλεξάνδρειας. Το έτος 222 π.Χ. είναι που σηματοδοτείται από το θάνατο του Πτολεμαίου Γ΄ του Ευεργέτη (246-222 π.Χ.), με την περίοδο διακυβέρνησής του να χαρακτηρίζεται από ένα καθολικό κλίμα ευημερίας και οικονομικής ανάπτυξης[248]. Πιθανότατα, μόνο μέσα σε ένα τέτοιου είδους πλαίσιο πολιτικής, εμπορικής και οικονομικής άνθισης μπορεί να ληφθεί απόφαση για την επέκταση των ορίων της πόλης και των τειχών της. Συνεπώς, αν και η μετέπειτα περίοδος χαρακτηρίζεται από ύφεση σε κάθε πολιτειακό και κοινωνικό επίπεδο,

[245] Schmidt, Rummel 2015, 55.
[246] Βλ. παραπάνω.
[247] Schmidt, Rummel 2015, 56.
[248] Σχετικά με το γνωστό και καλά τεκμηριωμένο δημόσιο οικοδομικό έργο του Πτολεμαίου Γ΄ του Ευεργέτη, τη μνημειώδη επέκταση του ιερού του Σέραπη (Σεραπείο), βλ. Wace 1945, 106-107· Sabottka 2008, 22.

στα τέλη του 3ου αι. π.Χ. είναι που έγινε μια πρώτη συστηματική προσπάθεια αστικής ανάπτυξης της πρώτης ελληνικής μητρόπολης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΑΠΟ ΤΟ ΤΑΦΙΚΟ ΥΠΟΓΕΙΟ Α ΤΟΥ SHATBY (2019-2021)

Το Υπόγειο Α του νεκροταφείου του Shatby, ως ένα από τα μέρη όπου η αλεξανδρινή κοινωνία των ζωντανών συνδιαλεγόταν με τον κόσμο των νεκρών με σκοπό την επιτέλεση των ταφικών και λατρευτικών τελετουργιών[249], αφήνει το αποτύπωμά της στη σύγχρονη έρευνα αναζητώντας απαντήσεις. Απαντήσεις που σε μεγάλο βαθμό ξεκίνησαν να αναδύονται με τις μελέτες του Breccia ήδη από τις αρχές του 20ου αιώνα και συνεχίζονται έως σήμερα με ένα πλούσιο κεραμικό corpus. Το κεραμικό σύνολο που αποκαλύφθηκε με την πιο πρόσφατη ανασκαφική έρευνα στο χώρο δεν διαφέρει σημαντικά από αυτό των προηγούμενων ετών αλλά, προσθέτει έναν σημαντικό αριθμό ευρημάτων στον κατάλογο των αγγείων της πτολεμαϊκής περιόδου. Αγγεία τοπικής παραγωγής που λειτουργούσαν ως φορείς της δεινότητας των κεραμικών εργαστηρίων της πόλης προσπαθούν να επιβάλλουν τη χρήση τους με αγγεία τόσο ανοιχτού, όσο και κλειστού σχήματος[250]. Οινοχόες, άωτα σκυφίδια, πινάκια, αμφορείς ακόμη και υδρίες τύπου Hadra, είναι μερικοί από τους τύπους που κυκλοφορούν με μεγάλη ζήτηση στην αλεξανδρινή αγορά. Στον αντίποδα στέκονται οι ξένες παραγωγές που έρχονται να λειτουργήσουν ως φορείς κοινωνικών, πολιτισμικών και εμπορικών μηνυμάτων, κυρίως από τα κέντρα παραγωγής του ελλαδικού χώρου και των παραλίων της Μ. Ασίας. Με πρωταγωνιστές τους οξυπύθμενους εμπορικούς αμφορείς αλλά και τις τεφροδόχους υδρίες Hadra συμπυκνώνονται σε ένα κοινό πλαίσιο που δεν είναι άλλο, από την υπηρέτηση των ταφικών πρακτικών και τελετουργιών που επιτάσσουν οι θρησκευτικοί και κοινωνικοί κανόνες των πληθυσμών που δρουν *ἑλληνικῶ τῷ τρόπῳ*. Τέλος, η συζήτηση των κεραμικών αντικειμένων που αριθμούνται σε ένα σύνολο 186 αγγείων και οστράκων, θα πραγματοποιηθεί με βάση τους τύπους που συναντά κανείς σε αύξουσα αριθμητική ανάγνωση στον λεπτομερή κατάλογο που έχει συνθέσει η ερευνητική ομάδα του Shatby.

[249] Dimakis 2024, 387.
[250] Dimakis (υπό δημοσίευση), «Offerings to the dead or objects for the living? Recent finds from Shatby», Bulletin de la Société d' Archéologie d' Alexandrie (BSAA), volume 50.

4.1. ΜΥΡΟΔΟΧΕΙΑ

Στο πλαίσιο της συζήτησης περί ταφικών τελετουργιών ανήκει η κατηγορία των αγγείων που πρόκειται να αναλυθεί παρακάτω. Μια κατηγορία που όχι μόνο προδίδει την ανθρώπινη δραστηριότητα του σημείου στο οποίο βρίσκεται, αλλά και αναδεικνύει την κοινωνική ταυτότητα τόσο των ζωντανών, όσο και των νεκρών. Αιτία αυτής της εισαγωγής είναι, η εύρεση ενός συνόλου είκοσι τριών (23) μυροδοχείων (*unguentaria*) στο πλαίσιο της νεότερης ανασκαφικής έρευνας στο νεκροταφείο του Shatby. Ένα εκτενές σημείο ταφής των ελληνιστικών χρόνων που μαρτυρεί τη χρήση του από τις ομάδες των αγγείων που αποκαλύπτει. Σε αυτή τη συνοπτική δράση των τελετουργιών των ζώντων ανθρώπων πρωταγωνιστικό ρόλο παίζουν τα μυροδοχεία. Η χρήση τους εύλογα αναζητείται στον καθημερινό βίο ως μέσο αποθήκευσης αρωματικών ελαίων[251] ενώ, εν γένει, μαρτυρούν έναν καλλωπιστικό χαρακτήρα σε οποιοδήποτε context κι αν εντοπίζονται. Χαρακτηρίζουν αναμφίβολα τη γυναικεία καθημερινή ζωή και δράση χωρίς να δημιουργείται λανθασμένα η εντύπωση ότι δεν αποτελούσαν καλλωπιστικό στοιχείο του ανδρικού πληθυσμού[252].

Η ταφική χρήση τους κινείται παράλληλα με την καθημερινή, με την πρώτη να μαρτυρείται κατά κόρον σχεδόν σε κάθε γεωγραφικό σημείο του ελληνιστικού κόσμου που εντοπίζονται ταφικά κατάλοιπα. Λόγω αυτού του γεγονότος, αποτελεί το πιο σύνηθες εύρημα ταφικών συμφραζομένων των ελληνιστικών χρόνων, μαζί με τα λυχνάρια, όπως θα δούμε παρακάτω. Ακόμη, οι ελληνιστικές μητροπόλεις της ανατολικής Μεσογείου δεν θα μπορούσαν να μην αποτελούν τα κέντρα παραγωγής αυτών των μαζικών χρηστικών αντικειμένων. Ωστόσο, ο εκάστοτε τόπος που χρίζεται ως παραγωγός μυροδοχείων δεν συνεπάγεται και τον τόπο προέλευσης του περιεχομένου του καθώς, αποτελεί ένα προϊόν το οποίο μπορεί να παράγεται τοπικά αλλά μπορεί να αποθηκεύει ένα υγρό προϊόν από οποιοδήποτε άλλο μέρος του γνωστού τότε κόσμου. Ορισμένες περιοχές όπως, η Μένδη της Αιγύπτου, η Κύζικος και η Ταρσός της Μ. Ασίας, το νησί της Κύπρου, η Δήλος, η Κως και Ρόδος από τον ελλαδικό χώρο, καθώς και η Νάπολη από την ιταλική χερσόνησο, είναι μερικά από τα

[251] Rotroff 1997, 175-6.

[252] Η χρήση των μυροδοχείων στο πλαίσιο του καθημερινού βίο ως μέσο καλλωπισμού μαρτυρείται από ορισμένες επιτύμβιες στήλες που έχουν αποκαλυφθεί στη Μ. Ασία. Δεδομένου ότι οι επιτύμβιες στήλες αποτελούν από μόνες τους ενδείξεις ταφικής σημασιολογίας, συμπεραίνεται ότι τα μυροδοχεία δεν χρησιμοποιούνταν μόνον σε ταφικές τελετουργίες αλλά και στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Σχετικά, βλ. Pfuhl, Mobius 1977, 131-132,157, 231, 235, 251, αρ. 384, 507, 892, 909.

παραδείγματα που πιστοποιούν την παραπάνω άποψη και αναφέρονται στην αρχαία γραμματεία[253]. Ενδεικτική, είναι η περίπτωση της Αλεξάνδρειας, η οποία αφορά άμεσα το παρόν πόνημα, που σύμφωνα με τις πηγές, ήταν ένα από τα πιο φημισμένα κέντρα παραγωγής αρωματικών ελαίων[254], χωρίς να μένει πίσω σε φήμη η μητρόπολη της Αθήνας[255]. Παράλληλα, η τοπική παραγωγή μυροδοχείων των δύο αυτών κέντρων, πιστοποιείται από τα αρχαιολογικά κατάλοιπα που δεν αφήνουν αμφιβολία στο γεγονός ότι, πρόκειται για δύο περιοχές που παράγουν και εξάγουν τα δικά τους μυροδοχεία και αρωματικά έλαια. Επιπλέον, η προέλευση των εν λόγω αγγείων οφείλει να αναζητηθεί σε έναν προγενέστερο χρηστικό κεραμικό τύπο με κορυφαίο υποψήφιο να είναι αυτός των γκρίζων αμφορέων που εντοπίζονται σε διάφορες θέσεις της Ελλάδας, όπως η Αθήνα[256], η Κόρινθος και η Μακεδονία[257] ενώ, συνεισφορά της Μέσης Ανατολής στην εξέλιξη του τύπου δεν θα πρέπει να υποβαθμιστεί[258]. Η αύξηση της παραγωγής και η ευρεία χρήση ενός προϊόντος με καλλωπιστικό σκοπό τόσο στη ζωή, όσο και στο θάνατο, είναι που έκανε την τυπολογία των μυροδοχείων να μεταβληθεί και να δεχτεί μια τόσο μεγάλη εξέλιξη (ύστ. 4ος-1ος αι. μ.Χ.)[259]. Τα πρώιμα παραδείγματα αποτελούσαν πρότυπο για τις επόμενες παραγωγές, έως ότου η κατασκευή τους άρχισε να γίνεται πιο αδρή και πρόχειρη λόγω της μεγάλης ζήτησης και της αύξησης των αναγκών των ελληνιστικών πόλεων[260].

Η Αλεξάνδρεια, ίσως το μεγαλύτερο πολιτιστικό και οικονομικό κέντρο της ελληνιστικής εποχής, δεν θα μπορούσε να λείπει από τον κατάλογο των κέντρων παραγωγής μυροδοχείων και αρωματικών ελαίων, όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω. Συνέβαλε τα μέγιστα στην εξέλιξη της τυπολογίας του αγγείου και κατάφερε να εδραιώσει το χαρακτήρα της όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο με τη χρήση των μυροδοχείων σε οικιστικό και ταφικό πλαίσιο, αλλά και σε μια ευρύτερη μεσογειακή ακτίνα. Πιο συγκεκριμένα, τα όχι λιγοστά ταφικά συμφραζόμενα της μητροπολιτικής Αλεξάνδρειας, που «φιλοξενούν» άτομα από κάθε γωνιά της λεκάνης της Μεσογείου,

---

[253] Rotroff 1997, 176, υποσημ. 31.
[254] Rotroff 1997, 176.
[255] Ενδεικτικά, βλ. Rotroff 1997, 175-9, εικ. 72, πίν. 85, αρ. 1163-1172· Rotroff 2006, 137-160, εικ. 61-8, πίν. 51-7, αρ. 401-524.
[256] Σχετικά με μια αντίθετη άποψη για την προέλευση των μυροδοχείων, η οποία λαμβάνει υπόψιν της τον κεραμικό αυτό τύπο ως κατεξοχήν εμπορικό προϊόν, πρβλ. Sparkes, Talcott, Richter 1970, 192.
[257] Rotroff 1997, 177· Επιπρόσθετα, Rotroff 2006, 160-3, εικ. 68-70, πίν. 58-60, αρ. 525-541.
[258] Βλ. Rotroff 2006, 161-2, εικ. 69-70, πίν. 58-9, αρ. 532-540.
[259] Rotroff 2006, 138 & υποσημ. 31 (με επιπλέον βιβλιογραφία και σχετικά με τις πρώιμες παραγωγές μυροδοχείων από τη Μέση Ανατολή).
[260] Βλ. υποσημ. 6 (Rotroff 1997, 177)· Επιπλέον, την παραπάνω άποψη ενισχύουν τα ευρήματα των ανασκαφών με τα χειροποίητα μυροδοχεία να μη στερούνται ποσότητας έναντι των τροχήλατων.

φέρνουν στο φως συστάδες μυροδοχείων σχεδόν από κάθε δεκαετία των ελληνιστικών χρόνων. Νεκροπόλεις, όπως αυτές της Πλινθίνης[261], του Gabbari, του Mustapha Pasha (Kamel)[262], της Hadra[263] και του Shatby εκπροσωπούν επάξια το ρόλο των μυροδοχείων ως αγγεία που χρησιμοποιούνταν κατά τη διάρκεια της ταφής των νεκρών μέσω των τελετουργικών χοών και του καθαρισμού του νεκρού σώματος. Βασικό ρόλο παίζουν και στις τελετουργίες που έκαναν οι ζωντανοί προς τους νεκρούς τους στο διηνεκές του χρόνου αφού είχε παρέλθει αρκετός καιρός από το χαμό του δικού τους ανθρώπου. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η παρουσία ορισμένων μυροδοχείων στο Shatby που δεν αποτελούν εξαγώγιμα προϊόντα του αλεξανδρινού εμπορίου αλλά, επιχωριάζουν μόνο σε τοπικό επίπεδο με τα παράλληλά τους να βρίσκονται είτε στα λιγοστά ελληνιστικά στρώματα του κέντρου της πόλης είτε των περιχώρων της (π.χ. Πλινθίνη). Αιτία αυτού, πιθανότατα να ήταν η ταχύτητα και η επακόλουθη αδρή κατασκευή τους στο πλαίσιο της μαζικής παραγωγής που διέπνεε την εποχή, με ορισμένα παραδείγματα από το μεσογειακό κόσμο απλώς να λειτουργούν συμπληρωματικά στο κατάλογο.

Η νεότερη ανασκαφική έρευνα στο Ταφικό Υπόγειο Α του νεκροταφείου του Shatby αποκάλυψε έναν ικανό αριθμό είκοσι τριών (23) μυροδοχείων που βοηθά στην ανασύσταση των ταφικών πρακτικών και τη μεταφορά των ερευνητών σε μια εποχή με βαθιά πίστη ως προς τις ταφικές τελετουργίες και τη φροντίδα του νεκρού σώματος. Ενδεικτικός είναι ο πίν. 1 που παρουσιάζει εύλογα το εκάστοτε σημείο στο οποίο εντοπίστηκαν τα διαθέσιμα μυροδοχεία. Η εύρεση της πλειονότητας των διαθέσιμων μυροδοχείων στο επιφανειακό στρώμα (*top soil*) του σημείου προς ανασκαφή, ένα ποσοστό που κυμαίνεται περί το 57%, δεν αποκαλύπτει τόσα στοιχεία σχετικά με το *context* και τα έτερα συνευρήματα. Ωστόσο, τα δεκατρία (13) αυτά μυροδοχεία εμπλουτίζουν τον κατάλογο της τυπολογίας των μυροδοχείων που διαθέτουμε από τα αλεξανδρινά στρώματα. Επιπλέον, ο Χώρος C (*Room C*) είναι εκείνος που έρχεται δεύτερος σε συγκέντρωση μυροδοχείων με συνολικά ένδεκα (9) *unguentaria* (39%) και βοηθά, σε συνδυασμό με τη μελέτη των υπολοίπων αγγείων του χώρου, στην κατανόηση των δραστηριοτήτων που ελάμβαναν χώρα στο εσωτερικό του. Τη μικρότερη συγκέντρωση αυτού του κεραμικού τύπου διέθετε ο Χώρος D (*Room D*), με

[261] Ενδεικτικά, βλ. Adriani 1952, 142, εικ. 70, πίν. LIV, εικ. 1-3, πίν. LV, εικ. 3, 4.
[262] Ενδεικτικά, βλ. Adriani 1936, 135-8, εικ. 58, σ. 143, εικ. 63, σ. 163-8, εικ. 90.
[263] Ενδεικτικά, βλ. Adriani 1934, πίν. XIII, εικ. 1· 1940, 81, εικ. 40, 118, εικ. 53, αρ. 2, 3, 9-11, 18-20· 1952, 26, εικ. 21, πίν. IV, εικ. 2, πίν. XI, εικ. 2.

το μοναδικό (1) που εντοπίστηκε στο σημείο να διαθέτει τον αριθμό καταγραφής 4.UN4 και ουσιαστικά να επικουρεί στο σύνολο των λοιπών αγγείων που εντοπίστηκαν στο χώρο αυτό, στα νοτιοδυτικά της αυλής.

Όσον αφορά τη χρονολογική ακολουθία (πίν. 2) που τηρείται στη χρήση του νεκροταφείου και αντικατοπτρίζεται στην κεραμικό τύπο των μυροδοχείων μπορεί να ειπωθεί με σχετική ασφάλεια μια συνέχεια από τον ύστερο 4ο έως και τις αρχές του 2ου αι. π.Χ. Συγκεκριμένα, ένα σύνολο τεσσάρων (4) μυροδοχείων[264], περίπου το 16% του συνόλου, χρονολογείται στην πρώτη φάση (ύστ. 4ος - αρχ. 3ου αι. π.Χ.) και την πρώιμη ελληνιστική εποχή και αφήνει να εννοηθεί μια ενδεχόμενη χρήση τους από τις πρώτες γενιές των αλεξανδρινών κατοίκων. Τέλος, τη μέγιστη δυνατή παρουσία στις τελευταίες δεκαετίες του 3ου και στις αρχές του 2ου αι. π.Χ. (δεύτερη φάση) επιτυγχάνουν τα συνολικά δεκαοκτώ (19) μυροδοχεία του καταλόγου[265], πιστοποιώντας την έντονη δραστηριότητα στο χώρο του νεκροταφείο αυτό το διάστημα.

4.1.1. ΤΥΠΟΥ GLOBULAR

Παράλληλα με το σημείο στο οποίο εντοπίστηκαν τα νεοαποκαλυφθέντα μυροδοχεία είναι χρήσιμο να τεκμηριωθεί η παραπάνω χρονολόγησή τους μέσω της τυπολογίας τους. Η εξέλιξή της στο χρόνο και η ικανότητά της να μεταβάλλεται, βοηθά στην κατανόηση των αναγκών των ανθρώπων της εποχής και της έρευνας να μελετά τον τρόπο παραγωγής και τον τόπο προέλευσής των αγγείων. Η κατηγορία των g*lobular* υπερτερεί κατά κράτος έναντι των *fusiform* ως προς την παρουσία τους στο Ταφικό Υπόγειο Α (πίν. 3), με την πρώτη να αναλύεται στη συνέχεια. Μια κατηγορία που η παραγωγή της, σε γενικές γραμμές, καταλαμβάνει ένα διάστημα στο χρόνο μεταξύ του ύστερου 4ου και των αρχών του 2ου αι. π.Χ. αποτελεί το πιο δημοφιλές χρηστικό αντικείμενο αυτών των δεκαετιών. Οι αναλογίες των μυροδοχείων του τύπου δεν αφήνουν αμφιβολία ως προς τις δυνατότητες μεταφοράς και αποθήκευσης υγρών στοιχείων. Σε μια ενδεικτική περιγραφή τους από άνω προς τα κάτω μπορεί να ειπωθεί

[264] Πιο συγκεκριμένα, τα μυροδοχεία αυτά φέρουν αριθμό καταλόγου: 19.UN.19, 22.UN.22, 24.UN.24 και 56.V.2.
[265] Πιο συγκεκριμένα, τα μυροδοχεία αυτά φέρουν αριθμό καταλόγου: 1-15.UN.15, 18.UN.18, 20.UN.20 και 25.UN.25.

πως, διαθέτουν μικρό ύψος, χωρίς αυτό να ξεπερνά τα δέκα (10) εκ., το χείλος τους στρέφεται συνήθως προς τα έξω (έξω νεύον), με ορισμένες περιπτώσεις που συναντώνται κατά κόρον στην Αλεξάνδρεια, να είναι λοξότμητο. Ο λαιμός τους είναι συνήθως κάθετος, κυλινδρικός χωρίς να λείπουν οι περιπτώσεις με κυρτά τοιχώματα και ένα καμπύλο προφίλ. Το σώμα ή καλύτερα η κοιλιά τους, έχει ένα πεπλατυσμένο, σχεδόν σφαιρικό σχήμα (*globular*), από το οποίο λαμβάνει και την ονομασία της ολόκληρη η κατηγορία. Η βάση τους είναι εν πολλοίς δισκοειδής, μικρού ύψους με κάθετο ή διαγώνιο προφίλ.

Αναλυτικότερα, την παραπάνω περιγραφή ακολουθούν πιστά και τα μυροδοχεία του καταλόγου των νεότερων ανασκαφικών ερευνών. Χαρακτηριστικό, είναι το παράδειγμα 1.UN.1[266] που, όπως διακρίνεται από το φωτογραφικό υλικό, είναι κατασκευασμένο από τον ωχροκίτρινο τοπικό πηλό της Αλεξάνδρειας (εικ. 33 α-β). Φέρει έντονα έξω νεύον χείλος ενώ, η κοιλιά του σε συνδυασμό με το λαιμό και τη βάση του δημιουργούν ένα σιγμοειδές προφίλ, το οποίο είναι κοινό στοιχείο για όλα τα μυροδοχεία αυτού του τύπου. Τα παράλληλά του οφείλουν να αναζητηθούν τόσο σε τοπικό αλεξανδρινό επίπεδο όσο και σε περιφερειακό μεσογειακό[267]. Από τα δυτικά το νεκροταφείο της Πλινθίνης[268], και από τα ανατολικά αυτό της Hadra[269], έχουν αποκαλύψει αρκετά συγγενή παραδείγματα, τη στιγμή που σε αυτό συμβάλλει, τόσο η νεκρόπολη της Ρόδου[270], όσο και η περιοχή της Κνίδου[271] στα νοτιοανατολικά παράλια της Μ. Ασίας. Συνεπώς, η χρονολόγηση του μυροδοχείου μπορεί να κυμανθεί από τον ύστερο 3ο αι. π.Χ. έως και τις αρχές του 2ου αι. π.Χ. (δεύτερη φάση). Στην ίδια κατηγορία τόσο τυπολογικά όσο και χρονολογικά, βρίσκεται και το 2.UN.2[272] (εικ. 34),

---

[266] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 1.UN.1 είναι οι εξής: διάμ. χείλ. 2,3 εκ. / διάμ. βάσ. 2,3 εκ. / μέγ. διάμ. 4,9 εκ. / ύψ. 7,1 εκ.

[267] Η μητρόπολη της Αθήνας με τις ελληνιστικές αποθέσεις της Αθηναϊκής Αγοράς προσφέρει έναν πλούτο παραδειγμάτων μελαμβαφών μυροδοχείων που χρονολογούνται ως επί το πλείστον στον ύστερο 4ο και τον 3ο αι. π.Χ. και αξίζει συγκριθούν με τα υστερότερα παραδείγματα του Shatby, ως προς την τυπολογία και τη διακόσμησή τους. Ενδεικτικά, βλ. Rotroff 1997, εικ. 72, πίν. 85, αρ. 1165-69 (περισσότερο ομοιάζει με το: αρ. 1167) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.).

[268] Σχετικά με παραδείγματα από τη νεκρόπολη της Πλινθίνης, βλ. Adriani 1940, πίν. LIV, εικ. 3· Marchand, Römer-Strehl 2023, 500, εικ. 17, αρ. 43 (3ος αι. π.Χ.)· Simony 2019, εικ. 93, αρ. 64-5 (μπορεί να χρονολογηθεί χονδρικά στην πτολεμαϊκή περίοδο).

[269] Ενδεικτικά από το νεκροταφείο Hadra, βλ. Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 10.

[270] Η ελληνιστική νεκρόπολη της Ρόδου προφέρει πλήθος παραλλήλων συγγενικών με το μυροδοχείο του καταλόγου του Shatby. Σχετικά, βλ. Γιαννικουρή κ.ά. 2000, πίν. 13α, 14α, αρ. Π6978 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.).

[271] Από τις ελληνιστικές αποθέσεις της Κνίδου, βλ. Doksanalti 2014, πίν. 116, αρ. 17-19 & πίν. 117, αρ. 21-23 (ήμ.-ύστ. 2ου αι. π.Χ.).

[272] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 2.UN.2 είναι οι εξής: διάμ. χείλ. 1,5 εκ. / διάμ. βάσ. 1,8 εκ. / μέγ. διάμ. 2,9 εκ. / ύψ. 6 εκ.

το οποίο ωστόσο, διαθέτει υψηλότερο κυλινδρικό λαιμό που έχει περίπου το ίδιο ύψος με αυτό της βάσης και η κοιλιά του είναι ελαφρώς πιο ραδινή. Διαφοροποιητικό στοιχείο είναι αυτό των στοιχείων της καύσης που φέρει στη μία πλευρά του σώματός του, ως μια ένδειξη ατυχούς όπτησης. Στις ίδιες περιοχές με το προαναφερθέν μυροδοχείο (1.UN.1) βρίσκονται τα παράλληλά του[273] ενώ, η ομοιότητά του με τα μυροδοχεία του καταλόγου 8.UN.8 (εικ. 35), 10.UN.10 (εικ. 36), 11.UN.11 (εικ. 37) και 18.UN.18 (εικ. 38), είναι εμφανής. Η περίοδος κατασκευής τους τοποθετείται στη δεύτερη χρονολογική φάση. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι αναλογίες[274] και το σχήμα των προαναφερθέντων αγγείων και αυτό ίσως να οφείλεται στη μαζική – ταχύτατη παραγωγή που διακατείχε τα κεραμικά εργαστήρια των ελληνιστικών χρόνων στα χρηστικά αγγεία. Η ομοιότητα που παρουσιάζουν τα μυροδοχεία 8.UN.8, 10.UN.10 και 11.UN.11 ως προς τον στενό πλαστικό δακτύλιο που φέρουν στο κάτω μέρος του σώματος, καθώς και του 18.UN.18 με το δακτύλιο να διακρίνεται στο στέλεχος της βάσης, μπορεί να οφείλεται στην κατασκευαστική ευχέρεια του τεχνίτη.

Η περίπτωση του μυροδοχείου 3.UN.3[275] είναι ιδιαίτερη και δεν βρίσκει παρόμοιο μέσα στον διαθέσιμο κατάλογο των αγγείων (εικ. 39). Φέρει ένα λοξότμητο χείλος στην απόληξη του κοντού λαιμού του ενώ, το σώμα του φαίνεται να είναι ελαφρώς τετραγωνισμένο με τη γωνίωση που σχηματίζει στο ύψος του ώμου αλλά και εκείνη που βρίσκεται στο ήμισυ περίπου της κοιλιάς. Το κάτω μέρος του σώματος συνεχίζει με διαγώνιο προφίλ για να ενωθεί με μια πεπλατυσμένη δισκοειδή βάση. Ανάλογα παραδείγματα εντοπίζονται κυρίως στην Αλεξάνδρεια[276], με την Αθήνα[277] να αντιπαραβάλλεται ως προς το σχήμα και τη διακόσμηση συγγενών μυροδοχείων. Στη

[273] Επιπλέον, για το μυροδοχείο 2.UN2, βλ. Rotroff 2006, εικ. 68, πίν. 56, αρ. 520 (περ. 250-170 π.Χ.) & εικ. 68, πίν. 57, αρ. 522 (πιθανώς ιταλικής κατασκευής, περ. 100-50 π.Χ.).
[274] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 8.UN.8 είναι οι εξής: διάμ. βάσ. 1,8 εκ. / μέγ. διάμ. 2,1 εκ. / ύψ. 4,8 εκ.· Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 10.UN.10 είναι: διάμ. χείλ. 1,6 εκ. / διάμ. βάσ. 2 εκ. / μέγ. διάμ. 3,3 εκ. / ύψ. 7 εκ.· Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 11.UN.11 είναι: διάμ. χείλ. 0,9 εκ. / διάμ. βάσ. 1,8 εκ. / μέγ. διάμ. 3,4 εκ. / ύψ. 7,9 εκ.· Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 18.UN.18 είναι: διάμ. χείλ. 1,6 εκ. / διάμ. βάσ. 1,7 εκ. / μέγ. διάμ. 3,3 εκ. / ύψ. 6,7 εκ. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η περίπτωση του μυροδοχείου 18.UN18 με την ερυθρή διακόσμηση με τη μέθοδο της εμβάπτισης και τις καταλιβάδες που διακρίνονται στο κάτω μέρος του σώματος, μπορεί να αποτελέσει χρονολογική ένδειξη του ύστ. 3ου-αρχ. 2ου αι. π.Χ.
[275] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 3.UN.3 είναι οι εξής: διάμ. χείλ. 2 εκ. / διάμ. βάσ. 2,3 εκ. / μέγ. διάμ. 3,7 εκ. / ύψ. 6 εκ. και μπορεί να χρονολογηθεί στον ύστερο 3ο και στις αρχές του 2ου αι. π.Χ.
[276] Από το νεκροταφείο της Πλινθίνης, ενδεικτικά, βλ. Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 3· Ενώ, από το νεκροταφείο Hadra, βλ. Adriani 1940, πίν. XXVIII, εικ. 5· 1952, 26, εικ. 21, αρ. 16, 27· Από το κέντρο της Αλεξάνδρειας και από αποθέσεις στις περιοχές του Βρετανικού Προξενείου και του Θεάτρου Diana, ενδεικτικά, βλ. Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 7016/20 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.).
[277] Ενδεικτικά, βλ. Rotroff 2006, 150, 151, 289, αριθ. 407-409, εικ. 62, πίν. 52 (325 - 2ος αι. π.Χ.).

συνέχεια, το αγγείο με αριθμό καταλόγου 4.UN.4[278] (εικ. 40α-β) μπορεί να συγκριθεί με το αντίστοιχο 20.UN20[279] (εικ. 41) με τις ομοιότητες να βρίσκονται κυρίως στο χρώμα του πηλού, στο απιόσχημο σώμα και τη δισκοειδή βάση τους και εν τέλει στη χρονολόγησή τους (δεύτερη φάση). Ο πηλός φαίνεται να είναι ερυθρός, αβαφής, με ορισμένες επικαθίσεις αλάτων να διατηρούνται σε ολόκληρη της επιφάνειά τους. Το σώμα στο κατώτερο τμήμα τους στενεύει και δημιουργεί και μια μικρή γωνίωση στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Διαφορετικός φαίνεται να είναι ο λαιμός τους, με αυτόν του 4.UN4 να είναι πιο ραδινός – κυλινδρικός συγκριτικά με το βραχύ λαιμό του 20.UN20[280]. Παρόμοια μυροδοχεία εντοπίζονται κατά κόρον στα αλεξανδρινά στρώματα των ελληνιστικών χρόνων[281] και της ευρύτερης λεκάνης της Μεσογείου[282].

Το μυροδοχείο 5.UN.5 (εικ. 42) βρίσκει ένα ακριβές παράλληλό του[283] στις πρόσφατες ανασκαφές της νεκρόπολης της Πλινθίνης με την πιθανότητα να προέρχεται από το ίδιο εργαστήριο[284] ή τουλάχιστον να μπορεί να ειπωθεί με σχετικά ασφάλεια μια τοπική αλεξανδρινή παραγωγή. Τα στοιχεία που προκαλούν εντύπωση είναι ο γωνιώδης όμως, η κωνική βάση του αλλά κυρίως, το διαγώνιο προφίλ του σώματός του που εύκολα θα έκανε κάποιον να τα εντάξει στην κατηγορία των fusiform, σε μια

---

[278] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 4.UN4 είναι οι εξής: διάμ. χείλ. 1,8 εκ. / διάμ. βάσ. 2 εκ. / μέγ. διάμ. 3,7 εκ. / ύψ. 6,7 εκ.

[279] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 20.UN.20 είναι οι εξής: διάμ. χείλ. 7 εκ. / διάμ. βάσ. 1,9 εκ. / μέγ. διάμ. 8 εκ. / ύψ. 7 εκ. (πιθανόν να έχει γίνει κάποιο λάθος στα στοιχεία του καταλόγου ως προς τη διάμετρο του χείλους και το ύψος του μυροδοχείου).

[280] Σχετικά με έναν μικροσκοπικό αμφορίσκο από την Αγορά της Αθήνας, ο οποίος ελλείπεται των λαβών του, και μπορεί να συγκριθεί ως προς το σχήμα με το μυροδοχείο 20.UN.20 του Shatby, βλ. Thompson 1934, 327, εικ. 9, A68 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.).

[281] Από το νεκροταφείο της Πλινθίνης, ενδεικτικά, βλ. Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 3 (μετά το 250 π.Χ.)· Marchand, Römer-Strehl 2023, 500, εικ. 14, αρ. 43 (3ος αι. π.Χ.)· Από το νεκροταφείο Hadra, ενδεικτικά, βλ. Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 19 & 113, πίν. XLVI, εικ. 4· Από το κέντρο της Αλεξάνδρειας και από αποθέσεις στις περιοχές του Βρετανικού Προξενείου και του Θεάτρου Diana, ενδεικτικά, βλ. Elaigne 2012, 414, εικ. 59, αρ. 10104/13, 11043/5, 4557.23 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.).

[282] Από την ελληνιστική νεκρόπολη της Ρόδου, ενδεικτικά, βλ. Γιαννικουρή κ.ά. 1986, 115, πίν. 30γ, αλλά και από την περιοχή της Κνίδου, βλ. Doksanalti 2014, πίν. 116, αρ. 17-19 & πίν. 117, αρ. 21-23 (ήμ.-ύστ. 2ου αι. π.Χ.). Από την Αθηναϊκή Αγορά, πρβλ. Rotroff 1997, εικ. 72, πίν. 85, αρ. 1165-1169 (κυρίως: αρ. 1167) (ήμ.-ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Rotroff 2006, εικ. 66, πίν. 55, αρ. 501 (250-190 π.Χ.) & εικ. 68, πίν. 58, αρ. 528 (πριν το 150 π.Χ.). Το εν λόγω μυροδοχείο – αμφορίσκος (αρ. 528), εκπροσωπεί μια πρώιμη μορφή του τύπου καθώς, φέρει τα ίχνη δύο λαβών στον ώμο και στο λαιμό και θυμίζει του πρώιμους αμφορείς που χρησιμοποιούνταν για τη μεταφορά των υγρών προϊόντων (Βλ. εισαγωγή κεφαλαίου).

[283] Ενδεικτικά, επιπλέον παράλληλα του μυροδοχείου 5.UN.5, βλ. Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 13 (νεκρ. Mustapha Pasha)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 18 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνης)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνης)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 3769.51, 3769.52 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.)· Πότση 2013, 138, αρ. 412 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Κως).

[284] Πιθανότατα και το χρώμα του πηλού φαίνεται να είναι το ίδιο, σύμφωνα με το φωτογραφικό υλικό που έχουμε στη διάθεσή μας (πηλός της Μαρεότιδας σε ροζ χρώμα (7,5 YR 7/4) με πορτοκαλί-καφέ επιφάνεια (10 YR 6/4), βλ. Marchand, Römer-Strehl 2023, 486, εικ. 17, αρ. 44 (3ος αι. π.Χ.).

πρώιμη μορφή τους, αν εξαιρέσουμε τις βραχείς αναλογίες του[285]. Σε συνέχεια των μυροδοχείων του καταλόγου, αυτά με τους αριθμούς 6.UN.6[286] (εικ. 43), 13.UN.13[287] (εικ. 44) και 15.UN.15[288] (εικ. 45), θα μπορούσα να αναλυθούν μαζί. Πρόκειται για τρία μυροδοχεία (3) που δεν ξεπερνούν τα δέκα εκατοστά το καθένα, με παρόμοιο σιγμοειδές προφίλ, κοντό λαιμό με λοξότμητο χείλος, χαμηλή βάση και με τη μόνη διαφορά τους, το 6.UN.6 να φέρει μεγαλύτερη μέγιστη διάμετρο στο ύψος της κοιλιάς. Οι υποθέσεις σχετικά με μια κοινή εργαστηριακή προέλευση που ειπώθηκαν παραπάνω, παραμένουν[289] ενώ, η χρονολόγησή τους δεν ξεπερνά τις αρχές του 2ου αι. π.Χ. (δεύτερη φάση). Το ίδιο χρονολογικό όριο φαίνεται να έχει και το μυροδοχείο 7.UN.7[290] (εικ. 46), χωρίς να διαφέρει σε σημαντικό βαθμό από αυτά που έχουμε δει έως τώρα, με την ερυθρή του διακόσμηση, πιθανότατα, με την τεχνική της εμβάπτισης έως και στο κατώτερο σημείο του σώματος θυμίζοντας το μυροδοχείο 18.UN.18 (εικ. 38). Ωστόσο, ως προς την κατασκευή του, το έντονο έξω νεύον χείλος του[291], παραλληλίζεται με ορισμένα παραδείγματα μυροδοχείων του τύπου 2β από την Κω που χρονολογούνται στο α΄ μισό του 2ου αι. π.Χ.[292] Τέλος, θυμίζει και ορισμένα μυροδοχεία που φέρουν γραπτή ερυθρή και καστανή διακόσμηση της ίδιας χρονολογικής περιόδου[293].

Ακόμη, το επόμενο παράδειγμα με τον αριθμό 9.UN.9[294] παρέχει ακόμη μία απόδειξη για διακόσμηση των αγγείων με τη μέθοδο της εμβάπτισης (εικ. 47). Είναι κατασκευασμένο από ωχροκίτρινο πηλό και είναι εμβαπτισμένο σε ερυθρή βαφή από το ανώτερο σωζόμενο σημείο του στο ύψος του λαιμού έως και ορισμένα σημεία της

---

[285] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 5.UN.5 είναι: διάμ. χείλ. 1,4 εκ. / διάμ. βάσ. 2 εκ. / μέγ. διάμ. 3,7 εκ. / ύψ. 7,5 εκ.· Ακόμη, στην κατηγορία των *globular* εντάσσεται και από τους αρχαιολόγους που μελέτησαν τα εν λόγω αγγεία από την Πλινθίνη, Julie Marchand και Christiane Römer-Strehl (Marchand, Römer-Strehl 2023, 486, 500, εικ. 17).

[286] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 6.UN.6 είναι: διάμ. χείλ. 1,6 εκ. / μέγ. διάμ. 3,6 εκ. / ύψ. 7,5 εκ.

[287] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 13.UN.13 είναι: διάμ. βάσ. 1,6 εκ. / μέγ. διάμ. 3,5 εκ. / ύψ. 6,3 εκ.

[288] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 15.UN.15 είναι: διάμ. βάσ. 1,5 εκ. / μέγ. διάμ. 2,9 εκ. / ύψ. 7,9 εκ.

[289] Ορισμένα παράλληλα και για τα τρία (3) αναλυθέντα μυροδοχεία εντοπίζονται τόσο στην Αλεξάνδρεια (Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 13 (νεκρ. Mustapha Pasha)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 3 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 1, 3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Ballet, Harlaut 2001, 344, εικ. 9.49 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) & 366, εικ. 9.171 (νεκρ. Gabbari) (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.), όσο και στον ελλαδικό χώρο Πότση 2013, 137, αρ. 408 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, ΑΠ1061 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

[290] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 7.UN.7 είναι: διάμ. χείλ. 1,6 εκ. / διάμ. βάσ. 2 εκ. / μέγ. διάμ. 3,2 εκ. / ύψ. 7,6 εκ.

[291] Ως προς τη διαμόρφωση του χείλους, παρεμφερές είναι ένα μυροδοχείο που ήρθε στο φως με τις πρόσφατες ανασκαφές στην Πλινθίνη, βλ. Marchand, Römer-Strehl 2023, 486, 500, εικ. 14, αρ. 45 (3ος αι. π.Χ.).

[292] Γρηγοριάδου, Σκέρλου 2000, 314, πίν. 115β-γ, 116, αρ. Π2074, Π3213, Π3214, Π3215 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.).

[293] Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα από τον κατάλογο με αριθμό, 56.V.2 (με σχετική βιβλιογραφία).

[294] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 9.UN.9 είναι οι εξής: διάμ. βάσ. 2 εκ. / μέγ. διάμ. 3,1 εκ. / ύψ. 5,1 εκ.

βάσης που φέρουν καταλιβάδες. Ως προς το σχήμα του, διακρίνεται και εδώ, στο ανώτερο μέρος ένα στενός λαιμός που ενώνεται με έναν ευρύ ώμο, ο οποίος με τη σειρά του ενώνεται με έντονη γωνίωση με το σώμα δημιουργώντας ένα απιόσχημο προφίλ. Το στέλεχος της βάσης είναι ψηλό με διαγώνιο προφίλ που ανοίγει έντονα προς τα κάτω[295]. Ένα παράλληλο που θα μπορούσε να σχολιαστεί για την ομοιότητά του με αυτό του Shatby, είναι αυτό που δημοσίευσε ο Hayes και προέρχεται από τις ανασκαφές της Πάφου[296], με την κωνική του βάση να έρχεται σαν αντίγραφο από την Αλεξάνδρεια. Δεν είναι λίγες οι φορές που οι μελετητές μπαίνουν στη διαδικασία της σύγκρισης των ελληνιστικών στρωμάτων της Κύπρου με αυτά της Αλεξάνδρειας, δεδομένων των πολύ στενών σχέσεων που είχαν οι δύο περιοχές. Το ίδιο συμβαίνει και με το επόμενο μυροδοχείο, το οποίο μπορεί να παραλληλιστεί εύκολα με το παράδειγμα από την Πάφο[297], λόγω της ομοιότητας του σχήματος και της βάσης[298]. Ο λόγος για το 14.UN.14 (εικ. 48)· ένα δείγμα που κατατάσσεται στον τύπο των *globular* εξαιτίας των αναλογιών[299] και του σχήματός του, με το τελευταίο να ήταν εύλογη αιτία να θεωρηθεί ως τύπος των πρώιμων *fusiform*. Η ιδιαιτερότητά του έγκειται στις οριζόντιες, επάλληλες, στενές αυλακώσεις που διαθέτει σε όλο το ύψος της κοιλιάς δημιουργώντας μια ανάγλυφη επιφάνεια.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα επέμενα τρία (3) μυροδοχεία (19.UN.19, 22.UN.22, 24.UN.24)[300]. Ο λόγος για τον οποίο αυτά θα σχολιαστούν μαζί είναι κυρίως το σχήμα τους. Παρατηρείται, εν πολλοίς, ένα κοινό περίγραμμα στα μυροδοχεία, με στενό λαιμό, διαγώνιο προφίλ στο ώμο, απιόσχημο, σχεδόν κωνικό, προφίλ του

---

[295] Η κατοχή ενός πληρέστερου φωτογραφικού υλικού θα βοηθούσε στη βελτίωση της περιγραφής και στη δυνατότητα για παρατήρηση επιπλέον λεπτομερειών.

[296] Hayes 1991, πίν. XVI, αρ. 4· Περισσότερα παράλληλα του μυροδοχείου που αναλύθηκε, βλ. Adriani 1934, πίν. XIII, εικ. 1 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνης)· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 62-3 (σχετικά με την ομοιότητα στο στέλεχος της βάσης)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 10026/6, 10004/3, 3779/64 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (από την περιοχή του Βρετανικού Προξενείου και την περιοχή του θεάτρου Diana στην Αλεξάνδρεια)· Από την Αθηναϊκή Αγορά, ενδεικτικά, βλ.: Rotroff 2006, αρ. 520, εικ. 68, πίν. 56 (περ. 250-170 π.Χ.) & αρ. 522, εικ. 68, πίν. 57 (πιθανώς ιταλικής κατασκευής, περ. 100-50 π.Χ.).

[297] Επιπλέον, σχετικά με τα άλλα παράλληλα που έχουν εντοπιστεί για το εν λόγω μυροδοχείο (14.UN14) μόνον από ανασκαφές στην Αλεξάνδρεια, βλ. Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 13 & 117, εικ. 53, αρ. 10 (πιθανότατα) (νεκρ. Hadra)· 1952, 26, εικ. 21, αρ. 26 (νεκρ. Hadra)· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 60· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 4469/46, 3747/37, 10004/3 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (από την περιοχή του Βρετανικού Προξενείου και την περιοχή του θεάτρου Diana στην Αλεξάνδρεια).

[298] Αν και στο συγκεκριμένο, η βάση φαίνεται να είναι πιο κοντή συγκριτικά με το παράδειγμα της Πάφου και το 9.UN9 ωστόσο, φαίνεται να ανοίγει προς τα κάτω και να είναι πλασμένη με τον ίδιο τρόπο.

[299] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 14.UN.14 είναι: διάμ. χείλ. 1,9 εκ. / διάμ. βάσ. 3 εκ. / μέγ. διάμ. 4,7 εκ. / ύψ. 8,3 εκ.

[300] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 19.UN.19 είναι οι εξής: διάμ. χείλ. 6 εκ. / διάμ. βάσ. 1,7 εκ. / μέγ. διάμ. 8,1 εκ. / ύψ. 7 εκ.· Του μυροδοχείου 22.UN.22 είναι: διάμ. βάσ. 3,3 εκ. / μέγ. διάμ. 5,3 εκ. / ύψ. 8,2 εκ. ενώ, του μυροδοχείου 24.UN24 είναι: διάμ. βάσ. 2,5 εκ. / μέγ. διάμ. 5 εκ. / ύψ. 6,2 εκ.

σώματος και μια δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη κωνική βάση[301]. Ως προς τις διαφορές τους, το παράδειγμα με αριθμό 24.UN.24 (εικ. 49) είναι κατασκευασμένο από ανοιχτό ωχροκίτρινο πηλό, σε αντίθεση με τα έτερα δύο που έχουν κατασκευαστεί με ερυθρό πηλό. Τα 19.UN.19 (εικ. 50) και 22.UN.22 (εικ. 51) φαίνεται να είναι πιο προσεκτικά κατασκευασμένα, με το πρώτο να ξεχωρίζει. Τέλος, το 22.UN22 φέρει ίχνη κακής όπτησης (καύσης) στο μεγαλύτερο μέρος του σώματός του ενώ, από τη μία πλευρά του πιθανότατα εφαπτόταν με άλλο αντικείμενο κατά τη διάρκεια της όπτησης στο εσωτερικό του κλιβάνου σχηματίζοντας ένα πλαίσιο χωρίς ίχνη καύσης. Τα παράλληλά του μπορούν να αναζητηθούν τόσο στην Αλεξάνδρεια[302], όσο και στο ελλαδικό χώρο[303]. Λόγω των παραπάνω, η χρονολογική φάση στην οποία ανήκουν, δε μπορεί παρά να είναι αυτή των ύστερων χρόνων του 4ου αι. και των αρχών του 3ου αι. π.Χ.

Το επόμενο μυροδοχείο με αριθμό 25.UN.25[304] (εικ. 52) αποτελεί μία από τις ιδιάζουσες περιπτώσεις του καταλόγου του Shatby και όχι μία από τις συνήθεις των ελληνιστικών χρόνων. Το σχήμα του, με το έντονο έξω νεύον χείλος και το διαγώνιο (κωνικό) προφίλ του λαιμού του, σε συνδυασμό με το απιόσχημο σώμα και την οξυπύθμενη απόληξή του (μαστοειδής απόφυση), που θα μπορούσε να ειπωθεί πως ομοιάζει με έμβολο οξυπύθμενου αμφορέα[305], προσελκύει το ενδιαφέρον των μελετητών. Παρόμοια παραδείγματα από τον ελλαδικό και ευρύτερο μεσογειακό χώρο δεν είναι δυνατό να εντοπιστούν, με τα μοναδικά να προέρχονται από την ίδια την Αλεξάνδρεια και την ανατολική νεκρόπολη. Το νεκροταφείο Hadra έχει αποκαλύψει ελάχιστα παράλληλα δημιουργώντας κάθε εύλογο ερώτημα σχετικά με μια ενδεχόμενη

[301] Η βάση του μυροδοχείου με αριθμό 22.UN..22, θα μπορούσε να παραλληλιστεί με ανεστραμμένο εχίνο και θυμίζει τις αντίστοιχες των Παναθηναϊκών αμφορέων.

[302] Ενδεικτικά, για παράλληλα από την Αλεξάνδρεια, βλ. Adriani 1934, 29, πίν. XIII, αρ. 1 (δύο παράλλ.) (νεκρ. Hadra)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 19 & 113, πίν. XLVI, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 16 (νεκρ. Hadra)· Harlaut 2018, 144, εικ. 24, αρ. 1 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 10026.6, 10004.3, 3779.64(ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.). Για παράλληλα από την Αθήνα και τη Ρόδο, βλ. Thompson 1934, 327, εικ. 9, αρ. A68 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Πρβλ. Rotroff 2006, εικ. 68, πίν. 58, αρ. 528 (περ. 150 π.Χ.) (Αγορά της Αθήνας).

[303] Ενδεικτικά, για παράλληλα από τον ελλαδικό χώρο, βλ. Γιαννικουρή κ.α. 1990, πίν. 99α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Γιαννικουρή 2000, πίν. 8α, αρ. Π 3944 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & πίν. 30β (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & πίν. 9β, 10α, αρ. Π 4261 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου).

[304] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 25.UN.25 είναι οι εξής: διάμ. χείλ. 1 εκ. / διάμ. βάσ. 0,9 εκ. / μέγ. διάμ. 3,5 εκ. / ύψ. 7,8 εκ.

[305] Σχετικά με την προέλευση των μυροδοχείων, βλ. Rotroff 1997, 177· Επιπρόσθετα, Rotroff 2006, 160-3, εικ. 68-70, πίν. 58-60, αρ. 525-541· Ενώ, για μια αντίθετη άποψη, πρβλ. Sparkes, Talcott, Richter 1970, 192.

τοπική παραγωγή των αλεξανδρινών εργαστηρίων[306]. Ωστόσο, από την ίδια λογική θα πρέπει να προέρχεται και η κατασκευή ενός μικρού μυροδοχείου από Αγορά της Αθήνας που φέρει λαβές, απιόσχημο, σχεδόν κωνικό, σώμα και απολήγει σε δακτυλιόσχημη βάση και χρονολογείται στο α΄ μισό του 2ου αι. π.Χ.[307]. Τέλος, το μυροδοχείο 12.UN.12 σημειώνεται ως το τελευταίο δείγμα του τύπου globular, το οποίο πιθανόν να είναι αποτέλεσμα τοπικής αιγυπτιακής παραγωγής (εικ. 53).

4.1.2. ΤΥΠΟΥ FUSIFORM

Η επόμενη κατηγορία μυροδοχείων που απαντάται σε μικρό ποσοστό στο ταφικό Υπόγειο Α του Shatby (9%, πίν. 3), είναι αυτή των *fusiform*. Έχει λάβει αυτή την ονομασία στη διεθνή βιβλιογραφία λόγω του ατρακτόσχημου σχήματος των μυροδοχείων και των ραδινών αναλογιών τους. Συγκεκριμένα, διαθέτουν ψηλό κυλινδρικό λαιμό, διογκωμένο σώμα και το στέλεχος της βάσης ομοιάζει με αυτό του λαιμού. Η χρήση τους θα ήταν, όπως και στην προηγούμενη κατηγορία, η μεταφορά και η αποθήκευση υγρών ή παχύρευστων προϊόντων, όπως για παράδειγμα, μέλι, μαστίχα, λιβάνι ή άλλα καρυκεύματα[308], με τα αρωματικά έλαια να είναι η επικρατέστερη άποψη των μελετητών. Δεν είναι λίγες οι φορές που έχει ειπωθεί ότι τα εν λόγω μυροδοχεία κληροδότησαν τόσο τη θέση, όσο και τη λειτουργία των προγενέστερων ληκύθων, όσον αφορά τις ταφικές τελετουργίες[309]. Το χρονολογικό εύρος παραγωγής των *fusiform* δεν θα πρέπει να αναζητηθεί πριν το β΄ ήμισυ του 4ου αι. π.Χ. και ύστερα από το α΄ ήμισυ του 1ου αι. π.Χ.[310]. Η περίπτωση της Αλεξάνδρειας, της ελληνιστικής μητρόπολης με τη φήμη του πιο διάσημου κέντρου αρωματοποιίας[311]

[306] Οι επερχόμενες ανασκαφικές έρευνες και μελέτες των ταφικών και οικιστικών συνόλων της Αλεξάνδρειας αλλά και των περιχώρων της, μένουν να δημοσιευθούν με την ελπίδα νέων παραδειγμάτων παρόμοιων με το εν λόγω αγγείο. Σχετικά με τα παράλληλα από το νεκροταφείο Hadra, βλ. Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 3, 7 (νεκρ. Hadra) (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.).

[307] Rotroff 2006, εικ. 68, πίν. 58, αρ. 528 (πριν το 150 π.Χ.)· Συμπληρωματικά, πρβλ. Rotroff 2006, 300, εικ. 68, πίν. 58, αρ. 529 (200-150 π.Χ.) & 162, 301, εικ. 70, πίν. 60, αρ. 541 (325-250 π.Χ.).

[308] Rotroff 2006, 137. Επίσης η Rotroff αναφέρεται στην καθημερινή χρήση των μυροδοχείων τύπου fusiform όταν χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια ενός λουτρού (μπάνιου) ή στην προσωπική τους υγιεινή (Rotroff 1997, 169).

[309] Knigge 1976, 19· Επιπλέον, σχετικά με τη θέση των μυροδοχείων στο πλαίσιο των ταφικών τελετουργιών, βλ. Anderson-Stojanovic 1987, 118-22· Reger 2005, 269-72.

[310] Rotroff 2006, 138.

[311] Σχετικά με την περίπτωση της Αλεξάνδρειας, βλ. Rotroff 1997, 176, με επιπλέον βιβλιογραφία.

δεν θα πρέπει, αρχικά, να λογιστεί ως η ιδρύτρια πόλη του κεραμικού αυτού τύπου[312] αλλά, ως μια περιοχή που μαρτυρά με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την τυπολογική εξέλιξη του τύπου. Ενδεικτική, είναι η περιοχή του νεκροταφείου του Shatby στην ανατολική νεκρόπολη της πτολεμαϊκής πρωτεύουσας, με τις πρόσφατες ανασκαφικές ενέργειες να έχουν αποκαλύψει μόλις δύο (2) μυροδοχεία του τύπου.

Το πρώτο παράδειγμα φέρει τον αριθμό καταλόγου 56.V.2[313] (εικ. 54α-β) ενώ, το σχήμα του, αλλά κυρίως η διακόσμησή του, το κάνει να βρίσκει παράλληλα όχι μόνο στην Αλεξάνδρεια[314] αλλά, σχεδόν σε κάθε γωνιά του μεσογειακού χώρου με εξέχοντα παραδείγματα αυτά της Μακεδονίας, της Αθήνας[315], της Κω[316] και της Κύπρου[317]. Το αντίστοιχο αγγείο που έχει αποκαλυφθεί στον τάφο 81 της νεκρόπολης της Πλινθίνης[318] αναδεικνύει την κοινή ερυθρή, γραπτή διακόσμηση των δύο μυροδοχείων στο ύψος του ώμου καις το ανώτερο σημείο της κοιλιάς. Η διαφοροποίησή του έγκειται, κυρίως, στο ωοειδές σχήμα της κοιλιάς αυτού της Πλινθίνης και στο απιόσχημο προφίλ της κοιλιάς του μυροδοχείου του Shatby. Σημαντική, ωστόσο, είναι η συνεισφορά του παράλληλου αυτού στη χρονολόγηση του αγγείου με την κατασκευή του να τοποθετείται στο α΄ ήμισυ του 3^{ου} αι. π.Χ. (πρώτη φάση)[319]. Επιπλέον, ως προς το σχήμα ομοιάζει αρκετά με αυτό που έχει αποκαλυφθεί στο οικόπεδο Μ. Μαυρίδη στη Βέροια[320], με τη διαμόρφωση του χείλους, του λαιμού, του απιόσχημου σώματος, ακόμη και της βάσης, να είναι σχεδόν ίδια με το 56.V.2.

Τέλος, το αγγείο με αριθμό καταλόγου 57.V.3[321] (εικ. 55α-β) αποκαλύφθηκε στις πρόσφατες ανασκαφές για να συμπληρώσει τον κατάλογο των μυροδοχείων *fusiform* του Ταφικού Υπογείου Α. Πιο συγκεκριμένα, διαθέτει το κατεξοχήν

---

[312] Για εκτενή ανάλυση και επιπλέον βιβλιογραφία σχετικά με το ζήτημα της προέλευσης των μυροδοχείων *fusiform*, βλ. Rotroff 2006, 141-9.
[313] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 56.V.2 είναι: διάμ. βάσ. 2,8 εκ. / μέγ. διάμ. 8,4 εκ. / ύψ. 13,2 εκ.
[314] Σχετικά με δύο παράλληλα από την ανατολική νεκρόπολη της Αλεξάνδρειας, βλ. Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 11, 20 (νεκρ. Hadra) & πίν. XXVIII, εικ. 3 (νεκρ. Hadra).
[315] Ενδεικτικά, βλ. Rotroff 2006, εικ. 62, πίν. 52, αρ. 407 (325-250 π.Χ.) & αρ. 408 (α΄ ήμ. 3^{ου} αι. π.Χ.) & εικ. 62, πίν. 52, αρ. 418 (250-190 π.Χ.), με το τελευταίο παράδειγμα να έχει απόκλιση στο ύψος των αγγείων μόλις 1 χιλιοστό.
[316] Γρηγοριάδου, Σκέρλου 2000, πίν. 117α, αρ. Π3222, Π3218 (ύστ. 3^{ος}-αρχ. 2^{ου} αι. π.Χ.).
[317] Hayes 1991, πίν. XIV, αρ. 7.
[318] Harlaut, Hayes 2018, 144, εικ. 24· Georges-Zimmermann 2023, 411-2, εικ. D-F & Harlaut 2023, 471, εικ. 10, 11.3 (α΄ τρίτ. 3^{ου} αι. π.Χ.).
[319] Επιπρόσθετα παραδείγματα για τη χρονολόγηση του μυροδοχείου στις αρχές του 3^{ου} αι. π.Χ. εντοπίστηκε στην ελληνιστική νεκρόπολη της Ρόδου. Ενδεικτικά, βλ. Γιαννικουρή κ.α. 2000, 88, πίν. 3α, αρ. Π887-Π888 (αρχ. 3^{ου} αι. π.Χ.).
[320] Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 61, αρ. Π2155 (3^{ος} αι. π.Χ.).
[321] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 57.V.3 είναι: διάμ. βάσ. 2,8 εκ. / μέγ. διάμ. 8,5 εκ. / ύψ. 15 εκ.

ατρακτόσχημο σχήμα της κατηγορίας με το λαιμό να είναι στενός, κυλινδρικός και ενώνεται ομαλά με το σώμα, το οποίο καταλήγει σε πεπλατυσμένη δακτυλιόσχημη βάση. Ορισμένα σημεία στο σώμα μαρτυρούν το κακό πλάσιμο του τεχνίτη ενώ, τα ίχνη καύσης αποδεικνύουν τα σφάλματα που έγιναν κατά της διάρκεια της όπτησης. Τα παράλληλά του το κατατάσσουν στον ύστερο 3ο ή στο α΄ μισό του 2ου αι. π.Χ.[322], και τη δεύτερη χρονολογική φάση των μυροδοχείων του καταλόγου, με το νεκροταφείο της Hadra να κάνει για μία ακόμη φορά αισθητή την παρουσία του[323]. Ωστόσο, το 57.V3 μπορεί να αντιπαραβάλλει το σχήμα και τις αναλογίες του με ορισμένα παραδείγματα από την Αγορά της Αθήνας[324].

4.2. ΛΗΚΥΘΙΑ

Η λήκυθος ως ένα αγγείο αποθήκευσης υγρών, παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στον καθημερινό βίο των ανθρώπων ήδη πολύ πριν από την εποχή στην οποία αναφέρεται το παρόν πόνημα[325]. Αυτή η καθημερινή χρήση του αντικειμένου ως προϊόντα αποθήκευσης και έκχυσης λαδιού, ως μέσο για την προετοιμασία του φαγητού αλλά και σε ότι είχε να κάνει με την προσωπική υγιεινή και το πλύσιμο του σώματος[326], προεκτείνεται αβίαστα και στα ταφικά συμφραζόμενα, με τις ληκύθους, να συμπληρώνουν τα ευρήματα των τάφων[327], ιδίως όταν αναφερόμαστε στην κλασική περίοδο[328]. Το κεραμικό ρεπερτόριο των ελληνιστικών χρόνων από την άλλη, διαθέτει μια ευρεία τυπολογική εξέλιξη αλλά όταν προσεγγίζει κανείς τα στρώματα της

[322] Τη χρονολόγηση αυτή ενισχύουν παραδείγματα από τα Γίτανα της Θεσπρωτίας (Πρέκα-Αλεξανδρή, Σγουρούδης 2014, πίν. 183α, αρ. ΘΕ4481-ΘΕ4490 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.), αλλά και από τη Λαμία (Παπακωνσταντίνου 1997, 56, πίν. 42α (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.). Ωστόσο, ένας κιβωτιόσχημος τάφος από το λόφο Καστρίτσα των Ιωαννίνων, έχει αποκαλύψει παρόμοιο μυροδοχείο που χρονολογείται στον ύστερο 3ο αι. π.Χ. (Πλιάκου 2009, 146, εικ. 5, αρ. ΜΙ4288α (ύστ. 3ος αι. π.Χ.). Τέλος, στο Άργος έχουν αποκαλυφθεί παρεμφερή μυροδοχεία που χρονολογούνται στον ύστερο 2ο αι. π.Χ. (Κόλια 2000, 391-2, υποσημ. 26, πίν. 206ε (ύστ. 2ος αι. π.Χ.).

[323] Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 19 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 5 (νεκρ. Hadra).

[324] Ενδεικτικά, βλ. Rotroff 2006, εικ. 62, πίν. 52, αρ. 411, 415-420 (3ος αι. π.Χ.)· Πρβλ. Rotroff 2006, εικ. 67-8, πίν. 57, αρ. 519 (2ος αι. π.Χ.-1ος αι. μ.Χ.).

[325] Σχετικά με την τυπολογία των ελληνιστικών ληκύθων, ενδεικτικά, βλ. Rotroff 1997, 169-171, αρ. 1110-1125, εικ. 6-70.

[326] Rotroff 1997, 169. Συγκεκριμένα αναφέρεται για τη λειτουργία αυτή των μυροδοχείων τύπου fusiform, χωρίς να αποκλείει την πιθανότητα να χρησιμοποιούνται και τα ληκύθια για την εξυπηρέτηση των ίδιων βασικών αναγκών· Σχετικά, βλ. Rotroff 1997, 169-71, εικ. 69-70, πίν. 81-2, αρ. 1110-1125 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.-1ος αι. π.Χ.).

[327] Rotroff 2006, 138.

[328] Ενδεικτικά, βλ. Sparkes, Talcott 1970, 150-5, εικ. 11, πίν. 38, 48, αρ. 1097-1146 (πρώιμ. 6ος αι. π.Χ.-πρώιμ. 4ος αι. π.Χ.).

Αλεξάνδρειας βρίσκεται μπροστά σε μια τοπική παραγωγή που μπορεί να καλύψει εν πολλοίς τις ανάγκες της.

Ο λόγος για τα παραδείγματα από το Shatby με αριθμό καταλόγου 16.UN.16, 17.UN.17 και 21.UN.21. Η δυνατότητά των δύο πρώτων ληκυθίων να σχολιαστούν μαζί ως ένα σύνολο, έγκειται στην ομοιότητα του σχήματος και των αναλογιών τους, με τα δύο πρώτα να αναδύουν το ενδεχόμενο ενός κοινού κεραμικού εργαστηρίου. Πιο αναλυτικά, το υπ' αριθμόν 16.UN.16[329] (εικ. 56α-β) διαθέτει ένα βραχύ λαιμό που δημιουργεί ένα έντονο έξω νεύον χείλος, εν συγκρίσει με τον ελαφρώς ψηλότερο λαιμό με λοξότμητο χείλος του 17.UN.17[330] (εικ. 57). Ο ώμος τους είναι στενός και σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωση με το σώμα διατηρώντας ένα διαγώνιο προφίλ έως το κατώτερο σημείο που στενεύει για να ενωθεί με τη στενή δισκοειδή βάση. Η μικρή, κάθετη ταινιωτή λαβή, που μάλλον διακοσμητικό ρόλο παίζει παρά πρακτικό, φύεται και στα δύο από τον ώμο. Ομοιότητα μεταξύ των δύο υπάρχει και σε επίπεδο διακόσμησης, καθώς είναι εμφανής η ερυθρή βαφή που φέρουν έως το κατώτερο σημείο του σώματος με τη μέθοδο της εμβάπτισης και με τη βάση τους να διατηρείται στο χρώμα του πηλού[331]. Ο εν λόγω τύπος μυροδοχείων, τουλάχιστον με βάση τη δική μου έρευνα, μπόρεσε να καταγραφεί μόνο στο γειτονικό νεκροταφείο της Hadra, ήδη από το 1940 και τον τότε διευθυντή του Ελληνο-Ρωμαϊκού μουσείου Achille Adriani[332] ενώ, σχετικά με τη χρονολόγησή του, μπορεί να τοποθετηθεί χονδρικά, στον 3ο αι. π.Χ.[333].

Στο ίδιο πλαίσιο των ληκύθων βρίσκεται και το 21.UN.21[334], με την πιο σημαντική διαφορά του με τα υπόλοιπα δύο που εξετάστηκαν, να βρίσκεται στη θέση της λαβής (εικ. 58). Στο εν λόγω ληκύθιο, η λαβή είναι κάθετη, ταινιωτή και φύεται

---

[329] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 16.UN.16 είναι οι εξής: διάμ. χείλ. 1,9 εκ. / διάμ. βάσ. 3,3 εκ. / μέγ. διάμ. 6,2 εκ. / ύψ. 6,3 εκ.

[330] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 17.UN.17 είναι: διάμ. χείλ. 1,3 εκ. / διάμ. βάσ. 3,5 εκ. / μέγ. διάμ. 6,3 εκ. / ύψ. 7,4 εκ.

[331] Η σχετική ανάλυση θα ήταν εκτενέστερη και πιο ακριβής αλλά, κάτι τέτοιο δεν καθίσταται δυνατό λόγω έλλειψης φωτογραφικού υλικού για το ληκύθιο 17.UN.17.

[332] Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 11 (νεκρ. Hadra).

[333] Παρεμφερής είναι ο τύπος με την κάθετη λαβή που ενώνεται με το λαιμό και τον ώμο της ληκύθου, βλ. ΑΡ. Κ. 21· Επιπλέον, αντιπαραβάλλεται με έτερα παραδείγματα τόσο από την Αλεξάνδρεια, όσο και από άλλες περιοχές της Μεσογείου. Ενδεικτικά, βλ. Rotroff 1997, εικ. 71, πίν. 83, αρ. 1133 (200-150 π.Χ.), αρ. 1138 (275-250 π.Χ.), αρ. 1139 (225-175 π.Χ.) (Αγορά της Αθήνας)· Harlaut 2018, 137, εικ. 17, αρ. 98 & σ. 140, εικ. 20, αρ. 112, σ. 159, πίν. F, αρ. 3 & σ. 140, εικ. 20, αρ. 113, 115-116 (κυρίως: αρ. 115) (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Mahmoud 2021, 110, εικ. 3, αρ. 31.483M (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.).

[334] Οι διαστάσεις του μυροδοχείου 21.UN.21 είναι: διάμ. βάσ. 3,2 εκ. / μέγ. διάμ. 5,8 εκ. / ύψ. 6,3 εκ.

στο ανώτερο ύψος του λαιμού, κάτω από το χείλος, για να καταλήξει στον ώμο του. Η απουσία του μεγαλύτερου τμήματος της λαβής και του λαιμού από το παράδειγμα του Shatby δεν αποτελεί εμπόδιο στο να παραλληλιστεί με αντίστοιχα αγγεία του τύπου που έχουν εντοπιστεί, κυρίως, στην ανατολική νεκρόπολη[335]. Ωστόσο, και τα οικιστικά στρώματα του νησιού Nelson και της περιοχής του Βρετανικού Προξενείου στο κέντρο της πόλης, έχουν φέρει στο φως σαφή παράλληλα, με το επικρατέστερο να είναι έχει δημοσιευθεί από τον Hayes το 2018 και να χρονολογείται στο α΄ τρίτο του 3ου αι. π.Χ.[336]. Τέλος, αξίζει να γίνει μια παρατήρηση όσον αφορά την τυπολογία και το σχήμα των εν λόγω ληκυθίων. Συγκεκριμένα, δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο να αποτελούν μια αιγυπτιακή ή ακόμα και αλεξανδρινή παραλλαγή της μορφής των ληκύθων τύπου *Guttus*[337], ενός τύπου που ζει και εξελίσσεται σε όλη τη διάρκεια της κλασικής και ελληνιστικής περιόδου και που εντοπίζονται κατά κόρον στην Αθηναϊκή Αγορά αλλά και σε άλλα μέρη με τα οποία η Αθήνα είχε αναπτύξει εμπορικούς δεσμούς. Για παράδειγμα το αγγείο 1140 από την Αγορά της Αθήνας που ανήκει στην κλασική μορφή του τύπου[338], θυμίζει έντονα το σχήμα των ληκυθίων 16.UN.16, 17.UN.17 και 21.UN.21 του Shatby. Ωστόσο, μια τέτοιου είδους υπόθεση θα πρέπει να εξεταστεί εις βάθος σε μια εκτενή και εμπεριστατωμένη έρευνα στο μέλλον.

Η επόμενη ομάδα ληκύθων του καταλόγου μπορεί με ασφάλεια να συζητηθεί ως σύνολο, είναι αυτή με τα αγγεία 29.JAR.4[339] και 49.JAR.24[340]. Οι διαστάσεις τους δεν διαφέρουν σημαντικά και το ίδιο συμβαίνει, εν πολλοίς, και με το σχήμα τους. Ωστόσο, ορισμένες λεπτομέρειες στα ανατομικά τους χαρακτηριστικά αμφιβάλλουν για το ενδεχόμενο να κατασκευάστηκαν στο ίδιο εργαστήριο. Συγκεκριμένα, το λήκυθο 29.JAR.4 (εικ. 59α-β) φέρει ένα πιο λεπτό και καλοδουλεμένο λαιμό συγκριτικά με το 49.JAR.24 (εικ. 60α-β), με τη μορφή της λαβής ωστόσο, να είναι η ίδια και το χείλος να απουσιάζει από το 49.JAR.24 ενώ, το 29.JAR.4 διατηρεί ένα ελαφρώς έξω νεύον χείλος με καμπύλη άνω επιφάνεια. Το σώμα τους είναι ενδεικτικό των βασικών χαρακτηριστικών που στοιχειοθετούν τον τύπο των ληκυθίων με το σφαιρικό - ωοειδές

[335] Ενδεικτικά, βλ. Adriani 1936, 164, εικ. 90, αρ. 6 (πιθανότατα) (νεκρ. Mustapha Pasha)· 1940, 81, εικ. 40, αρ. 4 & 117, εικ. 53, αρ. 32 (νεκρ. Hadra)· 1952, 26, εικ. 21, αρ. 17 (νεκρ. Hadra).
[336] Harlaut 2018, 77, 140, εικ. 20, αρ. 115 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.)· Συμπληρωματικά, βλ. Harlaut 2018, 137, εικ. 17, αρ. 98 & 140, εικ. 20, αρ. 112, 159, πίν. F, αρ. 3 & 140, εικ. 20, αρ. 113, 116 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.).
[337] Ενδεικτικά, βλ. Rotroff 1997, 172-5, πίν. 83-4, εικ. 71, αρ. 1140-1157 (350-86 π.Χ.).
[338] Rotroff 1997, 1723, 352, πίν. 83, εικ. 71, αρ. 1140 (325-300 π.Χ.).
[339] Οι διαστάσεις του ληκυθίου 29.JAR.4 είναι οι εξής: διάμ. βάσ. 5,4 εκ. / μέγ. διάμ. 10,7 εκ. / ύψ. 15,1 εκ.
[340] Οι διαστάσεις του ληκυθίου 49.JAR.24 είναι: διάμ. βάσ. 5 εκ. / μέγ. διάμ. 8,9 εκ. / ύψ. 11,4 εκ.

προφίλ. Η βάση τους παρουσιάζει μια μικρή διαφοροποίηση, με το πρώτο (29.JAR.4) να φέρει δισκοειδή βάση με κωνικό προφίλ και το δεύτερο (49.JAR.24) μια απλή δακτυλιόσχημη. Ακόμη, διαφέρουν ως προς τη διακόσμηση, με το ένα να φέρει απολεπισμένη ερυθρή βαφή σε ολόκληρη την επιφάνειά του και το άλλο να είναι αβαφές. Τέλος, αξίζει να τονιστεί η ένδειξη δεύτερης χρήσης που φέρει το 29.JAR.4. Πιστοποιεί τη χρήση του κλειστού αγγείου των ληκύθων ως μέσα αποθήκευσης και μεταφοράς λαδιού με τη δυνατότητά τους να συμμετέχουν στις ταφικές τελετουργίες. Η οπή που φέρει στο ύψος του ώμου (εικ. 59α), έχει ανοιχτεί προσεκτικά, έχει διάμετρο περίπου 1,5 εκ. και είναι ένα ασφαλές στοιχείο για να αποδείξει τη χρήση του εν λόγω ληκυθίου στην τέλεση χοών. Με βάση τα παραπάνω χαρακτηριστικά και με ορισμένα ασφαλή παράλληλα[341] από τα ταφικά[342] και οικιστικά περιβάλλοντα[343] της Αλεξάνδρειας, μπορούν να ενταχθούν στην πρώτη χρονολογική φάση και στο α΄ τρίτο του 3ου αι. π.Χ.

Τελευταίο στον κατάλογο την ληκυθίων από το Shatby εμφανίζεται το υπ' αριθμόν 46.JAR.21[344] (εικ. 61α-β). Δεν διαφέρει σημαντικά ως προς τις διαστάσεις του συγκριτικά με τα υπόλοιπα ληκύθια του καταλόγου[345] και η κάθετη ταινιωτή λαβή που φύεται από το χείλος και ενώνεται με το άνω τμήμα του σώματος, το εντάσσει αυτόματα στον τύπο των ληκύθων[346]. Αυτό το αρκετά ασφαλές συμπέρασμα προκύπτει από τη μελέτη της τυπολογίας των ληκύθων του αλεξανδρινού χώρου και κυρίως από τη θέση και τη φορά της λαβής[347]. Ωστόσο, εκείνο το στοιχείο που το κάνει να ξεχωρίζει και να αδυνατεί να ενταχθεί σε κάποια ομάδα από τις ανωτέρω, είναι αυτό του σχήματός του. Η μελέτη που έχει γίνει έως τώρα, έχει αποκαλύψει μόνο ένα (1)

---

[341] Στο σημείο αυτό αντιπαραβάλλονται τα ληκύθια 16.UN.16, 17.UN.17, 21.UN.21 και 46.JAR.21 του καταλόγου ως σαφείς ενδείξεις της τυπολογίας των ληκυθίων των κεραμικών εργαστηρίων της Αλεξάνδρειας, καθώς και ορισμένα παραδείγματα από άλλα σημεία του αιγυπτιακού και μεσογειακού χώρου. Ενδεικτικά, βλ. Vanderpool 1962, πίν. 21, αρ. 52 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Κορώνη, πτολεμαϊκό στρατόπεδο)· Adriani 1936, 164, εικ. 90, αρ. 6 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 11 (νεκρ. Hadra)· Lecuyot 2000, 240, εικ. 2.1, 7, αρ. S.P.5 (ελληνιστ. περ.) (Μάσταμπα του Akhethetep, Σακκάρα)· Harlaut 2018, 77, 140, εικ. 20, 115-116 (κυρίως: αρ. 115) (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Mahmoud 2021, 110, εικ. 3, αρ. 31.483M (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.).

[342] Ενδεικτικά, βλ. Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 21 & 117, εικ. 53, αρ. 32 (νεκρ. Hadra).

[343] Harlaut 2018, 65, 137, εικ. 17, αρ. 98 (νήσ. Nelson) & 140, εικ. 20 & 76, 159, 14-, εικ. 20, πίν. F.3, αρ. 112, 113 (α τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson).

[344] Οι διαστάσεις του ληκυθίου 46.JAR.21 είναι οι εξής: διάμ. χείλ 3,6 εκ. / διάμ. βάσ. 3,6 εκ. / μέγ. διάμ. 9,8 εκ. / ύψ. 13,6 εκ.

[345] Βλ. υποσημ. 9, 10, 14, 17, 18.

[346] Η ομοιότητα του κωνικού προφίλ με ορισμένα παραδείγματα από την αρχαία Αγορά της Αθήνας το εντάσσει στην κατηγορία των αρυβάλλων. Χαρακτηριστικά βλ. Rotroff 1997, εικ. 71, πίν. 83, αρ. 1138, 1139 (275-175 π.Χ.)· Ωστόσο, σύμφωνα με όσα θα συζητηθούν παρακάτω είναι περισσότερο ασφαλές να θεωρηθεί ως ληκύθιο.

[347] Βλ. τα παράλληλα που έχουν σημειωθεί στις ανωτέρω περιγραφές των υπολοίπων ληκυθίων.

ακριβές παράλληλο κι αυτό, από το γειτονικό νεκροταφείο της Hadra, ήδη από τις πρώτες ανασκαφικές διεργασίες του Adriani[348]. Το γεγονός αυτό, με την ταυτόχρονη απουσία του σχήματος και από τα υπόλοιπα ελληνιστικά πλαίσια της ανατολικής Μεσογείου, αναδεικνύει την αίσθηση ότι πρόκειται για ένα ληκύθιο που φαίνεται να κατασκευάζεται τουλάχιστον σε τοπικό επίπεδο και στα όρια της Αλεξάνδρειας των πτολεμαϊκών χρόνων με τη χρονολόγησή του να εκτιμάται στις τελευταίες δεκαετίες του 3ου και στις πρώτες 2ου αι. π.Χ. (δεύτερη φάση).

4.3. ΟΙΝΟΧΟΕΣ

Η επόμενη κατηγορία αγγείων που φιλοξενήθηκε επί αιώνες στα χώματα του Ταφικού Υπογείου Α είναι εκείνη των οινοχόων. Ένας τύπος που συνεχίζει αδιάλειπτα την πορεία της ύπαρξής του για να εξυπηρετήσει τις καθημερινές ανάγκες των ανθρώπων. Αγγεία που με την πρώτη ματιά εύκολα διακρίνει κανείς τη λειτουργία τους που δεν είναι άλλη από τη μεταφορά, την αποθήκευση, το σερβίρισμα υγρών στοιχείων, όπως κρασί και νερό αλλά και την άντληση των ίδιων υγρών από ένα μεγαλύτερο σκεύος[349]. Η κατασκευή τους με την υποτυπώδη επιμέλεια που έχουν δεχτεί, αλλά και η απουσία διακόσμησης ή έστω ελαφράς στίλβωσης, συνηγορούν στο ότι δεν προορίζονταν για επιτραπέζια χρήση. Είναι αναμφίβολα μερικά από εκείνα τα αναμενόμενα κεραμικά ευρήματα που μένει να αποκαλυφθούν όταν ανασκάπτεται μια ελληνιστική θέση είτε βρίσκεται σε οικιστικό, είτε σε ταφικό περιβάλλον. Η ύπαρξή τους στην πρώτη περίπτωση, καλύπτει τις πρακτικές, λειτουργικές ανάγκες του καθημερινού βίου[350] που σχετίζονται με τον *οίκο* αλλά και με την άντληση νερού από δεξαμενές και πηγάδια[351], που μπορούν κάλλιστα να βρίσκονται και αυτά στο χώρο ιδιοκτησίας ενός προσώπου. Στη δεύτερη περίπτωση του ταφικού περιβάλλοντος, η ύπαρξη οινοχόων και πόσο μάλλον μικρογραφικών, που δεν ξεπερνούν τα 20 εκ., λύνουν ερωτήματα και εγείρουν προβληματισμούς σχετικά με τη χρήση τους στο ταφικό τελετουργικό ή μη. Το υγρό στοιχείο και ιδιαίτερα αυτό του νερού παίζει

[348] Συγκεκριμένα, βλ. Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 13.
[349] Rotroff 1997, 124.
[350] Το κεραμικό αγγείο ενδείκνυται για την αποθήκευση πόσιμου νερού, καθώς η εξάτμιση μέσω του πορώδους τοιχώματος διατηρεί το νερό πιο δροσερό ενώ, το ίδιο το κεραμικό μπορεί επίσης να προσέδιδε μια επιθυμητή γεύση στο νερό (Rotroff 2006, 69).
[351] Rotroff 2006, 69.

καθοριστικό ρόλο στην υλοποίηση ενός τελετουργικού που θέλει να καθαρίσει το σώμα του νεκρού και να το ενταφιάσει. Ωστόσο, δεν πρέπει να λησμονηθούν και οι πρακτικές ανάγκες των ανθρώπων και την δυνατότητά τους να έχουν άμεση πρόσβαση σε καθαρό, πόσιμο νερό. Συνάγεται με τα παραπάνω, ένα εύλογο συμπέρασμα της ύπαρξης των εν λόγω αγγείων στο νεκροταφείο του Shatby, με την πλειονότητα των οινοχόων που θα παρουσιαστούν να ανήκουν στο τύπο 1 της Αθηναϊκή Αγοράς[352], βάσει τυπολογικής εξέλιξης των ελληνιστικών χρόνων. Εντούτοις, οι εξαιρέσεις αυτού του κανόνα, είναι εκείνες που θα κατευθύνουν τις χρονολογικές φάσεις των αγγείων και θα προσθέσουν περισσότερα στοιχεία στην έρευνα του Shatby.

Οι είκοσι δύο (22) οινοχόες που αποκαλύφθηκαν στο Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby κατά τις πιο πρόσφατες ανασκαφικές έρευνες, συμβάλλουν τόσο στη μελέτη της τυπολογικής εξέλιξης των αγγείων, όσο και στην ανασύσταση του ίδιου του Υπογείου. Ως προς τη μελέτη του κεραμικού υλικού του Shatby, είναι από τις ελάχιστες περιπτώσεις που ένας τύπο αγγείου εντοπίζεται στην πλειονότητά του σε έναν χώρο και λιγότερο στο επιφανειακό στρώμα της ανασκαφής (πίν. 4). Πιο αναλυτικά, μόνο το 41% των οινοχόων (9/23) ήρθαν στο φως από το επιφανειακό στρώμα ενώ, το υπόλοιπο 59% (13/23) από τον Χώρο C στα βορειοανατολικά του Υπογείου. Επιπλέον, το σύνολο των οινοχόων μαρτυρά τη μακρά χρήση του χώρου από τον ύστερο 4ο έως και τις αρχές του 1ου αι. π.Χ. με τις περισσότερες από αυτές να ανήκουν στο α΄ τρίτο του 3ου αι. π.Χ., περίοδο κατά την οποία το Ταφικό Υπόγειο Α ήταν σε πλήρη και εκτενή χρήση. Κρίνεται εύλογη η κατηγοριοποίηση των αγγείων σε χρονολογικές φάσεις, οι οποίες θα βοηθήσουν στην κατανόηση και ερμηνεία των χώρων (πίν. 5). Η πρώτη φάση καταλαμβάνει τις ύστερες δεκαετίες του 4ου και τις πρώτες του 3ου αι. π.Χ., μια περίοδο κατά την οποία το Shatby, έξω από τα ανατολικά όρια του τείχους της πόλης, φαίνεται να αρχίζει να χρησιμοποιείται ως χώρος ταφής. Αυτό το μικρό σύνολο των τεσσάρων (4) οινοχόων (18%) συμβάλλει στη μελέτη του κεραμικού corpus των πρώτων χρόνων από την ίδρυση της πόλης, αλλά και στην κάλυψη των αναγκών των πρώτων πληθυσμών στην αλεξανδρινή χώρα. Η χρονολογική φάση του α΄ τρίτου του 3ου αι. π.Χ. καταλαμβάνει ένα ενιαίοι σύνολο δώδεκα (12) οινοχόων (55%) που δεν διαφέρουν σημαντικά ως προς την τυπολογία τους ωστόσο, δίνουν μια σαφή εικόνα της τοπικής παραγωγής της Αλεξάνδρειας σε μια περίοδο που προσπαθεί να αποκοπεί από τις εισροές ξένων κεραμικών προϊόντων, χωρίς να το πετυχαίνει με πλήρη επιτυχία. Η

[352] Rotroff 2006, 73-4, πίν. 3-7, εικ. 3-7, αρ. 13-40 (325 π.Χ.-1ος αι. π.Χ.).

περίοδος από τα μέσα του 3ου αι. π.Χ. έως και το τέλος του ίδιου αιώνα αποκρυπτογραφείται από ένα σύνολο τριών (3) οινοχόων, δηλαδή από το 14% του συνόλου που αποκαλύφθηκαν στο Υπόγειο Α. Πιθανότατα, είναι η περίοδος κατά την οποία φαίνεται να εισάγονται οινοχόων από κεραμικά κέντρα παραγωγής της ανατολικής Μεσογείου, χωρίς αυτό να ερμηνεύει απαραίτητα μια ενδεχόμενη καταγωγή των ενταφιασμένων στο χώρο του Shatby. Ακόμη, στην τέταρτη χρονολογική φάση, του α΄ μισού του 2ου αι. π.Χ. φαίνεται να ανήκουν χρονολογικά δύο (2) οινοχόες (9%), με τη μία να διακρίνεται για το αμφικωνικό σώμα της και την άλλη για την *color-coated* διακόσμησή της. Τέλος, στα ύστερα χρόνια του 2ου και στα πρώτα χρόνια του 1ου αι. π.Χ. φαίνεται να ανήκει η παραγωγή μίας (1) οινοχόης από το σύνολο του Shatby (5%) παρουσιάζοντας έναν τύπο της ύστερης ελληνιστικής περιόδου (πέμπτη φάση), μιας ταραγμένης εποχής για τα αλεξανδρινά δεδομένα, πριν την κατάληψή της από τη ρωμαϊκή ηγεμονία (48 π.Χ.).

Οι ύστερες δεκαετίες του 4ου και οι πρώτες δεκαετίες του 3ου αι. π.Χ. αντιπροσωπεύονται από τις οινοχόες 50.JAR25[353], 51.JAR26[354], 60.V6[355] και 124.SH.9[356]. Οι σωζόμενες διαστάσεις των τριών πρώτων παραδειγμάτων δεν διαφέρουν σημαντικά και η τυπολογική τους ομοιότητα τις κατατάσσει σε μία ενιαία ομάδα της πρώτης χρονολογικής φάσης του Υπογείου Α. Από τις αναλογίες που έχουμε στη διάθεσή μας θα μπορούσε να ειπωθεί ότι, αποτελούν ένα πιθανό δείγμα μικρογραφικών οινοχόων που θα εξυπηρετούσαν, είτε κατεξοχήν τελετουργικές χοές υγρών στοιχείων, είτε το σερβίρισμα κρασιού κατά τη διάρκεια των νεκρικών δείπνων. Τυπολογικά, οι οινοχόες φαίνεται να φέρουν έναν σχετικά ψηλό κυλινδρικό λαιμό με την κάθετη ταινιωτή λαβή τους να φύεται από το λαιμό και να ενώνεται με τον ώμο. Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα 50.JAR.25 (εικ. 62α-β) στο οποίο έχει διασωθεί τμήμα της γένεσης της λαβής στων ώμο με κάθετη φορά προς τα άνω (κάθετο στέλεχος). Ο ώμος των οινοχόων έχει ελαφρώς διαγώνια φορά και το σώμα του ανήκει στην κατηγορία των απιόσχημων που στενεύουν προς το σημείο της ένωσης με τη βάση. Η βάση των αγγείων είναι δισκοειδής, ελαφρώς υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ. Ως προς

[353] Οι διαθέσιμες διαστάσεις της οινοχόης 50.JAR.25 είναι: διάμ. βάσ. 8,5 εκ. / ύψ. 22,9 εκ.
[354] Οι διαθέσιμες διαστάσεις της οινοχόης 51.JAR.26 είναι: διάμ. βάσ. 6,9 εκ. / ύψ. 18,9 εκ.
[355] Οι διαθέσιμες διαστάσεις της οινοχόης 60.V.6 είναι: διάμ. βάσ. 3,6 εκ. / μέγ. διάμ. 8,3 εκ. / ύψ. 9,8 εκ. (θα πρέπει να έχει γίνει κάποιο λάθος στον κατάλογο και πιθανότατα να είναι 19,8 εκ. το σωζόμενο ύψος του αγγείου). Η απουσία εκτενούς φωτογραφικού υλικού, και κυρίως η ομοιότητα του σχήματος του αγγείου με τις υπόλοιπες δύο οινοχόες (50.JAR.25 και 51.JAR.26) κατατάσσει το εν λόγω αγγείο στην κατηγορία των οινοχόων.
[356] Οι διαθέσιμες διαστάσεις της οινοχόης 124.SH.9 είναι: διάμ. χειλ. 5,1 εκ. / ύψ. 6 εκ.

τη διακόσμησή τους, είναι γεγονός ότι εκ πρώτης όψεως φαίνονται να είναι εξολοκλήρου αβαφείς ωστόσο, η οινοχόη 50.JAR.25 φέρει στο κατώτερο σημείο του σώματος και στη βάση της ένα υποτυπώδες αραιό ερυθρό επίχρισμα που την κάνει να ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα δύο παραδείγματα. Ακόμη, σύμφωνα με το φωτογραφικό υλικό που έχουμε στη διάθεσή μας μέχρι ώρας, διακρίνεται στην εσωτερική επιφάνεια του ίδιου αγγείου μια αδρή επεξεργασία, με τις επάλληλες νευρώσεις που σχηματίζονται κατά τη διάρκεια του πλασίματος στον κεραμικό τροχό να έχουν διατηρηθεί. Η επιμελής λείανση της εξωτερικής επιφάνειας έρχεται σε πλήρη αντίθεση.

Αν και οι οινοχόες με αριθμό καταλόγου 50.JAR.25 και 51.JAR.26 (εικ. 63α-β) εντοπίστηκαν στο επιφανειακό στρώμα της ανασκαφής, δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο της μετατόπισής τους από το αρχικό σημείο της εναπόθεσης σε κάποιον συγκεκριμένο χώρο, εξαιτίας των γεωλογικών μετατοπίσεων και την επικλινή φορά του σημείου, αλλά και την εκτενή μεταγενέστερη χρήση του χώρου. Αντιθέτως, η οινοχόη 60.V.6 (εικ. 64) εντοπίστηκε μέσα στα όρια του Χώρου C και φαίνεται να λειτουργεί ως μέσο για την πραγματοποίηση του ταφικού τελετουργικού στον εν λόγω βορειοανατολικό θάλαμο του Υπογείου Α. Επιπλέον, το σωζόμενο τμήμα και των τριών αγγείων είναι από το ήμισυ σχεδόν του λαιμού έως και τη βάση τους. Το γεγονός αυτό, μπορεί να είναι ένα τυχαίο συμβάν με τη θραύση του άνω τμήματος του λαιμού και των τριών οινοχόων αλλά και την ταυτόχρονη απουσία της λαβής, να συνέβη κατά τη χρήση τους ή κατά τις μεταγενέστερες περιόδους διατάραξης του χώρου. Ωστόσο, η εξαιρετική ομοιότητα των σωζόμενων τμημάτων, η σχετικά πρόχειρη κατασκευή τους σε συνδυασμό με την απουσία επιμελούς διακόσμησης[357], αλλά και η ομοιότητα του

[357] Αν εξαιρέσουμε βέβαια, το υποτυπώδες αραιό ερυθρό επίχρισμα που χρησιμοποιήθηκε στην οινοχόη 50.JAR.25. Αξίζει να σημειωθεί ότι στα παραδείγματα που έχουν συζητηθεί έως τώρα, η μέθοδος της εμβάπτισης φαίνεται να πραγματοποιείται από το ανώτερο τμήμα του αγγείου δημιουργώντας τις λεγόμενες καταλιβάδες που είναι εμφανείς στο κατώτερο τμήμα του εκάστοτε αγγείου. Ωστόσο στο παράδειγμα της οινοχόης 50.JAR25 φαίνεται ο τεχνίτης να έχει πιάσει το αγγείο από το άνω τμήμα του και απλώς να το έχει εμβαπτίσει σε κάποιο μεγαλύτερο αγγείο με ερυθρό επίχρισμα. Διαφορετικά, θα πρέπει να έχει να χρησιμοποιήσει το χρωστήρα και να έχει περάσει την κατώτερη επιφάνεια της οινοχόης με την ερυθρή βαφή. Ύστερα από εκτενή παρατήρηση των υπολοίπων αγγείων που είναι διακοσμημένα με τη μέθοδο της εμβάπτισης αλλά και τη διακόσμηση της ίδιας της οινοχόης, φαίνεται το εν λόγω αγγείο να έχει δεχτεί ένα αραιό ερυθρό επίχρισμα με το χρωστήρα. Αν είχε χρησιμοποιηθεί η μέθοδος της εμβάπτισης, η γραμμή που σχηματίζεται μεταξύ του αβαφούς και του διακοσμημένου τμήματος αγγείου θα ήταν ευθεία και όχι τεθλασμένη ενώ, κατά πάσα πιθανότητα θα είχε χρησιμοποιηθεί μια ερυθρή βαφή με μεγαλύτερη πυκνότητα κάνοντας πιο έντονη τη διαφορά της διακόσμησης. Επιπλέον, το παράδειγμα με αριθμό καταλόγου 60.V6 διαθέτει υποτυπώδεις ερυθρή βαφή στο σύνολο της εξωτερικής του επιφάνειας, αλλά είναι σε μεγάλο βαθμό απολεπισμένη, με τις συνθήκες της όπτησης και μην ήταν οι ιδανικές με αποτέλεσμα να εμφανίζει αρκετά ίχνη καύσης στο σώμα και τη βάση του.

σχήματός τους, εγείρουν ερωτήματα σχετικά με μια ενδεχόμενη θραύση των κεραμικών αγγείων κατά τη διάρκεια ενός ταφικού τελετουργικού.

Τέλος, τα παράλληλα των εν λόγω οινοχόων δεν θα πρέπει να αναζητηθούν εκτός Αλεξάνδρειας[358], κάτι που αυξάνει τις πιθανότητες να πρόκειται να παραδείγματα των τοπικών εργαστηρίων της πόλης. Ο εντοπισμός παρόμοιας οινοχόης στο γειτονικό νεκροταφείο της Hadra ήδη από το πρώτο μισό του 20ου αιώνα και την ανασκαφέα Adriani[359] ενισχύει την παραπάνω άποψη και μαρτυρά έναν μικρογραφικό τύπο με αναδιπλωμένο έξω νεύον χείλος, ραδινό κυλινδρικό λαιμό και κάθετη ταινιωτή λαβή που σχηματίζει έντονη γωνίωση κι ένα ελαφρώς σιγμοειδές προφίλ. Παραπέμπει εμφανώς σε ένα από τα παραδείγματα που χρησιμοποιούνταν κατά τη διάρκεια ενός ταφικού τελετουργικού και μαρτυρά ένα από τα πρώτα παράλληλα των νεοαποκαλυφθέντων οινοχόων του Shatby. Παρόμοια παραδείγματα δεν λείπουν και από το κέντρο της Αλεξάνδρειας και από τα οικιστικά της κατάλοιπα, με το χώρο του Cricket Ground[360] φέρνει στο φως ένα παράδειγμα με τα ίδια χαρακτηριστικά, μαρτυρώντας τον διττό χαρακτήρα των οινοχόων για καθημερινή και ταφική χρήση. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός των παρόμοιων αναλογιών που φέρει με τα παραδείγματα από το Υπόγειο Α. Ακόμη, το νησί Nelson στα ανατολικά της πόλης, ενισχύει τον καθημερινό, πρακτικό χαρακτήρα των οινοχόων και αποκαλύπτει δύο παραδείγματα που παραπέμπουν εν πολλοίς σε αυτά του Shatby. Το παράδειγμα με αριθμό καταλόγου 128[361] ομοιάζει περισσότερο με τις οινοχόες του Υπογείου Α ωστόσο, το παράδειγμα 129[362] προσθέτει έναν νέο τύπο οινοχόων στο κεραμικό

[358] Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο τα παραδείγματα του Shatby να παραλληλιστούν με μία οινοχόη από την Αθηναϊκή Αγορά που διαθέτει παρόμοιο ραδινό κυλινδρικό λαιμό και σώμα με έντονη γωνίωση στην ένωσή του με τον ώμο ωστόσο, διαφέρει σημαντικά ως προς τη λαβή. Η οινοχόη της Αγοράς φέρει κάθετη ταινιωτή λαβή με μεγάλη καμπύλη που φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού και φτάνει να ενώνεται με τη γωνίωση του σημείου ώμου-σώματος. Το παράδειγμα αυτό εντάσσεται στη χρονολογική περίοδο του 325-250 π.Χ. της Αγοράς (Rotroff 2006, 247, πίν. 4, εικ. 4, αρ. 21)· Επιπλέον, ελληνιστικά ταφικά σύνολα της Πάτρας έχουν αποκαλύψει παρόμοια δείγματα. Βλ. ενδεικτικά. Κυριακού, Ζαφειροπούλου, 2011, πίν. 25β, αρ. Π7498 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Πρβλ. Κυριακού, Ζαφειροπούλου, 2011, πίν. 25α, αρ. Π36Ο5, σχετικά με έναν αμφορέα του β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. Αλλά και Κυριακού, Ζαφειροπούλου, 2011, πίν. 16β, 28α, αρ. Π7499, σχετικά με μία οινοχόη που χρονολογείται περί τον ύστ. 2ο - α΄ ήμ 1ου αι. π.Χ.· Παρόμοια δείγματα αμφορέων του τελευταίου τρίτου του 3ου αι. π.Χ. έχουν αποκαλυφθεί και στην περιοχή του Βρετανικού Προξενείου στην Αλεξάνδρεια (Harlaut, Hayes 2018, 131, εικ. 10, αρ. 70, 71 (αμφορείς, ύστ. 4ος αι. π.Χ.).

[359] Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14.

[360] Harlaut 2018, 80, 142, εικ. 22, αρ. 124 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.).

[361] Harlaut 2018, 82, 143, εικ. 23, αρ. 128 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.).

[362] Harlaut 2018, 82, 143, εικ. 23, αρ. 129 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.).

ρεπερτόριο της Αλεξάνδρειας, με ελαφρώς πιο χονδροειδή διαμόρφωση που αποτυπώνεται τόσο στο πλάσιμο του λαιμού και του σώματος, όσο και της λαβής.

Όσον αφορά το θραύσμα της οινοχόης με αριθμό καταλόγου 124.SH.9 (εικ. 65α-β) θα πρέπει να ειπωθεί ότι δεν ομοιάζει με κανένα προαναφερθέν παράδειγμα, αν και πρέπει να χρονολογείται στον ύστερο 4ο-αρχές του 3ου αι. π.Χ. Πιο συγκεκριμένα, διαθέτει μια κωνική βάση ελαφρώς υπερυψωμένη κι ένα σώμα με κάθετες επάλληλες ραβδώσεις. Η διακόσμησή του αποτελείται από μελανή βαφή στο σύνολο της εξωτερικής του επιφάνειας ενώ, το εσωτερικό του παραμένει αβαφές καθώς πρόκειται για ένα αγγείο κλειστού τύπου. Κρίνεται απαραίτητο να σημειωθεί ότι ο εν λόγω τύπος οινοχόης κατάφερε να εντοπιστεί από την παρούσα έρευνα μόνο στο ταφικό πλαίσιο του ίδιου του νεκροταφείου του Shatby. Οι πρώτες ανασκαφικές έρευνες του Evaristo Breccia στις αρχές του 20ου αιώνα είχαν φέρει στο φως ένα μικρό σύνολο τέτοιου είδους αγγείων που ανήκαν στον τύπο των τριφυλλόστομων οινοχόων[363]. Ακόμη, είχε αποκαλυφθεί μία λήκυθος με αντίστοιχη ραβδωτή διακόσμηση[364] που δημιουργεί μια επιπλέον σύγχυση στην έρευνα σχετικά με την κατοχύρωση του κεραμικού τύπου στον οποίο ανήκει το θραύσμα 124.SH.9. Ωστόσο, σύμφωνα με το διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό τόσο του Breccia, όσο και των πρόσφατων ανασκαφών στο Υπόγειο Α, είναι εύλογη η κατηγοριοποίηση του θραύσματος στον τύπο των οινοχόων, εξαιτίας της κωνικής βάσης του αλλά και της έντονης γωνίωσης που δημιουργείται στην ένωση σώματος και βάσης. Πιθανότατα η έρευνα να μην είναι σε θέση να αναφερθεί σε κάποιου είδους τοπική παραγωγή των εν λόγω αγγείων, καθώς μία τέτοια άποψη οφείλει να εξετάσει την πλειονότητα των ταφικών και οικιστικών ελληνιστικών συνόλων της Μεσογείου αλλά και να προβεί στη χημική ανάλυση των δειγμάτων. Ωστόσο, αξιοσημείωτη παραμένει η εμφάνιση του τύπου μόνο στην ανατολική νεκρόπολη της Αλεξάνδρειας και ειδικότερα στο νεκροταφείο του Shatby, πιθανόν εξαιτίας των ενοίκων των τάφων ή συγγενών αυτών που προέρχονται από περιοχές εκτός Αλεξάνδρειας και έφεραν μαζί τους τα εν λόγω αντικείμενα κατή την άφιξή τους στην πτολεμαϊκή πρωτεύουσα.

Μεταβαίνοντας στη δεύτερη χρονολογική φάση και στο α΄ τρίτο του 3ου αι. π.Χ. το Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby έχει να παρουσιάσει ένα σύνολο δώδεκα (12) οινοχόων, τη μεγαλύτερη δηλαδή συγκέντρωση αυτού του τύπου σε μία χρονολογική

[363] Breccia 1912, 51-2, πίν. XLIX, εικ. 76, 77, 79, 83.
[364] Breccia 1912, 59, πίν. LI, εικ. 90.

φάση. Τα αγγεία που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία φέρουν αριθμό καταλόγου 27.JAR.2 (εικ. 66), 30.JAR.5, 31.JAR.6 (εικ. 67), 33.JAR.8 (εικ. 68), 34.JAR.9 (εικ. 69), 35.JAR.10 (εικ. 70), 37.JAR.12 (εικ. 71), 38.JAR.13 (εικ. 72), 39.JAR.14 (εικ. 73), 40.JAR.15 (εικ. 74), 48.JAR.23 (εικ. 75α-β) και 58.V.4 (εικ. 76). Κρίνεται σκόπιμο η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 30.JAR5 να εξετασθεί ως ιδιαίτερη περίπτωση στο τέλος αυτής της χρονολογικής φάσης ενώ, οι υπόλοιπες οινοχόες (27.JAR.2, 31.JAR.6, 33.JAR.8, 34.JAR.9, 35.JAR.10, 37.JAR.12, 38.JAR.13, 39.JAR.14, 40.JAR.15, 48.JAR.23, 58.V4)[365] μπορούν να συζητηθούν ως ένα ενιαίο σύνολο ένδεκα (11) αγγείων. Πιθανότατα, το σύνολο να μαρτυρά την τυποποίηση και τη μαζικότητα της παραγωγής των ελληνιστικών χρόνων μέσα σε ένα κλίμα ανταγωνισμού και εμπορίου που εξαπλώνεται σε ολόκληρη τη λεκάνη της Μεσογείου. Περιπτώσεις που απαιτούν την εκζήτηση και ένα αίσθημα πολυτέλειας με σκοπό την προσέλκυση του αγοραστικού κοινού κατασκευάζονται με τη δέουσα προσοχή και διακοσμούνται με τις καλύτερες τεχνικές που έχει η εκάστοτε περίοδος να αναδείξει. Σε περιπτώσεις όμως, όπως είναι και αυτή των οινοχόων του Shatby, που αποσκοπούν στην κάλυψη των βασικών αναγκών των ανθρώπων δεν απαιτούν ιδιαίτερη τεχνική και γνώση στην παραγωγή τους. Η ύπαρξη των εν λόγω οινοχόων στο νεκροταφείο του Shatby δεν είναι άλλος από την υλοποίηση ενός ταφικού τελετουργικού από τους ζωντανούς προς τιμήν του εκάστοτε νεκρού. Όσον αφορά την τυποποιημένη παραγωγή του τύπου της οινοχόης είναι ενδεικτικές οι περιπτώσεις του Υπογείου Α καθώς, δεν ξεπερνούν η καθεμία τα 16,5 εκ. σε ύψος, με τις συνολικές αναλογίες τους να είναι εξίσου παρεμφερείς. Διαθέτουν αναδιπλωμένο, ελαφρώς έξω νεύον χείλος, ψηλό κυλινδρικό λαιμό και κάθετη ταινιωτή λαβή που φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού και ενώνεται με τον ώμο του αγγείου. Το σώμα τους είναι, ως επί το πλείστον σφαιρικό πεπλατυσμένο με στενεύει στην ένωση με τη βάση. Η περίπτωση της οινοχόης με αριθμό καταλόγου 27.JAR2 διαφέρει ελάχιστα, με το σώμα της να είναι έντονα απιόσχημο. Η βάση τους, επίσης, είναι δακτυλιόσχημη, ελαφρώς υπερυψωμένη με κάθετο ή ελαφρώς διαγώνιο προφίλ. Ως προς τη διακόσμησή τους, είναι αβαφής, με

[365] Οι διαστάσεις των οινοχόων είναι οι εξής: 27.JAR.2: διάμ. χείλ. 5,5 εκ. / διάμ. βάσ. 4,9 εκ. / μέγ. διάμ. 10,2 εκ. / ύψ. 16,5 εκ.· 31.JAR.6: διάμ. χείλ. 6,1 εκ. / διάμ. βάσ. 4,6 εκ. / μέγ. διάμ. 10,9 εκ. / ύψ. 15,9 εκ.· 33.JAR.8: διάμ. χείλ. 6,1 εκ. / διάμ. βάσ. 4,8 εκ. / μέγ. διάμ. 10,8 εκ. / ύψ. 13,4 εκ.· 34.JAR.9: διάμ. χείλ. 5,4 εκ. / διάμ. βάσ. 4,9 εκ. / μέγ. διάμ. 10,2 εκ. / ύψ. 14,1 εκ.· 35.JAR.10: διάμ. χείλ. 4,5 εκ. / διάμ. βάσ. 4,3 εκ. / μέγ. διάμ. 9,2 εκ. / ύψ. 13,4 εκ.· 37.JAR.12: διάμ. χείλ. 5,3 εκ. / διάμ. βάσ. 5,2 εκ. / μέγ. διάμ. 10 εκ. / ύψ. 14,9 εκ.· 38.JAR.13: διάμ. χείλ. 4,5 εκ. / διάμ. βάσ. 4,8 εκ. / μέγ. διάμ. 9,6 εκ. / ύψ. 14,4 εκ.· 39.JAR.14: διάμ. χείλ. 5,2 εκ. / διάμ. βάσ. 4,9 εκ. / μέγ. διάμ. 9,7 εκ. / ύψ. 15 εκ.· 40.JAR.15: διάμ. χείλ. 5,2 εκ. / διάμ. βάσ. 4,9 εκ. / μέγ. διάμ. 9,7 εκ. / ύψ. 15 εκ.· 48.JAR.23: διάμ. βάσ. 4,5 εκ. / μέγ. διάμ. 10,2 εκ. / ύψ. 9,7 εκ.· 58.V4: διάμ. βάσ. 4,8 εκ. / μέγ. διάμ. 10 εκ. / ύψ. 11 εκ.

ορισμένες περιπτώσεις να εμφανίζουν στίγματα ερυθρής επιφάνειας, όπως των 33.JAR8 και 37.JAR12, εξαιτίας των κακών συνθηκών κατά τη διάρκεια της όπτησης μέσα στον κεραμικό κλίβανο. Οι επικαθίσεις των αλάτων που φέρουν στο μεγαλύτερο μέρος της εξωτερικής τους επιφάνειας οφείλονται στις κακές συνθήκες εύρεσής τους, μέσα στο λασπώδες περιβάλλον του Υπογείου Α, λόγω των αναβλυζόντων υδάτων από το υπέδαφος της Αλεξάνδρειας[366]. Τέλος, σημαντικό στοιχείο της μαζικής παραγωγής των οινοχόων αλλά και της τοπική παραγωγής των κεραμικών εργαστηρίων της Αλεξάνδρειας, είναι ο πηλός τους, με το ωχροκίτρινο ή πορτοκαλέρυθρο χρώμα του να μαρτυρά τα αλλουβιακά εδάφη της περιοχής. Στις ελληνιστικές αποθέσεις των οικιστικών ή ταφικών συμφραζομένων δεν είναι σπάνιος ο τύπος της οινοχόης, κάτι που αποδεικνύεται τόσο από τα πτολεμαϊκά κατάλοιπα της Αλεξάνδρειας, όσο και από τα έτερα των ελληνιστικών κέντρων της Μεσογείου. Ενδεικτικά, αξίζει να αναφερθούν ορισμένα όμοια δείγματα οινοχόων που έχουν αποκαλυφθεί στο ίδιο το νεκροταφείο του Shatby και το Υπόγειο Γ[367], το νεκροταφείο της Hadra[368], αλλά και ορισμένα από την Αθηναϊκή Αγορά που αντιπαραβάλλονται με αυτά του Shatby[369]. Σαφής απόδειξη της χρήσης της οινοχόης σε ταφικά περιβάλλονται έχει έρθει στο φως από την ελληνιστική νεκρόπολη της Ρόδου[370], συμπληρώνοντας τον κατάλογο των παραλλήλων του Shatby.

Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 30.JAR5[371] (εικ. 77) αποτελεί ένα ιδιάζον παράδειγμα του τύπου και κρίνεται σκόπιμο να συζητηθεί στο σημείο αυτό. Πιο συγκεκριμένα, Δεν θα πρέπει να νοηθεί ως μια οινοχόη που διαφέρει σημαντικά από τις υπόλοιπες ως προς τις αναλογίες ή τη διακόσμησή της δεδομένου ότι, το ύψος της αγγίζει σχεδόν τα 13 εκ., ενώ η εξωτερική της επιφάνειας διαθέτει μία έντονα απολεπισμένη ερυθρή βαφή. Το εν λόγω παράδειγμα μπορεί να ενταχθεί στην

---

[366] Είναι επίσης σημαντικό να ειπωθεί ότι, οι συνθήκες εύρεσης των κεραμικών προϊόντων στο Ταφικό Υπόγειο Α του νεκροταφείου του Shatby ήταν εξαιρετικά δύσκολες και δεν άφηναν περιθώρια στην έρευνα για μελέτη της στρωματογραφίας. Τα αναβλύζοντα ύδατα σε έναν υπόγειο χώρο, όπως είναι το Shatby, που απέχει μόλις 100 μέτρα από την ακτή της θάλασσας, είναι ένα πρόβλημα που έλαβε σοβαρά υπόψιν της η ανασκαφική ομάδα και κατάφερε πλέον να το επιλύσει (Βλ. Haggag, Savopoulos 2023).
[367] Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.).
[368] Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14· 1952, 26, εικ. 21, αρ. 20.
[369] Πρβλ. Robinson 1959, πίν. 8, αρ. H17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 14, αρ. K82 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.). Η περίπτωση της Αθηναϊκής Αγοράς έχει αποκαλύψει ένα πλούσιο corpus οινοχόων που βοηθούν στη χρονολόγηση των έτερων αγγείων που εμφανίζονται σε ολόκληρη τη λεκάνη της Μεσογείου.
[370] Ενδεικτικά, βλ. Γιαννικουρή κ.ά. 1989, πίν. 23β, 24α.
[371] Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 30.JAR.5 φέρει τις εξής διαστάσεις: διάμ. χειλ. 5 εκ. / διάμ. βάσ. 3,3 εκ. / μέγ. διάμ. 8,8 εκ. / ύψ. 12,5 εκ.

κατηγορία της ροδιακής πρόχου[372], ενός τύπου που αντιπροσωπεύεται κατά κόρον στα ελληνιστικά ταφικά σύνολα του ομώνυμου νησιού και μαρτυρά την έντονη ελληνική-ροδιακή παρουσία στην πτολεμαϊκή πρωτεύουσα και το Shatby. Η οινοχόη (πρόχους) μπορεί να αποτελεί ένα αντικείμενο που ήρθε μαζί με τον ιδιοκτήτη του από την πρωτεύουσα των Δωδεκανήσων, είτε ένα εμπορικό προϊόν που απλώς εισήχθη από τη Ρόδο στο πλαίσιο των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ Αλεξάνδρειας κι ανατολικής Μεσογείου. Τυπολογικά, οι διαφορές του συγκριτικά με τα υπόλοιπα παραδείγματα που σχολιάστηκαν παραπάνω, έγκεινται στη διαπλάτυνση του χείλους και στις αυλακώσεις που φέρει στο άνω τμήμα του λαιμού, στον έντονα διαγώνιο ώμο και το απιόσχημο σώμα του, την ιδιαίτερα πεπλατυσμένη κάθετη ταινιωτή λαβή του αλλά και στην έντονα υπερυψωμένη δισκοειδή βάση του. Παράλληλα του εν λόγω ροδιακού τύπου δεν εντοπίζονται μόνο στη Ρόδο[373] αλλά και σε άλλα ταφικά σύνολα της Αλεξάνδρειας[374] και του υπόλοιπου ελληνιστικού κόσμου[375], αποδεικνύοντας την κατεξοχήν ταφική χρήση του της ροδιακής πρόχου[376]. Ύστερα από εκτενή έρευνα σε σαφή και καλώς χρονολογημένα παράλληλα, η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 30.JAR5 θα πρέπει να χρονολογείται στο α΄ τρίτο του 3ου αι. π.Χ.[377].

Ο τύπος της οινοχόης του β΄ μισού του 3ου αι. π.Χ. και συνάμα της τρίτης χρονολογικής φάσης, αντιπροσωπεύεται στο Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby από τρία

---

[372] Σχετικά με τον τύπο της ροδιακή πρόχου, βλ. Γιαννικουρή κ.ά. 1989, 75.

[373] Ενδεικτικά, βλ. Γιαννικουρή κ.α. 1990, πίν. 87β-γ (νεκρ. Ρόδου) (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 93γ (γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.)· Γιαννικουρή 1994, 304, πίν. 236α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (ταφικό σύνολο μαζί υδρία τύπου Hadra λευκού βάθους τοπικής παραγωγής)· Γιαννικουρή κ.α. 2000, πίν. 23β, αρ. Π3927 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & αρ. Π8607 (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.).

[374] Η νεκρόπολη της Πλινθίνης έχει φέρει στο φως αρκετά παραδείγματα του ροδιακού τύπων των οινοχόων. Ενδεικτικά, βλ. Harlaut 2023, 144, εικ. 24, αρ. 3 & 469-70, εικ. 8-9, αρ. 4 & 407, εικ. Α (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.). Αξίζει στο σημείο αυτό, να τονιστεί η ομοιότητα της κεραμικής των ταφικών συνόλων της Πλινθίνης με ταφικά σύνολα της Ρόδου. Το γεγονός αυτό παραπέμπει σε μια, πιθανή, εκτεταμένη παρουσία των ανθρώπων που κατάγονται από τη Ρόδο, όχι μόνο στην πόλη της Αλεξάνδρειας (Βλ. Hadra, Shatby) αλλά και στα δυτικά περίχωρά της, 40 χλμ. από τον οικιστικό ιστό, στην περιοχή της Πλινθίνης. Ομοιότητα θα πρέπει να παρατηρείται όχι μόνο στα κεραμικά σύνολα των ταφικών συνόλων, αλλά και στις ταφικές πρακτικές και τελετές. Ενδεικτικά, βλ. Harlaut 2023, 407, εικ. Α & Harlaut, Hayes 2018, 144, εικ. 24 (νεκρόπολη της Πλινθίνης)· Γιαννικουρή κ.α. 1989 & Γιαννικουρή κ.α. 1990 & Γιαννικουρή κ.α. 2000 (για την ελληνιστική νεκρόπολη της Ρόδου).

[375] Πρβλ. παραδείγματα από την Αθηναϊκή Αγορά που ομοιάζουν εν πολλοίς στο ροδιακό τύπο της πρόχου: Rotroff 2006, πίν. 9, εικ. 9, αρ. 47 (325-200 π.Χ.) (πιθανότατα μη αττικό) & 163-4, 302, 70, πίν. 60, αρ. 551 (300-250 π.Χ.)· Επιπλέον, για ένα παράδειγμα από τη Ναύκρατη που προσεγγίζει εν πολλοίς το ροδιακό τύπο της πρόχου, βλ. Thomas 2018, 12, εικ. 24 (300-100 π.Χ.).

[376] Σχετικά τον ταφικό χαρακτήρα της οινοχόης, βλ. Knigge 1966, 124-5, αρ. 224, 5, πίν. 76, 4 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.), για την περίπτωση του νεκροταφείου του Ηριδανού στην Αθήνα· Young 1951, 123, πυρά 7.13, πίν. 52a (ύστ. 4ος αι. π.Χ.). Για την εν λόγω πυρά του Δωματίου 4, ο συγγραφές αναφέρεται σε ορισμένα παράλληλα που εντοπίζονται στο νεκροταφείο του Shatby της Αλεξάνδρειας (σ. 122) & 130, πυρά 13.11, πίν. 54a (α΄ τέτ. του 3ου αι. π.Χ.).

[377] Όπως δείχνουν τα ταφικά σύνολα της Ρόδου, το σχήμα αυτό έχει περιορισμένη διάρκεια, από το τελευταίο τέταρτο του 4ου αι. π.Χ. έως και το α΄ τέταρτο του 3ου αι. π.Χ. (Γιαννικουρή κ.ά. 1989, 75).

(3) παραδείγματα. Οι οινοχόες με αριθμό καταλόγου 26.JAR1[378], 28.JAR3[379] και 47.JAR22[380] θα πρέπει να παρουσιάζουν έναν ακόμη τύπο της αλεξανδρινής κεραμικής παραγωγής, ο οποίος τοποθετείται χρονολογικά σε αυτή την περίοδο λόγω της τυπολογικής εξέλιξης της οινοχόης και ορισμένων παραλλήλων που συζητηθούν παρακάτω. Τα παραδείγματα 26.JAR.1 (εικ. 78) και 28.JAR.3 (εικ. 79) ομοιάζουν σε τέτοιο βαθμό που μας επιτρέπουν να υποθέσουμε την παραγωγή τους από το ίδιο εργαστήριο, αν όχι από τον ίδιο τεχνίτη. Πιο συγκεκριμένα αναφέρομαι σε δύο οινοχόες που φέρουν ελαφρώς διαφορετικό χείλος, με την πρώτη να διαθέτει ένα έντονα έξω νεύον λοξότμητο χείλος τριγωνικής διατομής και τη δεύτερη, ένα έξω νεύον με καμπύλο προφίλ. Στο ίδιο ύψος κάτω από το χείλος διαθέτουν στενή αυλάκωση που διατρέχει ολόκληρη την περίμετρο του σημείου, τη στιγμή που, ο λαιμός τους είναι ραδινός με έντονα κυρτό προφίλ που ενώνεται απότομα με τον ώμο του αγγείου. Η κάθετη ταινιωτή λαβή τους σχηματίζει έντονη γωνίωση και φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού κάτω από την στενή αυλάκωση και ενώνεται με τον ώμο. Το σώμα τους είναι εμφανώς ραδινό, απιόσχημο σχηματίζοντας στενή αύλακα στην ένωσή του με τη δακτυλιόσχημη βάση. Ταυτόχρονα, ο πηλός τους είναι πορτοκαλέρυθρος, γεγονός που αυξάνει τις πιθανότητες να αποτελούν προϊόντα τοπικής παραγωγής. Φέρουν ερυθρή βαφή απολεπισμένη στο σύνολο της επιφάνειάς τους ενώ, αξίζει να σημειωθεί πως, η οπή που φέρει στο ύψος του ώμου η οινοχόη 28.JAR3, πιθανότατα έχει γίνει από κάποιο ανασκαφικό εργαλείο κατά τη διαδικασία της αποκάλυψης. Σε αντίθετη περίπτωση, θα πρέπει να θεωρηθεί ως μια οπή στο σώμα του αγγείου που έχει γίνει σκόπιμα για να συμβάλλει στην υλοποίηση των τελετουργικών χοών[381]. Στο ίδιο μοτίβο φαίνεται να κατασκευάστηκε και η οινοχόη 47.JAR.22 με ελάχιστες διακοσμητικές διαφορές (εικ. 80). Συγκεκριμένα, φέρει δύο στενές εγχαράξεις στο άνω τμήμα του λαιμού που φαίνεται σαν να οριοθετούν άνω και κάτω, την ένωση της λαβής με το σημείο. Φέρει ακόμη μία εγχάραξη στο σημείο της ένωσης λαιμού-ώμου που διατρέχει όλη την περίμετρο του σημείου. Από το διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό ο πηλός φαίνεται να είναι πιο ερυθρωπός συγκριτικά με τα προηγούμενα παραδείγματα

[378] Οι διαστάσεις της οινοχόης με αριθμό καταλόγου 26.JAR.1 είναι οι εξής: διάμ. χείλ. 4,9 εκ. / διάμ. βάσ. 4,1 εκ. / μέγ. διάμ. 7,9 εκ. / ύψ. 15,1 εκ.

[379] Οι διαστάσεις της οινοχόης με αριθμό καταλόγου 28.JAR.3 είναι: διάμ. χείλ. 4,3 εκ. / διάμ. βάσ. 4,4 εκ. / μέγ. διάμ. 7,8 εκ. / ύψ. 14,1 εκ.

[380] Οι διαστάσεις της οινοχόης με αριθμό καταλόγου 47.JAR.22 είναι: διάμ. χείλ 7,3 εκ. / διάμ. βάσ. 5,7 εκ. / μέγ. διάμ. 10,6 εκ. / ύψ. 17 εκ.

[381] Παρόμοιο δείγμα επιτηδευμένης οπής σε αγγείο σε μεταγενέστερο χρόνο συζητείται παρακάτω, στην περίπτωση των 126.SH.11 και 132.HB.1.

ωστόσο, η απουσία παραλλήλων από τον υπόλοιπο μεσογειακό κόσμο και κυρίως την Αττική, αναιρεί την πιθανότητα της παραγωγής του σε μη αλεξανδρινό έδαφος. Το σύνολο των παραλλήλων, συνεπώς, δεν ξεφεύγει από τα όρια της πτολεμαϊκής πρωτεύουσας με τις ταφικές αποθέσεις της να πρωταγωνιστούν. Ο λόγος για τη νεκρόπολη του Mustapha Pasha (Kamel)[382] και της Hadra[383], δύο ταφικά υπόγεια σύνολα που βρίσκονται σε μικρή απόσταση από το Shatby[384] και δημιουργείται η εντύπωση ότι πρόκειται για έναν κεραμικό τύπο που επιχωριάζει μόνον στην ανατολική νεκρόπολη της Αλεξάνδρειας[385].

Η τέταρτη χρονολογική φάση του α΄ μισού του 2ου αι. π.Χ. αντιπροσωπεύεται, αρχικά, από την οινοχόη που φέρει αριθμό καταλόγου 36.JAR.11[386] (εικ. 81α-β). Το εν λόγω παράδειγμα αδυνατεί να συγκριθεί με παρόμοια δείγματα από την Αλεξάνδρεια, λόγω της διαπλάτυνσης του χείλους του, του ψηλού κυλινδρικού λαιμού του αλλά κυρίως, του αμφικωνικού σώματός του. Τα μόνα ενδεικτικά παράλληλα που ήταν δυνατό να εντοπιστούν βρίσκονται στην Αθηναϊκή Αγορά και αποτελούν μια σαφή χρονολογική σταθερά. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα 48 της Αγοράς που διαθέτει διαγώνιο χείλος και στενή νεύρωση στην ένωσή του με το λαιμό, κάθετη ταινιωτή λαβή με έντονη γωνίωση και αμφικωνικό σώμα επάνω σε δισκοειδή βάση. Η χρονολόγησή του φαίνεται να μην ξεπερνά τα μέσα του 2ου αι. π.Χ. (190-160 π.Χ.)[387] και δίνει μια σαφή χρονολογική σταθερά για το παράδειγμα του Shatby. Η άποψη της Rotroff περί μη αττικής παραγωγής του εν λόγω αγγείου αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο να έχει εισαχθεί από τα κέντρα της ανατολικής Μεσογείου και πιθανότατα την Αλεξάνδρεια. Ο πορτοκαλέρυθρος πηλός με τα εμφανή λευκά εγκλείσματα

---

[382] Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 7.
[383] Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 29.
[384] Το Ταφικό Υπόγειο Γ του νεκροταφείου του Shatby έχει φέρει στο φως μια παρόμοια οινοχόη, της οποίας έχει δημοσιευθεί μόνο το σχέδιό της και δεν μπορούμε να είμαστε βέβαιοι για το αν αποτελεί ακριβές παράλληλο του παραδείγματος από το Ταφικό Υπόγειο Α (Βλ. Simony 2019, 86-7, εικ. 92a, αρ. 60 (L1 02) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.).
[385] Η άποψη αυτή μένει να επιβεβαιωθεί ή να αναιρεθεί με την περεταίρω ανασκαφική και βιβλιογραφική έρευνα στο μέλλον.
[386] Οι διαστάσεις της οινοχόης με αριθμό καταλόγου 36.JAR11 είναι οι εξής: διάμ. χείλ. 5,9 εκ. / διάμ. βάσ. 4,9 εκ. / μέγ. διάμ. 12,9 εκ. / ύψ. 15,8 εκ.
[387] Rotroff 2006, 250, πίν. 9, εικ. 9, αρ. 48 (190-160 π.Χ.). Τη χρονολόγηση αυτή ενισχύει ακόμη ένα παρεμφερές παράδειγμα από την Αγορά (Robinson 1959, πίν. 8, αρ. H17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.)· Παρόμοιου σχήματος αγγείο έχει εντοπιστεί στην Κύπρο και συγκεκριμένα στην Πάφο (Hayes 1991, εικ. XVI, αρ. 7)· Μια πιθανή προγενέστερη χρονολόγηση από το α΄ μισό του 2ου αι. π.Χ. φαίνεται να δίνουν ορισμένα άλλα παραδείγματα από την Αθηναϊκή Αγορά (Rotroff 2006, πίν. 5, εικ. 6, αρ. 30 (300-200 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά) & Robinson 1959, πίν. 14, αρ. K82 (ήμ. 3ος αι. π.Χ.)· Αντιθέτως, υστερότερη χρονολόγηση σε παρεμφερή αγγεία φαίνεται να δίνουν άλλα παραδείγματα από την Αγορά (Rotroff 2006, 250, αρ. 49 (100-50 π.Χ.) & Robinson 1959, πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.).

(μαρμαρυγία) που εμπεριέχει το 36.JAR.11, αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο της τοπικής παραγωγής του με το παράδειγμα της Αθήνας να μη αποκλείεται από αυτή την υπόθεση. Τέλος, το εύρημα με αριθμό καταλόγου 63.G.1[388] μαρτυρά για μία ακόμη φορά, τη μέθοδο της εμβάπτισης ως δημοφιλή τεχνική διακόσμησης. Χαρακτηριστικές είναι οι καταλιβάδες που φαίνεται να έχουν «τρέξει» και στην εσωτερική επιφάνεια του αγγείου, όπως φαίνεται στην εικόνα 82α-β. Κρίνεται σημαντικό να τονιστεί ότι, τα τυπολογικά του χαρακτηριστικά δεν προσεγγίζουν με ασφάλεια τον τύπο των οινοχόων δεδομένης της έντονης γωνίωσης που φέρει στον ώμο αλλά και της δακτυλιόσχημης βάσης της. Τα παράλληλα που έχει καταφέρει η έρευνα να συλλέξει προέρχονται ακόμη και από τον τύπο των λαγύνων χωρίς να αποκλείεται η πιθανότητα να εντάσσεται σε αυτή την κεραμική ομάδα[389]. Ωστόσο, η εμφάνιση παρεμφερών αγγείων τόσο στα ελληνιστικά στρώματα της Αθήνας[390], όσο και στα πτολεμαϊκά σύνολα της Αλεξάνδρειας[391], ανάγκασε την έρευνα να εντάξει το εύρημα στην κατηγορία των οινοχόων. Απαραίτητη κρίνεται η εξονυχιστική έρευνα στο μέλλον ώστε να αποκλειστούν οι επιπλέον τυπολογικές ομάδες στις οποίες θα μπορούσε να ανήκει το εύρημα, όπως οι λάγυνοι ή ακόμη και οι όλπες.

Η πέμπτη χρονολογική φάση του τύπου των οινοχόων καταλαμβάνει ένα (1) εξελικτικό παράδειγμα του τύπου που ανήκει σε μια περίοδο (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) κατά την οποία τα κατάλοιπα στο νεκροταφείο του Shatby είναι ελάχιστα και μαρτυρούν την εξασθένιση της ανθρώπινης δραστηριότητας στο χώρο. Την άποψη αυτή φαίνεται ότι αναιρεί σε κάποιο βαθμό οι η παρακάτω οινοχόη που φέρει τον αριθμό καταλόγου 32.JAR.7[392] (εικ. 83). Φαίνεται ότι, πριν την «απαλλοτρίωση» του χώρου με σκοπό να επεκταθεί προς ανατολάς το τείχος της πόλης[393], το Shatby κατάφερε να διασώσει μερικά ακόμη δείγματα της ανθρώπινης δραστηριότητας που έχουν να κάνουν με το ταφικό τελετουργικό. Οι βραχείς αναλογίες τους παραδείγματος που συζητείται το εντάσσει στο κεραμικό σύνολο του Υπογείου Α που

[388] Οι διαστάσεις της οινοχόης με αριθμό καταλόγου 63:G.1 είναι οι εξής: διάμ. βάσ. 4,1 εκ. / μέγ. διάμ. 7,2 εκ. / ύψ. 10,5 εκ.
[389] Ενδεικτικά, βλ. Ballet, Harlaut 2001, 311-2, 343, εικ. 9.43.
[390] Robinson 1933, πίν. 35, αρ. P-63 (πριν το 479 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Robinson 1959, 75, πίν. 23, αρ. M11 (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Vanderpool 1962, πίν. 21 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (πτολεμ. στρατ. Κορώνη).
[391] Adriani 1934, 29, πίν. XII, εικ. 1· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 34 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. XXXIII, αρ. 1 (κάτω-δεξιά) (νεκρ. Ras el-Tin).
[392] Οι διαστάσεις της οινοχόης με αριθμό καταλόγου 32.JAR.7 είναι οι εξής: διάμ. χείλ. 6,1 εκ. / διάμ. βάσ. 4,8 εκ. / μέγ. διάμ. 10,8 εκ. / ύψ. 13,4 εκ.
[393] Haggag, Savopoulos 2023 11.

χρησιμοποιήθηκε στις ταφικές τελετουργίες. Πιο συγκεκριμένα, το ύψος του δεν ξεπερνά τα 14 εκ. με τον εν λόγω τύπο να βρίσκει παράλληλα μόνον εκτός Αλεξάνδρειας. Πιο συγκεκριμένα, η υπ' αριθμόν 32.JAR.7 οινοχόη ανήκει στον τύπο των αγγείων της Αγοράς[394] που διαθέτουν κυκλικό υπερυψωμένο χείλος και χρησιμοποιούνται με σκοπό την έκχυση και την άντληση υγρών από ένα μεγαλύτερο σκεύος. Το παράδειγμα της Αγοράς με αριθμό καταλόγου 532 συμβάλλει τα μέγιστα στη χρονολόγηση του παραδείγματος του Shatby, παρά τη μεταλλική όψη του μαύρου υαλώματος που διαθέτει[395]. Τα δύο συγκρινόμενα παραδείγματα διαθέτουν έντονα έξω νεύον χείλος και βραχύ κυλινδρικό λαιμό, κάθετη ταινιωτή λαβή που φύεται από το χείλος και ενώνεται με το άνω μέρος του σώματος (ώμος) και σφαιρικό ελαφρώς πεπλατυσμένο σώμα. Στο στέλεχος της βάσης υπάρχει μια μικρή διαφορά, με την υπερυψωμένη δισκοειδή βάση με το κάθετο προφίλ του 32.JAR.7, να έρχεται σε αντίθεση με τη δισκοειδή βάση με το διαγώνιο προφίλ του παραδείγματος της Αγοράς. Επιπλέον, σημαντικά είναι τα παράλληλα που έχουν εντοπιστεί στα ελληνιστικά ταφικά σύνολα της Πάτρας[396] που αναδεικνύουν τον ταφικό χαρακτήρα των εν λόγω οινοχόων. Οι περιπτώσεις των Π7500 και Π7497 διαθέτουν, εν πολλοίς, όμοια χαρακτηριστικά με το αγγείο του Shatby, με το σώμα τους να είναι ελαφρώς πιο ραδινό. Χρονολογικά εντάσσονται στο α΄ τρίτο του 1ου αι. π.Χ., πιθανότατα, λόγω της ραδινότητας του σώματός τους. Τέλος, ως προς τον τόπο κατασκευή του 32.JAR.7 θα πρέπει να ληφθεί υπόψιν, τόσο η απουσία του εν λόγω τύπου από τις υπόλοιπες ελληνιστικές θέσεις της Αλεξάνδρειας, όσο και ο πορτοκαλέρυθρος πηλός από τον οποίο είναι κατασκευασμένο με εμφανή λευκά εγκλείσματα (μαρμαρυγία) στα σημεία των τομών του.

[394] Στα παραδείγματα της Αθηναϊκής Αγοράς που συμβάλλουν στη χρονολόγηση και ερμηνεία του 32.JAR.7, μπορούν να προστεθούν και τα εξής: Thompson H.A. 1940, 121, εικ. 90c (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Θόλος)· Rotroff 2006, 252, πίν. 12, εικ. 12, αρ. 71 (115-86 π.Χ.).

[395] Rotroff 1997, 299, πίν. 51, εικ. 39, αρ. 532 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.). Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το ύψος του εν λόγω αγγείου ξεπερνά κατά πολύ λίγο (17,4 εκ.) το αντίστοιχο του Shatby και μπορεί να αποτελέσει τον βασικό πυρήνα της χρονολόγησης του 32.JAR.7.

[396] Κυριακού, Ζαφειροπούλου, 2011, πίν. 28α, αρ. Π7500 & αρ. Π7497 (α΄ τέτ. 1ου αι. π.Χ.).

4.4. ΟΛΠΕΣ

Το ταφικό τελετουργικό που ελάμβανε χώρα στο Ταφικό Υπόγειο Α του νεκροταφείου του Shatby προσεγγίζεται μέσω του κεραμικού συνόλου που διασώθηκε με τις πρόσφατες ανασκαφικές έρευνες. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που ένα πλήθος αγγείων αποκαλύπτει ένα μέρος ή εξολοκλήρου τη διαδικασία των νεκρικών τελετών με τη μέγιστη δυνατή ερμηνεία. Σε αυτή την ερμηνεία συμμετέχει ο κεραμικός τύπος της όλπης, η βασική λειτουργία του οποίου είναι επιτραπέζια και κυρίως σε ότι είχε να κάνει με το σερβίρισμα κρασιού[397]. Η αναφορά του τύπου στις αρχαίες πηγές δεν είναι περιορισμένη[398] κι αυτό, γιατί οι άνθρωποι της αρχαιότητας κατέγραφαν συνήθειες και καθημερινές πρακτικές που αποτελούν για εμάς σήμερα πλούσια πηγή πληροφοριών. Για παράδειγμα ο Κλείταρχος και ο Θεόκριτος[399] είναι δύο από εκείνους τους αρχαίους συγγραφείς που αναφέρονται στην όλπη ως ένα αγγείο αποθήκευσης και μεταφοράς λαδιού, μαζί με τον αρύβαλλο και τη λήκυθο[400]. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρονται σε μια δωρική και κορινθιακή χρήση, η οποία μπορεί να παραπέμπει ακόμα και σε διαφορετικό υλικό κατασκευής της όλπης, όπως ήταν το μέταλλο[401]. Η τυπολογική εξέλιξη της όλπης, τουλάχιστον όπως αυτή έχει αποτυπωθεί στα στρώματα στης αρχαίας Αγοράς της αθηναϊκής μητρόπολης[402], καταλαμβάνει ένα χρονολογικό εύρος από τον 6ο έως και τον 1ο αι. π.Χ. με ορισμένα χαρακτηριστικά να λειτουργούν ως χρήσιμα χρονολογικά κριτήρια. Τα τελευταία χρόνια του 4ου και τα πρώτα του 3ου αι. π.Χ. (325-273 π.Χ.) είναι ένα σημείο τομής για την εξέλιξη του τύπου[403] με τα χαρακτηριστικά του να αλλάζουν, εν πολλοίς, και να εισέρχεται σε μια νέα εποχή. Η ραδινότητα του σώματός τους, η προσθήκη μιας υποτυπώδους δακτυλιόσχημης βάσης και η εντονότερη γωνία που σχηματίζεται πλέον στο ύψος του ώμου αποδίδεται σε ένα

---

[397] Στην ίδια λειτουργία αποδίδεται και η αναφορά του Αθήναιου (*Δειπνοσοφισταί* 425D), στις όλπες που χρησιμοποιούταν για να βυθίζονται μέσα στον κρατήρα και να γεμίζουν με κρασί. Επίσης, αναφέρεται ότι στη Θεσσαλία η όλπη αναφέρεται ως στάμνα. (Roebuck 1955, 162)· Επιπλέον, βλ. Sparkes & Talcott 1970, 76.

[398] Ενδεικτική αναφορά στις αρχαίες πηγές, βλ. στο Roebuck 1955, 162.

[399] *Theocritus*, XVIII, 45.

[400] Roebuck 1955, 162, υποσημ. 20.

[401] Σχετικά με την πιθανότητα ορισμένα χαρακτηριστικά των όλπεων να είναι απομιμήσεις μεταλλικών προτύπων, βλ. παρακάτω, αρ. 52.JAR27.

[402] Ενδεικτικά, βλ. Rotroff 1997, πίν. 47, εικ. 37, αρ. 502 (325-300 π.Χ.), αρ. 503 (300-275 π.Χ.), αρ. 504 (275-250 π.Χ.), αρ. 505 (250-225 π.Χ.), αρ. 506 (225-200), αρ. 507 (250-225), αρ. 508 (250-225), 509 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου), αρ. 510. (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου) (για τη λαβή τα 504-510)· Επιπλέον, περισσότερα πρώιμα παραδείγματα του τύπου, από τον πρώιμο 6ο έως και τον πρώιμο 5ο αι. π.Χ., βλ. στο: Sparkes & Talcott 1970, 76-9, 253-5, πίν. 12-3, εικ. 3, 22, αρ. 236-289.

[403] Rotroff 1997, 128.

νέο σχηματολόγιο της όλπης, με την κάθετη ταινιωτή λαβή της να ξεπερνά στις περισσότερες περιπτώσεις το ύψος του χείλους, δημιουργώντας υποψίες για την επιρροή της από τα μεταλλικά πρότυπα. Χαρακτηριστικά, τα οποία διαμορφώνονται και επαναπροσδιορίζονται ανάλογα με τον τόπο παραγωγής και βοηθούν την έρευνα στον προσδιορισμό ακριβέστερων συμπερασμάτων.

Λαμβάνοντας ως μελέτη περίπτωσης τη Ρόδο και τον μεγάλο αριθμό όλπεων που έχει φέρει στο φως η ελληνιστική της νεκρόπολη, θα ήταν εύλογος ο προσδιορισμός ενός εργαστηρίου της νοτιοανατολικής Μεσογείου αν όχι τοπικού[404]. Το νησί της Ρόδου με αυτό της Κύπρου[405] και την κοσμόπολη της Αλεξάνδρειας, δημιουργούν ένα τρίγωνο στην ανατολική άκρη της Μεσογείου που αντανακλά τόσο τις εμπορικές, όσο και τις εργαστηριακές σχέσεις που είχαν αναπτύξει αυτές οι τρεις περιοχές όλες, υπό την κυριαρχία της πτολεμαϊκής αυλής. Οι σχέσεις αυτές αποτυπώνονται με τον καλύτερο τρόπο στον κεραμικό τύπο της όλπης που απαντάται κατά κόρον στα ταφικά σύνολα και των τριών περιοχών. Η χρήση της όλπης στα ταφικά περιβάλλοντα δεν θα πρέπει να προβληματίζεται, καθώς η τέλεση των τελετουργικών χοών αλλά και των ταφικών συμποσίων με πρωταγωνιστικό ρόλο αυτόν του κρασιού θα πραγματοποιούταν με τέτοιου είδους αγγεία. Αρωγός της ερμηνείας αυτής στέκεται ένας ικανός αριθμός από επτά (7) όλπες που προσθέτουν έναν ακόμη κεραμικό τύπο στο σχηματολόγιο του Shatby. Οι δύο (2) από αυτές, δηλαδή το 29% του συνόλου, έχουν εντοπιστεί στο επιφανειακό στρώμα της ανασκαφής (πίν. 6) αποτελώντας μέρος του συνολικού αριθμού των αγγείων του Υπογείου Α και όχι ενός συγκεκριμένου χώρου σε αυτό. Αντιθέτως, οι υπόλοιπες πέντε (5) όλπες, το 71% του συνόλου, αποκαλύφθηκαν κατά διάρκεια της ανασκαφής του Χώρου C, γεγονός που βοηθάει στη ανασύσταση και ερμηνεία του ίδιου του χώρου. Όσον αφορά το χρονολογικό εύρος που καλύπτει ο εν λόγω κεραμικός τύπος (πίν. 7), είναι εύλογο να χωριστεί στην πρώτη φάση που καταλαμβάνει δύο (3) όλπες (43%) που χρονολογούνται στο β΄ μισό του 3ου αι. π.Χ.[406], αλλά και τη δεύτερη φάση που περιλαμβάνει τις υπόλοιπες τέσσερις (4) όλπες (57%), οι οποίες βάσει των χρονολογικών παραλλήλων τους μπορούν να

[404] Ενδεικτικά, βλ. Γιαννικουρή κ.ά. 1989, πίν. 89α, πίν. 93α· 2000, πίν. 11α, πίν. 24β, πίν. 25α-β, πίν. 26α-β.
[405] Ενδεικτικά παραδείγματα που έχουν εντοπιστεί στην Κύπρο και συγκεκριμένα στην Πάφο, βλ. Hayes 1991, εικ. XVI, αρ. 9-10 & εικ. XX, αρ. 10 & εικ. LII, εικ. E.8 & εικ. LV, εικ. 30 & εικ. LVIII, αρ. 5 & πίν. VI, αρ. 2 & πίν. VII, αρ. 3· Ενώ, παραδείγματα από τους Τάφους των Βασιλέων στην Πάφο, βλ. στο. Ballet 2009, 167-9, εικ. 17. 19-23.
[406] Οι τρεις (3) όλπες που χρονολογούνται στο α' μισό του 3ου αι. π.Χ. φέρον αριθμό καταλόγου, 41.JAR.16, 42.JAR.17 και 43.JAR.18.

χρονολογηθούν στον ύστερο 3ο ή στις αρχές του 2ου αι. π.Χ.[407]. Αξίζει να σημειωθεί ότι, δεν αντιστοιχεί η εκάστοτε χρονολογική ομάδα σε ένα συγκεκριμένο σημείο εύρεσης, κάνοντας το ερευνητικό μας έργο πιο περίπλοκο. Σε αυτό το μοτίβο θα ήταν εύλογο να κατηγοριοποιηθεί και η παρακάτω ερμηνεία, με την εκάστοτε χρονολογική ομάδα να μαρτυρά τον εξελικτικό χαρακτήρα του τύπου της όλπης.

Πιο συγκεκριμένα το μικρό σύνολο της πρώτης χρονολογικής φάσης στοιχειοθετείται από τις όλπες 41.JAR.16[408] (εικ. 84), 42.JAR.17[409] (εικ. 85α-β) και 43.JAR.18[410] (εικ. 86α-β). Φαίνεται ότι στο β΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. παράγονται ελαφρώς πιο «χονδροειδείς» όλπες συγκριτικά με τις επόμενες δεκαετίες, αν λάβουμε υπόψιν μας μόνο τα δύο τελευταία παραδείγματα αλλά, αν τα συγκρίνουμε με το πρώτο (41.JAR16) θα δούμε μια μεγαλύτερη ποικιλία στο σχήμα των όλπεων αυτής της περιόδου. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται από τα παραδείγματα του Shatby τα οποία φέρουν συνολικό ύψος πάνω από 15 εκ. και μέγιστη διάμετρο στο ύψος της κοιλιάς, πάνω από 6 εκ. Η απουσία βάσης είναι επίσης ένα χρονολογικό στοιχείο της πρώιμης παραγωγής των όλπεων διατηρώντας απλώς μια επίπεδη επιφάνεια έδρασης από την οποία αναπτύσσεται το σώμα με το καμπύλο προφίλ. Λίγο πριν την ένωση με το χείλος, και τα τρία παραδείγματα, φέρουν κάθετη ταινιωτή λαβή, με το 41.JAR16 να διασώζει μόνο τη γένεση της λαβής στο άνω μέρος και ένα αχνό αποτύπωμα σε κάθετο άξονα λίγα εκατοστά πιο κάτω. Επίσης, το 43.JAR18 σώζει μόνο τη γένεσή της στο κάτω μέρος ενώ, το άνω μέρος της κάθετης λαβής του θα πρέπει να φύεται από το τμήμα του χείλους που δεν έχει διασωθεί, με αποτέλεσμα η ανοδική φορά της λαβής να αναπτύσσεται πάνω από το ύψος του χείλους, αυξάνοντας και το συνολικό ύψος του αγγείου. Μόνον το παράδειγμα 42.JAR17 διασώζει πλήρως τη λαβή του, η οποία φέρει σε κάθετη φορά στενή νεύρωση. Επιπλέον παρατηρείται ότι, κατά το β΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. συνυπάρχουν και οι δύο τεχνικές διακόσμησης των όλπεων που χρησιμοποιούνται κατά κόρον στην ελληνιστική Αλεξάνδρεια και την ανατολική Μεσόγειο. Ο λόγος για τις δύο όλπες 41.JAR16 και 42.JAR17 που είναι διακοσμημένες με ένα σύνολο τριών ερυθρών γραμμών η καθεμία. Πριν από τις ερυθρές γραμμές θα

[407] Οι τέσσερις (4) όλπες που χρονολογούνται στον ύστερο 3ο-αρχές 2ου αι. π.Χ. και στοιχειοθετούν τη δεύτερη χρονολογική ομάδα είναι οι εξής: 44.JAR.19, 52.JAR.27, 54.JAR.29, 55.V.1.
[408] Οι διαστάσεις της όλπης με αριθμό καταλόγου 41.JAR.16 είναι: διάμ. χείλ. 2,6 εκ. / διάμ. βάσ. 4 εκ. / μέγ. διάμ. 6,7 εκ. / ύψ. 18,3 εκ.
[409] Οι διαστάσεις της όλπης με αριθμό καταλόγου 42.JAR.17 είναι οι εξής: διάμ. χείλ. 4,3 εκ. / διάμ. βάσ. 4,9 εκ. / μέγ. διάμ. 8,2 εκ. / ύψ. 15,9 εκ.
[410] Οι διαστάσεις της όλπης με αριθμό καταλόγου 43.JAR.18 είναι: διάμ. χείλ. 5,2 / διάμ. βάσ. 4,1 / μέγ. διάμ. 6,7 / ύψ. 16,9.

πρέπει να έχουν διακοσμηθεί με ένα πολύ αραιό ερυθρό υάλωμα ώστε να αποφευχθεί να μείνουν αβαφείς. Με μια πιο λεπτομερή παρατήρηση φαίνεται ότι, το ζεύγος των δύο πρώτων ερυθρών γραμμών βρίσκεται πάνω από το ήμισυ του ύψους των αγγείων ενώ, η τρίτη γραμμή βρίσκεται στο κάτω μέρος των αγγείων. Ο δεύτερος τρόπος διακόσμησης, είναι εκείνος που συναντάται και σε άλλους τύπους αγγείων, όπως οι σκύφοι[411] αλλά και τα άωτα σκυφίδια[412], και διατηρείται στο 43.JAR18. Αναφέρομαι στην τεχνική της εμβάπτισης, σύμφωνα με την οποία το αγγείο έχει «εμβαπτιστεί» μέσα σε ένα σκεύος με ερυθρή βαφή ξεκινώντας από το άνω μέρος και φθάνοντας σε κάποιο ενδεικτικό ύψος πριν τη βάση του. Κατά τη διάρκεια του στεγνώματος, η βαφή θα πρέπει να έχει «τρέξει» προς το κατώτερο τμήμα του σώματος με αποτέλεσμα να δημιουργούνται οι λεγόμενες καταλιβάδες. Σε αυτή την όλπη δεν φαίνεται να υπάρχουν καταλιβάδες, μόνο μερικά ίχνη ερυθρής βαφής στο αδιακόσμητο τμήμα ως αποτέλεσμα της απροσεξίας των τεχνιτών. Αξίζει να σημειωθεί ότι και στα τρία παραδείγματα, η ερυθρή βαφή είναι αρκετά αραιή χωρίς την απαραίτητη πυκνότητα για την επίτευξη έντονης διχρωμίας ενώ παράλληλα, και οι ερυθρές γραμμές στα 41.JAR16 και 42.JAR17, αλλά και η διαχωριστική γραμμή της εμβάπτισης στο 43.JAR18, δεν είναι επιμελώς σχεδιασμένες πιθανόν, ως ένδειξη της ταχύτητας της παραγωγής. Τέλος, υποτυπώδης εγχάραξη διακρίνεται στο ύψος της λαβής στο 43.JAR18, η οποία δεν διατρέχει όλη την περίμετρο του σημείου και θα πρέπει να είναι κι αυτή αποτέλεσμα της μικρότερης ποιότητας στο πλαίσιο μαζικής παραγωγής. Την ίδια στιγμή, τόσο η τυπολογία των σχημάτων, όσο και ο πηλός αυτών των αγγείων, μαρτυρούν το ενδεχόμενο μιας τοπικής παραγωγής με τον πηλό να είναι ωχροκίτρινος με ορισμένα ίχνη λευκών εγκλεισμάτων (μαρμαρυγία)[413]. Η χρονολόγηση των εν λόγω παραδειγμάτων έχει τεθεί με βάση ορισμένα παράλληλα που κατέστη δυνατό να εντοπιστούν στην ίδια την Αλεξάνδρεια και το νεκροταφείο Hadra[414] αλλά και με την

[411] Βλ. ενδεικτικά παρακάτω, με επιπλέον βιβλιογραφία, τον σκύφο από το Υπόγειο Α του Shatby με αριθμό καταλόγου 88.T25.

[412] Ballet 2009, 162-4, εικ. 17.1-10 (παραδείγματα echinus bowl από Κύπρο και Αλεξάνδρεια).

[413] Σχετικά με το ζήτημα της τοπικής αλεξανδρινής παραγωγής εμπνευσμένη από κυπριακά πρότυπα ή ακόμη και για το ενδεχόμενο της εισαγωγής των αγγείων από την Κύπρο και συγκεκριμένα την Πάφο, βλ. Ballet 2009, 167-9, εικ. 17.19-23.

[414] Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 35. Το εν λόγω παράδειγμα μπορεί να διαθέτει μια παρόμοια κάθετη λαβή με εκείνες των όλπεων από το Shatby ωστόσο, το σώμα του είναι εμφανώς πιο ραδινό σχηματίζοντας ένα ελαφρώς σιγμοειδές προφίλ. Το ίδιο προφίλ θα πρέπει να φέρει και μία ακόμη όλπη από το νεκροταφείο του Shatby, αλλά αυτή τη φορά από το Υπόγειο Γ (Βλ. Simony 2019, 87, εικ. 92a, αρ. 62 (L5 E) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.). Αντιθέτως και οι δύο όλπες από το Υπόγειο Α φέρουν ένα καμπύλο προφίλ.· Επιπλέον, η όλπη 43.JAR18 θα μπορούσε να συγκριθεί και με ένα ακόμη παράδειγμα από το νεκροταφείο της Hadra. Βλ. Adriani 1940, πίν. XLVI, εικ. 4. Συγκεκριμένα ομοιάζει το προφίλ με το παράδειγμα από τη Hadra να ελλείπεται της λαβής του. Ακόμη, η όλπη 42.JAR17 θα μπορούσε να

αντιπαραβολή ορισμένων όλπεων από τον ελλαδικό χώρο[415] για την ακριβέστερη εκτίμηση της χρονολόγησης.

Η δεύτερη ομάδα των όλπεων του Υπογείου Α του Shatby εκτιμάται ότι χρονολογείται στον ύστερο 3ο και στις αρχές του 2ου αι. π.Χ. βάσει τυπολογικών κριτηρίων. Πιο συγκεκριμένα, η όλπη με αριθμό καταλόγου 44.JAR.19[416] (εικ. 87) αποτελεί ένα παράδειγμα που προβληματίζει τόσο για τις αναλογίες που φέρει και τη «χονδροειδή» κατασκευή του, όσο και για τις λεπτομέρειες του σχήματός του, στοιχεία τα οποία θα το έκαναν να μεταβεί στην πρώτη χρονολογική ομάδα του β΄ μισού του 3ου αι. π.Χ. Ωστόσο, μια προσεκτικότερη παρατήρηση και κρίνοντας από ορισμένα παραδείγματα τόσο από την Αλεξάνδρεια όσο και την Κύπρο, μπορεί εύλογα να χρονολογηθεί και στις αρχές του 2ου αι. π.Χ. Για παράδειγμα, το έξω νεύον χείλος, η έντονη αυλάκωση που φέρει μεταξύ χείλους και κάθετης ταινιωτής λαβής, η καμπυλότητα του σώματός του αλλά και η απουσία βάσης, είναι χαρακτηριστικά που απαντώνται σε ορισμένες όλπες από ο νεκροταφείο της Hadra[417] και του Mustapha Pasha (Kamel)[418]. Επιπλέον, σαφή παράλληλα έχει δημοσιεύσει ο Ballet με τις ομοιότητες τους με την όλπη του Shatby να είναι έντονες και τη χρονολόγησή του να φτάνει έως και το β΄ μισό του 2ου αι. π.Χ.[419] Οι επιρροές των κεραμικών εργαστηρίων των δύο περιοχών, Κύπρου και Αλεξάνδρειας, είναι φανερές και με τις πιθανότητες εισαγωγών εξίσου μεγάλες. Με τη μακροσκοπική εξέταση που μπορεί να γίνει τουλάχιστον σε αυτό το σημείο της έρευνας, φαίνεται ότι η όλπη 44.JAR19 έχει κατασκευαστεί σε κάποιο αλεξανδρινό εργαστήριο, μεγαλώνοντας τον κατάλογο των αγγείων τοπικής παραγωγής που έχουν αποκαλυφθεί στο Shatby.

παραλληλιστεί με αυτό το παράδειγμα ως προς τη διακόσμηση με το σύνολο των ερυθρών γραμμών που φέρουν.

[415] Η Κόρινθος είναι η μοναδική περιοχή από τον ελλαδικό χώρο, με βάση την έρευνά μου έως τώρα, που μπορεί έχει αποκαλύψει σε έναν μικρό βαθμό, όλπες με τη «χονδροειδή» κατασκευή και το καμπύλο προφίλ που έχει αποκαλύψει το Υπόγειο Α του Shatby. Ενδεικτικά, βλ. James 2018, εικ. 44, αρ. 321 (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Κόρινθος)· Πρβλ. McPhee 2012, εικ. 31, αρ. V-52 (Οινοχόη, ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Κόρινθος)· Ωστόσο, παρόμοιου τύπου όλπες με μια «χονδροειδή» διαμόρφωση αλλά με διαφορετικά τα στοιχεία του ώμου, του χείλους και της λαβής, έχουν αποκαλυφθεί στην ελληνιστική νεκρόπολη της Ρόδου, τα οποία φαίνεται να είναι αρκετά υστερότερα χρονολογικά. Βλ. Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 76, πίν. 24β, 26β, αρ. Π5975 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 19β, 24β, αρ. Π5569 (β΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.).

[416] Οι διαστάσεις της όλπης με αριθμό καταλόγου 44.JAR19 είναι: διάμ. χείλ. 4,7 εκ. / διάμ. βάσ. 4,3 εκ. / μέγ. διάμ. 8,4 εκ. / ύψ. 18,5 εκ.

[417] Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 15 & πίν. XLIV, εικ. 4.

[418] Adriani 1936, 144, εικ. 65, αρ. 1.

[419] Ballet 2009, 167-70, εικ. 17.19 & 17.21 (Αλεξάνδρεια).

Το επόμενο παράδειγμα όλπης της δεύτερης χρονολογικής ομάδας με αριθμό καταλόγου 52.JAR.27[420] (εικ. 88), απασχόλησε ιδιαίτερα την έρευνα κυρίως, στην εύρεση τυπολογικών παραλλήλων. Μέχρις αυτό το σημείο, τα παράλληλα αυτού του αγγείου έχουν εντοπιστεί μόνο σε αλεξανδρινό αλλά και ευρύτερα, αιγυπτιακό έδαφος προσφέροντας τη δυνατότητα να μιλάμε για ένα εξόφθαλμο παράδειγμα τοπικής παραγωγής των Αιγυπτίων που αναζητά τις τυπολογικές αναφορές του πολύ πίσω στο χρόνο. Πιο συγκεκριμένα, η όλπη διαθέτει έναν βραχύ, στενό λαιμό με ελαφρώς διαφώνιο προφίλ που απολήγει σε ένα χείλος που κάμπτεται ελάχιστα προς τα έξω (έξω νεύον). Κάθετη ταινιωτή λαβή φύεται από το λαιμό και ενώνεται με το χείλος, ξεπερνώντας το ύψος του χείλους και αυξάνοντας το ύψος του αγγείου. Στο εν λόγω παράδειγμα η λαβή δεν έχει διασωθεί ωστόσο, οι τυπολογικά συγγενείς όλπες βοηθούν στην ανασύσταση του αγγείου. Ακόμη, το αρυβαλλοειδές, ωοειδές σώμα που απολήγει σε οξυπύθμενη βάση, αποδεικνύει ότι πρόκειται για ένα αγγείο που δεν προορίζεται να στέκεται όρθιο αλλά, να μεταφέρει υγρές προσφορές όπως αρωματικά έλαια σε ένα ταφικά περιβάλλον. Στο πλαίσιο της διακόσμησης του αγγείου, η ερυθρή απολεπισμένη βαφή που φέρει στο σύνολο της εξωτερικής επιφάνειάς του φαίνεται να το καθιστά ερυθροβαφές. Τα παράλληλά του, όπως ήδη αναφέρθηκε, εντοπίστηκαν μόνο σε αιγυπτιακό έδαφος[421] με τα προγενέστερα να χρονολογούνται στο β΄ μισό της 2ης χιλιετίας π.Χ. και συγκεκριμένα στα 1570-1544 π.Χ.[422]. Πρόκειται για ορισμένα παρόμοια δείγματα όλπεων ή τουλάχιστον αγγείων μεταφοράς υγρών προϊόντων που εντοπίστηκαν σε ταφικά σύνολα της περιοχής Kom Abu Radi, νοτίως του Καΐρου και ανατολικά της περιοχή του Φαγιούμ, στο πλαίσιο σωστικών ανασκαφών. Ήδη από την εποχή του Νέου Βασιλείου, τέτοιου είδους αγγεία χρησιμοποιούνταν για υγρές προσφορές (χοές) στο πλαίσιο ταφικών τελετουργικών που αντανακλούν την επιρροή του σε πολύ μεταγενέστερες περιόδους ως μια αίσθηση τυπολογικής συνέχειας των κεραμικών αντικειμένων των προγόνων. Το ακριβέστερο παράλληλο της όλπης

[420] Οι διαστάσεις της όλπης με αριθμό καταλόγου 52.JAR27 είναι: διάμ. χείλ. 3,3 εκ. / διάμ. βάσ. 1,2 εκ. / μέγ. διάμ. 6,1 εικ. / ύψ. 10,1 εικ.

[421] Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί η έντονη παρουσία του τύπου σε περιοχές του Ισραήλ με τη χρονολόγησή του να περιορίζεται στον 9ο-8ο αι. π.Χ. Συνεπώς, θα ήταν εύλογη μια υπόθεση σχετικά με την αιγυπτιακή παραγωγή του τύπου και την έντονη εμπορική δραστηριότητα της Αιγύπτου με Μέση Ανατολή και το Ισραήλ. Φυσικά μια ισραηλινή τοπική παραγωγή στο πλαίσιο των επιρροών από τα αιγυπτιακά πρότυπα, δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί. Ενδεικτικά, βλ. Aharoni. M&Y 1976, 74-5, εικ. 1, αρ. 13-16 (800-701 π.Χ.) (Tell Beit Mirsim Stratum A2, Ισραήλ) & 76-7, εικ. 2, αρ. 14-16 (800-701 π.Χ.) (Lachish Stratum III, Ισραήλ) & 78-9, εικ. 3, αρ. 14-16 (800-701 π.Χ.) (Arad Stratum VIII, Ισραήλ) & 80-1, εικ. 4, αρ. 14-16 (800-701 π.Χ.) (Beer-sheba Stratum II, Ισραήλ) & 82, εικ. 5, αρ. 14-16 (800-701 π.Χ.) (Beth-shemesh IIc, Ισραήλ).

[422] Fattah 2000, εικ. 3, αρ. 3.11, 3.14, 3.15.

52.JAR27 έχει αποκαλυφθεί στο γειτονικό νεκροταφείο της Hadra, νοτίως του Shatby, με τον ανασκαφέα Adriani ήδη από το 1940 να το εντάσσει στα σχέδιά του[423]. Συναφές αγγείο έχει έρθει στο φως από την περιοχή του Mustapha Pasha (Kamel) μόνο που αυτό, διαθέτει ένα πιο σφαιρικό πεπλατυσμένο σώμα, διατηρώντας όμοια τα υπόλοιπα ανατομικά στοιχεία του χείλους και της λαβής[424]. Συνεπώς, η εμφάνιση του ιδιαίτερου αυτού τύπου της όλπης στα ελληνιστικά στρώματα των νεκροπόλεων του Mustapha Pasha (Kamel) και της Hadra, φαίνεται να εξηγεί την ένταξη του 52.JAR27 στη δεύτερη χρονολογική ομάδα των όλπεων του Shatby[425] και στον ύστερο 3ο-αρχές του 2ου αι. π.Χ.

Τα δύο επόμενα παραδείγματα όλπεων του καταλόγου φέρουν τους αριθμούς 54.JAR.29[426] (εικ. 89) και 55.V.1[427] (εικ. 90). Έχουν διασωθεί αποσπασματικά με το ανώτερο μέρος του σώματος του λαιμού και της λαβής να απουσιάζουν. Βάσει των διαθέσιμων τυπολογικών κριτηρίων που διαθέτουμε, φαίνεται να ανήκουν σε ένα ύστερο τύπο και δικαίως να εντάσσονται στον περίοδο του ύστερου 3ου και των αρχών του 2ου αι. π.Χ. Είναι φανερό ότι, ούτε τα εν λόγω παραδείγματα διαθέτουν βάση, όπως και τα πρωιμότερα παραδείγματα που συζητήθηκαν παραπάνω ωστόσο και ανήκουν στην πρώτη χρονολογική φάση ωστόσο, το διαγώνιο προφίλ που φαίνεται να έχει σε όλο το ύψος τους, θυμίζει υστερότερα παράλληλα που έχουν εντοπιστεί τόσο στις νεκροπόλεις της Αλεξάνδρειας όσο και στη Ρόδο. Οι ανασκαφές του Breccia, για παράδειγμα, από στο νεκροταφείο του Shatby (Ταφικό Υπόγειο Α)[428], αλλά και αυτές της γερμανικής αποστολή των Rummel και Schmidt (Ταφικό Υπόγειο Γ)[429], έφεραν στο φως όλπες αυτού του τύπου, με το νεκροταφείο της Hadra να μην στερείται παρόμοιων δειγμάτων[430]. Ακόμη, η περίπτωση της ελληνιστικής νεκρόπολης της Ρόδου μαρτυρά τις έντονες εμπορικές και εργαστηριακές σχέσεις των περιοχών της ανατολικής

[423] Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 36.
[424] Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 17.
[425] Εύλογος παραλληλισμός μπορεί να γίνει με τον άωτο μικρογραφικό πίθο που φέρει αριθμό καταλόγου 53.JAR.28, ως προς τη στενή διαμόρφωση του στενού λαιμού – χείλους αλλά και την οξυπύθμενη διαμόρφωση της βάση τους.
[426] Οι διαστάσεις της όλπης με αριθμό καταλόγου 54.JAR.29 είναι οι εξής: διάμ. χείλ. 5,7 εκ. / μέγ. διάμ. 6,4 εκ. / ύψ. 12,1 εκ.
[427] Οι διαστάσεις της όλπης με αριθμό καταλόγου 55.V1 είναι: μέγ. διάμ. 3,9 εκ. / ύψ. 5,8 εκ.
[428] Breccia 1912, 87, εικ. 44, αρ. 261.
[429] Simony 2019, 86-7, εικ. 62 (L5 E) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.).
[430] Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 24 & 117, εικ. 53, αρ. 15, 33.

Μεσογείου[431] με το πλήθος των όλπεων που έχει αποκαλύψει[432]. Η έρευνα σχετικά με τον τόπο παραγωγής μπορεί να λάβει ως δεδομένο τον τοπικό πηλό, από τον οποίο φαίνεται στα σημεία των τομών να είναι κατασκευασμένες οι δύο όλπες, υποθέτοντας την παραγωγή του σε ένα αλεξανδρινό εργαστήριο.

4.5. ΛΑΓΥΝΟΣ

Το ρεπερτόριο του κεραμικού βίου αντανακλάται με τον καλύτερο τόπο στα ταφικά περιβάλλοντα των ελληνιστικών χρόνων και των νεκροπόλεων της Αλεξάνδρειας. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της λαγύνου· ενός επιτραπέζιου σκεύους που χρησιμοποιήθηκε εκτενώς για το σερβίρισμα του κρασιού. Δεν είναι λίγες οι αρχαίες πηγές[433] που αναφέρουν την μεταφορά της λαγύνου το συμποσιαστών με την οικία τους κατευθυνόμενοι στον προκαθορισμένο *ανδρώνα* για την τέλεση του συμποσίου[434]. Ωστόσο, λόγω τους κλειστού σχήματός του και της εύκολης μεταφοράς του, ήταν ένα από τα αγγεία που εξυπηρετούσαν και το εμπόριο του κρασιού παράλληλα με τους εμπορικούς αμφορείς[435], εμπλουτίζοντας την τυπολογία των εμπορικών αγγείων που χρησιμοποιούνταν γι' αυτό το σκοπό. Οι λάγυνοι που εξυπηρετούσαν αυτή τη λειτουργία θα πρέπει να είναι πρωιμότεροι από τις διακοσμημένες λαγύνους που θα συζητηθούν παρακάτω και πιθανότατα η παραγωγή τους ξεκίνησε στο β΄ τέταρτο του 3ου αι. π.Χ.[436] Ήταν κατασκευασμένες πιο αδρά και

---

[431] Στη λίστα αυτή μπορεί αν προστεθεί και το νησί της Κύπρου, με ορισμένα παραδείγματα όλπεων που έχουν έρθει στο φως από την περιοχή της Πάφου και συμβάλλουν στη χρονολόγηση του υλικού του Shatby. Βλ. Hayes 1991, πίν. VII, αρ. 3 & 160, αρ. 51, 53, εικ. XVI, αρ. 9-10· Πρβλ. παραδείγματα όλπεων από τον ελλαδικό χώρο. Ενδεικτικά: Εγγλέζου 2005, 107, πίν. 39, αρ. 494 (3ος αι. π.Χ.) & 120, πίν. 96, αρ. 557 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Κρήτη)· Robinson 1933, πίν. 35, αρ. P-62, P-63 (πριν το 479 π.Χ.) (Όλυνθος)

[432] Γιαννικουρή κ.α. 1986, 96, πίν. 11α (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 109, πίν. 24β, πίν. 26β, αρ. Π5975 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 19β, 24β, αρ. Π5569 (β΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.) & 110, πίν. 25α-β, αρ. Π4221, Π4222, Π1447 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.).

[433] Πιο συγκεκριμένα, ο τύπος της λαγύνου εμφανίζεται στις αρχαίες πηγές ήδη από τον 4ο αι. π.Χ. Αναφέρονται σε ένα τύπο που έφερε μακρύ, λεπτό λαιμό, μία λαβή και ήταν φημισμένος για το γουργουρητό ήχο που έκανε το κρασί όταν χυνόταν (Ενδεικτικά, βλ. Pierobon 1979· Leroux 1913, 73-9· Zahn 1908, 70-1· Anderson 1954, 156· Rotroff 1997, 226· Ενώ, ο Αθήναιος (Athenaios 7.276a-c, 11.499b-e) και ο Πλούταρχος (*Συμποσιακά,* 1.614e-f.) φαίνεται να είναι οι πολυτιμότερες αρχαίες πηγές που αναφέρονται στον τύπο.

[434] Ο εκάστοτε συμποσιαστής συνεισέφερε στην υλοποίηση του συμποσίου φέροντας το δικό του κρασί μέσα σε μία λάγυνο, η χωρητικότητα της οποίας εκτιμάται ότι ήταν, περίπου η ποσότητα κρασιού δώδεκα κοτυλών (Rotroff 1997, 226 & υποσημ. 31).

[435] Ενδεικτικά, βλ. Rotroff 2006, 59.

[436] Rotroff 1997, 226· Ωστόσο, η ίδια συγγραφέας αναφέρει σχεδόν είκοσι χρόνια αργότερα ότι, η εν λόγω παραγωγή των λαγύνων θα πρέπει να ξεκίνησε τα α΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. (Rotroff 2006, 83)· Το

δεν έφεραν διακόσμηση, με τον πηλό τους να είναι λιγότερο επεξεργασμένος, με την ανάλυση του οποίου εντοπίζονται τα διάφορα κέντρα παραγωγής[437]. Αυτού του είδους οι χονδροειδείς λάγυνοι ήταν περίπου 30 εκ. σε ύψος, με τις επιτραπέζιες να μην ξεπερνούν τα 22 εκ. Ένα στοιχείο που επιβεβαιώνει τον εμπορικό τους χαρακτήρα, είναι αυτό της σφράγισης. Ακολουθούσαν το μοντέλο των εμπορικών αμφορέων και δεν είναι οι περιπτώσεις που στη λαβή τους φέρουν σφράγιση με στοιχεία χρονολόγησης και τόπου παραγωγής[438].

Η δεύτερη και υστερότερη χρονολογικά κατηγορία, αποδεικνύει την ιδιαίτερη σημασία των τεχνιτών που έδιναν προς την εξυπηρέτηση των καθημερινών βασικών αναγκών τους. Στο δ΄ τέταρτο του 3ου αι. π.Χ. θα πρέπει να αναπτύχθηκε η παραγωγή των λαγύνων με κατεξοχήν επιτραπέζιο σκοπό[439], μια χρονολόγηση στην οποία συμβάλει και η γραπτή διακόσμηση την οποία έφεραν[440]. Πρωταγωνιστικό ρόλο σε αυτόν τον τύπο έχουν εκείνες με το λευκό βάθος και την πολύχρωμη φυτική διακόσμηση με την ιδιαίτερη δημοτικότητά τους στην ανατολική Μεσόγειο μεταξύ του 150 και του 50 π.Χ.[441] Πρωταγωνιστές στην παραγωγή του τύπου φαίνεται να είναι ορισμένα κέντρα της ανατολικής Μεσογείου, με την Πέργαμο να είναι η περιοχή στην οποία έχουν εντοπισθεί μαζικότερα τέτοιου είδους λάγυνοι[442]. Τα εργαστήρια της Κύπρου[443], με πολυάριθμους τάφους να έχουν αποκαλύψει έναν μεγάλο αριθμό λαγύνων, δεν θα πρέπει να λησμονείται, την ίδια στιγμή που και άλλες περιοχές της Ελλάδας, του Ισραήλ και της βόρειας Αφρικής παράγουν τις δικές τους εκδοχές λαγύνων[444]. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί μια ενδιαφέρουσα άποψη της

πρωιμότερο ασφαλές παράδειγμα για αυτή την κατηγορία των λαγύνων θα πρέπει να είναι αυτό από την Κορώνη και τα κατάλοιπα ενός στρατοπέδου των Πτολεμαίων. Συγκεκριμένα, βλ. Vanderpool 1962, πίν. 21 (περ. 260 π.Χ.). Ενώ, η εύρεση μιας παρόμοιας λαγύνου Χίου σε συνδυασμό με τα χρονολογικά στοιχεία από την Κορώνη υποδεικνύουν ότι η εισαγωγή του σχήματος στον ελλαδικό χώρο (από τα εργαστήρια της ανατολικής Μεσογείου, πιθανόν την Πέργαμο) θα πρέπει να έγινε γύρω στο 275 π.Χ. (Rotroff 2006, 84).

[437] Rotroff 2006, 83.

[438] Σύμφωνα με την έρευνα και την εξέταση των σφραγισμάτων που έφεραν οι λάγυνοι, σημαντικά κέντρα παραγωγής κρασιού θα πρέπει να ήταν η Χίος και η Ρόδος (Rotroff 2006, 83)· Επιπλέον, βλ. Grace 1952, 519· 1956b, 166; Grace and Savvatianou-Petropoulakou 1970, p. 361· Hayes 1991, 18-9, εικ. Χ, αρ. 1, 8, πίν. IV, αρ. 2, 3, 5-7 (περιπτώσεις από το νησί της Ρόδου).

[439] Rotroff 2006, 83.

[440] Σχετικά παραδείγματα από την Αθηναϊκή Αγορά, βλ. στο: Rotroff 1997, 228-9., αρ. 1503-1526, πίν. 115-6, 147, εικ. 88-90.

[441] Rotroff 1997, 227· Ωστόσο, αυτή η κατηγορία των λαγύνων δεν ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής στον Αθήνα μέχρι και το τελευταίο τέταρτο του 2ου αι. π.Χ. (Rotroff 1997, 228).

[442] Schäfer 1968, 109-10.

[443] Ενδεικτικά, βλ. Leroux 1913, 30, 103· Rotroff 1997, 226, υποσημ. 35.

[444] Από τον ελλαδικό χώρο, το Άργος και η Σάμος μπορούν να θεωρηθούν ως κέντρα παραγωγής αυτού του τύπου αγγείων. Ενδεικτικά, βλ. Rotroff 1997, 225, υποσημ. 29.

Andrea Berlin, η οποία έθεσε εκ νέου το ζήτημα της προέλευσης των λαγύνων υποστηρίζοντας ότι οι πρώτες λάγυνοι θα πρέπει να ήταν μεταλλικές και να δημιουργήθηκαν για τον εορτασμό των *λαγυνοφόρφων* στην Αλεξάνδρεια και στη συνέχεια να αντιγράφηκαν σε πηλό[445]. Η άποψη αυτή με δυσκολία θα μπορούσε να ερμηνεύσει την παρουσία των λαγύνων της πρώτης κατηγορίας και αυτών που χρησιμοποιούνταν στο εμπόριο ή στην απλή μεταφορά του κρασιού. Ωστόσο, η ακριβείς χρονολογία της καθιέρωσης της εορτής των *λαγυνοφορίων* παραμένει άγνωστη, με τα έως τώρα δεδομένα να την τοποθετούν στο β΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. και στα χρόνια του Πτολεμαίου Δ΄ του Φιλοπάτορα και της συζύγου του της Αρσινόης Γ΄.[446] Ωστόσο, με δεδομένη την ύπαρξη των χονδροειδών λαγύνων τουλάχιστον μισό αιώνα πριν τις διακοσμημένες, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι μεταλλικές θα αποτελούσαν ευκολότερα πρότυπο για τις διακοσμημένες λαγύνους παρά για τις χονδροειδείς, ως μια προσπάθεια απομίμησης της τρυφής που έφερε το μέταλλο καθ' αυτό. Ενώ, τέλος, στην εορτή των *λαγυνοφορίων* οι συμμετέχοντες θα πρέπει έφεραν μαζί τους κρασί σε χονδροειδείς λαγύνους για την τέλεση της εορτής, σε παραλληλισμό των συμποσιαστών της αρχαϊκής και κλασικής Αθήνας. Κατά συνέπεια, η πρακτικότητα των χονδροειδών λαγύνων και η ευκολία στη μεταφορά και το σερβίρισμα του κρασιού θα πρέπει να ήταν εκείνα τα στοιχεία που ενέπνευσαν τους τεχνίτες να παράγουν πολυτελή μεταλλικά αγγεία του ίδιου τύπου και όχι το αντίστροφο.

Η συμμετοχή της Αλεξάνδρειας στη συζήτηση περί προέλευσης και παραγωγής των λαγύνων φέρνει στο προσκήνιο την παρουσία του τύπου στα ταφικά περιβάλλοντα της πόλης. Δεν θα ήταν λάθος να παραλληλιστεί η μεταφορά του κρασιού με τις λαγύνους στην εορτή των *λαγυνοφορίων*, με την αντίστοιχη μεταφορά κρασιού και υγρών προσφορών σε περιπτώσεις ταφικών τελετουργικών που ελάμβαναν χώρα στις νεκροπόλεις της Αλεξάνδρειας. Μια υπόθεση που συναντά το αρχαιολογικό της τεκμήριο σε ορισμένα ταφικά συμφραζόμενα της πόλης, με τις περιπτώσεις της Hadra[447] και του Shatby να πρωταγωνιστούν, συμπληρώνοντας παράλληλα το κεραμικό corpus που χρησιμοποιούταν σε νεκρικές τελετές. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρομαι στη λάγυνο 45.JAR.20 του καταλόγου, που αποτελεί και το μοναδικό παράδειγμα αυτού του τύπου που εντοπίστηκε στις νεότερες ανασκαφές στο Shatby

[445] Rotroff 2006, 83. Πιο συγκεκριμένα, βλ. Berlin 1997, 42-3.
[446] Fraser 1972 (Vol. 1), 203-4· (vol. 2) 344-5, υποσημ. 112· Zanker 1989, 50-5.
[447] Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 48.

(εικ. 91α-β). Η εύρεσή του στο επιφανειακό στρώμα της ανασκαφής δεν βοηθά στην ανασύσταση του κεραμικού συνόλου ενός χώρου ωστόσο, δεν παύει να βρίσκεται σε ένα νεκρικό περιβάλλον αναζητώντας ερμηνεία. Τυπολογικά εντάσσεται στην πρώτη κατηγορία που συζητήθηκε παραπάνω και στις λαγύνους που εξυπηρετούσαν εμπορικούς σκοπούς διατηρώντας τον επιτραπέζιο χαρακτήρα τους. Ενώ, σύμφωνα με την ομαδοποίηση των κυπριακών λαγύνων από τον Westholm, μπορεί να αποτελέσει μέρος της δεύτερης ομάδας, οι λάγυνοι της οποίας διαθέτουν ίδιο ύψος στο άνω και κάτω μέρος του σώματός τους[448]. Η ένταξη σε αυτή την κατηγορία δε μαρτυρά την πλήρη απουσία διακόσμησης της εξωτερικής της επιφάνειας[449] καθώς, διακρίνεται ένα ελαφρώς απολεπισμένο αραιό, ερυθρό υάλωμα με εμφανή τα αποτυπώματα του χρωστήρα, ιδίως στο κάτω μέρος του σώματός της. Ο σχετικά βραχύς κυλινδρικός λαιμός από τον οποίο φύεται ταινιωτή κάθετη λαβή[450] και ενώνεται με το άνω μέρος του αμφικωνικού σώματός της και η δακτυλιόσχημη βάση της με τη στενή αυλάκωση στο σημείο της ένωσης με το σώμα, ανταποκρίνονται στην ελληνιστική εκδοχή του σχήματος[451]. Η παρατήρηση της εξέλιξης της ελληνιστικής λαγύνου με παραδείγματα από την Αλεξάνδρεια[452] και τον ελλαδικό χώρο[453] μας φέρνει κοντά σε ορισμένα χρονολογικά συμπεράσματα. Η πρώιμη λάγυνος από την Κορώνη του α΄ μισού του 3ου αι. π.Χ. με το σφαιρικό πεπλατυσμένο σώμα[454], αντιπαραβάλλεται με ένα σύνολο λαγύνων της Αλεξάνδρειας που δημοσίευσε ο Enklaar και προδίδουν την εξέλιξη του τύπου κατά τον 3ο και 2ο αι. π.Χ.[455]. Η τελευταία χρονολόγηση φαίνεται να

---

[448] Για την κατηγοριοποίηση των κυπριακών λαγύνων, βλ. Westholm 1956, 59· Επιπλέον, βλ. Rotroff 1997, 228· Σχετικά με αντίστοιχα παραδείγματα αβαφών λαγύνων από τη Ρόδο που ανήκουν στη δεύτερη ομάδα του Westholm, καθώς και ορισμένες τυπολογικές και διακοσμητικές παρατηρήσεις σχετικά με αυτά, βλ. Γιαννικουρή κ.ά. 1990, 176.

[449] Παραδείγματα τριών αβαφών λαγύνων έχουν εντοπιστεί στην Αθηναϊκή Αγορά. Σχετικά, βλ. Rotroff 1997, 396-7, αρ. 1554-6, πίν. 121, εικ. 94.

[450] Παραδείγματα από την Αθηναϊκή Αγορά με στρεπτή λαβή, βλ. στο: Rotroff 1997, 229, αρ. 1527-1532, πίν. 117, εικ. 90-1· Επιπλέον, ένα παράδειγμα από την Πάφο της Κύπρου, βλ. στο: Hayes 1991, εικ. XXV, αρ. 9.

[451] Σχετικά, βλ. Rotroff 1997, 226, 228.

[452] Εκτός από το νεκροταφείο της Hadra που σημειώθηκε παραπάνω (βλ. υποσημ. 16), το νεκροταφείο του Mustapha Pasha (Kamel) έχει αποκαλύψει ένα ακόμη παράλληλο. Βλ. Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 1 (Πρβλ. τη λάγυνο με τον αρ. 5).

[453] Πρβλ. Γιαννικουρή κ.α. 1990, 176, πίν. 91α (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 91β (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 91γ (2ος αι. π.Χ.) & Πατσιάδα 1990, πίν. 83γ (ύστ. 2ος αι. π.Χ.). Το εν λόγω παραδείγματα από την ελληνιστική νεκρόπολη της Ρόδου παρουσιάζουν μια σαφή τυπολογική εξέλιξη της λαγύνου από τις αρχές του 3ου έως και τον 2ο αι. π.Χ., με το χαρακτηριστικό της καμπύλης που σχηματίζει η λαβή στον κάθετο άξονά της να αποκλείει τις συγκεκριμένες λαγύνους από τα ακριβή παράλληλα της λαγύνου του Shatby. Ωστόσο, τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά τους, με το αμφικωνικό σώμα και τη δακτυλιόσχημη βάση τους τα καθιστά άξια προς σχολιασμό· Επιπλέον, βλ. Ανδρέου 1994, πίν. 149γ (για ένα παράδειγμα από τη Λευκάδα του ύστ. 3ου-αρχ. 2ου αι. π.Χ.).

[454] Βλ. υποσημ. 4.

[455] Enklaar 1988, 24, εικ. 23-4.

ανταποκρίνεται περισσότερο στο σχήμα του αγγείου από το Shatby ωστόσο, κρίνεται απαραίτητη μια σύγκριση με ορισμένα παραδείγματα από την Αθηναϊκή Αγορά. Αν ληφθεί ως δεδομένο ότι η λαβή των λαγύνων φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού, όχι πολύ κάτω από το χείλος του αγγείου, θα πρέπει να γίνει σαφές ότι ο λαιμός του 45.JAR20 δεν θα πρέπει να είναι πολύ ψηλότερος από αυτόν που έχει διασωθεί[456]. Συνεπώς, φαίνεται να ομοιάζει περισσότερο με το παράδειγμα αρ. 114 που έχει δημοσιεύσει η Rotroff από την αρχαία Αγορά της Αθήνας και χρονολογείται στα 175-125 π.Χ.[457] Το αμφικωνικό σώμα αλλά με επιφάνειες που παρουσιάζουν ελαφρά καμπύλη είναι χαρακτηριστικά που φέρουν και τα δύο αγγεία. Παρεμφερή είναι και τα υπόλοιπα παραδείγματα από την Αθηναϊκή Αγορά με προεξέχον το αρ. 110[458] ωστόσο, η γωνίωση που σχηματίζεται στο μέσον του σώματος δημιουργώντας το αμφικωνικό προφίλ είναι διαφορετική, κάνοντάς τη να φαίνεται σαν μια νεύρωση. Ωστόσο, η λαβή του αρ. 110 φαίνεται να ομοιάζει με το παράδειγμα από το Shatby καθώς, φύονται και οι δύο από το ανώτερο σημείο λαιμού και ενώνονται με το άνω μέρος του σώματος, σε σημείο λίγο πριν σχηματιστεί η γωνίωση και είναι κάθετες χωρίς να σχηματίζουν καμπύλη[459]. Επίσης η βάση του αρ. 110 είναι διαφορετική, με τη δακτυλιόσχημη του αρ. 114 να είναι όμοια με αυτή από τη λάγυνο του Shatby. Η χρονολόγηση της Rotroff για τη λάγυνο αρ. 110 είναι αρκετά ύστερη, από το 110-40 π.Χ. Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει η μερική ομοιότητα των διαστάσεων του 45.JAR.20 με τη λάγυνο αρ. 113 της Αθηναϊκής Αγοράς[460]. Επιπλέον, φαίνεται να έχουν ένα όμοιο προφίλ με παρεμφερή γωνίωση στο ήμισυ του ύψους τους με τη διαφορά τους να έγκειται στη λαβή και στην καμπύλη που φέρει το παράδειγμα της Αγοράς. Σύμφωνα με όσο συζητήθηκαν έως τώρα, τα οποία θα αποτελέσουν το έναυσμα για μια περεταίρω έρευνα στο μέλλον, και με την παρατήρηση της τυπολογικής εξέλιξης της λαγύνου στα ελληνιστικά χρόνια, θα ήταν εύλογο η χρονολόγηση της λαγύνου από το Shatby να χρονολογηθεί στον ύστερο 3ο ή στις αρχές του 2ου αι. π.Χ.

[456] Οι διαστάσεις της λαγύνου 45.JAR.20 είναι οι εξής: διάμ. βάσ. 5,2 εκ. / μέγ. διάμ. 10,4 εκ. / ύψ. 12,3 εκ.
[457] Rotroff 2006, 256, αρ. 114, πίν. 17, εικ. 18.
[458] Rotroff 2006, 255, αρ. 110, πίν. 16, εικ. 17.
[459] Η ελαφρά καμπύλη στις λαβές των αρ. 105 και αρ. 107 μπορεί να τα τοποθετήσει περισσότερο προς το τέλος του 3ου αιώνα ή στις αρχές του 2ου αιώνα (Σχετικά με τα εν λόγω παραδείγματα από την Αθηναϊκή Αγορά. Rotroff 2006, 84).
[460] Rotroff 2006, 256, αρ. 113, πίν. 17, εικ. 18 (180-150 π.Χ., χρονολογία της απόθεση της Αγοράς: 325-200 π.Χ.).

4.6. ΑΩΤΟΣ ΜΙΚΡΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΙΘΟΣ

Μέσα από το πλαίσιο των ταφικών τελετουργιών που ελάμβαναν χώρα στο Υπόγειο Α του νεκροταφείου του Shatby η έρευνα καλείται να εξάγει ορισμένα συμπεράσματα που θα τη βοηθήσουν να ανασυστήσει τις αντιλήψεις της πτολεμαϊκής κοινωνίας. Μιας κοινωνίας που δέχεται επιρροές από το εκάστοτε πολιτισμικό συγκείμενο των περιοχών από τις οποίες προέρχονται οι κάτοικοι της πόλης. Οι γηγενείς ωστόσο, έχουν το δικό τους πολιτισμικό πλαίσιο που τους περιβάλει και οφείλει να συμβιώσει αρμονικά σε ένα είδος αλληλεπίδρασης και ανασύστασης μιας κοινωνίας με νέους όρους. Αυτή η θεωρητική πολιτιστική διάδραση βρίσκει την εφαρμογή της στην κεραμική παραγωγή της Αλεξάνδρειας, με τα παραδείγματα που θα συζητηθούν παρακάτω να το επιβεβαιώνουν.

Η τυπολογική ομάδα στην οποία ανήκουν το παράδειγμα από το Shatby με αριθμό καταλόγου 53.JAR.28 αμφισβητείται[461] (εικ. 92), με τις παραδοχές που θα παρατεθούν στη συνέχεια να αποτελέσουν το έναυσμα για μια περεταίρω ερευνητική συζήτηση στο μέλλον. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφική έρευνα που πραγματοποιήθηκε, τα εν λόγω αγγεία μπορούν, επισφαλώς, να ενταχθούν στον τύπο των άωτων μικρογραφικών πίθων. Ο εν λόγω πίθος, του οποίου το ύψος δεν ξεπερνά τα 8 εκ., ταιριάζει σε μεγάλο βαθμό με τη θεωρητική προσέγγιση της εμφάνισης αυτού του τύπου σε ταφικά περιβάλλοντα. Αρχικά, οι κύριες λειτουργίες των μικρογραφικών πίθων ήταν η αναθηματική ή η χρήση τους ως παιχνίδι από τα παιδιά[462] ωστόσο, η στιλπνότητα του εσωτερικού του δεν μιμείται τους πίθους μεγάλου μεγέθους και μαρτυρεί μια δευτερεύουσα πρακτική λειτουργία του. Σύμφωνα με τη Rotroff και ορισμένα αντίστοιχα παραδείγματα που έχουν βρεθεί στην αρχαία Αγορά της Αθήνας, μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για το διαχωρισμό των υγρών ή το στράγγισμα μιας ανεπιθύμητης υγρής ουσίας. Ο διαχωρισμός του νερού από το λάδι είναι μία από αυτές τις περιπτώσεις[463]. Ωστόσο, αυτό προϋπέθετε τα αγγεία να είναι διάτρητα, με μια οπή στη βάση τους, κάτι που απουσιάζει από το παράδειγμα του Shatby. Με βάση τη θεωρία της ίδιας συγγραφέως όμως, και τα αγγεία χωρίς διάτρητο πυθμένα θα

[461] Η αμφισβήτηση προέρχεται κυρίως από τον γράφοντα, καθώς οι βιβλιογραφικές πηγές δεν θα έλεγα πως είναι εξαιρετικά διαφωτιστικές. Στη συνέχεια θα συζητηθεί το ζήτημα και θα παρατεθούν οι ανάλογες βιβλιογραφικές παραπομπές.
[462] Rotroff 2006, 99.
[463] Σχετικές περιπτώσεις από τον υπόλοιπο ελληνιστικό κόσμο, βλ. στο: Rotroff 2006, 99, υποσημ. 130-1.

μπορούσαν να εξυπηρετούσαν τους ίδιους ή παρεμφερείς σκοπούς. Το γεγονός αυτό, θα εξυπηρετούσε πιθανότατα την υλοποίηση των τελετουργικών χοών στο Shatby κατά τη διάρκεια των ταφικών τελετών, με δεδομένες τις μικρές αναλογίες του σχήματός του[464] αλλά και την αδυναμία του να σταθεί όρθιο λόγω του οξυπύθμενου σχηματισμού του.

Επιπλέον, έχει υποστηριχθεί ότι μικρογραφικά αγγεία έχουν χρησιμοποιηθεί σε ταφικές τελετουργίες, με την άποψη αυτή να στηρίζεται εν πολλοίς στην αρχαία ελληνική γραμματεία. Για παράδειγμα, η τρίτη ημέρα της εορτής των *Ανθεστηρίων* είναι γνωστή ως *Χύτραι*, κατά τη διάρκεια της οποίας οι Αθηναίοι ετοίμαζαν ένα γεύμα για τους νεκρούς, βράζοντας μαζί όλα τα είδη λαχανικών σε μια χύτρα[465]. Η παρουσία των μικρογραφικών μαγειρικών σκευών, στα οποία θα μπορούσαν να ενταχθούν και οι άωτοι πίθοι, θα πρέπει να ήταν περισσότερο βοηθητική στην εν λόγω δραστηριότητα, καθοριστική ωστόσο για την ερμηνεία της παρουσίας τους στο ταφικό context. Επιπλέον, η συμπερίληψή τους στα τελετουργικά σκεύη των ταφικών πρακτικών μπορεί να εξηγηθεί από περιπτώσεις στις οποίες λάμβαναν χώρα μια σειρά από δράσεις όπως, θυσίες, καύσεις και θρυμματισμό των αγγείων[466]. Ωστόσο, τέτοιου είδους λειτουργίες μπορούν να μην ενταχθούν στην ερμηνεία της παρουσίας του μικρογραφικού πίθου αρχικά, λόγω της εύρεσής του στο ανώτερο επιφανειακό στρώμα της ανασκαφής και δεύτερον, λόγω της έλλειψης ενδείξεων καύσης στην επιφάνειά του[467]. Μία ακόμη σκέψη σχετικά με την παρουσία των μικρογραφικών αντικειμένων στο χώρο, αλλά ίσως κι ένα ακόμη στοιχείο που ενδυναμώνει τη σχέση της χρήσης του χώρου από ανθρώπους καταγόμενους εκτός Αλεξάνδρειας, είναι οι ίδιες οι τελετουργικές πρακτικές που αν δεχτούμε την υλοποίηση μιας εορτής παρόμοιας ή ίδιας με αυτής των *Ανθεστηρίων* που πραγματοποιούσαν οι Αθηναίοι, αυτή τη φορά

[464] Οι διαστάσεις του άωτου μικρογραφικού πίθου με αριθμό καταλόγου 53.JAR.28 είναι: διάμ. χείλ. 3,2 εκ. / διάμ. βάσ. 0,8 εκ. / μέγ. διάμ. 5,6 εκ. / ύψ. 7,9 εκ.

[465] Rotroff 1997, 213· Σχετικά με τη εορτή των *Ανθεστηρίων*, βλ. Deubner 1932, 112-3· Parke 1977, 116-7.

[466] Rotroff 1997, 212.

[467] Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως στο πλαίσιο των θυσιών και σε μια συσχέτιση με τους άωτους μικρογραφικούς πίθους, μπορεί να ενταχθεί και ο μικρογραφικός βωμός που έχει εντοπιστεί περίπου στο κέντρο της αυλής του Ταφικού Υπογείου Α και φέρει την εγχάρακτη επιγραφή «ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΟΣ ΕΥΤΕΡΠΗΣ» (Ενδεικτικά, Haggag, Savvopoulos 2023, 28-9, εικ. 29). Η κατωφέρεια του χώρου που φέρει στο σημερινό εδαφικό ορίζοντα, η αναμόχλευση των χωμάτων λόγω της εκτεταμένης χρήσης του σημείου ακόμη και ως λατομείο στην νεότερη εποχή, δεν μπορούν να αποκλείσουν μια πιθανή σύνδεση των μικρογραφικών αντικειμένων του Shatby. Διαφορετικά, θα ήταν εύλογο να ερμηνευθούν ως απλά αγγεία μικρού μεγέθους που υπηρετούσαν το ρόλο των χοών στις τελετές.

στην Αλεξάνδρεια και στο νεκροταφείο του Shatby, πιστοποιείται η παρουσία των Ελλήνων στην πτολεμαϊκή πρωτεύουσα.

Ο άωτος μικρογραφικός πίθος που συζητείται φαίνεται να ακολουθεί, εν πολλοίς, το ρεπερτόριο των τοπικών κεραμικών εργαστηρίων. Το αγγείο με αριθμό καταλόγου 53.JAR.28, διαθέτει ένα σχετικά ψηλό λαιμό με καμπύλη απόληξη στο χείλος κι ένα ωοειδές σώμα που απολήγει σε οξυπύθμενο σχηματισμό. Ο πηλός του, ακόμα, φαίνεται να είναι τοπικός σε ωχροκίτρινο χρώμα και λευκά εγκλείσματα (μαρμαρυγίας) που είναι εμφανή στην εξωτερική επιφάνεια του αγγείου. Τα παράλληλά του δεν εντοπίζονται εκτός αιγυπτιακού εδάφους και μάλιστα να βρίσκονται όλα σε ταφικά περιβάλλοντα. Πιο συγκεκριμένα, πρωταγωνιστικό ρόλο παίζει η ανατολική νεκρόπολη, με τις θέσεις του Mustapha Kemal[468] και τις Hadra[469] να έχουν αποκαλύψει δύο παρόμοιους άωτους μικρογραφικούς πίθους, τη μόνη διαφορά τους να βρίσκεται στο ελαφρώς διαγώνιο προφίλ του σώματός τους συγκριτικά με αυτό του πίθου του Shatby. Ακόμη ορισμένα παραδείγματα που αντιπαραβάλλονται με αυτό του καταλόγου και χρονολογούνται πολύ παλαιότερα από την ελληνιστική περίοδο που μελετάται, περ. 1570-1544 π.Χ., έχουν αποκαλύψει οι ανασκαφικές έρευνες στη νεκρόπολη της περιοχής Kom Abu Radi που βρίσκεται στα βάθη της ερήμου Σαχάρα και σε νοητή ευθεία νότια της Αλεξάνδρειας[470]. Τα εν λόγω παραδείγματα πιθανότατα μαρτυρούν την πρώιμη χρήση των μικρογραφικών αντικειμένων σε ταφικά περιβάλλοντα αλλά και μια μορφολογική συνέχεια των κεραμικών τύπων της Αιγύπτου σε ένα μεγάλο χρονολογικό εύρος. Επίσης, πιθανόν να αποτελούν ένα ακόμη στοιχείο της τοπικής προέλευσης του αγγείου του Shatby από αυτή τη μακροσκοπική εξέταση. Τέλος, από τον ελλαδικό χώρο, ένα μόνο παράδειγμα μπορεί να συγκριθεί σε ικανό βαθμό με το 53.JAR28 προερχόμενο και αυτό από ταφικά συμφραζόμενα, και πιο συγκεκριμένα από τη νεκρόπολη της αρχαίας Καρύστου στην Εύβοια, με την πρώιμη χρονολόγησή του να φθάνει στον ύστερο 4ο αι. π.Χ.[471] Συμπερασματικά, και σύμφωνα με τις παραπάνω πληροφορίες που συζητήθηκαν, η χρονολόγηση του άωτου μικρογραφικού πίθου από το Shatby θα ήταν ασφαλές να χρονολογηθεί στον ύστερο 3ο και στις αρχές του 2ου αι. π.Χ.

[468] Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 27 & 164, εικ. 90, αρ. 9.
[469] Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 43.
[470] Fattah 2000, εικ. 3, αρ. 3.4, 3.11, 3.14, 3.15.
[471] Χιδίρογλου 2011, πίν. 141β, αρ. ΜΚ579 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.).

4.7. ΑΜΦΟΡΕΙΣ

Ο κεραμικός τύπος του αμφορέα είναι ένα από τα κατεξοχήν οικιακά σκεύη με σκοπό την αποθήκευση αλλά και τη μεταφορά υγρών και στερεών προϊόντων. Οι δύο λαβές που φέρει εκατέρωθεν του λαιμού είναι το κύριο μέσο για την μεταφορά του αγγείου, με τη διαμόρφωση της εξωτερικής επιφάνειας του χείλους να συμβάλλει στην ασφαλή μεταφορά του εσωτερικού, όσο και στην αποθήκευσή του. Πιο συγκεκριμένα, τα παραδείγματα που έχουν αποκαλυφθεί στο Υπόγειο Α και φέρουν αριθμό καταλόγου 59.V5 και 182.HD1, φέρουν σαφείς ενδείξεις της μεταφοράς τους από ένα οικιστικό, πιθανότατα, σημείο στο ταφικό περιβάλλον του Shatby και της αποθήκευσής τους σε αυτό[472]. Η διαμόρφωση του χείλους των αμφορέων με την οριζόντια αυλάκωση και τις εκατέρωθεν δύο νευρώσεις, δεν θα πρέπει να έχουν μόνο διακοσμητική λειτουργία, αλλά και μια πρακτική, καθώς φαίνεται ότι από το σημείο θα μπορούσε να δεθεί ένα σχοινί που θα στερέωνε ένα κάλυμμα από ύφασμα ή δέρμα για την ασφαλή αποθήκευση του προϊόντος στο εσωτερικό του[473]. Μια λεπτομέρεια αυτή θα πρέπει να έχει κληρονομηθεί από τους επιτραπέζιους αμφορείς των κλασικών χρόνων με ορισμένα παραδείγματα από την Αγορά της Αθήνας να το επιβεβαιώνουν[474]. Επιπλέον, το μικρό ύψος των αγγείων του Shatby[475] αλλά και εκείνων της Αγοράς[476], πιθανότατα, προδίδει τον επιτραπέζιο χαρακτήρα τους αλλά και την ιδιαίτερη συμμετοχή που φαίνεται να είχαν στις νεκρικές τελετές. Το γεγονός ότι, τα παραδείγματα της Αγοράς φαίνεται να είναι εισαγόμενα προϊόντα από κάποιο εργαστήριο της ανατολικής Μεσογείου[477], δεν αποκλείει το ενδεχόμενο και τα εν λόγω αγγεία του Υπογείου Α να έχουν προέλθει από τα νησιωτικά ή ηπειρωτικά κέντρα κεραμικής παραγωγής των περιοχών στα ανατολικά της Αιγύπτου.

---

[472] Αντίστοιχο παράδειγμα ενός αμφορέα σε ταφικό περιβάλλον που χρονολογείται στον ύστερο 4ο και στις αρχές του 3ου αι. π.Χ., έχει αποκαλυφθεί στη Ρόδο με το σύνολο των κτερισμάτων να συμπληρώνεται από ένα μυροδοχείο (τύπου 1) κι ένα δίωτο φιαλίδιο (Βλ. Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 88, πίν. 3β (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

[473] Sparkes, Talcott 1970, 188.

[474] Sparkes, Talcott 1970, 338, πίν. 61, εικ. 12, αρ. 1460 (440-425 π.Χ.) & αρ. 1461 (ύστ. 5ος αι. π.Χ., έντονα διαταραγμένο στα ρωμαϊκά χρόνια) & πίν. 61, εικ. 12, 23, αρ. 1463 (ύστ. 5ος-α΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) & αρ, 1466 (340-310 π.Χ.).

[475] Το ύψος του αμφορέα 59.V5, είναι 23,5 εκ. ενώ, για το ύψος του 182.HD1 δεν διαθέτω ασφαλείς μετρήσεις.

[476] Sparkes, Talcott 1970, 338, πίν. 61, εικ. 12, 23, αρ. 1463 (22 εκ.) & πίν. 61, εικ. 12, αρ, 1466 (20,7 εκ.), για τα δύο μόλις παραδείγματα που έχουν αποκαλυφθεί ακέραια.

[477] Sparkes, Talcott 1970, 40, 188-9.

Στο πλαίσιο της ευρείας χρήσης των αμφορέων που συζητήθηκαν παραπάνω, αποκαλύφθηκε στο Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby ένα μικρό σύνολο τριών (3) αμφορέων που εμπλουτίζει την εικόνα των ανεσκαμμένων σημείων του Υπογείου Α. Συγκεκριμένα, αναφέρομαι σε τρεις αμφορείς, εκ των οποίων, εκείνος που φέρει αριθμό καταλόγου 59.V5[478] εντοπίστηκε πλησίον του Χώρου G, που δεν είναι άλλος από τον μεγαλύτερο θάλαμο των οκτώ (8) loculi που προηγείται το «Θαλάμου των Κλινών» στα ανατολικά (εικόνα Χ). Ωστόσο, ο αμφορέας 182.HD1[479] εντοπίστηκε εντός του Χώρου G, εγείροντας ερωτήματα τόσο για την αποσπασματική ύπαρξή του στο θάλαμο, όσο και για τη λειτουργία του. Ακόμη, ο αμφορέας 163.SV2[480] ήρθε στο φως από το επιφανειακό στρώμα της ανασκαφής χωρίς είναι γνωστή η ακριβής θέση του, αλλά παρέχοντας πληροφορίες για τη χρονολόγηση του Υπογείου και την τυπολογική εξέλιξη του κεραμικού τύπου.

Η περίπτωση του αμφορέα 59.V.5 (εικ. 93α-β) αποτελεί άλλη μία απόδειξη των αγγείων καθημερινής χρήσης που συμμετείχαν στο πλαίσιο ενός ταφικού τελετουργικού. Δεδομένου του ύψους του, το οποίο δεν ξεπερνά τα 24 εκ. αλλά κα της ομοιότητάς του ως προς το μέγεθος αλλά και τη μορφή με ορισμένους αμφορείς από την Αγορά της Αθήνας[481] πιθανολογείται ότι πρόκειται για ένα αγγείο μεταφοράς ή αποθήκευσης υγρών και στερεών στοιχείων, όπως ήδη έχει αναφερθεί. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι εξαιτίας των αναλογιών του, είχε αναμφίβολα το χαρακτήρα ενός επιτραπέζιου αμφορέα. Τα παράλληλά του αναζητούνται στα οικιστικά κατάλοιπα της περιοχής του Βρετανικού Προξενείου, με την Harlaut να έχει δημοσιεύσει δύο παραδείγματα αμφορέων με έξω νεύον χείλος, επισημαίνοντας τον εισαγόμενο χαρακτήρα τους[482]. Τα αγγεία του Βρετανικού Προξενείου φαίνεται να χρονολογούνται στον ύστερο 4ο αι. π.Χ., χρονολογία με την οποία θα πρέπει να συμφωνεί και ο αμφορέας του Shatby[483]. Το αντίστοιχο μικρό ύψος των παραλλήλων που αγγίζει τα 16

---

[478] Οι διαστάσεις του επιτραπέζιου αμφορέα 59.V.5 είναι: διάμ. χείλ. 8,2 εκ. / διάμ. βάσ. 8,7 εκ. / μέγ. διάμ. 14,2 εκ. / ύψ. 23,5 εκ.

[479] Οι διαστάσεις του αμφορέα 182.HD.1 είναι: διάμ. χειλ. 11,4 εκ. / διάμ. βάσ. 13,3 εκ.

[480] Οι διαστάσεις του θραύσματος με αριθμό καταλόγου 163.SV2 είναι: διάμ. χειλ. 22 εκ. / πάχ. χείλ. 1 εκ.

[481] Rotroff 2006, 257, πίν. 18, εικ. 20, αρ. 123 (350-περ. 290 π.Χ.) & αρ. 124 (350-260 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Επιπλέον, πρβλ. Rotroff 2006, 257-8, πίν. 19, εικ. 20, αρ. 128 (110-40 π.Χ.) & αρ. 129 (115-86 π.Χ.), σχετικά με ορισμένα υστερότερα παραδείγματα από την Αρχαία Αγορά που ανήκουν στον Τύπο 6 και το ύψος τους αγγίζει περίπου τα 40 εκ.

[482] Harlaut 2018, 131, εικ. 10, αρ. 70-71 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.).

[483] Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί η περίπτωση ενός τεφροδόχου αμφορέα που αποκαλύφθηκε κατά τη διάρκεια των πρώτων ανασκαφικών ερευνών στο Υπόγειο Α από τον Evaristo Breccia, και ομοιάζει με

εκ., πιθανότατα επιβεβαιώνει τον οικιστικό και επιτραπέζιο ρόλο τους. Τέλος, η εύρεση τυπολογικά όμοιων αμφορέων στο νησί της Κύπρου[484], προδίδει την ευρεία διάδοση των κεραμικών τύπων που ήταν σε χρήση κατά την ελληνιστική περίοδο, τόσο για πρακτικούς σκοπούς του καθημερινού βίου, όσο και για την υλοποίηση των ταφικών πρακτικών.

Ακόμη, η περίπτωση του αμφορέα 182.HD.1 (εικ. 94) εγείρει ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία καλούμαστε να απαντήσουμε και ανασυστήνοντας με τον πιο ακριβή και λεπτομερή τρόπο την ανθρώπινη δραστηριότητα στο Υπόγειο Α. Αρχικά, αξίζει να σημειωθεί ότι, βρέθηκε στο δάπεδο του Χώρου G ενώ, θα πρέπει να ήταν τοποθετημένος σε κόγχη του βόρειου τοίχου του θαλάμου, γεγονός που εξηγεί και την αποσπασματική μορφή του[485]. Από τυπολογικής άποψης, θα πρέπει να ανήκει στον τύπο 3 της Αθηναϊκής Αγοράς με τη χρονολόγησή του να κυμαίνεται μεταξύ του ύστερου 4ου και των αρχών του 3ου αι. π.Χ.[486]. Ο παραλληλισμός των δειγμάτων 123 και 124 από την Αθήνα[487], φαίνεται ο πιο έγκυρος, συγκριτικά με τα υπόλοιπα παράλληλα που έχουν εντοπιστεί στον ελλαδικό και στον αλεξανδρινό χώρο. Το ελαφρώς έξω νεύον χείλος τους ομοιάζει με το λοξότμητο χείλος του αμφορέα του Shatby, τη στιγμή που όλα τα παραδείγματα φέρουν μια αυλάκωση με πρακτική λειτουργία, όπως σημειώθηκε παραπάνω, στο σημείο της ένωσης του χείλους με το λαιμό. Ακόμη, φαίνεται να ομοιάζουν στη διαμόρφωση των κάθετων ταινιωτών λαβών τους, με τον αμφορέα της Αλεξάνδρειας να διαθέτει ελαφρώς πιο επιμελημένο πλάσιμο στην ένωσή της με το λαιμό και τον ώμο του αγγείου, συγκριτικά με το πιο αδρό αποτέλεσμα των αμφορέων της Αγοράς. Πιθανολογείται ότι, το κατώτατο τμήμα του αμφορέα του Υπογείου Α που δεν κατάφερε να σωθεί, θα πρέπει να συμπληρωνόταν με μια δισκοειδή ή δακτυλιόσχημη βάση σε παραλληλισμό με τους αμφορείς της Αθήνας. Διαφορές μεταξύ των παραδειγμάτων διακρίνονται στο σημείο της ένωσης του λαιμού με το υπόλοιπο σώμα του αγγείου, όταν οι αμφορείς της 123 και 124 μοιάζουν να φέρουν ένα ενιαίο περίγραμμα στο πλάσιμό τους συγκριτικά με τον

τον αμφορέα 59.V5 ως προς τη διαμόρφωση του χείλους. Βλ. Breccia 1912, 44, πίν. XLIV, εικ. 61 (νεκρ. Shatby).

[484] Hayes 1991, εικ. XXV, αρ. 13 (Πάφος).

[485] Dimakis (υπό δημοσίευση)· Ωστόσο, θα πρέπει αν σημειωθεί ότι ο βόρειος τοίχος του Χώρου G, διέθετε ένα σύνολο τεσσάρων (4) loculi λαξευμένων μέσα στο βράχο, προβληματίζοντας την έρευνα σχετικά με την κόγχη που θα μπορούσε να είχε ανοιχθεί στον εν λόγω βόρειο τοίχο του θαλάμου.

[486] Rotroff 2006, 257, 87, Type 3 (375-300/275 π.Χ.).

[487] Rotroff 2006, 257, πίν. 18, εικ. 20, αρ. 123 (350-περ. 290 π.Χ.) & αρ. 124 (350-260 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

βραχύτερο λαιμό του αγγείου του Shatby που σχηματίζει πιο έντονη γωνία στην ένωσή του με τον ώμο. Επιπλέον, ένας ακόμη αμφορέας με τα ίδια χαρακτηριστικά στο χείλος και παρόμοια διαμόρφωση στο λαιμό, έχει αποκαλυφθεί σε ελληνιστικό ταφικό σύνολο της Λευκάδας που χρονολογείται στον ύστερο 3ο και στα πρώτα χρόνια του 2ου αι. π.Χ.[488] Η μόνη διαφορά του με το αγγείο του καταλόγου του Shatby βρίσκεται στις δύο κάθετες λαβές. Ο αμφορέας της Λευκάδας, ο οποίος σύμφωνα με την Ανδρέου ήταν τεφροδόχος και θα πρέπει να είναι προϊόν τοπικού εργαστηρίου μιμούμενο κορινθιακά πρότυπα, φέρει κάθετες ταινιωτές λαβές που φύονται από το ύψος της αυλάκωσης του χείλους και ενώνονται με τον ώμο σχηματίζοντας έντονα κάθετη γωνία[489]. Αντιθέτως, οι λαβές του 182.HD1 φύονται από το λαιμό και ενώνονται με τον ώμο μέσω ενός ομαλού ημικυκλικού πλασίματος.

Ο τύπος του αμφορέα δεν είναι ένα από το τα πιο συνηθισμένα ευρήματα που αναμένει να αποκαλύψει κανείς όταν ανασκάπτει ένα ελληνιστικό ταφικό σύνολο ωστόσο, ο αμφορέας του Shatby δέχεται όλα τα φώτα της έρευνας αγγίζοντας τα όρια των γραπτών μαρτυριών απάντηση σε ένα επιγραφικό ζήτημα. Ο λόγος, για την εγχάρακτη επιγραφή που φιλοξενεί στο ύψος του ώμου του με ένα σύνολο τριών γραμμάτων της ελληνικής αλφαβήτου να συνθέτουν το χαρακτηριστικό «ΟΝΥ» (εικ. 95). Η επιγραφή δεν ξεπερνά τα 2 εκ. σε ύψος και τα 3 εκ σε πλάτος, με τη χρήση των γραμμάτων παρμένων από την ελληνιστική γλώσσα να μαρτυρεί τη εγχάραξη από έναν άνθρωπο που είχε ελληνική καταγωγή ή τουλάχιστον γνώριζε ελληνικά, δεδομένης της πολυπολιτισμικής κοινωνίας της Αλεξάνδρειας[490]. Ας μη λησμονηθεί το γεγονός ότι, η εν λόγω επιγραφή πιθανότατα, συμπληρώνει τον κατάλογο των αρχαιολογικών στοιχείων που προδίδουν την ελληνική καταγωγή των ενοίκων των τάφων του Υπογείου Α, αλλά και την κατ' επέκταση τέλεση των ταφικών τελετουργικών από τους Έλληνες απογόνους τους. Οι διαστάσεις που έχει λάβει η έρευνα σχετικά με την επιγραφή του εν λόγω αγγείου μέχρι τη δεδομένη στιγμή, αδυνατεί να ερμηνεύσει με ακρίβεια, τόσο το νοηματικό σύνολο των τριών γραμμάτων, πόσο μάλλον να κάνει μια σύνδεση μεταξύ ελληνικής διαλέκτου και καταγωγής των ανθρώπων που δραστηριοποιήθηκαν στο Shatby[491]. Στην προσπάθεια ωστόσο που διεξήχθη,

[488] Ανδρέου 1994, 203, πίν. 149γ (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.).
[489] Ανδρέου 1994, 203.
[490] Haggag, Savvopoulos 2023, 11.
[491] Σχετικά με την καταγωγή των ενοίκων του Shatby και με βάση τα αρχαιολογικά τεκμήρια της πολυετούς έρευνας του νεκροταφείου, το επιστημονικό κοινό έχει αποφανθεί ότι, θα πρέπει να προέρχονταν από περιοχές του ελλαδικού χώρου, όπως από τη Μακεδονία, τη Θεσσαλία, την Κρήτη,

εντοπίστηκαν ορισμένα *graffiti* που έφερε ένα σύνολο κανθάρων του γ΄ τετάρτου του 3ου αι. π.Χ. από την Κόρινθο. Δημοσιευμένα από τον Roger Edwards, τα *graffiti*, αναφέρονται στο όνομα του «ΔΙΟΝΥCΟΥ» με το γεγονός αυτό να μην προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση όταν αποκαλύπτονται στα τοιχώματα κανθάρων, κατεξοχήν συμποσιακών αγγείων, σε μια προσπάθεια να υμνήσουν τον θεό του κρασιού[492]. Τα παραδείγματα με αριθμό καταλόγου 409 και 464 εμφανίζουν μια ελαφρά ομοιότητα με τα τρία γράμματα από τον αμφορέα του Shatby, με το υπ' αριθμόν 464 να εμφανίζει εξαιρετική ομοιότητα όσον αφορά το γράμμα «Υ». Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί ένα ακόμη παράδειγμα εγχάρακτης επιγραφικής μαρτυρίας από την Αλεξάνδρεια, αυτή τη φορά από τα δυτικά περίχωρά της και τη νεκρόπολη της Πλινθίνης. Βρίσκεται στον ώμο ενός αιγυπτιακού εμπορικού αμφορέα που χρονολογείται στο 2ο αι. π.Χ. και φέρει τα γράμματα «ΙΛΚ»[493]. Δεν θα πρέπει να λογισθεί ως ένα παράλληλο του αμφορέα του Shatby, αλλά ως ένα παράδειγμα που μαρτυρά μια επαναλαμβανόμενη πρακτική εγχάραξης σε αγγεία που μπορεί είτε να προδίδουν το περιεχόμενό τους, όπως ο εμπορικός αμφορέας της Πλινθίνης, είτε να το αποκρύπτουν όπως στην περίπτωση του Shatby. Ωστόσο, ελλείψει ενός γραμματικού συνόλου στην επιγραφή του αμφορέα του Υπογείου Α, δεδομένου ότι, δεν διακρίνεται κανένα γράμμα πριν, ούτε μετά από το «ΟΝΥ», μένει να εξετασθεί εκ νέου η επιγραφική αυτή μαρτυρία που αποκαλύφθηκε στο βορειοανατολικό θάλαμο του Υπογείου Α μαζί με ένα πλήθος άλλων κεραμικών αντικειμένων[494].

Τέλος, το αγγείο που φέρει αριθμό καταλόγου 163.SV.2 (εικ. 96), θα πρέπει να νοηθεί ως ένα κεραμικό αντικείμενο για το οποίο δεν έχει διασφαλιστεί ο προσδιορισμός του τύπου του[495]. Πιο συγκεκριμένα και με γνώμονα τις ελλιπείς μετρήσεις των διαστάσεών του, πιθανολογείται ότι πρόκειται για ένα θραύσμα αμφορέα. Ο ανοιχτός, ωχροκίτρινος πηλός του σε συνδυασμό με την αβαφή εξωτερική επιφάνειά του, θα μπορούσε να το καθιστά ως ένα προϊόν τοπικής παραγωγής με

την Κυρηναϊκή αλλά και τα ελληνιστικά κέντρα τις Μικράς Ασίας (Haggag, Savvopoulos 2023, 11). Ωστόσο, η έρευνα στις επιγραφικές μαρτυρίες των περιοχών αυτών δεν έχει καταφέρει να εντοπίσει ένα παρόμοιο επιγραφικό σύνολο που να φέρει άξια λόγου ομοιότητα με την επιγραφή του αγγείου 182.HD1.

[492] Edwards 1975, 79, πίν. 41, αρ. 409 & 84, πίν. 41, αρ. 464 (γ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.).

[493] Marchand, Römer-Strehl 2023, 492-3, 504, εικ. 21, αρ. 81 (2ος αι. π.Χ.).

[494] Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι, καμία επιγραφή, τόσο στις υδρίες τύπου Hadra όσο και στις επιτύμβιες στήλες που έχουν εντοπιστεί στην Αλεξάνδρεια, δεν εμπεριέχει το σύνολο «ΟΝΥ». Ενδεικτικά, βλ. Breccia [1911] 1976, 107-65, αρ. 188-320· Frazer 1972, I, 48, υποσημ. 96· Haggag, Savvopoulos 2023, 45.

[495] Ελλείψει ευκρινούς και λεπτομερούς φωτογραφικού υλικού, η δυνατότητα της μελέτης του 163.SV.2 ήταν περιορισμένη.

καθημερινή, οικιακή χρήση, του οποίου η ύπαρξη στο ταφικό σύνολο του Shatby κρίθηκε απαραίτητη για λειτουργικούς σκοπούς. Το αναδιπλωμένο χείλος με το καμπύλο προφίλ, αλλά και η κάθετη ταινιωτή λαβή που φύεται από το ανώτερο μέρος του λαιμού και ενώνεται με τον ώμου του αγγείου, φαίνεται να λειτουργούν ως αποδεικτικά στοιχεία για την ένταξή του στον τύπο των αμφορέων. Η διάμετρος του χείλους που αγγίζει τα 22 εκ. σε συνδυασμό με το ευρύ και καμπύλο σώμα του, προδίδουν τη λειτουργία του σχετικά με τη μεταφορά και την αποθήκευση υγρών και στερεών στοιχείων. Σύμφωνα με την παρούσα έρευνα, η χρονολόγησή του θα πρέπει να περιορίζεται στις δεκαετίες των μέσω του 3ου αι. π.Χ.[496]

4.8. ΚΡΑΤΗΡΕΣ-ΜΠΟΛ (BOWL-KRATER)

Η παρουσία αγγείων καθημερινής χρήσης στα ταφικά συμφραζόμενα της ελληνιστικής περιόδου δεν θα πρέπει να προκαλεί εντύπωση στον μελετητή. Πρόκειται για κεραμικά σκεύη που δεν είχαν κατασκευαστεί αποκλειστικά για ταφική χρήση αλλά καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους ανήκαν στην οικοσκευή του εκάστοτε νοικοκυριού, ώσπου στο τέλος της ζωής τους αποφασιζόταν να ενταχθούν στο σύνολο των ταφικών κτερισμάτων του νεκρού. Ωστόσο, οι περιπτώσεις των κρατήρων-μπολ, όπως έχουν ονομαστεί από τους ερευνητές[497], δεν αποτελούν ασφαλή δείγματα της καθημερινής χρήσης τους από τους ανθρώπους. Πιο αναλυτικά, πρόκειται να έναν ελληνιστικό τύπο του κιονωτού κρατήρα, ο οποίος πρωτοεμφανίστηκε στην κορινθιακή κεραμική στα τέλη του 7ου αι. π.Χ., δηλαδή κατά την πρώιμη κορινθιακή περίοδο[498]. Οι δεκαετίες που ακολούθησαν και η αντιγραφή του τύπου από τα αττικά κεραμικά εργαστήρια[499]

[496] Τα παράλληλα που εντόπισε η παρούσα έρευνα, με τον πιο ασφαλή τρόπο μέσω της μακροσκοπικής εξέτασης, φέρουν μακρά χρονολογική απόσταση. Ορισμένες οινοχόες από το Ταφικό Υπόγειο Γ του νεκροταφείου του Shatby, οι οποίες διατηρούν το ερώτημα σχετικά με το αν πρόκειται για οινοχόη το υπ' αριθμόν 163.SV2, χρονολογούνται στο β΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. (Βλ. Simony 2019, 86-7, εικ. 92a, αρ. 61 (L1.B14.01.02) & αρ. 63 (T.32). Περίπου στα μέσα του 2ου αι. π.Χ. χρονολογούνται δύο αμφορείς από τον Κόρινθο (Βλ. Edwards 1975, 111, πίν. 23, 60, αρ. 628 (3ος αι. π.Χ.) & 112, πίν. 23, 60, αρ. 629 (περ. 150 π.Χ.) & αρ. 630 (πριν το 146 π.Χ.) ενώ, ένα παράδειγμα από την Πάφο της Κύπρου, τοποθετείται χρονολογικά στον ύστερο 2ο και στις αρχές του 3ου αι. μ.Χ. (Βλ. Hayes 1991, πίν. LXXI, αρ. 11 (ύστ. 2ος-αρχ. 3ου αι. μ.Χ.). Ακόμη, ένα παράδειγμα αμφορέα από το Κίτιον (Λάρνακα) της Κύπρου, που πιθανολογείται ότι προέρχεται από τη Θάσο και χρονολογείται στον 5ο αι. π.Χ., ομοιάζει σε μεγάλο βαθμό με το 163.SV2 (Βλ. Johnston 1981, 41-2, πίν. XXIX, εικ. 44).

[497] Harlaut 2018, 83· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 609· Georges-Zimmermann 2023, 398, 447· Σχετικά με μια αντίθετη άποψη για την ονομασία του αγγείου, βλ. Breccia, XXII, εικ. 11-12 (*λεκάνες*)· Ballet, Harlaut 2001, 349, εικ. 9, αρ. 75-80 (*λεκάνες*)· Simony 2019, 78-9 (*λεκάνες*).

[498] Edwards 1975, 107.

[499] Rotroff 2006, 105-6.

δημιούργησαν ένα πολυτελές ρεπερτόριο κρατήρων που αποσκοπούσαν στην ανάμειξη του νερού με τον οίνο κατά τη διάρκεια ενός συμποσίου[500]. Στον αντίποδα της τρυφής των συμποσιακών κρατήρων, στέκονται οι απλοί, ακόσμητοι κρατήρες που χρησιμοποιούνταν για τον ίδιο λόγο αλλά όχι στο πολυτελές περιβάλλον ενός *ανδρώνα*[501] ενώ, δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί η πιθανότητα να χρησιμοποιούνταν για την προετοιμασία και το σερβίρισμα του φαγητού[502]. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά από τους Sparkes και Talcott, ο κρατήρας κατά την κλασική περίοδο δεν ήταν παρά «το συνηθισμένο οικιακό αντικείμενο» για την εξυπηρέτηση των βασικών καθημερινών αναγκών[503]. Η προέκταση του ζητήματος της κάλυψης των αναγκών του καθημερινού βίου από τα κεραμικά σκεύη, κρύβεται στην κάλυψη των αναγκών που έχουν να κάνουν με το εκάστοτε ταφικό τελετουργικό. Το γεωγραφικό και χρονολογικό πλαίσιο που πραγματεύεται η παρούσα μελέτη, δεν απαιτεί εξεζητημένα αντικείμενα για την υλοποίηση των ταφικών πρακτικών. Μιλώντας για την ανατολική Μεσόγειο και τις μητροπόλεις της αναδεικνύεται η σπουδαιότητα και η σημασία που δίνεται για την υλοποίηση των ταφικών τελετουργικών μέσα από τα κεραμικά σύνολα. Ο ελληνιστικός τύπος του κρατήρα-μπολ που αποκαλύπτεται, τόσο στα ταφικά σύνολα της Ρόδου αν και όχι με μεγάλη συχνότητα[504], όσο και σε αυτά της Αλεξάνδρειας θα πρέπει να κατασκευάζεται έως και τον ύστερο 2ο αι. π.Χ.[505], αντανακλώντας την κοινή, ή μάλλον, την ανταλλαγή των πολιτισμικών στοιχείων από τη μία περιοχή στην άλλη, με τη Ρόδο να είναι ο πρωταγωνιστής σε αυτό. Φαίνεται να μην είναι τυχαίο το γεγονός ότι, δεν έχουν εντοπιστεί άλλοι κρατήρες-μπολ[506] σε

[500] Σε ένα συμποσιακό περιβάλλον ή σε οποιοδήποτε άλλο περιβάλλον με τον κρατήρα να λειτουργεί ως δοχείο ανάμειξης του νερού με τον οίνο, το χωνί και η λάγυνος συμπλήρωναν τα κεραμικά σκεύη. Το χωνί χρησίμευε για τη μετάγγιση του κρασιού στη λάγυνο, με την οποία θα μπορούσε να σερβιριστεί το κρασί στους συμποσιαστές και στο αγγείο του καθενός (π.χ. κύλικα). Βλ. ενδεικτικά, Rotroff 2006, 56, 60.
[501] Rotroff 1997, 6.
[502] Rotroff 2006, 56, 107· Επιπλέον, όπως φαίνεται σε ένα αγγείο από τη Βοστώνη, ο κιονωτός κρατήρας μπορούσε να λειτουργεί ως αγγείο περισυλλογής και αποθήκευσης λαδιού (Cloche 1931, πίν. X, εικ. 2).
[503] Sparkes, Talcott 1970, πίν. 3, εικ. 2, 20, 22, αρ. 54-63 (500-4ος αι. π.Χ.).
[504] Harlaut 2023, 448 & υποσημ. 80.
[505] Harlaut 2023, 447· Harlaut, Hayes 2018, 219, πίν. 48, αρ. J29 (περ. 160 π.Χ.) (νησ. Nelson).
[506] Σύμφωνα με την άποψη των Ballet και Harlaut, ο τύπος αυτός προέρχεται από τον κλασικό τύπο των κρατήρων και μπορεί να χρονολογηθεί στο α΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. Βλ. Ballet, Harlaut 2001, 318· Harlaut 2018, 607· Simony 2019, 78.

ταφικά περιβάλλοντα[507] του μεσογειακού κόσμου[508], παρά μόνο στις ροδιακές και τις αλεξανδρινές νεκροπόλεις. Πιο αναλυτικά, η πρώτη περίπτωση του εν λόγω κρατήρα που αποκαλύφθηκε σε ταφικό περιβάλλον, έλαβε χώρα στο Shatby και στο Ταφικό Υπόγειο Α στις αρχές του 20ου αιώνα. Ο ανασκαφέας του χώρου, Evaristo Breccia, ανασυνέθεσε τις εν λόγω «λεκάνες», όπως τις ονομάζει[509], ως δύο αγγεία που είχαν ως βασική τους λειτουργεία την προστασία των ταφικών υδριών τύπου Hadra[510]. Στο γεγονός αυτό στέκεται η Harlaut που υποστηρίζει ότι, δεδομένης της λειτουργίας που είχαν οι κρατήρες, να προστατεύουν υδρίες τύπου Hadra λευκού βάθους αλλά και της καταγωγής των εν λόγω υδριών από το νησί της Ρόδου[511], οι εν λόγω κρατήρες θα πρέπει να προέρχονται και αυτοί από το ομώνυμο νησί[512]. Ακόμη, η ίδια επιστήμονας επισημαίνει ότι, ο κρατήρας μπορεί να χρησίμευε και στη σφράγιση των σωληνοειδών σαρκοφάγων που προορίζονταν για παιδικές ταφές[513]. Επιπλέον, σημείο τομής για την ιστορία του τύπου υπήρξε η αποκάλυψή του, λίγο χρόνια αργότερα, μερικών ακόμη κρατήρων, αυτή τη φορά από τον Adriani στο γειτονικό νεκροταφείο της Hadra[514]. Στο σημείο αυτό κρίνεται απαραίτητο να γίνει μια άμεση σύγκριση με τα νεοαποκαλυφθέντα δείγματα αυτού του τύπου στο ίδιο Ταφικό Υπόγειο του Shatby μέσα από τις πρόσφατες ανασκαφικές έρευνες. Πιο συγκεκριμένα, τα θραύσματα με αριθμό καταλόγου 61.Β1, 62.Β2 και 164.Η1 μαρτυρούν, τόσο την αποσπασματική ανασκαφική έρευνα του Breccia κατά την πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα, αλλά και την επαναλαμβανόμενη χρήση της «λεκάνης» ως βασικό αγγείο των τελετουργιών που

---

[507] Όσον αφορά την έντονη απουσία του εν λόγω κρατήρα σε οικιστικά περιβάλλοντα, μία είναι η εξαίρεση σε αυτόν τον κανόνα. Στα ανατολικά της Αλεξάνδρειας και συγκεκριμένα στο νησί του Nelson έχει εντοπιστεί ένα δείγμα του τύπου που χρονολογείται περίπου στα τελευταία χρόνια του α΄ μισού του 2ου αι. π.Χ. Βλ. Harlaut, Hayes 2018, 219, πίν. 48, αρ. J29 (περ. 160 π.Χ.).

[508] Η Κύπρος και πιο συγκεκριμένα, η Πάφος θα μπορούσε να ενταχθεί σε εκείνες τις περιοχές της ανατολικής Μεσογείου που φέρνουν στο φως τον εν λόγω τύπο κρατήρα ή λεκάνης, αλλά όχι σε ταφικά περιβάλλοντα, παρά μόνο σε οικιστικά ή σε αποθέτες. Διαφοροποιήσεις με τους κρατήρες που αποκαλύπτονται στη Ρόδο και την Αλεξάνδρεια διακρίνονται κυρίως στο στέλεχος της βάσης των κρατήρων. Ενδεικτικά, βλ. Hayes 1991, πίν. LIII, αρ. 36 (τοπική παραγωγή, 40-10 π.Χ.) & πίν. LX, αρ. 20.7 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.).

[509] Harlaut 2023, 447.

[510] Breccia 1912, XXII, εικ. 11-12· Για μια ακόμη άποψη σχετικά με το ρόλο των κρατήρων στη συγκεκριμένη περίπτωση, βλ. Simony 2019, 78. Η εν λόγω αρχαιολόγος υποστηρίζει ότι, οι κρατήρες θα μπορούσαν να είχαν το ρόλο τεφροδόχων αγγείων, εμπεριέχοντας τα κατάλοιπα της καύσης τους νεκρού σώματος, χωρίς και περικλείουν κάποιο άλλο αγγείο.· Επιπλέον, το ενδεχόμενο να έφεραν κάποια άλλη λειτουργία πριν την τελική εναπόθεσή τους για την προστασία των ταφικών υδριών, δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί.

[511] Σχετικά με τις ροδιακές υδρίες λευκού βάθους, βλ. ενδεικτικά. Γιαννικουρή 1994, 233-45· Γιαννικουρή, Πατσιάδα 1994, 102-27· Γιαννικουρή 2013, 153-70.

[512] Harlaut 2023, 448.

[513] Harlaut 2023, 447· Επιπλέον, βλ. Breccia 1912, XXIII, εικ. 15.

[514] Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, αρ. 24 & 117, εικ. 53, αρ. 60, 62.

ελάμβαναν χώρα στο Shatby. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα παραδείγματα 62.Β.2 (εικ. 97α-β) και 164.Η.1[515] (εικ. 98) ανταποκρίνονται πλήρως στις λεπτομέρειες του αγγείου του Breccia, δεδομένης της ύπαρξης δύο λαβών κάτω από το έξω νεύον χείλος. Αντίστοιχοι δίωτοι κρατήρες, είναι και τα αγγεία που ήρθαν στο φως από τα υπόγεια τα ταφικά σύνολα του νεκροταφείου Hadra[516] αλλά και από τις ελληνιστικές ταφές της Ρόδου[517]. Ωστόσο, η διαφοροποίηση ακόμη και σε αυτά τα δύο νέα παραδείγματα του τύπου θα πρέπει να μαρτυρά, πιθανότατα, έναν διαφορετικό τεχνίτη και όχι την εμφάνιση ενός νέου αιγυπτιακού τύπου. Αναφέρομαι στη μικρή διαφορά των οριζόντιων λαβών που φέρουν με αυτή του 164.Η.1 να είναι πιο επιμελώς τοποθετημένη επάνω στο σημείο του αγγείου ενώ, η λαβή του 62.Β.2 φαίνεται να έχει εφαρμοστεί πιο αδρά, πιθανότατα εξαιτίας της ταχύτητας της παραγωγής. Την ίδια στιγμή, το παράδειγμα 61.Β.1 (εικ. 99α-β) αναδεικνύει έναν δεύτερο άωτο τύπο του εν λόγω αγγείου, που αναζητά και βρίσκει τα παράλληλά του, τόσο στην περιοχή της Hadra[518], όσο και στη δυτική *χώρα* της Αλεξάνδρειας, στη νεκρόπολη της Πλινθίνης[519]. Συνεπώς, με τις πρόσφατες έρευνες στο Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby προστίθεται και ο τύπος του άωτου κρατήρα που έλειπε επί έναν αιώνα από το κεραμικό corpus του Υπογείου. Ωστόσο, δεν έλειπε συνολικά από το Shatby καθώς, οι ανασκαφικές εργασίες υπό τη διεύθυνση των Rummel και Schmidt, αποκάλυψαν στο Υπόγειο Γ τον τύπο του άωτου κρατήρα που χρονολογείται στο πρώτο μισό του 3ου αι. π.Χ.[520]. Η σύγκριση των παραλλήλων από τον ελληνιστικό κόσμο της Μεσογείου[521] αλλά κυρίως,

---

[515] Ακριβές παράλληλο των 62.Β2 και 164.Η1, αλλά κυρίως του 62.Β2 λόγω της αποσπασματικότητας που έχουν διασωθεί, μπορεί το «τμήμα του χείλους από αγάνωτο χυτροειδές σκεύος με οριζόντια λαβή» που αποκαλύφθηκε στο οικόπεδο Χαρωνιτάκη στη Βέροια και χρονολογείται στον ύστερο 3ο-αρχές τους 2ου αι. π.Χ. (Πίν. 42β, Π22, Πηλός φαιός, ακάθαρτος, έντονα ψημένος. Διάμ. χ. 0,20 μ., σωζ. ύψ. 0,052 μ.). Πιο αναλυτικά, βλ. Δρούγου, Τουράτσογλου 1990, 85, πίν. 42β, αρ. Π22.

[516] Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 60.

[517] Γιαννικουρή κ.ά. 1990, πίν. 93β (μέσα 4ου αι. π.Χ.).

[518] Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 62.

[519] Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 607, πίν. 9, εικ. j-k & πίν. 10b (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.)· Harlaut 2018, 143, εικ. 23, αρ. 127 (Βρετανικό Προξενείο) & 144, εικ. 24.2 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.)· Harlaut 2023, εικ. F-H, αρ. PLI02.33.2 & 466-7, εικ. 5-6, αρ. 4 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.).

[520] Simony 2019, 79, εικ. 82, αρ. 38 (L1 B3 01) & αρ. 39 (L5 001) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.).

[521] Πρβλ. δύο παραδείγματα από την Αθηναϊκή Αγορά, τα οποία δεν φέρουν διακόσμηση και φαίνεται να είναι κατεξοχήν αγγεία σερβιρίσματος. Βλ. Rotroff 2006, 267, πίν. 29, εικ. 36, αρ. 208 (225-175 π.Χ.) & 268, πίν. πίν. 30, εικ. 36, αρ. 212 (260-200 π.Χ.)· Η Κόρινθος έχει αποκαλύψει έναν κρατήρα που φαίνεται να είναι συγγενείς τυπολογικά με τους αντίστοιχους του Shatby και των έτερων νεκροπόλεων της Αλεξάνδρειας. Ενδεικτικά, βλ. Edwards 1975, πίν. 21, 59, αρ. 613 (περ. 300 π.Χ.)· Επιπλέον, στο Ηράκλειο της Κρήτης έχει έρθει στο φως ένα παρεμφερές αγγείο του τύπου των λοπάδων, το οποίο ωστόσο φέρει μακροσκοπικά αρκετές ομοιότητες (Μπαχλάς, Σύρος 2014, 219, 230, πίν. 65α, 73α, αρ. Κρ410 (4ος αι. π.Χ.).

από τις νεκροπόλεις της Αλεξάνδρειας[522], επιτρέπει με σχετική ασφάλεια την εξαγωγή ορισμένων συμπερασμάτων για τα νεοαποκαλυφθέντα αγγεία από το Shatby. Ο ωχροκίτρινος πηλός με τα εμφανή λευκά εγκλείσματα (μαρμαρυγία) στα σημεία των τομών τους[523], σε συνδυασμό με την αβαφή εσωτερική και εξωτερική επιφάνειά τους αυξάνει τις πιθανότητες να πρόκειται για αγγεία κατασκευασμένα σε αλεξανδρινά εργαστήρια, αν δεν θεωρηθούν εισαγόμενα αγγεία από το νησί της Ρόδου. Η ελαφρώς υπερυψωμένη δισκοειδής βάση του 62.Β.2 παραλληλίζεται άμεσα με τα αγγεία από την Πλινθίνη και τη Ρόδο και χρονολογούν με ασφάλεια τα αγγεία από το Shatby στο πρώτο τρίτο του 3ου αι. π.Χ. Τέλος, σε σύγκριση με τα παραδείγματα από το Shatby που είχαν αποκαλυφθεί σε προγενέστερες έρευνες και της πρακτικής λειτουργίας που διέθεταν κάθε φορά, φαίνεται πως τα δείγματα του καταλόγου ανήκουν στο σύνολο των κτερισμάτων, χωρίς να είχαν κάποια δευτερεύουσα λειτουργεία[524].

4.9. ΜΙΚΚΥΛΑ ΑΩΤΑ ΑΓΓΕΙΑ

Τα μικκύλα ή μικρογραφικά άωτα αγγεία, που ο σχολιασμός τους είναι αποτέλεσμα των ευρημάτων 23.UN.23[525] (εικ. 100) και 114.Τ.51[526] (εικ. 101α-β), είναι μία από τις ιδιαίτερες κατηγορίες κεραμικών σκευών τόσο για τα αλεξανδρινά δεδομένα, όσο και για τα ελληνιστικά σύνολα της υπόλοιπης Μεσογείου. Ωστόσο, ο σκοπός τους ήταν ποικίλος, καθώς χρησιμοποιήθηκαν ως αποτροπαϊκά αντικείμενα σε «εγκαίνια», ως αναθήματα σε ιερά, ως κτερίσματα σε τάφους, ως βαλσαμάρια, ενώ πολλά έχουν βρεθεί και σε εργαστήρια[527]. Στο ταφικό πλαίσιο του νεκροταφείου του Shatby θα πρέπει να είχαν κτερισματικό χαρακτήρα και πιθανόν να ανήκαν στην ιδιοκτησία του νεκρού ή ακόμη και να αποκάλυπταν την ιδιότητά του. Αν λάβουμε υπόψιν την κατηγορία των αγγείων που κατατάσσει παρεμφερή αγγεία η Susan Rotroff,

[522] Παράλληλα του τύπου έχουν αποκαλυφθεί και στη νεκρόπολη του Gabbari, τόσο άωτα, όσο και δίωτα. Ενδεικτικά, βλ. Ballet, Harlaut 2001, 349, εικ. 9, αρ. 77-79 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Lamarche 2003, 150, 177, πίν. 12, αρ. 62 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.).
[523] Ο πηλός τους φαίνεται να προέρχεται από τα αλλουβιακά κοιτάσματα του Νείλου. Βλ. Simony 2019, 78.
[524] Το ίδιο θα πρέπει να συμβαίνει κα με τα αντίστοιχα παραδείγματα από το νεκροταφείο της Hadra. Βλ. Harlaut 2023, 447.
[525] Οι διαστάσεις του αγγείου με αριθμό καταλόγου 23.UN.23 είναι: μέγ. διάμ. 5,3 εκ. / ύψ. 5,9 εκ.
[526] Οι διαστάσεις του αγγείου με αριθμό καταλόγου 114.Τ.51 είναι: διάμ. χείλ. 6 εκ. / διάμ. βάσ. 3,1 εκ. / ύψ. 5,9 εκ.
[527] Πρέκα-Αλεξανδρή 2014, 99· Επιπλέον, βλ. Rotroff 1997, 198.

στα λεγόμενα *medicine bottle*[528], θα μπορούσε πιθανόν να υποστηριχθεί ότι, ο νεκρός είχε κάποια άμεση η έμμεση σχέση με τα ιατρικά αντικείμενα αφήνοντας να νοηθεί η εν ζωή ιδιότητά του. Ωστόσο, δεν αποκλείεται η πιθανότητα το εν λόγω αγγείο να μην έχει κάποια άμεση σχέση με τον νεκρό αλλά με κάποιο οικείο του πρόσωπο που το έφερε στο σημείο για να συνοδεύσει τα υπόλοιπα αγγεία προς την τέλεση των ταφικών τελετουργικών. Συνεπώς, εύλογα θα μπορούσε να είχε εναποτεθεί στα κτερίσματα του τάφου μετά το πέρας του τελετουργικού.

Ειδικότερα, αξίζει να εξετασθεί μία ιδιαίτερη περίπτωση τέτοιου είδους μικρογραφικών αγγείων με την ανεύρεσή τους σε οικιστικό πλαίσιο της ελληνιστικές περιόδου στην περιοχή των Γιτάνων. Συγκεκριμένα, αναφέρομαι στην εύρεσή των μικκύλων αγγείων[529] πλησίον ενός πινακίου με εγχάρακτη επιγραφή αφιερωμένη στον Απόλλωνα. Ύστερα από τη μελέτη του συγκεκριμένου υλικού πιθανολογείται ότι ο Απόλλωνας Αγυιέας λατρευόταν και με την ιδιότητα του ιατρού[530]. Το γεγονός αυτό, δεν θα πρέπει να νοηθεί ως μια ένδειξη λατρείας μιας θεότητας στο Υπόγειο Α του Shatby[531], αλλά θα μπορούσε, κάλλιστα, να ερμηνευθεί ως μια προσπάθεια των ζώντων να παρακαλέσουν τις θεϊκές δυνάμεις για το αίσιο ταξίδι του νεκρού στον Κάτω Κόσμο στο πλαίσιο του ταφικού τελετουργικού και σαν ένα είδος λύτρωσης των βασάνων που επρόκειτο να συναντήσει. Επιπλέον, όσον αφορά το εύρημα με αριθμό καταλόγου 23.UN.23, το σχήμα του θυμίζει ένα αντίστοιχο αγγείο από την Αγορά της Αθήνας με αριθμό 552, το οποίο η Rotroff το ονομάζει «small handless pot»[532]. Ενδεικτικά είναι και ορισμένα παράλληλα του αγγείου από την Αλεξάνδρεια[533] και την Πάφο της Κύπρου[534], τα οποία αναγκάζουν την έρευνα να εντάξει το εν λόγω εύρημα στην κατηγορία των μικκύλων αγγείων του Υπογείου Α.

Επιπλέον, σχετικά με το 114.Τ.51 παρόμοια μικκύλα αγγεία έχουν αποκαλυφθεί σε μεμονωμένες περιοχές του ελλαδικού χώρου με την Κόρινθο[535] και τη Λαμία[536] να

---

[528] Rotroff 1997, 198, 423-4, πίν. 138, εικ. 105, αρ. 1769-1773 (2ος-1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).
[529] Πρέκα-Αλεξανδρή 2014, 99, πίν. 23, αρ. ΘΕ606, ΘΕ1614, ΘΕ4127, ΘΕ4129.
[530] Πρέκα-Αλεξανδρή 2014, 100.
[531] Αν και στο ίδιο το Υπόγειο Α έχει ανευρεθεί μικρός βωμός με την επιγραφή «ΑΓΑΘΟΥ ΔΑΙΜΟΝΟΣ ΕΥΤΕΡΠΗΣ», προδίδοντας μια προσπάθεια λατρείας μέσα στο νεκροταφείο του Shatby για τελετουργικούς σκοπούς. Ενδεικτικά, βλ. Haggag, Savvopoulos 2023, 28-9.
[532] Rotroff 2006, πίν. 60, εικ. 70, αρ. 552 (115-50 π.Χ.).
[533] Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 22 (νεκρ. Hadra)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 10026.6, 10004.3, 3779.64 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.).
[534] Hayes 1991, εικ. XXIII, αρ. 9, 11.
[535] Edwards 1975, πίν. 58, πίν. 20, αρ. 591 (γ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.), 596 (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.), 602 (περ. 350 π.Χ.).
[536] Παπακωνσταντίνου 1997, 50-8, πίν. 41-44, 46α-β (αρχ.-γ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.).

ξεχωρίζουν. Οι Φθιώτιδες Θήβες της Μαγνησίας[537], η Δήλος[538] αλλά και ορισμένα παραδείγματα από θέσεις της Αιγύπτου[539], επικουρούν στην προσπάθεια της έρευνας να εξάγει ασφαλή συμπεράσματα για τα εν λόγω αγγεία. Τέλος, ύστερα από τη μακροσκοπική εξέταση των παραλλήλων το εύρημα του Shatby με αριθμό καταλόγου 114.Τ.51 θα μπορούσε να χρονολογηθεί στο 3ο αι. π.Χ. συμβάλλοντας στα αρχαιολογικά τεκμήρια της έντονης ανθρώπινης παρουσίας στο νεκροταφείο κατά τη διάρκεια αυτού του αιώνα.

4.10. ΛΕΚΑΝΙΔΕΣ

Οι λεκανίδες εντάσσονται σε μια κατηγορία αγγείων που μαρτυρούνται, τόσο σε οικιστικά, όσο και σε ταφικά περιβάλλοντα. Η λειτουργεία τους ως κατεξοχήν μαγειρικά σκεύη επιβεβαιώνεται όταν αποκαλύπτονται σε οικιστικό context[540] αλλά, ανατρέπεται όταν έρχονται στο φως μέσα από τα κατάλοιπα ενός νεκροταφείου[541]. Τυπολογικά, όπως περιγράφεται από τους Sparkes και Talcott, η δημιουργία ενός νέου σχήματος λεκανίδας στην ελληνιστική περίοδο, δηλαδή στο β΄ μισό του 4ου αι. π.Χ.[542], φέρνει την «κατάρρευση» του κλασικού τύπου[543], καθώς χάνει την παραδοσιακή μορφή του με τις οριζόντιες λαβές[544]. Ο ελληνιστικός τύπος εξελίσσεται, με ορισμένες λεπτομέρειές του να λειτουργούν ως χρονολογικά στίγματα για μια πρωιμότερη ή υστερότερη χρονολόγηση[545]. Για παράδειγμα, η δισκοειδής βάση του διατηρείται σε όλη τη διάρκεια της ζωής του, με ένα μόνο παράδειγμα από την Αθηναϊκή Αγορά να έχει εμφανιστεί χωρίς βάση[546]. Επιπλέον, σχετικά με τη λειτουργία του τύπου, φαίνεται να είναι αναπόσπαστο κομμάτι του κεραμικού συνόλου που απαιτείται για την υλοποίηση μιας τελετουργικής πυράς, είτε πρόκειται για οικιστικούς, είτε για

[537] Αδρύμη-Σισμάνη 2000, 136, εικ. 1 (ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Αδρύμη-Σισμάνη, Αλεξάνδρου 2004, 84, πίν. 18ε (ήμ. 4ου αι. π.Χ.).
[538] Ζαφειροπούλου, Χατζηδάκης 1994, 245, πίν. 196α-β, 201β, αρ. Β14901, Β14903 (3ος-2ος αι. π.Χ.).
[539] Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 21, 22 (πιθανότατα) (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 17 & 117, εικ. 53, αρ. 44 (νεκρ. Hadra)· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 78, 222 (πτολεμ. περ.).
[540] Sparkes, Talcott 1970, 211-8· Edwards 1975, 38· Harlaut 2018, 47· Simony 2019, 78.
[541] Rotroff 2006, 114.
[542] Για δύο παραδείγματα του παλαιότερου ελληνιστικού τύπου από την Αγορά της Αθήνας, ενδεικτικά, βλ. Rotroff 2006, 276, πίν. 41, εικ. 51, αρ. 295-296 (350-300 π.Χ.).
[543] Σχετικά με παραδείγματα λεκανίδων της κλασικής περιόδου, ενδεικτικά, βλ. Sparkes, Talcott 1970, 211-8, πίν. 81-7, εικ. 15, 17, 19-21, 23, αρ. 1739-1843 (Αθηναϊκή Αγορά).
[544] Sparkes, Talcott 1970, 215· Rotroff 2006, 115.
[545] Ενδεικτικά, βλ. Rotroff 2006, 51, chart 4 (*lekane*) & 231, chart 28 (*lekane* & *bowls*).
[546] Rotroff 2006, 277, πίν. 41, εικ. 52, αρ. 305 (225-160 π.Χ.).

βιομηχανικούς χώρους. Οι τελετουργικές πυρές περιελάμβαναν κάποια αιματηρή θυσία, με τα ζώα να ανήκουν στην επικρατέστερη εκδοχή, καύση, αλλά πιθανόν και σπονδή. Όταν το τελετουργικό συνοδεύεται από αγγεία διαφορετικών τύπων, όπως αλάβαστρα και μυροδοχεία, θα πρέπει νοείται μίας τελετή με ταφικό χαρακτήρα. Ο συνδυασμός των λεκανίδων με άλλα μαγειρικά σκεύη, όπως οι χύτρες και οι λοπάδες, ανεγείρουν το ενδεχόμενο να πρόκειται για μια πυρά στο πλαίσιο της εορτής των Ανθεστηρίων. Την τρίτη ημέρα της εορτής, που είναι γνωστή ως Χύτρα, μαγειρεύονταν όλα τα είδη των λαχανικών σε μία χύτρα, με τα υπόλοιπα κεραμικά σκεύη να συμπληρώνουν το τελετουργικό[547]. Οι λεκανίδες είναι μία κατηγορία που αναμφίβολα ανήκει σε αυτό το πλαίσιο, λύνοντας ερωτήματα της έρευνας σχετικά με την παρουσία τους στα ταφικά σύνολα.

Οι περιπτώσεις των ταφικών συνόλων της Αλεξάνδρειας δεν θα πρέπει να διαφέρουν σημαντικά από τα αντίστοιχα παραδείγματα τελετουργικών πυρών που ελάμβαναν χώρα στον ελλαδικό χώρο. Πολυάριθμα είναι τα κεραμικά σκεύη που αποκαλύπτονται στην Πλινθίνη, στη δυτική και την ανατολική νεκρόπολη της Αλεξάνδρειας[548], επιβεβαιώνοντας της υποψίες σχετικά με τη διεξαγωγή ή μη τελετουργικών πυρών στην πτολεμαϊκή πρωτεύουσα. Θα μπορούσαν, κάλλιστα, να νοηθούν ως το αποτέλεσμα του συγκερασμού των πολιτισμών του ελλαδικού χώρου με τον αιγυπτιακό και ως μία ασφαλής απόδειξη των Ελλήνων περί της εγκατάστασης και δραστηριοποίησής τους στο αιγυπτιακό έδαφος. Η απομίμηση της τυπολογίας των αττικών κεραμικών εργαστηρίων είναι μια απόρροια των όσων συζητήθηκαν ήδη, αλλά και των ολοένα αυξανόμενων εμπορικών συναλλαγών μεταξύ της πρωτεύουσας των Πτολεμαίων και των ελληνιστικών κέντρων της ανατολικής Μεσογείου. Το νεκροταφείο του Shatby, με τον χαρακτηρισμό του παλαιότερου χρονολογημένου σημείου ταφής της Αλεξάνδρειας, δεν θα μπορούσε να μην εκπροσωπείται από μαγειρικά αγγεία καθημερινής χρήσης, που αντανακλούν τη δεύτερη χρήση τους, ως τελετουργικά σκεύη[549]. Η πλειονότητα των σκευών αυτών θα πρέπει να είναι κατασκευασμένη σε τοπικά αλεξανδρινά εργαστήρια, δεδομένης της σύστασης του πηλού τους με τις αλλουβιακές αποθέσεις να συναγωνίζονται τις ασβεστολιθικές από

[547] Rotroff 1997, 212· Επιπλέον, βλ. υποκεφάλαιο με τον «Άωτο μικρογραφικό πίθο».
[548] Σχετικά με τα αγγεία που συζητώνται, βλ. Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, αρ. 24, από το νεκροταφείο της Hadra.
[549] Βλ. Simony 2019, 67-94.

την περιοχή της Μαρεότιδας[550]. Τα παραδείγματα που ήρθαν στο φως πρόσφατα από το Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby φαίνεται να εκπροσωπούν και τις δύο κατηγορίες των πηλών. Το θραύσμα της λεκανίδας με αριθμό καταλόγου 117.SH.2[551], όπως διακρίνεται από το διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό (εικ. 102α-β), φαίνεται να διαθέτει τον χαρακτηριστικό πορτοκαλέρυθρο αλεξανδρινό πηλό με εμφανή τα λευκά εγκλείσματα μαρμαρυγίας στα σημεία των τομών του. Αγγείο τοπικής παραγωγής θα πρέπει να είναι και το υπ' αριθμόν 173.UNK.2[552] (εικ. 103), στο οποίο διακρίνεται ένας πιο ανοιχτός πηλός, πιθανόν ασβεστολιθικός, με τις επικαθίσεις των αλάτων να καλύπτουν σχεδόν ολόκληρη την εξωτερική του επιφάνεια. Η λεπτομέρεια του οριζόντιου περιχειλώματος που εκτείνεται πέραν της διαμέτρου του σώματος, είναι ένα από τα βασικά χρονολογικά κριτήρια του εν λόγω τύπου. Παράλληλα των θραυσμάτων του Shatby εντοπίζονται κυρίως στα αλεξανδρινά ελληνιστικά στρώματα, με την περίπτωση της Αττικής να επικουρεί και να ορίζει σε μεγάλο βαθμό τη χρονολόγηση του τύπου.

Πιο αναλυτικά, το παράδειγμα 291 που αποκαλύφθηκε στην Αγορά της Αθήνας[553] παραλληλίζεται άμεσα το 173.UNK.2, καθώς φέρουν και τα δύο ένα οριζόντιο περιχείλωμα, το οποίο φαίνεται να είναι στο ίδιο πάχος περίπου. Η διαγώνια φορά των τοιχωμάτων τους είναι παρόμοια με τη χρονολόγησή τους να φθάνει στον ύστερο 4ο-αρχές του 3ου αι. π.Χ. Παρεμφερές είναι το υπ' αριθμόν 292 της Αγοράς με τη χρονολόγησή του να βρίσκεται σχεδόν έναν αιώνα νωρίτερα, και στα 325-275 π.Χ.[554]. Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει μια αναφορά – σύγκριση των παραλλήλων που έχουν εντοπιστεί καθώς της ονομασίας την οποία φέρουν σύμφωνα με τον εκάστοτε αρχαιολόγο. Τα παραδείγματα που παρατέθηκαν από την Αγορά (291, 292) ανήκουν στην κατηγορία των λεκανίδων ή shallow bowl[555], με την ίδια άποψη να υποστηρίζει και η Λιλιμπάκη-Ακαμάτη στο παράδειγμά της από τον τάφο Β της Πέλλας και τη βαθιά λεκάνη του 2ου αι. π.Χ. που έφερε το φως[556]. Ακόμη, η Harlaut μελετώντας το κεραμικό υλικό που υπήρχε στο νησί του Nelson, στα ανατολικά της Αλεξάνδρειας, αναφέρεται στο παράδειγμα 141 ως λεκάνη[557], με την ομοιότητά του με το 117.SH2 να είναι έντονη. Το εν λόγω αντικείμενο χρονολογείται στο α΄ τρίτο του 3ου αι. π.Χ.

[550] Simony 2019, 67.
[551] Το αγγείο με αριθμό καταλόγου 117.SH.2 έχει διαστάσεις: μέγ. διάμ. 12,4 εκ. / ύψ. 3,7 εκ.
[552] Το αγγείο με αριθμό καταλόγου 173.UNK.2 έχει διάμετρο χείλους 26 εκ.
[553] Rotroff 2006, 276, πίν. 40, εικ. 50, αρ. 291 (300-275 π.Χ.).
[554] Rotroff 2006, 276, πίν. 40, εικ. 50, αρ. 292 (325-275 π.Χ.).
[555] Σχετικά με τον τύπο, βλ. Rotroff 2006, 114-5, πίν. 40-1, εικ. 50-2, αρ. 291-305 (350-150 π.Χ.).
[556] Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 128, πίν. 5, αρ. 30 (2ος αι. π.Χ.).
[557] Harlaut 2018, 97, 148, εικ. 28, αρ. 141 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.).

Παράλληλα, η έρευνα της Aude Simony που αφορούσε την κεραμική που αποκαλύφθηκε πρόσφατα στο Ταφικό Υπόγειο Γ του Shatby από τη γερμανική αποστολή, ονομάζει τα παρεμφερή αντικείμενα που χρονολογούνται στο α΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. ως basins, δηλαδή λεκάνες[558]. Στον αντίποδα, η έρευνα βρέθηκε αντιμέτωπη με την ονομασία των πινακίων, σε ορισμένα παραδείγματα να ταυτοποιούνται σχεδόν εξολοκλήρου τα θραύσματα του Shatby. Συγκεκριμένα, ένα βαθύ πινάκιο από την Κόρινθο που χρονολογείται με ακρίβεια στο 146 π.Χ.[559] παρουσιάζει μεγάλη ομοιότητα κυρίως με το 173.UNK2, με την έντονα διαγώνια κλίσω του τοιχώματος της Κορίνθου να φαίνεται ως μια ελαφρά διαφοροποίηση. Ακόμη, ένα ακόμη πινάκιο από τον αλεξανδρινό αστικό ιστό και την περιοχή του Βρετανικού Προξενείου δημοσίευσε η Harlaut με τη χρονολόγησή του να μην ξεπερνά τον ύστερο 4ο αι. π.Χ.[560] και να ομοιάζει περισσότερο στο 117.SH2, δεδομένου του πάχους που διαθέτει τόσο το οριζόντιο περιχείλωμά τους, όσο και το κάθετο τμήμα του σώματος. Τα παράλληλα που προκαλούν ιδιαίτερη εντύπωση για την ομοιότητά τους, κυρίως με το 173.UNK2, ήρθαν στο φως από τους τάφους ΙΙΙ και IV της Μύρινας, στη Λήμνο[561]. Φαίνεται να χρονολογούνται στις αρχές του 3ου αι. π.Χ. με τις ομοιότητες των παραδειγμάτων να διακρίνονται τόσο στην αβαφή επιφάνειά τους σε συνδυασμό τις επικαθίσεις αλάτων που φέρουν, όσο και στο πάχος του περιχειλώματος και του διαγώνιου τμήμα του σώματος που διακρίνεται από το διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό. Συνεπώς, μέσα από τη μακροσκοπική τυπολογική εξέταση που διεξήχθη στα κεραμικά θραύσματα του Υπογείου Α, συνάγεται το συμπέρασμα ότι, δεν θα πρέπει να έχουν κατασκευαστεί την ίδια χρονολογική περίοδο. Το υπ' αριθμόν 117.SH2, εξαιτίας της αυλάκωσης που φέρει στο οριζόντιο περιχείλωμά του, της καμπύλης διαμόρφωσης του σημείου αλλά και της ερυθρής βαφής που φέρει στην εξωτερική και εσωτερική του επιφάνεια, θα πρέπει να χρονολογείται στον ύστερο 3ο-αρχές του 2ου αι. π.Χ.[562] Αντιθέτως, το θραύσμα με αριθμό καταλόγου 173.UNK2, θα πρέπει να χρονολογείται ελαφρώς προγενέστερα και στο α΄ μισό του 3ου αι. π.Χ., με τα παράλληλα από τη

[558] Simony, 2019, 78-9, εικ. 83, αρ. 40 (L1 B4 03) & αρ. 41 (L2 B4) & αρ. 42 (L4 010) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.).
[559] Edwards 1975, 38, πίν. 4, αρ. 109 (146 π.Χ.).
[560] Harlaut 2018, 47, 130, εικ. 8, αρ. 63 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.).
[561] Αρχοντίδου, Δεληγιώργη 1994, 185-6, εικ. 3-4 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.).
[562] Σημαντικά παράλληλα της εν λόγω χρονολόγησης υπήρξαν και τα παραδείγματα από την Αθηναϊκή Αγορά με αριθμό καταλόγου 293 και 294. Βλ. Rotroff 2006, 276, πίν. 41, εικ. 50, αρ. 293 (250-210 π.Χ.) & αρ. 294 (225-175 π.Χ.).

Μύρινα αλλά και από το Υπόγειο Γ του ίδιου του νεκροταφείου του Shatby να ήταν καθοριστικά για την εν λόγω χρονολόγηση.

Η μικρή σύγχυση που περιγράφηκε παραπάνω σχετικά με την ονομασία των θραυσμάτων του Shatby αλλά και την παρόμοια κατάσταση που επικρατεί στις βιβλιογραφικές αναφορές είναι απόρροια της έλλειψης άμεσης επαφής με το κεραμικό υλικό του Ταφικού Υπογείου Α, μέσα από την οποία θα μπορούσε να διαμορφωθεί μια πλήρης εικόνα των αντικειμένων μέσω ενός λεπτομερούς φωτογραφικού υλικού αλλά και αναλυτικών μετρήσεων.

4.11. ΑΩΤΑ ΣΚΥΦΙΔΙΑ

4.11.1. ΑΩΤΑ ΣΚΥΦΙΔΙΑ ΜΕ ΕΣΩ ΝΕΥΟΝ ΧΕΙΛΟΣ (ECHINUS BOWLS)

Το Ταφικό Υπόγειο Α του νεκροταφείου του Shatby, ένας χώρος που φέρει αντιπροσωπευτικά δείγματα σχεδόν όλων των χρόνων την ελληνιστικής περιόδου, δεν θα μπορούσε να στερούταν της ύπαρξης ενός από τα πιο συνήθη ευρήματα των ελληνιστικών συνόλων, τα άωτα σκυφίδια. Ένας κεραμικός τύπος, οι απαρχές του οποίου αναζητούνται στην κλασική περίοδο αποκαλύπτονται για να επιβεβαιώσουν με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο τη χρονολόγηση του Υπογείου. Η βασική τους λειτουργία σχετικά με το σερβίρισμα του φαγητού τα κατατάσσει στα επιτραπέζια αγγεία αποτελώντας ένα βασικό σύνολο της οικοσκευής. Εντούτοις, συμπίπτουν και με τις πολυπληθέστερες ομάδες κεραμικών αντικειμένων στα ταφικά συμφραζόμενα της ελληνιστικής περιόδου. Στην πλειονότητα των ταφικών συνόλων αυτής της εποχής απαντάται τουλάχιστον ένας μικρός αριθμός αυτών των αγγείων, μαρτυρώντας τη ζήτηση αλλά και τη μαζικότητα της παραγωγής τους. Η παρουσία τους στο corpus των κτερισμάτων ήταν σε μεγάλο βαθμό προκαθορισμένη και υπαγορευμένη από το ταφικό τελετουργικό ως μέσα για την τέλεση του τελευταίου δείπνου των συγγενών στο πλευρό του νεκρού οικείου τους. Επιπλέον, δεν είναι λίγες οι φορές που το τελετουργικό επέβαλε την τοποθέτηση ενός νομίσματος στο εσωτερικό των εν λόγω

αγγείων με τα παραδείγματα αυτής της πρακτικής να προέρχονται κυρίως από τη Μακεδονία[563].

Αρχικά, τα άωτα σκυφίδια ή *echinus bowls*, όπως απαντώνται στη διεθνή βιβλιογραφία, κατασκευάζονται σε ποικίλες μορφές με την πρώιμη χρονολόγησή τους να διακρίνεται από το αβαθές ύψος τους. Μετέπειτα προστέθηκε η εμπίεστη διακόσμηση στον πυθμένα τους σε συνδυασμό με την ελαφρώς πιο χονδροειδή δακτυλιόσχημη βάση τους. Η μορφή που περιγράφηκε αντιπροσωπεύει τις δεκαετίες του 4ου αι. π.Χ., όταν στην αυγή και σε όλη τη διάρκεια του 3ου αι. ο τύπος συναντά ένα μεγαλύτερο βάθος στα τοιχώματά του και κατά συνέπεια ένα μεγαλύτερο ύψος συνολικά. Αντίθετη άποψη έχει εκφραστεί παλαιότερα από τους Sparkes και Talcott, υποστηρίζοντας την εμφάνιση του σκυφιδίου με μεγάλο βάθος περί το γ΄ τέταρτο του 4ου αι. π.Χ. Αυτή η θέση μπορεί πλέον με σχετική ασφάλεια να αναιρεθεί, στο πλαίσιο της έντονης εμφάνισης του τύπου στις πρώτες δεκαετίες του 3ου αι. π.Χ., ενώ στο δεύτερο μισό του αιώνα φαίνεται να έχει την κυριαρχία των επιτραπέζιων σκυφιδίων. Αξιοσημείωτη είναι μια νέα εκδοχή του τύπου με ελαφρώς χονδροειδή κατασκευή, χωρίς εμπίεστη διακόσμηση και με ορισμένες αυλακώσεις και εγχαράξεις στο εσωτερικό του. Αυτή η εκδοχή φαίνεται να ξεκίνησε την παραγωγή της περί τα τελευταία χρόνια του 4ου αι., ίσως όχι πολύ πριν από το 300 π.Χ. Ωστόσο, οι ελληνιστικές μορφές του τύπου αμφιταλαντεύονταν μεταξύ των κλασικών παραδειγμάτων που κυκλοφορούσαν ακόμη στην αγορά και των υστερότερων – νεωτερικών αγγείων που ακολουθούσαν τη νέα τακτική ενός ψηλού *bowl* χωρίς διακόσμηση. Τέλος, έχει διαπιστωθεί μέσα από την έρευνα ότι περί τα τέλη του 2ου και στις αρχές του 1ου αι. π.Χ. κάνει την εμφάνισή της μια νέα μορφή των echinus bowl που διαφέρει ως προς τη διακόσμησή της συγκριτικά με τα προγενέστερα παραδείγματα. Αντιπροσωπεύει την τεχνική της ημιδιακόσμησης με την εξωτερική τους επιφάνεια να φέρουν μελανό υάλωμα μόνον κατά το ήμισυ. Κι αυτή η μορφή ωστόσο, αντικαταστάθηκε περίπου στο τρίτο τέταρτο του 2ου αι. π.Χ. από σχεδόν ημισφαιρικά αγγεία με εμπίεστη φυτική διακόσμηση στο εσωτερικό του πυθμένα.

Σε αυτό το ταφικό τελετουργικό πλαίσιο μπορούν με ασφάλεια να ενταχθεί το σύνολο των κεραμικών άωτων σκυφιδίων που εντοπίστηκαν στις πρόσφατες

[563] Για παράδειγμα, στα ταφικά σύνολα της Βέροιας εντοπίζεται κατά κόρον αυτή η πρακτική. Ενδεικτικά, βλ. Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, 177.· Επιπλέον, στα ίδια ταφικά σύνολα έχει παρατηρηθεί έντονα το φαινόμενο της τοποθέτησης ενός άωτου σκυφιδίου επάνω στο σώμα του νεκρού ή στο δεξί τους χέρι. Βλ. Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, 176.

ανασκαφές του Shatby. Με ένα σύνολο είκοσι πέντε (25) αγγείων αυτού του τύπου μαρτυρούν την ιδιαίτερη προτίμηση της ελληνιστικής κοινωνίας στη χρήση τέτοιου είδους ανοιχτών σκευών, τόσο για την εξυπηρέτηση των καθημερινών αναγκών της, όσο και για τη χρήση τους στα τελετουργικά του θανάτου. Δεκατρία (13) από τα εν λόγω σκυφίδια ήρθαν στο φως (πίν. 8) από το επιφανειακό στρώμα της ανασκαφής (52%) ενώ, το υπόλοιπο 58% των αγγείων είχε συσσωρευθεί στον Χώρο C του Υπογείου Α. Η αποκάλυψή τους στο εκάστοτε αρχαιολογικό τμήμα προδίδει την ιδιαίτερη προτίμηση που υπήρξε για τα άωτα σκυφίδια στον Χώρο C, αλλά και την έντονη αναμόχλευση του εδάφους του Shatby που είχαν ως αποτέλεσμα την εμφάνιση όμοιων χρονολογικά τύπων σε ανώτερο στρώμα. Πιο συγκεκριμένα, ο κατάλογος των ευρημάτων φαίνεται να διαθέτει ένα μικρό σύνολο δύο (2) άωτων σκυφιδίων που να εκπροσωπούν τον τύπο στα τέλη του 4ου αι. π.Χ. (8%) καθώς και δώδεκα (12) όμοια αγγεία που να χρονολογούνται στον ύστερο 4ο έως και το α΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. (48%) (πίν. 9). Τέλος, δέκα (10) από τα αγγεία του τύπου (40%) μαρτυρούν την εξέλιξή του στο δεύτερο μισού του 3ου αιώνα ενώ, ένα (1) από τα παραδείγματα του Υπογείου Α, δηλαδή το 4% του συνόλου, μπορεί να χρονολογηθεί από τον ύστερο 3ο έως και το α΄ μισό του 2ο αι. π.Χ.

Η χρονολογική κατάταξη των ευρημάτων μας φέρνει αντιμέτωπους με την τυπολογική εξέλιξη των άωτων σκυφιδίων από τον ύστερο 4ο έως και το δεύτερο μισό του 3ου αι. π.Χ. Τα δύο παραδείγματα με αριθμό καταλόγου 74.Τ.11[564] (εικ. 104) και 76.Τ.13[565] (εικ. 105) που χρονολογούνται στα τελευταία έτη του 4ου αι. π.Χ. ανήκουν σε εκείνη την κατηγορία των σκυφιδίων που φέρουν έντονο ερυθρό υάλωμα και δεν έχουν αποκτήσει ακόμη βάθος στο εσωτερικό τους. Το επακόλουθο μικρό ύψος τους, το οποίο δεν ξεπερνά τα 4,6 εκ., καθώς και το ημικυκλικό τοίχωμα του σώματός τους που στρέφεται έντονα προς τα μέσα, συνηγορούν σε αυτή την πρώιμη χρονολόγησή. Ακόμη, η ελαφρώς υπερυψωμένη δισκοειδής βάση τους αποτελεί ένα ακόμη στοιχείο του 4ου αι. π.Χ. με τα παράλληλά τους που εμφανίζονται στον κατάλογο των ελληνιστικών αγγείων της Αθηναϊκής Αγοράς να επιβεβαιώνουν την παραπάνω θεωρία. Ειδικότερα, παραδείγματα με όμοιες μορφές από τη δημοσίευση των Sparkes και

[564] Το άωτο σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 74.Τ.11 έχει τις εξής διαστάσεις: διάμ. χείλ. 6 εκ. / διάμ. βάσ. 4,5 εκ. / ύψ. 4,6 εκ.
[565] Το άωτο σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 76.Τ.13 έχει τις εξής διαστάσεις: διάμ. χείλ. 6,7 εκ. / διάμ. βάσ. 4,1 εκ. / ύψ. 4,3 εκ.

Talcott[566] αλλά και την υστερότερη πιο αναλυτική δημοσίευση της Rotroff[567], με σχετικά ευκολία συνάγεται το συμπέρασμα της κατασκευής των αγγείων πριν την αυγή του 3ου αι. π.Χ. Επιπρόσθετα παραδείγματα από τον ελλαδικό χώρο έρχονται να ενισχύσουν τη θεωρία περί της πρώιμης χρήσης νεκροταφείου του Shatby με τα ταφικά σύνολα της Βέροιας[568] και της Ακαρνανίας[569] να πρωταγωνιστούν. Τα αντίστοιχα παραδείγματα από τις νεκροπόλεις την ανατολική νεκρόπολη της Αλεξάνδρειας[570] που έχουν αποκαλυφθεί από τις αρχές του 20ου αιώνα έρχονται σε άμεση επικοινωνία με τα αντίστοιχα ευρήματα των νεότερων ανασκαφών. Άωτα σκυφίδια του ύστερου 4ου αι. π.Χ. έχουν αποκαλυφθεί και στα πτολεμαϊκά οικιστικά σύνολα της Αλεξάνδρειας προδίδοντας την πρώτη χρήση των αγγείων ως επιτραπέζια σκεύη[571]. Χαρακτηριστικά είναι τα δείγματα από τις ανασκαφές που έλαβαν χώρα στην περιοχή του Βρετανικού Προξενείου[572], περίπου το κέντρο της σύγχρονης αλεξανδρινής πόλης.

Στη συνέχεια της χρονολογικής κατάταξης των ευρημάτων εντοπίζονται δώδεκα (12) αγγεία του τύπου των echinus bowl που η περίοδος κατασκευής τους τοποθετείται χρονολογικά από τον ύστερο 4ο αι. π.Χ. έως και το α΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. Ο λόγος για τα αντικείμενα με αριθμό καταλόγου 68.T.5 (εικ. 106), 70.T.7 (εικ. 107), 72.T.9 (εικ. 108), 78.T.15 (εικ. 109), 83.T.20 (εικ. 110), 85.T.22 (εικ. 111), 86.T.23 (εικ. 112), 87.T.24 (εικ. 113), 116.SH.1 (εικ. 114), 118.SH.3 (εικ. 115), 119.SH.4 (εικ. 116) και 123.SH.8 (εικ. 117). Στην πλειονότητά τους είναι κατασκευασμένα από έναν καστανέρυθρο πηλό φέροντας ένα έντονο ερυθρό υάλωμα τόσο στην εσωτερική, όσο και στην εξωτερική τους επιφάνεια ως στοιχείο διακόσμησης. Επιπλέον, η έντονη ομοιότητα του παραδείγματος 85.T.22 σε σύγκριση με τα προαναφερθέντα άωτα σκυφίδια του ύστερου 4ου αι. π.Χ. έγκεινται στη δισκοειδή τους βάση αλλά και στο ημικυκλικό τους τοίχωμα που στρέφεται έντονα προς τα μέσα. Εντούτοις, το ελαφρώς μεγαλύτερο ύψος του στα 6 εκ., καθώς και η ελαφρά διαπλάτυνσή του με τη μέγιστη διάμετρό του να αγγίζει τα 13 εκ. το κατατάσσει στην υστερότερη φάση με την

[566] Sparkes, Talcott 1970, πίν. 34, αρ. 949 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).
[567] Rotroff 1997, 167, 347, εικ. 65, αρ. 1076 (325-300 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά).
[568] Ρωμιοπούλου 2000, 36, 41, πίν. 2α, αρ. 1793 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Στεφανή, Παππάς 2014, 193, 199, πίν. 57, αρ. Π7158 (ήμ. 4ου αι. π.Χ.).
[569] Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π1372 (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία).
[570] Ενδεικτικά, βλ. Breccia 1912, πίν. LVI, εικ. 17 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1940, 71-2, αρ. 6, 11, πίν. XXVIII, εικ. 6, 11 (νεκρ. Hadra).
[571] Σημαντικά ως προς τη χρονολόγηση των αγγείων του Shatby είναι και τα echinus bowls που προέρχονται από τη Σαλαμίνα της Κύπρου. Ενδεικτικά, βλ. Jehasse 1978, 42-45, εικ. 28-9, αρ. 145-193 (β΄ τέτ. 4ου-3ο αι. π.Χ.).
[572] Harlaut 2018, 40, 128, εικ. 6, αρ. 46-47 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.).

πιθανότητα να έχει κατασκευαστεί στο πρώτο μισό του 3ου αι. π.Χ. Κρίνεται σημαντικό επίσης να σημειωθεί, η περίπτωση της εμβάπτισης ως μεθόδου διακόσμησης που εντοπίζεται στα εν λόγω παραδείγματα. Ο λόγος για τα άωτα σκυφίδια με αριθμό καταλόγου 78.Τ.15 και 116.SH.1. Το πρώτο φαίνεται να είναι εμβαπτισμένο σε ερυθρό υάλωμα με τις καταλιβάδες να φθάνουν έως και τη βάση του ωστόσο, διακρίνεται ελαφρώς από το 116.SH.1 ως προς τα ίχνη έντονης καύσης που φέρει με αποτέλεσμα το ερυθρό υάλωμα που είναι ορατό σε ορισμένα σημεία, να έχει μετατραπεί σε μελανό αποτύπωμα. Ακόμη, αξίζει να ειπωθεί ότι, η βαφή και των δύο είναι έντονα απολεπισμένη, με το θραύσμα 116.SH.1 να σώζεται σχεδόν κατά το ήμισυ φέροντας καταλιβάδες που αγγίζουν τη βάση του. Ακόμη, όσον αφορά τα αγγεία της ομάδας του ύστερου 4ου και του πρώτου μισού του 3ου αι. π.Χ., η χρονολόγηση αυτή προέρχεται από τον εντοπισμό ενός ικανού και αξιόπιστου αριθμού παραλλήλων από τον ελλαδικό και αλεξανδρινό χώρο. Κέντρα με έντονη ελληνιστική παρουσία, κυρίως ταφικών συμφραζομένων, όπως αυτά της Πέλλας[573] και της Έδεσσας[574] από τη Μακεδονία, της Αθήνας από την Αττική[575] και του Ηρακλείου από την Κρήτη[576] φέρνουν στο φως έναν πλούτο άωτων σκυφιδίων που επικουρούν στην προσπάθεια της χρονολόγησης των νέων παραλλήλων[577]. Η ελληνιστική Αλεξάνδρεια που την περίοδο που συζητάμε ξεκινά να κάνει τα πρώτα στιβαρά βήματά της ως μια πόλη που έμελλε να γίνει να το μεγαλύτερο διακομιστικό κέντρο του εμπορίου, φέρνει στο φως άωτα σκυφίδια από τα οικιστικά αλλά κυρίως, από τα ταφικά σύνολά της. Τα νεκροταφεία της Πλινθίνης[578] από τα δυτικά περίχωρα της πόλης, του Gabbari[579] από τη δυτική νεκρόπολη αλλά και της Hadra[580] και του ίδιου του Shatby[581] από την ανατολική νεκρόπολη, προσφέρουν έναν πλούτο πληροφοριών σχετικά την τυπολογία και τη χρονολόγηση των άωτων σκυφιδίων.

Η εξέλιξη του τύπου των άωτων σκυφιδίων έως και το δεύτερο μισό του 3ου αι. π.Χ. αποτυπώνεται στο Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby με ένα σύνολο έντεκα (11)

---

[573] Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1991, αρ. 89/34 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.).
[574] Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ964, Λ969, Λ970 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.).
[575] Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) & 341, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1000-1001 (290-275 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).
[576] Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ. Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).
[577] Επιπρόσθετα παραδείγματα που αξίζει να σημειωθούν Προέρχονται από τη Σαλαμίνα της Κύπρου. Ενδεικτικά, βλ. Jehasse 1978, 39-40, εικ. 26, αρ. 123 (περ. 300 π.Χ.) & αρ. 124-126 (3ος αι. π.Χ.).
[578] Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 & πίν. LV, εικ. 5.
[579] Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8.
[580] Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2· 1952, πίν. IV, εικ. 4.
[581] Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.).

παραδειγμάτων. Τα αντικείμενα με αριθμό καταλόγου 65.Τ.2 (εικ. 118), 66.Τ.3 (εικ. 119), 67.Τ.4 (εικ. 120), 69.Τ.6 (εικ. 121), 73.Τ.10 (εικ. 122α-β), 75.Τ.12 (εικ. 123), 77.Τ.14 (εικ. 124), 79.Τ.16 (εικ. 125), 80.Τ.17 (εικ. 126), 81.Τ.18 (εικ. 127) και 84.Τ.21 (εικ. 128) προδίδουν την έντονη χρήση του τύπου στα ταφικά περιβάλλοντα με το Shatby να βασικός πρωταγωνιστής. Αναλυτικότερα, τα άωτα σκυφίδια αυτής της περιόδου χαρακτηρίζονται, κυρίως, από ένα πεπλατυσμένο σώμα με μεγάλο μήκος αλλά και μια δισκοειδή βάση με καμπύλο προφίλ. Ως προς τη διακόσμησή τους θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει μια ροπή των κεραμικών εργαστηρίων προς την πλήρη διακόσμηση του συνόλου της εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας με ερυθρή βαφή, η οποία άλλοτε είναι έντονη και φέρει παχιά στρώση χρώματος, ενώ άλλες φορές είναι πιο αραιή και εμφανώς πιο απολεπισμένη. Την πρώτη παρατήρηση επιβεβαιώνει το παράδειγμα με αριθμό καταλόγου 79.Τ.16 με το σύνολο της επιφάνειάς του να φέρει έντονη ερυθρή βαφή τη στιγμή που και ο ίδιος ο πηλός είναι ερυθρός. Τη δεύτερη παρατήρηση εκπροσωπούν, πιθανότατα, τα παραδείγματα με αριθμό καταλόγου 66.Τ.3 και 77.Τ.14 που σύμφωνα με το διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό, φαίνεται να διαθέτουν μια αραιή ερυθρή βαφή τουλάχιστον στην εσωτερική τους επιφάνεια, με την εξωτερική να είναι αρκετά απολεπισμένη. Μια ακόμη μέθοδος διακόσμησης που έχει ήδη σχολιαστεί παραπάνω, είναι η αυτή της εμβάπτισης. Τα παραδείγματα 67.Τ.4, 75.Τ.12, 80.Τ.17 και 84.Τ.21 αποτελούν σαφή χρονολογικά κριτήρια για το γεγονός ότι, η τεχνική της εμβάπτισης συνεχίζει να χρησιμοποιείται από τα κεραμικά εργαστήρια σε ολόκληρη τη διάρκεια του 3^{ου} αι. π.Χ. Αγγεία που εμβαπτίζονται σε ερυθρή βαφή από το χείλος έως ένα συγκεκριμένο ύψος, ενώ κατά τη διάρκεια του στεγνώματος «τρέχει» το χρώμα προς το κατώτερο μέρος των τοιχωμάτων τους δημιουργώντας τις λεγόμενες καταλιβάδες, εμφανίζονται κατά κόρον στα περισσότερα ελληνιστικά κέντρα της ανατολικής Μεσογείου. Η εικόνα των ελληνιστικών οικιστικών, αλλά κατά βάση ταφικών αποθέσεων, απ' όπου προέρχεται το corpus των παράλληλων αντικειμένων για την ομάδα του 250-200 π.Χ., έρχεται να συμπληρώσει την εικόνα της έντονης χρήσης των άωτων σκυφιδίων και σε αυτό το διάστημα. Παραδείγματα, τόσο από την

ίδια την Αλεξάνδρεια[582], όσο και από ορισμένες περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας[583] επιβεβαιώνουν την παραπάνω χρονολόγηση.

Τέλος, ένα παράδειγμα από τον κατάλογο των ευρημάτων του Υπογείου Α, που μπορεί με σχετική ασφάλεια να χρονολογηθεί στον ύστερο 3ο και στο α΄ μισό του 2ου αι. π.Χ., φέρει αριθμό καταλόγου 64.Τ.1[584] (εικ. 129α-β). Οι αναλογίες του μαρτυρούν την εξέλιξη των άωτων σκυφιδίων με το ύψος τους να αγγίζει τα 6 εκ. κάτι που συνεπάγεται ένα μεγαλύτερο βάθος του εσωτερικού και μεγαλύτερη χωρητικότητα έναντι των προγενέστερων παραδειγμάτων. Το χαρακτηριστικό της γωνίωσης που σχηματίζει στο χείλος του είναι μοναδικό συγκριτικά με τα υπόλοιπα σκυφίδια του καταλόγου και εγείρει προβληματισμούς. Σύμφωνα με την τυπολογική ανάλυση αντίστοιχων παραδειγμάτων από την αρχαιολόγο Sandrine Élaigne το εν λόγω αγγείο θα πρέπει να ανήκει στον τύπο *Chypre 1*[585]. Η προέλευσή της παραγωγής του αναζητήθηκε στο νησί της Κύπρου, κάτι που επιβεβαιώθηκε και μέσω των χημικών αναλύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί[586]. Οι απαρχές της κατασκευής του τύπου θα πρέπει να βρίσκονται χρονολογικά περίπου στην ίδια περίοδο με τα *echinus bowls* που σχολιάστηκαν παραπάνω, δηλαδή περί τα τέλη του 4ου αι. π.Χ.[587], επιβεβαιώνοντας την άποψη της Rotroff για τον τύπο μέσω των δειγμάτων της Αθηναϊκής Αγοράς[588]. Ωστόσο, η διάδοση του τύπου μέσω του εμπορίου και των πολιτισμικών συνδιαλλαγών με το φοινικικό και αιγυπτιακό κόσμο προδίδει τη συνέχιση της παραγωγής του έως και το α΄ μισό του 2ου αι. π.Χ. Τα ελληνιστικά στρώματα της Αλεξάνδρειας έχουν αποκαλύψει έναν σημαντικό αριθμό αυτών των αντικειμένων αφήνοντας να εννοηθούν οι μαζικές εμπορικές συναλλαγές που είχε η αλεξανδρινή αγορά με το νησί της Κύπρου. Το πιο πρόσφατο και σχεδόν ακριβές παράλληλό που κατάφερε η παρούσα έρευνα να εντοπίσει, προέρχεται από το ίδιο το Shatby και τις πρόσφατες ανασκαφικές έρευνες

---

[582] Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 30 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνης)·)· Simony 2019, 69-70, εικ. 85, αρ. L2.02, L2.B3.01, L4.006, L2.B5.03, L5.002 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Υπόγειο Γ, νεκρ. Shatby).

[583] Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, πίν. 23, 213, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Rotroff 1997, 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) & εικ. 63, αρ. 1007 (225-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια).

[584] Οι διαστάσεις του άωτου σκυφιδίου με αριθμό καταλόγου 64.Τ.1 είναι οι εξής: διάμ. βάσ. 6 εκ. / μέγ. διάμ. 10,9 εκ. / ύψ. 6 εκ.

[585] Elaigne 2012, 149.

[586] Elaigne 2012, 148-9, υποσημ. 699 & 149-50.

[587] Jehasse 1978, 8.

[588] Επιπλέον παράλληλα του αγγείου 64.Τ.1από την Αθηναϊκή Αγορά, βλ. στο: Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 63, αρ. 1008 (225-175 π.Χ.) & 343, πίν. 77, εικ. 63, αρ. 1024 (περ. 150 π.Χ.).

της γερμανικής αποστολής στο Υπόγειο Γ[589]. Συγκεκριμένα, στο κλιμακοστάσιο του Υπογείου βρέθηκε ένα μικρό θραύσμα αυτού του τύπου[590] και έρχεται σε άμεσο διάλογο με το αντίστοιχο 64.Τ.1 του Υπογείου Α αποδεικνύοντας, πιθανότατα, μια παράλληλα χρήση των χρόνων σε αυτή τη χρονική περίοδο.

4.11.2. ΑΩΤΑ ΣΚΥΦΙΔΙΑ ΜΕ ΕΞΩ ΝΕΥΟΝ ΧΕΙΛΟΣ

Η κεραμική παραγωγή της ελληνιστικής περιόδου αποτυπώνεται με τον γλαφυρό τρόπο στο νεκροταφείο του Shatby. Οι ομάδες των κεραμικών που έχουν ήδη σχολιαστεί αναδεικνύουν την ποικιλία και πολυμορφία των αγγείων που εντοπίζονται όχι μόνο σε οικιστικά αλλά κυρίως, σε ταφικά περιβάλλοντα. Ωστόσο, εκείνη η κατηγορία αγγείων που εντοπίζεται κατά κόρον στα ελληνιστικά στρώματα όχι μόνο του αιγυπτιακού αλλά συνολικά του μεσογειακού κόσμου, είναι αυτή των άωτων σκυφιδίων με έξω νεύον χείλος. Έχει υποστηριχθεί ότι, σχεδόν δεν υπάρχει ελληνιστικό σύνολο που έχει μελετηθεί μέχρι σήμερα που να μην έχει αποκαλύψει έστω κι ένα μικρό δείγμα αυτής της κεραμικής κατηγορίας. Πιθανότατα να είναι και περισσότερα σε αριθμό από τα προαναφερθέντα *echinus bowls*[591] των οποίων η δημοτικότητά τους είχε εξαπλωθεί σε όλα τα ηπειρωτικά και νησιωτικά κέντρα της περιόδου.

Με δεδομένη την παραπάνω παρατήρηση και σαν ένα είδος αναμενόμενου γεγονότος, έρχεται η ομάδα των άωτων σκυφιδίων με έξω νεύον χείλος να αποδείξει την εντονότατη εμφάνισή του και στον αιγυπτιακό χώρο. Με γλαφυρό τρόπο κατατάσσεται στις πολυπληθέστερες κατηγορίες αγγείων, μαζί με τα *echinus bowl*, τα μυροδοχεία και τα λυχνάρια, που αποκαλύφθηκαν στη διάρκεια των πρόσφατων ανασκαφών στο Υπόγειο Α του Shatby. Πριν την ανάλυση των δεδομένων του Υπογείου Α, αξίζει να γίνει μια αναφορά στην εξέλιξη των τυπολογίας των εν λόγω αγγείων με γνώμονα τη χρονολογική κατηγοριοποίησή των παραδειγμάτων του

[589] Rummel, Schmidt 2019, *Die frühhellenistische Nekropole von Alexandria-Shatby*, Ludwig Reichert Verlag Wiesbaden.
[590] Simony 2019, 90-1, εικ. 100, αρ. 74 (Τ.14)· Επιπρόσθετα παραδείγματα από το ίδιο ταφικό σύνολο που δεν ανήκουν στην ομάδα των *Chypre 1* αλλά έρχονται σε άμεση επικοινωνία με το παραπάνω παράδειγμα, βλ. στο: Simony 2019, 90-1, εικ. 100, αρ. 74 (Τ.14) (3ος-2ος αι. π.Χ.)· Σχετικά με ορισμένα παρόμοια χρονολογικά δείγματα από τον ελλαδικό χώρο και συγκεκριμένα τα ταφικά σύνολα της Βέροιας, βλ. στο: Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 11, αρ. Π1264, Π1265, Π1269, Π1270, Π1273, Π1275, Π1276 & πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 60, αρ. Π2128, Π2141, Π2105 (πριν ήμ. 2ου αι. π.Χ.).
[591] Rotroff 1997, 156 & συμπληρωματικά, βλ. υποσημ. 38.

καταλόγου. Τα σκυφίδια που σχολιάζονται ακολουθούν μια πορεία στο χρόνο την οποία η έρευνα έχει κατανείμει σε τρεις μικρότερες ομάδας, με την κλασική μορφή του τύπου να ξεκινά την παραγωγή του περί τον 5ο αι. π.Χ. με χαρακτηριστικά του, την εμπίεστη διακόσμηση του πυθμένα του αλλά και τη στενή αυλάκωση στην ένωση του σώματος με το στέλεχος της βάσης[592]. Δεύτερος στη χρονολογική σειρά έρχεται ο ελληνιστικός τύπος[593], ο οποίος θα απασχολήσει εκτενώς την έρευνα των αγγείων του Shatby. Την περίοδο αυτή, τα εν λόγω αγγεία φαίνεται να είναι πιο απλά στη μορφή τους, συγκριτικά με τον κλασικό τύπο, αλλά την ίδια στιγμή πλήρως υαλωμένα, με τα περισσότερα δείγματά του να ελλείπονται περαιτέρω διακόσμησης. Η τρίτη κατηγορία αποτελείται από παραδείγματα που φέρουν υάλωμα στην εσωτερική τους επιφάνεια αλλά και στο χείλος τους, δημιουργώντας ένα οπτικό παιχνίδισμα περί ελλιπούς και πλήρους διακόσμησης[594]. Οφείλει να γίνει κατανοητή προς τον εκάστοτε μελετητή η έννοια της χρονικής επικάλυψης των τριών αυτών τύπων δηλαδή, η χρονολογική συνέχεια που παρουσιάστηκε παραπάνω έχει γίνει μέσω παρατήρησης για την διευκόλυνση της έρευνας με σκοπό να εξάγει τυπολογικά και χρονολογικά συμπεράσματα και όχι για να αποτυπώσει μια απότομη αλλαγή στη χρήση των τύπων στη μετάβαση από τη μία περίοδο στην άλλη.

Ορισμένες γενικές παρατηρήσεις σχετικά με την εξέλιξη του σχήματος του τύπου βοηθούν στην κατανόηση της κατασκευής και της προτίμησης της αγοράς σε ένα μεγάλο χρονολογικό εύρος. Η μορφή του κλασικού σχήματος είναι μικρότερη με τη μέγιστη διάμετρό του να αγγίζει το πολύ τα 17 εκ. ενώ, τα μεταγενέστερα παραδείγματα της ελληνιστικής περιόδου φθάνουν έως και τα 27 εκ. στη διάμετρό τους. Επιπλέον, η αυλάκωση που υπήρχε στην ένωση σώματος-βάσης στα αγγεία της κλασικής μορφής εγκαταλείπεται όταν τη θέση της παίρνει ο ελληνιστικός τύπος. Η κατασκευή των σκυφιδίων, ακόμη και η διακόσμησή τους υποχωρεί ως προς την ποιότητά τους στα ελληνιστικά χρόνια. Σημαντικό είναι το στοιχείο της γωνίωσης που σχηματίζουν τα εν λόγω αγγεία περίπου στο ήμισυ του ύψους τους, η οποία γίνεται πιο έντονη στο διηνεκές της κατασκευής τους[595]. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά έρχονται

[592] Rotroff 1997, 157-8.
[593] Rotroff 1997, 158-60.
[594] Rotroff 1997, 159-60.
[595] Σχετικά με τα εν λόγω χαρακτηριστικά των κλασικών και ελληνιστικών μορφών και την ανάλυσή τους από τη Rotroff με αφορμή έναν μεγάλο αριθμό άωτων σκυφιδίων με έξω νεύον χείλος από την Αγορά της Αθήνας, βλ. στο: Rotroff 1997, 157-161.

να αποτυπωθούν στα άωτα σκυφίδια με έξω νεύον χείλος του καταλόγου του Shatby και να καλύψουν ένα μεγάλο χρονολογικό εύρος της παραγωγής τους.

Το Ταφικό Υπόγειο Α αποκάλυψε συνολικά δεκαπέντε (15) σκυφίδια με έξω νεύον, με ορισμένα από αυτά να δέχονται περεταίρω έρευνας και συζήτησης στο μέλλον. Αξίζει να σημειωθεί αρχικά ότι, τα δέκα (10) από αυτά, δηλαδή το 67% του συνόλου, εντοπίστηκαν κατά τη διάρκεια της αφαίρεσης του επιφανειακού στρώματος της ανασκαφής (πίν. 10) ενώ, το υπόλοιπο 33% (5/14) ήρθαν στο φως μέσα από την ανασκαφή του Χώρου C. Το χρονολογικό εύρος που καλύπτουν τα σκυφίδια υπολογίζεται σε περίπου δύο αιώνες, αποδεικνύοντας τη συστηματική ανθρώπινη δραστηριότητα στο νεκροταφείο για μεγάλο χρονικό διάστημα (πίν. 11). Ένας μικρός αριθμός δύο (2) άωτων σκυφιδίων φαίνεται να προδίδει την πρώιμη ταφική χρήση του χώρου στον ύστερο 4ο-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ., καταλαμβάνοντας δηλαδή το 13% του συνόλου της κεραμικής κατηγορίας. Επιπλέον, το μεγαλύτερο ποσοστό (60%) κατέχει η ομάδα των αγγείων που μπορούν με σχετική ασφάλεια να χρονολογηθούν στον 3ο αι. π.Χ. αποτελούμενη από εννέα (9) αγγεία του τύπου. Τέλος, ο 2ος αι. π.Χ. φαίνεται να εκπροσωπείται από τέσσερα (4) αγγεία συμπληρώνοντας το υπόλοιπο 27% του συνόλου και προσφέροντας τη δυνατότητα στους μελετητές να παρατηρήσουν την εξέλιξη του τύπου λίγο πριν το Shatby αναγκαστεί να ενταχθεί στον οικιστικό ιστό της Αλεξάνδρειας, λόγω της επέκτασης των τειχών της[596].

Πιο αναλυτικά, η χρονική περίοδος του ύστερου 4ου- α΄ μισού 3ου αι. π.Χ. των άωτων σκυφιδίων του Shatby, περιλαμβάνει τα παραδείγματα με αριθμό καταλόγου 101.T.38[597] και 132.H.B.1[598]. Το υπ' αριθμόν 101.T.38 (εικ. 130α-β -131) είναι ένα από τα πιο εξέχοντα παραδείγματα του καταλόγου κυρίως λόγω της διακόσμησης που φέρει και του εμπλουτισμού του corpus των αγγείων του Υπογείου Α με διακοσμημένα αγγεία. Ειδικότερα, το πάχος των τοιχωμάτων του αγγείου, όπως αυτό διακρίνεται από τις μετρήσεις και από το διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό, παραπέμπει τόσο σε αγγεία του τύπου των άωτων σκυφιδίων με έσω νεύον χείλος (*echinus bowls*), όσο και αντίστοιχα με έξω νεύον χείλος (*carinated bowls*). Η έρευνα έχει καταφέρει μέχρι τώρα να εντοπίσει ορισμένα παραδείγματα και των δύο τύπων δημιουργώντας μία σύγχυση στην αναγνώριση του θραύσματος. Ωστόσο, με βεβαιότητα κρίνεται ότι πρόκειται για

[596] Haggag, Savvopoulos 2023, 11.
[597] Οι διαστάσεις του ευρήματος με αριθμό καταλόγου 101.T.38 είναι οι εξής: μέγ. διάμ. 9,1 εκ./ ύψ. 1,7 εκ.
[598] Οι διαστάσεις του ευρήματος με αριθμό καταλόγου 132.H.B.1 είναι: μέγ. διάμ. 8,9 εκ. / ύψ. 2,4 εκ.

ένα αγγείο ανοιχτού τύπου που έφερε διακόσμηση στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνειά του. Η λειτουργία δεν θα πρέπει να περιοριζόταν στο πλαίσιο της οικοσκευής και στην κάλυψη των καθημερινών αναγκών, αλλά η παρουσία του στο ταφικό περιβάλλον του Shatby στέκεται μάρτυρας της χρήσης του και στις ταφικές τελετουργίες προς τιμήν του νεκρού. Όσον αφορά την εμπίεστη διακόσμηση στο εσωτερικό του πυθμένα του, αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα σύνολο από τέσσερα (4) ανθέμια κατανεμημένα με ακρίβεια στα τέσσερα τεταρτημόρια του κύκλου που σχηματίζει ο πυθμένας, με μόλις τα δύο από αυτά να έχουν διασωθεί. Η υποτυπώδης κυκλική αυλάκωση που ενώνει τα ανθέμια μεταξύ τους, αλλά κατά πάσα πιθανότητα απουσιάζει από το εν λόγω θραύσμα, αποτελεί συχνό διακοσμητικό στοιχείο στα άωτα σκυφίδια και τα πινάκια της Αλεξάνδρειας του 2ου αι. π.Χ.[599] Ο τύπος των ανθεμίων που διαθέτει το αγγείο φαίνεται να είναι χαρακτηριστικός της πρώιμης πτολεμαϊκής περιόδου και φαίνεται πως σχεδόν αντιγράφει το ανθέμιο του αγγείου με αριθμό καταλόγου 882 από την Αθηναϊκή Αγορά, το οποίο χρονολογείται στο διάστημα 275-250 π.Χ.[600] Την ίδια στιγμή η παρατήρηση των αντίστοιχων αγγείων με εμπίεστη διακόσμηση ανθεμίων από τον αλεξανδρινό[601] και υπόλοιπο μεσογειακό κόσμο[602], συμπεραίνει την αύξηση της απόστασης των ανθεμίων στα υστερότερα παραδείγματα και τη βράχυνση της απόστασης στα πρωιμότερα[603]. Ενδεικτικό είναι ένα παράδειγμα που εντοπίστηκε στα οικιστικά σύνολα του Cricket Ground στο κέντρο της σημερινής

[599] Ενδεικτικά, βλ. Harlaut 2002, 285, εικ. 9.c-d (άωτα σκυφίδια με έξω νεύον χείλος) & εικ. 9.f (πινάκιο) (2ος αι. π.Χ.)· Επιπρόσθετα, ορισμένα παραδείγματα από τα ελληνιστικά κέντρα της Μεσογείου που χρονολογούνται από τον 3ο έως το 2ο αι. π.Χ., βλ. στα: Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 52, 68, αρ. Π1428 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.)· Πρβλ. Thompson 1934, 347-8, εικ. 28, αρ. D2-6, E 33-44 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) & 370-1, 431, 436, εικ. 55, αρ. D2-6 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & 394-6, εικ. 83, E33-44 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Harlaut 2002, 285, εικ. 9.f (πινάκιο, 2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Elaigne 2007, παρ. 35, εικ. 6, αρ. 800-37, 800-39 (3ος-α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βηρυτός) (ροδιακή παραγωγή ως αντιγραφές από το σχηματολόγιο της Αττικής)· Mosca, Puppo 2014, 177-8, πίν. 50, αρ. 1 (περ. 150 π.Χ.) (Μάλτα).

[600] Rotroff 1997, 331, πίν. 72, 145 (275-250 (;). Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι και το αγγείο της Αγοράς είναι ένα άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος, παρατηρώντας την ομοιότητα των τύπων με το 101.T.38 του Shatby.

[601] Adriani 1940, 72, πίν. XXVIII, εικ. 8 (νεκρ. Hadra)· Enklaar 1998, 23, εικ. 22 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra)· Πρβλ. Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 2, αρ. 10 (*echinus bowl*, δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

[602] Ενδεικτικά, βλ. Robinson 1933, 195, πίν. 155, αρ. 584-585 (4ος αι. π.Χ.) (Όλυνθος)· Thompson 1934, 317, 436, εικ. 3, αρ. A9, A71-72 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 335, 433, εικ. 15, αρ. B5 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 431-36, εικ. 115, αρ. D5 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Goldman 1950, 211, εικ. 119, αρ. 13, 14 (Ταρσός)· Callaghan 1981, 58, εικ. 11, αρ. 70 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Κρήτη)· Regev 2009, 180, αρ. 318· Χαιρετάκης 2014, 664, πίν. 220, εικ. στ (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα)· Bereti 2014, 497, πίν. 163, αρ. 8 (300-250 π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία).

[603] Rotroff 1997, 143.

πόλης της Αλεξάνδρειας και χρονολογείται στον ύστερο 4ο- αρχές του 3ου αι. π.Χ.[604] λόγω της ένωσης των τεσσάρων ανθεμίων μεταξύ τους[605]. Αντίστοιχα, δύο θραύσματα παρόμοιων αγγείων από την ίδια περιοχή με τα οποία φαίνεται να βρίσκει τα άμεσα παράλληλά του το θραύσμα του Shatby, φέρουν τέσσερα ανθέμια σε σχετική απόσταση μεταξύ τους και χρονολογούνται περίπου στα μέσα του 3ου π.Χ. και στο γ΄ τέταρτο του ίδιου αιώνα[606]. Το ένα παράδειγμα μάλιστα φέρει και στενή κυκλική αυλάκωση που ενώνει τα ανθέμια, ενώ και τα δύο θα πρέπει να θεωρηθούν αντικείμενα των τοπικών εργαστηρίων. Υποθέσεις σχετικά με το ά αποτελεί εισαγόμενο προϊόν ή αγγείο τοπικής παραγωγής θα βρουν την απάντησή τους στις χημικές αναλύσεις του πηλού και όχι στην εν λόγω μακροσκοπική - τυπολογική εξέταση.

Το επόμενο και τελευταίο παράδειγμα που φαίνεται να ανήκει χρονολογικά στον ύστερο 4ο και στις αρχές του 3ου αι. π.Χ. φέρει αριθμό καταλόγου 132.H.B.1 (εικ. 132-133). Η τυπολογική του εξέταση το κατατάσσει, πιθανότατα, στην κατηγορία των άωτων σκυφιδίων με έξω νεύον χείλος λόγω του πάχους των διαγώνιων τοιχωμάτων του σώματός του, αλλά κυρίως εξαιτίας της υπερυψωμένης βάσης του. Τα ίδια τυπολογικά κριτήρια υπάρχουν και για την ένταξή του στον τύπο των πινακίων με την μικρή κλήση των τοιχωμάτων του να στέκονται ως ισχυρές αποδείξεις ωστόσο, τα παραδείγματα που έχουν αποκαλυφθεί με την παρούσα έρευνα το κατατάσσουν στα άωτα σκυφίδια. Επιπλέον, η δακτυλιόσχημη βάση του σε συνδυασμό με την εγχάρακτη γραμμή που φέρει κοντά στην ένωση της βάσης με το σώμα, είναι στοιχεία που μαρτυρούν την πρώιμη χρονολόγησή του, όπως διαφαίνεται και σε παραδείγματα της Αρχαίας Αγοράς της Αθήνας αλλά και των υπόλοιπων ελληνιστικών κέντρων της Μεσογείου. Τα παράλληλα που έχουν εντοπιστεί συνηγορούν ως προς την κατασκευή του αγγείου στα τελευταία χρόνια του 4ου ή στις αρχές του 3ου αι. π.Χ.[607] και

[604] Στο δ΄ τέταρτο του 4ο αι. π.Χ. χρονολογείται ένα σχεδόν όμοιο παράδειγμα με αυτό του Shatby προερχόμενο από τη Σαλαμίνα της Κύπρου, αναγκάζοντας την παρούσα έρευνα να κατατάξει το 101.T.38 στην ομάδα των αγγείων του ύστερου 4ου-αρχ. 3ου αι. π.Χ. Βλ. Jehasse 1978, 94, εικ. 59, αρ. 799 (4ος αι. π.Χ.) & 95, εικ. 61, αρ. 354 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.).

[605] Harlaut & Hayes 2018, 237, πίν. 1, αρ. C1 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground).

[606] Harlaut 2018, 182, 251, πίν. 15, E6 (*local red slip ware*, ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground)· Harlaut & Hayes 2018, 187, 254, πίν. 18, αρ. F1 (γ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground).

[607] Ορισμένα παραδείγματα που έχουν εντοπιστεί στο διηνεκές της παρούσας έρευνας και προκαλούν μερική σύγχυση στη μελέτη του αντικειμένου, ανήκουν χρονολογικά σε υστερότερες περιόδους, έως και το 2ο αι. π.Χ. Ενδεικτικά, βλ. Thompson 1934, 394-6, εικ. 83, E33-44, E37, E42 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Hannestad 1983, 17-20, πίν. 2-3· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.)· Elaigne 2000, 102, 104, εικ. 4, αρ. 1, 3 (πριν το 2ο αι. π.Χ.)· James 2010, 97, 99, αρ. 39 & 386,

προέρχονται τόσο από τις νεκροπόλεις[608] της Αλεξάνδρειας, όσο και ορισμένα μέρη του ελλαδικού χώρου[609]. Εντούτοις, ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που φέρει το εν λόγω θραύσμα είναι το γεγονός ότι, φαίνεται να έχει υποστεί μεταγενέστερη επεξεργασία και συγκεκριμένα να έχει ανοιχτεί οπή στον πυθμένα του με σκοπό να γίνει διάτρητο. Αυτή η πρακτική και με δεδομένη την εύρεσή του στο ταφικό περιβάλλον του Υπογείου Α του Shatby προδίδει τη διάθεση των ανθρώπων που πραγματοποιούσαν τις ταφικές τελετουργίες να χρησιμοποιήσουν το αγγείο ως μέσο για την τέλεση χοών. Τα ερευνητικά ερωτήματα που παραμένουν έχουν να κάνουν σχετικά με την ήδη ύπαρξη μεγάλου αριθμού αγγείων του καταλόγου που λειτουργούσαν ως μέσα για την τέλεση χοών, ενώ παράλληλα, είναι άγνωστη η χρονολογία κατά την οποία το αγγείο υπέστη αυτή τη δεύτερη επεξεργασία προς όφελος του τελετουργικού.

Το 64% των άωτων σκυφιδίων με έξω νεύον χείλος, όπως έχει ήδη αναφερθεί, μπορεί να χρονολογηθεί στο β΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. και περιλαμβάνει ένα σύνολο από εννέα (9) αγγεία που φέρουν αριθμό καταλόγου 93.Τ.30 (εικ. 134), 103.Τ.40 (εικ. 135), 104.Τ.41 (εικ. 136α-β), 105.Τ.42 (εικ. 137α-β), 106.Τ.43 (εικ. 138), 107.Τ.44 (εικ. 139), 108.Τ.45 (εικ. 140α-β), 109.Τ.46 (εικ. 141α-β) και 110.Τ.47[610] (εικ. 142α-β). Οι ομοιότητές τους έχουν κυρίως με το γεγονός ότι, διαθέτουν σχεδόν όλα παρόμοιο ύψος με τις διαμέτρους τους να μην αποκλίνουν σημαντικά. Τυπολογικά φέρουν ένα έντονο έξω νεύον χείλος που λειτουργεί συμπληρωματικά στη χρονολόγησή τους στο δεύτερο μισό του 3ου αι. π.Χ. Καταλυτικό ρόλο παίζει η γωνίωση του σώματός τους που σχηματίζεται περίπου στο μέσον του ύψους τους και δημιουργεί σχεδόν ορθή γωνία. Φέρουν, επίσης, μια δισκοειδή υπερυψωμένη βάση ορισμένες από τις οποίες φέρουν διαγώνιο προφίλ. Ως προς την προέλευση της κατασκευής τους και βάσει των αποχρώσεων του πηλού, δεν φαίνεται να προέρχονται από κάποιο εργαστήριο του

εικ. 19, αρ. 129· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· James 2018, 180, πίν. 24, εικ. 30, αρ. 221 (περ. 188-αρχ. β΄ τετ. 2ου αι. π.Χ. (175-170 π.Χ.) (Κόρινθος).

[608] Ενδεικτικά, βλ. Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Harlaut 2018, 73, εικ. 18, πίν. Ε.3, αρ. 105 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) & 83, 144, εικ. 1-3 (νεκρ. Πλινθίνης)· · Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

[609] Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Έδεσσα).

[610] Οι διαστάσεις των άωτων σκυφιδίων που χρονολογούνται στο β΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. δεν διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους. Συγκεκριμένα, είναι: 93.Τ.30: μέγ. διάμ. 12,1 εκ. / διάμ. βάσ. 4,5 εκ. / ύψ. 4 εκ.· 103.Τ.40: διάμ. χείλ. 11,3 εκ. / διάμ. βάσ. 5,1 εκ. / ύψ. 4 εκ.· 104.Τ.41: διάμ. χείλ. 13,2 εκ. / διάμ. βάσ. 5,4 εκ. / ύψ. 4,4 εκ.· 105.Τ.42: διάμ. χείλ. 11,9 εκ. / διάμ. βάσ. 4,6 εκ. / ύψ. 3,5 εκ.· 106.Τ.43: διάμ. χείλ. 11,2 εκ. / διάμ. βάσ. 5 εκ. / ύψ. 3 εκ.· 107.Τ.44: διάμ. χείλ. 11,7 εκ. / διάμ. βάσ. 4,5 εκ. / ύψ. 3 εκ.· 108.Τ.45: διάμ. χείλ. 10,9 εκ. / διάμ. βάσ. 4,1 εκ. / ύψ. 3 εκ.· 109.Τ.46: διάμ. χείλ. 10,5 εκ. / διάμ. βάσ. 4,2 εκ. / ύψ. 3,9 εκ.· 110.Τ.47: διάμ. χείλ. 12,2 εκ. / διάμ. βάσ. 6 εκ. / ύψ. 4,2 εκ.

ελλαδικού χώρου ή της ευρύτερης μεσογειακής λεκάνης. Αντιθέτως, φαίνεται να αποτελούν προϊόντα τοπικών εργαστηρίων της Αλεξάνδρειας με ορισμένα όμοια παραδείγματα να προέρχονται από το ίδιο το νεκροταφείο του Shatby και το Υπόγειο Γ[611]. Όπως έχει υποστηριχθεί από την επιστημονική κοινότητα, η αιγυπτιακή παραγωγή αυτών των αγγείων ξεκίνησε, πιθανότατα, στην αυγή του 3ου αι. π.Χ.[612] με τα παραδείγματα που έχουν έρθει στο φως από το Shatby να αποτελούν ενδείξεις της τυπολογίας των αγγείων του β΄ μισού του αιώνα. Επικουρικά στην έρευνα λειτουργούν ορισμένα παραδείγματα από τις υπόλοιπες οικιστικές και πτολεμαϊκές θέσεις της Αλεξάνδρειας[613] αλλά και των υπόλοιπων ελληνιστικών κέντρων[614], προδίδοντας τη συστηματική παραγωγή αυτού του τύπου σε όλη τη διάρκεια του 3ου αι. π.Χ.

Τέλος, ο 2ος αι. π.Χ. των άωτων σκυφιδίων με έξω νεύον χείλος εκπροσωπείται στο Υπόγειο Α του Shatby από τέσσερα (4) παραδείγματα. Φέρουν αριθμό καταλόγου 92.Τ.29 (εικ. 143α-β), 97.Τ.34 (εικ. 144α-β), 102.Τ.39 και 128.SH.13[615] και χαρακτηρίζονται από μια έντονη γωνίωση στο σώμα και από υπερυψωμένη δισκοειδή βάση. Τα χρονολογικά και τυπολογικά τους παράλληλα εντοπίζονται στην Κόρινθο, με τον Edwards να χρονολογεί το παράδειγμα με αριθμό καταλόγου 76, ακριβώς στο έτος της καταστροφή της Κορίνθου από το Λεύκιο Μόμμιο, το 146 π.Χ.[616]. Ακόμη, η Αττική πρωταγωνιστεί στο corpus των παραλλήλων, με το αγγείο 961 από την Αθηναϊκή Αγορά να χρονολογείται μεταξύ του 150-125 π.Χ.[617] και να ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με το 102.Τ.39 (εικ. 145α-β) του Shatby. Τέλος, το αγγείο με αριθμό 925 από την ίδια θέση[618] φαίνεται να χρονολογεί με σχετική ακρίβεια στο 175 π.Χ. περίπου το απ' αριθμόν 128.SH.13 (εικ. 146α-β) του καταλόγου του Υπογείου Α, με όση ακρίβεια

---

[611] Simony 2019, 72-4, εικ. 76, αρ. 17-19 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.).
[612] Harlaut 2002, 270· Harlaut 2018, 606, πίν. 7α, αρ. 4.5 & 618· Simony 2019, 73.
[613] Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.d (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).
[614] Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς).
[615] Τα παραδείγματα των άωτων σκυφιδίων με έξω νεύον χείλος φέρουν τις εξής διαστάσεις: 92.Τ.29: μέγ. διάμ. 11,1 εκ. / διάμ. βάσ. 4,6 εκ. / ύψ. 3 εκ.· 97.Τ.34: μέγ. διάμ. 12 εκ. / διάμ. βάσ. 5,8 εκ. / ύψ. 3 εκ.· 102.Τ.39: μέγ. διάμ. 8,1 εκ. / ύψ. 3,2 εκ.· 128.SH.13: διάμ. βάσ. 4,6 εκ. / ύψ. 2 εκ.
[616] Edwards 1975, 34, πίν. 3, 44, αρ. 76 (146 π.Χ.).
[617] Rotroff 1997, πίν. 74, εικ. 62, αρ. 961 (150-125 π.Χ.)· Επιπλέον, από την Αρχαία Αγορά της Αθήνας, βλ. Thompson 1934, 396, εικ. 84, αρ. E45 (2ος αι. π.Χ.).
[618] Rotroff 1997, 335, πίν. 73, εικ. 60, αρ. 925 (περ. 175 π.Χ.).

μπορεί να λογιστεί η σύγκριση μόνο από τη διασωθείσα βάση του θραύσματος. Παρόμοια αγγεία της ίδιας χρονολογικής περιόδου παράγονται και εξάγονται στην πλειονότητα των ελληνιστικών κέντρων της Μεσογείου[619] λόγω της ευρείας χρήσης του αντικειμένου.

4.12. ΣΚΥΦΙΔΙΑ

Η κατηγορία των αγγείων πόσεως καταλαμβάνει ένα σημαντικό τμήμα της παρούσας έρευνας και αποτελείται κυρίως από άωτα σκυφίδια με έσω ή έξω νεύον χείλος. Στον κατάλογο αυτόν έρχονται να προστεθούν ορισμένα παραδείγματα που μαρτυρούν την υλοποίηση των ταφικών τελετουργικών στο πλαίσιο του θρήνου των ζώντων για το χαμό του νεκρού. Ο λόγος για τα δίωτα φυαλίδια[620] με αριθμό καταλόγου 71.Τ.8[621] (εικ. 147α-β), 82.Τ.19[622] (εικ. 148α-β), 89.Τ.26[623] (εικ. 149α-β) και 90.Τ.27[624] (εικ. 150α-β) εκ των οποίων μόνο το υπ' αριθμόν 89.Τ.26 ήρθε στο φως από το επιφανειακό στρώμα της ανασκαφής. Τα υπόλοιπα τρία (3) αντικείμενα αποκαλύφθηκαν στον Χώρο C ενώ, και τα τέσσερα (4) φαίνεται να χρονολογούνται στον ύστερο 4ο-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρχικά, κρίνεται απαραίτητο να τονιστεί το γεγονός ότι, η κεραμική παραγωγή των περιοχών της ανατολικής Μεσογείου ζει και αναπτύσσεται σε ένα εμπορικό περιβάλλον κέρδους και ανταγωνισμού. Προσφιλείς περιοχές σχηματίζουν εμπορικούς και οικονομικούς δεσμούς μεταξύ τους ενώ, η παρουσία μεμονωμένων αγγείων μόνο

---

[619] Ενδεικτικά, βλ. Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Hannestad 1983, 17-20, πίν. 2-3· Elaigne 2000, 102, 104, εικ. 4, αρ. 1, 3 (πριν το 2ο αι. π.Χ.)· Morel 1986, 471, εικ. 11, αρ. 61 (*Campana B ware*, 2ος αι. π.Χ.) (Δήλος)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Αδάμ-Βελένη κ.α. 2014, 190, πίν. 60δ (2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Θεσσαλονίκη)· James 2010, 97, 99, αρ. 39 & 386, εικ. 19, αρ. 129· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

[620] Ο όρος λαμβάνεται από τη δημοσίευση των Γιαννικουρή Α., Πατσιάδα Β., Φιλήμονος Μ. σχετικά με τα «Ταφικά σύνολα από τις νεκροπόλεις της αρχαίας Ρόδου», στην *Α' ΕλλΚερ*. Βλ. Γιαννικουρή κ.α. 2000, 82-3, πίν. 32α-β, εικ. 11.

[621] Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 71.Τ.8 φέρει τις εξής διαστάσεις: διάμ. χείλ. 10,5 εκ. / διάμ. βάσ. 4,6 εκ. / ύψ. 4,5 εκ.

[622] Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 82.Τ.19 φέρει τις εξής διαστάσεις: διάμ. χείλ. 8,2 εκ. / διάμ. βάσ. 3 εκ. / ύψ. 3,5 εκ.

[623] Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 89.Τ.26 φέρει τις εξής διαστάσεις: διάμ. βάσ. 3,6 εκ. / μέγ. διάμ. 10 εκ. / ύψ. 4 εκ.

[624] Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 90.Τ.27 φέρει τις εξής διαστάσεις: διάμ. χείλ. 12,7 εκ. / διάμ. βάσ. 3,6 εκ. / ύψ. 4,4 εκ.

σε δύο περιοχές εγείρει ερωτήματα που αναζητούν απαντήσεις. Ένα τέτοιο παράδειγμα εμπορικών και «φιλικών» συνδιαλλαγών αναπτύχθηκε μεταξύ της Αλεξάνδρειας και της Ρόδου[625]. Η άποψη αυτή τεκμηριώνεται αρχαιολογικά από την παρουσία δίωτων φυαλιδίων μόνον στα πτολεμαϊκά στρώματα αυτών των δύο περιοχών[626]. Ο εν λόγω κεραμικός τύπος παρουσιάζει μια εξέλιξη μέσα στο χρόνο με το σώμα τους να διαθέτει ένα καμπύλο περίγραμμα στις αρχές της παραγωγής τους, οι οποίες χρονολογούνται περί τον ύστερο 4ο αι. π.Χ. Στη διάρκεια του 3ου αι. π.Χ. το σώμα τους αποκτά ένα πιο κωνικό προφίλ ενώ, χαρακτηριστική είναι και η τυπολογική αλλαγή των λαβών τους. Από πεταλόσχημες κυλινδρικές στα πρώτα βήματα του τύπου, γίνονται ταινιωτές αποκτώντας ένα τριγωνικό σχήμα και προσκολλώνται πρόχειρα επάνω στο σώμα[627]. Τα σκυφίδια που συζητώνται δεν έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό τους μόνο τις περιοχές της Ρόδου[628] και της Αλεξάνδρειας που απαντώνται, αλλά και το context στο οποίο εντοπίζονται. Έως και τις πιο πρόσφατες ανασκαφικές έρευνες που έχουν διενεργηθεί τα δίωτα φυαλίδια έρχονται στο φως μέσα από ταφικά σύνολα των ύστερων χρόνων του 4ου ή των αρχών του 3ου αι. π.Χ. Μέσα από το γεγονός αυτό, συνάγεται το συμπέρασμα ότι θα πρέπει να ανήκουν σε εκείνη την κατηγορίας της κεραμικής παραγωγής που χρησιμοποιείται κατεξοχήν σε ταφικά περιβάλλοντα και ιδίως στις νεκροπόλεις της πρωτεύουσας των Δωδεκανήσων, με σημερινούς όρους και της πρωτεύουσας των Πτολεμαίων, με ελληνιστικούς όρους. Επιπλέον, δημιουργούνται ποικίλα ερωτήματα σχετικά με τις ομοιότητες των ταφικών τελετουργικών που ελάμβαναν χώρα από τη μία στην ελληνιστική νεκρόπολη της Ρόδου και από την άλλη, στα πτολεμαϊκά ταφικά σύνολα του Shatby[629], της Hadra[630] αλλά και της Πλινθίνης[631]. Οι σχέσεις Ρόδου και Αλεξάνδρειας δεν θα πρέπει να περιορίζονται στους εμπορικούς τους δεσμούς, όπως φαίνεται άλλωστε και από την έντονη παρουσία των ροδιακών εμπορικών αμφορέων στις ανεσκαμμένες αλεξανδρινές θέσεις. Μάλιστα, το εμπόριο κρασιού προς τις ακτές της Αφρικής

---

[625] Σχετικά με εκτενή ιστορική αναδρομή των εμπορικών και διπλωματικών δεσμών μεταξύ της Αλεξάνδρειας και της Ρόδου, βλ. Fraser 1972 (Vol.1), 162-9.
[626] Γιαννικουρή 2000, 82 & υποσημ. 100.
[627] Γιαννικουρή 2000, 83.
[628] Γιαννικουρή 2000, 239, αρ. Π5355, σχ. 3 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Γιαννικουρή κ.α. 2000, 82-3, εικ. 11 & 97, πίν. 12β & 109, πίν. 24α & 116, πίν. 31γ & 117, πίν. 32α-γ (*δίωτα φυαλίδια*, ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).
[629] Simony 2019, 71-2, εικ. 75, αρ. 14, 15 (T22), 16 (T27) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Υπόγειο Γ).
[630] Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 5 & πίν. XXIX, εικ. 17, 22 & 70, πίν. XXVIII, εικ.1 & πίν. XLIX, εικ. 4, 7· 1952, πίν. XI, εικ. 2.
[631] Adriani 1940, πίν. LV, εικ. 3· Georges-Zimmermann 2023, 404, 407, εικ. A (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ. & 408, 411, εικ. D, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.)· Harlaut 2023, 471-2, εικ. 11, αρ. 2 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

πιθανολογείται ότι έρχεται δεύτερο σε χρονολογική σειρά αφού, ήδη από τα τέλη του 4ου αι. π.Χ. φαίνεται να εμφανίζεται ο τύπος των σκυφιδίων. Πιθανότατα, και η παρουσία των ίδιων των Ροδίων στην Αλεξάνδρεια να ήταν έντονη εφαρμόζοντας τις ταφικές πρακτικές τους με τη συνοδεία συγκεκριμένων αγγείων που εξυπηρετούσαν αυτή και μόνο της λειτουργία. Ωστόσο, η παραγωγή αυτού του είδους των αγγείων δεν έχει ανιχνευθεί ακόμη με βεβαιότητα, κάτι το οποίο θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα χημικών αναλύσεων που μένουν να υλοποιηθούν στο μέλλον. Το ενδεχόμενο, όμως, να είναι προϊόντα ροδιακών κεραμικών εργαστηρίων φαίνεται ιδιαίτερα πιθανό, αν και ο έντονος ερυθρός πηλός του ευρήματος 82.Τ.19 ομοιάζει περισσότερο με τα κοιτάσματα των βόρειων ακτών της Αιγύπτου.

Επιπλέον, στον κεραμικό τύπο των σκύφων θα πρέπει να ενταχθεί ακόμη ένα αντικείμενο που αποκαλύφθηκε στο επιφανειακό στρώμα του Υπόγειου Α και φέρει αριθμό καταλόγου 88.Τ.25[632]. Η Cécile Harlaut έχει εκφράσει την άποψη ότι, η εξαφάνιση των αττικών κανθάρων της κλασικής παράδοσης ως επιτραπέζια σκεύη έχει ως συνέπεια την εμφάνιση μιας νέας μορφής εισαγόμενου προϊόντος[633]. Ο λόγος για τον σκύφο των εικόνων 151α-β -152, ο οποίος τυπολογικά εξελίσσεται από ένα αγγείο με στρογγυλεμένο σώμα και χείλος μικρού ύψους, σε ένα αγγείο με κωνικό σώμα και ψηλότερο χείλος. Η διαμόρφωση των λαβών που ξεχωρίζει ανάμεσα στα υπόλοιπα αγγεία με αυτό το σιγμοειδές σχήμα της, διατηρείται καθ' όλη τη διάρκεια της παραγωγής του τύπου και αποτελεί την ειδοποιό διαφορά με τους υπόλοιπους σκύφους της περιόδου. Η έρευνα σχετικά με την καταγωγή του τύπου φαίνεται να μην έχει καταλήξει σε μία και μόνο περιοχή που παρήγαγε τα εν λόγω αγγεία αλλά, αναφέρεται στις περιοχές της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου ως εκείνες που εξάγουν και αναπαράγουν τον τύπο μέσα από τοπικές απομιμήσεις. Ωστόσο, η Ρόδος φαίνεται να είναι από τις επικρατέστερες περιοχές που αναδεικνύουν τον σκύφο αυτόν σε κυρίαρχο αγγείο πόσης της ελληνιστικές περιόδου. Ο τίτλος της «ροδιακής οικογένειας» (*rhodian family*) που έχει δοθεί από τους μελετητές στα αγγεία που ομοιάζουν και μιμούνται προγενέστερα πρότυπα, δεν φαίνεται να αποδεικνύει ότι η Ρόδος είναι το μοναδικό κέντρο παραγωγής των εν λόγω σκύφων, τη στιγμή που αναλυτικές μέθοδοι των πηλών έχουν αναδείξει την ικανότητα των εργαστηρίων της Κύπρου και των αγγειοπλαστών της Μέσης Ανατολής να παράγουν ή έστω να αναπαράγουν τέτοιου

[632] Ο σκύφος με αριθμό καταλόγου 88.Τ.25 φέρει τις εξής διαστάσεις: διάμ. χείλ. 15 εκ. / διάμ. βάσ. 4,7 εκ. / μέγ. διάμ. 15,6 εκ. / ύψ. 8,4 εκ.
[633] Harlaut 2018, 102.

είδους αγγεία[634]. Τέλος, ως προς τη διακόσμηση των εν λόγω αγγείων θα πρέπει αν καταστεί σαφές ότι προτιμάται κατά κόρον η μέθοδος της εμβάπτισης, με χαρακτηριστικότερο το παράδειγμα 88.Τ.25. Συνεπώς, η μακροσκοπική εξέταση που πραγματοποιήθηκε με σκοπό το χρονολογικό προσδιορισμό του εν λόγω αγγείου (3ος αι. π.Χ.), δεν θα μπορούσε να μην αποκαλύψει παραδείγματα από τα ελληνιστικά κέντρα της ανατολικής Μεσογείου[635], πόσο μάλλον της ίδιας της Αλεξάνδρειας[636]. Ο εντοπισμός αυτός, δεν περιορίζεται στο πλαίσιο την οικιστικών[637] ή ταφικών καταλοίπων[638], δεδομένης της εκτεταμένης χρήσης του αγγείου τόσο για την κάλυψη των αναγκών της καθημερινότητας όσο και για τη λειτουργία του ως μέσω για την τέλεση των ταφικών πρακτικών.

4.13. ΛΟΠΑΔΑ

Τα μαγειρικά σκεύη είναι μια κατηγορία αγγείων που εκπροσωπούνται επάξια στο Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby, όπως άλλωστε συμβαίνει και στα υπόλοιπα νεκροταφεία της Αλεξάνδρειας. Η χρήση τους στον κλοιό της καθημερινότητας και στην προετοιμασία του φαγητού[639] δεν σταματά εκεί, αλλά αναζητάται στο πλαίσιο των τελετουργιών που λαμβάνουν χώρα στα ταφικά περιβάλλοντα των ελληνιστικών χρόνων. Αρχής γενομένης της πρώτης κατασκευής του τύπου της λοπάδας, ήδη από το

---

[634] Mlynarczyk 2002, 122-3.

[635] Edwards 1975, πίν. 17, 56, αρ. 554 (περ. 175 π.Χ.) (Κόρινθος)· Hayes 1991, εικ. XII, αρ. 1-3 (Πάφος)· Mlynarczyk 2002, 122, 131, αρ. 69-73, εικ. 5 (*Rhodian family*, 3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tell Keisan, Ισραήλ)· Γιαννικουρή 2000, 239, αρ. Π5355, σχ. 3 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Herbert, Berlin 2002, 80, 106, εικ. 15α, αρ. 17 (3ος αι. π.Χ.) (Κόπτος, Αίγυπτος).

[636] Elaigne 1999, 228, εικ. 2.A-C (ροδιακός τύπος ;) (Αλεξάνδρεια)· Elaigne 2000, εικ. 7, αρ. 1-8 (fabrique 1) & εικ. 8, αρ. 1-4 (fabrique 2) & εικ. 9, αρ. 1-8 (Alex. Hellen. 1) & εικ. 10 (Alex. Hellen. 2) (Αλεξάνδρεια)· Elaigne 2007, παράγραφο 23, εικ. 12, αρ. 402-401 (3ος αι. π.Χ.) (Βηρυτός) (σχήματα κυπριο-ροδιακής έμπνευσης) (μάλλον παραγωγή Αντιόχειας) (Αλεξάνδρεια)· Elaigne 2012, 213 & εικ. 69, αρ. 4554.10 (*Alex. Hellen. 1*) (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια).

[637] Harlaut 2018, 149, εικ. 30, αρ. 147 (270/260-ύστ. 3ο αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο)· Harlaut, Hayes 2018, 199, 262, πίν. 26, αρ. H7-H8 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground) & 243, πίν. 7, αρ. D'2 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground).

[638] Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 5 & πίν. XXIX, εικ. 17, 22 & 70, πίν. XXVIII, εικ.1 & πίν. XLIX, εικ. 4, 7 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. XI, εικ. 2 (νεκρ. Hadra) & πίν. LV, εικ. 3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 604-7, πίν. 11, αρ. a-d (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Simony 2019, 71-2, εικ. 75, αρ. 14, 15 (T22), 16 (T27) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Γιαννικουρή 2000, 239, αρ. Π5355, σχ. 3 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Harlaut 2023, 471-2, εικ. 11, αρ. 2 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 477-8, 495, εικ. 12, αρ. 1-2 (2ος αι. π.Χ.). (νεκρ. Πλινθίνης).

[639] Εάν είναι έγκυρη και σωστή η χρήση της λέξης *λοπάς* στις αρχαίες πηγές, ο εν λόγω τύπος θα πρέπει να χρησιμοποιούταν για το μαγείρεμα ψαριών, τα οποία συνοδεύονταν με σάλτσα, κάτι που αιτιολογεί τον κυρτό πυθμένα τους (Rotroff 2006, 178-9 & για τις αρχαίες πηγές, βλ. Bats 1988, 50).

τρίτο τέταρτο του 5ου αι. π.Χ., φαίνεται να αποτελεί μια παραλλαγή του τύπου της χύτρας και να κατασκευάζεται έως και τις αρχές του 3ου αι. π.Χ.[640]. Η πρωιμότερη εκδοχή του τύπου παρουσιάζεται ως ένα δίωτο αγγείο ανοιχτού τύπου του οποίου οι λαβές ξεπερνούν το ύψος του χείλους, φέρουν μικρή γωνίωση στο εσωτερικό του χείλους για να καλύπτονται με πώμα, ενώ ο πυθμένας τους φαίνεται να είναι κυρτός[641]. Η διαδοχή του στην ελληνιστική περίοδο τον καθιστά ως έναν από τους συχνότερους τύπους της οικοσκευής με μια κατασκευή που φθάνει έως και τον 1ο αι. π.Χ. ή και λίγο υστερότερα[642]. Ωστόσο, η ύπαρξη του τύπο στις νεκροπόλεις της Αλεξάνδρειας αλλά και του υπόλοιπου ελληνιστικού κόσμου μαρτυρά τη χρήση στο πλαίσιο τελετουργικών πυρών[643]. Οι τελετουργικές πυρές είναι ένα μέρος των ταφικών πρακτικών που ελάμβαναν χώρα στο σημείο ταφής του νεκρού σώματος έχοντας το ρόλο ενός αφιερώματος, με τα παραδείγματα από την Αττική να αποκαλύπτουν την έκταση και τον εθιμοτυπικό ρόλο που είχε λάβει αυτή η πρακτική. Το νεκροταφείο του Ηριδανού ποταμού[644], όπως ονομάζεται από τους μελετητές, έχει φέρει στο φως μαγειρικά κεραμικά σκεύη, όπως χύτρες και λοπάδες, μαρτυρώντας τον τελετουργικό χαρακτήρα τους με την ερμηνεία αυτή να επικουρείται από το νεκροταφείο του Κεραμεικού[645], σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, που έχει αναδείξει με τον καλύτερο τρόπο τις ταφικές πρακτικές της ελληνιστικής περιόδου.

Ο τύπος της λοπάδας στο κεραμικό ρεπερτόριο της Αλεξάνδρειας φαίνεται να εισήχθη περίπου στο α΄ τρίτο του 3ου αι. π.Χ. ως μια απομίμηση των αττικών αγγείων που κυκλοφορούσαν στην αγορά. Κατασκευάζεται τόσο από τα αλλουβιακά κοιτάσματα πηλού της περιοχής, όσο και από τα ασβεστολιθικά πετρώματα, ένα

---

640 Rotroff 1997, 216· 2006, 178-9.

641 Ενδεικτικά, βλ. Breccia 1912, 89, αρ. 274, εικ. 51 (νεκρ. Shatby)· Robinson 1933, πίν. 186, αρ. 1004 (4ος αι. π.Χ.) (Όλυνθος)· Edwards 1975, πίν. 29, αρ. 476 (460-420 π.Χ.) & πίν. 29, 62, αρ. 679 (β΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Κόρινθος)· Rotroff 1997, πίν. 112, εικ. 87, αρ. 1483-1491 (350-250 π.Χ.)· Rotroff 2006, (Form 1), 179-80, πίν. 82, εικ. 67, αρ. 636-638 (γ΄ τέτ. 5ου αι. π.Χ.-275 π.Χ.)· Επιπλέον, σχετικά με μια αναφορά στην εξέλιξη της τυπολογίας των αγγείων, βλ. Rotroff 1997, 216.

642 Rotroff 2006, 179· Επιπλέον, σχετικά με τον υστερότερο τύπο των λοπάδων του α΄ μισού του 1ου αι. π.Χ. αλλά και ορισμένων παραδειγμάτων που χρονολογούνται στα ρωμαϊκά χρόνια, βλ. Bruneau 1970, 259, πίν. 48, αρ. D223 (α΄ τρίτ. 1ου αι. π.Χ.) (Δήλος)· Edwards 1975, πίν. 30, 62, αρ. 683-685 (146 π.Χ.) (Κόρινθος)· Hayes 1991, εικ. XXVII, αρ. 10-11 (110-100 π.Χ.) (Πάφος)· Γιαννικουρή 1994, 306, πίν. 233θ, αρ. Π10340 (146 π.Χ.) (Ρόδος) (ως καπάκι σε υδρία λευκού βάθους)· Berlin 1997, 103, πίν. 32, αρ. PW277 (αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Tel Anafa, Ισραήλ)· Rotroff 2006, 183-4, (Form 5), πίν. 69, εικ. 85, αρ. 669-671 (Αθηναϊκή Αγορά).

643 Rotroff 1997, 216.

644 Βλ. Schlörb-Vierneisel 1966, αρ. 102:14, 108:7, 109:8, 136:10, 138:78, 151:4, 160:31-33, 168:3, 171: 18 (μέση και ύστερη κλασική περίοδος)

645 Kovacsovics 1990, πίν. 30, 32, 36-38, 40, 43-45, 47, 52, 54, πυρές. 18, 21, 25, 36, 54, 57, 60, 79, 126, 159· Braun 1994, πίν. 7γ, πίν. 8β, πίν. 9β, 10α-γ (πρώιμη ελληνιστική περίοδος).

χαρακτηριστικό που κατηγοριοποιεί και τον τύπο των αγγείων σε δύο ομάδες[646]. Ενδεικτικό της χρήσης των λαπάδων κατά την εύρεσή τους στα ταφικά συμφραζόμενα, δεν είναι άλλο από τα ίχνη καύσης που φέρουν στην εξωτερική τους επιφάνεια ενώ, πολλά από τα παραδείγματα του αιγυπτιακού τύπου εντοπίζονται τμηματικά, αφήνοντας ανοιχτό το ενδεχόμενο να χρησιμοποιήθηκαν και να έσπασαν επί τόπου[647]. Η τυπολογική εξέλιξη του αιγυπτιακού τύπου σε συνέχεια των λοπάδων που κατασκευάζονταν στον ελλαδικό χώρο διατηρεί το σύνολο των χαρακτηριστικών τους με προεξέχουν εκείνο της ελαφρώς γωνίωσης που φέρουν στο εσωτερικό του χείλους τους ώστε να σκεπάζονται με ένα πώμα, μια λεπτομέρεια που αποτελεί χρονολογικό κριτήριο για το εκάστοτε παράδειγμα[648]. Η περίπτωση της λοπάδας που αποκαλύφθηκε στο Υπόγειο Α του Shatby και φέρει αριθμό καταλόγου 94.Τ.31[649] (εικ. 153-154) θα πρέπει να ανήκει στον τύπο 3 της Αθηναϊκής Αγοράς[650] με το αγγείο αρ. 645[651] να εμφανίζεται ως το πιο άμεσα συγκρινόμενο με το παράδειγμα του Shatby. Αν και χρονολογείται στο διάστημα 300-210 π.Χ., μια περίοδος κατά την οποία η τυπολογική εξέλιξη του αιγυπτιακού τύπου είναι ραγδαία[652], θα πρέπει να σημειωθεί ότι διαθέτουν εν πολλοίς παρόμοιο προφίλ, με τις διαφορές του να έγκεινται στη νεύρωση που σχηματίζει το παράδειγμα της Αγοράς στην εξωτερική επιφάνειά του κάτω από το χείλος, αλλά και στην έντονη γωνίωση που φέρει το κάθετο με το οριζόντιο τοίχωμα του πυθμένα στη λοπάδα του Shatby.

Τα υπόλοιπα ελληνιστικά κέντρα της περιόδου δεν θα μπορούσαν να μην διαθέτουν τον εν λόγω κεραμικό τύπο στα ταφικά συμφραζόμενά τους[653]. Τα νησιά της Κω[654], της Ρόδου[655] και της Κύπρου[656] αποκαλύπτουν ένα ταφικό τελετουργικό μέσω των λοπάδων σαν αποτέλεσμα της εμπορικής και πολιτισμικής συνδιαλλαγής των

---

[646] Σχετικά με την κατηγοριοποίηση του τύπου της αιγυπτιακής λοπάδας, βλ. Simony 2019, 67, 80.
[647] Simony 2019, 93.
[648] Marchand, Römer-Strehl 2023, 477.
[649] Οι διαστάσεις της λοπάδας με αριθμό καταλόγου 94.Τ.31 είναι οι εξής: μέγ. διάμ. 18 εκ. / ύψ. 3,9 εκ.
[650] Rotroff 2006, 180-1, πίν. 68-9, εικ. 82-4, αρ. 641-662 (περ. 285-110 π.Χ.).
[651] Rotroff 2006, πίν. 68, εικ. 82, αρ. 645 (300-210 π.Χ.).
[652] Βλ. ενδεικτικά Harlaut 2002, 281, εικ. 5a-d (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια).
[653] Ενδεικτικά παράλληλα από την Κόρινθο αλλά και την περιοχή Tel Anafa του Ισραήλ που τοποθετούνται χρονολογικά λίγο υστερότερα από τη λοπάδα του Shatby, αξίζει να σημειωθούν ως αποδείξεις της χρήσης του κεραμικού τύπου σε ολόκληρη την ανατολική Μεσόγειο. Βλ. Edwards 1975, πίν. 32, 62, αρ. 704 (146 π.Χ. (;)) (Κόρινθος)· Berlin 1997, 103, πίν. 32, αρ. PW277 (πρώιμ. 1ος αι. π.Χ.) (Tel Anafa, Ισραήλ). Επιπλέον, βλ. παραπάνω, σχετικά με τα ταφικά σύνολα της Αττικής με τις αντίστοιχες υποσημειώσεις.
[654] Πρβλ. Πότση 2013, 146, αρ. 428 (β΄ τέτ. 2ου αι. π.Χ.).
[655] Γιαννικουρή 1994, 306, πίν. 233θ, αρ. Π10340 (146 π.Χ.) (ως κάλυμμα σε υδρία λευκού βάθους) & πίν. 236α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.).
[656] Hayes 1991, εικ. XXVII, αρ. 10-11 (110-100 π.Χ.) (Πάφος).

ανθρώπων της εποχής. Επιπλέον, το παράδειγμα της λοπάδας από την Αγορά που συζητήθηκε παραπάνω, θα πρέπει να επηρέασε το ρεπερτόριο των αλεξανδρινών εργαστηρίων λίγο αργότερα, με ορισμένα από τα παραδείγματα που αποκαλύπτονται στις νεκροπόλεις της Αλεξάνδρειας να χρονολογούνται στον ύστερο 3ο και στις αρχές του 2ου αι. π.Χ. Λοπάδες τοπικής παραγωγής έρχονται στο φως από περιοχές της ανατολικής νεκρόπολης ήδη από το α΄ μισό του 20ου όταν και ερευνήθηκε το νεκροταφείο της Hadra[657]. Οι πρόσφατες ανασκαφικές διεργασίες στο Υπόγειο Γ του Shatby από τη γερμανική αποστολή προσθέτουν ορισμένα παραδείγματα στον κατάλογο των αιγυπτιακών λοπάδων[658], μαρτυρώντας τόσο τον οικιστικό, όσο και τον ταφικό χαρακτήρα τους. Τα οικιστικά σύνολα που έχουν αποκαλυφθεί στο κέντρο της πτολεμαϊκής πρωτεύουσας συνηγορούν στον καθημερινό και μαγειρικό χαρακτήρα των λοπάδων αποκαλύπτοντας δείγματα ενός μεγαλύτερου χρονολογικού εύρους, από τον ύστερο 4ο έως και τον 2 αι. π.Χ.[659] Την ίδια στιγμή, οι έρευνες στη δυτική *χώρα* της Αλεξάνδρειας και συγκεκριμένα στη νεκρόπολη της Πλινθίνης, αναδεικνύουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο των λοπάδων στις ταφικές τελετουργίες[660]. Ύστερα από μια εκτενή και μεθοδική αναζήτηση των ελληνιστικών κεραμικών συνόλων που εμπεριέχουν τον τύπο της λοπάδας, είτε ως οικιακό είτε ως τελετουργικό σκεύος, το παράδειγμα 94.Τ31 από το Υπόγειο Α του Shatby φαίνεται να μαρτυρά την τυπολογική εξέλιξη του αγγείου του α΄ μισού του 2ου αι. π.Χ..

4.14. ΠΙΝΑΚΙΑ

Η παρουσία των πινακίων στο Υπόγειο Α του Shatby, ως αγγεία που επικουρούν προς την τέλεση των ταφικών τελετουργιών αποδεικνύει από τη μία, την έντονη χρήση του τύπου και στα ταφικά περιβάλλοντα της Αλεξάνδρειας και από την άλλη, τη χρονολογική συνέχειά τους στο χρόνο. Με ένα corpus που αποτελείται από δεκαέξι (16) πινάκια, οι πρόσφατες ανασκαφές του Υπογείου εμπλουτίζουν τον κατάλογο των παραδειγμάτων του τύπου που προέρχεται από την πρωτεύουσα των Πτολεμαίων. Στο

[657] Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 51, 53· 1952, 26, εικ. 21, αρ. 32.
[658] Simony 2019, 81, εικ. 85, αρ. 44 (L1 B1 01), αρ. 45 (L2 B1 01), αρ. 46 (L2 B1 07), αρ. 47 (L2 B1 08), αρ. 48 (L1 B16 01), αρ. 49 (T11) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.).
[659] Harlaut 2002, 283, εικ. 7 (2ος αι. π.Χ.)· Harlaut 2018, 131, 49-50, εικ. 9, αρ. 69 (τελευταίο τρίτο του 4ου αι. π.Χ.) & 144, εικ. 27, αρ. 139 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) & 153, εικ. 37, αρ. 166 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) & 282, αρ. J23 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.).
[660] Harlaut 2023, 434, 437, εικ. 2, αρ. 23 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) & αρ. 24-25 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.).

επιφανειακό στρώμα της ανασκαφής είχε συγκεντρωθεί ένα σύνολο οκτώ (8) πινακίων (50%) ενώ, ο Χώρος C αποκάλυψε το υπόλοιπο 50% του τύπου (πίν. 12). Το χρονολογικό εύρος που καλύπτουν τα πινάκια στο χώρο έχει διάρκεια περισσότερο από έναν αιώνα και συγκεκριμένα, τα ευρήματα θα πρέπει να χρονολογούνται από τον ύστερο 4ο έως και τα τέλη του 3ου αι. π.Χ., χωρίς να αποκλείεται η πιθανότητα ορισμένα από αυτά να κατασκευάστηκαν τα πρώτα χρόνια του 2ου αι. π.Χ. (πίν. 13). Ειδικότερα, πέντε (5) από τα πινάκια του καταλόγου, δηλαδή το 31% του συνόλου, φαίνεται να χρονολογούνται στην πρώτη φάση (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι π.Χ.) ενώ, τα υπόλοιπα δέκα (10) σύμφωνα με τα παράλληλα που κατάφερε να εντοπίσει η έρευνα, έχουν κατασκευαστεί στο διάστημα του 3ου αι. π.Χ. (63%). Τέλος, ένα (1) παράδειγμα που χρονολογείται στην υστερορωμαϊκή περίοδο και διαθέτει ανάγλυφη διακόσμηση έρχεται να προστεθεί στον κατάλογο των πινακίων του Υπογείου Α (6%).

Ο κεραμικός τύπος των πινακίων είναι αναμφίβολα ένας από τους συχνούς τύπους αγγείων που εντοπίζονται, τόσο τα οικιστικά όσο και στα ταφικά περιβάλλοντα της ελληνιστικής περιόδου. Τα εν λόγω παραδείγματα του Shatby που συζητηθούν παρακάτω και φαίνεται να ανήκουν στον τύπο των πινακίων με αναδιπλωμένο «κυλινδρικό» χείλος, τα οποία δεν απαιτούν κάποια ιδιαίτερη δεξιοτεχνία από τον αγγειοπλάστη[661]. Η αρχαιολογική έρευνα χρονολογεί την εμφάνισή τους περίπου στις αρχές του 4ου αι. π.Χ. και έκτοτε αποκτούν δημοφιλία σε όλα τα ελληνιστικά κέντρα της Μεσογείου, πιθανότατα λόγω της ευκολίας της κατασκευής τους[662]. Για παράδειγμα, στην Αττική ήταν το πιο δημοφιλές πινάκιο της ελληνιστικής περιόδου, ενώ σε άλλες θέσεις ανταγωνιζόταν τα λεγόμενα *ιχθυοπινάκια*.[663] Τα λεγόμενα *fish-plates* θα εξεταστούν εκτενώς στη συνέχεια και θα γίνει γνωστή τόσο η τυπολογική όσο και η διακοσμητική τους εξέλιξη μέσα από τα θραύσματα του Shatby. Επιπλέον, η μεγάλη ποικιλία στα μεγέθη των πινακίων με αναδιπλωμένο χείλος προδίδει την ποικιλία των σκοπών τους με ορισμένα να εξυπηρετούσαν τη λειτουργία του σερβιρίσματος ορεκτικών γευμάτων ή ακόμη και μιας πιατέλας σερβιρίσματος, σύμφωνα με την εκάστοτε διάμετρο του αγγείου. Η διάμετρος αυτή μπορεί να

---

[661] Σχετικά με ορισμένα παραδείγματα από την Αθηναϊκή Αγορά, βλ. Rotroff 1997, 142-5, 309-14, πίν. 60-2, 142, εικ. 46-50, αρ. 631-700 (ήμ. 4ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.).

[662] Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί ο τρόπος με τον οποίον οι αγγειοπλάστες κατασκεύαζαν τα πινάκια στην αρχαιότητα. Μια τμηματική σχεδιαστική αναπαράσταση της μεθόδου κατασκευής και καθώς και όπτησης όμοιων, αλλά αρκετά υστερότερων αγγείων (ESA) συγκριτικά με αυτά που σχολιάζονται στο κείμενο, παρουσιάζεται εύλογα από τον Henryk Meyza, με αφορμή ορισμένα παραδείγματα από την Πάφο της Κύπρου. Βλ. Meyza 2000, 238, εικ. 1.

[663] Rotroff 1997, 142.

κυμαίνεται από 12-15 εκ. σε ορισμένα παραδείγματα του 4ου αι. π.Χ. έως και 41 εκ. σε αγγεία του β΄ μισού του 2ου αι. π.Χ.[664]. Ως προς τη διακόσμησή τους, αξίζει να αναφερθεί ότι, φέρουν σχεδόν πάντοτε ένα αραιό ή έντονο υάλωμα ενώ δεν φέρουν ποτέ γραπτή διακόσμηση στην εσωτερική και εξωτερική τους επιφάνεια[665].

Η πρώτη ομάδα που φαίνεται να χρονολογείται στις πρώτες φάσεις χρήσης του χώρου του Shatby ως νεκροταφείο, περιλαμβάνει τα ομφαλωτά πινάκια με αριθμό καταλόγου 96.T.33[666] (εικ. 155α-β), 99.T.36[667] (εικ. 156-157), 100.T.37[668] (εικ. 158-159), 121.SH.6[669] (εικ. 160α-β) και 126.SH.11[670] (εικ. 161). Αρχικά το υπ' αριθμόν 96.T.33 είναι κατασκευασμένο από έναν πορτοκαλέρυθρο καθαρό πηλό χωρίς εμφανή εγκλείσματα στο διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό, μια βάθυνση στο εσωτερικό κέντρο του πυθμένα και τοιχώματα με διαγώνια φορά προς τα επάνω. Η δακτυλιόσχημη βάση του είναι ελαφρώς υπερυψωμένη σχηματίζοντας καμπύλο προφίλ, ένα στοιχείο που πιθανότατα προδίδει την πρώιμη χρονολόγηση του πριν το 275 π.Χ. καθώς, τα υστερότερα παραδείγματα φέρουν κάθετο προφίλ στη βάση τους[671]. Επιπλέον, η διακόσμησή του είναι άρτια επιτυγχάνοντας ένα έντονο μελανό υάλωμα στα τοιχώματά του αλλά και στη βάθυνση του πυθμένα, η οποία βέβαια στην ένωσή της με τα τοιχώματα φέρει εξηρημένη ταινία. Η αυτή η ταινία που σύμφωνα με τη Rotroff διατηρούταν με τη μελανή διακόσμηση έως και τον 4ο αι. π.Χ., υπάρχει πιθανότητα να είναι ένα από τα χρονολογικά τεκμήρια του πρώιμου 3ου αι. π.Χ.[672] Τα χαρακτηριστικά του πινακίου με πρωτεύοντα αυτά του καθαρού πηλού, αλλά και την επιμελημένη μελανή διακόσμηση, θυμίζουν έντονα τα αττικά ομφαλωτά πινάκια του 4ου-3ου αι. π.Χ. που είναι ευρέως διαδεδομένα στην αττική γη (*fish-plates*)[673] αλλά και στις περιοχές που η ίδια είχε επιρροή. Ενδεικτικό, είναι ένα παράδειγμα από ένα σημείο που

---

[664] Rotroff 1997, 143-4.
[665] Rotroff 1997, 143.
[666] Οι διαστάσεις του ομφαλωτού πινακίου με αριθμό καταλόγου 96.T.33 είναι οι εξής: μέγ. διάμ. 13,5 εκ. / διάμ. βάσ. 8 εκ. / ύψ. 4 εκ.
[667] Οι διαστάσεις του ομφαλωτού πινακίου με αριθμό καταλόγου 99.T.36 είναι: μέγ. διάμ. 12,1 εκ. / διάμ. βάσ. 6,7 εκ. / ύψ. 3,8 εκ.
[668] Οι διαστάσεις του ομφαλωτού πινακίου με αριθμό καταλόγου 100.T.37 είναι: μέγ. διάμ. 9,1 εκ. / ύψ. 1,7 εκ.
[669] Οι διαστάσεις του ομφαλωτού πινακίου με αριθμό καταλόγου 121.SH.6 είναι: μέγ. διάμ. 5,9 εκ. / ύψ. 2,1 εκ.
[670] Οι διαστάσεις του ομφαλωτού πινακίου με αριθμό καταλόγου 126.SH.11 είναι: μέγ. διάμ. 8,9 εκ. / ύψ. 2,4 εκ.
[671] Rotroff 1997, 147.
[672] Rotroff 1997, 147.
[673] Ενδεικτικά, βλ. Rotroff 1997, 146-50, 315-21, πίν. 63-67, 147, εικ. 50-53, αρ. 709-773 (ήμ. 4ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.).

συνδυάζει τόσο τον κόσμο της Αλεξάνδρειας σε πολιτικό και στρατιωτικό περιεχόμενο, όσο και την ικανότητα των αττικών εργαστηρίων να παράγουν αξιόλογα κεραμικά προϊόντα. Ο λόγος για το πτολεμαϊκό στρατόπεδο που αποκαλύφθηκε ήδη από το β΄ μισό του 20ου αι. στην ανατολική Αττικής και συγκεκριμένα στην Κορώνη. Ένα σύνολο κεραμικών αντικειμένων προδίδει την έντονη παρουσία των Πτολεμαίων στα αττικά περίχωρα από την πρώτη φάση της ίδρυσης του βασιλείου τους κατά τον ύστερο 4ο αι. π.Χ. Ανάμεσά τους, ορισμένα ομφαλωτά πινάκια που χρονολογούνται λίγο αργότερα και στο α΄ μισό του 3ο αι. π.Χ.[674] με την παρουσία τους σε αυτό το context να μαρτυρά την καθημερινή, οικιστική χρήση των πινακίων.

Σε άμεσο παραλληλισμό φαίνεται να έρχεται και το ομφαλωτό πινάκιο από το Shatby με αριθμό καταλόγου 100.Τ.37. Τόσο, τα τοιχώματα του σώματός του που φαίνεται να έχουν διαγώνια φορά αλλά κυρίως, η στενή αυλάκωση που φέρει στην περίμετρο της βάθυνσης του πυθμένα, προδίδουν μια πρώιμη χρονολόγηση του αντικειμένου. Ακόμη, σαφή χρονολογικά σημεία είναι αυτά του μικρού ύψους και της μεγάλης διαμέτρου που φέρει η δακτυλιόσχημη βάση του. Ένας ικανός αριθμός θραυσμάτων ομφαλωτών πινακίων που ήρθε στο φως από τις ανασκαφικές ενέργειες στην περιοχή της Αμβρακίας[675] ομοιάζουν σε μεγάλο βαθμό και τα αντίστοιχα θραύσματα του Shatby. Την πρωιμότητα των παραδειγμάτων της Αλεξάνδρειας ενισχύουν τα λόγια των αρχαιολόγων Αγγέλη και Καραμπά σχετικά με έναν κύκλο που υπάρχει στο κέντρο του πυθμένα της βάθυνσης των πινακίων μετά το 275 π.Χ. περίπου, λόγω της συσσώρευσης των κεραμικών στον κλίβανο όπτησης[676]. Στοιχείο που απουσιάζει και από τα δύο ομφαλωτά πινάκια που συζητήθηκαν και ενδεχομένως να χρονολογούνται μεταξύ του ύστερου 4ου και του 275 π.Χ. Τέλος, με δεδομένο ότι ο τύπος του ομφαλωτού πινακίου είναι πολύ διαδεδομένος στα οικιστικά και ταφικά σύνολα της ελληνιστικής περιόδου της ανατολικής Μεσογείου[677], η έρευνα έχει

[674] Vanderpool 1962, πίν. 21, αρ. 18, 20-21.
[675] Αγγέλη, Καραμπά 2014, 64-5, πίν. 7γ (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).
[676] Αγγέλη, Καραμπά 2014, 64.
[677] Ενδεικτικά, παρατίθεται ένα παράδειγμα από την περιοχή της Άρτας που χρονολογείται στον ύστ. 4ο-αρχ. 3ου αι. π.Χ. Βλ. Φάκλαρη, Νιάρου 2014, 372, πίν. 122, εικ. στ.

καταφέρει να εντοπίσει παρόμοια δείγματα κυρίως από τη Μακεδονία[678] και την Κύπρο[679] αλλά και από την ίδια την Αλεξάνδρεια[680].

Το εύρημα από το Υπογείου Α με αριθμό καταλόγου 100.Τ.37 έρχεται σε έντονο παραλληλισμό με τα δύο προαναφερθέντα παραδείγματα ωστόσο, η καλύτερη κατάσταση διατήρησής του αναζητεί περισσότερες απαντήσεις ως προς τη χρονολόγηση και την εύρεση όμοιων αντικειμένων. Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται να ανήκει στον ίδιο τύπο των *ιχθυοπινακίων*[681] με τη μόνη διαφορά να έγκειται στο χείλος του αγγείου. Τα πινάκια 96.Τ.33 και 99.Τ.36 πιθανότατα έφεραν τον τύπο του κάθετου χείλους που είναι ιδιαίτερα διαδεδομένος στην Αττική, όπως σημειώθηκε παραπάνω, αλλά το εν λόγω αντικείμενο φέρει οριζόντιο χείλος και με ελαφρώς μεγαλύτερο πάχος. Ακόμη, διατηρεί την κυκλική βάθυνση στο κεντρικό τμήμα του εσωτερικού του πυθμένα τη στιγμή που η βάση του φαίνεται να έχει ένα διαγώνιο προφίλ. Η διακόσμησή του, σύμφωνα με το φωτογραφικό υλικό, περιορίζεται στη χρήση της ερυθρής βαφής με ορισμένα σημεία της εσωτερικής του επιφάνειας να φέρουν ένα υποτυπώδες πρασινωπό χρώμα, πιθανότατα λόγω κακής όπτησης του αγγείου. Καλό και ασφαλές δείγμα της ερυθρής βαφής σώζεται στην κυκλική βάθυνση, η οποία ωστόσο, φέρει εξηρημένη την ταινία της ένωσής της με τα διαγώνια τοιχώματα του σώματος. Ακριβή παράλληλα του αγγείου είναι δύσκολο να εντοπιστούν εντούτοις, ένα πινάκιο από τα οικιστικά σύνολα του ύστερου 4ου αι. π.Χ. της περιοχής του Βρετανικού Προξενείου που ανασκάφηκαν πρόσφατα[682], φαίνεται να ομοιάζει αρκετά με το παράδειγμα του Shatby. Σε άμεση επικοινωνία έρχονται ορισμένα δείγματα ομφαλωτών πινακίων από τη Σαλαμίνα της Κύπρου[683], τα οποία χρονολογούνται στον πρώιμο 3ο αι. π.Χ. και με αυτόν τον τρόπο οριοθετείται η περίοδος κατασκευής του μεταξύ του ύστερου 4ου και των αρχών του 3ου αι. π.Χ. Τέλος, σχετικά με την παρουσία των *ιχθυοπινακίων* στα ταφικά περιβάλλοντα που λειτουργούν αποκλειστικά ως μέσα για την τέλεση των νεκροδείπνων προς τιμήν του νεκρού αλλά και ως νεκρικές

---

[678] Δρούγου 1991, αρ. κατ. 16 (β΄ τετ. 2ου αι. π.Χ.) (Βεργίνα)· Μισαηλίδου-Δεσποτίδου 1991, αρ. ΑΚ89/4 (Πέλλα)· Επιπλέον, πρβλ. Αδάμ-Βελένη κ.α. 2014, 190, πίν. 60δ (2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Θεσσαλονίκη).
[679] Jehasse 1978, 35-6, εικ. 23, αρ. 75-90 & 37, εικ. 24, αρ. 82-90 (3ος αι. π.Χ.) & 45-6, εικ. 30, αρ. 196-198 (α΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Salles 1993, 186, εικ. 196-7, αρ. 217-218 & 188, εικ. 199, αρ. 229 (3ος αι. π.Χ.) (Κίτιον, Κύπρος)· Petit 1995, 283, εικ. 11 (3ος αι. π.Χ.) (Αμαθούντας, Κύπρος).
[680] Harlaut 2018, 57-8, 134, εικ. 13, αρ. 84 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 2, αρ. 14-17 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).
[681] Σχετικά με την κυκλική βάθυνση που διαθέτουν στον πυθμένα, λειτουργεί ως σημείο συγκέντρωσης του λεγόμενου γάρου, δηλαδή του ζωμού των ψαριών· ένα προϊόν που ήταν περιζήτητο στην αρχαιότητα και από τα πιο εκλεκτά εδέσματα σε ένα συμποσιακό ή άλλο γεύμα.
[682] Harlaut 2018, 57-8, 134, εικ. 13, αρ. 84 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.).
[683] Jehasse 1978, 35-6, εικ. 23, αρ. 75-90 & 37, εικ. 24, αρ. 82-90 (3ος αι. π.Χ.).

προσφορές, έχει υποστηριχθεί από τους Schefold[684] και Thimme[685] αλλά έχει απορριφθεί από τον Robinson, με αφορμή ορισμένα παραδείγματα του τύπου που εντοπίστηκαν στην Όλυνθο[686]. Η έντονη παρουσία τους ωστόσο στα ταφικά σύνολα της ελληνιστικής περιόδου συνεχίζει να απασχολεί την έρευνα.

Στο ίδιο τυπολογικό μοτίβο με τα προαναφερθέντα παραδείγματα έρχεται να προστεθεί το παράδειγμα με αριθμό καταλόγου 126.SH.11, το οποίο αξίζει να σχολιαστεί ιδιαιτέρως εξαιτίας δύο χαρακτηριστικών του. Πρώτον, η τεχνική διακόσμησης rouletting, όπως έχει ονομαστεί από την επιστημονική κοινότητα, η οποία ανθεί και χρησιμοποιείται κατά κόρον στην κλασική και ελληνιστική περίοδο, προδίδει μια μεγαλύτερη επιμέλεια στην κατασκευή και διακόσμηση των αγγείων για ποικίλους λόγους[687]. Το εν λόγω παράδειγμα μπορεί συγκριθεί με ένα παρεμφερές θραύσμα που έχει εντοπιστεί σε οικιστικά σύνολα της περιοχής Cricket Ground, στο κέντρο της Αλεξάνδρειας, το οποίο φαίνεται να χρονολογείται στο α΄ μισό του 2ου αι. π.Χ. Προδίδοντας τη διαχρονία του τόπου διακόσμησης του rouletting, δεν μπορεί αυτό το παράλληλο να αποτελέσει χρονολογικό σταθερό για το θραύσμα του Shatby. Αντιθέτως, ο συνδυασμός της τεχνικής αυτής με τις ομόκεντρες αυλακώσεις που βρίσκονται εκατέρωθεν του σημείο που έχει δεχτεί τη διακόσμηση, συνηγορεί στην πρωιμότερη χρονολόγηση του αγγείου. Παραδείγματα από τον ηπειρωτικό[688] και νησιωτικό[689] ελλαδικό χώρο, την Κύπρο[690], τη Μ. Ασία[691], αλλά και από την ίδια την Αλεξάνδρεια[692], φαίνεται να χρονολογούν την κατασκευή του πινακίου στα τέλη του 4ου ή στις αρχές του 3ου αι. π.Χ. Δεύτερον, η παρουσία του αν λόγω αγγείου στο ταφικό περιβάλλον του Shatby και πιο συγκεκριμένα, στον χώρο C, μαρτυρά τον τελετουργικό χαρακτήρα του αλλά τη λειτουργία του ως κτέρισμα. Η λεπτομέρεια που διακρίνεται

---

[684] Schefold 1934, 148-9.
[685] Thimme 1969
[686] Robinson 1950.
[687] Rotroff 1997, 119 & σποραδικά.
[688] Thompson 1934, 431-2, εικ. 115, αρ. E16-E17 (ύστ. 2ος αι. π.Χ.) & 456, 471 εικ. 112, 115-6, αρ. E154 (150-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Sparkes, Talcott 1970, 284, πίν. 56, (375-350 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 148, πίν. 6, σχέδ. 35, αρ. 125 (Πέλλα)· Rotroff, 1997, 407, πίν. 131, εικ. 98, αρ. 1645 (250-175 π.Χ.) & 328, πίν. 71, εικ. 58, αρ. 847-583 (110-86 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Schmid 2000, 365, πίν. 182, αρ. 24 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ερέτρια).
[689] Poggesi κ.α. 1994, 230-1, πίν. 149, αρ. 4 & πίν. 150, αρ. 2 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Λήμνος)·
[690] Jehasse 1978, 95, εικ. 60, αρ. 106, 243, 236 (4ος αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος).
[691] Schäfer 1968, 48, εικ. 2, αρ. 5 (Πέργαμος, προέλευση: Kertsch)· Rotroff, Olivier 2003, 25, 29, πίν. 10, αρ. 54 & πίν. 11, αρ. 55, 61 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 26, 30, πίν. 12, αρ. 63 & πίν. 13, αρ. 64 (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 32, 34, πίν. 15, αρ. 82 (3ος-2ος αι. π.Χ.) & 33, 36, πίν. 17, αρ. 99 (Σάρδεις).
[692] Harlaut, Hayes 2018, 247, πίν. 11, αρ. D'1 (Α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground)· Harlaut 2002, 286, εικ. 10, αρ. e (πινάκιο [;], 2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια).

στο σωζόμενο θραύσμα και αποκαλύπτει την τελετουργική χρήση του βρίσκεται στο σημείο της τομής, εσωτερικά των δακτυλίων που οριοθετούν τη διακόσμηση με την τεχνική rouletting. Στην εικόνα 161 μπορεί να γίνει διακριτή η δεύτερη χρήση του αντικειμένου με την επιμελημένη διάβρωση που έχει δεχθεί από ανθρώπινο χέρι και με τη χρήση κάποιου εργαλείου, ώστε να επιτύχει το σχηματισμό μιας οπής με σκοπό την τέλεση χοών προς τιμήν του νεκρού. Αυτό το στοιχείο αποδεικνύει την πρακτική ιδιότητα των αγγείων που λειτουργούν ως μέσα υλοποίησης τελετουργικών πράξεων και ταυτόχρονα ως φορείς κοινωνικών αντιλήψεων. Η πρακτική λειτουργία ενός πινακίου δεν περιορίζεται μόνο στο σερβίρισμα εδεσμάτων προς εξυπηρέτηση της διαδικασίας ενός νεκρικού γεύματος, αλλά αποκτά την ιδιότητα του τελετουργικού σκεύους με την απόξεση ενός σημείου και την έκχυση υγρών προσφορών προς τιμήν του αποθανόντα.

Η δεύτερη και υστερότερη φάση των πινακίων που αποκαλύφθηκαν στο Υπόγειο Α εκπροσωπείται από τα ευρήματα με αριθμό καταλόγου 91.Τ.28 (εικ. 162α-β), 95.Τ.32 (εικ. 163α-β), 98.Τ.35 (εικ. 164α-β), 111.Τ.48 (εικ. 165α-β), 112.Τ.49 (εικ. 166α-β), 113.Τ.50 (εικ. 167α-β), 120.SH.5 (εικ. 168), 122.SH.7 (εικ. 169), 125.SH.10 (εικ. 170α-β) και 131.SH.16 (εικ. 171). Αρχικά, αξίζει να σημειωθεί ότι ο χαρακτήρας των αντικειμένων είναι ως επί το πλείστον αποσπασματικός τη στιγμή που μόνο τα πινάκια 111.Τ.48 και 112.Τ.49 φαίνεται να έχουν διασωθεί σε ακέραια μορφή. Ωστόσο, η τυπολογική τους αναγνώριση καθίσταται δυνατή, εξαιτίας των θραυσμάτων που έχουν διασωθεί, τόσο από τα σημεία του χείλους και τους σώματος, όσο και από τη βάση των αγγείων. Πιο συγκεκριμένα, με βάσει τα παράλληλα αντικείμενα που έχει κατορθώσει να εντοπίσει η έρευνα έως τώρα, τα εν λόγω παραδείγματα θα πρέπει να χρονολογούνται μέσα στις δεκαετίες του 3^{ου} αι. π.Χ. Δεδομένης της μαζικής παραγωγής τέτοιου είδους αγγείων από την πλειονότητα των κεραμικών εργαστηρίων της ανατολικής Μεσογείου, το έργο της αναγνώρισης της χρονολογίας κατασκευής των πινακίων σε διάστημα εικοσαετίας ή μικρότερο, αποδεικνύεται ιδιαίτερα απαιτητικό. Συνεπώς, η χρονολόγηση των θραυσμάτων στα στενά όρια του 3^{ου} αι. π.Χ. δεν θα πρέπει να θεωρηθεί πανάκεια μπροστά σε μια υστερότερη χρονολόγηση των αρχών του 2^{ου} αι. π.Χ. Η έκταση της παραγωγής των πινακίων αυτού του είδους προδίδεται μέσα από τη μεγάλη γεωγραφική ακτίνα που έχει δημιουργηθεί πέριξ της Αλεξάνδρειας κατά τη διάρκεια της αναζήτησης όμοιων χρονολογικά παραλλήλων στα ελληνιστικά

σύνολα της Μεσογείου[693]. Με πρωταγωνίστρια τη Ρόδο και τα ταφικά ελληνιστικά της σύνολα[694], η ακτίνα των παραλλήλων εκτείνεται μέχρι και την περιοχή Κελένδερις της σημερινής Τουρκίας[695] ενώ, δεν θα μπορούσαν να μην περιληφθούν τα όμοια πινάκια των αλεξανδρινών νεκροπόλεων[696]. Το μόνο βέβαιο είναι πως, η αναζήτηση επιπλέον αγγείων αυτού του τύπου μπορεί να συνεχιστεί αέναα λόγω της έντονης χρήσης του τύπου στα ελληνιστικά κέντρα.

Τα τελευταία και υστερότερα παραδείγματα των πινακίων που εντοπίστηκαν στο Υπόγειο Α του Shatby και φέρουν αριθμό καταλόγου 115.T.52[697] (εικ. 172) και 130.SH.15[698] (εικ. 173) θα πρέπει να χρονολογηθεί με σχετική ασφάλεια στην υστερορωμαϊική περίοδο. Το 115.T.52 πρόκειται, κατά πάσα πιθανότητα, για βορειοαφρικανικό (τυνησιακό) πινάκιο, αν λάβουμε υπόψιν το ερυθρό χρώμα του πηλού αλλά και του επιχρίσματος. Επιπλέον, η διακόσμησή του αποτελείται από ανάγλυφα γεωμετρικά (;) θέματα[699]. Ωστόσο, η παρούσα έρευνα που έλαβε χώρα δεν κατάφερε να εντοπίσει κάποιο ενδεικτικό παράλληλο για το εν λόγω θραύσμα γεγονός που απαιτεί μια περεταίρω εξονυχιστική έρευνα στο μέλλον. Το ίδιο ισχύει και για το 130.SH.15, το οποίο φέρει επίσης ανάγλυφη γεωμετρική διακόσμηση.

4.15. ΚΑΝΘΑΡΟΙ

Ο κάνθαρος ως ένα κατεξοχήν συμποσιακό αγγείο παράγεται κατά κόρον από τα κεραμικά εργαστήρια της κλασικής περιόδου με πρωταγωνίστρια την Αθήνα. Γνωρίζει εξαιρετική δημοφιλία και αποτελεί ένα από τα πιο εξαγώγιμα προϊόντα τόσο

---

[693] Bereti 2014, 498, πίν. 164, αρ. 9-10 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία)· Doksanalti 2014, 328, πίν.115, αρ, 11 (2ος αι. π.Χ.) (Κνίδος).

[694] Γιαννικουρή κ.α. 2000, 66, 89, πίν. 4α (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 67, 93, πίν. 8α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) 67, 94, πίν. 9α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & 68, 95, πίν. 10α-β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 70, 98-9, πίν. 13β-14β (α΄ μισό 3ου αι. π.Χ.) &70, 103, πίν. 18α (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & 77, 112, πίν. 27β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 79, 114, πίν. 29α (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 80, 115, πίν. 30β (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) 82, 117, πίν. 32γ (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.).

[695] Saglan 2014, 693, πίν. 233, αρ. 9-11 (3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.).

[696] Ballet 2001, 90, 95, εικ. 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Nenna 2002, 326, 329, εικ. 1, αρ. 6 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 4, αρ. 5 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

[697] Οι διαθέσιμες διαστάσεις του θραύσματος με αριθμό καταλόγου 115.T.52 είναι: μέγ. διάμ. 9,1 εκ. / ύψ. 4 εκ.

[698] Η μέγιστη διάμετρος του θραύσματος με αριθμό καταλόγου 130.SH.15 είναι: 2,2 εκ.

[699] Πολύτιμη στάθηκε η βοήθεια του επιβλέποντα καθηγητή της παρούσας έρευνας, κυρίου Νικόλαου Δημάκη, τόσο για την αναγνώριση του εν λόγω θραύσματος, όσο και για την κατά προσέγγιση χρονολόγησή του.

στην κλασική, όσο και στην ελληνιστική περίοδο. Ένας κεραμικός τύπος που κατασκευάζεται με επιμέλεια αλλά και μαζικότητα από τα μεγάλα κεραμικά εργαστήρια της ιταλικής χερσονήσου και των κέντρων του ελλαδικού χώρου, μαρτυρά την εκτεταμένη χρήση του σε οικιστικά περιβάλλοντα. Η εμφάνισή του στα ταφικά περιβάλλοντα δεν προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση δεδομένης της λειτουργίας του ως μέσο για την τέλεση ταφικών τελετουργικών και χοών στο πλαίσιο του αποχαιρετισμού του νεκρού συγγενή ή οικείου.

Σε αυτή τη λογική και επακόλουθη χρήση του από τα οικιστικά στα ταφικά συγκείμενα έρχονται να προστεθούν ορισμένα παραδείγματα που ήρθαν στο φως από τις πρόσφατες ανασκαφές στο χώρου του Shatby. Δύο (2) παραδείγματα που φέρουν αριθμό καταλόγου 127.SH.12[700] (εικ. 174α-β) και 129.SH.14[701] (εικ. 175α-β) φαίνεται να ανήκουν στην κατηγορία των εισαγόμενων προϊόντων του νεκροταφείου. Ειδικότερα, φαίνεται να θραύσματα των αγγείων με καταγωγή από τη νότια Ιταλία που ονομάζεται «Gnathia»[702]. Η τεχνική αυτή περιελάμβανε ένα corpus αγγείων που ήταν διακοσμημένο με λευκό, ερυθρό και άλλα χρώματα επάνω σε μαύρο φόντο, εφαρμόζοντας τον κανόνα του ανοιχτού επί σκοτεινού των προγενέστερων τεχνικών στην ιστορίας της κεραμικής. Μια τεχνική που φαίνεται να αναπτύχθηκε κυρίως στην περιοχή του Τάραντα ήδη από το 360 π.Χ. περίπου ενώ, στις ύστερες δεκαετίες του 4ου αι. π.Χ. ξεκίνησε να αντιγράφεται από τις περιοχές της Ετρουρίας, της Καμπανίας, της Ποσειδωνίας και της Σικελίας[703]. Οι εντονότατες εμπορικές συναλλαγές των πόλεων που οφείλονται σε μεγάλο ποσοστό στις ήδη επιτυχημένες αποικιοκρατικές διαθέσεις των κέντρων του ελλαδικού χώρου προς τις περιοχές της δυτικής λεκάνης της Μεσογείου, θα πρέπει να είναι η αιτία της αλλαγής στον τρόπο διακόσμησης των κεραμικών προϊόντων. Η κεραμική τύπο «Gnathia» φαίνεται να ήταν αυτή η τεχνική που αποτέλεσε το πρότυπο για τα αττικά εργαστήρια να δημιουργήσουν την τεχνική της «Δυτικής Κλιτύος»· μια τεχνική που άφησε το πρώτο της αποτύπωμα στην Αττική περί το β΄ τέταρτο του 3ου αι. π.Χ.[704] Σαφείς ενδείξεις αμοιβαίας επιρροής μεταξύ των

[700] Οι διαστάσεις της λαβής κανθάρου με αριθμό καταλόγου 127.SH.12 είναι οι εξής: μέγ. πάχ. 1 εκ. / ύψ. 4,9 εκ.
[701] Οι διαστάσεις της βάσης κανθάρου με αριθμό καταλόγου 129.SH.14 είναι: μέγ. διάμ. 5,5 εκ. / ύψ. 3,2 εκ.
[702] Μετά τα μέσα του 20ου αι. άρχισε να μελετάτε εκτενώς η κεραμική «Gnathia», με αποτέλεσμα τη δημοσίευση σημαντικών ερευνών που ακόμη και σήμερα αποτελούν το βασικό corpus για τη μελέτη αυτή της τεχνικής διακόσμησης. Ενδεικτικά, βλ. Forti 1965· Webster 1968· Green 1968· 1976.
[703] Green 1976, 1-2· Επιπρόσθετα,, βλ. Webster 1968, 3-4.
[704] Rotroff 1997, 13, 39.

δύο έχουν παρατηρηθεί μέσα στη διαχρονία της έρευνας[705], μα είναι ακόμη σαφές ότι η τεχνική «West Slope» μόλις ξεκινούσε την παραγωγή της τη στιγμή που τα αγγεία «Gnathia» βρίσκονταν στα τελευταία στάδια της παραγωγής τους. Ακόμη, παραδείγματα της τελευταίας έχουν εντοπιστεί και στα υστεροκλασικά στρώματα της Κορίνθου χωρίς να αποκλείεται η κεραμική αυτής της περιοχής να επηρέασε την εμφάνιση και την παραγωγή της «Δυτικής Κλιτύος» στην Αττική[706].

Όσον αφορά την περιοχή της Αλεξάνδρειας, μια ολόκληρη ομάδα των αγγείων τύπου «Gnathia» έχει ονομαστεί «Alexandria Group», εξαιτίας ενός μεγάλου αριθμού όμοιων αγγείων που εντοπίστηκαν στην πτολεμαϊκή πρωτεύουσα. Σύμφωνα με την έρευνα, πρέπει να ήταν η κυρίαρχη ομάδα στην παραγωγή των αρχών του 3ου αι. π.Χ. καθώς φαίνεται να αντιπροσωπεύει το ήμισυ σχεδόν της παραγωγής των εργαστηρίων της νότιας Απουλίας[707]. Πιο αναλυτικά, τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα αυτής της ομάδας είναι ο μικρός διαθέσιμος χώρος που προσφέρεται για γραπτή διακόσμηση καθώς, το μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειας καταλαμβάνεται από ραβδώσεις. Επιπλέον, χαρακτηρίζεται από περιορισμένο εύρος ζωγραφικών θεμάτων, με ένα γυναικείο κεφάλι ή ένα πουλί, να βρίσκεται ανάμεσα σε άκανθους, κισσό ή άλλα φυτικά μοτίβα. Ως προς το σχηματολόγιο των αγγείων που διαθέτει η «Ομάδα της Αλεξάνδρειας, τα πιο συνηθισμένα σχήματα είναι οι δακτυλοειδείς κάνθαροι («ring-handled»), οι οινοχόες και οι πελίκες[708].

Κρίνεται σημαντικό να ειπωθεί ότι, η ποσότητα των αγγείων τύπου «Gnathia» που έχει εντοπιστεί στην Αλεξάνδρεια είναι αξιοσημείωτη. Όπως υποστηρίζει ο Green, η πλειονότητα αυτών των αγγείων φαίνεται να είναι αντικείμενα παραγωγής του

---

[705] Green 1976, 1· Green 1979, 85.

[706] Rotroff 1997, 41· Επιπλέον, είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι, η κεραμική τύπου «Gnathia» αποτέλεσε το μεγαλύτερο εξαγώγιμο προϊόν στην ιστορία της κεραμικής, ακόμη και για τα αλεξανδρινά δεδομένα. Το γιατί η κεραμική αυτή έκανε τόσο δυναμική εμφάνιση είναι ένα ερώτημα που δεν έχει σαφή απάντηση. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η κεραμική «Gnathia» ήταν χρονολογικά ο ηγέτης στην ανάπτυξη της *over-painted ware* και το γεγονός ότι άλλα κέντρα ακολούθησαν με ενθουσιασμό το παράδειγμα του Τάραντα αποτελεί από μόνο του απόδειξη ότι, η τεχνική αυτή κρίθηκε εύκολη στη διαχείρισή της και επομένως φθηνή αλλά και ότι, οι άνθρωποι τη βρήκαν ελκυστική. Από την άλλη πλευρά, δεν είναι εύκολο να καταλάβει κανείς γιατί το προϊόν του Τάραντα θα πρέπει να προτιμηθεί από το αττικό «West Slope», το οποίο μας φαίνεται εξίσου ελκυστικό και αν μη τι άλλο, καλύτερης τεχνικής ποιότητας. Η τυπολογία τους αποτελείται, ως επί το πλείστον, από αγγεία πόσης, και ιδίως ο δακτυλοειδής κάνθαρος («ring-handled kantharos»), αλλά υπάρχουν επίσης ορισμένες οινοχόες, και ελάχιστοι αμφορείς τύπου Δυτικής Κλιτύος. Υπάρχουν πολύ λίγες πελίκες, υδρίες ή κρατήρες. Δηλαδή, είναι δύσκολο να εντοπιστεί κάποια εξειδίκευση ή κάποιο συγκεκριμένο marketing όσον αφορά την τυπολογία τους (Green 2001, 71).

[707] Green 2001, 61.

[708] Ενδεικτικά, βλ. Green 2001, 88, εικ. 14 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Eden Collection).

«Alexandria Group» με τόπο προέλευσης την περιοχή του Τάραντα, και με ελάχιστες πιθανότητες να είναι υπέρ της περιοχής του Μεταπόντιου. Τα παλαιότερα θραύσματα μπορούν ίσως να χρονολογηθούν στο μεταίχμιο του 4ου-3ου αι. π.Χ., με τα περισσότερα να ανήκουν στις αρχές του 3ου αι. π.Χ. Στην Αλεξάνδρεια, η κεραμική τύπου «Gnathia» υπερτερεί κατά πολύ έναντι οποιουδήποτε άλλου κέντρου κεραμικής παραγωγής, είτε από την Ελλάδα, τη Μικρά Ασία ή την Ιταλία, και δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι είναι η κεραμική που εξάγεται περισσότερο στην ιστορία των δυτικών ελληνικών αποικιών[709]. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι, σχεδόν δεν υπάρχει ηπειρωτική, παράλια ή νησιωτική περιοχή που να μην έχει εντοπιστεί κεραμική του Τάραντα, τόσο στον ελλαδικό όσο και στο φοινικικό και αιγυπτιακό κόσμο[710]. Μια πιθανή εξήγηση για την εκτενή παρουσία του τύπου στην Αλεξάνδρεια θα μπορούσε να είναι ότι, μεγάλο τμήμα του πληθυσμού της πρωτεύουσας των Πτολεμαίων προερχόταν από τη νότια Ιταλία και ότι δημιούργησαν ζήτηση για την κεραμική της πατρίδας τους. Σίγουρα ήταν μια δύσκολη εποχή για τους Έλληνες της περιοχής αυτής δεδομένου ότι οι κάτοικοι του Τάραντα χρειάστηκε να ζητήσουν εξωτερική βοήθεια στον πόλεμό τους με τους ιθαγενείς. Αυτό εξελίχθηκε τελικά στην αντιπαράθεση του Πύρρου με τους Ρωμαίους κοντά στο Benevento το 275 π.Χ. και στη ρωμαϊκή λεηλασία του Τάραντα το 272 π.Χ.[711]. Ίσως αυτή να αποδείχθηκε η καταλληλότερη στιγμή για να μεταναστεύσει οι πληθυσμοί των περιοχών αυτών στην περιοχή της βόρειας Αιγύπτου που αργότερα θα αποτελέσει το κέντρο του ελληνιστικού κόσμου.

Επιπλέον, τα θραύσματα των αγγείων που έχουν διακοσμηθεί με την τεχνική «Gnathia» και εντοπίστηκαν στον Χώρο C του Ταφικού Υπογείου Α του Shatby, αποτελούν σαφείς της εμπορικής δραστηριότητας του πτολεμαϊκού βασιλείου προς όλα τα μήκη και πλάτη της Μεσογείου θάλασσας. Η πλειονότητα των κεραμικών θραυσμάτων που έχουν ήδη συζητηθεί στο παρόν πόνημα είναι προϊόντα τοπικής παραγωγής ή προϊόντα αττικών, ροδιακών ή αττικών εργαστηρίων· κέντρων δηλαδή, της ανατολικής λεκάνες της Μεσογείου. Η παρουσία των εν λόγω θραυσμάτων μαρτυρά τη διάθεση και την προσπάθεια των Πτολεμαίων να διαγράψουν μια ευγενή και ειρηνική πορεία στις διπλωματικές τους σχέσεις με τις περιοχές της ιταλικής χερσονήσου. Ακόμη, δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί η πιθανότητα της παρουσίας αυτών

[709] Green 2001, 70-1.
[710] Χαρακτηριστική είναι η περιγραφή της κεραμικής τύπου «Gnathia» από τον Green που έχει εντοπιστεί στο σύνολο των ελληνιστικών κέντρων της Μεσογείου. Βλ. Green 2001, 71-2.
[711] Green 2001, 71.

των αγγείων στο Shatby να είναι αποτέλεσμα της άφιξης ενός ανθρώπου καταγόμενου από τον ελλαδικό χώρο που είχε στην κατοχή του τέτοιου είδους κεραμικά προϊόντα. Η αδύνατη, αλλά κατά τ' άλλα γοητευτική ερμηνεία της παρουσίας τους στον Χώρο C εξαιτίας του ενταφιασμού ενός ανθρώπου με καταγωγή από περιοχή της Ιταλίας, στερείται επιπλέον αρχαιολογικών τεκμηρίων και αποδυναμώνεται μπροστά στην ελληνοπρεπή διαμόρφωση του ίδιου του ταφικού θαλάμου αλλά και του «Θαλάμου των Κλινών» στα ανατολικά (εικ. 25).

Πιο αναλυτικά, η λαβή 127.SH.12, που μόνο αυτή κατάφερε να διασωθεί από ολόκληρο το αγγείο, είναι ενδεικτική της κατηγορία των κανθάρων «ring-handled» που φέρει το όνομά της από τη δακτυλιόσχημη μορφή της. Αυτού το είδους οι κάνθαροι είναι προϊόντα της ύστερης παραγωγής των «Gnathia» και είναι πολύ πιθανό να παράγονται από ένα και μόνο εργαστήριο. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Green, τη δεκαετία 290-280 π.Χ. θα πρέπει να αποτελούσαν το 29% της συνολικής κεραμικής παραγωγής, το οποίο ισοδυναμούσε με το 70% των αγγείων πόσεως[712]. Επιπλέον, αυτός ο τύπος κανθάρου ήταν εξαιρετικά δημοφιλής που έγινε προϊόν απομίμησης μέχρι από τα κεραμικά εργαστήρια της Λιβύης και συγκεκριμένα της περιοχής Tocra[713]. Ένα θραύσμα δακτυλιοειδούς κανθάρου με φυτική και ραβδωτή διακόσμηση, που ομοιάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό με το 127.SH.12 έχει αποκαλυφθεί στο ίδιο το Ταφικό Υπόγειο Α από τον Evaristo Breccia στις αρχές του 20ου αιώνα[714]. Φέρουν τις ίδιες λευκές στιγμές στο κατώτερο σημείο της ένωσης της λαβής με το σώμα ενώ, η φυτική διακόσμηση κάτω από το χείλος περιλαμβάνει ένα πολύπλοκο σύνολο άκανθας και βλαστόσπειρες. Επιπλέον, ένα παράδειγμα που βρίσκεται στο Akademisches Kunstmuseum της Βόννης[715], φέρει όμοια λαβή με το παράδειγμα του Shatby με ραβδωτή διακόσμηση στο σώμα και γραπτή διακόσμηση σε μορφή ταινίας στο ύψος του χείλος και των λαβών. Στην πολύχρωμη φυτική διακόσμηση κυριαρχεί το λευκό χρώμα με πρωταγωνιστή ένα πουλί στο κέντρο της κύριας όψης. Επιπλέον, η βάση δεν μένει ακόσμητη, αλλά φέρει διακόσμηση με λευκές στιγμές περιμετρικά της διαγώνιας επιφάνειάς της. Στο ίδιο διακοσμητικό μοτίβο φαίνεται να ανήκει κι ένα παράδειγμα

[712] Green 1977, 556.
[713] Η κεραμική που προήλθε από τις ανασκαφές της περιόδου 1963-1965 στην Tocra, αποτέλεσε προϊόν μελέτης για του John Boardman και John Hayes. Σχετικά με ένα παράδειγμα «ring-handled kantharos», βλ. Boardman, Hayes 1973, 92-3, εικ. 42, αρ. 2379 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Επιπλέον, βλ. Green 2001, 71.
[714] Breccia 1912, πίν. LXXXI, εικ. 278 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.).
[715] Green 1977, 554, 555-7, εικ. 5a-b (290-280 π.Χ.).

ring-handled κανθάρου που βρίσκεται στο μουσείο της Δρέσδης και έχει δημοσιευθεί από τον Pagenstecher[716].

Στο πλαίσιο επιρροής του «Alexandria Group» θα πρέπει να ανήκει και το αγγείο από το οποίο έχει διασωθεί μόνον το στέλεχος της βάσης και φέρει αριθμό καταλόγου 129.SH.14. Φαίνεται να ανήκει σε ένα τύπο αγγείου ανοιχτού σχήματος, λόγω της μελανής βαφής που φέρει στο ανώτερο σημείου του που θα πρέπει να είναι τμήμα του εσωτερικού του πυθμένα. Το ανώτερο σημείο της βάσης, στην άνωση με το σώμα, διατηρείται στο χρώμα του πηλού με το κατώτερο σημείο να φέρει συνδυασμού λευκής και μελανής διακόσμησης. Συγκεκριμένα, πάνω από το σημείο της αυλάκωσης που φέρει στο ήμισυ σχεδόν του ύψους, διαθέτει μοτίβο από λευκές κυκλικές στιγμές, οι οποίες έχουν εν μέρει απολεπιστεί. Η υπόλοιπη διαθέσιμη επιφάνεια έως και το σημείο της απόληξης φέρει έντονη μελανή βαφή με υποτυπώδη μεταλλικό ιριδισμό. Δείγματα αυτού του τύπου προέρχονται από τα αγγεία που ανήκουν στην «Ομάδα της Αλεξάνδρειας» ενώ, δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο να αποτελεί τμήμα ενός δακτυλιοειδούς κανθάρου, σύμφωνα με τα παραδείγματα που συζητήθηκαν παραπάνω. Μάλιστα, τα παράλληλα του θραύσματος με αριθμό καταλόγου 127.SH.12 είναι τα ίδια με το παρόν θραύσμα του στελέχους της βάσης και θα πρέπει να νοηθούν ως δύο παραδείγματα του ίδια κεραμικής κατηγορίας των αγγείων «Gnathia». Παράλληλα του στελέχους της βάσης έχουν εντοπιστεί από την παρούσα έρευνα τόσο σε κανθάρους[717], όσο και σε πελίκες[718], δηλαδή σε αγγεία που χαρακτηρίσουν το ρεπερτόριο του «Alexandria Group». Επιπρόσθετα, αξίζει να σημειωθεί ένα αντίστοιχο θραύσμα βάσης με παρόμοια διακόσμηση που εντοπίστηκε στο Cricket Ground της Αλεξάνδρειας και χρονολογείται περί τα μέσα του 3^{ου} αι. π.Χ.[719] Ωστόσο, σύμφωνα με

[716] Pagenstecher 1913, 15, εικ. 21, αρ. 4 & 23, εικ. 31.a (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Επιπρόσθετα παραδείγματα που προσεγγίζουν το εύρημα του Shatby όχι τόσο από πλευράς διακόσμησης αλλά κυρίως, από πλευράς τυπολογίας και χρονολογικών ορίων, βλ. στα: Breccia 1912, πίν. LIII, εικ. 102, 104 & πίν. LXXXII, εικ. 286, 288-289, 292 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Thompson 1934, 338, εικ. 18, αρ. B17 (περ. 240 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Williams II, Zervos 1981, 120, πίν. 37, εικ. 2 (320-300 π.Χ.) (Κόρινθος).
[717] Pagenstecher 1913, 15, εικ. 21, αρ. 4 & 23, εικ. 31.a (αρχ. 3^{ου} αι. π.Χ.) (Δρέσδη)· Boardman, Hayes 1973, 92-3, εικ. 42, αρ. 2365 (α΄ ήμ. 3^{ου} αι. π.Χ.) (Tocra, Λιβύη)· Green 1976, 12, εικ. 1 (για το σχήμα) (αρχ. 3^{ου} αι. π.Χ.)· Green 1977, 554, 555-7, εικ. 5a-b (*ring-handled kantharos*, 290-280 π.Χ.) (Akademisches Kunstmuseum, Βόννη)· Herbert, Berlin 2002, 80 & υποσημ. 16, 106, εικ. 15α, αρ. 17 (3ος αι. π.Χ.) (Κόπτος, Αίγυπτος)· Green 1977, 554, 555-7, εικ. 9a-b & 10a-b (*kantharos*, ύστ. 4^{ος} αι. π.Χ.) (Akademisches Kunstmuseum, Βόννη)· Green 2001, 100, εικ. 38 (*Apulian kantharos*, Volcani Painter, ύστ. 4^{ος}-αρχ. 3^{ου} αι. π.Χ.) (Μουσείο Τάραντα, 111429).
[718] Green 2001, 88, εικ. 14 (*πελίκη*, *Alexandria Group*, α΄ ήμ. 3^{ου} αι. π.Χ.) (Eden Collection).
[719] Harlaut, Hayes 2018, 182, 250, πίν. 14, αρ. E3 (*Gnathia ware*, περ. 250 π.Χ.) (Cricket Ground).

τα παράλληλα που έχουν ήδη εντοπιστεί, τόσο το 127.SH.12, όσο και το 129.SH.14. δεν θα πρέπει να ξεπερνούν χρονολογικά το β΄ τέταρτο του 3ου αι. π.Χ.[720]

4.16. ΛΥΧΝΑΡΙΑ

Η μελέτη ενός ταφικού συνόλου των ελληνιστικών χρόνων παρέχει την ευκαιρία στου μελετητές να μεταφερθούν στο χρόνο και να συναντήσουν τις ταφικές πρακτικές των ανθρώπων της κάθε περιοχής. Το σύνολο των πρακτικών αυτών υπηρετείται με την παρουσία της κεραμικής, ενός αριθμού αγγείων που παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες για την καταγωγή και την χρήση τους. Μέσα σε αυτό το κεραμικό σύνολο, τα λυχνάρια[721] διαδραματίζουν τον πιο καθοριστικό και, ίσως, τον πιο αναμενόμενο ρόλο σε μια ταφική τελετουργία. Ως μια πηγή φωτός μέσω της φλόγας που διατηρούν για ένα χρονικό διάστημα, έχουν πρακτική σημασία ειδικά όταν μια πρακτική τελείται όταν έχει δύσει ο ήλιος[722], αλλά ταυτόχρονα έχει και μια δεύτερη μεταφυσική σημασία αν σκεφτούμε την αντίληψη που θέλει τη φωτιά που ανεβαίνει προς τα πάνω να παρομοιάζεται με την ψυχή του νεκρού σώματος. Με τη διττή του λειτουργία αποτελεί ένα από τα βασικά εξαρτήματα των ταφικών τελετών είτε αυτές λαμβάνουν χώρα αμέσως μετά το θάνατο του οικείου προσώπου, είτε γίνονται μετά αρκετό χρονικό διάστημα ως στιγμή μνήμης της νεκρής ψυχής (*μνημόσυνα*). Ταυτόχρονα, η τοποθέτηση των λύχνων μέσα σε έναν τάφο μπορεί να υποδηλώνει απλώς ότι ανήκουν στην ιδιοκτησία του νεκρού ενώ άλλοι, μπορεί να αγοράστηκαν κατεξοχήν για τη χρήση του ως κτερίσματα, δεδομένης της απουσίας ενδείξεων χρήσης σε ορισμένα από αυτά. Ακόμη, δεν μπορεί να αποκλεισθεί η πιθανότητα, ορισμένοι

[720] Σχετικά με ορισμένα παραδείγματα που συμβάλουν τυπολογικά στην εν λόγω χρονολόγηση, βλ. Thompson 1934, 338, εικ. 18, αρ. B17 (περ. 240 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Thompson 1954, πίν. 24, αρ. c, f (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Sparkes 1970, πίν. 29, αρ. 713 (περ. 325) & αρ. 714 (320-310 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Williams II, Zervos 1981, 120, πίν. 37, εικ. 2 (320-300 π.Χ.) (Κόρινθος)· Γιαννικουρή κ.α. 1990, 177, πίν. 93β (ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Γιαννικουρή κ.α. 2000, 66, 96, πίν. 4β (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 69, 97, 12β (γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 109, 24α (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Vanderpool 1962, πίν. 20 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Harlaut 2018, 31-2, 124, εικ. 2, αρ. 12-13, 17-20 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο).

[721] Αξίζει να σημειωθεί ότι τα λυχνάρια άρχισαν να εντοπίζονται μέσα σε ταφικά σύνολα και να ανήκουν στο σύνολο των κτερισμάτων ήδη από την 3η χιλιετία στην περιοχή του Λιβάνου και ήταν ευρέως διαδεδομένα κατά τους κλασικούς χρόνους στην περιοχή της Μεσογείου (Bailey 1963, 12).

[722] Σχετικά με την πρακτική λειτουργία των λύχνων κατά τη διάρκεια ενός ταφικού τελετουργικού, βλ. Rotroff 1997, 213 & υποσημ. 51.

λύχνοι να αφέθηκαν μέσα σε ένα τάφο κατά τη διάρκεια της σύλησης σε μεταγενέστερα χρόνια υπηρετώντας την πρακτική λειτουργία του φωτός[723].

Οι κατασκευαστικές λεπτομέρειες των λυχναριών είναι ενδεικτικές της χρονολόγησης αλλά και του τόπου παραγωγής τους. Επιπλέον είναι χρήσιμο να μη λησμονείται το γεγονός ότι, τα λυχνάρια κατασκευάζονται[724] στα ίδια κεραμικά εργαστήρια μαζί με τα υπόλοιπα κεραμικά προϊόντα, καθώς και την πιθανότητα ο ίδιος τεχνίτης να κατασκευάζει μια μεγάλη ποικιλία αγγείων, από αμφορείς μέχρι και λυχνάρια. Οι λύχνοι ακολουθούν πιστά τα πρότυπα των αγγείων κάθε περιόδου με τις μεθόδους κατασκευής να είναι επίσης οι ίδιες. Για παράδειγμα, οι τροχήλατοι λύχνοι είναι σύγχρονοι με την τροχήλατη κεραμική, δεδομένης της εισαγωγής των λυχναριών σε μήτρα κατά τον 3ο αι. π.Χ. που συμπίπτει με την πρώτη μεγάλη χρήση των μητρών σε αγγεία και κύπελλα[725]. Ακόμη, η χρήση του υαλώματος συνέπεσε χρονολογικά με την πρώτη χρήση του τροχού για την παραγωγή των λύχνων περί το γ' τέταρτο του 7ου αι. π.Χ.[726], με τον τροχό να μονοπωλεί πλέον την παραγωγή από τα τέλη του 6ου αι. π.Χ.[727]. Η τυπολογική τους εξέλιξη[728] έφερνε νέες ιδέες[729] που έκαναν τα αντικείμενα πιο εύχρηστα και ασφαλή. Ενδεικτικό είναι, το παράδειγμα του σταδιακού κλεισίματος του άνω μέρος του σώματος, και την αποφυγή ορισμένων κινδύνων όπως, να χυθεί το λάδι από το εσωτερικό του ή ακόμη και να αποφευχθεί ο κίνδυνος ορισμένα τρωκτικά να πιούν από το λάδι καθώς προσελκύονται από το φως του λύχνου[730]. Φυσικό επακόλουθο της κλειστής άνω επιφάνειας των λύχνων είναι να αποτελέσουν πεδίο δράσης της διακοσμητικής τέχνης[731], αρχικά, με ορισμένα γραμμικά και γεωμετρικά

---

[723] Bailey 1963, 12.

[724] Χρήσιμη παρατήρηση ως προς την κατασκευή των λύχνων, είναι η διαδικασία της όπτησης που περιγράφεται εύγλωττα από τον Bailey (Bailey 1975, 7-10).

[725] Howland 1958, 3-4.

[726] Ενδεικτικά, βλ. Howland 1958, 12, Type 3, πίν. 1, 29, αρ. 23-4 (γ΄-δ΄ τέτ. 7ου αι. π.Χ.).

[727] Ο τροχός συνέχισε να χρησιμοποιείται στην κατασκευή λαμπτήρων για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, σίγουρα μέχρι τον 1ο αι. μ.Χ. (Howland 1958, 5).

[728] Σαφές παράδειγμα της τυπολογικής εξέλιξης των λύχνων της ελληνιστικής περιόδου από τον ύστερο 4ο έως και τον 1ο αι. π.Χ. προσφέρει η περίπτωση της Περγάμου. Βλ. Schäfer 1968, 119-152· Ακόμη, για το ιερό του Ποσειδώνα στα Ίσθμια, βλ. Broneer 1977· Για την περιοχή της Κορίνθου, βλ. Broneer 1930.

[729] Μία από τι νέες ιδέες που αποτυπώνονται στους λύχνους, είναι αυτή των επιγραφών. Ένα στοιχείο που βοηθά με το μέγιστο βαθμό την αρχαιολογική έρευνα, προσφέροντας ένα πλούτο πληροφοριών, όπως είναι η χρονολόγηση και ο τόπος παραγωγής. Ενδεικτικά, βλ. Howland 1958, 4-5· Bailey 1963, 23-5· 1975, 4, 17, πίν. 4, 17· Scheibler 1976, 149-172.

[730] Bailey 1963, 9.

[731] Σχετικά με μια σύντομη ανάλυση περί της διακόσμησης των λύχνων, βλ. Bailey 1963, 21-3· 1975, 6-7.

μοτίβα[732], και εν τέλει, καταλήγοντας στα ρωμαϊκά χρόνια όπου επάνω τους διαδραματίζονται ολόκληρες εικονιστικές παραστάσεις[733]. Οι λαβές, αν και δεν είναι απαραίτητες για τη χρήση των λύχνων, έχουν προστεθεί ήδη από τα μινωικά χρόνια, με ορισμένα παραδείγματα από την Αθηναϊκή Αγορά να χρονολογούνται στον 7ο αι. π.Χ.[734].

Η περίπτωση της Αλεξάνδρειας εμπλουτίζει στο μέγιστο βαθμό τις γνώσεις μας για την προέλευση, τη χρήση και την τυπολογική εξέλιξη των λύχνων. Η μελέτη της παρουσίας των λύχνων σε ταφικό context μαρτυρείται επάξια στις νεκροπόλεις της πτολεμαϊκής πρωτεύουσας, και κάτι που φαντάζει σχεδόν απίθανο όταν αναφερόμαστε σε ταφικά σύνολα των ελληνιστικών χρόνων[735]. Την άποψη αυτή επιβεβαιώνει το Ταφικό Υπόγειο Α του νεκροταφείου του Shatby. Η παρουσία των λύχνων σε αυτό το ταφικό σύμπλεγμα έχει τονιστεί ήδη από τις πρώτες ανασκαφικές έρευνες στο χώρο από τον Evaristo Breccia, υποδεικνύοντας την πρώιμη χρήση του Υπογείου Α ήδη από τα τελευταία χρόνια του 4ου αι. π.Χ., με τα νεοαποκαλυφθέντα λυχνάρια που θα συζητηθούν παρακάτω να πιστοποιούν τα παραπάνω. Η διατήρηση της χρήσης του ως νεκροταφείο και τις επόμενες δεκαετίες ή/και αιώνες, έως και τον πρώιμο 2ο αι. π.Χ., είναι εμφανής και μέσω των λύχνων που χρονολογούν με περισσότερη ακρίβεια το σύνολο.

Το Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby αποκάλυψε ένα σύνολο 29 λυχναριών προσφέροντας μια πολύτιμη πηγή πληροφοριών για την ελληνιστική κεραμική της Αλεξάνδρειας. Ο καταμερισμός του εντοπισμού των λύχνων δεν ήταν ευρύς αλλά, περιελάμβανε το επιφανειακό στρώμα του σημείου προς ανασκαφή και τον Χώρο C, στα βορειοανατολικά του Ταφικού Υπογείου (πίν. 14). Από το επιφανειακό στρώμα ήρθαν στο φως δεκαεννέα (19) λυχνάρια, δηλαδή το 66% του συνόλου ενώ, ο Χώρος C διέθετε ακόμη δέκα (10) λυχνάρια, το υπόλοιπο 34%. Το χρονολογικό εύρος μέσα στο οποίο περιορίζεται η παραγωγή των παραπάνω λυχναριών καταλαμβάνει περίπου δύο αιώνες και μαρτυρά τη μακρά χρήση του χώρου ως νεκροταφείο (πίν. 15). Πιο

[732] Ενδεικτικά παραδείγματα από την Αθηναϊκή Αγορά, βλ. στο: Howland 1958, 143-213, αρ. 580 (Type 45A)-αρ. 834 (Miscellaneous moulded lamps), πίν. 47-55 (3ος αι. π.Χ.-1ος αι. μ.Χ.)
[733] Ενδεικτικά, βλ. Szentleleky 1969, 54, αρ. 49 & 67, αρ. 73 & 98-9, αρ. 157· Broneer 1930,55-126, πίν. XV-XXIX
[734] Η χρήση τους είναι σε μεγάλο βαθμό θέμα προτίμησης των τοπικών εργαστηρίων ή της συγκεκριμένης περιόδου, καθώς σε ορισμένες περιοχές και περιόδους προτιμώνται περισσότερο από άλλες (Bailey 1963, 10)· Howland 1958, 9-11, αρ. 8-20, πίν. 1, 29 (Type 2B) (ύστ. 7ος-ύστ. 6ος αι. π.Χ.).
[735] Ενδεικτικά, για έναν συμπαγή και συνοπτικό κατάλογο που αναφέρεται στην τυπολογική εξέλιξη των λύχνων στα ελληνιστικά χρόνια, βλ. Rotroff 1997, 493-516.

αναλυτικά, η συντριπτική πλειονότητα των αποκαλυφθέντων λύχνων (23/29) ανήκουν στην πρώτη χρονολογική φάση του ύστερου 4ου και των αρχών του 3ου αι. π.Χ. (79% του συνόλου)[736]. Η δεύτερη φάση καταλαμβάνεται από το υπόλοιπο σύνολο των έξι (6) λύχνων (21%) που χρονολογούνται μεταξύ του ύστερου 3ου και των αρχών του 2ου αι. π.Χ.[737]

Η μικρή ομάδα των δύο (2) λυχναριών με αριθμό καταλόγου 133.L.1[738] (εικ. 176α-β) και 134.L.2[739] (εικ. 177α-β) προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση στους μελετητές. Τα λυχνάρια αποτελούνται από ένα σχήμα που απαντάται ευρέως στην Αλεξάνδρεια[740] ωστόσο, είναι δύσκολο να χρονολογηθεί, εξαιτίας της έντονης παρουσίας του τόσο στην Κύπρο[741], όσο και στον φοινικικό κόσμο[742], ήδη από την Εποχή του Χαλκού[743] έως και τον 7ο μεταχριστιανικό αιώνα[744]. Ως προς τα εν λόγω αγγεία των αλεξανδρινών στρωμάτων αξίζει να σημειωθεί πως, δεν επεξεργάζονται με το χέρι αλλά με ειδικά εργαλεία[745]. Το χρώμα του πηλού τους ποικίλει από μπεζ έως κόκκινο, κάτι που επιβεβαιώνουν και τα δύο λυχνάρια του καταλόγου με τον πορτοκαλέρυθρο πηλό τους. Το νεκροταφείο του Shatby[746] διαθέτει περισσότερα τέτοιου είδους παραδείγματα

---

[736] Τα λυχνάρια του καταλόγου που χρονολογούνται στην πρώτη φάση (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) είναι τα εξής: Συμπλήρωση !

[737] Τα υπόλοιπα λυχνάρια του καταλόγου του ύστερου 3ου και των αρχών του 2ου αι. π.Χ. (δεύτερη φάση) είναι τα εξής: Συμπλήρωση !

[738] Οι διαστάσεις του λυχναριού 133.L1 είναι οι εξής: μήκ. 8,1 εκ. / διάμ. 8,2 εκ. / ύψ. 2,3 εκ.

[739] Οι διαστάσεις του λυχναριού 134.L2 είναι: μήκ. 7,9 εκ. / διάμ. 4 εκ. / ύψ. 3,2 εκ.

[740] Adriani 1940, 83 & πίν. XXXI, εικ. 2· Επιπλέον, βλ. Bailey 1975, πίν. 102-3, αρ. Q515 & Q516EA (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

[741] Παραδείγματα από την Κύπρο (με έναν ή περισσότερους μυκτήρες) που βρίσκονται στο Βρετανικό Μουσείο και μπορούν να χρονολογηθούν έως τον 9ο αι. π.Χ., βλ. στα: Bailey 1963, 28, πίν. 1c, αρ. 1960. 3-2.1. («cocked-hat lamp», περ. 6ος αι. π.Χ.) (Αμαθούντας)· Bailey 1975, 205-34, πίν. 70-101, αρ. 477-508. Ενδεικτικά, σε μια σύγκριση μεταξύ ενός λυχναριού από την Κύπρο που χρονολογείται στον 9ο αι. π.Χ. (Q479) και των δύο από το Shatby του ύστ. 4ου - αρχ. 3ου αι. π.Χ. (133.L1 & 134.L2) παρατηρείται ότι, τυπολογικά φέρουν μεγάλες ομοιότητες ωστόσο, αυτό της Κύπρου διαφοροποιείται ως προς ο μέγεθος και την πλαστικότητά του. Η διαμόρφωση της καμπυλότητας, τόσο του σώματος όσο και του μυκτήρα σε προφίλ είναι διαφορετική από τα λυχνάρια του Shatby. Για παράδειγμα ο μυκτήρας του λυχναριού Q479 εισέρχεται ελαφρά προς το σώμα του λύχνου δημιουργώντας μια υποτυπώδη γωνίωση. Επίσης η διάμετρος του σώματος είναι μεγαλύτερη από τα 133.L1 και 134.L2, ενώ ο μυκτήρας έχει μικρότερο μήκος.· Ενδεικτικό για τη χρονολόγηση των λυχναριών του Shatby είναι το: Bailey 1975, Bailey 1975, πίν. 96-7, αρ. Q491, από την Κύπρο, που χρονολογείται στον ύστ. 4ο - αρχ. 3ου αι. π.Χ.

[742] Szentleleky 1969, 25-6· Επιπλέον, αξιοσημείωτη είναι η έντονη παρουσία του τύπου στο Ισραήλ. Ενδεικτικά, βλ. Aharoni. M&Y 1976, 74-5, εικ. 1, αρ. 17 (800-701 π.Χ.) (Tell Beit Mirsim Stratum A2, Ισραήλ) & 76-7, εικ. 2, αρ. 17 (800-701 π.Χ.) (Lachish Stratum III, Ισραήλ) & 78-9, εικ. 3, αρ. 17 (800-701 π.Χ.) (Arad Stratum VIII, Ισραήλ) & 80-1, εικ. 4, αρ. 17 (800-701 π.Χ.) (Beer-sheba Stratum II, Ισραήλ)· Blondé 1988, αρ. Π2042, εικ. 21α-β (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

[743] Szentleleky 1969, 23-6.

[744] Σχετικά με παραδείγματα από τη Σαλαμίνα της Κύπρου, βλ. στο Oziol 1977, 17-31.

[745] Enklaar 1988, 324-5· Επιπλέον, σχετικά με ορισμένες κατασκευαστικές λεπτομέρειες των λυχναριών τύπου «cocked-hat», βλ. Bailey 1963, 9-10.

[746] Ενδεικτικά, βλ. Breccia 1912, πίν. LVII, εικ.129.

συγκριτικά με το γειτονικό νεκροταφείο της Hadra[747]. Η χρονολόγησή τους, όπως ήδη ειπώθηκε, είναι αμφιλεγόμενη, με την επικρατέστερη να τα τοποθετεί στον ύστερο 4ο και στις αρχές του 3ου αι. π.Χ. (πρώτη φάση). Η διαφορές μεταξύ των δύο λυχναριών του Shatby έγκεινται στον εντοπισμό τους ενός (133.L1) στον χώρο C και στον εντοπισμό του άλλου (134.L2) στο επιφανειακό στρώμα αλλά και, στα ίχνη καύσης που φέρει το 133.L1 με την ταχύτητα και την αδρότητα της κεραμικής των ελληνιστικών χρόνων να είναι εμφανής και εδώ. Ενδεικτικά παραδείγματα από τον υπόλοιπο αιγυπτιακό και μεσογειακό κόσμο έρχονται να πιστοποιήσουν τις παραπάνω απόψεις[748].

Ακόμη τέσσερα λυχνάρια του ύστ. 4ου και των αρχών του 3ου αι. π.Χ. (πρώτη φάση) έχουν αποκαλυφθεί στο Shatby με τις πρόσφατες ανασκαφές. Ο λόγος για τα 135.L.3[749] (εικ. 178α-β), 152.L.21[750] (εικ. 179α-β), 160.L.29[751] (εικ. 180α-β) και 161.L.30[752] (εικ. 181), των οποίων οι διαστάσεις έχουν ελάχιστη απόκλιση και οι ομοιότητές τους είναι φανερές, κυρίως στο σχήμα τους. Φέρουν οπή πλήρωσης στο κέντρο της άνω επιφάνειας, η οποία οριοθετείται με στενή αυλάκωση. Το προφίλ τους είναι καμπύλο και φέρουν μικρή δακτυλιόσχημη βάση, με το μυκτήρα να είναι βραχύς με μικρή οπή καύσης στην απόληξή τους. Η μόνη διαφορά τους βρίσκεται στο χρώμα του πηλού, με το 135.L3 να φέρει καστανόφαιο και τα 152.L21, 160.L29 και 161.L30 ερυθρό πηλό[753]. Το 152.L21, επίσης, παρουσιάζει σημάδια χρήσης στο μυκτήρα με την

---

[747] Ενδεικτικά, βλ. Adriani 1934, πίν. XIII, εικ. 2· 1940, πίν. XXXI, εικ. 2· 1952, πίν. XI, εικ. 3· Επιπλέον, Adriani 1952, πίν. IV, εικ. 2. Αξίζει να αναφερθεί ότι, πρόκειται για ένα σύνολο έξι λυχναριών που φέρουν μεγάλη ομοιότητα με τα λυχνάρια 133.L1 και 134.L2 ως προς το σχήμα και το πλάσιμό τους όπως μπορεί να διαφανεί από την κάτοψή τους φωτογραφία. Ορισμένα είναι λίγο πιο επιμήκη από τα υπόλοιπα ή ο μυκτήρας μπορεί να είναι ελάχιστα πιο κλειστός ωστόσο αυτό πιθανότατα οφείλεται στον εκάστοτε τεχνίτη. Επίσης, άλλο χαρακτηριστικό αυτού του τύπου των λύχνων είναι η περιμετρική νεύρωση που διαθέτουν σε ημικυκλική φορά στην παρυφή του άνω μέρους του σώματος. Τέλος, η κατηγορία αυτή των λύχνων, συχνά αποκαλείται «Punic» (γαλλ. «puniques») (Adriani 1952, 11· Szentleleky 1969, 25).

[748] Για παραδείγματα από την Αίγυπτο και την Αλεξάνδρεια, βλ. Bailey 1975, πίν. 102-3, αρ. Q515 (Ναύκρατη) & Q516EA (Αίγυπτος) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. Π2042, εικ. 21α-β (Αλεξάνδρεια) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Leonard Jr. 1998, αρ. 18, εικ. 3, πίν. 3.16a,b (Ναύκρατη). Για τον υπόλοιπο μεσογειακό κόσμο, ενδεικτικά, βλ. Howland 1958, Type 3, πίν. 1, 29, αρ. 23-4 (Αγορά της Αθήνας) (γ΄ - δ΄ τέτ. 7ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 1 (Ιερουσαλήμ, Bethesda).

[749] Οι διαστάσεις του λυχναριού 135.L3 είναι οι εξής: μήκ. 8,4 εκ. / διάμ. 6,4 εκ. / ύψ. 4,2 εκ.

[750] Οι διαστάσεις του λυχναριού 152.L21 είναι οι εξής: μήκ. 8,7 εκ. / διάμ. 6,7 εκ. / ύψ. 4,1 εκ.

[751] Οι διαστάσεις του λυχναριού 160.L29 είναι οι εξής: μήκ. 6,2 εκ. / διάμ. 5,8 εκ. / ύψ. 3,8 εκ.

[752] Το ύψος του 161.L30 είναι 3,2 εκ.

[753] Ο ερυθρός πηλός παραπέμπει άμεσα σε παραδείγματα που είναι κατασκευασμένα στην Αθήνας με τον χαρακτηριστικό ερυθρό πηλό της αττική γης, γεγονός που πιθανότατα να μαρτυρά αττικά εισαγόμενα προϊόντα στο νεκροταφείο του Shatby.

απόληξή του να φέρει ίχνη καύσης[754]. Ο γεωγραφικός προσδιορισμός των παραλλήλων τους είναι ευρύς και καταλαμβάνει σχεδόν ολόκληρη την ανατολική Μεσόγειο. Εργαστήρια κεραμικής αντιγράφουν και διαδίδουν εύχρηστους τύπων λυχναριών δημιουργώντας μια κοινή τυπολογία στα ανασκαφικά πλαίσια των κέντρων του ελληνιστικού κόσμου. Ο ελλαδικός χώρος[755], με τη Μακεδονία[756] και την Αττική[757] να προΐστανται και το νησιωτικό Αιγαίο[758] να συμπληρώνει, αλλά και περιοχές όπως η Κύπρος και οι ίδιες οι αλεξανδρινές νεκροπόλεις[759], δημιουργούν ένα πλούσιο corpus παραλλήλων του διάσημου αυτού τύπου.

Δύο από τα ευρήματα του Ταφικό Υπογείου Α του Shatby που μαρτυρούν μια χρονολογική συνέχεια στο χώρο έως και το πρώτο μισό του 2ου αι. π.Χ., είναι τα λυχνάρια που θα συζητηθούν παρακάτω. Ο λόγος για το 136.L.4[760] (εικ. 182α-β) και

---

[754] Ενδιαφέρον παρουσιάζουν παρόμοια λυχνάρια που φέρουν παραπάνω από έναν μυκτήρα. Ενδεικτικά, βλ. Bailey 1963, 28, πίν. 5a, αρ. 388 (β΄ ήμ. 2ου-α΄ τέτ. 1ου αι. π.Χ.)· Bailey 1975, πίν. 106-7, αρ. Q528 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)

[755] Ορισμένα παραδείγματα από έτερες περιοχές του ελλαδικού χώρου, βλ. Broneer 1930, εικ. 66, αρ. 124 (Type VII) & πίν. III, αρ. 126 (Type VII) & πίν. IV, αρ. 144 (Type IX) (ύστ. 4ος–αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Κόρινθος)· Broneer 1977, πίν. 3, 17, αρ. 119-120, 123-124 (Type VIIC) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 3, 17, αρ. 132 (Type VII D) (3ος αι. π.Χ.) (Ίσθμια)· Κόλια 2004, πίν. 257α, αρ. ΣΝ249, το οποίο βρέθηκε μέσα σε σιδερένιο σκεύος και θα πρέπει να είχε χρήση λυχνοστάτη. Η χρονολόγηση στα τέλη του 4ου – αρχές 3ου αι. π.Χ. συμπίπτει με τη χρονολόγηση των υπόλοιπων αγγείων από τον τάφο. (Ναύπακτος)· Βασιλείου 2014, πίν. 187, αρ. 4254, 4259, 4275, 4276 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Πρέβεζα).

[756] Ενδεικτικά παράλληλα του τύπου αυτού από τη Μακεδονία, βλ. στα: Δρούγου 1992, αρ. 39, πίν. 9 (Τύπος ΠΛ2) & αρ. 56, πίν. 14 και αρ. 61-62, πίν. 15 (Τύπος ΠΛ3) & συγγενές με: αρ. ΟΥΘ 15, πίν. 89 (Τύπος ΟΥΘ) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Τσόκα 2004, αρ. 95.164, πίν. 90α (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Μαρώνεια), όπου στο ίδιο στρώμα με το λυχνάρι βρέθηκαν ενσφράγιστες λαβές αμφορέων της Θάσου κι έναν νόμισμα που χρονολογούν με περισσότερη ακρίβεια το σύνολο (Οι επώνυμοι *Φιλιστίδης* και *Κύχρις* ενώ, βρέθηκε και ένα νόμισμα κοπής της Μαρώνειας (ANK 7822 (N.112), 398-348 π.Χ. (249, υποσημ. 43)· Στεφάνη, Παππάς 2014, αρ. Π7181, πίν. 58 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Βέροια) και Καλλίνη 2018, πίν. 1, αρ. 11, (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Αιγές).

[757] Η Αττική θα μπορούσε να θεωρηθεί ο ιδρυτής του τύπου αυτών των λυχναριών με τα παραδείγματά του να χρονολογούνται ως επί το πλείστων από το β΄ ήμ. του 4ου έως το α΄ τέτ. του 3ου αι. π.Χ. Ενδεικτικά, βλ. Howland 1958, 67-82, πίν. 9-12, 37-39, αρ. 259-364 (Types 25A, 25A Prime, 25B, 25B Prime, 25C Prime, 25D Prime, 25 Variants)· Πιο συγκεκριμένα για τα δύο λυχνάρια του Shatby (135.L3 και 152.L21), βλ. Thomson 1934, εικ. 21, αρ. B30 (Αγορά της Αθήνας)· Howland 1958, αρ. 292, πίν. 10, 38 (Type 25A Prime) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

[758] Παρόμοια λυχνάρια έχουν εντοπιστεί και στα νησιά του Αιγαίου πελάγους. Ενδεικτικά, βλ. Bailey 1975, πίν. 16-17, αρ. Q87, το οποίο βρέθηκε πιθανότατα στο νεκροταφείο του Δάμου (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & , πίν. 82-83, αρ. Q434 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Κάλυμνος)· Κόλια 2006, πίν. 9, αρ. A28 (γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & πίν. 9, αρ. B68 (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Νάξος) και Γιαννικουρή κ. ά. 2000, πίν. 4α, 10α (Ρόδος).

[759] Πρωταγωνιστικό ρόλο παίζουν οι νεκροπόλεις του ίδιου του Shatby (Breccia 1912, 76-7, πίν. LVII, εικ. 126), της Hadra (Adriani 1940, πίν. XXVIII, εικ. 1, 3, 6, 9, 12 & πίν. XXIX, εικ. 15, 17-19, 21-22 & πίν. XXXI, εικ. 1-4 & πίν. XLIX, εικ. 3-4, 6-7· 1952, πίν. XI, εικ. 1-2 (νεκρ. Hadra) αλλά και της Πλινθίνης (Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 3· Harlaut 2018, εικ. 24, αρ. 2 (αρ. 3ου αι. π.Χ.)· Simony 2019, εικ. 94, αρ. L1 B13 01· Boussac κ.α. 2023, εικ. 23, αρ. 4, του οποίου οι διαστάσεις διαφέρουν ελάχιστα από τα δύο λυχνάρια του Shatby (μήκ. 8,8 εκ. / μέγ. διάμ: 6,6 εκ. / διάμ. βάσ. 4 εκ. / ύψ. 4 εκ.) και χρονολογούνται στην ίδια περίοδο, ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ. (νεκρ. Πλινθίνης).

[760] Το μήκος του λυχναριού 136.L4 είναι 2,5 εκ.

το 151.L.20[761] (εικ. 183α-δ), τα οποία είναι κατασκευασμένα στον τύπο της Κνίδου και παρουσιάζουν την έντονη αλληλεπίδραση των κεραμικών εργαστηρίων της ανατολικής Μεσογείου. Πιο αναλυτικά, ο εν λόγω τύπος έλαβε το όνομά του από τις τεράστιες ποσότητες αυτών των λύχνων που εντοπίστηκαν στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα στην Κνίδο από τον Newton[762]. Η έντονη παρουσία τους στη θέση υποδηλώνει τη μικρασιατική προέλευση του τύπου, κάτι που επιβεβαιώνει και ο σκούρος γκρίζος πηλός τους. Αξίζει να σημειωθεί πως στην Αθήνα, οι εισαγωγές του τύπου ήταν ελάχιστες και υστερότερες συγκριτικά με άλλα παραδείγματα, με τη χρονολόγησή τους να κυμαίνεται μεταξύ του β΄ μισού του 2ου και των αρχών του 1ου αι. π.Χ.[763] ενώ, αμελητέες ήταν οι εισαγωγές αυτών των λύχνων και στην Κόρινθο[764]. Χαρακτηριστικό του τύπου αυτού, είναι η τοξωτή απόληξη του μυκτήρα[765], ο οποίος σε υστερότερες φάσεις της παραγωγής του αποκτά πιο έντονες απολήξεις στα πλάγια[766]. Επιπλέον, η επίδραση των μεταλλικών προτύπων στο συγκεκριμένο τύπο είμαι εμφανής, τόσο στην κάθετη ταινιωτή λαβή που φέρουν αντιδιαμετρικά του μυκτήρα, με τα μεταλλικά λυχνάρια να φέρουν διπλή ράβδο και τα πήλινα να φέρουν απλή λαβή η με ραβδώσεις. Ακόμη, ο μεταλλικός ιριδισμός μέσω του μελανού υαλώματος με το οποίο διακοσμούνται οι πήλινοι λύχνοι είναι ένα ακόμη στοιχείο που προσπαθεί να αντιγράφει ο «ευτελέστερος» πηλός από το «πολυτελέστερο» μέταλλο[767]. Στις περιπτώσεις των δύο λύχνων από το Shatby διακρίνεται αυτή η προσπάθεια για

[761] Οι διαστάσεις του λυχναριού 151.L20 είναι οι εξής: μήκ. 9,4 εκ. / διάμ. 5,6 εκ. / ύψ. 3,6 εκ.

[762] Ενδεικτικά, βλ. Newton, Pullan 1862, 378-9, 393-6· Επιπλέον, σχετικά με την ονομασία αυτού του τύπου των λύχνων, βλ. Broneer 1930, 53· Howland 1958, 126· Bailey 1975, 199-200· Δημάκης 2021, 42.

[763] Τα λυχνάρια του τύπου της Κνίδου που έχουν εντοπιστεί στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας (Type 40A), χρονολογούνται με βάση την ύπαρξη ενός παραδείγματος στο Μουσείο Alaoui στην Τύνιδα, από το ναυάγιο του πλοίου που είχε αποπλεύσει από την Αθήνα λίγο μετά το 86 π.Χ. Η συγκριτική απουσία αυτού του τύπου στην Κόρινθο (που καταστράφηκε από τον Μόμμιο το 146 π.Χ.) χρησιμεύει επίσης για να επιβεβαιώσει μια χρονολόγηση της τοπικής ελληνικής χρήσης στο δεύτερο μισό του 2ου αιώνα π.Χ. (Howland 1958, 126 και υποσημ. 106).

[764] Broneer 1930, 53.

[765] Δημάκης 2021, 42· Επιπλέον, ως προς την τοξωτή απόληξη του μυκτήρα αντιπαραβάλλεται ένα σύνολο από τα Γίτανα της Θεσπρωτίας στον τύπο των «φακοειδών» λύχνων που χρονολογούνται από τον ύστερο 3ο έως και τα μέσα του 2ου αι. π.Χ. (Πρέκα-Αλεξανδρή, Σγουρίδης 2014, πίν. 182α, αρ. ΘΕ4339-ΘΕ4341 (ύστ. 3ος-ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Γίτανα)· Πρβλ. υστερότερα παραδείγματα διαφορετικού τύπου από τον Ακράγαντα (Bailey 1963, 29, πίν. 6a, αρ. 63 7-28.233 (ύστ. 1ος αι. π.Χ.-1ος αι. μ.Χ.) και από τη Σιλωάμ, κατασκευασμένο στην Παλαιστίνη, του «Herodian type» (Bailey 1963, 29, πίν. 6c, αρ. 267 (περ. 50 π.Χ.-50 μ.Χ.)

[766] Αξίζει στο σημείο αυτό, να παρατεθούν ορισμένα υστερότερα παραδείγματα του τύπου της Κνίδου που φθάνουν χρονολογικά έως και τον πρώιμο 1ο αι. π.Χ. Ενδεικτικά, βλ. από την Αγορά της Αθήνας (Howland 1958, πίν. 20, 45, αρ. 521-522 (Type 40A) (β΄ ήμ. 2ου-α΄ τετ. 1ου αι. π.Χ.), από το νεκροταφείο του Κεραμεικού (Scheibler 1976, αρ. 298 (Type SSL1) (περ. 150 π.Χ.), από τη Νάξο (Κόλια 2006, αρ. Γ9-11, πίν. 9 (β΄ ήμ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) & αρ. Δ15 (ύστ. 2ος αι. π.Χ.), αλλά και την Κω (Δημάκης 2021, εικ. 40, αρ. 40 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & εικ. 75, αρ. 75 (2ος αι. π.Χ.-α΄ τέτ. 1ου αι. π.Χ.).

[767] Ενδεικτικά, βλ. Broneer 1930, 54.

πολυτέλεια μέσω του μελανού υαλώματος που φέρουν, καθώς δεν σώζεται σε κανένα η κάθετη λαβή τους. Η διαφορά τους[768], ωστόσο, έγκειται στη χρήση του πηλού που πιθανότατα να υποδεικνύει και τον τόπο παραγωγής τους. Αρχικά, το ελλιπές σε μεγάλο βαθμό, 136.L4 διαθέτει έναν ωχροκίτρινο, μπεζ πηλό όπως διακρίνεται στα σημεία των τομών του, ο οποίος πιθανότατα να προέρχεται από τις αλλουβιακές αποθέσεις της Αλεξάνδρειας ή της ευρύτερης περιοχής της. Αντιθέτως, το 151.L20 είναι κατασκευασμένο από έναν έντονο ερυθρό πηλό, όπως φαίνεται στα σημεία των τομών της λαβής, γεγονός που δημιουργεί υποψίες για την παραγωγή του σε αττικό έδαφος και την εισαγωγή του από τους Αλεξανδρινούς, για να καταλήξει ως κτέρισμα[769] στο Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby. Τέλος, τα εν λόγω παραδείγματα βρίσκουν χρονολογικά παράλληλα κυρίως στον ελλαδικό χώρο[770], με τα νησιά του νοτιοανατολικού Αιγαίου να προϊστανται[771], δεδομένης της εγγύτητάς τους με την περιοχή της Κνίδου[772] στα μικρασιατικά παράλια. Τα παραδείγματα από τη Μακεδονία[773], την Αθήνα[774] αλλά και την ίδια την Αλεξάνδρεια[775] λειτουργούν επικουρικά.

Μία από τις κατηγορίες λυχναριών που εντοπίζονται κατά κόρον στα ελληνιστικά οικιστικά και ταφικά συμφραζόμενα της Μεσογείου[776] από τον ύστερο 4ο

---

[768] Διαφορές υπάρχουν και στο μήκος του μυκτήρα, με αυτόν του 136.L4 να είναι πιο βραχύς, αλλά και στη στενή αυλάκωση που οριοθετεί την άνω επιφάνεια των λύχνων, με αυτή του 151.L20 να μοιάζει περισσότερο με εγχάραξη.

[769] Η περισυλλογή του εν λόγω λύχνου έγινε από το Χώρο C, του Ταφικού Υπογείου Α του Shatby. Βλ. Κατάλογο, αρ. 151.L20. Ωστόσο, μια τέτοιου είδους άποψη δεν μπορεί να στηριχθεί μόνο στη μακροσκοπική παρατήρηση αλλά, θα χρειαστεί να επιβεβαιωθεί μελλοντικά από την ανάλυση του πηλού.

[770] Συμπληρωματικά, βλ. Broneer 1930, Type XIII (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Κόρινθος)· Broneer 1947, πίν. LX, αρ. 18 (πάνω-αριστερά) (Κόρινθος)· Bruneau 1965, πίν. 2B, αρ. 51, 54 (2ος-1ος αι. π.Χ.) (Δήλος)· Πρέκα-Αλεξανδρή 2014, πίν. 26α, αρ. ΘΕ642, ΘΕ643, ΘΕ644, ΘΕ851, ΘΕ879, ΘΕ1419 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Γίτανα).

[771] Ενδεικτικά παράλληλα από τα νησιά του νοτιοανατολικού Αιγαίου, βλ. στα: Bailey 1975, πίν. 84-5, αρ. Q449-Q450 (Κάλυμνος) (2ος αι. π.Χ.)· Πότση 2013, αρ. 166 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Κως)· Δημάκης 2021, εικ. 52-4, αρ. 52-4 (ύστ. 3ος-α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Κως).

[772] Δεν θα μπορούσαν να λείπουν ορισμένα παραδείγματα από την ίδια την Κνίδο και το Ιερό της Δήμητρας ,τα οποία βρίσκονται στις συλλογές του Βρετανικού Μουσείου. Ενδεικτικά, βλ. Bailey 1975, πίν. 46-7, αρ. Q273-Q275 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Κνίδος) & πίν. 46-7, αρ. Q277-Q289 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ. ή λίγο νωρίτερα) & πίν. 48-9, αρ. Q280-Q286 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα) (Κνίδος).

[773] Βλ. Δρούγου 1992, πίν. 33, αρ. 126-127 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 36-7, αρ. 137, 139, 140, 141 (2ος αι. π.Χ.), από την Πέλλα.

[774] Howland 1958, πίν. 16, 24, 42, αρ. 445-456 (Type 34A) (δ΄ τέτ. 3ου-γ΄ τέτ. 2ου αι. π.Χ.) (Αγορά της Αθήνας)· Scheibler 1976, πίν. 50-53, αρ. 296-297 (2ος αι. π.Χ.) (Κεραμεικός).

[775] Ένα παράδειγμα από το νεκροταφείο της Hadra, βλ. στο: Adriani 1940, πίν. XXXI, εικ. 4 (πάνω-δεξιά).

[776] Αξίζει να σημειωθούν ορισμένα από τα παράλληλα των εν λόγω μυροδοχείων που έχουν εντοπιστεί σε ολόκληρη την ανατολική Μεσόγειο και αποδεικνύουν την ευρεία χρήση του τύπου. Ενδεικτικά, για την ίδια Αλεξάνδρεια και την Αίγυπτο γενικότερα βλ. Adriani 1934, πίν. XIII, εικ. 1 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1940, πίν. XXXI, εικ. 1, 2, 4, ειδικότερα: πίν. XXXI, εικ. 4 (πάνω αριστερά) (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. IV, εικ. 2 & πίν. XI, εικ. 1 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 2-3 & πίν. LV, εικ. 5 (νεκρ. Πλινθίνης)· Bailey 1975, πίν. 106-7, αρ. Q525 & πίν. 106-7, αρ. Q526EA (Αίγυπτος) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

έως και τον πρώιμο 3ο αι. π.Χ. (πρώτη φάση)[777], είναι αυτή που διαθέτει ωτίο (ή ακροφύσιο) στο ύψος του ώμου (πίν. 16). Το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό, δεν αποτελεί τόσο προϊόν της πλαστικής διακόσμησης των λύχνων αυτής της εποχής, παρά μάλλον έχει πρακτική σημασία καθώς είναι ένα μέσω στήριξης[778]. Οι λύχνοι αυτής της κατηγορίας διατηρούν μια ομοιομορφία στο σχήμα και στα χαρακτηριστικά τους με την ανώτερη επιφάνεια να φέρει οπή πλήρωσης στο κέντρο και να οριοθετείται με στενή αυλάκωση. Το ογκώδες σφαιρικό σώμα φέρει καμπύλο προφίλ, το συμπαγές τριγωνικό ωτίο, φύεται στο ύψος του ώμου και σε απόσταση ενός τεταρτημορίου βρίσκεται ο μυκτήρας, με τις περισσότερες φορές να είναι βραχύς και την οπή καύσης να είναι στο κέντρο της απόληξής του με σχήμα κυκλικό ή πεπλατυσμένο. Το σύνολο συμπληρώνει η υπερυψωμένη βάση τους. Ως προς τα νεοαποκαλυφθέντα λυχνάρια του Shatby[779] (137.L.5[780] (εικ. 184α-β), 144.L.12[781] (εικ. 185), 145.L.13[782] (εικ. 186α-β), 146.L.15[783] (εικ. 187α-β), 147.L.16[784] (εικ. 188α-β), 148.L.17[785] (εικ. 189α-β), 154.L.23[786] (εικ. 190α-β), 158.L.27[787] (εικ. 191) και 159.L.28[788] (εικ. 192)) και με βάση τα παραπάνω χαρακτηριστικά, μπορεί να ειπωθεί ότι, πιθανότατα, ανήκουν στον τύπο 25B του Howland[789], ενώ ο πηλός τους φαίνεται να προέρχεται από τα τοπικά κοιτάσματα της Αλεξάνδρειας με το πορτοκαλέρυθρο χρώμα. Τον μαζικό και ταχύτατο χαρακτήρα της κεραμικής παραγωγής εκπροσωπεί το 137.L5, με τα ίχνη της καύσης

ή λίγο υστερότερα)· Blondé 1988, εικ. 10, αρ. P1883 & εικ. 11a-b, αρ. P1329 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, φωτ. 4a-b, αρ. 50L (KD1343) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 10059.11 (Type I) (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Harlaut, Hayes 2018, πίν. 22, αρ. G24 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Boussac κ.α. 2023, εικ. 24, αρ. 8-9 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).Ενδεικτικά από τον ελλαδικό χώρο, βλ. Broneer 1930, Type VII (Κόρινθος)· Howland 1958, Type 25B, ειδικότερα: πίν. 10, αρ. 311 (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Αγορά της Αθήνας)· Scheibler 1976, Type RSL4 (Κεραμεικός)· Broneer 1977, Type VIID (Ίσθμια).

[777] Από την εν λόγω κατηγορία των λύχνων που θα συζητηθεί παρακάτω μπορεί να διακριθεί το 144.L12 που με βάση τα παράλληλά του μπορεί να ενταχθεί στη δεύτερη χρονολογική φάση, δηλαδή περί τα μέσα του 3ου αι. π.Χ. (Βλ. κατάλογο).

[778] Σχετικά με τα ωτία, ή μάλλον ακροφύσια, βλ. Howland 1958, 72-4.

[779] Αξίζει να αναφέρω στο σημείο αυτό ότι, το νεκροταφείο του Shatby έχει αποκαλύψει ήδη στο παρελθόν κι άλλα παραδείγματα λυχναριών αυτού του τύπου. Ενδεικτικά, βλ. Breccia 1912, πίν. LVII, αρ. 125 (με διάτρητο ωτίο).

[780] Οι διαστάσεις του λυχναριού 137.L.5 είναι οι εξής: μήκ. 8,4 εκ. / διάμ. 6,8 εκ. / ύψ. 3,7 εκ.

[781] Οι διαστάσεις του λυχναριού 144.L.12 είναι: μήκ. 8,2 εκ. / διάμ. 6,5 εκ. / ύψ. 4 εκ.

[782] Οι διαστάσεις του λυχναριού 145.L.13 είναι: μήκ. 8,3 εκ. / διάμ. 5,7 εκ. / ύψ. 3,8 εκ.

[783] Οι διαστάσεις του λυχναριού 146.L.15 είναι: μήκος 6,5 εκ. / διάμ. 5,3 εκ. / ύψ. 3,3 εκ.

[784] Οι διαστάσεις του λυχναριού 147.L.16 είναι: μήκ. 7,3 εκ. / διάμ. 5,2 εκ. / ύψ. 3,1 εκ.

[785] Οι διαστάσεις του λυχναριού 148.L.17 είναι: μήκ. 7,8 εκ. / διάμ. 4,9 εκ. / ύψ. 3,8 εκ.

[786] Οι διαστάσεις του λυχναριού 154.L.23 είναι: μήκ. 7,7 εκ. / διάμ. 6 εκ. / ύψ. 3 εκ.

[787] Οι διαστάσεις του λυχναριού 158.L.27 είναι: μήκ. 7,8 εκ. / διάμ. 5,5 εκ. / ύψ. 2,9 εκ.

[788] Οι διαστάσεις του λυχναριού 159.L.28 είναι: μήκ. 8,2 εκ. / διάμ. 5,2 εκ. / ύψ. 3,6 εκ.

[789] Howland 1958, 72-4, πίν. 10, 23, 38, αρ. 301-17 (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Πρβλ. τον Τύπο 25B Prime, ο οποίος είναι αρκετά συγγενής με τον προηγούμενο και χρονολογείται στο γ΄ τέτ. 4ου-β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ. (Howland 1958, 74-6, πίν. 11, 28, 39, αρ. 318-40).

που έχει δεχτεί κατά τη διάρκεια της όπτησής του στον κλίβανο να καταλαμβάνουν το σύνολο της εξωτερικής του επιφάνειας. Συμπληρωματικά στον τύπο αυτόν, λειτουργούν και οι λύχνοι[790] του καταλόγου 155.L.24[791] (εικ. 194α-β) και 157.L.26[792] (εικ. 195), σημειώνονται σε αυτό το σημείο, εξαιτίας της των παρακάτω ιδιαιτεροτήτων τους. Συγκεκριμένα, το υπ' αριθμόν 155.L.24 διαθέτει μια εμφανώς αρκετά υπερυψωμένη βάση δημιουργώντας υποψίες σχετικά με την ύπαρξη ενός κάθετου στελέχους στήριξης επάνω στο οποίο θα εφαρμοζόταν το εν λόγω λυχνάρι[793]. Στην αριστερή πλευρά του πεπλατυσμένου σώματός του, στοιχείο που χαρακτηρίζει όλα τα λυχνάρια του τύπου όπως συζητήθηκε και παραπάνω, φύεται ωτίο τριγωνικής διατομής που δεν σώζεται ολόκληρο, με την πιθανότητα να διαθέτει οπή να παραμένει[794]. Επιπλέον, το προφίλ του σώματός του σχηματίζει μια ελαφρά γωνίωση ενώ, η χρήση του κατά την αρχαιότητα μαρτυρείται από το μπροστινό τμήμα του, με το σωζόμενο στέλεχος του μυκτήρα και μέρος της άνω επιφάνειάς του να διατηρούν ίχνη καύσης[795]. Έντονη χρήση δέχτηκε και το λυχνάρι 157.L.26 το οποίο διατηρεί ίχνη καύσης στην απόληξη του μυκτήρα του.

Επιπλέον, τον κατάλογο των λυχναριών του Shatby, συμπληρώνει ακόμη μία ομάδα που ανήκει στον ίδιο τύπο με την προηγούμενη και εντάσσεται στο ίδιο χρονολογικό πλαίσιο (πρώτη φάση)[796] με τη μόνη διαφορά ότι, τα λυχνάρια της

---

[790] Στον ίδιο τύπο θα πρέπει να εντάσσεται και ο λύχνος με αριθμό καταλόγου 142.L.10 (εικ. 193α-γ), καθώς φέρει μικρό ωτίο στην αριστερή πλευρά του σώματός του αλλά, η μόνη διαφορά με τους προαναφερθέντες έγκειται στο ελαφρώς τριγωνικό προφίλ του. Βέβαια, αν κρίνω από τα λόγια του Bailey, το τριγωνικό προφίλ του εν λόγω λύχνου ενδέχεται να κατεβάζει τη χρονολόγηση και να τοποθετείται στο α΄ ήμισυ του 3ου αι. π.Χ. Σχετικά, βλ. Bailey 1975, πίν. 106-7, αρ. Q527, πίν. 106-107 & πίν. 106-7, αρ. Q533 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.).

[791] Οι διαστάσεις του λυχναριού 155.L.24 είναι οι εξής: μήκ. 5,4 εκ. / διάμ. 4,9 εκ. / ύψ. 3,3 εκ.

[792] Οι διαστάσεις του λυχναριού 157.L.26 είναι: μήκ. 6,4 εκ. / διάμ. 5 εκ. / ύψ. 2,9 εκ. Επιπλέον, αξίζει να αναφέρω πως, και τα δύο λυχνάρια (155.L24 και 157.L26) εντοπίστηκαν ανασκαφικά στο επιφανειακό στρώμα της ανασκαφής και χρονολογούνται στον ύστερο 4ο-αρχ. 3ου αι. π.Χ. (πρώτη φάση).

[793] Σχετικά με ανάλογα παραδείγματα, ενδεικτικά βλ. Schäfer 1968, 150, πίν. 72, αρ. T18 (1ος αι. π.Χ.-1ος αι. μ.Χ.) για ένα παράδειγμα του τύπο της Εφέσου από την Πέργαμο· Scheibler 1976, «Ständer lampen», πίν. 62-5, αρ. 350-9 (300-150 π.Χ.) από τον Κεραμεικό· Zimmer, Μπαϊράμη 2008, 197, εικ. 201, αρ. 5927 (4ος αι. π.Χ.), για ένα παράδειγμα από τη Ρόδο.

[794] Από το φωτογραφικό υλικό που έχω στη διάθεσή μου διακρίνεται ένα λευκό σημείο στην απόληξη του εναπομείναντος ωτίου ωστόσο, κατά πάσα πιθανότητα, δεν θα πρέπει η απόληξή του να ήταν διάτρητη.

[795] Ίχνη καύσης κατά τη χρήση του λύχνου κατά την αρχαιότητα διατηρεί και το υπ' αριθμόν 137.L5 (βλ. παραπάνω στο κείμενο) αλλά και το 157.L26. Βλ. παραπάνω στο κείμενο.

[796] Ορισμένα παραδείγματα λυχναριών με διάτρητο ωτίο από την Αίγυπτο και την Αλεξάνδρεια ειδικότερα, βλ. Breccia 1912, πίν. LVII, εικ. 125 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1934, εικ. 1, πίν. XIII (νεκρ. Hadra)· Adriani 1940, πίν. XXXI, εικ. 1-4, ειδικότερα: εικ. 4 (πάνω αριστερά & κάτω δεξιά) (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. IV, εικ. 2 & πίν. XI, εικ. 1 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 2-3 & πίν. LV, εικ. 5 (νεκρ. Πλινθίνης)· Bailey 1975, πίν. 106-7, αρ. Q525-Q528EA (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Blonde 1988, εικ. 8a-b, αρ. P2039 & εικ. 9, αρ. P1098 (Αλεξάνδρεια)· Harlaut, Hayes 2018, πίν. 22, αρ. G24 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Boussac κ.α. 2023, εικ. 23, αρ. 3, 5 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ.

διαθέτουν διάτρητο ωτίο (138.L.6[797] (εικ. 196α-β), 143.L.11[798] (εικ. 197α-β) και 153.L.22[799] (εικ. 198α-β)). Στο σημείο αυτό, είναι χρήσιμο να δοθεί μια πρακτική ερμηνεία του ωτίου, βάσει της οποίας γεννήθηκε η παραγωγή των εν λόγω λύχνων. Πιο συγκεκριμένα, αυτή η συμπαγής προεξοχή στο πλαϊνό σημείο του λύχνου είναι λιγότερο πιθανό να σπάσει από μια συνηθισμένη κάθετη λαβή. Αρχικά είχε σχεδιαστεί με σκοπό την ανάρτησή του σε κάποιο ύψος, είτε με σκοπό την πώληση σε κάποιο εργαστήριο, είτε για τη δημιουργία φωτός σε έναν χώρο. Ωστόσο, σύμφωνα με την έρευνα, θα πρέπει να συνοδευόταν από κάποιο χάλκινο στέλεχος ώστε να μπορεί να εφαρμοστεί επάνω του και να διατηρείται σε σταθερή θέση[800]. Από τεχνικής άποψης είναι βέβαιο ότι, το ωτίο τοποθετήθηκε έκκεντρα του πλαϊνού τοιχώματος καθώς, αν βρισκόταν πιο μακριά ή πιο κοντά στο μυκτήρα υπήρχε ο κίνδυνος να αναποδογυρίσει[801].

Σε συνέχεια της συζήτησης των λύχνων που εντοπίστηκαν στο Ταφικό Υπόγειο Α, είναι σημαντικό να προστεθεί ένα όμοιο σύνολο που χρονολογείται στον ύστερο 3 και στις αρχές του 2ου αι. π.Χ. και υποδηλώνει τη μακρά χρήση του χώρου. Αναφέρομαι, στα λυχνάρια 141.L.9 (εικ. 199α-δ), 149.L.18 (εικ. 200α-β) και 156.L.25[802] (εικ. 201). Πιο αναλυτικά, η διαμόρφωση τους με το αμφικωνικό σώμα και η σαφώς διαμορφωμένη δακτυλιόσχημη βάση τους, τα κατατάσσει στην κατηγορία των «φακοειδών» λύχνων. Η διαμόρφωση της άνω επιφάνειάς τους είναι ενδεικτική του τύπου με την οπή πλήρωσης στο κέντρο που οριοθετείται με στενή αυλάκωση περιμετρικά αβαθούς δακτυλίου. Το γωνιώδες περίγραμμα του σώματος παραπέμπει στον τύπο FSL2 του Κεραμεικού[803], στον αντίστοιχο τύπο 29Α από την Αθηναϊκή

Πλινθίνης). Επιπλέον, από τον ελλαδικό χώρο, βλ. Technau 1929, εικ. 46, αρ. 2 (4ος-3ος αι. π.Χ.) (Σάμος)· Broneer 1930, Type VII (Κόρινθος)· Howland 1958, Type 25B, ειδικότερα: πίν. 10, αρ. 307–8, (διάτρητο ωτίο)· Scheibler 1976, πίν. 22-3, αρ. 114 (Type RSL 4) (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Κεραμεικός)· Δρούγου 1992, πίν. 11, αρ. 46 & πίν. 12, αρ. 47 & πίν. 16, αρ. 64-5 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Βασιλείου 2014, αρ. ΑΜ4258, πίν. 187 (Πρέβεζα)· Ακαμάτης 2018, πίν. 2α (δεξιά) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Τσιλογιάννη 2018, πίν. 3, αρ. Β12/Πλ34 (ήμ. 4ου-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Κύθνος).

[797] Οι διαστάσεις του λυχναριού 138.L.6 είναι οι εξής: μήκ. 7,8 εκ. / διάμ. 3,6 εκ. / ύψ. 3,4 εκ.

[798] Οι διαστάσεις του λυχναριού 143.L.11 είναι: μήκ. 8,2 εκ. / διάμ. 6 εκ. / ύψ. 3,9 εκ.

[799] Οι διαστάσεις του λυχναριού 153.L.22 είναι: μήκ. 6,8 εκ. / διάμ. 6,2 εκ. / ύψ. 3,3 εκ.

[800] Ενδεικτικά, υστερότερα παραδείγματα, βλ. Walters 1914, πίν. IV, αρ. 66 και πίν. VIII, αρ. 81.

[801] Σχετικά με όλες τις παραπάνω πληροφορίες για τις κατασκευαστικές λεπτομέρειες των ωτίων αλλά και ορισμένες απόψεις περί της χρησιμότητάς τους, βλ. Robinson 1933, 280· Thompson 1933, 199, 201· Davidson 1943, 42· Howland 1958, 72.

[802] ΟΙ διαστάσεις των λυχναριών είναι: του 141.L.9: μήκ. 8 εκ. / διάμ. 6,2 εκ. / ύψ. 3,6 εκ., του 149.L18: μήκ. 9,4 / διάμ. 7,5 / ύψ. 3,9 και το 156.L25, φέρει διάμετρο 6,6 εκ.

[803] Σχετικά με τον τύπο FSL2 από τον Κεραμεικό της Αθήνας, βλ. Scheibler 1976, Type FSL2, 51-3, πίν. 50-1, αρ. 285-290 (220-150 π.Χ.). Ωστόσο, εξαιτίας της διαμόρφωσης της άνω επιφάνειας και της οπής πλήρωσης με τη στενή αυλάκωση περιμετρικά αβαθούς δακτυλίου, δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί η πιθανότητα τα εν λόγω λυχνάρια του Shatby να ανήκουν στον τύπο FSL3 του Κεραμεικού να

Αγορά[804], με τη διαμόρφωση του σώματος και της οπής πλήρωσης να θυμίζει το λύχνο 429 από τον τύπο 32 της Αθηναϊκής Αγοράς[805]. Συνεπώς, με βάσει τα παράλληλα, κυρίως, από τον ελλαδικό χώρο[806] δε μπορεί το σύνολο των τριών (3) λύχνων του Shatby[807] να χρονολογείται μετά τα μέσα του 2ου αι. π.Χ. Ακόμη, ενδεικτικά, της έντονης εμπορικής δραστηριότητας των κεραμικών προϊόντων υπήρξαν αντίστοιχες μαρτυρίες λυχναριών από μακρινές περιοχές εκατέρωθεν της Αλεξάνδρειας, όπως είναι η Λιβύη στα δυτικά[808] και το Ισραήλ στα ανατολικά[809].

Το επόμενο λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 140.L.8[810] (εικ. 202α-γ) ανήκει, πιθανότατα, στον τύπο των «Diskuslampen» (*Δισκόμορφοι*) του Κεραμεικού[811], με τα χαρακτηριστικά του να ακολουθούν συμφωνούν, εν πολλοίς, με τα υπόλοιπα του τύπου. Πιο συγκεκριμένα, η βάση του είναι ψηλή δισκοειδής, κοίλη εξωτερικά, με το χαρακτηριστικό κώνο πυθμένα εσωτερικά, και στενή αυλάκωση στην ένωση με το σώμα. Το σώμα του είναι ελαφρώς καμπύλο, χωρίς να φέρει διάτρητο ωτίο όπως τα περισσότερα του τύπου. Η άνω επιφάνεια είναι σχεδόν επίπεδη με διπλή αυλάκωση στην περιφέρεια και μονή στενή αυλάκωση περιμετρικά της μικρής κυκλικής οπής πλήρωσης. Ο μυκτήρας του είναι βραχύς, επίπεδος στην άνω επιφάνειά, με ελαφρώς τριγωνικό σχήμα. Ο πηλός του είναι καστανός, αβαφής με τα βιβλιογραφικά παράλληλα να διαφοροποιούνται ως προς τη χρονολόγηση και την προέλευσή του. Ένα

χρονολογούνται τουλάχιστον μία δεκαετία υστερότερα (220-140 π.Χ.), βλ. Scheibler 1976, Type FSL3, 53-4, πίν. 51-3, αρ. 291-298 (220-150 π.Χ.). Αντίστοιχη είναι η περίπτωση ορισμένων παρόμοιων λύχνων από την Πέλλα, με την αρχαιολόγο κα. Δρούγου, να υποστηρίζει ότι, Το γωνιώδες περίγραμμα του σώματος παραπέμπει στις ομάδες FSL2 και 3 του Κεραμεικού» (Δρούγου 1992, 558).

[804] Σχετικά με τον τύπο 29Α της Αθηναϊκής Αγοράς, βλ. Howland 1958, 94-6, πίν. 14, 24, 41, αρ. 406-414 (δ΄ τέτ. 4ου-β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.). Πιθανότατα, τα λυχνάρια από το Shatby ομοιάζουν περισσότερο, με το υπ' αριθμόν 410 (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.).

[805] Σχετικά με τον τύπο 32 της Αθηναϊκής Αγοράς, βλ. Howland 1958, 99-101, πίν. 15, 41, αρ. 425-432 (δ΄ τέτ. 3ου ή λίγο αργότερα). Τα 141.L9, 149.L18 και 156.L25 που συζητώνται παραπάνω φέρουν περισσότερες ομοιότητες με το υπ' αριθμόν 429 (πριν το 150 π.Χ.). Συνεπώς, είναι πιθανότερο τα εν λόγω λυχνάρια να χρονολογούνται στο ύστερο 3ο έως το α΄ ήμισυ του 2ου αι. π.Χ.

[806] Ενδεικτικά παράλληλα από τις υπόλοιπες περιοχές του ελλαδικού χώρου, βλ. στα: Bruneau 1965, πίν. 4, C, αρ. 193 (2ος-1ος αι. π.Χ.) (Δήλος)· Μιχαηλίδου-Νικολάου 1990, πίν. 104, αρ. 120 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ουαι. π.Χ.) (Κύπρος)· Δρούγου 1992, πίν. 21, αρ. 89 (3ος αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Γιαννικουρή 2000, πίν. 74α, σχ. 6 (β΄ ήμ. 3ου-α΄ τέτ 2ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Δανάλη 2011, πίν. 50β, αρ. Π217 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Πύλος)· Vogeikoff-Brogan 2011, πίν. 233, αρ. 1 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κρήτη).

[807] Σε παραλληλισμό με το νεκροταφείο του Shatby, σημαντικά, ως προς τη χρονολόγηση, υπήρξαν αντίστοιχα λυχνάρια από το γειτονικό νεκροταφείο της Hadra. Ενδεικτικά, βλ. Adriani 1940, πίν. XXXI, εικ. 3 (πάνω αριστερά) (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. XI, εικ. 3 (κέντρο-επάνω) (νεκρ. Hadra)·

[808] Bailey 1985, πίν. 1, εικ. 1, αρ. C5-6 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα) (Βεγγάζη).

[809] Mlynarczyk 2000, πίν. 122, αρ. 3 (β΄ ήμ. 3ου-α΄ τέτ. 2ου αι. π.Χ.) (Ισραήλ).

[810] Οι διαστάσεις του λυχναριού 140.L.8 είναι οι εξής: μήκ. 7,8 εκ. / διάμ. 6,5 εκ. / ύψ. 3,8 εκ.

[811] Scheibler 1976, 96-7, πίν. 86-7, αρ. 595-599. Σχεδόν όμοιο με το λυχνάρι από το Shatby είναι το αρ. 595 (πίν. 86-7).

σχεδόν όμοιο λυχνάρι από τη Δήλο[812] χρονολογείται στον ύστερο 2ο και στις αρχές του 1ου αι. π.Χ. ενώ, ένα δεύτερο παράδειγμα από την Πέργαμο[813] τοποθετείται χρονικά στον 3ο αι. π.Χ. και θεωρείται ως τοπική παραγωγή. Η προέλευση της εν λόγω κατηγορίας από τον τύπο 25D Prime της Αθηναϊκής Αγοράς υποστηρίζεται ευρέως στην έρευνα[814], γεγονός που μαρτυρά ότι, η αττική παραγωγή του ύστερου 4ου και των αρχών του 3ου αι. π.Χ.[815] επηρεάζει άμεσα την Αλεξάνδρεια στην οποία κυκλοφορούν ευρέως λύχνοι από το σχηματολόγιο της Αττικής, και δημιουργούν την πιθανότητα το λυχνάρι 140.L8 να είναι προϊόν εισαγωγής.

Το επόμενο παράδειγμα που θα συζητηθεί διαθέτει ένα ασυνήθιστο σχήμα, τουλάχιστον για τα ελληνικά δεδομένα και μαρτυρά την ποικιλομορφία και τις ιδέες των κεραμικών εργαστηρίων της Αλεξάνδρειας. Συγκεκριμένα, αναφέρομαι στο λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 150.L.19 (εικ. 203α-δ), το οποίο δεν είναι ένα σύνηθες λυχνάρι με πεπλατυσμένο σώμα και μικρό ύψος, όπως τα υπόλοιπα που έχουμε δει ως τώρα. Αντιθέτως, αναπτύσσει περισσότερο τον κάθετο άξονά του με το ύψος του να φτάνει τα 6,3 εκ.[816] φέροντας ένα κωνικό σώμα με ψηλή δισκοειδή βάση και το μυκτήρα του να προεκτείνεται έντονα προς τα έξω σχηματίζοντας διαγώνιο προφίλ. Στην εμπρόσθια όψη του, επάνω από το μυκτήρα, διαθέτει έξι (6) οπές εξαερισμού ενώ, στην πίσω όψη φύεται κάθετη διπλή λαβή από το ανώτερο σημείο της οπής πλήρωσης που ενώνεται με το κατώτερο σημείο του σώματος. Η λαβή στο εν λόγω παράδειγμα δεν σώζεται αλλά, όπως διακρίνεται από τη γένεσή της φέρει διπλό σχηματισμό, πιθανότατα κατά μίμηση των μεταλλικών προτύπων[817]. Ακόμη, σύμφωνα με την άποψη

---

[812] Breneau 1965, πίν. 7, Ε, αρ. 332 (β΄ ήμ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.). Το εν λόγω λυχνάρι διαφέρει με αυτού του Shatby στο γεγονός ότι φέρει μικρότερο μυκτήρα.

[813] Schäfer 1968, πίν. 52-3, αρ. Η4 (β΄ τέτ. 4ου-αρχ. 3ου αι. π.Χ.). Το λυχνάρι της Περγάμου ομοιάζει σε μεγάλο βαθμό με το λύχνο του Shatby, τόσο ως προς το σχήμα, το μέγεθος και τις διαστάσεις όσο και ως προς τον αριθμό των δακτυλίων που φέρει στις παρυφές της άνω επιφάνειας. Ακόμη, όμοια είναι η φορά των τοιχωμάτων τόσο της άνω πλευράς, όσο και του προφίλ των λύχνων. Διαφέρει ωστόσο, στη βάση καθώς ο λύχνος από το Shatby φέρει μια σχετικά ψηλή δισκοειδή βάση ενώ, στο λυχνάρι της Scheibler φαίνεται να υπάρχει μια αρκετά βραχεία δισκοειδής βάση. Τέλος, από το λυχνάρι 140.L8 λείπει η σφράγιση που φέρει το λυχνάρι της Scheibler στην άνω πλευρά του μυκτήρα.

[814] Schäfer 1968, 122-3· Scheibler 1976, 96, αρ. 595· Νικολάου 2004, 50-1.

[815] Σημαντική είναι η περίπτωση του δισκόμορφου λύχνου που ήταν τοποθετημένος σε σιδερένια βάση και εντοπίστηκε στην αρχαία αγορά της Θεσσαλονίκης, ο οποίος ο οποίος ταυτίζεται απόλυτα με λύχνο από το νεκροταφείο του Αιγινίου, που χρονολογείται στο διάστημα 305-289 π.Χ. Βλ. Τζαναβάρη, Τσιμπίδου-Αυλωνίτη 2018, 77, πίν. 2γ, αρ. 4.

[816] Οι υπόλοιπες διαστάσεις του λυχναριού 150.L.19 είναι οι εξής: μήκ. 8,4 εκ. / διάμ. 6 εκ.

[817] Αντίστοιχα παραδείγματα του καταλόγου που, πιθανότατα, φέρουν επιρροές από τα μεταλλικά πρότυπα συζητώνται παραπάνω στις περιπτώσεις των λύχνων του τύπου της Κνίδου, με αριθμό 136.L4 και το 151.L20. Υποψίες για μια έντονη αντιγραφή των μεταλλικών προτύπων από τα κεραμικά εργαστήρια μεσογειακού κόσμου δημιουργεί η παρατήρηση σχετικά με την ίδια χρονολόγηση στην οποία φαίνεται να κατασκευάστηκαν και τα τρία παραδείγματα (136.L4 , 51.L20, 150.L19) στα τέλη του 3ου ή στις αρχές του 2ου αι. π.Χ. Μια σκέψη για την κοινωνική προέκταση του ζητήματος αυτού θα ήταν,

του Adriani[818] αυτός ο λύχνος θα πρέπει να ανήκει στον τύπο των «Punic», ενώ ο Bailey ονομάζει αυτά τα λυχνάρια ως «Pitcher lamps»[819], τη στιγμή που κι οι δύο μελετητές αναφέρονται σε μια συγκεκριμένη ομάδα λυχναριών που θα πρέπει να προέρχονται από τα κεραμικά εργαστήρια της Αλεξάνδρειας, μεγαλώνοντας τον κατάλογο των αγγείων του Shatby που έχουν κατασκευαστεί σε αλεξανδρινό έδαφος. Την υπόθεση αυτή ενισχύει η απουσία του εν λόγω τύπου από τα ελληνιστικά σύνολα του ελλαδικού χώρου[820], καθώς και η παρουσίαση παρόμοιων λύχνων από τις συλλογές του Βρετανικού Μουσείου που χρονολογούνται από το α΄ ήμισυ του 3ου έως και τον πρώιμο 2ο αι. π.Χ. και φέρουν ως τόπο προέλευσής τους την Αίγυπτο[821]. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα με αριθμό καταλόγου Q532, το οποίο ομοιάζει σε μεγάλο βαθμό με αυτό του Shatby, τόσο στο σχήμα όσο και στη βάση, τη λαβή και το μυκτήρα. Διαφέρει ελάχιστα στις διαστάσεις (μήκ. 7.1 εκ., διάμ. 6.1 εκ., ύψ. 5.5 εκ.) και στον αριθμό των οπών που φέρει πάνω από το μυκτήρα, καθώς στο λυχνάρι του Βρετανικού Μουσείου υπάρχουν εννέα (9)οπές, ενώ στο 150.L.19 μόλις έξι (6)[822].

η ανάδυση της προσωπικότητας του κάθε ανθρώπου στο πλαίσιο μιας ατομικιστικής κοινωνίας που ήταν τότε στα πρώτα της βήματα και της διάθεση του εκάστοτε ατόμου να προβάλλει την «τρυφή» του, είτε αυτή βασίζεται σε υλικά αξίας, όπως τα μέταλλα και ο χρυσός, είτε βασίζεται στις απομιμήσεις τους.

[818] Adriani 1940, 83. Ο Adriani σημειώνει ότι αυτός ο τύπος λυχναριών απαντάται έντονα στις αλεξανδρινές νεκροπόλεις της πρώιμης ελληνιστικής περιόδου ωστόσο, βάσει των υπολοίπων παραλλήλων, εύλογο θα ήταν να μετατεθεί η χρονολόγησή του στον ύστερο 3ο ή στις αρχές του 2ου αι. π.Χ. Συγκεκριμένα, Για το εν λόγω παράδειγμα από το νεκροταφείο της Hadra, βλ. Adriani 1940, 83, πίν. XXXI, εικ. 2 (αριστερά-κάτω). Τέλος, ένα ακόμη παράδειγμα από το ίδιο νεκροταφείο, βλ. στο: Adriani 1952, πίν. XI, εικ. 3 (αριστερά-κάτω).

[819] Bailey 1963, πίν. 6b, αρ. 1936 11-18. Συγκεκριμένα, εντάσσει αυτό το λυχνάρι στον τύπο «Pitcher lamp», που έχει κατασκευαστεί και εντοπιστεί στην Κάτω Αίγυπτο, πιθανότατα στην Αλεξάνδρεια. Χρονολογείται περί τον 2ο αι. π.Χ. (Bailey 1963, 29).

[820] Τουλάχιστον με την έρευνα που έχω κάνει έως τώρα, αφήνοντας ανοιχτό το ενδεχόμενο για την εύρεση αυτού του τύπου και στις ελληνιστικές αποθέσεις του ελλαδικού χώρου και τη συναγωγή επιπλέον συμπερασμάτων.

[821] Bailey 1975, πίν. 106-7, αρ. Q530EA (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο νωρίτερα), από την Αίγυπτο & αρ. Q531EA (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) έχει εντοπιστεί στην Tell el-Fara'in (αρχαίο Buto) & Q532 (3ος-2ος αι. π.Χ.) έχει εντοπιστεί στην Αλεξάνδρεια. Ακόμη, αξίζει να αντιπαραβάλλουμε το λυχνάρι του Shatby με το Q531EA του Βρετανικού Μουσείου αφού έχει ύψος 6,5 cm και το 150.L19 μόλις 6,3 cm και χρονολογείται περί το α΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. Δεν αποτελεί όμως ασφαλές κριτήριο χρονολόγησης, καθώς διαφέρει σε όλα τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά του ενώ ο συγκεκριμένος τύπος λυχναριού δεν ξεπερνά κατά πολύ αυτές τις διαστάσεις και κυμαίνονται ως επί το πλείστον σε ύψος λίγο πάνω από τα 6 με 7 εκατοστά. (Βλ. Bailey 1975, 250, πίν. 106-7, αρ. Q531EA (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.).

[822] Bailey 1975, 250, πίν. 106-7, αρ. Q532 (3ος-2ος αι. π.Χ.). Συγκεκριμένα, αναφέρει πως ο συγκεκριμένος τύπος λυχναριών είναι πολύ συνήθης στην Αλεξάνδρεια. Χρονολογείται πιθανότατα στον 3ο, αλλά ίσως και στο 2ο αι. π.Χ. (Bailey 1975, 250). Αποτελεί ίσως το πιο κοντινό παράλληλο του λυχναριού που έχει εντοπιστεί έως τώρα.

4.17. ΘΗΛΑΣΤΡΟ

Τα θήλαστρα που απαντώνται σε ταφικά περιβάλλοντα είναι σχεδόν βέβαιο ότι δεν κατασκευάστηκαν εξαρχής για να αποτελέσουν κτέρισμα των νεκρών. Αρχικά, χρησιμοποιούνταν ως μέσο για την τροφή των βρεφών από εννέα μηνών και άνω ή ακόμη και για τους μεγαλύτερους ανθρώπους που αντιμετώπιζαν κάποια δυσκολία στην κατανάλωση του φαγητού[823]. Ωστόσο, η ομοιότητα του σχήματός τους με ορισμένους τύπου ασκών[824] θα μπορούσε να υποδεικνύει μια πιθανή χρήση ως δοχεία λαδιού με το ενδεχόμενο να ήταν αυτά που θα γέμιζαν τα λυχνάρια όταν καιγόταν το λάδι[825]. Επιπλέον, ενδιαφέρον παρουσιάζουν ορισμένες παρατηρήσεις σχετικά με τα σημάδια χρήσης που παρουσιάζουν στην απόληξη της προχοής, οι οποίες ερμηνεύονται είτε ως φυσιολογικές φθορές, είτε ως φθορές από τα δόντια που εκάστοτε ανθρώπου που το χρησιμοποιούσε[826]. Ως προς τη χρήση τους σε ταφικά συμφραζόμενα, είναι κάτι βέβαιο και ασφαλές, και δεν προκαλεί μεγάλη εντύπωση η εύρεσή του στο Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby. Αντίστοιχες περιπτώσεις από τον ελλαδικό χώρο πιστοποιούν τη χρήση των θηλάστρων ως κτερίσματα, με την πιθανότητα να έχει χρησιμοποιηθεί ακόμη και ως ανάθημα να παραμένει[827]. Η περίπτωση του Agora Bone Well[828] είναι ένα από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα ενός συνόλου που «απόθεσης» περίπου 450 βρεφών, με έντονη την παρουσία των θηλάστρων[829] που χρονολογούν το πηγάδι στα μέσα του 2ου αι. π.Χ. Ωστόσο, χρήση του ως κτέρισμα δεν αποκαλύπτει απαραίτητα τη μικρή ηλικία του νεκρού σώματος, δεδομένων των χρήσεων που μπορεί να εξυπηρετεί, οι οποίες συζητήθηκαν παραπάνω. Η παρουσία του θηλάστρου στο Shatby με αριθμό καταλόγου 139.L.9 (εικ. 204α-β), πιθανότατα, είναι μία απόδειξη της χρήσης του χώρου κατά τον ύστερο 4ο ή κατά τις πρώτες δεκαετίες του 3ου αι. π.Χ., με τα παράλληλά του να εντοπίζονται τόσο σε αλεξανδρινό έδαφος[830], αλλά κυρίως να

[823] Sparkes 1970, 161.
[824] Ενδεικτικά, βλ. Sparkes 1970, 157-60.
[825] Sparkes 1970, 161, υποσημ. 5.
[826] Sparkes 1970, 161.
[827] Η απουσία πληροφοριών εύρεσης ορισμένων θηλάστρων από την Πέργαμο, κάνει τον Schäfer να υποθέτει ότι μπορεί να έχουν προέλθει από κάποιο οικιστικό περιβάλλον, από ταφικό ή ακόμη και από κάποιο ιερό (Schäfer 1968, 39).
[828] Για την κύρια δημοσίευση, βλ. Liston 2018· Συμπληρωματικά, βλ. Rotroff 1997, 183· Rotroff 2014, 521.
[829] Ενδεικτικά, βλ. Liston 2018, 75, εικ. 60, αρ. 26 & 76, εικ. 62 & 101, εικ. 91.
[830] Ένα θήλαστρο από το Shatby είχαν φέρει στο φως οι ανασκαφικές εργασίες του Breccia στις αρχές του 20ου αιώνα μαρτυρώντας την επαναλαμβανόμενη χρήση του τύπου ως κτέρισμα των νεκρών στο συγκεκριμένο νεκροταφείο. Βλ. Breccia 1912, πίν. LI, εικ. 95 (νεκρ. Shatby).

αντιπαραβάλλεται με αντίστοιχα που έχουν βρεθεί στις υπόλοιπες ελληνιστικές μητροπόλεις[831]. Τέλος, η εύρεσή του στο επιφανειακό στρώμα της ανασκαφής, συμβάλει στην παρατήρηση της τυπολογίας των θηλάστρων που απαντώνται στην Αλεξάνδρεια[832].

4.18. ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΑΜΦΟΡΕΙΣ

Ο κεραμικός τύπος που εκφράζει με την καλύτερο τρόπο την πολιτική και οικονομική δραστηριότητα των ελληνιστικών χρόνων, δεν είναι άλλος από τους εμπορικούς αμφορείς. Αγγεία που στοιβάζονται κατά εκατοντάδες στα καράβια και πλέουν προς τον τελικό προορισμό τους με σκοπό να ικανοποιήσουν τους γευστικούς κάλυκες των ανθρώπων που σκοπεύουν να αγοράσουν το ξακουστό κρασί της εκάστοτε περιοχής. Μικρά και μεγάλα κέντρα παραγωγής του μεσογειακού κόσμου, όπως η Μένδη, η Θάσος, η Κως, η Ρόδος και η Κνίδος, παράγουν, τηρουμένων των αναλογιών, τεράστιες ποσότητες κρασιού και το εξάγουν συστηματικά με τη βοήθεια του πιο αναγνωρίσιμου σε εμάς σήμερα, μέσου τους οξυπύθμενους αμφορείς. Διακριτικά σύμβολα, ονόματα αλλά και ιδιότητες του εκάστοτε προσώπου αποτυπώνονται

---

[831] Ενδεικτικά παραδείγματα από τον ελλαδικό χώρο, βλ. στα: Robinson 1933, πίν. 133, αρ. 1080 (4ος αι. π.Χ.) (Όλυνθος). Στο παράδειγμα αυτό, συγκριτικά με το θήλαστρο από το Shatby διαφέρει ως προς το ύψος και τη βάση. Ωστόσο, φέρει σχεδόν το ίδιο σχήμα ανεστραμμένου κώνου με τη θέση της λαβής και της προχοής να είναι στα ίδια σημεία σε κάθετη διάταξη τοποθετημένα στα πλαϊνά τοιχώματα του αγγείου. Επίσης, διαφέρουν ως προς τη λαβή, όσο μπορεί να είναι ακριβές αυτό από τη φωτογραφία του θηλάστρου της Ολύνθου, καθώς αυτή από το Shatby είναι κάθετη ταινιωτή και με μεγαλύτερο μήκος συγκριτικά με την κάθετη ταινιωτή και επιμελώς κυκλική λαβή της Ολύνθου που προεξέχει ελάχιστα από την άνω επιφάνεια του αγγείου. Επιπλέον, βλ. Μπέσιος 1991, αρ. Πυ570 (γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Πύδνα)· Kovacsovics 1990, πίν. 28, εικ. 1, αρ. 1.2 & εικ. 8, αρ. 8.3 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Κεραμεικός)· Rotroff 1997, εικ. 73, πίν. 87, αρ. 1194–1196 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Καραπάνου-Κατακούτα 2004, πίν. 27δ (πιθανότατα γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Χίος)· Παπαστάθης, Μωυσίδου 2018, πίν. 3στ (Κασσάνδρεια)· Γιαννικουρή κ. α. 2000, πίν. 3α & πίν. 12β (πιθανότατα γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.). Επιπλέον, ενδιαφέρον είναι και ένα παράδειγμα από την Πέργαμο (Schäfer 1968, αρ. C28, πίν. 5 & αρ. C29 (=D75A), πίν. 21)· Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζουν ορισμένα θήλαστρα διαφορετικού τύπου από την Κρήτη. Βλ. Εγγλέζου 2005, 127, 242, πίν. 44α, 99γ,αρ. 602 & 131, 242, πίν. 44α, 100α, αρ. 622.

[832] Η εύρεση ορισμένων θηλάστρων στο νεκροταφείο της Hadra (Adriani 1934, πίν. XII, εικ. 2· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 49 & πίν. XXVIII, εικ. 4 & πίν. XLVIII, εικ. 3 & εικ. 53, αρ. 49· Adriani 1952, εικ. 4, πίν. IV (περ. ήμ. 3ου αι. π.Χ.), το οποίο φαίνεται να έχει υστερότερη χρήση από το νεκροταφείο του Shatby (η χρήση του χώρου ως νεκροταφείο θα πρέπει να ξεκίνησε κατά τον πρώιμο 3ο αι. π.Χ.), πιθανότατα βοηθά στη χρονολόγηση του νέου θηλάστρου (139.L9) περίπου στο τέλος του 4ου αι. π.Χ. Ωστόσο, αυτή η σκέψη μπορεί να αναιρεθεί από τον ενδεχόμενο της χρονολόγησης του θηλάστρου στον 3ο αι. π.Χ. και στην απόδειξη της χρήσης του τύπου ως κτέρισμα στο ίδιο νεκροταφείο και σε αυτό το διάστημα. Στο σημείο αυτό, αξίζει να δούμε μια τυπολογική συνέχεια της διάταξης των στελεχών του θηλάστρου σε ένα λυχνάρι που έχει εντοπιστεί στη Ναύκρατη, είναι αιγυπτιακής παραγωγής σύμφωνα με τον Bailey και χρονολογείται στη ρωμαϊκή περίοδο (Bailey 1963, 31, πίν. 12h, αρ. 504).

συνοπτικά στα σφραγίσματα που αποτυπώνονται στην πλειονότητά τους στο άνω τμήμα των λαβών του αμφορέα. Οπτικοποιούν με γλαφυρό τρόπο την προέλευση αλλά και την περίοδο που κατασκευάστηκε ή γέμισε ο αμφορέας με κρασί, γνωστοποιώντας στους αγοραστές τόσο τη γνησιότητα όσο και την παλαιότητα ή μη αυτού του καθόλου ευκαταφρόνητου προϊόντος.

Στον κατάλογο του Υπογείου Α του νεκροταφείου του Shatby έχει συμπεριληφθεί ένα σύνολο 16 αμφορέων που προέρχεται εξ' ολοκλήρου από το επιφανειακό στρώμα της ανασκαφής. Τόσο η προέλευσή τους (πίν 17), όσο και η χρονολογία παρασκευής τους ερευνάται μέσω μακροσκοπικής και τυπολογικής μελέτης. Πιο συγκεκριμένα, και με βάση τα έως τώρα δεδομένα που έχει συλλέξει η έρευνα, φαίνεται να έχουν αποκαλυφθεί έξι (6) εμπορικοί αμφορείς κατασκευασμένοι στην Αίγυπτο και πιθανότατα στην Αλεξάνδρεια, αν κρίνουμε από τον πηλό και ορισμένα εγκλείσματα που διακρίνονται στο διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό[833]. Επόμενη κατηγορία με πέντε (5) παραδείγματα, είναι εκείνη των ροδιακών αμφορέων[834], η οποία διακρίνεται μέσω των αποτυπωμάτων σφράγισης ή πλήρως διασωθέντων σφραγίδων που φέρουν στο οριζόντιο, άνω στέλεχος των λαβών τους. Τέλος, ένα (1) παράδειγμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 169.AMPH.H4 φαίνεται να προέρχεται από το νησί της Κω, με την χαρακτηριστική οξυπύθμενη βάση να ελλείπεται του εμβόλου της και να μαρτυρά την εμπορική δραστηριότητα της Αλεξάνδρειας και με το συγκεκριμένο νησί των Δωδεκανήσων. Ένα σύνολο τεσσάρων (4) θραυσμάτων που προέρχονται από εμπορικούς αμφορείς, είναι αδύνατον να εξακριβωθεί με ασφάλεια η προέλευσή τους.

[833] Οι εμπορικοί αμφορείς αιγυπτιακής προέλευσης φέρουν αριθμό καταλόγου: 162.SV1, (165.H2 [;]), 167.AMP.H2, 168.AMP.H3 και 171.AMP.H6· Κρίνεται απαραίτητο να σημειωθεί ότι, οι εν λόγω αμφορείς φαίνεται να ανήκουν στον τύπο ΑΕ 2, ο οποίος θα αναλυθεί εκτενώς στη συνέχεια του κειμένου μαζί με τις υποομάδες του.

[834] Οι εμπορικοί αμφορείς ροδιακής προέλευσης φέρουν αριθμό καταλόγου: 166.AMP.H1, 176.STP.H2, 177.STP.H3, 178.STP.H4, 179.STP.H5 και 180.STP.H6.

4.18.1.ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟΙ ΑΜΦΟΡΕΙΣ

Η μελέτη των αιγυπτιακών αμφορέων[835] αφορμάται των πηγών της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής γραμματείας με την αναφορά τους στην εκλεκτή ποιότητα του κρασιού που παραγόταν στις όχθες της λίμνης Μαρεότιδας. Αρχαίοι συγγραφείς, όπως ο Οράτιος, ο Βιργίλιος, ο Στράβωνας, ο Πλίνιος, ο Αθήναιος και ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς, αποτύπωσαν γραπτώς την εκτίμησή τους προς το κρασί που γευόταν ο κόσμος της Μεσογείου[836]. Η παραγωγή του κρασιού της Μαρεότιδας αλλά και των εργαστηρίων που κατασκεύαζαν το κεραμικό μέσο για να μεταφερθεί, αφήνουν το αρχαιολογικό τους αποτύπωμα σε ολόκληρη την έκταση του αιγυπτιακού εδάφους[837]. Πιο συγκεκριμένα, στο Δέλτα του Νείλου έχει αποκαλυφθεί ένα ζεύγος κεραμικών κλιβάνων που σύμφωνα με τους ερευνητές κατασκεύαζαν του λεγόμενους αμφορείς του τύπου ΑΕ 2[838]. Παράλληλα, τρεις ακόμη κλίβανοι με το ίδιο παραγόμενο προϊόν έχουν ανασκαφεί νότια της βιομηχανικής περιοχής της λίμνης Μαρεότιδας[839]. Επιπλέον, ακόμη ένα σημαντικό εργαστηριακό κέντρο που παράγει τον εν λόγω τύπο αμφορέων (ΑΕ 2) ήρθε στο φως ύστερα από τις ανασκαφικές έρευνες της γερμανικής αποστολής στο οροπέδιο Marmarika, στη βορειοδυτική ακτή της Αιγύπτου[840].

Η τυπολογική συνέχεια στο χρόνο του αιγυπτιακού αμφορέα ΑΕ 2 θεωρείται ως απόδειξη της κυριαρχίας του στο εμπόριο του αιγυπτιακού κρασιού στην Αλεξάνδρεια με βασική αιτία, την επικάλυψη των τοιχωμάτων του με ρητίνες. Ωστόσο, παράχθηκε κυρίως για να υπηρετήσει τις ανάγκες του εσωτερικού εμπορίου εξαιτίας

---

[835] Ενδεικτικά, για μια γενική εικόνα του συνόλου των τύπων των εμπορικών αμφορέων και είναι κατασκευασμένοι στην Αίγυπτο, βλ. Senol 2018, 27-197.

[836] Empereur, Picon 1998, 75 (αναφέρονται μόνον ονομαστικά οι αρχαίοι συγγραφείς, χωρίς συγκεκριμένες παραπομπές στα έργα τους).

[837] Empereur, Picon 1998, 75· Bezeczky 2013, Type 25, σελ. 97-98, υποσημ. 356-357.

[838] Για τις ανασκαφές στη Ναύκρατη και πιο συγκεκριμένα στις περιοχές Kom Dahab και Kom Ge'if, βλ. Coulson, Wilkie 1986, 67-8, εικ. 10-12· Coulson κ.ά. 1986, 548, εικ. 10· Berlin 2001, 45-6.

[839] Πιο συγκεκριμένα, βλ. Empereur, Picon 1986, 105, εικ. 4-5· Empereur, Picon 1992, 148, εικ. 1· Empereur, Picon 1998, 86.

[840] Rieger, Möller 2011, 167, εικ. 32· Möller, Rieger 2013, 257, εικ. 3-4· 2014, 114· Επιπλέον, έχει υποστηριχθεί ότι, κατά την πτολεμαϊκή περίοδο οι τύποι των αμφορέων που παρήχθησαν στην Marmarika ήταν σημαντικά μικρότεροι από αυτούς που κατασκευάζονταν στη ρωμαϊκή περίοδο. Μέχρι στιγμής, ο παλαιότερος πτολεμαϊκός αμφορέας που είναι γνωστό ότι έχει παραχθεί στην περιοχή ήταν ο ΑΕ 2 (Amphore Égyptienne 2) με τις υποομάδες του: μια μορφή εμπνευσμένη από τους Ροδιακούς και Κνιδιακούς αμφορείς. Η διάμετρος του είναι κατά μέσο όρο 15 εκ. Γενικά ο αμφορέας ΑΕ 2 από τοπικό πηλό εμφανίζεται κατά τον 2ο αι. π.Χ. έως τον 1ο αι. π.Χ. (Möller, Rieger 2012, 161). Αυτός ο τύπος εμφανίστηκε στη Marmarika κυρίως στο Wadi Kharouba και στο Ras Alam al Rom (κλίβανοι Samala και Hashima), στην περιοχή Marsa Matruh (αρχαίο Paraitonion) και στην ίδια την πόλη στο Bir Abu Sakran. Στα ανατολικά , αυτές οι μορφές παρήχθησαν στο Wadi Fuachar και στο Ras al Hakma. (Möller, Rieger 2012, 163).

του συνεχώς αυξανόμενου πληθυσμού και την άμεση κάλυψη των αναγκών του[841]. Η κυριαρχία του ροδιακού κρασιού στην πλειονότητα των ελληνιστικών πόλεων από την άλλη, ανάγκασε τους Αλεξανδρινούς να στραφούν στο εμπόριο εκτός αφρικανικών ορίων. Ευδιάκριτη είναι η τυπολογική επίδραση που δέχτηκαν από τους αμφορείς της Ρόδου, γεγονός που μαρτυρά τη διάθεση και την ικανότητά των Αιγυπτίων να ενταχθούν στο εμπορικό δίκτυο της ανατολικής Μεσογείου[842]. Η λειτουργεία του, όμως, παρέμεινε σχεδόν αποκλειστικά στην κάλυψη των εγχώριων αναγκών, όπως αποδεικνύεται από τον ασήμαντο αριθμό αμφορέων αυτού του τύπου (ΑΕ 2) που εντοπίστηκαν σε ανασκαφές του έτερου μεσογειακού κόσμου[843]. Απαραίτητη κρίνεται η σύντομη περιγραφή των υποομάδων του αιγυπτιακού τύπου ΑΕ 2, με τα χαρακτηριστικά τους να προδίδουν διαφορετικό τόπο και χρονολογία κατασκευής. Πιο συγκεκριμένα, οι αμφορείς ΑΕ 2Α[844] φαίνεται πως μιμούνται την καμπύλη του κάθετου στελέχους της λαβής που φέρουν οι αμφορείς από τη Ρόδο. Πολλά δείγματα αυτής της υποομάδας έχουν εντοπιστεί σε σωστικές ανασκαφές της Αλεξάνδρειας σε στρώματα που χρονολογούνται στα μέσα του 2ου αι. π.Χ. Η δεύτερη υποομάδα ΑΕ2Β[845], φαίνεται να είναι περισσότερο εμπνευσμένη από ελληνικούς τύπους αμφορέων αντλώντας χαρακτηριστικά τόσο των ροδιακών, όσο και των κνιδιακών εμπορικών αγγείων με τους τελευταίους να επηρεάζουν τους αμφορείς της Αλεξάνδρειας με το αιχμηρό προφίλ των ώμων που φέρουν στις λαβές τους. Αυτή η υποομάδα πιθανότατα κατασκευάστηκε στις περιοχές Kom el-Dahab, Kedwet Hasan και στην Kom Barsiq στην ευρύτερη περιοχή του Δέλτα και φαίνεται να χρονολογούνται στον ύστερο 3ο και στις αρχές του 2ου αι. π.Χ., από στρωματογραφημένα παραδείγματα της

---

[841] Senol 2018, 33· Ενδεικτικά, ορισμένα παραδείγματα από το Cricket Ground, εντός του οικιστικού ιστού της Αλεξάνδρειας, βλ. στο: Harlaut, Hayes 2018, 223-4, 289-90, εικ. 53-4, αρ. J54-J58 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.). Μαρτυρίες του τύπου ΑΕ 2 εντοπίζονται στη νεκρόπολη της Πλινθίνης (Harlaut 2023, 431-5, 473-7, 491-4· Marchand, Römer-Strehl 2023, 491-3, εικ. 20-1, αρ. 75-85 (β΄ ήμ. 3ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.)· Georges-Zimmermann 2023, 259, 261-2, αρ. PLI05.77.1 & αρ. κατ. 85 (2ος αι. π.Χ.).

[842] Senol 2018, 32.

[843] Η έντονη παρουσία του αιγυπτιακού τύπου των εμπορικών αμφορέων ΑΕ 2 στις ελληνιστικές περιοχές της Αιγύπτου επιβεβαιώνει την παραπάνω άποψη. Βλ. Senol 2018, 33, υποσημ. 57.

[844] Ορισμένα, παραδείγματα της υποομάδας ΑΕ 2Α από το Ελληνο-Ρωμαϊκό Μουσείο της Αλεξάνδρειας, βλ. στο: Senol 2018, 34-5, εικ. 4, αρ. 143 (2ος αι. π.Χ.) & εικ. 5, αρ. P.11707 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) & εικ. 6, αρ. P.11726 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) & 36-7, εικ. 7, αρ. 8476 (2ος αι. π.Χ.) & εικ. 8, αρ. P.11678 (2ος αι. π.Χ.) & εικ. 9, αρ. 248 (2ος αι. π.Χ.).

[845] Ορισμένα, παραδείγματα της υποομάδας ΑΕ 2Β (Ψευδο-Ροδιακοί αμφορείς Α & Β) από το Ελληνο-Ρωμαϊκό Μουσείο της Αλεξάνδρειας, βλ. στο: Senol 2018, 38-9, εικ. 10, αρ. P.11747 (Ψευδο-Ροδιακός Α, 3ος αι. π.Χ.) & εικ. 11, αρ. 15199 (Ψευδο-Ροδιακός Α, 2ος αι. π.Χ.) & 40-1, εικ. 12, αρ. 372 (Ψευδο-Ροδιακός Α, ύστ. 3ος-2ος αι. π.Χ.) & εικ. 13, αρ. P.11709 (Ψευδο-Ροδιακός Α, ύστ. 3ος-2ος αι. π.Χ.) (Φαγιούμ) & 42-3, εικ. 14, αρ.241 (Ψευδο-Ροδιακός Α, ύστ. 3ος-2ος αι. π.Χ.) (Φαγιούμ) & εικ. 15, αρ. 223 (Ψευδο-Ροδιακός Β, ύστ. 3ος-2ος αι. π.Χ.).

Αλεξάνδρειας[846]. Οι αμφορείς της υποομάδας AE 2C[847] παρουσιάζουν έντονη διαφοροποίηση συγκριτικά με τους προαναφερθέντες ως προς το υλικό κατασκευής τους που είναι ευδιάκριτο και με γυμνό μάτι. Είναι κατασκευασμένοι από τα ασβεστολιθικά-λασπώδη πετρώματα της λίμνης Μαρεότιδας και η εύρεση τριών εργαστηρίων στις νότιες όχθες της φαίνεται να επιβεβαιώνει την παραγωγή τους στο εν λόγω σημείο[848]. Η χρονολόγησή τους τοποθετείται στον ύστερο 2ο και στα πρώτα χρόνια του 1ου αι. π.Χ. Η τελευταία υποομάδα των αιγυπτιακών αμφορέων AE 2, ομοιάζουν εν πολλοίς με τους αμφορείς των υπόλοιπων κατηγοριών, με την ειδοποιό τους διαφορά να βρίσκεται στις λαβές με έντονες αυλακώσεις. Επίσης, ύστερα από τη μακροχρόνια εξέτασή τους οι αμφορείς AE 2D[849], φαίνεται ότι κατασκευάστηκαν σε δύο διαφορετικά μεγέθη, όπως δείχνει ο εντοπισμό τους στην περιοχή Tebtynis[850] που χρονολογούνται στα τέλη του 1ου αι. π.Χ. Τα αντίστοιχα παραδείγματα του τύπου από την Αλεξάνδρεια, ωστόσο, τοποθετούνται σε ένα χρονολογικό εύρος από το γ΄ τέτ. του 3ου αι. π.Χ. έως και την πρώιμη αυτοκρατορική περίοδο[851].

Η περιγραφή των υποομάδων του τύπου AE 2 των αιγυπτιακών εμπορικών αμφορέων φαίνεται να ανταποκρίνεται πλήρως στα τμήματα των αμφορέων 162.SV1, 167.AMP.H2, 168.AMP.H3 και 171.AMP.H6[852] που έχουν έρθει στο φως από το επιφανειακό στρώμα του Υπογείου Α του Shatby. Πιο αναλυτικά, στα παραδείγματα 162.SV.1 (εικ. 205), 167.AMP.H2 (εικ. 206α-β) και 168.AMP.H3 (εικ. 207α-β) σώζεται το άνω τμήμα ενός εμπορικού αμφορέα και είναι εύλογο να συγκριθεί με τον τύπο AE 2. Το 167.AMP.H2 μπορεί αν θεωρηθεί το καλύτερο σωζόμενο παράδειγμα και θα ήταν εύλογο να σχολιαστεί ως απόδειξη ενός αιγυπτιακού αμφορέα. Το χείλος του φέρει ελαφρώς διαγώνιο προφίλ με κατεύθυνση προς τα έξω και στην ένωσή του με το λαιμό φέρει στενή αυλάκωση. Ο λαιμός του είναι ψηλό με

---

[846] Senol 2018, 32.

[847] Ορισμένα, παραδείγματα της υποομάδας AE 2C από το Ελληνο-Ρωμαϊκό Μουσείο της Αλεξάνδρειας, βλ. στο: Senol 2018, 44-5, εικ. 16, αρ. R.162 (2ος αι. π.Χ.) & εικ. 17, αρ. P.11816 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & 46-7, εικ. 18, αρ. 233 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & εικ. 19, αρ. P.11748 (β΄ ήμ. 2ου-1ο αι. π.Χ.) & 48-9, εικ. 20, αρ. 229 (β΄ ήμ. 2ου-1ο αι. π.Χ.) & εικ. 21, αρ. P.11753 (β΄ ήμ. 2ου-1ο αι. π.Χ.) & εικ. 22, αρ. P.11745 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.).

[848] Βλ. Empereur, Picon 1998, 77.

[849] Ένα ενδεικτικό παράδειγμα της υποομάδας AE 2D από το Ελληνο-Ρωμαϊκό Μουσείο της Αλεξάνδρειας, βλ. στο: Senol 2018, 50, εικ. 23, αρ. 17567 (β΄ ήμ. 2ου-1ο αι. π.Χ.).

[850] Αξίζει να σημειωθεί μία παρατήρηση σχετικά με τους αμφορείς που αποκαλύφθηκαν στην Tebtynis. Έχει σημειωθεί ότι, τα εργαστήρια του Φαγιούμ που προμήθευαν τους κατοίκους της πόλης παρήγαγαν αμφορείς που προέρχονταν κυρίως από μορφές εμπορικών αμφορέων της Ρόδου, της Κω, της Χίου αλλά και της Κνίδου (Βλ. Ballet κ.ά. 2012, 175, πίν. 82-3, αρ. 745-758.

[851] Senol 2018, 33.

[852] Οι διαστάσεις του εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 162.SV.1 είναι οι εξής: διάμ. χειλ. 21 εκ. / πάχ. χείλ. 1,5 εκ. / πάχ. λαβ. 2,5 εκ.· του αμφορέα 167.AMP.H2: διάμ. χείλ. 14 εκ. / μήκ. λαβ. 20 εκ. / πάχ. χείλ. 1,5 εκ.· του αμφορέα 168.AMP.H3: διάμ. χείλ. 13 εκ. / μήκ. λαβ. 20 εκ. / πάχ. χείλ. 1,4 εκ.· και το πάχος των τοιχωμάτων του αμφορέα 171.AMP.H6, είναι 0,6 εκ.

κυρτά τοιχώματα και συνδέεται ομαλά με τον ώμο του αγγείου. Από το ανώτερο ύψος του λαιμού, στο ύψος της στενής αυλάκωσης, φύεται ταινιωτή λαβή που σχηματίζει έντονη γωνίωση και ενώνεται με κάθετη φορά με τον ώμο του αμφορέα. Η δεύτερη λαβή σώζει μόνον το οριζόντιο στέλεχος στο ύψος του λαιμού με διαγώνια φορά προς τα άνω. Αξίζει να σημειωθεί ότι, στη μία πλευρά του ώμου, σε κοντινή απόσταση από το χείλος και σε μέση απόσταση από τις λαβές , το εν λόγω τμήμα του αμφορέα, φέρει κυκλικό σπάσιμο μικρής διαμέτρου και εγείρει ερωτήματα σχετικά με το αν πρόκειται για ένα ενδεικτικό αποτύπωμα της αιγυπτιακής του προέλευσης[853] ή για σπάσιμο κατά τη διάρκεια της αποκάλυψής του στην ανασκαφή. Τέλος, τα ίδια χαρακτηριστικά ακολουθούν και τα παραδείγματα με αριθμό καταλόγου 162.SV1 και 168.AMP.H3 με το πρώτο να συμπεραίνεται ότι, κατά πάσα πιθανότητα ανήκει στον τύπο αυτό (ΑΕ 2) με βάση το ελλιπές, διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό. Στον αντίποδα, στέκεται το 171.AMP.H6 (εικ. 208) με το σωζόμενο τμήμα του να προέρχεται από το κατώτατο τμήμα του αμφορέα, δηλαδή τον πυθμένα και τη μακρόστενη απόφυσή του (έμβολο). Με βάση την έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί έως τώρα και μέσα από την παρατήρηση του εμβόλου και της κλίσης των τοιχωμάτων του διαθέσιμου τμήμα τους συμπεραίνεται ότι, θα πρέπει να ανήκει στον τύπο ΑΕ 2 των αιγυπτιακών αμφορέων. Τέλος, το διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό, μέσα από το οποίο μπορεί με σχετική ασφάλεια να διακριθεί το χρώμα του πηλού των αμφορέων αλλά και τα εγκλείσματά του, πιθανολογείται ότι ανήκουν στην υποομάδα ΑΕ 2Α ή ΑΕ 2Β. Συνεπώς τα τμήματα των εμπορικών αμφορέων 162.SV1, 167.AMP.H2, 168.AMP.H3 και 171.AMP.H6 αιγυπτιακής προέλευσης του Υπογείου Α θα πρέπει να χρονολογούνται στον 2ο αι. π.Χ. (πίν. 18). Παράλληλα των δειγμάτων του Shatby εντοπίζονται κυρίως στην Αίγυπτο[854], με την ακτίνα να μεγαλώνει όταν συναντάει κανείς ανάλογα παραδείγματα τόσο στην Κύπρο[855] και συγκεκριμένα στην Πάφο, όσο και στην Έφεσο[856]. Σαφώς, η παρουσία των εν λόγω αμφορέων δεν περιορίζεται μόνο στα οικιστικά

[853] Για τα εν λόγω σημεία που έχουν βρεθεί σε ορισμένους εμπορικούς αμφορείς αιγυπτιακής προέλευσης, ενδεικτικά, βλ. Harlaut, Hayes 2018, 223-4, 289-90, εικ. 53-4, αρ. J54, J57 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground). Η δημοσίευση δεν παρέχει φωτογραφικό υλικό των δειγμάτων, παρά μόνο σχέδιο των αγγείων, και καθιστά αμφίβολη την άποψη περί ενδεικτικών αποτυπωμάτων των αιγυπτιακών αμφορέων.

[854] Coulson, Wilkie 1986, 72, εικ. 19, αρ. E11.124:10 & E11.69 (2ος αι. π.Χ.) (Kom Dahab, Αίγυπτος)· Coulson κ.ά. 1986, 548, εικ. 10-11b (2ος αι. π.Χ.) (Kom Dahab)· Empereur, Picon 1998, 77, εικ. 3 (Type AE2) (2ος αι. π.Χ.) (λίμν. Μαρεότιδα)· Ballet, Poludnikiewicz 2012, 176, 321, πίν. 83, αρ. 752.5264-1 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tebtynis)· Rieger, Möller 2012, 162, εικ. 22 (Type AE2) (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Marmarica)

[855] Hayes 1991, εικ. LXXII, αρ. 7 & πίν. XIX, αρ. 1-3 (2ος αι. π.Χ.).

[856] Bezeczky 2013, 97-8, αρ. 200-202 (Type 25) (β΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.-α΄ ήμ. 1ου αι. μ.Χ.).

περιβάλλοντα της πτολεμαϊκής περιόδου[857], αλλά επεκτείνεται και στις πόλεις των νεκρών, με τους αμφορείς του Shatby και της Πλινθίνης[858] να το αποδεικνύουν.

Το επόμενο παράδειγμα, για το οποίο η έρευνα που έχει γίνει μέχρι αυτή τη στιγμή, αδυνατεί να καταλήξει σε μια σχετικά ακριβή χρονολόγηση, φέρει αριθμό καταλόγου 165.H.2[859] (εικ. 209). Συγκεκριμένα, ο αριθμός των παραλλήλων που έχει εντοπιστεί και φαίνεται να αντιπροσωπεύει τον τύπο του εμπορικού αμφορέα που έχει αποκαλυφθεί στο Υπόγειο Α, διαθέτει ένα μεγάλο χρονολογικό εύρος από τον 8ο αι. π.Χ. (750-700 π.Χ.) κι ένα παράδειγμα που προέρχεται από τη Συρία και ειδικότερα την περιοχή Tell Mastuma (Stratum II)[860], έως και τον 6ο-7ο αι. μ.Χ. Ακόμη, ένα παράδειγμα ήρθε στο φως από τις ανασκαφές που υλοποιήθηκαν στην αυγή του 19ου αι. στο ταφικό μνημείο Mastaba του Akhethetep στην περιοχή της Σακκάρα[861]. Ωστόσο, εκείνο που μπορεί να ειπωθεί με σχετική βεβαιότητα είναι το γεγονός ότι, το παράδειγμα του Shatby αντιπροσωπεύει μια μορφή εμπορικού αμφορέα που στο διηνεκές λαμβάνει την ονομασία ορισμένων τύπων και διαγράφη μια μακρά χρονολογική πορεία σχεδόν δέκα (10) αιώνων. Η ένταξή του στην υποενότητα του παρόντος πονήματος είναι εύλογη, δεδομένου της ύπαρξης ορισμένων μελετών που υποστηρίζουν ότι πρόκειται για έναν αμφορέα αιγυπτιακού τύπου[862]. Ωστόσο, στην προσπάθεια της έρευνας να μελετηθεί με όσο το δυνατόν περισσότερη ακρίβεια και επιμέλεια το τμήμα του εμπορικού αμφορέα 165.H2, αξίζει να γίνει μια υπόθεση

---

[857] Harlaut, Hayes 2018, 223-4, 289-90, εικ. 53-4, αρ. J54-J58 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground).

[858] Harlaut 2023, 435, 437, εικ. 2, αρ. 27-29 (2ος αι. π.Χ.)· Marchand, Römer-Strehl 2023, 493, αρ. κατ. 83 (2ος αι. π.Χ.) & 493, αρ. κατ. 85 (2ος αι. π.Χ.) & 492, 503, εικ. 20, αρ. 78 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.)· Georges-Zimmermann 2023, 259, 261-2, αρ. PLI05.77.1 & αρ. κατ. 85 (2ος αι. π.Χ.).

[859] Η διάμετρος του χείλους του εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 165.H2 είναι 8 εκ.

[860] Lehmann 1998, 16, εικ 4, αρ. 16 (750-700 π.Χ.).

[861] Lecuyot 2000, 229, εικ. 3.4, αρ. C18 (6ος-7ος αι. μ.Χ., Gaza amphora).

[862] Σχετικά με ορισμένα παράλληλα που φαίνεται να ομοιάζουν με το παράδειγμα του Shatby και να ανήκουν σε τύπο αιγυπτιακής προέλευσης, βλ. Dothan 1976, 41-3, εικ. 45, αρ. 1 (4ος αι. π.Χ.) (Akko, Ισραήλ)· Empereur, Picon 1998, 78, εικ. 6 (Type AE5) (5ος-6ος αι. μ.Χ.) (λίμν. Μαρεότιδας)· Marchand 2002, 257, εικ. 3b (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Tebtynis, Αίγυπτος)· Ballet, Poludnikiewicz 2012, 157, 313, πίν. 75, αρ. 681.751.59-2 (3ος αι. π.Χ.) & 173, 320, πίν. 82, αρ. 740.7569-1 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Tebtynis, Αίγυπτος)· Την ίδια στιγμή, έχει υποστηριχθεί ότι μπορεί να πρόκειται για ένα παράδειγμα του τύπου των «Baggy Jar, Phoenician Gars» και να χρονολογείται στο μεταίχμιο μεταξύ του 1ου αι. π.Χ. και του 1ου αι. μ.Χ. (Bezeczky 2013, 93-5, πίν. 16-7, αρ. 186-196) (Έφεσος) & Regev 2004, 342-3, εικ. 4, αρ. 11 (Phoenician amphora, 4ος αι. π.Χ.) & 347, 349, εικ. 9, Type 4 (Phoenician amphorae, 2ος-4ος αι. μ.Χ.) (Tel Qasile, Qasorweth, Ostracina, Βόρειο Σινά, Κούρειον Κύπρου) & Kaldeli 2022, 85-6, εικ. 3a (Phoenician amphorae, 20 π.Χ.-25 μ.Χ.) (Καισάρεια, Ισραήλ). Σχετικά με τον τύπο, επιπλέον, βλ. Aubert 2004, 37-9· Ενώ, η Aude, εντάσσει ένα παρόμοιο δείγμα αμφορέα από τη Βηρυτό σε μια γενικότερη κατηγορία των «Levantine Amphora» (Aude 2004, 37-8, εικ. 6)· Επιπλέον, ελαφρά ομοιότητα παρουσιάζει ένα παράδειγμα από την Έφεσο που ανήκει στον τύπο των «Eastern Sigillata A (ESA) & Palestinian semi-fine baggy jar» και χρονολογείται στον ύστερο 2ο και στις αρχές του 1ου αι. π.Χ. (Bezeczky 2004, 85, 92-3, εικ. 3, αρ. 24 (κατασκευασμένος στην Παλαιστίνη).

σχετικά την ένταξή στον τύπο των «Gaza amphora»[863]. Ο εν λόγω τύπος ταξινομήθηκε από την πολωνική ερευνητική ομάδα ως αποτέλεσμα της έντονης παρουσίας του τύπου στον χώρο Kôm el-Dikka της Αλεξάνδρειας. Ταξινομήθηκε βάσει τυπολογικών κριτηρίων που περιλαμβάνουν μια χρονολογική περίοδο από τον 4ο έως και τον 7ο αι. μ.Χ. Πιο αναλυτικά, η πρώτη ομάδα ονομάζεται LRA 4a και χρονολογείται από το 300-450 μ.Χ. Οι αμφορείς της ομάδας διαθέτουν στρογγυλεμένο ώμο, κοντό και χοντρό χείλος, αυλακώσεις στο ύψος των λαβών αλλά και στρογγυλεμένο πυθμένα. Οι αμφορείς της επόμενης ομάδας LRA 4b, αγγίζουν τα 70-75 εκ. σε ύψος, με τις αυλακώσεις στο ύψος του ώμου να πηγαίνουν κάτω από τις λαβές, τον ώμο τους να είναι περισσότερο κεκλιμένος αλλά τη βάση τους να είναι πλέον κωνική. Ο τύπος αυτός μαρτυρείται από τον 6ο αι. μ.Χ. και ύστερα. Η τελευταία ομάδα (LRA 4c) διακρίνεται από το μεγάλο του ύψος που φθάνει τα 80 εκ. αλλά και από τις αυλακώσεις που φεύγουν από το άνω τμήμα του αγγείου και αντικαθίστανται από ένα σύνολο εγχαράξεων που εμφανίζεται σχεδόν στα μέσα της κοιλιάς. Η παρουσία του τύπου μαίνεται από τα τέλη του 6ου αι. και συνεχίζει σε ολόκληρο τον 7ο αι. μ.Χ.[864]. Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψιν το σχετικό φωτογραφικό υλικό του 165.H2, μπορεί να σημειωθεί ότι τα χαρακτηριστικά του παραλληλίζονται περισσότερο με τα στοιχεία που παρατηρούνται στον τύπο LRA 4a των «Gaza amphora». Εντούτοις, εξετάζοντας ορισμένα παραδείγματα τόσο από τη Γάζα, όπου φαίνεται να είναι και το κέντρο παραγωγής του εν λόγω τύπου, αλλά και από την περιοχή της Σακκάρα και το Mastabatou Akhethetep, παρατηρείται μια εξαιρετική ομοιότητα μεταξύ αυτών και του παραδείγματος του Shatby. Συνεπώς, δεν αποκλείεται το θραύσμα του εμπορικού αμφορέα που εντοπίστηκε επιφανειακό στρώμα του Υπογείου Α να χρονολογείται στον 6ο-7ο αι. μ.Χ., μαρτυρώντας μια υποτυπώδη παρουσία στο χώρο σε μια περίοδο που η Αλεξάνδρεια αμφιταλαντεύεται μεταξύ Βυζαντινής και Αραβικής κυριαρχίας.

Επιπλέον, αιγυπτιακής καταγωγής φαίνεται να είναι το κατώτατο τμήμα του εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 170.AMP.H.5[865] (εικ. 210α-β). Το έντονα ραδινό κυλινδρικό θραύσμα πιθανότατα ανήκει στον τύπο AE 3 των αιγυπτιακών

[863] Bevay κ.ά. 2000, 58-9, εικ. 27 (Gaza amphora, 6ος-7ος αι. μ.Χ.) (Γάζα)· Lecuyot 2000, 229, εικ. 3.4, αρ. C18 (Gaza amphora, 6ος-7ος αι. μ.Χ.) (Mastaba Akhethetep, Σακκάρα)· Johnson 2008, 467, εικ. 24.15 (Gaza amphora, έως το 150 π.Χ.) (Ashkelon, Ισραήλ)·

[864] Σχετικά με την περιγραφή των υποομάδων του τύπου «Gaza amphora», βλ. Bevay κ.ά. 2000, 58-9· Lecuyot 2000, 249 & υποσημ. 78.

[865] Οι διαστάσεις του θραύσματος του εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 170.AMP.H.5 είναι: μήκ. 30 εκ. / μέγ. πλάτ. 20,1 εκ.

αμφορέων που έχει δημοσιεύσει η Senol βάσει ορισμένων παραδειγμάτων που βρίσκονται στο Ελληνο-Ρωμαϊκό Μουσείο της Αλεξάνδρειας[866]. Το διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό του παραδείγματος του Shatby συνηγορεί στην άποψη της προέλευσής του από εργαστήριο της Αιγύπτου δεδομένου του πορτοκαλέρυθρου πηλού που φαίνεται να έχει. Ανασκαφές στην περιοχή Τάνις στην Αίγυπτο[867] έχουν επίσης φέρει στο φως ένα παράδειγμα που φαίνεται να αντιπροσωπεύει το θραύσμα του Shatby με τη χρονολόγησή του να κυμαίνεται μεταξύ του 1ου και του 2ου αι. μ.Χ. Στη χρονολόγηση αυτή φαίνεται να συμφωνεί και το 170.AMP.H.5, προδίδοντας την ανθρώπινη παρουσία στο χώρο σε μια νέα εποχή για την αλεξανδρινή ιστορία, αυτή της ρωμαϊκής κυριαρχίας. Στο πλαίσιο της ρωμαϊκής εποχής για την Αλεξάνδρεια ειδικά, αλλά και για την Αίγυπτο γενικότερα, αξίζει να αναφερθούν ορισμένα επιπλέον παραδείγματα που έχουν εντοπιστεί στην Αίγυπτο. Εντάσσονται στον τύπο «Saptheion amphorae» και χρονολογούνται από τις αρχές του 5ου έως τον ύστερο 7ο αι. μ.Χ.[868] Η εύρεση του θραύσματος από το Shatby στο επιφανειακό στρώμα των πρόσφατων ανασκαφών. ενδεχομένως να μαρτυρεί μια αρκετά υστερότερη δραστηριότητα στο χώρο από των εποχή που χρονολογούνται οι ταφές του Υπογείου Α. Η μελλοντική έρευνα με περισσότερα αναλυτικά δεδομένα και ακριβέστερο φωτογραφικό υλικό, πιθανότατα να αποκαλύψει την ακριβή χρονολόγηση και προέλευση του 170.AMP.H.5.

---

[866] Senol 2018, 118-9, εικ. 95, αρ. N.G. 472 (ύστ. 1ος-2ος αι. μ.Χ.) (Φαγιούμ, Αίγυπτος) & εικ. 96, αρ. 23000 (Mogdola Type, ύστ. 1ος-2ος αι. μ.Χ.) (Φαγιούμ, Αίγυπτος) & 120-1, εικ. 97, αρ. 22997 (2ος αι. μ.Χ.) (Φαγιούμ, Αίγυπτος) & εικ. 98, αρ. 15211 (2ος-3ος αι. μ.Χ.) (Αίγυπτος)· Στην ίδια, περίπου, χρονολογική περίοδο (1ος αι. π.Χ.-2ος αι. μ.Χ.) εντάσσεται ακόμη ένας τύπος εμπορικών αμφορέων («Carrot Amphora») που προέρχονται από την περιοχή της Παλαιστίνης και του Λιβάνου και εμφανίζει αρκετές ομοιότητες με το θραύσμα από το Υπόγειο Α του Shatby (Ενδεικτικά, βλ. Τύπος Carrot Amphora (Πηγή:https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/bibliography.cfm?id=56)· Γενικότερα, αξίζει να σημειωθεί ότι, πολλοί τύποι που κατασκευάζονταν στην Αίγυπτο ήταν απομιμήσεις εκείνων που κατασκευάζονταν αλλού στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Ωστόσο, μπορούν επίσης να διακριθούν οι τοπικοί αιγυπτιακοί τύποι. Οι μεγάλοι εμπορικοί αμφορείς είχαν ήδη εισαχθεί στην Αίγυπτο κατά την πτολεμαϊκή περίοδο. Όμως, η εμφάνιση αυτών των σχημάτων μεταξύ των ντόπιων αιγυπτιακών κεραμικών αντιπροσωπεύει σαφώς μια νέα παράδοση. Πολύ συνηθισμένοι είναι οι αμφορείς σε σχήμα ατράκτου με λεπτό, ραδινό λαιμό, ημικυκλικούς ώμους και χονδροειδή βάση. Ένας άλλος κοινός τύπος ήταν ο αμφορέας με αυλακώσεις στο λαιμό και στρογγυλεμένο χείλος στην απόληξή του (Wodzińska 2010, 81).

[867] Hayes 1997, 34, πίν. 9 (δεξιά) (αιγυπτιακός αμφορέας, 1ος-2ος αι. μ.Χ.).

[868] Ενδεικτικά παραδείγματα του τύπου από το Ελληνο-Ρωμαϊκό Μουσείο της Αλεξάνδρειας, βλ. στο: Senol 2018, 236-252, εικ. 194a- 214b.

4.18.2. ΚΩΑΚΟΣ ΑΜΦΟΡΕΑΣ

Οι ανάγκες του συνεχώς αυξανόμενου πληθυσμού της ελληνιστικής περιόδου ασκούσαν εντονότατη πίεση στα ελληνιστικά βασίλεια και στις πλουτοπαραγωγικές πηγές τους. Αξιοσημείωτη είναι η περιοχή στα νοτιοανατολικά του ελλαδικού χώρου, όπως βρίσκεται το νησιωτικό σύμπλεγμα των Δωδεκανήσων, με σημερινούς όρους, αλλά και οι παράλιες ακτές της Μ. Ασίας. Αναφέρομαι στα νησιά της Κω, της Ρόδου αλλά και στην Κνίδο, το μέρος που κοσμούσε το διάσημο άγαλμα της Αφροδίτης του Πραξιτέλη. Οι εν λόγω περιοχές φιλοξενούσαν απέραντους αμπελώνες και κεραμικά εργαστήρια επιδιώκοντας να δραστηριοποιηθούν στον κόσμο του εμπορίου μέσω του *οίνου* τους. Αναμφίβολα, επέδρασαν τόσο πολύ στο διεθνές εμπόριο αλλά και στην κεραμική παραγωγή των εμπορικών αμφορέων της ανατολικής Μεσογείου, όσο καμία άλλη περιοχή της ελληνιστικής περιόδου.

Η παρούσα ενότητα αφορμάται ενός παραδείγματος κωακού εμπορικού αμφορέα που αποκαλύφθηκε στο Υπόγειο Α του Shatby και μαρτυρά τόσο την εμπορική δραστηριότητα του νησιού της Κω, όσο και την αγοραστική δεινότητα των Αλεξανδρινών. Σύμφωνα με τη μακρά έρευνα που έχουν λάβει οι κωακοί αμφορείς έχει αποδειχθεί ότι, η παραγωγή τους θα πρέπει να έχει ξεκινήσει ήδη από τον 5ο αι. π.Χ.[869] ως ένα κατεξοχήν εμπορικό προϊόν που θα μετέφερε το κρασί από το ομώνυμο νησί ωστόσο, άρχισε να γίνεται δημοφιλές από την ελληνιστική περίοδο. Σημαντικός αρωγός στάθηκε η αναδιοργάνωση της τοπικής γεωργίας που αποσκοπούσε στην αύξηση της παραγωγής ώστε να ανταποκριθεί στην υψηλή ζήτηση της αγοράς. Ο άμεσος ανταγωνισμός με το νησί της Ρόδου και το μικρασιατικό παράλιο της Κνίδου κατά τον ύστερο 4ο αι. π.Χ. λόγω της κυριαρχίας τους στο εμπόριο κρασιού, ήταν εμφανής[870]. Η προσπάθειά της Κω να προσεγγίσει κυρίως το αγοραστικό κοινό της ανατολικής Μεσογείου ήταν επιτυχημένη ωστόσο, η κλίμακα της εξαγωγής της ήταν πάντοτε μικρότερη συγκριτικά με την ποσότητα των δύο άλλων παραγωγικών δυνάμεων[871]. Επιπλέον, δεν διέθεταν πάντοτε κάποιο σφράγισμα, όπως οι αμφορείς της Ρόδου και της Κνίδου με τα ανατομικά χαρακτηριστικά τους να μένουν αδιάλλακτα ως και την πρώιμη αυτοκρατορική περίοδο. Ψηλός λαιμός, αυλακώσεις στους ώμους,

[869] Kantzia 1994, 355· Επιπρόσθετα, σχετικά με ορισμένα παραδείγματα πρώιμων κωακών αμφορέων του α΄ μισού του 4ου αι. π.Χ. από το νησί της Κω, βλ. Κάντζια 1991, 323-354.
[870] Senol 2018, 408.
[871] Finkielsztjn 2004, 162.

ωοειδές σώμα και με έμβολο σε μορφή θηλής, είναι στοιχεία που αντέγραψαν ορισμένες γειτονικές περιοχές, όπως η Αλικαρνασσός[872]. Γενικότερα παρατηρείται μια τάση των κωακών αμφορέων να γίνονται ραδινότεροι, με αποτέλεσμα να μικραίνει η χωρητικότητά τους, κάτι που συμβαίνει εντονότερα από τον ύστερο 3ο αι. π.Χ. και μετά[873]. Οι ανασκαφικές έρευνες στον αιγυπτιακό χώρο έχουν αποδείξει ότι το κρασί της Κω άρχισε να γίνεται δημοφιλές στην Αίγυπτο μετά τον 3ο αι. π.Χ.[874] Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι στην ιταλική χερσόνησο οι μορφές των αμφορέων της Κω έγιναν γνωστές με την ονομασία Dressel 2-4 από τις αρχές του 1ου αι. μ.Χ.[875]

Στο πλαίσιο της ανασκαφικής έρευνας του Υπογείου του Shatby αποκαλύφθηκε το κατώτατο τμήμα ενός εμπορικού αμφορέα που απολήγει σε ημικυκλικό κομβίο και φαίνεται να προέρχεται από το νησί της Κω. Το θραύσμα φέρει αριθμό καταλόγου 169.AMP.H.4[876] (εικ. 211) και είναι κατασκευασμένο από έναν ωχροκίτρινο πηλό με αβαφή εξωτερική επιφάνεια[877], όπως μπορεί να γίνει διακριτό στο διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό. Τα παράλληλα του παραδείγματος δεν διαθέτουν κάποιο γεωγραφικό περιορισμό[878], όπως συζητήθηκε παραπάνω σχετικά με τη δημοφιλία των κωακών αμφορέων στην Αίγυπτο μετά τον 3ο αι. π.Χ., καθώς, η μακροσκοπική και τυπολογική του παρατήρηση το κατατάσσει χρονολογικά στον ύστερο 2ο και στις αρχές του 1ου αι. π.Χ. Λαμβάνοντας υπόψιν παραδείγματα που έχουν προέλθει από τις ανασκαφές εντός αιγυπτιακού χώρου, με τα παραδείγματα από τις ανασκαφές στη

---

872 Senol 2018, 408, υποσημ. 505.

873 Okan 2013, 133. Επιπλέον, ο ίδιος μελετητής με αφορμή ορισμένα παραδείγματα κωακών αμφορέων από το Αρχαιολογικό Μουσείο του Τσεσμέ (Τουρκία) σημειώνει ότι, αυτή η επιμήκυνση και η λέπτυνση του αμφορέα ήταν αποτέλεσμα της ανάγκης συμμόρφωσης με τα εμπορικά πρότυπα της εποχής και επέτρεπε τη μεταφορά περισσότερου κρασιού με περισσότερους αμφορείς.

874 Ενδεικτικά, σχετικά με αρχαιολογικά δεδομένα από την περιοχή της Ναύκρατις, βλ. Coulson, Leventi 1996, 49· Berlin 2001, 38, πίν. 2.4, 44· Σχετικά με την περιοχή της Μαρεότιδας, βλ. Tomber, Thomas 2011, 56, εικ. 4.12, αρ. 126-130· Ενώ, για την περιοχή, βλ. Tebtynis Ballet κ.ά. 2012, 316, αρ. 710-711· Επιπλέον αρχαιολογικά δεδομένα που αποδεικνύουν την παραπάνω άποψη βλ. στο: Senol, 2018, 408, υποσημ. 509.

875 Senol 2018, 408.

876 Οι διαστάσεις του θραύσματος κωακού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 169.AMP.H.4 είναι: μήκ. 17,5 εκ. / μέγ. πλάτ. 20,1 εκ.

877 Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις του Okan για έναν κωακό αμφορέα που βρίσκεται στο Τσεσμέ και φαίνεται να ομοιάζουν, αν κρίνω ορθά από την περιγραφή και το φωτογραφικό υλικό που θέτει σε δημοσιότητα, ο πηλός θα πρέπει να προέρχεται από ασβεστολιθικά πετρώματα με πλήθος εγκλεισμάτων μαρμαρυγίας. Η περιγραφή αυτή τον κατατάσσει στον τύπο ΙΙΙ του Johnsson (Johnsson 2004, 136) , με πολλά παραδείγματα του τύπου να ήρθαν στην επιφάνεια από το ναυάγιο των Αντικυθήρων και να χρονολογούνται στις αρχές του 1ου αι. π.Χ. (Okan 2013, 133).

878 Αξίζει επίσης να σημειωθεί ένα παράδειγμα καωακού αμφορέα από το Βόρειο Σινά (Βλ. Ariel 2017, 48, εικ. 10, αρ. 10 (2ος αι. π.Χ.)· Επιπλέον, άξια προσοχής είναι οι κωακοί αμφορείς που βρίσκονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Τσεσμέ (Τουρκία) (Ενδεικτικά, βλ. Okan 2013, 133, 140, εικ. 10-10A (αρχ. 1ου αι. π.Χ.).

Ναύκρατη[879] και στην Tebtynis[880] να ξεχωρίζουν, θα ήταν εύλογο να ενταχθεί τυπολογικά σε μια συνέχεια του «Nikandros Group». Μια ομάδα κωακών αμφορέων που έλαβε το όνομά της από τη μελέτη της Virginia Grace για τους αμφορείς της Δήλου[881]. Τα χαρακτηριστικά της εν λόγω ομάδας, κρίνοντας πάνω από το φωτογραφικό υλικό, φανερώνουν μια τυπολογική συνέχεια του παραδείγματος του Shatby και πιο συγκεκριμένα, των τύπων RS και ST των κωακών αμφορέων που έχουν αποκαλυφθεί στο στη Ναύκρατη[882]. Παραδείγματα που προέρχονται από τις ανασκαφές της Πάφου[883] αλλά και από το ίδιο το νησί της Κω[884], φανερώνουν έντονη ομοιότητα με το παράδειγμα της Αλεξάνδρειας και τη χρονολόγησή του να μην ξεπερνά τον ύστερο 1ο αι. π.Χ. Επιπλέον, οι σχετικά πρόσφατες ανασκαφές σε οικιστικά σύνολα της πτολεμαϊκής περιόδου μέσα στον αστικό ιστό της Αλεξάνδρειας έφεραν στο φως παραδείγματα αμφορέων της Κω που μπορούν να παραλληλιστούν με το θραύσμα του Shatby και χρονολογούνται περί τα μέσα του 2ου αι π.Χ.[885] Συνεπώς, το θραύσμα με αριθμό καταλόγου 169.AMP.H.4 έρχεται να συμπληρώσει την εικόνα της Αλεξάνδρειας και του αιγυπτιακού χώρου σχετικά με την παρουσία των κωακών αμφορέων, αλλά και την τυπολογική αύξηση των δειγμάτων της Μεσογείου.

4.18.3. ΡΟΔΙΑΚΟΙ ΑΜΦΟΡΕΙΣ

Η Ρόδος αποτελεί αναμφίβολα τον κύριο πρωταγωνιστή στο εμπόριο κρασιού της ανατολικής Μεσογείου[886]. Κάλυπτε το μεγαλύτερο μέρος της διαθέσιμης αγοράς και μαζί με την Κω και την Κνίδο, αποτελούσαν τα μεγαλύτερα κέντρα παραγωγής και εξαγωγής κρασιού[887]. Το γεγονός ότι ένας μεμονωμένος αμφορέας μπορεί να έχει ακαθάριστη χωρητικότητα από 23 έως 30 λίτρα δημιουργεί ερωτήματα στην έρευνα σχετικά με τη μαζικότητας της παραγωγής. Η πρωταρχική χρήση των εμπορικών

[879] Leonard 2001, 182-3, 186-7, εικ. 3.4, αρ. 9-13 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Hadid).
[880] Marchand 2002, 256, εικ. 1.O (ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Ballet, Poludnikiewicz 2012, 163, 316, πίν. 78, αρ. 710.3255-5. (2ος αι. π.Χ.).
[881] Ballet, Poludnikiewicz 2012, 162· Σχετικά με την έρευνα για τους κωακούς αμφορείς της Δήλου, βλ. Grace, Savvatianou-Petropoulakou, 1970, 277-382.
[882] Coulson 1996, 59, 61, εικ. 3-0, αρ. 1801-1850 (Type RS) & αρ. 491 (Type ST) (Nikandros Group) (β΄ ήμ. 3ου-α΄ τέτ. 2ου αι. π.Χ.).
[883] Hayes 1991, 140, πίν. 21.2, αρ. 123 (ύστ. 2ος αι. π.Χ.)· 2003, 457-8, αρ. 43.
[884] Γεωργοπούλου 2005, 190, αρ. K411 (125-80 π.Χ.) & αρ. K412 (αρχ. 1ου αι. π.Χ.).
[885] Ενδεικτικά, βλ. Harlaut, Hayes 2018, 222, 288, πίν. 52, αρ. J47-J48 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground).
[886] Ενδεικτικά, βλ. Roussan 2009, 46-54.
[887] Senol 2018, 369.

αμφορέων των μεγάλων παραγωγικών κέντρων, όπως η Ρόδος, ήταν αναμφίβολα το μαζικό εμπόριο με τα αγγεία να πετυχαίνουν σε ένα μεγάλο ποσοστό μια ομοιόμορφη πληρότητα[888]. Η τυπολογία των ροδιακών αμφορέων έχει δεχτεί αρκετές μεταβολές στο διηνεκές του χρόνου, γεγονός που βοηθά την έρευνα να χρονολογήσει με μεγαλύτερη ακρίβεια τα δείγματα. Πιο αναλυτικά, η πλειονότητα των τύπων των εμπορικών αμφορέων της πρώιμης ελληνιστικής περιόδου διέθεταν το λεγόμενο «mushroom rim» σε συνδυασμό με έναν κυλινδρικό λαιμό και ωοειδή σώματα. Αυτή την πρώιμη περίοδο της παραγωγής τους φαίνεται να σφραγίζονται με μονογράμματα, κάτι που παρατηρείται ότι συνέβαινε και στους αμφορείς της Κνίδου. Το β΄ τέταρτο του 3ου αι. π.Χ. είναι το διάστημα κατά το οποίο το αγοραστικό κοινό Μεσογείου δείχνει μια ιδιαίτερη προτίμηση προς το κρασί της Ρόδου σηματοδοτώντας μια έκρηξη της παραγωγής των αμφορέων, οι οποίοι σφραγίζονται πλέον συστηματικά. Ύστερα, παρατηρείται μια αλλαγή στην τυπολογία των αγγείων με έντονα γωνιώδη προφίλ, κυρίως στις λαβές, ένα στοιχείο που θα διατηρηθεί σε ολόκληρη την μετέπειτα παραγωγή του τύπου. Η αύξηση της ροδιακής παραγωγής κρασιού και αμφορέων προκάλεσε την έντονη κρατική παρέμβαση με συνεχόμενους ελέγχους τόσο στα κεραμικά εργαστήρια, όσο και στα εμπορικά πλοία που μετέφεραν τα προϊόντα[889]. Η ολοένα και αυξανόμενη κυκλοφορία των ροδιακών αμφορέων στις αγορές των ελληνιστικών πόλεων της ανατολικής Μεσογείου έφερε σαν αποτέλεσμα ένα εκτεταμένο κλίμα απομιμήσεων από εργαστήρια που ανταγωνίζονταν την πρωτοκαθεδρία της Ρόδου. Περιοχές όπως η Κως, η Κρήτη, η Κύπρος αλλά και η Αίγυπτος αντέγραφαν συστηματικά τους ροδιακούς τύπους σε μια προσπάθεια εκζήτησης των προϊόντων τους και προσέλκυσης του αγοραστικού κοινού[890].

Ένα ευδιάκριτο χαρακτηριστικό των εμπορικών αμφορέων της Ρόδου, είναι αυτό της σφράγισης[891]. Είναι ένα στοιχείο που διατηρούν αρκετές πόλεις της Μεσογείου[892] καθώς και της ευρύτερης λεκάνης της με τα παραδείγματα της Κω, της

[888] Matheson, Wallace 1982, 298.
[889] Finkielsztjn 2001, 191· Lawall 2005, 211.
[890] Senol 2018, 370.
[891] Γενικές πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία της σφράγισης, βλ. στο: Senol 2015 (Vol. 1), 17-21.
[892] Σε αντίθεση με άλλα κέντρα παραγωγής, όπως η Κνίδος, η Θάσος κ.α., το εθνικό της Ρόδου δεν εμφανίστηκε στις σφραγίδες των αμφορέων της, εκτός από ένα παράδειγμα από τη Δήλο. Η απουσία του εθνικού οφείλεται πιθανώς, στο αποτέλεσμα του χαρακτηριστικού σχήματος και του χρώματος της επιφάνειας των αμφορέων, τα οποία ήταν ήδη γνωστά στους πελάτες και υποδείκνυαν την προέλευση τους (Senol 2015 (Vol. 1), 19).

Κνίδου, της Θάσου, της Σινώπης και της Ηράκλειας να ξεχωρίζουν[893]. Επίσης, την ίδια πρακτική χρησιμοποιούσαν και ορισμένες περιοχές του Εύξεινου Πόντου, της Κύπρου, της Παμφυλίας, της Κυρηναϊκής και της Κάτω Ιταλίας[894]. Η χρονολόγηση της διαδικασίας της σφράγισης[895] καλύπτει μακρά ιστορική περίοδο ξεκινώντας από τον 5ο και τις αρχές του 4ου αι. π.Χ. με τα τελευταία χρονολογημένα δείγματα να μαρτυρώνται στον 1ο αι. π.Χ. Ο κύριος όγκος των σφραγισμάτων ωστόσο, προέρχεται χωρίς αμφιβολία από τα ελληνιστικά σύνολα. Ο ρόλος της σφράγισης είναι ποικίλος μα κυρίως, προσφέρει πλούτο πληροφοριών σχετικά με το ονομαστικό των διαφόρων πόλεων αλλά και ορισμένα στοιχεία των διαλέκτων. Τα σφραγίσματα συμβάλουν στις γνώσεις μας περί της οικονομικής ζωής και διοίκηση των αρχαίων πόλεων βοηθούν σε εκτιμήσεις των μελετητών αναφορικά με τα μεγέθη της παραγωγής της εκάστοτε περιοχής. Τέλος, προδίδουν τις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των ελληνιστικών πόλεων και αποτελούν βασικό κριτήριο χρονολόγησης των ίδιων των αμφορέων αλλά και του εκάστοτε ανασκαφικού συνόλου[896]. Όσον αφορά το πλήθος των ροδιακών σφραγισμάτων υπολογίζεται να έχουν διασωθεί περί τις 150.000 ενσφράγιστες λαβές από τη Ρόδο, εκ των οποίων οι 80.000 βρίσκονται στο Μουσείο της Αλεξάνδρειας[897].

Η πρόσφατες ανασκαφικές έρευνες που έλαβαν χώρο στο Υπόγειο Α του νεκροταφείου του Shatby έφεραν στο φως ένα σύνολο πέντε (5) θραυσμάτων από εμπορικούς αμφορείς ροδιακής προέλευσης που φέρουν αριθμό καταλόγου 166.AMP.H.1, 176.ST.H.2, 177.STP.H.3, 178.STP.H.4 και 180.STP.H.6 (πίν. 19). Συγκεκριμένα, διασώθηκε το ανώτερο τμήμα του εκάστοτε αμφορέα που περιελάμβανε το χείλος με το οριζόντιο στέλεχος των λαβών ή μόνο το οριζόντιο στέλεχος της μίας εκ των δύο λαβών. Όσον αφορά τη μορφή της σφραγίδας που φέρουν τα θραύσματα,

[893] Μια ακόμη ιδιομορφία της ροδιακής σφράγισης που αξίζει για πολιτιστικούς και κοινωνικούς λόγους να σημειωθεί, είναι αυτή της παρουσία γυναικείων ονομάτων μεταξύ των αγγειοπλαστών των εμπορικών αμφορέων. Έχουν εντοπιστεί ονόματα όπως, *Διοδορώ*, *Διόκλεια*, *Καλλιώ*, *Κληνώ*, *Νικαγίς*, *Τιμώ*, *Φιλίστα* και *Φιλώ*, κυρίως σε μεμονωμένες περιπτώσεις στην Κω και στη Μίλητο της Μ. Ασίας (Βλ. Nilsson 1909, 59-60, 101-3· Burow 1998, 78). Ενδεικτικό, για το έργο της *Διόκλειας*, είναι το παράδειγμα της ενσφράγιστης λαβής που βρέθηκε στη νεκρόπολη του Gabbari και χρονολογείται το διάστημα 146-108 π.Χ. (Βλ. Senol 2001, 402-3, αρ. 10 & 408, εικ. 11.15)· Η αύξηση της θέσης της γυναίκας στα ελληνιστικά χρόνια συγκριτικά με τους προηγούμενους αιώνες, θα μπορούσε να σταθεί αρωγός σε μια ερμηνεία αυτού του φαινομένου.

[894] Πανάγου 2010, 3-4.

[895] Σχετικά με την αφετηρία του φαινομένου της σφράγισης των εμπορικών αμφορέων βλ. Grace 1956, 80-1.

[896] Σχετικά με την ακριβή χρονολόγηση των εμπορικών αμφορέων της Ρόδου που συνάγεται μέσα από το ενσφράγιστα παραδείγματα της Αλεξάνδρειας, βλ. Senol 2015 (Vol. 1), 21.

[897] Empereur 1990, 199 & υποσημ. 3.

δύο (2) από τα αυτά (166.AMP.H.1 και 176.ST.H.2)[898] διαθέτουν κυκλικό σχήμα σφράγισης, ενώ τα υπόλοιπα τρία (3) διαθέτουν έχουν σφραγιστεί με σφραγίδα τετράγωνου σχήματος (177.STP.H.3, 178.STP.H.4, 180.STP.H.6)[899]. Η λεπτομέρεια αυτή μαρτυρά τη διαφοροποίηση μου υπήρχε στη σφράγιση των αμφορέων της Ρόδου σχετικά με το σχήμα της εκάστοτε σφραγίδας αλλά και εμπλουτίζει τον κατάλογο των ροδιακών αμφορέων του Shatby είδη σφράγισης των ροδιακών εργαστηρίων.

Πιο αναλυτικά, το παράδειγμα με αριθμό καταλόγου 166.AMP.H.1 (εικ. 212) είναι το καλύτερο σωζόμενο συγκριτικά με τα υπόλοιπα του καταλόγου, καθώς έχει καταφέρει να διασώσει το χείλος και το ανώτερο τμήμα των λαβών του. Φέρει σφράγιση κυκλικού σχήματος και στα δύο διασωθέντα οριζόντια στελέχη των λαβών του με την αριστερή[900] σφραγίδα να φέρει το όνομα:

Ἱεροτέλευς

και τη δεξιά το όνομα:

Φιλοκράτης

Οι σφραγίδες φέρουν στο κέντρο ένα κομβίο με το κάθε όνομα να αναγράφεται με κανονική φορά, από τα αριστερά προς τα δεξιά. Τα ονόματα προδίδουν τη ροδιακή προέλευση του αμφορέα, με το όνομα *Ἱεροτέλευς* να εκπροσωπεί το όνομα εκείνου που κατασκεύασε τον αμφορέα[901] και από την άλλη, το όνομα του *Φιλοκράτη* που ήταν ο επώνυμος άρχοντας του νησιού την περίοδο της κατασκευής του αγγείου[902]. Με βάση τα παράλληλα των σφραγισμάτων που έχουν εντοπιστεί έως τώρα και δεδομένης της ιστορικής συνύπαρξης αυτών των δύο προσώπων, η κατασκευή του αμφορέα θα πρέπει

[898] Οι διαστάσεις των θραυσμάτων των ροδιακών εμπορικών αμφορέων με αριθμό καταλόγου 166.AMP.H.1 και είναι: για το θραύσμα 166.AMP.H.1: ύψος λαιμού 22,4 εκ. / διάμ. λαιμ. 11,5 εκ. και το πάχος του σωζόμενου τμήματος της λαβής του 176.ST.H.2, είναι 4 εκ.

[899] Το πάχος των λαβών είναι: 177.STP.H.3: πάχ. 4,7 εκ.· 178.STP.H.4: πάχ. 4,3 εκ.· 179.STP.H.5: πάχ. 4,5 εκ.· 180.STP.H.6: πάχ. 4,4 εκ.

[900] Η περιγραφή των σφραγισμάτων σε αριστερή και δεξιά σφραγίδα γίνεται με βάση την εμφάνισή τους στην εικόνα.

[901] Ο παραγωγός προτείνεται ότι δεν ήταν μόνο ο κατασκευαστής των αμφορέων ή ο ιδιοκτήτης του εργαστηρίου, αλλά ήταν και ο παραγωγός του κρασιού. Είναι πολύ πιθανόν κάποιοι να ήταν οι ιδιοκτήτες των αμπελώνων. Εν ολίγοις, η σφραγίδα του παραγωγού εξασφαλίζει στον πελάτη ότι το κρασί προέρχεται από συγκεκριμένο αμπελώνα και πιο συγκεκριμένα τον ενημερώνει ως προς τον παραγωγό ή το εργαστήριο του αμφορέα (Senol 2015 (Vol. 1), 19)· Σχετικά με τον αγγειοπλάστη *Ἱεροτέλη* και την κατάταξή του στον κατάλογο των ονομάτων που φέρουν τα σφραγίσματα της Ρόδου, ενδεικτικά, βλ. Jöhrens 1999, 14-15, αρ. 12. Finkielsztejn 2001, 74.

[902] Σχετικά με το όνομα του Φιλοκράτη ως επωνύμου άρχοντα της Ρόδου, βλ. Grace 1953, 124, αρ. 169· Πιο αναλυτικά, βλ. παρακάτω.

να χρονολογείται περίπου στο διάστημα 233-220 π.Χ.[903]. Ειδικότερα, το όνομα του *Ἱεροτέλη* αναφέρεται σε ένα πλήθος σφραγισμάτων που έχουν εντοπιστεί στην πλειονότητα των ελληνιστικών πόλεων της Μεσογείου, γεγονός που προδίδει την δημοφιλία του εργαστηρίου του με τη λειτουργία του να χρονολογείται στο διάστημα μεταξύ του 265-211 π.Χ.[904]. Επομένως, το σφράγισμα του Shatby φαίνεται να είναι ένα παράδειγμα που εκπροσωπεί την όψιμη φάση της δραστηριότητας του *Ἱεροτέλη,* περίπου στα μέσα της περιόδου που έδρασε. Ο *Ἱεροτέλης*, θεωρείται ως ο μακροβιότερος αγγειοπλάστης που δραστηριοποιήθηκε για τουλάχιστον 44 χρόνια[905] με τα ονόματα των επωνύμων ηρώων όλων αυτών των χρόνων να αριθμούνται σε περίπου 60[906]. Το εργαστήριό του, όπως αποδεικνύεται από τη μελέτη του Doger φαίνεται να βρισκόταν στη Ροδιακή Περαία[907]. Φαίνεται να είναι ο μόνος που χρησιμοποίησε τέσσερις διαφορετικούς τύπους σφραγίδων σε στρογγυλή μορφή, τόσο στις δικές του σφραγίδες όσο και στις επώνυμες σφραγίδες που τον επέβλεπαν καθ' όλη τη διάρκεια της δραστηριότητάς του. Οι τύποι αυτοί είναι, ο ρόδακας, ένας κύκλος με κεντρικό κομβίο, κοίλο κέντρο με κεντρικό κομβίο και απλή σφραγίδα χωρίς κομβίο[908]. Ενδεικτικό είναι ένα παράδειγμα από την περιοχή Hisarönü,[909] στα νοτιοδυτικά παράλια της Μ. Ασίας, που φέρει το ίδια σφράγισμα με αυτό του Shatby με το όνομα του Ρόδιου αγγειοπλάστη, ενώ στη δεύτερη λαβή φέρει ίδιο σφράγισμα με το όνομα του επώνυμου άρχοντα *Κλεώνυμου Ι*. Το όνομα του επωνύμου άρχοντα μαρτυρά την ελαφρώς προγενέστερη κατασκευή του αγγείου συγκριτικά με το παράδειγμα της Αλεξάνδρειας, καθώς χρονολογείται περί του 261-255 π.Χ.[910] Το υστερότερο

---

[903] Senol 2015 (Vol. 4), 237-8, «*Ἱεροτέλης-Φιλοκράτης*» (περ. 233-220 π.Χ., Περ. IIa).

[904] Senol 2015 (Vol. 4), 237-8, «*Ἱεροτέλης*» (περ. 265 - περ. 219 - περ. 211 π.Χ.)· Προγενέστερη χρονολόγηση για τη δραστηριότητα του *Ιεροτέλη* αναφέρει ο Roussan (Βλ. Roussan 2009, 111)· Επιπλέον, σύμφωνα με τον Empereur η δραστηριότητα του *Ιεροτέλη* μπορεί να χρονολογηθεί μεταξύ του 269-225 π.Χ. (Empereur 1990, 207)· Αντίθετη άποψη εκφράζει ο Doger, ο οποίος χρονολογεί τη δραστηριότητα του *Ιεροτέλη* περίπου στο διάστημα 275-225 π.Χ. (Doger 1997, 244)· Επιπρόσθετα, σχετικά με τη χρονολογική κατηγοριοποίηση των ροδιακών αμφορέων, βλ. Πανάγου 2010, 356 (& υποσημ. 985), σ. 357. Περίοδος I: τέλη 4ου / αρχές 3ου αι π.Χ. Περίοδος II: 240-205 π.Χ.. Αυτή η χρονολογική κατηγοριοποίηση έγινε από τη V. Grace στο έργο της «The Middle Stoa Dated by Amphora Stamps» (1985), ενώ στο «Revisions in Early Hellenistic Chronology», AthMitt 89, pp. 193-20, έχει γίνει διόρθωση του τέλους της περιόδου I και της έναρξης της περιόδου II από το 275 π.Χ. στο 240 π.Χ.).

[905] Doger 1997, 244· Senol 2015 (Vol. 4), 237-8, *Ἱεροτέλης* (περ. 265 - περ. 219 – περ. 211 π.Χ.).

[906] Doger 1997, 236· Αντιθέτως, η Senol σε πιο πρόσφατη δημοσίευσή της, αναφέρει μόλις 51 ονόματα επωνύμων αρχόντων που διετέλεσαν τη θητεία τους στη Ρόδο κατά το διάστημα της δραστηριότητας του *Ιεροτέλη* (Senol 2015 (Vol. 4), 237-8, «*Ἱεροτέλης*» (περ. 265 - περ. 219 - περ. 211 π.Χ.).

[907] Doger 1994, 195-218.

[908] Doger 1997, 244.

[909] Doger 1997, 235.

[910] Ακριβέστερη χρονολόγηση δίνει η Senol, που χρονολογεί τη συνεργασία των δύο προσώπων στα 263 π.Χ. περίπου (Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 229, 237, *Ἱεροτέλης-Κλεώνυμος Ι*)· Επιπλέον, ίδια είναι η χρονολόγηση σχετικά με τη θητεία του *Κλεωνύμου Ι* και τη συνεργασία του με τον αγγειοπλάστη

παράδειγμα σφράγισης που έχει εντοπιστεί έως τώρα από την έρευνα και αποδίδεται στον λόγω αγγειοπλάστη είναι αυτό που φέρει σφράγιση του επώνυμου άρχοντα της Ρόδου *Φιλωνίδα*· ενός άρχοντα του οποίου η θητεία χρονολογείται περί το 219-211 π.Χ.[911] και συνεργάστηκε με ακόμη έναν Ρόδιο αγγειοπλάστη το *Διονύσιο ΙΙ* (περ. 219-περ. 199 π.Χ.)[912]. Η δεύτερη σφραγίδα του ροδιακού αμφορέα από το Shatby φέρει το όνομα του επώνυμου άρχοντα *Φιλοκράτη*, ο οποίος βρισκόταν σε αυτό το αξίωμα περίπου από το 233-220 π.Χ.[913], οπότε και χρονολογείται ο εν λόγω αμφορέας. Ο *Φιλοκράτης*[914] επέβλεπε το έργο τόσο του *Ιεροτέλη* όσο και πέντε (5) ακόμη αγγειοπλαστών που φέρουν τα ονόματα *Ζήνων Ι*, *Θεύδωρος*, *Κρέων*, *Λυκόλας* και *Ξένων*. Γίνεται αντιληπτό ότι, η χρονολόγηση των εμπορικών αμφορέων που φέρουν σφράγιση γίνεται μα βάση την περίοδο της θητείας του εκάστοτε επωνύμου άρχοντα και όχι με βάση την περίοδο δράσης του αγγειοπλάστη καθώς, μπορεί να έχει συνεργαστεί με πολλούς άρχοντας σε μια μακρά περίοδο της δραστηριότητάς του.

Το επόμενο παράδειγμα του καταλόγου που φέρει σφράγιση κυκλικού σχήματος είναι το υπ' αριθμόν 176.ST.H.2 (εικ. 213). Έχει διασωθεί μόνο το σημείο της λαβής που φέρει την κυκλική σφραγίδα σαν να μαρτυρά τον τύπο και τη χρονολογία κατασκευής του αμφορέα χωρίς να χρειάζεται κάποιο επιπλέον στοιχείο η έρευνα για τη μελέτη του. Στη σφραγίδα είναι αποτυπωμένο το:

ἐπ' ἱερέως Τιμοκλείδα

Εὔφρωνα Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 227, 237, *Εὔφρων-Κλεώνυμος* (περ. 263 π.Χ., Περ. Ib). Συνεπώς, τα σφραγίσματα των εμπορικών αμφορέων της Ρόδου μαρτυρούν τη συνεργασία του επωνύμου άρχοντα *Κλεωνύμου Ι* μόνο με τους αγγειοπλάστες *Εὔφρωνα* και *Ἱεροτέλης* το έτος 263 π.Χ. περίπου.

[911] Senol 2015 (Vol. 4), 201, 208, 225, 229, 238, 242, *Φιλωνίδας* (περ. 219-περ. 199 π.Χ.).

[912] Senol 2015 (Vol. 4), 201, 225, 242, *Διονύσιος ΙΙ* (περ. 219-περ. 211-περ. 203-περ. 199 π.Χ.).

[913] Senol 2015 (Vol. 4), 201, 207, 227-9, 230, 237, 239-40, *Φιλοκράτης* (περ. 233-περ. 220 π.Χ.)· Επιπλέον, βλ. Jöhrens 2001, 405, αρ. 128. Finkielsztejn 2001, 191 (Περίοδος IIa). Πανάγου 2010 (ΔΔ), 188, κατ. 2, *Φιλοκράτης*· Grace 1953, 124, αρ. κατ. 169 (H. 302; N. 426) *Φιλοκράτης*).

[914] Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθώ σε μία ακόμη υστερότερη περίπτωση στην οποία ο Φιλοκράτης αναφέρεται ως αγγειοπλάστης από τη Ρόδο και όχι ως επώνυμος άρχοντας. Ενδεικτικά, βλ. Jöhrens 2001, 433 αν. 272. Finkielsztejn 2001, 133 (*Φιλοκράτης ΙΙ* – περίοδος V–VI)· Senol 2015 (Vol. 4), 211, 220, 234, 249, *Φιλοκράτης* (περ. 184 π.Χ.), του οποίου το έργο θα πρέπει να επέβλεπε μόνο ο επώνυμος άρχοντας *Τιμασαγόρα* δεδομένης της μικρής περιόδου της δραστηριότητάς του (σ. 200, 211, 249)· Ακόμη υστερότερος χρονολογικά αναφέρεται από τη Senol ένας αγγειοπλάστης με το όνομα *Φιλοκράτης ΙΙ*, ως μια περίπτωση σφράγισης από το Μουσείο της Αλεξάνδρειας, χωρίς ωστόσο να αναφέρεται στη μεταγενέστερη δημοσίευσή της το 2015. (Βλ. Senol 2003, εικ. 73, αρ. 73, *Φιλοκράτης ΙΙ* (περ. 146-108 π.Χ.) & πρβλ. Senol 2015)· Τέλος, κρίνεται χρήσιμο να αναφερθούν, σχετικά με τη συχνή χρήση του ονόματος *Φιλοκράτης* κατά την ελληνιστική περίοδο, ακόμη ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες αναφέρεται ένας επώνυμος ήρωας με καταγωγή από την Κνίδο και φέρει τον τίτλο *Φρούραρχος* (περ. 188 π.Χ.). Τα εν λόγω παραδείγματα εντοπίστηκαν κατά τις ανασκαφές στην Αθηναϊκή Αγορά (Ενδεικτικά, βλ. Grace 1934, 241, 163 («Επί Σωκράτευς Φρουράρχου Φιλοκράτευς»), 307 (*Φρούραρχος*, K 177-179)· Grace 1985, 15, 34 (*Φιλοκράτης* IV Aa Φ (MS).

γύρω από ένα ρόδο (τριαντάφυλλο) που βρίσκεται στη μέση και είναι το διακριτικό σύμβολο που ξεχωρίζει το ομώνυμο νησί της Ρόδου από τα υπόλοιπα κέντρα παραγωγής εμπορικών αμφορέων. Αρχικά, αξίζει να γίνει λόγος για την πρόθεση *ἐπ'* σε συνδυασμό με το *ἱερέως* που προσδιορίζει την ιδιότητα του *Τιμοκλείδα*. Περίπου στο β΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. έως και τις αρχές του 1ου αι. π.Χ. τα ροδιακά σφραγίσματα ενίοτε εμφανίζονται με την πρόθεση *επί* σε συνδυασμό με το *ἱερεύς* σε μια προσπάθεια υποδήλωσης του θρησκευτικού ρόλου που φέρει ο επώνυμος άρχοντας, εκτός από την υποχρέωσή του να την παραγωγή και το εμπόριο του νησιού[915]. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα παράλληλα των σφραγισμάτων που έχουν εντοπιστεί σε πολλά ελληνιστικά κέντρα της Μεσογείου, ο εν λόγω εμπορικός αμφορέας θα πρέπει με σχετική ασφάλεια να χρονολογηθεί στα 233-220 π.Χ.[916]· διάστημα κατά οποίο χρονολογείται και ο προηγούμενος αμφορέας. Σε έντονη ομοιότητα με το παράδειγμα του Shatby βρίσκεται ένα ενσφράγιστο δείγμα από το Ελληνο-Ρωμαϊκό Μουσείο της Αλεξάνδρειας[917], με τη μόνη διαφορά τους να έγκειται στη διαφορετική μορφή του ρόδου που φέρουν και οι δύο σφραγίδες στο μέσον. Πιο αναλυτικά, τα γράμματα έχουν αντίθετη φορά, από δεξιά προς τα αριστερά, ενώ το όνομα *Τιμοκλείδας* είναι γραμμένο με «ει». Έχουν αποκαλυφθεί ορισμένες ενσφράγιστες λαβές με το ίδιο όνομα, το οποίο εγγράφεται με «ι» και όχι με «ει» εξαιτίας του φαινομένου του *ιωτακισμού*, κάτι που ισχύει και για την πρώτη αλλά και για την τρίτη συλλαβή του ονόματος[918]. Επιπλέον, ο *Τιμοκλείδας* ως επώνυμος άρχων της Ρόδου κατά το διάστημα 233-220 π.Χ.[919] επέβλεψε το έργο και του προηγούμενου αγγειοπλάστη *Ιεροτέλη*[920] του οποίου είναι έργο το υπ' αριθμόν 166.AMP.H.1 του καταλόγου του Shatby. Ακόμη οι αγγειοπλάστες

---

915 Senol 2015 (Vol. 1), 20.

916 Senol 2015 (Vol. 4), 97-104, *Τιμοκλείδας* (περ. 233-220 π.Χ., Περ. IIa)· Σχετικά με διαφορετική χρονολόγηση για τη δράση του Τιμοκλείδα από την ίδια ερευνήτρια και με αφορμή μια ενσφράγιστη λαβή που εντοπίστηκε στο νεκρόπολη του Gabbari και έφερε το όνομά του, βλ. Senol 2001, 400-1, αρ. 6 & 407, εικ. 11.10-11

917 Senol 2015 (Vol. 4), 104, RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-022 (233-220 π.Χ.)· Επιπλέον, βλ. (www.amphoralex.org (RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-022)· (www.amphoralex.org (RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-025).

918 Senol 2015 (Vol. 4), 97 & 99, αρ. RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-003 & 100, αρ. RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-004 & 103, αρ. RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-018 & αρ. RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-021 (σε σφράγισμα τετράγωνου σχήματος).

919 Senol 2015 (Vol. 4), 200, 208, 229, 231-3, 238, 240-1, *Τιμοκλείδας* (περ. 233-220 π.Χ., Περ. IIa).

920 Senol 2015 (Vol. 4), 200, *Τιμοκλείδας-Ιεροτέλης* (περ. 233-220 π.Χ., Περ. IIa).

που δραστηριοποιήθηκαν κατά την περίοδο της θητείας φαίνεται να είναι ο *Θεύδωρος*[921], ο *Μένων Ι*[922], ο *Παυσανίας ΙΙ*[923] και *Σωτήριχος Ι*[924].

Το επόμενο παράδειγμα του καταλόγου με αριθμό 177.STP.H.3 (εικ. 214) που φέρει σφράγιση τετράγωνου σχήματος διασώζεται σε ελλιπή κατάσταση με το οριζόντιο στέλεχος της μίας λαβής αλλά και το αποτύπωμα της σφράγισης με δυσδιάκριτα γράμμα. Πιο συγκεκριμένα, το εν λόγω παράδειγμα βρίσκεται χρονολογικά στο μεταίχμιο μεταξύ ύστερου 3ου και αρχών του 2ου αι. π.Χ. αλλά και στα μέσα του 2ου αι. π.Χ. Το χρονολογικό αυτό δίλλημα έγκειται στην ελλιπή κατάσταση διατήρησης του δείγματος της σφράγισης με τις λέξεις που διακρίνονται να συμπληρώνουν μόνο το όνομα του επώνυμου άρχοντα μαζί με δύο ακόμη γράμματα χωρίς την πλήρη αναφορά της λέξης. Χαρακτηριστικά σώζεται σε διπλή σειρά το απόσπασμα:

[ἐ]πὶ Παυσανία

ΙΟ[925].

Ο *Παυσανίας*[926] δεν είναι άλλος από τον επώνυμο άρχοντα της Ρόδο κατά την περίοδο της κατασκευής του αμφορέα ενώ, το σωζόμενο *ΙΟ* θα πρέπει να προέρχεται από κάποιον μήνα που θα μαρτυρούσε μια ασφαλέστερη χρονολόγηση. Περίπου στα μέσα του 3ου αι. π.Χ., με επικρατέστερο το έτος 240 π.Χ. και εξής, αρχίζουν τα εργαστήρια της Ρόδου να σφραγίζουν τους εμπορικούς αμφορείς τους με το όνομα του

---

[921] Η δραστηριότητα του αγγειοπλάστη *Θεύδωρου* θα πρέπει να χρονολογηθεί στο διάστημα 233-199 π.Χ. μέσα στο οποίο το έργο του επέβλεπε περίπου ένα σύνολο 29 επωνύμων αρχόντων (Senol 2015 (Vol. 4), 228, 240, *Θεύδωρος* (περ. 233-220 π.Χ.).

[922] Ο *Μένων Ι* δραστηριοποιήθηκε κατά την περίοδο του 233-191 π.Χ. περίπου κατά το οποίο διετέλεσαν 12 επώνυμοι άρχοντες της Ρόδου (Senol 2015 (Vol. 4), 231, 245, *Μένων Ι* (περ. 233-191 π.Χ.).

[923] Ο *Παυσανίας ΙΙ* ήταν Ρόδιος αγγειοπλάστης της περιόδου 233-220 π.Χ., στην οποία υπήρξαν 7 επώνυμοι άρχοντες (Senol 2015 (Vol. 4), 190, 195, 197, 207, 208, 241, *Παυσανίας ΙΙ* (περ. 233-220 π.Χ.).

[924] Ο *Σωτήριχος Ι* φαίνεται από τις ενσφράγιστες μαρτυρίες ότι δραστηριοποιήθηκε μόνο κατά το διάστημα που επώνυμος άρχων της Ρόδου ήταν ο Τιμοκλείδας (Senol 2015 (Vol. 4), 241, *Σωτήριχος Ι* (περ. 233-220 π.Χ.).

[925] Κρίνεται απαραίτητο να γίνει μια αναφορά στο ελλιπές φωτογραφικό υλικό των σχετικών αντικειμένων και την εμφάνιση της ίδιας εικόνας (λαβή ροδιακού εμπορικού αμφορέα με τετράγωνο σφράγισμα, δύο σειρές λέξεων και το σύμβολο του ήλιου στα δεξιά) τόσο στον αριθμό καταλόγου 177.STP.H.3, όσο και στο 180.STP.H.6. Ωστόσο, το σύμβολο του ήλιου δεν θα αναφερθεί στο παρόν κείμενο καθώς δεν επιβεβαιώνεται από τον επιπρόσθετο κατάλογο που περιείχε τις περιγραφές μόνον των επιγραφικών μαρτυριών του Υπογείου Α του Shatby (βωμίσκος με επιγραφή και ενσφράγιστες λαβές αμφορέων) που είχε στη διάθεσή του ο καθηγητής και επόπτης του εν λόγω εγχειρήματος κος. Ν. Δημάκης.

[926] Με το όνομα *Παυσανίας* μαρτυρείται και ένας κατασκευαστής-παραγωγός των ροδιακών εμπορικών αμφορέων. Ενδεικτικά, βλ. Finkielsztejn 2001, 76 (Περίοδος Ι-ΙΙ), 68, υποσημ. 30 (Περίοδος ΙΙ-ΙΙΙa), 76, υποσημ. 55 (Περίοδος ΙΙΙ-ΙV).

αγγειοπλάστη ή του επωνύμου άρχοντα συνοδευόμενο από το όνομα ενός μήνα του δωρικού ημερολογιακού συστήματος. Η εφαρμογή αυτή ήταν μοναδική για τη Ρόδο και δεν είναι γνωστό ότι κανένα άλλο κέντρο παραγωγής χρησιμοποιούσε ονόματα μηνών στις σφραγίδες των αμφορέων του. Το όνομα του μήνα που εμφανιζόταν στη σφραγίδα λειτουργούσε, πιθανώς, ως ένδειξη της περιόδου/χρόνου κατά τον οποίο ο αμφορέας γέμιζε με κρασί, Με άλλα λόγια, ήταν ο ίδιος ο μήνας κατά τον οποίο το κρασί χυνόταν από έναν πίθο στον αμφορέα σε ένα συγκεκριμένο έτος που υποδεικνυόταν μέσω του ονόματος του επωνύμου άρχοντα[927]. Επιπρόσθετα, το όνομα *Παυσανίας* εντοπίζεται σε ένα μεγάλο πλήθος των ροδιακών σφραγισμάτων δημιουργώντας μια σύγχυση στη χρονολόγηση του αμφορέα του Shatby. Ειδικότερα, οι ροδιακοί αμφορείς έχουν αποκαλύψει τρεις επώνυμους άρχοντες με το όνομα *Παυσανίας*[928], με τον πρώτο να χρονολογείται περί το 233-220 π.Χ.[929], ο οποίος ωστόσο, δεν εμφανίζεται σε κανένα σφράγισμα συνοδευόμενος από κάποιο μήνα του έτους[930]. Οι επικρατέστερες χρονολογίες κατασκευής του αμφορέα 177.STP.H.3 είναι εκείνες στις οποίες ο άρχων της Ρόδου ήταν ο *Παυσανίας II* ή ο *Παυσανίας III*, όπως αναφέρονται στη βιβλιογραφία για τη διευκόλυνση της έρευνας. Ο *Παυσανίας II* διετέλεσε τη θητεία του από το από το 203-199 π.Χ. περίπου, ενώ στην πλειονότητά του εμφανίζεται με το όνομα κάποιου μήνα εκτός, από τους μήνες *Βαρδόμιος* και *Πάναμος δεύτερος*[931]. Επέβλεψε το έργο συνόλου επτά (7) αγγειοπλαστών[932] που

[927] Senol 2015 (Vol. 1), 19.

[928] Παλαιότερες έρευνες υποστηρίζουν ότι, ο επώνυμος άρχοντας, *Παυσανίας I*, μπορεί αν χρονολογηθεί με ασφάλεια στην ομάδα Β΄ του Thompson των ελληνιστικών σφραγισμάτων της Αθηναϊκής Αγοράς, δηλαδή περίπου στο α΄ τέταρτο του 3ου αι. π.Χ. (Thompson 1934, 330-345). Αντίθετη άποψη σχετικά με τη χρονολόγηση αυτή υπάρχει από την Grace που χρονολογεί ένα σφράγισμα του *Παυσανία I* περί το 240 π.Χ., έτος κατά το οποίο εμφανίζεται στα σφραγίσματα ο μήνας *Βαρδόμιος* (Grace 1963, 323, εικ. 1, σ. 325). Ο *Παυσανίας II*, μπορεί να χρονολογηθεί στα τέλη του 3ου αι. π.Χ. Ο *Παυσανίας III* με μεγάλη παραγωγή εμπορικών αμφορέων, τουλάχιστον βάσει των δειγμάτων που έχουν διασωθεί, χρονολογείται στο α΄ μισό του 2ου αι. π.Χ. (Βλ. Roussan 2009, 133, υποσημ. 639). Σχετικά, βλ. Roussan 2009, 133· Επιπρόσθετα, σχετικά με τη χρονολόγηση του *Παυσανία I*, *II* και *III*, βλ. Ariel 2017, 33, αρ. 31.

[929] Senol 2015 (Vol. 3), 183.

[930] Σε αυτόν τον κανόνα, εξαίρεση αποτελεί ένα παράδειγμα από την Αλεξάνδρεια που αποκαλύπτει σε σφράγισμα το όνομα του *Παυσανία* αναγραφόμενο με το μήνα *Σμινθίο* το δωδέκατο μήνα του έτους που διέθετε το δωρικό ημερολόγιο (Senol 2015 (Vol. 3), 183)· Επιπλέον, ενσφράγιστη λαβή από το βόρειο Σινά έχει αποκαλύψει τη συνύπαρξη του *Παυσανία I* με το μήνα *Πάναμο* (Ariel 2017, 33, αρ. 34, εικ. 7 αρ. 5) και *Σμινθίο* (Ariel 2017, 34, αρ. 34, εικ. 7 αρ. 12).

[931] Senol 2015 (Vol. 3), 190.

[932] Senol 2015 (Vol. 4), 198.

έφεραν τα ονόματα *Αγησίλας*[933], *Αγοράναξ*[934], *Αναξίλας*[935], *Δαμοκράτης Ι*[936], *Διονύσιος ΙΙ*[937], *Θεύδωρος*[938] και *Κλεισιμβροτίδας*[939]. Οι μήνες που θα μπορούσε να είχε κατασκευαστεί ο εν λόγω αμφορέας έχοντας αποτυπωθεί με τετράγωνη σφράγιση και με δεδομένη την ύπαρξη του συνόλου *[ἐ]πὶ Παυσανία…ΙΟ*, θα μπορούσαν να είναι οι μήνες Αγριάνιος[940], Αρταμίτιος[941], Βαρδόμιος[942], Δάλιος[943], Θεσμοφόριος[944], Θευδαίσιος[945], Καρνείος[946], Σμινθίος[947] και Υανκίνθιος[948]. Παραδείγματα τέτοιου είδους σφραγισμάτων έχουν εντοπιστεί κατά δεκάδες στα ελληνιστικά στρώματα της Αλεξάνδρειας και κατά πολύ περισσότερα στα ελληνιστικά σύνολα της υπόλοιπης Μεσογείου. Στο πλαίσιο της υπόθεσης σχετικά με μια υστερότερη χρονολόγηση του αμφορέα του Shatby, οι μαρτυρίες των σφραγισμάτων της Ρόδου προσδιορίζουν τη

---

933 Ο αγγειοπλάστης *Αγησίλας* δραστηριοποιήθηκε από το 203-190 π.Χ. περίπου και το έργο του επέβλεψαν οι επτά (7) επώνυμοι άρχοντες εκείνης της περιόδου. (Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 194-6, 200, 210, 243).

934 Ο αγγειοπλάστης *Αγοράναξ* δραστηριοποιήθηκε για πάνω από 40 χρόνια (περ. 209-περ. 162 π.Χ.) το έργο του οποίου επέβλεψαν πάνω περίπου 41 επώνυμοι άρχοντες (Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 243-4).

935 Η δραστηριότητα του *Αναξίλα* χρονολογείται με βάση τις ενσφράγιστες λαβές των αμφορέων της Ρόδου περί το 233-199 π.Χ. και στην περίπτωση που ο αμφορέας του Shatby έχει κατασκευαστεί στο εργαστήριό του θα πρέπει να ανήκει στα ύστερα έργα του (Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 187, 194, 198, 207-8, 210, 239).

936 Ο *Δαμοκράτης Ι* έδρασε από τον ύστερο 3ο έως και τα μέσα του 2ου αι. π.Χ. (περ. 203-167-5 π.Χ.) με ένα σύνολο 19 επωνύμων αρχόντων να έχει επιβλέψει το έργο του (Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 188, 191, 193, 196, 219, 221, 225, 236, 244, 255, 260).

937 Ο Διονύσιος ΙΙ φαίνεται να δραστηριοποιήθηκε το διάστημα 219-199 π.Χ. περίπου με τον Παυσανία ΙΙ να είναι ένας από τους 13 επώνυμους άρχοντες που επέβλεψαν το έργο του (Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 191, 194-5, 197-9, 201, 208-10, 225, 242).

938 Ariel 1988, 32-5, πίν. 8B, C, D, εικ. 1.

939 Ο *Κλεισιμβροτίδας* φαίνεται να δραστηριοποιήθηκε από το 203-195 π.Χ. περίπου με τρεις επώνυμους άρχοντες να έχουν επιβλέψει το έργο του (*Θευφάνης ΙΙ*, *Παυσανίας ΙΙ* και *Σώδαμος*) (Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 195, 198-9, 210, 230, 245).

940 Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ-001). Επιπλέον, σχετικά με το εν λόγω παράδειγμα, βλ. Grace 1934, 224, αρ. 36· amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ-002). Επιπλέον, σχετικά με το εν λόγω παράδειγμα, βλ. Suto 2005, 57, αρ, 62· amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ-003).

941 Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΑΡΤΑΜΙΤΙΟΣ-001/2).

942 Senol 2015 (Vol. 3), 190.

943 Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΔΑΛΙΟΣ-001/2)· Επιπλέον, σχετικά με το παράδειγμα: RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΔΑΛΙΟΣ-003, βλ. Suto 2005, 61, αρ, 70-71· amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΔΑΛΙΟΣ-004/5/6/8/10).

944 Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΣ-002/3)· amphoralex.org. Επιπλέον, σχετικά με το παράδειγμα: RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΣ-003, βλ. Brugnone 1986, 33, αρ. 46 & Delattre 1899, 267, αρ. 19.

945 Αν και το όνομα του μήνα *Θευδαισίου* εμπεριέχει το σύνολο *ΙΟ* και θα μπορούσε να συμπληρώνει τις πιθανότητες για την αποκρυπτογράφηση του σφραγίσματος του Shatby εντούτοις, η έρευνα δεν έχει εντοπίσει μέχρι στιγμής κάποιο παράδειγμα που συνδυάζει τον εν λόγω μήνα με το όνομα του επώνυμου άρχοντα *Παυσανία ΙΙ*.

946 Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΚΑΡΝΕΙΟΣ-001).

947 Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΣΜΙΝΘΙΟΣ-001/2/5)· Επιπλέον, μία ενσφράγιστη λαβή που έχει βρεθεί εκτός Αλεξάνδρειας και συγκεκριμένα στο βόρειο Σινά έχει αποκαλύψει το όνομα του *Παυσανία ΙΙ* να συνοδεύεται από το μήνα *Σμινθίο* (Ariel 2017, 34, αρ. 34, εικ. 7 αρ. 12).

948 Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΥΑΚΙΝΘΙΟΣ-001).

δραστηριότητα του *Παυσανία III*[949] περίπου στα μέσα του 2ου αι. π.Χ. και πιο συγκεκριμένα περί τα 152 π.Χ.[950] Σε αυτό το μικρό διάστημα της θητείας του ως επώνυμος άρχων της Ρόδου υπολογίζεται ότι, επέβλεψε το έργο δεκατριών (13) αγγειοπλαστών *(Αριστοκλής II*[951]*, Επικράτης II*[952]*, Ηφαστίων*[953]*, Θεύμναστος*[954]*, Ιέρων*[955]*, Ίμας*[956]*, Ιπποκράτης*[957]*, Μαρσύας*[958]*, Μενεσθεύς*[959]*, Νικίας Ι*[960]*, Νύσιος*[961]*, Ονασίοικος*[962] *και Τιμώ II*[963]*)*[964]. Παράλληλα ροδιακών σφραγισμάτων που χρονολογούνται στο διάστημα της θητείας του *Παυσανία III* συνοδευόμενες από το όνομα του μήνα που γέμιζε ο αμφορέας με κρασί εντοπίζονται κατά κόρον στην πτολεμαϊκή Αλεξάνδρεια. Το σφράγισμα του Shatby θα μπορούσε να περιλαμβάνει του ίδιους μήνες που αναφέρθηκαν παραπάνω αυτή τη φορά όμως με υστερότερη

[949] SEG 28, 1537, αρ. 22· Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί αναφέρεται ένα πρόσωπο με το ίδιο όνομα ως επώνυμος άρχων της Κνίδου (Grace 1985, 34).
[950] Senol 2015 (Vol. 3), 205.
[951] Ο *Αριστοκλής II* υπολογίζεται ότι δραστηριοποιήθηκε από το 180/178-122 π.Χ. περίπου, ένα διάστημα σχεδόν 60 χρόνων, το έργο του οποίου επέβλεψε ο *Παυσανίας III* περί τα μέσα του αιώνα (περ. 152 π.Χ.) (Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 198, 200, 213, 250)· Επιπρόσθετα, τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα από τη Ρόδο έχει εντοπιστεί στη νεκρόπολη του Gabbari, με κυκλικό σφράγισμα και ρόδο στο μέσον και περιμετρικά το όνομα *Αριστοκλεύς*. Η χρονολόγηση του αμφορέα υπολογίζεται στο διάστημα 182-150 π.Χ. Επισημαίνεται ότι ο Αριστοκλής ΙΙ ήταν αγγειοπλάστης τόσο της Ρόδο όσο και της Κνίδου (Senol 2001, 399, αρ. 2 & 407, εικ. 11.3-4)
[952] Grace, Savvatianou-Petropoulakou 1970, 304-5, αρ. Ε12.
[953] Grace, Savvatianou-Petropoulakou 1970, p. 304-305, αρ. Ε 12· Empereur, Guimier-Sorbets 1986, 130· Nicolaou, Empereur 1986, 522, εικ. 6, αρ. 7.
[954] Ο *Θεύμναστος* έδρασε από το 152-145 π.Χ. περίπου και το έργο του επέβλεψε ο *Παυσανίας III* (Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 188, 192-3, 198-200, 214-15, 228, 254).
[955] Ο αγγειοπλάστης Ιέρων φαίνεται ότι δραστηριοποιήθηκε από το 154-142/1 π.Χ. περίπου με τον Παυσανία ΙΙΙ να είναι ένας από τους 8 επώνυμους άρχοντες της Ρόδου που επέβλεψαν το έργο του (Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 189, 192, 198-200, 214-5, 229, 253).
[956] Δραστηριοποιήθηκε από το 159-146 π.Χ. περίπου (Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 253)· Επιπλέον, βλ. Grace, Savvatianou-Petropoulakou 1970, 304-5, αρ. Ε 12· Empereur, Guimier-Sorbets 1986, 130.
[957] Φαίνεται να δραστηριοποιήθηκε για ένα διάστημα περίπου 60 ετών, από το 186-122 π.Χ. περίπου, κατά το οποίο διετέλεσαν 20 επώνυμοι άρχοντες τη θητεία τους (Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 187-94, 194-5, 198-200, 211-17, 229, 248)
[958] Δραστηριοποιήθηκε κατά το διάστημα 186-151 π.Χ. (Senol 2015 (Vol. 4), 248-9)· Επιπλέον, βλ. Finkitisztein 2001, 109· Ενδεικτικό, είναι το παράδειγμα ενσφράγιστης λαβής που φέρει το όνομά του που αποκαλύφθηκε στη νεκρόπολη του Gabbari και χρονολογείται στο διάστημα 210-175 π.Χ. (Βλ. Senol 2001, 403, αρ. 11 & 408 εικ. 11.16)
[959] Έδρασε περί το 159-152 π.Χ., ταυτόχρονα με τη θητεία των επώνυμων αρχόντων Δαμαίνετου, Τιμούρροδου και Παυσανία ΙΙΙ (Senol 2015 (Vol. 4), 192, 198, 201, 213-4, 230, 253)· Επιπλέον, βλ. Birckmann 1907, 23.
[960] Δραστηριοποιήθηκε περί τα μέσα του 2ου αι. π.Χ. (περ. 152 π.Χ.) ταυτόχρονα με τη θητεία που διετέλεσε το *Παυσανίας III* (Senol 2015 (Vol. 4), 188, 214)· Επιπλέον, Finkitisztein 2004, 282.
[961] Η δράση του χρονολογείται το διάστημα 169/67-138 π.Χ. (Senol 2015 (Vol. 4), 252)· Επιπλέον, βλ. Grace, Savvatianou-Petropoulakou 1970, 304-305, αρ. Ε 12· Empereur, Guimier-Sorbets 1986, 130.
[962] Η δράση του μέσα από τα δείγματα των ροδιακών εμπορικών αμφορέων χρονολογείται από το 159-152 π.Χ. (Senol 2015 (Vol. 4), 190, 192, 198, 200, 213-4, 232, 253).
[963] Lunp 2011, 284· Zascev 2005, 263.
[964] Senol 2015 (Vol. 4), 198.

χρονολόγηση (Αγριάνιος[965], Αρταμίτιος[966], Βαρδόμιος[967], Δάλιος[968], Θεσμοφόριος[969], Θευδαίσιος[970], Καρνείος[971], Σμινθίος[972], Υανκίνθιος[973]). Όσον αφορά την Αλεξάνδρεια, ο όγκος των διαθέσιμων σφραγισμάτων κατά την περίοδο τη θητείας του *Παυσανία III*, εύλογα συμπεραίνεται ότι είναι, σαφώς πολύ μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο αριθμό των σφραγισμάτων που καταλογίζονται στον *Παυσανία II*. Ωστόσο, η παρατήρηση αυτή δεν θα πρέπει αν υποδεικνύει τη χρονολόγηση του σφραγίσματος του Υπογείου Α περί το 209-109 π.Χ. (*Παυσανίας II*) ή περί το 152-146 π.Χ. (*Παυσανίας III*) αλλά, οφείλει να δημιουργήσει ερωτήματα σχετικά με την έκρηξη της αγοραστικής προτίμησης των Αλεξανδρινών κατά τον ύστερο 3ο-αρχές του 2ου αι. π.Χ. και την αντίστοιχη μείωση του ενδιαφέροντός τους περί τα μέσα του 2ου αι. π.Χ.

Ένα ακόμη παράδειγμα που έρχεται να πιστοποιήσει την το έντονο αγοραστικό ενδιαφέρον του αλεξανδρινού πληθυσμού προς το ροδιακό κρασί κατά τα τελευταία χρόνια του 3ου αι. π.Χ., φέρει αριθμό καταλόγου 178.STP.H.4 (εικ. 215). Αποτελείται από το άνω τμήμα της μιας εκ των δύο κάθετων λαβών του εμπορικού αμφορέα και φέρει σφράγιση τετράγωνου σχήματος. Στο εσωτερικό του τετραγώνου φέρει ακόμη ένα ορθογώνιο πλαίσιο εντός του οποίου αναγράφεται σε διπλή σειρά το:

ἐπὶ Ἀστ-

υμη(δευς)

συνοδευόμενο με το κεφάλι του θεού Ήλιου στα αριστερά του πλαισίου, υποδηλώνοντας τον προστάτη θεό της Ρόδου. Αναλυτικότερα, με το όνομα *Αστυμήδης* φαίνεται να υπάρχουν τρεις (3) επώνυμοι άρχοντες της Ρόδου[974] με τον πρώτο (*Αστυμήδης Ι*) να χρονολογείται περί τα τέλη του 3ου αι. π.Χ.[975], τον δεύτερο (*Αστυμήδης*

---

[965] Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ03-ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ-001/3/7/8/9/10/13/14/15/16/17/18/19/20).
[966] Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ03-ΑΡΤΑΜΙΤΙΟΣ-001/2/4/5/6/7/10/13/14/15/17/18/19).
[967] Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ03-ΒΑΡΔΟΜΙΟΣ-001/2/4/5/6/8/9).
[968]Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ03-ΔΑΛΙΟΣ-001/2/4/5/6/9/10/14/16/17/18/20/21).
[969] Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 03-ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΣ-001/3/4/5/7/8/10/11/12).
[970] Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 03-ΘΕΥΔΑΙΣΙΟΣ-001/2/4).
[971] Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 03-ΚΑΡΝΕΙΟΣ-001/2/6).
[972] Ενδεικτικά, βλ. amphoralex.org (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 03-ΣΜΙΝΘΙΟΣ-001/2/5/6/7/8/9/10/11/12/13/14)
[973]Ενδεικτικά, βλ. amphoralex. (RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ03-ΥΑΚΙΝΘΙΟΣ-002/3/4/5/10/11/12/13/14/17/18/19/22/23).
[974] Ενδεικτικά, βλ. Grace 1974, 195· Jöhrens 2001, 386 αρ. 36· Finkielsztejn 2001, 191 (*Αστυμήδης Ι* – Περίοδος IIc), 195 (*Αστυμήδης ΙΙ* – περίοδος Va), 162 (*Αστυμήδης ΙΙΙ* – περίοδος VIIa).
[975] Βλ. παρακάτω.

ΙΙ) στα μέσα περίπου του 2ου αι. π.Χ. (περ. 144 π.Χ.)[976] και τον τρίτο (*Αστυμήδης ΙΙΙ*) να χρονολογείται με βάσει τα σφραγίσματα των εμπορικών αμφορέων περί το 85-40 π.Χ.[977] Δεδομένων των χαρακτηριστικών που καταλογίζει η έρευνα στον εκάστοτε επώνυμο άρχοντας με αυτό το όνομα, κρίνεται εύλογο να θεωρηθεί ότι, η ενσφράγιστη λαβή του αμφορέα του Shatby χρονολογείται στην περίοδο της θητείας του *Αστυμήδη Ι*. Το στοιχείο που τον διακρίνει από τους μεταγενέστερους είναι η εμφάνιση της κεφαλής τους θεού Ήλιου στο αριστερό τμήμα της σφραγίδας καθώς, οι σφραγίδες που πιστοποιούνται στον *Αστυμήδη ΙΙ*[978] και *ΙΙΙ*[979] δεν φαίνεται να φέρουν αυτό το χαρακτηριστικό. Ειδικότερα, ο *Αστυμήδης Ι,* σύμφωνα με την έρευνα, διετέλεσε τη θητεία του ως επώνυμος άρχοντας της Ρόδου, από το 209-199 π.Χ. περίπου[980]. Η πιο πρόσφατη έρευνα της Cankardeş-Şenol έχει καταφέρει να προσδιορίσει με μεγαλύτερη ακρίβεια τη χρονική διάρκεια της θητείας του και να την περιορίσει σε ένα έτος, περίπου το 204 π.Χ. Επίσης αξίζει αν σημειωθεί ότι, το όνομά του συνοδευόταν από την πλειονότητα των μηνών του ροδιακού ημερολογίου εκτός από τους μήνες *Βαρδόμιος*, *Διόσθυος*, *Θαυδαίσιος* και *Πάναμος δεύτερος*[981]. Ο εν λόγω άρχοντας επέβλεψε το έργο τεσσάρων (4) αγγειοπλαστών που φέρουν τα ονόματα *Αγοράναξ*, *Διονύσιος ΙΙ*, *Δίσκος Ι*[982] και *Θεύδωρος*.[983] Τέλος, τα παραδείγματα των σφραγισμάτων που προέρχονται από τα πτολεμαϊκά στρώματα της Αλεξάνδρειας αποδεικνύουν ότι, τα σφραγίσματα του *Αστυμήδη Ι* ήταν ενίοτε κυκλικά με το χαρακτηριστικό ρόδο στο μέσον τους και το όνομά του περιμετρικά[984]. Ωστόσο, τα παράλληλα που πιστοποιούν

---

[976] Senol 2015 (Vol. 1), 581· Επιπλέον, ενσφράγιστη λαβή που χρονολογείται στο έτος 144 π.Χ. περίπου και καταλογίζεται στον *Αστυμήδη ΙΙ* έχει αποκαλυφθεί στο Tel-Kedesh, στην άνω Γαλιλαία του Ισραήλ, ανάμεσα σε ένα corpus 2.048 λαβών που μελέτησε η Ariel (Ariel 2019, 3, 17-8)· Επιπρόσθετα, μία ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα από τη Ρόδο έχει εντοπιστεί στη νεκρόπολη του Gabbari με την επιγραφή «Επί Αστυμήδευς Αγριανίου» με τη χρονολόγησή της να υπολογίζεται περί το 150 π.Χ. (Senol 2001, 399, αρ. 3 & 407, εικ. 11.5).

[977] Senol 2015 (Vol. 1), 593.

[978] Senol 2015 (Vol. 1), 581-92.

[979] Senol 2015 (Vol. 1), 593.

[980] amphoralex.org (Περίοδος IIc (περ. 209-περ. 199 π.Χ.)· Επιπρόσθετα, η Rotroff έχει χρονολογήσει τη διάρκεια της θητείας του *Αστυμήδη Ι* περίπου στο 214 π.Χ. Rotroff 1980, 100) ενώ, Η Grace από το 204 έως το 205 π.Χ. (Grace 1952, 529).

[981] Senol 2015 (Vol. 1), 570· Ωστόσο, έχει αποκαλυφθεί ένα παράδειγμα με το όνομα του μήνα *Βαρδόμιο*.

[982] Ο αγγειοπλάστης *Δίσκος Ι* θα πρέπει να δραστηριοποιήθηκε κατά το διάστημα 219-204 π.Χ. περίπου, με τον *Αστυμήδη Ι* να επιβλέπει, πιθανόν, τα πιο όψιμα έργα του (Βλ. Senol 2015 (Vol. 4), 197-8, 209, 226, 242).

[983] Senol 2015 (Vol. 4), 209· Επιπλέον, έχει εντοπιστεί ένα παράδειγμα ενσφράγιστης λαβής με τον αγγειοπλάστη να φέρει το όνομα *Νίκαγις* και τη χρονολόγησή του να υπολογίζεται στο έτος 204 π.Χ., την περίοδο της θητείας του *Αστυμήδη Ι*. Ωστόσο, δεν αναφέρεται από τη Cankardeş-Şenol ως ένας από τους παραγωγούς που επέβλεψε ο εν λόγω επώνυμος άρχοντας (Βλ. Ariel 2017, 32, αρ. 26).

[984] amphoralex.org (RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-004· RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-013/14/18/19/24· RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-ΑΓΡΙΑΝΟΣ-003· RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-ΑΡΤΑΜΙΤΙΟΣ-001· RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-ΒΑΡΔΟΜΙΟΣ-002· RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΣ-002· RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-ΠΑΝΑΜΟΣ-

την ακριβή χρονολόγηση της ενσφράγιστης λαβής του αμφορέα του Shatby, φέρουν το πλαίσιο σε συνδυασμό με το πρόσωπο του θεού Ήλιου[985] και εμπλουτίζονται σπανίως με ορισμένα κυκλικά στίγματα περιμετρικά του πλαισίου[986].

Το θραύσμα της ενσφράγιστης λαβής που φέρει αριθμό καταλόγου 180.STP.H.6 (εικ. 216)[987] είναι το μοναδικό παράδειγμα από το Υπόγειο Α που αναγράφει σε συνδυασμό με το ροδιακό μήνα που γέμισε ο αμφορέας με κρασί, το όνομα του κατασκευαστή και όχι του επιβλέποντα επώνυμου άρχοντα της περιόδου. Συγκεκριμένα, φέρει την επιγραφή:

Βαδρομίου

Ἱεροκλῆς

Η μήνας *Βαρδόμιος* είναι ο τρίτος στη σειρά του ροδιακού ημερολογιακού συστήματος και θα πρέπει να τονιστεί ότι, με τις ανασκαφικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί έως τώρα, φαίνεται να είναι το μοναδικό σφράγισμα με το συγκεκριμένο ζεύγος ονομάτων. Το όνομα *Ιεροκλής* είναι του ανθρώπου που κατασκεύασε ή/και είχε το εργαστήριο παραγωγής των εμπορικών αμφορέων ή ακόμη και τον αμπελώνα από τον οποίο προερχόταν το κρασί. Με το όνομα *Ιεροκλής ΙΙ*, εμφανίζεται στον κατάλογο των σφραγισμάτων της Ρόδου από την Αλεξάνδρεια[988], ένας παραγωγός εμπορικών αμφορέων που έδρασε από το 124 έως το 88/86 π.Χ. περίπου[989]. Το έργο του ήταν υπό την εποπτεία των σύγχρονων επωνύμων αρχόντων που έφεραν τα ονόματα *Τιμαγόρας*

001· RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-ΠΑΝΑΜΟΣ-003· RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-ΣΜΙΝΘΙΟΣ-002· RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-ΥΑΚΙΝΘΙΟΣ-002).

[985] amphoralex.org (RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-002/7/10· RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-016 (πιθανότατα αποτελεί ένα ακόμη ακριβές παράλληλο του σφραγίσματος του Shatby καθώς φέρει το εσωτερικό τετράγωνο πλαίσιο και θα πρέπει να έφερε και το πρόσωπο του θεού Ήλιου στα αριστερό τμήμα που δεν έχει διασωθεί).

[986] amphoralex.org (RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-011 & Nachtergael 1978, 48, εικ. 20, αρ. 20· RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-008· RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-009).

[987] Κρίνεται απαραίτητο να σημειωθεί η ομοιότητα των διαθέσιμων εικόνων για τις ενσφράγιστες λαβές με αριθμό 177.STP.H.3 και 180.STP.H.6 στις εικόνες 213 και 215 αντίστοιχα. Τα εν λόγω θραύσματα θα συζητηθούν με βάση τις πληροφορίες του καταλόγου που έχει συνταχθεί από την ερευνητική ομάδα του Shatby.

[988] Εντούτοις, η Grace με βάσει ορισμένα δείγματα εμπορικών αμφορέων που εντοπίστηκαν στη Μέση Στοά της Αθηναϊκής Αγοράς, παραθέτει έναν επώνυμο άρχοντα από την Κνίδο, με το όνομα *Ιεροκλής V*, και τον τοποθετεί χρονολογικά πριν το 110 π.Χ. (Grace 1985, 37). Σε παλαιότερη δημοσίευσή της υπολόγιζε τη δράση του στον 3ο αι. π.Χ. (Grace 1956, 156, αρ. 145)· Επιπρόσθετα, βλ. Πανάγου 2010 (ΔΔ), 216 (α΄ τόμ.) & 131, 141 (β΄ τόμ.)· Επιπλέον, ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα από τη Ρόδο με το όνομα του Ιεροκλή ΙΙ έχει βρεθεί και στη νεκρόπολη του Gabbari (Βλ. Senol 2001, 400, αρ. 5 & 407, εικ. 11.7-9)

[989] Διαφορετική χρονολόγηση εμφανίζει το Γαλλικό Ερευνητικό Κέντρο («Le Centre Alexandrin d'Étude des Amphores») που ασχολείται με τους εμπορικούς αμφορείς της Αλεξάνδρειας. Τοποθετεί τη δράση του *Ιεροκλή ΙΙ* μεταξύ του 145-88/86 π.Χ. (Βλ. amphoralex.org (RF-ΙΕΡΟΚΛΗΣ 02).

I[990], *Σωκράτης*, *Τιμοκλής II*, *Φαινίλας* και *Εχέβουλος*[991]. Επιπλέον, με το ίδιο όνομα εμφανίζεται σε ένα σφράγισμα ροδιακού αμφορέα από την Αλεξάνδρεια ένας επώνυμος άρχοντας της Ρόδου, η θητεία του οποίου θα πρέπει να χρονολογείται στο διάστημα 85-40 π.Χ. περίπου[992]. Σύμφωνα με τη Cankardeş-Şenol επέβλεψε δύο (2) αγγειοπλαστών που φέρουν τα ονόματα, *Δω (/ Δώρος II (?)*[993] και *Κληνώ*[994]. Εντούτοις, ο παραγωγός που θα πρέπει να κατασκεύασε τον αμφορέα, η λαβή του οποίου βρέθηκε στο Υπόγειο Α του Shatby, φαίνεται να είναι αρκετά προγενέστερος. Ο λόγος για τον παραγωγό-αγγειοπλάστη *Ιεροκλή*, ο οποίος στη βάση δεδομένων του Γαλλικού Κέντρου Αλεξανδρινών Σπουδών (*Centre d'Études Alexandrines*)[995], εμφανίζεται να δραστηριοποιείται κατά το διάστημα μεταξύ της II και II χρονολογικής περιόδου, δηλαδή περί το 234-161 π.Χ.[996] Στο όνομά του καταλογίζεται πλήθος ενσφράγιστων λαβών των πτολεμαϊκών στρωμάτων της Αλεξάνδρειας τόσο με τη συνοδεία των ροδιακών συμβόλων (π.χ. ήλιος), όσο και με τα ονόματα των μηνών. Πιο συγκεκριμένα, προτείνεται η άποψη ότι ο αμφορέας του Shatby θα πρέπει να κατασκευάστηκε μεταξύ του β΄ μισού του 3ου και του α΄ μισού του 2ου αι. π.Χ. καθώς, σε καμία άλλη περίπτωση σφραγίσματος από αυτές που ήδη σχολιάστηκαν με το όνομα *Ιεροκλής*, δεν εμφανίζεται πρώτος ο μήνας, στη σειρά των λέξεων, σε γενική πτώση και ύστερα το όνομα του αγγειοπλάστη. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα που

---

[990] Ενδεικτική της δράση του *Τιμαγόρα I*, είναι η ενσφράγιστη λαβή από τη Ρόδο που βρέθηκε στη νεκρόπολη του Gabbari και έφερε την επιγραφή «Επί Τιμαγόρα Δαλίου». Σύμφωνα με την έρευνα χρονολογείται στο διάστημα 146-88 π.Χ. (Βλ. Senol 2001, 404, αρ. 14 & 408, εικ. 11.19).

[991] Senol 2015 (Vol. 4), 258.

[992] amphoralex.org (RE-ΙΕΡΟΚΛΗΣ-001) & Senol 2015 (Vol. 2), 280.

[993] Ο αγγειοπλάστης *Δω (/ Δώρος II (?)* φαίνεται να δραστηριοποιήθηκε κατά το διάστημα περ. 137/136 - περ. 135 - περ. 85- περ. 40 π.Χ. περίπου υπό την εποπτεία των επωνύμων αρχόντων, *Αριστώνυμου*, *Ιεροκλής (?)* και *Μνασέα* (Senol 2015 (Vol. 4), 256).

[994] Η *Κληνώ* φαίνεται να δραστηριοποιήθηκε από το 85-40 π.Χ. περίπου, το έργο της οποίας επέβλεψε μόνο ο επώνυμος άρχοντας Ιεροκλής (Senol 2015 (Vol. 4), 262).

[995] Το ερευνητικό κέντρο που ασχολείται κατεξοχήν με τη μελέτη των εμπορικών αμφορέων που έχει έρθει στο φως από τις ανασκαφικές διεργασίες της Αλεξάνδρειας ονομάζεται «Le Centre Alexandrin d'Étude des Amphores» (amphoralex.org).

[996] Η ακριβής χρονολόγηση του 234 π.Χ. έγειται στο γεγονός ότι, σύμφωνα με τους Finkielsztejn και Grace – Savvatianou-Pétropoulakou, ο Ιεροκλής I, θα πρέπει να είναι προγενέστερος αγγειοπλάστης της Ρόδου που προσέθεσε στη σφράγιση το σύμβολο του αστεριού στα αριστερά ή στα δεξιά της σφραγίδας. Ακόμη ήταν ο πρώτος που χρησιμοποίησε τους μήνες του ροδιακού ημερολογίου στη σφράγιση περί το 234 π.Χ. (Βλ. Grace, Savvatianou-Pétropoulakou 1970, 309, αρ. Ε 24· Finkielsztejn 2001, 196).

φέρουν πρώτους σε γενική τους μήνες: *Αγριάνιου*[997], *Δαλίου*[998], *Θεσμοφορίου*[999], *Καρνείου*[1000], *Πανάμου*[1001] και *Σμινθίου*[1002].[1003]

Τέλος, στο πλαίσιο της ανασκαφικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby, περισυλλέχθηκε ένα μικρό σύνολο τεσσάρων (4) κεραμικών θραυσμάτων προερχόμενα, πιθανότατα, από το ανώτερο τμήμα εμπορικών αμφορέων. Ο λόγος για τα αντικείμενα που φέρουν αριθμό καταλόγου 172.UNK.1, 175.STP.H.1, 179.STP.H.5 και 181.STP.H.7.

Ο αριθμός καταλόγου 172.UNK.1 όπως διακρίνεται στο φωτογραφικό υλικό (εικ. 217), περιλαμβάνει δύο (2) κεραμικά θραύσματα[1004], τα οποία θα πρέπει να συνανήκουν, κι επομένως θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως ένα ενιαίο σύνολο στο σχολιασμό τους. Φαίνεται να πρόκειται για δύο θραύσματα από το χείλος ενός εμπορικού αμφορέα, με έντονη διαπλάτυνση της διαμέτρου τους συγκριτικά με το στενότερο λαιμό του αγγείου. Φαίνεται να διαθέτουν οριζόντια άνω επιφάνεια, η οποία όμως έχει διαβρωθεί αρκετά. Ο πηλός τους φαίνεται να είναι ερυθρός με πλούτο εγκλεισμάτων στο εσωτερικό του ενώ, το σύνολο της επιφάνειάς τους σχεδόν επικαλύπτεται με επικαθίσεις αλάτων. Η έρευνα που έχει γίνει έως τώρα και λαμβάνοντας υπόψιν την τυπολογική εξέλιξη των εμπορικών αμφορέων της ελληνιστικής περιόδου του συνόλου των παραγωγικών κέντρων, προτείνεται η ροδιακή προέλευση των θραυσμάτων. Πιο συγκεκριμένα, πιθανότατα να ανήκουν σε έναν πρώιμο ροδιακό τύπο των εμπορικών αμφορέων του ύστερου 4ου αι. π.Χ. όταν τα αγγεία διέθεταν ψηλό, πεπλατυσμένο χείλος που η διάμετρός του εκτεινόταν πέραν της διαμέτρου του λαιμού. Ορισμένα επισφαλή παραδείγματα που πιθανόν να καλύπτουν την εν λόγω υπόθεση, έχουν δημοσιευθεί από τη Virginia Grace και προέρχονται από τη χερσόνησο της Κορώνης, στην ανατολική Αττική[1005]. Το επόμενο θραύσμα με αριθμό καταλόγου 175.STP.H.1 και πάχος 4,6 εκ., σώζει μόνο το τετράγωνο

[997] amphoralex.org (RF-ΙΕΡΟΚΛΗΣ-ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ-002/3).
[998] amphoralex.org (RF-ΙΕΡΟΚΛΗΣ-ΔΑΛΙΟΣ-002).
[999] amphoralex.org (RF-ΙΕΡΟΚΛΗΣ-ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΣ-001/2/4).
[1000] amphoralex.org (RF-ΙΕΡΟΚΛΗΣ-ΚΑΡΝΕΙΟΣ-001).
[1001] amphoralex.org (RF-ΙΕΡΟΚΛΗΣ-ΠΑΝΑΜΟΣ-002/3/4).
[1002] amphoralex.org (RF-ΙΕΡΟΚΛΗΣ-ΣΜΙΝΘΙΟΣ-001/2).
[1003] Επιπρόσθετα, σε μία ροδιακή ενσφράγιστη λαβή που έχει εντοπιστεί το βόρειο Σινά, το όνομα *Ιεροκλής* εμφανίζεται μαζί με το μήνα *Αρταμίτιο*. Αναφέρεται στον *Ιεροκλή Ι* που δραστηριοποιήθηκε το διάστημα 234-161 π.Χ. (Βλ. Ariel 2017, 31, αρ. 22).
[1004] Το μεγαλύτερο θραύσμα από τα δύο φέρει μήκος 11,3 εκ. και πλάτος 15,5 εκ. Το μικρότερο θραύσμα φέρει μήκος 7,9 εκ. μήκος και 13,7 εκ. πλάτος.
[1005] Grace 1963, 323, εικ. 13, 5.

αποτύπωμα της σφράγισης χωρίς να διακρίνονται επιγραφικές ή άλλες πληροφορίες (εικ. 218). Ο ανοιχτός πηλός που διακρίνεται από το φωτογραφικό υλικό του καταλόγου και η σύγκρισή του με τα έτερα θραύσματα από τη Ρόδο, ενδεχομένως να αποτελούσαν επαρκή επιχείρημα της ροδιακής του προέλευσης. Επιπλέον, ο παράδειγμα 181.STP.H.7 (εικ. 219) με πάχος περί τα 4,6 εκ. φέρει σφράγισμα τετράγωνου σχήματος, έντονα διαβρωμένο, χωρίς να διακρίνονται γράμματα και άλλες σχετικές πληροφορίες (π.χ. σύμβολα). Σε παραλληλισμό με το προηγούμενο παράδειγμα 175.STP.H.1, ο ανοιχτός πηλός του θα μπορούσε σε συνδυασμό με την τετράγωνη σφράγιση καθώς και τα ίχνη κακής όπτησης που φέρει στην εξωτερική της επιφάνεια, θα μπορούσαν να μαρτυρούν την κατασκευή του αμφορέα στο νησί της Ρόδου. Τέλος, όσον αφορά το αντικείμενο με αριθμό καταλόγου 179.STP.H.5 (εικ. 220) που έχει πάχος περί τα 4,5 εκ., κρίνεται απαραίτητο να γίνει λόγος σχετικά με την άγνωστη προέλευσή του. Φαίνεται να είναι ένα θραύσμα λαβής εμπορικού αμφορέα, ο οποίος είναι κατασκευασμένος από πορτοκαλέρυθρο πηλό, ενώ το θραύσμα επικαλύπτεται σχεδόν από επικαθίσεις αλάτων. Ακόμη, φέρει ένα τετράγωνο σφράγισμα με το όνομα

Ικεσίου

το οποίο φέρει διαστάσεις όσο το ύψος και το μήκος της λέξης, περί το 1 και 3 εκ. αντίστοιχα. Είναι σημαντικό να ειπωθεί ότι, το όνομα Ικέσιος δεν συγκαταλέγεται στον κατάλογο των ονομάτων των αγγειοπλαστών της Ρόδου που παράγουν τους εμπορικούς αμφορείς, αλλά ούτε και στον κατάλογο των επωνύμων αρχόντων του νησιού. Συνεπώς, η προέλευση του εν λόγω αμφορέα θα πρέπει να αναζητηθεί σε κάποιο άλλο κέντρο παραγωγής του Μεσογειακού κόσμου. Η Virginia Grace στη δημοσίευσή της σχετικά με τους ενσφράγιστους αμφορείς που αποκαλύφθηκαν στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας τα έτη 1931-1932, εντόπισε το όνομα *Ικέσιος* σε ένα σφράγισμα εμπορικού αμφορέα άγνωστης προέλευσης. Σημειώνει, ωστόσο, ότι το όνομα αυτό εντοπίζεται στις περιοχές της νότιας Ρωσίας κατά τον 3ο αι. π.Χ.[1006]. Λίγα χρόνια αργότερα, σε σφραγίσματα που εντοπίζονται τόσο σε εμπορικούς αμφορείς, όσο και σε λαγύνους της Αθηναϊκής Αγοράς, η ίδια συγγραφέας επισημαίνει ότι το εν λόγω όνομα συναντάτε σε επιγραφές από το νησί της Χίου τον 3ο αι. π.Χ.[1007] Ωστόσο, λίγα χρόνια αργότερα, αποκαλύπτεται ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα στη Μέση

[1006] Grace 1934, 282, αρ. SS190 & 309 (*ΙΚΕΣΙΟΣ* , UNC 240-241).
[1007] Grace 1956, 166, αρ. 198 & 194 (*Ικέσιος ο Αντιπάτρου*).

Στοά της Αγοράς που αναγράφει «Αστυνομούντος Ικεσίου του Αντιπάτρου Ελλα». Ο αμφορέας έχει ως κέντρο παραγωγής του τη Σινώπη και χρονολογείται στο διάστημα από τον ύστερο 3ο έως το 183 π.Χ.[1008]. Συνεπώς, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψιν τις παραπάνω αναφορές του ονόματος *Ικέσιος* σε περιοχές της νότιας Ρωσίας, τη Χίο και τη Σινώπη, πιθανολογείται ότι και η ενσφράγιστη λαβή του εμπορικού αμφορέα που ήρθε στο φως από το Υπόγειο Α του Shatby, χρονολογείται τον 3ο έως και τον πρώιμο 2ο αι. π.Χ.

4.19. ΥΔΡΙΕΣ ΤΥΠΟΥ HADRA

Οι υδρίες τύπου Hadra ως ένα από τα χαρακτηριστικότερα και πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα κεραμικής παραγωγής των ελληνιστικών χρόνων[1009], προσφέρει μια ποικιλία διακόσμησης και κατασκευής σε ένα μεγάλο γεωγραφικό φάσμα. Με αφορμή ένα σύνολο τεσσάρων (4) υδριών τύπου Hadra που ήρθαν στο φως κατά τη διάρκεια της πρόσφατης ανασκαφικής έρευνας στο Υπόγειο Α του Shatby, κρίνεται απαραίτητο να γίνει μια εκτενής αναφορά στις υδρίες αυτού του τύπου. Ζητήματα σχετικά με τα κέντρα παραγωγής αλλά και τις διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ τους θα σχολιαστούν εκτενώς παρακάτω. Στοιχεία προέλευσης, χρονολόγησης αλλά και εργαστηριακών αλληλεπιδράσεων που ενέπνευσαν την παραγωγή του εν λόγω κεραμικού τύπου θα συζητηθούν με σκοπό την αποκρυπτογράφηση και ερμηνεία των νέων ευρημάτων από το Shatby.

Κρήτη, Αλεξάνδρεια και Ρόδος, αλληλεπιδρούν και αντιμάχονται σε ένα πλαίσιο υγειούς ανταγωνισμού και στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν το αγοραστικό κοινό αλλά και να υπηρετήσουν τις ταφικές πρακτικές της εποχής. Αρχής γενομένης από την Κρήτη και τα πρώτα χρόνια του 3ου αι. π.Χ., οπότε και ξεκινούν οι παραγωγές των υδριών[1010] παρατηρείται μια ιλιγγιώδης κατασκευαστική συνέχεια μέσα στο χρόνο, τουλάχιστον στην κεντρική μεγαλόνησο, με βασικά κέντρα παραγωγής την

[1008] Grace 1985, 47, αρ. 11.
[1009] Επιπλέον τύπος κεραμικής παραγωγής που είναι αντιπροσωπευτικός των ελληνιστικών χρόνων, είναι η λάγυνος (Βλ. Leroux 1913, Ghali-Kahil 1960, 73-91· Pierobon 1979, 27-50· Rotroff 1997, 127-8, αρ. 494-8, 225-31, αρ. 1503-56).
[1010] Enklaar 1986, 43· Callaghan 1983, 31-9.

Κνωσό και τη Φαιστό· μια παραγωγή που θα σταματήσει περί τον 1ο αιώνα π.Χ.[1011] Μέσα σε αυτό το διάστημα και άλλες περιοχές της ανατολικής Μεσογείου θα αντιγράψουν ή καλύτερα θα «κλέψουν» την ιδέα της κατασκευής υδριών Hadra, όπως είναι η Αίγυπτος με κέντρο της την Αλεξάνδρεια καθώς και η Ρόδος, των οποίων η παραγωγή θα είναι πιο περιορισμένη, τόσο χρονολογικά όσο και εμπορικά. Ζητήματα παραγωγής, κατασκευής και εξέλιξης της διακοσμητικής τέχνης που αποτυπώνονται στον συγκεκριμένο τύπο αγγείων θα αναλυθούν ευκρινώς παρακάτω, με βασικό γνώμονα τον άνθρωπο και τη δυνατότητά του να χρησιμοποιεί τη γη, τον πηλό, και τον νου για να υπηρετήσει τις αντιλήψεις των ταφικών εθίμων της εκάστοτε εποχής του.

Ο συγκεκριμένος τύπος των υδριών πήρε το όνομά του από τη μαζική αποκάλυψη αγγείων αυτού του είδους στο νεκροταφείο Hadra, στην ανατολική νεκρόπολη της Αλεξάνδρειας, στις αρχές του 20ου αιώνα[1012]. Η παραγωγή του τύπου, όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, αρχίζει περί τις αρχές του 3ου αι. π.Χ. στην κρητική μεγαλόνησο, η οποία διαθέτει άφθονα αποθέματα πηλού στο κεντρικό της τμήμα που οριοθετείται από το Αιγαίο πέλαγος στα βόρεια, το Λιβυκό πέλαγος στα νότια και τις περιοχές της Κνωσού και της Φαιστού σε οριζόντιο άξονα. Ένας πηλός, που όπως αποδεικνύεται από την ίδια τη μελέτη των υδριών, έχει υποστεί άρτια επεξεργασία και είναι λεπτόκοκκος με μια λεία εξωτερική επιφάνεια με κιτρινωπό χρώμα και πορτοκαλέρυθρο πυρήνα[1013]. Στην αντίπερα όχθη της Μεσογείου και με νότια φορά προς την αφρικανική ήπειρο, βρίσκεται το μεγαλύτερο εμπορικό, οικονομικό και πολιτισμικό κέντρο της ελληνιστικής περιόδου. Ο λόγος για την Αλεξάνδρεια· ένα διεθνές σύμβολο πολιτισμού και ανάπτυξης που δεν δίστασε να αναπτύξει τη δική του κεραμική παραγωγή του συνόλου των ελληνιστικών τύπων. Τα κοιτάσματα πηλού της Αλεξάνδρειας έρχονται από τη γειτονική, σαν φύλακας προς την υπόλοιπη ήπειρο στα νότια, λίμνη Μαρεότιδα, και την εκμετάλλευση της με κάθε τρόπο από τους γηγενείς. Ο χαρακτηριστικός αλεξανδρινός πηλός, χονδρόκοκκος στην υφή του, πορώδης με λευκά εγκλείσματα που αποτελούνται από θρυμματισμένα όστρακα και μαρμαρυγία, φέρει μικρές οπές στην εξωτερική του επιφάνεια και διαθέτει πρασινωπή, πολλές φορές, εξωτερική επιφάνεια λόγω της υψηλής θερμοκρασίας της όπτησης κι έναν

[1011] Παραδείγματα υδριών Hadra του 1ου αι. π.Χ. έχουν εντοπιστεί τόσο στην ανατολική Κρήτη και συγκεκριμένα στην Ίτανο, όσο και στα νότια παράλια της κρητικής νήσου, στον Κομμό (Enklaar 1986, 43).
[1012] Ενδεικτικά, βλ. Breccia 1914, 236· Γιαννικουρή 1994, 302· Savvopoulos 2017, 140.
[1013] Enklaar 1986, 41.

πορτοκαλέρυθρο (ή ροζ ή μπεζ) πυρήνα[1014]. Τα στοιχεία αυτά ανήκουν σε ένα γενικότερο πλαίσιο χαρακτηρισμού της πρώτης ύλης των αγγείων που συζητάμε στην εκάστοτε περιοχή που έχει χαρακτηριστεί ως κέντρο παραγωγής[1015].

Σημαντικό κεφάλαιο στη μελέτη των υδριών τύπου Hadra είναι η χρήση τους και βασικά, η αρχική ιδέα της παραγωγής τους. Στο διηνεκές της έρευνας έχουν προταθεί τρεις βασικές χρήσεις των συγκεκριμένων αγγείων που δεν αγγίζουν έναν κόσμο άγνωστό από αυτούς που γνωρίζαμε ως τώρα για τη λειτουργία ενός αγγείου. Η πρώτη άποψη, περιορίζεται στην ερμηνεία της οικιακής χρήσης των εν λόγω υδριών με τα ανασκαφικά δεδομένα να το επιβεβαιώνουν. Η περιοχή της Φαιστού [1016] είναι εκείνη που μας δίνει αυτά τα δεδομένα, χωρίς να προκαλεί μεγάλη περιέργεια το ανασκαφικό της πλαίσιο, αν λάβουμε υπόψιν την κύρια χρήση της υδρίας, ως αγγείο μεταφοράς νερού[1017]. Αυτό το πλαίσιο δεν θα πρέπει να αποκλείει οποιαδήποτε δεύτερη χρήση του αγγείου, η οποία συνδέεται με την επόμενη λειτουργία του ως τεφροδόχου. Μια λειτουργία που οφείλεται στην εύρεση των αγγείων αυτών κατεξοχήν σε ταφικό context, καθώς και λόγω ορισμένων διακοσμητικών θεμάτων, όπως είναι η ενδεχόμενη απομίμηση μεταλλικών υδριών του 4ου - 3ου αι. π.Χ. που έφεραν στον ώμο τους στεφάνι ελιάς ή δάφνης και το οποίο φέρουν σε μελανή διακόσμηση στο λαιμό[1018] τους οι πήλινες υδρίες Hadra[1019]. Η κύρια χρήση των υδριών, που είναι ευρέως γνωστή, είναι η υποδοχή της τέφρας των θεωρών, των πρεσβευτών και των μισθοφόρων που είχαν πεθάνει στην αυλή των Πτολεμαίων[1020], μια άποψη που έχει επικρατήσει και

[1014] Βλ. σημ. 14.

[1015] Αναφορές για τον πηλό της Ρόδου δεν έχω ακόμη εντοπίσει και μένει να ερευνηθεί η σύσταση και οι εμφανείς ή αφανείς διαφορές που φέρει ο πηλός της από τους δύο προαναφερθέντες, της Κρήτης και της Αλεξάνδρειας.

[1016] Η πλειονότητα των υδριών τύπου Hadra από τη Φαιστό έχει βρεθεί σε οικιστικό περιβάλλον, βλ. Mosso 1907, 16-7· Enklaar 1986, 42, σημ. 10. Ωστόσο, για τις μοναδικές υδρίες από τη Φαιστό που έχουν βρεθεί σε ταφικό περιβάλλον, βλ. La Rossa 1985, 814-5, αρ. 26-7.

[1017] Για την κύρια χρήση των υδριών ως αγγείων μεταφοράς νερού, βλ. Fölzer 1906, Diehl 1964, Τζουβάρα-Σούλη 1998, 69-73. Για δύο παραδείγματα υδριών του 5ου αι. π.Χ., βλ. Καββαδίας 2012, 101-8· Τζάννες 2012, 209-18 και για ένα παράδειγμα υδρίας του β΄ ήμ. του 4ου αι. π.Χ., βλ. Σμίτ-Δούνα 2014, 399-407.

[1018] Το διακοσμητικό στοιχείο του στεφανιού ελιάς ή δάφνης στο λαιμό των υδριών Hadra μπορεί να χαρακτηριστεί εν μέρει τυποποιημένο, αφού εντοπίζεται στο μεγαλύτερο ποσοστό των αγγείων αυτών. Ωστόσο, δεν είναι λίγες οι υδρίες που φέρουν κι ένα δεύτερο διακοσμητικό στεφάνι (με ή χωρίς κλαδί) στο ώμο τους, το οποίο θυμίζει έντονα το μεταλλικό πρότυπο που ακουμπούσε στον ώμο του αγγείου και όχι στο λαιμό, βλ. Εγγλέζου 2000, 406-8, εικ. 472 και επιπλέον βιβλιογραφία στο, Εγγλέζου 1997, 62-71.

[1019] Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει μια αναφορά στην έννοια της πολυτέλειας και της εμπρόθετης δράσης των ατόμων (νεκρών ή ζωντανών) με γνώμονα την απομίμηση ενός μεταλλικού προτύπου από ένα πήλινο. Σχετικά, βλ. Vickers 1985· Neer 2002· Stewart 2003· Vickers 2004· Πλάντζος 2014· Σιδέρης 2015· Filser 2017.

[1020] Fraser 1960, 157· Γιαννικουρή 2000, 231.

επιβεβαιώνεται αρχαιολογικά κυρίως από τις επιγραφές που φέρουν ορισμένες από αυτές[1021]. Σε συνέχεια της άποψης αυτής, ο Pagenstecher είχε υποστηρίξει πως, οι υδρίες που έχουν εντοπιστεί εκτός της Αλεξάνδρειας περιέχουν την τέφρα των μισθοφόρων ή των εν γένει επισήμων που είχαν πεθάνει στην Αίγυπτο αλλά είχαν σταλεί στη γενέτειρά τους μετά το θάνατό τους[1022].

Στο ίδιο πλαίσιο αναφορικά με τη χρήση των υδριών Hadra έχει υποστηριχθεί μια διαφορετική άποψη από την επιστημονική κοινότητα που τις θέλει να σχετίζονται με την ταφή, αλλά να μην κατασκευάστηκαν μόνο γι' αυτή. Λόγω ενός αποσπάσματος του Αθήναιου από το έργο του *Δειπνοσοφισταί* (V, 25, 199) στο οποίο περιγράφεται ο θρίαμβος που πραγματοποιήθηκε στις εορτές των *Σωτηρίων,* σε συνδυασμό με μια επιγραφή σε μια υδρία στην οποία υπογράφει ο Ζωγράφος Πύλων (*Πύλων ἀγῶνι ἔγραψε*)[1023] που κάνει αναφορά σε αθλητικούς αγώνες, πιστεύεται ότι, οι υδρίες αποτέλεσαν τεφροδόχα αγγεία νικητών αθλητικών αγώνων[1024] με σκοπό να τονιστεί η ταυτότητα του νεκρού ως υπενθύμιση της ανδρείας και της αρετής του. Την άποψη αυτή, ενισχύει και πάλι η διακοσμητική τέχνη, καθώς παρατηρείται ότι σε ορισμένες μελανόγραφες υδρίες (*Clay-ground Hydriae Hadra*) η διακόσμηση του λαιμού[1025] και οι εικονιστικές παραστάσεις που αντλούν τα θέματά τους από αθλητικούς αγώνες, έχουν επηρεαστεί από τους Παναθηναϊκούς αμφορείς[1026]. Μια τέτοιου είδους επιστημονική παραδοχή θα πρέπει να εξετάζεται με προσοχή καθώς, στο πλαίσιο μιας επιστημονικής «αλήθειας» μπορεί να μην αρκεί η εμφάνιση ενός και μόνο αποδεικτικού στοιχείου για να γίνει αυτή η «αλήθεια» αποδεκτή ή, τουλάχιστον, δεν μπορεί να γενικευθεί. Οφείλει, λοιπόν, κάθε τέτοιου είδους επιστημονικός ορισμός να προβάλλεται με ένα αίσθημα «ανασφάλειας», δεδομένων των εν εξελίξει ανασκαφικών και εργαστηριακών ερευνών, χωρίς να αποσκοπεί σε γενικευμένα συμπεράσματα. Έτσι, αυτό το τρίπτυχο των υδριών Hadra (αγγεία σε οικιστικό context, τεφροδόχα και έπαθλα σε αθλητικούς αγώνες–τεφροδόχα) έρχεται η νεότερη έρευνα να το

[1021] Βλ. σελ. 11-5, κεφ. με «Επιγραφικές μαρτυρίες των υδριών Hadra».
[1022] Pagenstecher 1909, 397.
[1023] Γιαννικουρή 2000, 235.
[1024] Guerrini 1964, 10-1.
[1025] Βλ. σημ. 19.
[1026] Callaghan 1980, 35. Σχετικά με τον τύπο των Παναθηναϊκών αμφορέων και το διακοσμητικό τους θεματολόγιο καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους, βλ. Τιβέριος 1996, 33, 96-7, 271-2, εικ. 59-60· Βαλαβάνης 2004, 283, 312-21, εικ. 384, 410, 412, 415, 419-21.

επαναπροσδιορίσει και να μεγαλώσει τη βεντάλια της λειτουργίας τους, όπως θα δούμε παρακάτω.

Επιπλέον, σημαντικό στοιχείο στη μελέτη των υλικών καταλοίπων που προέρχονται από τις ιστορικές περιόδους είναι ο *λόγος*, και αναφέρομαι όχι τόσο στον προφορικό αλλά, στον γραπτό. Ορισμένα υλικά κατάλοιπα, όπως είναι οι εξεταζόμενες υδρίες Hadra, καταφέρνουν και διασώζουν ορισμένες σημαντικές πληροφορίες στην πήλινη επιφάνειά τους, χαρίζοντας στη σημερινή έρευνα ένα ξεκάθαρο δώρο, τόσο ως προς μια ποικιλία ιστορικών γεγονότων και πληροφοριών[1027], όσο και ως προς τις αντιλήψεις των ανθρώπων της δεδομένης στιγμής για το τελετουργικό του θανάτου. Ένα τελετουργικό, το οποίο βασίζεται σε θεμελιώδεις κανόνες και κρατικούς μηχανισμούς που σέβονται την κοινωνία και το νεκρό σώμα[1028]. Επιπλέον, η αρχαιολογική έρευνα έχει καταφέρει να διασώσει τριάντα (30) περίπου επιγραφικές μαρτυρίες από τις υδρίες Hadra που προέρχονται από τα ανασκαφικά στρώματα τις Αιγύπτου και κυρίως της Αλεξάνδρειας[1029]. Οι εν λόγω επιγραφές εντοπίζονται κατά κύριο λόγω στο κατώτερο μέρος του σώματος της α΄ όψης, κάτω από την κύρια διακοσμητική μετόπη, και κατά πάσα πιθανότητα έχουν γραφτεί μετά την όπτηση των

[1027] Αναφέρομαι στις πληροφορίες σχετικά με τον ακριβή χρονολογικό προσδιορισμό της ταφής σε επίπεδου έτους, μήνα ακόμη και ημέρας (Βλ. Cook 1966, 8). Η αναφορά γινόταν με αλφαβητικούς αριθμούς στους οποίους προηγείται το σύμβολο L ή το έτος πραγματοποίησης της ταφής (Βλ. Γιαννικουρή 2000, 234· Επιπλέον, βλ. Cook 1966, 8-9· Merriam 1985, 20). Χρησιμοποιούταν κατά βάση το μακεδονικό ημερολόγιο ενώ, σε σπάνιες περιπτώσεις γινόταν χρήση και του αιγυπτιακού (Βλ. Cook 1969, 119-121). Ακόμη, πληροφορίες δίνονταν αναφορικά με το όνομα του νεκρού που ήταν σε ονομαστική ή γενική πτώση. Η πλειονότητα των χρονολογημένων επιγραφών προσθέτει το όνομα του πατέρα του και δίνει κάποια ένδειξη της πόλης ή της χώρας καταγωγής (Βλ. Cook 1969, 121). Δεδομένου ότι ο τόπος καταγωγής είναι πάντοτε κάπου εκτός Αιγύπτου και ότι περίπου οι μισές επιγραφές περιλαμβάνουν συγκεκριμένους τίτλους, είτε στρατιωτικούς, είτε διπλωματικούς, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η πρακτική της χρονολόγησης περιοριζόταν στις τεφροδόχους διακεκριμένων ξένων (Βλ. Cook 1969, 121). Τέλος, στις επιγραφές αναφέρεται το όνομα ή ο τίτλος του ανθρώπου που επιμελήθηκε την ταφή (Βλ. Γιαννικουρή 2000, 234. Επιπλέον, βλ. Merriam 1885, 18-33· Pagenstecher 1909, 387-413· Rönne, Fraser 1953, σποραδικά· Cook 1966, σποραδικά).

[1028] Η ειδική υπηρεσία της πτολεμαϊκής αυλής που ήταν επιφορτισμένη με το ρόλο της επιμέλειας της ταφής, ονομαζόταν *Αγορασταί.* Οι γνώσεις αυτών των ανθρώπων θα πρέπει να απηχούσαν και στο επίπεδο της ανατομίας του ανθρώπινου σώματος, αν λάβουμε υπόψιν ορισμένα παραδείγματα από τις νεκροπόλεις της Αλεξάνδρειας και της Ρόδου, στις ο οποίες οι υδρίες Hadra περιέχουν τα οστά του νεκρού και με ανατομική ακρίβεια, από το ανώτερο προς το κατώτερο μέρος του σώματος (Ενδεικτικά, βλ. ηια τη νεκρόπολη του Gabbari: Empereur 1999, 554-5 & Grévin, Bailet 2001, 194 & Grevin κ.ά. 2012, 276, 279, εικ. 5-6· για την ελληνιστική νεκρόπολη της Ρόδου: Γιαννικουρή 2013, 156).

[1029] Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί πως, δεν έχει γίνει καταμέτρηση, ή τουλάχιστον δεν έχω καταφέρει να εντοπίσω έως τώρα τον ακριβή αριθμό επιγραφικών μαρτυριών που έχουν διασωθεί τόσο από τις μελανόγραφες υδρίες της Κρήτης όσο και από τις αντίστοιχες της Ρόδου.

αγγείων[1030] συμβάλλουν τα μέγιστα στη γνώση μας για τις ταφικές τελετουργίες της πτολεμαϊκής περιόδου.

Τα κέντρα παραγωγής των υδριών τύπου Hadra περιορίζονται γεωγραφικά στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου. Πιο συγκεκριμένα, η Κρήτη και ειδικότερα οι ευρύτερες περιοχές της Κνωσού και της Φαιστού είναι που παράγουν υδρίες αυτού του τύπου, εκμεταλλευόμενες τα λιμάνια που διαθέτουν για εξαγωγές προς όλους του κατευθυντήριους άξονες που επιθυμούσε το αγοραστικό κοινό. Η μεγαλύτερη προσοδοφόρα αγορά για τις κρητικές υδρίες δεν θα μπορούσε να είναι άλλη από την Αλεξάνδρεια[1031]· ένα εμπόριο που συνεχίστηκε σχεδόν σε όλη τη διάρκεια της ζωής του τύπου, αλλά που γρήγορα η Αλεξανδρινοί προέβαλαν την καλλιτεχνική τους δεινότητα και άρχισαν να μιμούνται τις κρητικές παραγωγές[1032]. Είναι σημαντικό να ειπωθεί ότι, οι περισσότερες μελανόγραφες υδρίες που βρέθηκαν στην Αίγυπτο είχαν εισαχθεί από την Κρήτη (Κνωσό[1033], Μεσαρά, Φαιστό[1034], Γόρτυνα)[1035], τη στιγμή που η Αλεξάνδρεια ξεκινά περί τα μέσα του 3ου αιώνα τις προσπάθειες απομίμησης, οι οποίες στην αρχή εμφανίζονται ελαφρώς αδέξιες και περιορίζονται στην τοπική αγορά[1036]. Από τις εν λόγω απομιμήσεις δεν θα μπορούσε να μην αναφερθεί η

[1030] Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον κ. Ν. Δημάκη και τον κ. Δ. Πλάντζο γι' αυτή τους την παρέμβαση σχετικά με τη στιγμή που εγγράφεται επάνω στην υδρία Hadra η επιγραφή από τον αγγειογράφο. Πιθανότατα οι υδρίες που συζητάμε να αποτελούσαν προϊόντα αν όχι μαζικής, τουλάχιστον σημαντικής αριθμητικά παραγωγής, οι οποίες θα ήταν έτοιμες προς αγορά από τους συγγενείς του αποθανόντα (ή από τον ίδιο το νεκρό πριν το θάνατό του) και ύστερα θα εγγραφόταν η επιγραφή με τις ανάλογες πληροφορίες. Ακόμη, ένα στοιχείο που συνηγορεί στην προηγηθείσα όπτηση της επιγραφής του αγγείου είναι, το ελάχιστο ποσοστό επιγραφών που έχουν διατηρηθεί (30 επιγραφές μόνο από την Αίγυπτο), συγκριτικά με τον τεράστιο αριθμό αγγείων Hadra που έχουν βρεθεί ανά τη Μεσόγειο (ξεπερνά τις 1000 συνολικά), αν υπολογίσουμε τις 700 που έχουν βρεθεί στη ροδιακή νεκρόπολη (Βλ. Γιαννικουρή 2013, 154), τις 130 λευκού βάθους της Αλεξάνδρειας (Βλ. Γιαννικουρή 2013, 154, σημ. 10), τις 300, περίπου, μελανόγραφες από την Αλεξάνδρεια (Βλ. Enklaar 1985, 108), μαζί με όλες τις υπόλοιπες που έχουν εντοπιστεί ανά τη Μεσόγειο και τον Εύξεινο Πόντο.

[1031] Περισσότερες από 300 μελανόγραφες υδρίες Hadra έχουν βρεθεί κοντά στην πτολεμαϊκή πρωτεύουσα. Αν και υδρίες αυτού του τύπου έχουν βρεθεί και σε άλλες περιοχές της Μεσογείου, ο αριθμός τους είναι σχεδόν αμελητέος (Enklaar 1985, 108).

[1032] Γιαννικουρή, Πατσιάδα 1994, 104.

[1033] Σχετικά με τα εργαστήρια της Κνωσού, τα πρόσφατα αρχαιομετρικά δεδομένα[1033] με όστρακα της περιοχής αποδεικνύουν τη χρήση από τους ίδιους ζωγράφους των εργαστηρίων της Κνωσού, τόσο της τεχνικής διακόσμησης *West slope* («Δυτικής Κλιτύος») όσο και της τεχνικής των υδριών Hadra, *Dark on light.* Ενδεικτικοί είναι οι τεχνίτες που φέρουν από την έρευνα τα ονόματα, Ζωγράφος Πύλων, Ζωγράφος του Δρομέα και Ζωγράφος της Αλυκής, και ανήκουν όλοι στη λεγόμενη «Ομάδα των Δελφινιών». (Βλ. Callaghan & Jones 1985· Τσατσάκη 2014, 291-2).

[1034] Σχετικά με τα εργαστήρια στην περιοχή της Φαιστού αλλά και την εύρεση ορισμένων υδριών τύπου Hadra και σε οικιστικά περιβάλλοντα, εκτός από τα ταφικά, βλ. Mosso 1907, 16-7· La Rossa 1985, 804-18, πίν. CXXVIII· Enklaar 1986, 42.

[1035] Enklaar 1986, 48-9, 63. Επιπλέον, ο μεγάλος όγκος της παραγωγής που εξήχθη στην Αλεξάνδρεια είναι χαρακτηριστικός των καλών εμπορικών, στρατιωτικών και εμπορικών σχέσεων που διατηρούσαν μεταξύ τους, Κρήτη και Αίγυπτος. Βλ. Fraser 1972, 162-9· Καρέτσου κ.α. 2000, 406-7, αρ. 471-2.

[1036] Μία άποψη η οποία φαίνεται να βασίζεται σε ανασκαφικά, εμπορικά, τυπολογικά και κατασκευαστικά δεδομένα θέλει ορισμένους Κρητικούς τεχνίτες να έρχονται και να εγκαθίστανται στην

κατασκευαστική ομοιότητα του «βυθισμένου πυθμένα» (*dropped floor*) που είναι χαρακτηριστικό του κρητικού εργαστηρίου[1037].

Οι μελανόγραφες υδρίες Hadra φιλοξενούν μελανή, ή πολλές φορές καστανή διακόσμηση[1038], απευθείας στην επιφάνειά τους, πριν την όπτησή τους στον κεραμικό κλίβανο. Μετά το 230 π.Χ. αρχίζουν, σε σπάνιες περιπτώσεις, οι αγγειογράφοι να προσθέτουν στο διακοσμητικό τους ρεπερτόριο το λευκό ή το ερυθρό ως συμπληρωματικά χρώματα[1039]. Αξίζει στο σημείο αυτό, να αναφερθώ στην τυποποίηση της διακόσμησης που φέρουν οι εν λόγω υδρίες τόσο με τους ομόκεντρους κύκλους στην ανώτερη επιφάνεια του χείλους, τις κάθετες (ή διαγώνιες) γραμμές στην εξωτερική επιφάνεια του χείλους και στις λαβές (οριζόντια και κάθετες), στο διακοσμητικό μοτίβο των κλαδιών δάφνης ή ελιάς στο λαιμό, στο ακτινωτό κόσμημα του ώμου, όσο και την κεντρική διακοσμητική ζώνη του σώματος που τοποθετείται στο ύψος των οριζόντιων λαβών και χωρίζεται σε μετόπες (κύρια και δευτερεύουσα όψη) με κάθετα διακοσμητικά μοτίβα εκατέρωθεν των λαβών. Χαρακτηριστικά που συμπληρώνονται από τη μελανή επιφάνεια του ήμισυ του σώματος της υδρίας (σε ορισμένες περιπτώσεις), στην οποία ορισμένες υδρίες φέρουν μελανή γραπτή επιγραφή σε πήλινο φόντο, αλλά και από τη μελανή διακόσμηση της ανώτερης επιφάνειας τους στελέχους της βάσης (για παράδειγμα, εικ. 17). Αντιλαμβανόμενοι τις υδρίες Hadra ως ένα μικρό μέρος της κεραμικής παραγωγής της ελληνιστικής περιόδου αξίζει να ειπωθεί ότι, η τεχνική *Dark on light* (ανοιχτό επί σκοτεινού) δεν είναι πρωτόγνωρη για τα ελληνιστικά δεδομένα αφού, παρόμοιες τεχνικές εντοπίζονται σε αγγεία από την Απουλία[1040], τη Βοιωτία αλλά και την Κύπρο[1041].

πόλη της Αλεξάνδρειας και να αρχίζουν την παραγωγή του τύπου περί τα μέσα του 3ου αιώνα π.Χ., φέρνοντας όλη την τεχνογνωσία που είχε αναπτυχθεί μέχρι τα χρόνια εκείνα στην Κρήτη (Enklaar 1985, 109-10· 1986, 145-6).

[1037] Cook 1966, 9· Γιαννικουρή 2000, 235.

[1038] Βλ. για παράδειγμα την υδρία αρ. 2159 (Γιαννικουρή 2000, 238, σχ. 2, πίν. 67 α-β).

[1039] Γιαννικουρή 2000, 233. Χρώματα, τα οποία ανήκουν στη βασική παλέτα τις διακόσμησης των υδριών Hadra με λευκό βάθος από τη Ρόδο. Βλ. Γιαννικουρή 2013, 153-70.

[1040] Αυτός είναι ο βασικός λόγος στον οποίο βασίζεται η S. Ovidi και αμφισβητεί την κρητική καταγωγή των υδριών Hadra. Η άποψή της βασίζεται στην υπόθεση ότι, κεραμείς από την Απουλία κατέφυγαν στην Αλεξάνδρεια και δημιούργησαν τις υδρίες Hadra βάσει των γνωστών διακοσμητικών τους θεμάτων της περιοχής καταγωγής τους (Ovidi 1994, 1-36). Αξίζει να γίνει λόγος για τις Καιρετανές υδρίες, οι οποίες φέρουν μελανή ή πολύχρωμη διακόσμηση, κατά βάση, επάνω στο χρώμα του πηλού τη στιγμή που φέρουν τόσο γραμμικά σχέδια και φυτικά μοτίβα, όσο και ολόκληρες εικονιστικές παραστάσεις (βλ. ενδεικτικά, Τιβέριος 1996, 37, 106-7, 281-2, εικ. 73-4).

[1041] Εγγλέζου 2005, 350, σημ. 195.

Το αποτύπωμα των υδριών Hadra διαφαίνεται στις νεκροπόλεις της Αλεξάνδρειας, με την ύπαρξη ενός τεράστιου αριθμού τέτοιου είδους αγγείων (περίπου 300) που έχουν αποκαλύψει οι ανασκαφικές έρευνες. Θα ήταν εύλογο να γίνει μια αναφορά στην εξέλιξη της διακόσμησής τους αλλά και σε ορισμένες κατασκευαστικές λεπτομέρειες και αλληλεπιδράσεις με το άλλο μεγάλο κέντρο παραγωγής των υδριών, την Κρήτη. Η εξέλιξη ενός τύπου και η διαφοροποίηση εν τέλει των Αλεξανδρινών από τους Κρητικούς τεχνίτες αποτελεί ένα κομμάτι της έρευνας που ελάχιστα έχει απασχολήσει τους μελετητές. Η ύπαρξη μελανόγραφων υδριών στην Κρήτη και στην Αλεξάνδρεια, με εξέχοντα παραδείγματα τις υδρίες από το Shatby, τη Hadra, το Gabbari, αλλά και ακόμη δυτικότερα, από τη νεκρόπολη της Πλινθίνης αποκαλύπτουν τις στενές σχέσεις των δύο κέντρων παραγωγής. Η Κρήτη στο πρώτο μισό του 3ου αι. π.Χ. αρχίζει να παράγει έναν συγκεκριμένο τύπο υδριών, αυτόν της «Ομάδας της Δάφνης» (*Ομάδα L*), με την Αλεξάνδρεια να είναι ίσως ο κυριότερος εμπορικός προορισμός έως και τις αρχές του 2ου αι. π.Χ. Οι Αλεξανδρινοί δεν άργησαν να αντιγράψουν τον τύπο και ήδη από τις πρώτες εισαγωγές αρχίζουν να παράγουν την «Ομάδα της Δάφνης χωρίς κλαδί» (*Ομάδα LsB*)[1042]. Η ονομασία που έχει δοθεί από τους ερευνητές οφείλεται στη διακοσμητική λεπτομέρεια των κλαδιών της δάφνης που φιλοξενούνται στις αλεξανδρινές υδρίες χωρίς να φέρουν κλαδί αλλά μόνον τα φύλλα της δάφνης σε σχηματισμό, προφανώς εμπνευσμένα από τους πρώιμους κρητικούς αγγειογράφους της *Ομάδας L*. Η διαφορά αυτή συνοδεύεται από τις κατασκευαστικές ομοιότητες του κυκλικού πηνίου που φέρουν και οι δύο ομάδες στην ένωση του χείλους με την κάθετη λαβή, αλλά και από τη χαμηλωμένη βάση τους (*dropped floor*) (εικ. 221). Η «Ομάδα της Δάφνης» φαίνεται να προέρχεται από τη Φαιστό (εικ. 222) με τις διακοσμητικές και κατασκευαστικές λεπτομέρειες που διατηρεί να την ξεχωρίζουν σε μια ομάδα με μεγάλη παραγωγή[1043]. Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί το παλαιότερο χρονολογικά αγγείο του τύπου που έχει βρεθεί στο νεκροταφείο Hadra. Η υδρία με τον αριθμό καταγραφής του Ελληνο-Ρωμαϊκού Μουσείου 5269 (εικ. 48), ανήκει στο Ζωγράφο της Αλεξάνδρειας 5269 και φέρει επιγραφή, με αποτέλεσμα την ακριβή του

[1042] Enklaar 1986, 43.

[1043] Η *Ομάδα L* σχετίζεται με την κεραμική που βρέθηκε στη Φαιστό. Η ανάλυση του πηλού δείχνει ότι, η ομάδα αυτή δεν κατασκευάστηκε στην Κνωσό. Εν ολίγοις, τα περισσότερα αγγεία της *Ομάδας L* από την Κρήτη βρέθηκαν στη Φαιστό ή στα περίχωρά της: στη Γόρτυνα, στα Χουστουλιάνα (κοντά στη Γόρτυνα), στον Κομμό, στο Αμπέλι, στον Άγιο Ιωάννη και στην Αγία Τριάδα. Άλλα αγγεία, πιο διάσπαρτα, έχουν βρεθεί στη Λύττο, την Ίτανο, το Σελίνο και πιθανώς και στην Ιεράπυτνα. Μπορούμε επομένως να συμπεράνουμε ότι, η μεγαλύτερη ομάδα υδριών Hadra κατασκευάστηκε κάπου στην πεδιάδα της Μεσαράς, πιθανώς στη Φαιστό (Enklaar 1983, 49-51).

χρονολογία της ταφής του νεκρού, το Μάρτιο του 250 π.Χ.[1044]. Είναι από τους κυριότερους εκπροσώπους της «Ομάδας της Δάφνης» με το πηνίο στην ένωση χείλους – κάθετης λαβής να ξεχωρίζει, μαζί με την *dropped floor* βάση των υδριών του. Από την άλλη, στα τέλη του α΄ μισού του 3ου αιώνα π.Χ. είναι η στιγμή που οι Αλεξανδρινοί τεχνίτες αρχίζουν να αντιγράφουν τις παραγωγές της Κρήτης και να δημιουργούν το δικό τους στιλ μέσα σε μια ατμόσφαιρα εμπορικού ανταγωνισμού. Η «Ομάδα της Δάφνης χωρίς κλαδί» (*Ομάδα LsB*) εμπνευσμένη από την *Ομάδα L* παίρνει τα ηνία στην παραγωγή των υδριών Hadra της τοπικής αγοράς με το διακριτικό κόσμημα της δάφνης να εμφανίζεται χωρίς το κλαδί του. Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί η πιθανότητα της δημιουργίας της εν λόγω Ομάδας από ορισμένους κρητικούς τεχνίτες που ήρθαν στην Αλεξάνδρεια και «ίδρυσαν» αυτή τη νέα τεχνική[1045]. Το πιο αξιόπιστο δείγμα της Ομάδας έρχεται από το νεκροταφείο Hadra (*Ezbet el Makhlouf*) με χρονολόγηση στο διάστημα 250-200 π.Χ. και με το ευδιάκριτο πηνίο στην ένωση χείλους – κάθετης λαβής, αλλά και τη χαμηλωμένη βάση (*dropped floor)*. Σαφής είναι, ακόμη, ο ξεχωριστός τρόπος της κατασκευής της βάσης μιας υδρίας της *Ομάδας L* από την *Ομάδα LsB*. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι, στην υδρία της «Ομάδας της Δάφνης», ο τεχνίτης δίνει σχήμα στο κατώτερο τμήμα του σώματος με τα χέρια και στη συνέχεια προσθέτει ένα πήλινο κυλινδρικό στέλεχος στην ακμή του και με ειδικό εργαλείο κλείνει την οπή της βάσης και δίνει κωνικό σχήμα στο στέλεχος. Αντιθέτως, σε μια υδρία της «Ομάδας της Δάφνης χωρίς κλαδί», ο τεχνίτης εξαρχής εφαρμόζει ένα πήλινο κυλινδρικό στέλεχος στο διάτρητο κατώτατο τμήμα του σώματος δίνοντάς του καμπύλη απόληξη κλείνοντας την οπή. Στη συνέχεια, εφαρμόζει δεύτερο κυλινδρικό στέλεχος το οποίο φέρεται ως το τελικό στέλεχος της βάσης πλασμένο σε σχήμα κώνου.

Το τελευταίο κέντρο παραγωγής υδριών τύπου Hadra φαίνεται να επιχωριάζει κι αυτό στον ελλαδικό χώρο. Στις νοτιοανατολικές παρυφές του Αιγαίου, εκεί όπου οι πολιτισμοί του ελλαδικού χώρου έρχονται σε συγκερασμό με τους πολιτισμούς της Ανατολής, της Κύπρου και της Μεσοποταμίας, εκεί όπου το εμπόριο με το νότο και τις

[1044] Cook 1968-1969, 125, υποσημ. 19 & 135, αρ. 5· Επιπλέον, είναι ο λόγος για τον οποίο ο εν λόγω τεχνίτης έλαβε αυτό το κωδικό όνομα από την έρευνα και ένας από τους λόγους (μάλλον μία από τις υδρίες) που αυτή η κατηγορία υδριών έλαβε το όνομα Hadra.

[1045] Enklaar 1985, 109· Επιπρόσθετα, η παραγωγή νέων τεχνικών διακόσμησης δεν είναι κάτι νέο στην ιστορία της κεραμικής παραγωγής. Τεχνίτες από όλα τα μέρη της Μεσογείου «εξάγονται» σαν ένα είδος καλλιτεχνικού επαγγέλματος με διεθνή φήμη, συμβάλλοντας στη δημιουργία νέων τεχνικών (κατασκευαστικών ή διακοσμητικών) στην κεραμική παραγωγή του εκάστοτε τόπου. Τα ερωτήματα σχετικά με τη μετακίνηση των εν λόγω καλλιτεχνών, την εγκατάστασή τους στην Αλεξάνδρεια ακόμη και το θάνατό τους εκεί, παραμένουν.

αφρικανικές ακτές ανθίζει, βρίσκεται η Ρόδος. Ως μία από τις σημαντικότερες νεκροπόλεις του ελληνιστικού κόσμου, το ροδιακό έδαφος φιλοξένησε ποικιλία ταφικών πρακτικών και κτερισμάτων από τον πρώιμο 4ο έως και τους πρώιμους ρωμαϊκούς χρόνους[1046]. Στο διάστημα μεταξύ του 3ου-2ου αι. π.Χ. το νησί γνωρίζει τη μεγαλύτερη ακμή του με τη ροδιακή νεκρόπολη, να καταλαμβάνει έκταση άνω των τριών χιλιομέτρων σε ακτίνα από τα τείχη της πόλης[1047] και να υποδέχεται τις υδρίες Hadra στα χώματά της με τα αντίστοιχα ταφικά έθιμα των ζώντων ανθρώπων. Η κύρια παραγωγή υδριών του νησιού ονομάζεται από την έρευνα, λευκού βάθους (*white ground*) εξαιτίας της πολύχρωμης διακόσμησης που φέρουν επάνω σε ένα λευκό επίχρισμα. Αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα και κερδοφόρα εξαγώγιμα προϊόντα του νησιού, καθώς δείγματά τους έχουν εντοπιστεί στις ακτές της ανατολικής Μεσογείου, με εξέχοντα παραδείγματα να έχουν αποκαλυφθεί στην πρωτεύουσα των Πτολεμαίων[1048]. Ωστόσο, η πλειονότητα των υδριών αυτού του τύπου έχει εντοπιστεί στο ίδιο το νησί της Ρόδου και στα ταφικά συμφραζόμενά της με τον αριθμό να υπολογίζεται περίπου στις 700 υδρίες[1049].

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο της παραγωγικής μανίας αλλά και τους υγειούς ανταγωνισμού των κέντρων παραγωγής, έρχονται να προστεθούν ορισμένα νέα ευρήματα στον κατάλογο των υδριών Hadra της ανατολικής Μεσογείου αυτά, του νεκροταφείου του Shatby. Ένα σύνολο τεσσάρων (4) που δίνουν την ευκαιρία στον νέο μελετητή να αποκρυπτογραφήσει τεχνικές διακόσμησης και κατασκευαστικές λεπτομέρειες. Η λειτουργία των υδριών, όπως έχει ήδη γίνει κατανοητό, δεν έχει να κάνει με τα κτερίσματα προς τιμήν του νεκρού αλλά εμπεριέχει την ίδια την τέφρα του νεκρού. Για την ακρίβεια, είναι ένα μέσο με το οποίο συγγενείς και οικείοι

[1046] Η τυπολογία των τάφων ποικίλει προσφέροντας ένα αξιόπιστο παράδειγμα της εξέλιξης των ταφικών πρακτικών του νησιού από τον πρώιμο 4ο έως και τα πρώιμα ρωμαϊκά χρόνια. Έχουν εντοπιστεί απλοί λακκοειδείς τάφοι, χτιστοί κιβωτιόσχημοι, θάλαμοι, θήκες τεφροδόχων αγγείων ή οστεοθηκών, αλλά και μνημειώδη ταφικά συγκροτήματα (Βλ. Γιαννικουρή 2000, 232).

[1047] Γιαννικουρή 2000, 232.

[1048] Στα αλεξανδρινά νεκροταφεία ο αριθμός των υδριών με λευκό βάθος που έχουν βρεθεί, υπολογίζεται περίπου στα 130 αγγεία (Γιαννικουρή 2013, 154, σημ. 10, με ενδεικτική βιβλιογραφία). Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το γεγονός ότι οι εμπορικές σχέσεις των δύο περιοχών, της Ρόδου και της Αλεξάνδρειας, έχουν τις απαρχές τους πίσω στην εποχή του Χαλκού και κορυφώνονται στην ελληνιστική περίοδο. Μερικά γεγονότα όπως, η πολιορκία της Ρόδου από το Δημήτριο τον Πολιορκητή (305 π.Χ.), η βοήθεια του Πτολεμαίου Ι του Σωτήρος (305-282 π.Χ.) προς τους Ροδίους, η εισαγωγή αιγυπτιακών θεοτήτων στο νησί, η βοήθεια του Πτολεμαίου ΙΙΙ του Ευεργέτη (246-222 π.Χ.), μετά τον καταστροφικό σεισμό του 227-226 π.Χ., είναι μερικά από τα ιστορικά γεγονότα που δίνουν υπόσταση στα αρχαιολογικά δεδομένα των υδριών Hadra (Γιαννικουρή 2013, 154, σημ. 11, με ενδεικτική βιβλιογραφία).

[1049] Γιαννικουρή 2013, 154· Επιπλέον, σχετικά με ορισμένες λεπτομέρειες των υδριών λευκού βάθους που προέρχονται από τη Ρόδο, ενδεικτικά, βλ. Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 63-118.

προσδιορίζουν την ταυτότητα του νεκρού αποκτώντας υπόσταση και στο *Επέκεινα*. Ταυτόχρονα, αποτελεί πολύτιμο εύρημα για τη σημερινή αρχαιολογική έρευνα μελετώντας ταφικές πρακτικές και κοινωνικές προεκτάσεις. Όσον αφορά το σημείο εύρεσης των εν λόγω υδριών θα πρέπει να σημειωθεί ότι προσδιορίζονται με σχετική ακρίβεια συγκριτικά με τα ευρήματα που συζητήθηκαν παραπάνω. Συγκεκριμένα η υδρία με αριθμό καταλόγου 183.HD.2 εντοπίστηκε στον λεγόμενο «Θάλαμο των Κλινών» που φέρει την ονομασία Χώρος G΄ και ο προσδιορισμός της χρονολόγησής της θα προσφέρει σημαντικές πληροφορίες για την ευκρινέστερη εικόνα της ανθρώπινης δραστηριότητας στον συγκεκριμένο χώρο. Τα θραύσματα που πιστοποιούν την ύπαρξη μίας ακόμη υδρίας Hadra και φέρουν αριθμό καταλόγου 184.HD.3, αν και βρίσκονταν στο επιφανειακό στρώμα της ανασκαφής και δεν είναι δυνατή η εξακρίβωση της αρχικής ύπαρξής της σε έναν χώρο του Υπογείου Α, προσφέρει έναν νέο καμβά γραπτής διακόσμησης που βοηθούν στη χρονολόγησή της. Τέλος, οι δύο σχεδόν ακέραιες υδρίες τύπου Hadra, με αριθμό ευρήματος 185.HD.4 και 186.HD.5 εντοπίστηκαν μαζί στο loculus no. 2, στα βορειοδυτικά του Χώρου C και ερμηνεύονται ως δύο αγγεία που συνυπήρχαν στον ίδιο τάφο και ανήκουν, πιθανότατα, στον ίδιο νεκρό.

Πιο αναλυτικά, η μακροσκοπική και τυπολογική έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί έως τώρα προσπαθεί να προσδιορίσει με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια τη χρονολόγηση αλλά και την προέλευση των υδριών. Αρωγοί στην προσπάθεια αυτή στέκονται τόσο τα διακοσμητικά στοιχεία των αγγείων, όσο και η κατασκευαστικές τους λεπτομέρειες. Ειδικότερα, η υδρία Hadra 183.HD.2[1050] (εικ. 223α-δ) θα μπορούσε με ασφάλεια να χρονολογηθεί στα μέσα του 3ου αι. π.Χ. Η τυπολογική συγγένεια που φέρει με ένα παράδειγμα που αποκαλύφθηκε από το ίδιο το Υπόγειο Α από τον Breccia είναι φανερή[1051]. Γραπτή μελανή διακόσμηση στην άνω οριζόντια επιφάνεια του χείλους με ομόκεντρους κύκλους, μελανές στιγμές στην περιφέρεια του χείλους αλλά και δύο κλαδιά δάφνης που κοσμούν το λαιμό τους[1052], είναι χαρακτηριστικά που εμφανίζονται και στα δύο παραδείγματα. Διακοσμητικοί στικτοί ρόδακες βρίσκονται κάτω από την ένωση των κλαδιών τη στιγμή που, στο σημείο της ένωσης λαιμού-

[1050] Η διάμετρος του χείλους της υδρίας 183.HD.2, αγγίζει τα 13,4 εκ.
[1051] Breccia 1912, 38-9, εικ. 28 & πίν. XL, εικ. 53.
[1052] Σε άμεσο παραλληλισμό έρχονται τα περισσότερα παραδείγματα αγγείων αυτού του τύπου. Ενδεικτικά, είναι ορισμένα από τα πρώτα δείγματα των υδριών Hadra που ήρθαν στο φως από το ομώνυμο νεκροταφείο. Βλ. Adriani 1940, πίν. XXX, εικ. 17, 3.

χείλους και λαιμού-ώμου υπάρχει μελανή διακόσμηση με στιγμές που ενώνονται μεταξύ τους με μελανή γραμμή. Αντιθέτως, ο ώμος και των δύο αγγείων φαίνεται να μένει ακόσμητος. Ο συνδυασμός των τριών ταινιών στον ώμο των αγγείων, με δύο στενές μελανές γραμμές εκατέρωθεν μιας πλατιάς, είναι χαρακτηριστικό που διαθέτει η πλειονότητα των υδριών αυτού του τύπου και ιδιαίτερα οι υδρίες κρητικής προέλευσης. Το ανώτερο τμήμα των αγγείων συμπληρώνει το ανατομικό στοιχείο της λαβής[1053]. Η ιδιαιτερότητα της υδρίας 183.HD.2 έγκειται στο γεγονός ότι φέρει κάθετη περιστρεφόμενη λαβή, ένα χαρακτηριστικό που παραπέμπει σε μια πρώιμη παραγωγή των υδριών Hadra[1054]. Επιπλέον, σημαντικό τυπολογικό αλλά και χρονολογικό σημείο είναι αυτό του κυκλικού πηνίου που φέρει στην ένωση του άνω τμήματος της λαβής που εφάπτεται με το χείλος· ενδεικτικό των υδριών που χρονολογούνται, σύμφωνα με την έρευνα, στα μέσα περίπου του 3ου αι. π.Χ.. Τα δύο τελευταία χαρακτηριστικά, αδυνατούν να γίνουν φανερά στο παράδειγμα του Breccia εξαιτίας του ελλιπούς φωτογραφικού υλικού και της δημοσίευσης μόνον της κύριας όψης του αγγείου. Στη συνέχεια, η κεντρική διακόσμηση στην α΄ όψη του αγγείου 183.HD.2 φαίνεται να περιλαμβάνει ένα κλαδί δάφνης που διατρέχει με αριστερή φορά τον χώρο της μετόπης[1055], όπως στο παράδειγμα του Breccia, ή δύο αντωπά κλαδιά δάφνης[1056], σε παραλληλισμό με τη διακόσμηση του λαιμού[1057]. Στη δεύτερη περίπτωση, η έρευνα ελλείπεται της γνώσης του διακοσμητικού στοιχείου που βρίσκεται στην ένωση των κλαδιών λόγω της απουσίας του αντίστοιχου θραύσματος. Ωστόσο, ακόμη ένας στικτός

[1053] Ακόμη ένα παράδειγμα υδρίας τύπου Hadra από το ίδιο το Υπόγειο Α του Shatby, το οποίο ομοιάζει ως προς τα στοιχεία της περιστρεφόμενης λαβής και της διακόσμησης του λαιμού. Ως κύρια διακόσμηση της α΄ όψης του αγγείου, αυτό το παράδειγμα συνδυάζει δυο διακοσμητικά θέματα, αυτό των κλαδιών κισσού στην πρώτη ζώνη και αυτό του κλαδιού δάφνης με δεξιά φορά σε μια μικρότερη δεύτερη ζώνη από κάτω. Βλ. Breccia 1912, 42, εικ. 32 (3ος αι. π.Χ.)· Δύο διακοσμητικές ζώνες στην κύρια όψη με τα ίδια φυτικά θέματα φέρει ακόμη ένα παράδειγμα από τη νεκρόπολη της Πλινθίνης, σε μία από τις πρώτες προσπάθειες διερεύνησης της περιοχής από τον Achille Adrian. Βλ. Adriani 1952, πίν. LV, εικ. 2.

[1054] Enklaar 1986, 52.

[1055] Αντίστοιχη διακόσμηση αλλά με το κλαδί δάφνης έχει φορά προς τα δεξιά, εντοπίζεται και πάλι στο Υπόγειο Α του Shatby. Τα υπόλοιπα διακοσμητικά στοιχεία, ακόμη και το κυκλικό πηνίο στο ανώτερο σημείο της κάθετης λαβής, το οποίο έχει σπάσει, φαίνεται να είναι τα ίδια. Ωστόσο, η διαφορά μεταξύ του παραδείγματος που σχολιάζεται και του 183.HD.2 έγκειται στην κάθετη λαβή κυκλικής διατομής της υδρίας αυτής. Τέλος, η εν λόγω υδρία φέρει γραπτή επιγραφή στον ώμο με το όνομα ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΣ. Βλ. Breccia 1912, 38, πίν. XL, εικ. 52.

[1056] Δύο αντωπά κλαδιά δάφνης τόσο στο σημείο του λαιμού, όσο και στην κεντρική διακόσμηση της α΄ όψης φέρει ένα παράδειγμα από το νεκροταφείο Hadra. Στο σημείο της ένωσης των κλαδιών φέρει ρόδακα εμπλουτισμένο με μελανές στιγμές περιμετρικά. Βλ. Adriani 1940, πίν. XXX, εικ. 17.

[1057] Breccia 1912, 40, εικ. 30 & πίν. XLII, εικ. 57. Στην εν λόγω υδρία παρατηρείται η ύπαρξη δύο αντωπών κλαδιών δάφνης που μπορούν να παραλληλιστούν με τη διακόσμηση της υδρίας 183.HD.2 ενώ ταυτόχρονα, διακρίνεται μια ομοιότητα ως προς τη χρήση των στιγμών πλησίον των κάθετων μοτίβων που οριοθετούν την κεντρική μετόπη. Συνεπώς, δεν αποκλείεται οι δύο υδρίες να διακοσμήθηκαν από τον ίδιο αγγειογράφο.

ρόδακας βρίσκεται περίπου στο μέσον της μετόπης προδίδοντας την ιδιαίτερη προτίμηση του συγκεκριμένου αγγειογράφου προς το εν λόγω στοιχείο. Η διακόσμηση της κύριας μετόπης οριοθετείται με εκατέρωθεν κάθετα μοτίβα, από τα οποία μόνο το ένα έχει διασωθεί. Αποτελείται από κλαδί δάφνης με κάθετη φορά και στιγμές προς την πλευρά της κύριας μετόπης. Η β΄ όψη του αγγείου, σύμφωνα με τα θραύσματα που έχουν διασωθεί, φαίνεται να περιλαμβάνει δύο έλικες που φύονται από την άνω πλευρά της μετόπης, στη μέση των οποίων υπάρχει διακοσμητικό στοιχείο με τρεις γραπτές γραμμές σε διαγώνια φορά. Το κάθετο διακοσμητικό μοτίβο που οριοθετεί την μετόπη της β΄ όψης και βρίσκεται πλησίον της οριζόντιας λαβής, φέρει γραπτές γραμμές σε σχηματισμό χιαστί εν είδει κάγκελου. Οι οριζόντιες λαβές που έχουν φορά προς τα άνω και φύονται στο ύψος της διακοσμητικής ζώνης στο μέσον περίπου του ύψους του αγγείου, φέρουν κάθετες γραμμές. Τέλος, τη διακόσμηση ζώνη συμπληρώνει ακόμη ένας τριπλός σχηματισμός ταινιών, δύο στενές γραμμές εκατέρωθεν μιας πλατιάς ταινίας, που οριοθετεί τη ζώνη από κάτω.

Ορισμένα επιπρόσθετα παράλληλα που έχουν δημοσιευθεί σε πιο πρόσφατες μελέτες μπορούν να διαφωτίσουν την έρευνα σχετικά με έναν περισσότερο ακριβή χρονολογικό προσδιορισμό της κατασκευής του αγγείου, ίσως ακόμη και με το «όνομα» του αγγειογράφου που φιλοτέχνησε την υδρία 183.HD.2. Πιο αναλυτικά, οι δημοσιεύσεις του A. Enklaar για τις υδρίες Hadra που έχουν αποκαλυφθεί στα αλεξανδρινά πτολεμαϊκά στρώματα βοηθούν τα μέγιστα στα παραπάνω ερωτήματα. Υδρίες του τύπου που συνδυάζουν τα ανατομικά στοιχεία της περιστρεφόμενης λαβής και του κυκλικού πηνίου στο σημείο της ένωσης της κάθετης λαβής με το χείλος, χρονολογούνται στα πρώιμα χρόνια της κατασκευής των υδριών στο διάστημα μεταξύ του 260-240 π.Χ. Συγκεκριμένα, αναφέρομαι στις υδρίες με αριθμό P. 1880[1058], P. 9009[1059] και 9175[1060], οι οποίες από τυπολογική και κατασκευαστική άποψη ανήκουν στις ομάδες form 1, form 3 και form 5, αντίστοιχα. Ο ζωγράφος της πρώτης υδρίας δεν έχει καταφέρει αν προσδιοριστεί από την έρευνα, σε αντίθεση με τον «Ζωγράφο των Δάφνινων Στεφανιών» στον οποίο κατοχυρώνεται η υδρία P. 9009 και η δραστηριότητά του χρονολογείται στην προαναφερθείσα εικοσαετία. Ο «Ζωγράφος

[1058] Enklaar 1986, 52-3, εικ. 12 (Alex. P. 1880) (*form L 1*).
[1059] Enklaar 1985, 118, εικ. 5m, i (Ζωγράφος των Δάφνινων Στεφανιών) (Alex. 9009) (260-240 π.Χ.) & Enklaar 1986, 52-3, εικ. 14 (*form L3*).
[1060] Enklaar 1985, 131, (Ζωγράφος των Ροδάκων (*Rosettes*) (Alex. 9175) (240-210 π.Χ.) & Enklaar 1986, 53-4, εικ. 16 (*form L5*) (250-240 π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)·

των Ροδάκων» (*Peintre des Rosettes*) φαίνεται να έχει σχεδιάσει την υδρία με αριθμό 9175 του οποίου η δραστηριότητα κυμαίνεται μεταξύ ενός μεγαλύτερου διαστήματος από το 260 έως το 210 π.Χ. Πιθανότατα, ωστόσο, η χρονολόγηση της εν λόγω υδρίας να μην ξεπερνά το 240 π.Χ. Επιπλέον, το διακοσμητικό σχέδιο που φέρει η υδρία 183.HD.2 στη β΄ όψη της κύριας διακοσμητικής ζώνης ομοιάζει σε μεγάλο βαθμό με δύο μοτίβα της ίδιας θέσης που έχουν σχεδιαστεί από τον «Ζωγράφο των Ανθεμίων»[1061]. Η δραστηριότητα του ζωγράφου χρονολογείται στο διάστημα 250-235 π.Χ. ενώ, οι υδρίες που μας απασχολούν θα πρέπει να χρονολογούνται στο 240 π.Χ. Επιπλέον, ένα ακόμη παράλληλο από τον αιγυπτιακό χώρο και αυτή τη φορά από την περιοχή Ναύκρατις, εμφανίζει μεγάλη ομοιότητα ως προς τη διακόσμησή τους με το παράδειγμα του Shatby[1062]. Ωστόσο, βασική διαφορά μεταξύ των δύο διακρίνεται στην κάθετη λαβή των υδριών και στην ταινιωτή με μικρή κατακόρυφη νεύρωση στη μέση που φέρει το παράδειγμα από τη Ναύκρατη, αντί της περιστρεφόμενης από το Shatby. Πιθανόν, να νοείται ως μια αλλαγή στον τρόπο των συνηθειών των αγγειοπλαστών και σε μια χρονολογική μετάβαση προς μια υστερότερη εποχή, πιθανόν στις αρχές του β΄ μισού του 3ου αι. π.Χ. Τέλος, δύο τελευταία παράλληλα προέρχονται από την Κρήτη και φυλάσσονται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας. Ο λόγος για μία ακόμη υδρία του «Ζωγράφου των Δάφνινων Στεφανιών» που χρονολογείται αβίαστα περί το 260-240 π.Χ.[1063]. Η συγκεκριμένη υδρία φέρει κοινή διακόσμηση αντωπών κλαδιών δάφνης τόσο στο λαιμό, όσο και στην κεντρική διακόσμηση της α΄ όψης, κάτι που φαίνεται να συνδυάζει και η υδρία από το Υπόγειο Α. Ακόμη, παρεμφερές είναι το κάθετο μοτίβο εκατέρωθεν των οριζόντιων λαβών, με τη διακόσμηση της β΄ όψης να αποτελείται από δύο έλικες εκατέρωθεν τριών κάθετων γραμμών[1064]. Το δεύτερο παράδειγμα που δημοσιεύθηκε από την Ζερβουδάκη[1065] και χρονολογείται στο ίδιο διάστημα, ομοιάζει με το 183.HD.2 περισσότερο στο μοτίβο της β΄ όψης καθώς, στην

[1061] Enklaar 1985, 124, εικ. 9d, i (*form 6*)(Ζωγράφος των Ανθεμίων, Alex. 19102) (250-235 π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· 124, εικ. 9h, πίν. 1b (*form 6*)(Ζωγράφος των Ανθεμίων, Alex. 5274) (240 π.Χ.) (Αλεξάνδρεια) (Ομάδα της Δάφνης).

[1062] Coulson 1996, 84-6, εικ. 48 (260-240 π.Χ.) (Ναύκρατις).

[1063] Guerrini 1964, 16, πίν. VI, XVIII· Enklaar 1985, 118, αρ. 4 & Enklaar 1986, 53-3 (form L3)· Ζερβουδάκη 1997, 122, εικ. 24 (Ζωγράφος των Δάφνινων Στεφανιών, 260-240 π.Χ.) (Ath. 2556 [7]).

[1064] Σχετικά με το διακοσμητικό στοιχείο της β΄ όψης, έχει εντοπιστεί ένα παράδειγμα υδρίας του «Ζωγράφου του Αστραγάλου» που φέρει σχεδόν το ίδιο μοτίβο και χρονολογείται στα 238 π.Χ. Βλ. Enklaar 1985, 54-5, 65, 125, εικ. 10.b, c, g (Ζωγράφος του Αστράγαλου, Alex. 5273) (238 π.Χ.) (*form 7*, Ομάδα της Δάφνης) & Enklaar 1986, 54-5, εικ. 18 (Αλεξάνδρεια).

[1065] Ζερβουδάκη 1997, 123, 126, εικ. 25 (*Two-Line Group*, 260-240 π.Χ.). Η ομάδα «Two-Line Group» στην οποία εντάσσεται ο ζωγράφος του αγγείου προέρχεται από τη δημοσίευση του Cook. Βλ. Cook 1984, 799, αρ. 44.

κύρια όψη του φέρει ρέοντα κλαδιά κισσού στο λαιμό με στικτούς ρόδακες και κλαδί δάφνης με δεξιά φορά στο σώμα, εμπλουτισμένο με παράλληλες στιγμές ανάμεσα στα φύλλα. Συνεπώς, με βάση τα παράλληλα που συζητήθηκαν παραπάνω αλλά και τις περιόδους δραστηριοποίησης των ζωγράφων, η υδρία 183.HD.2 θα πρέπει να χρονολογηθεί με σχετική ασφάλεια στο διάστημα 260-240 π.Χ., αν όχι στο 250-240 π.Χ.

Το επόμενο παράδειγμα υδρίας του τύπου Hadra που αποκαλύφθηκε πρόσφατα στο Ταφικό Υπόγειο Α του Shatby, φέρει αριθμό καταλόγου 184.HD.3 και σώζεται και αυτό σε αποσπασματική κατάσταση[1066] (εικ. 224α-δ). Τα θραύσματα του λαιμού, του ώμου και των οριζόντιων λαβών, παραπέμπουν σε μία υδρία που έχει διακοσμηθεί όχι με μελανή, αλλά με καστανέρυθρη γραπτή διακόσμηση. Τα παράλληλά της οφείλουν να αναζητηθούν σε προϊόντα του κρητικού εργαστηρίου, δεδομένης και της διαμόρφωσης των οριζόντιων λαβών της καθώς είναι ταινιωτές και με μικρή νεύρωση κατά μήκος· ένα στοιχείο που είναι ίδιον των υδριών της Κρήτης. Πιο αναλυτικά, ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί στην έρευνα η απουσία γραπτής διακόσμησης στο χείλος και στο λαιμό, δημιουργώντας απορίες σχετικά με την ταχύτητα της διακόσμησης που δέχτηκε εξαιτίας ενός πρόωρου θανάτου εκείνου του οποίου η τέφρα προοριζόταν να εναποτεθεί στο εσωτερικό του αγγείου. Ωστόσο, η παραπάνω άποψη πιθανόν αντικρούεται με τη λεπτομέρεια της διακόσμησης που έχει δεχτεί ο ώμος της υδρίας. Φέρει, πιθανότατα, δύο αντωπά κλαδιά που θα ενώνονταν στο μέσον της κύριας όψης, τα οποία σε παράλληλο διαγώνιο σχηματισμό με τα φύλλα της δάφνης φέρουν διακόσμηση με στιγμές ίδιου χρώματος. Επιπρόσθετα, η παρατήρηση σχετικά με την απουσία διακόσμησης στο λαιμό και της ειδικής διαμόρφωσης των λαβών, βρίσκει παράλληλα μόνο σε παραδείγματα από την Κρήτη και συγκεκριμένα τη Φαιστό[1067]. Κατά τη διάρκεια της έρευνας αποκαλύφθηκαν στοιχεία που συνηγορούν στη χρονολόγηση των μέσων του 3ου αι. π.Χ. και για την υδρία 184.HD.3 ενώ, προστέθηκαν παράλληλα διακοσμητικά μοτίβα και για το αγγείο 183.HD.2. Συγκεκριμένα, ο «Ζωγράφος του Αστραγάλου» φιλοτέχνησε την υδρία που αποκαλύφθηκε και φυλάσσεται στην Αλεξάνδρεια και φέρει αριθμό καταλόγου 5273[1068]. Τα διακοσμητικά

[1066] Ενδεικτικές είναι οι μετρήσεις των θραυσμάτων της υδρίας 184.HD.3: διάμ. λαιμ. 11,8 εκ. / διάμ. βάσ. 10 εκ. / μέγ. διάμ. 21 εκ.
[1067] La Rossa 1983-1984, 807-9, πίν. CXXVIII, εικ. 4, 9-10 (3ος αι. π.Χ.) & 809, 814, πίν. CXXIX, εικ. 1, 5-7 (Φαιστός)
[1068] Enklaar 1985, 54-5, 65, 125, εικ. 10.b, c, g (Ζωγράφος του Αστράγαλου, Alex. 5273) (238 π.Χ.) (*form 7*, Ομάδα της Δάφνης) & Enklaar 1986, 54-5, εικ. 18 (Αλεξάνδρεια).

του μοτίβα φαίνεται να αντιστοιχούν με αυτά της υδρίας 184.HD.3 όχι ως προς το σημείο της υδρίας στο οποία τοποθετούνται αλλά στην ιδιαίτερη προτίμηση που έχει ο εν λόγω ζωγράφος προς τη διακόσμηση με στιγμές. Η υδρία 5273 φέρει κλαδιά δάφνης είτε στο λαιμό, είτε διακοσμητικό μοτίβο της α΄ όψης της κύριας διακοσμητικής ζώνης των υδριών σε συνδυασμό με παράλληλες διαγώνιες γραμμές με στιγμές. Η συγκεκριμένη υδρία χρονολογείται από τον Enklaar στα 238 π.Χ. και έρχεται σε παραλληλισμό με το επόμενο παράδειγμα που συμπίπτουν χρονολογικά. Ο λόγος για τον «Ζωγράφο των Κεφαλών Ταύρων» (*Peintre des Tetes de Taureau*) του οποίου η δραστηριότητα χρονολογείται στο διάστημα 240-220 π.Χ. και η υδρία που μας απασχολεί φέρει αριθμό καταλόγου 19124[1069]. Στην κύρια διακοσμητική ζώνη της φέρει δύο αντωπά κλαδιά δάφνης που φέρουν στιγμωτή διακόσμηση ανάμεσα στα φύλλα τους ενώ, στο σημείο της ένωσης φέρουν επιμελημένο ρόδακα. Η χρονολόγησή του σύμφωνα με την έρευνα βρίσκεται στα 242 π.Χ. ή και λίγο νωρίτερα, προδίδοντας ένα πνεύμα εξέλιξης των κεραμικών εργαστηρίων στα πρώτα χρόνια του β΄ μισού του 3^{ου} αι. π.Χ. Συνεπώς, υδρία από το Shatby με αριθμό καταλόγου 184.HD.3 πιθανολογείται ότι, μπορεί να είναι έργο ενός εκ των ζωγράφων που παρατέθηκαν παραπάνω τη στιγμή που χρονολόγησή της δεν πρέπει να ξεπερνάει το διάστημα 250-235 π.Χ.

Σύμφωνα με όσα ειπώθηκαν παραπάνω σχετικά με τα κέντρα παραγωγής των υδριών τύπου Hadra, αξίζει να σημειωθεί ότι, το επόμενο παράδειγμα με αριθμό καταλόγου 185.HD.4[1070] (εικ. 225α-γ) φαίνεται να προέρχεται από τα κεραμικά εργαστήρια της Αλεξάνδρειας, αναδεικνύοντας το νεκροταφείο του Shatby σε έναν χώρο που αντικατοπτρίζει τόσο την ξένη όσο και την εγχώρια παραγωγή της ελληνιστικής περιόδου. Το ερώτημα για το αν προφύλασσε στα χώματά του και μία υδρία από τη Ρόδο, το τρίτο κέντρο παραγωγής των υδριών Hadra, θα εξεταστεί παρακάτω. Όσον αφορά το αγγείο 185.HD.4 είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι αποτελεί ένα από τα λιγοστά αντικείμενα του καταλόγου που έχουν καταφέρει να διασωθούν σε ακέραια μορφή, εάν εξαιρέσουμε το κατώτατο στέλεχος της βάσης που απουσιάζει. Το γεγονός αυτό οφείλεται, ενδεχομένως, στην προσεκτική τοποθέτηση της υδρίας μέσα στο βορειοανατολικό δεύτερο loculus του Χώρου C (εικ. 226-227), δηλαδή σε ένα

[1069] Enklaar 1985, 128-9, εικ. 12a, j, o (*form 7*) (Ζωγράφος των Κεφαλών Ταύρων, Alex. P.9801) (κοντά στο 242 π.Χ. ή νωρίτερα) (Αλεξάνδρεια) (Ομάδα της Δάφνης).
[1070] Οι διαστάσεις της υδρίας Hadra με αριθμό καταλόγου 185.HD.4 είναι οι εξής: μήκ. 38 εκ. / διάμ. 76 εκ. / διάμ. χείλ. 13,6 εκ.

προστατευόμενο περιβάλλον ενός τάφου που έχει λαξευθεί μέσα στο βράχο. Ακόμη και οι συνθήκες διατήρησης ήταν τέτοιες, ώστε κατόρθωσε να διασώσει σε άριστη κατάσταση την γραπτή διακόσμηση της εξωτερική της επιφάνειας. Πιο αναλυτικά, η εξέταση του αγγείου περιελάμβανε την προσεκτική παρατήρηση τόσο των ανατομικών λεπτομερειών του, όσο και της γραπτής του διακόσμησης. Η σύγκριση με έναν σημαντικό αριθμό παραλλήλων που έχουν εντοπιστεί στην πτολεμαϊκή πρωτεύουσα καθιστά ικανό, σε μεγάλο βαθμό, τον προσδιορισμό της περιόδου κατά την οποία θα πρέπει να κατασκευάστηκε, ακόμη και τον ζωγράφο που πιθανότατα τη φιλοτέχνησε.

Ειδικότερα, το σχήμα της υδρίας και συγκεκριμένα η λεπτομέρεια της βάσης της προδίδει την εγχώρια κατασκευή της από κάποιο εργαστήριο της Αλεξάνδρειας. Ο τύπος της βάσης με τον λεγόμενο βυθισμένο πυθμένα (*dropped floor*) είναι, σύμφωνα με την έρευνα, ένα στοιχείο των αλεξανδρινών υδριών ως ειδοποιό διαφορά από τις αντίστοιχες υδρίες που παράγονται στην Κρήτη και διαθέτουν πιο απλουστευμένο πυθμένα[1071]. Στην περίπτωση που η υδρία σωζόταν ακέραια και με το κατώτατο στέλεχος της βάσης η παρατήρηση αυτή δεν θα ήταν δυνατή από την παρούσα μακροσκοπική έρευνα και θα περιοριζόταν στα στιλιστικά κριτήρια της διακόσμησης. Η γραπτή διακόσμηση επιτυγχάνεται με τη χρήση ενός μόνο χρώματος, του μελανού, εντάσσοντας την υδρία στην κατηγορία των μελανόγραφων, των οποίων οι αρχαιολογικές μαρτυρίες φτάνουν ως την Κρήτη, τη Ρόδο, ακόμα και νότια Ρωσία. Αξίζει να επισημανθούν ορισμένες αστοχίες που προέκυψαν κατά τη διάρκεια τη όπτησης στον κεραμικό κλίβανο, που φέρνουν ως αποτέλεσμα την ερυθρωπή επιφάνεια σε ένα μεγάλο μέρος της επιφάνεια και κυρίως στη β΄ όψη του αγγείου. Διαθέτει το κλασικό ρεπερτόριο των ομόκεντρων μελανών γραμμών στην ανώτερη επιφάνεια του χείλους, τις μελανές στιγμές στην περιφέρεια του χείλους, οι οποίες τοποθετούνται και στην εξωτερική πλευρά τόσο της κάθετης λαβής όσο και των οριζόντιων κάτω από ύψος του ώμου. Φέρει στενές γραμμές στην ένωση λαιμού-χείλους και λαιμού-ώμου, με την επιφάνεια του λαιμού να διακοσμείται από δύο αντωπά κλαδιά δάφνης που φύονται από το κέντρο της β΄ όψης και ενώνονται στο κέντρο της α΄ όψης. Στο σημείο της ένωσης φέρει διακοσμητικό φυτικό μοτίβο με διαγώνιες και καμπύλες γραμμές που εμπλουτίζονται με τέσσερις στιγμές. Ακτινωτό κόσμημα με μελανές γραμμές εμπλουτίζει την ένωση του ώμου με το λαιμό τη στιγμή που ο ώμος φέρει φύλλα δάφνης με δεξιά φορά σε ομοιόμορφο σχηματισμό χωρίς όμως το κλαδί ως ενοποιητικό

[1071] Βλ. παραπάνω.

στοιχείο. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονιστεί ότι, η από τον εν λόγω διακοσμητικό σχηματισμό πήρε το όνομά της η ομάδα των αλεξανδρινών αγγειογράφων και ονομάστηκαν «Ομάδα της Δάφνης χωρίς κλαδί» (*Groupe du Laurier sans Branche*), διαφοροποιώντας την παραγωγή τους από τις υδρίες της Κρήτης. Επιπλέον, χαρακτηριστικός είναι ο σχηματισμός των δύο μελανών γραμμών εκατέρωθεν μιας οριζόντιας πλατιάς ταινίας που οριοθετούν την κεντρική διακοσμητική ζώνη των μελανόγραφων υδριών από πάνω στο ύψος του ώμου και από κάτω στο σημείο περίπου που φύονται οι οριζόντιες λαβές. Η α΄ όψη της κύριας διακοσμητικής ζώνης της υδρίας 185.HD.4 συνδυάζει ακόμη ένα φυτικό μοτίβο σε παραλληλισμό με τη διακόσμηση του λαιμού, που αποτελείται από ρέοντα κλαδιά με πέντε (5) φύλλα κισσού. Ο διαθέσιμος χώρος γεμίζει με δέκα (10) στικτούς ρόδακες που είναι τοποθετημένοι ισάριθμα εκατέρωθεν των κλαδιών. Η β΄ όψη της υδρίας διαθέτει ένα έναν συνδυασμό διπλών ελίκων που φύονται από το άνω μέρος της μετόπης και εκτείνονται στο σύνολο της διαθέσιμης επιφάνειας. Ακόμη, εκατέρωθεν των οριζόντιων λαβών, διαθέτει ένα σύνηθες κάθετο εικονογραφικό μοτίβο που αποτελείται από χιαστί σχηματισμό δύο γραμμών με τέσσερις μελανές στιγμές να γεμίζουν τις κενές επιφάνειες. Ωστόσο, το ένα από τα τέσσερα κάθετα μοτίβα, φέρει δύο γραμμές σε χιαστί σχηματισμό και τρίτη γραμμή στον κάθετο άξονά τους. Τα κενά δεξιά και αριστερά γεμίζουν με δύο μελανές στιγμές.

Το *corpus* των παραλλήλων που εντοπίστηκε από την παρούσα έρευνα περιλαμβάνει υδρίες Hadra που έχουν αποκαλυφθεί στα πτολεμαϊκά στρώματα των νεκροπόλεων της Αλεξάνδρειας[1072]. Το ίδιο το Υπόγειο Α του Shatby στα πρώτα χρόνια των ερευνών του, είχε φέρει στο φως έναν σημαντικό αριθμό υδριών, με εκείνη που

[1072] Guerrini 1964, αρ. B1, πίν. II (250 π.Χ.) & αρ. B2-3, πίν. II & αρ. E9, 11, πίν. VII (230-220 π.Χ.) & ομάδα D, ειδικότερα: D18, πίν. V-VI (290-230 π.Χ.) & Enklaar 1992, 7, εικ. 122, 132· Guerrini 1964, πίν. A1, αρ. 90.9.38 (Απρίλιος-Μάιος 227 π.Χ.) (νεκρ. Hadra) & πίν. II, αρ. B1-4 (310-290 π.Χ.) & πίν. VI, αρ. D16, 18, 19, 21 (290-230 π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Cook 1966, 10, 20, εικ. 1, πίν. I, VIII, αρ. 90.9.38 (Απρίλιος-Μάιος 227 π.Χ.) (νεκρ. Hadra) & 21, εικ. 3, πίν. I, IX, αρ. 90.9.5 (15 Δεκεμβρίου 226-13 Ιανουαρίου 225 π.Χ.) (νεκρ. Hadra) & 21, εικ. 4, πίν. I, IX, αρ. 90.9.39 (8 Δεκεμβρίου 220 π.Χ.-6 Ιανουαρίου 219 π.Χ.) (νεκρ. Hadra) & 21, εικ. 7, πίν. II, X, αρ. 90.9.17 (16 Φεβρουαρίου 215 π.Χ.) (Αλεξάνδρεια) & 27, εικ. 3, πίν. IV, XIII, αρ. 90.9.42 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Enklaar 1998, 16, εικ. 3 (*Ομάδα της Δάφνης*, *Ζωγράφος της κυματιστής γραμμής*, 220-210 π.Χ.)· Coulson 1996, 85, 90, εικ. 51, αρ. 1884 (260-240 π.Χ.) (Ναύκρατις)· Savvopoulos 2017, 141, εικ. 1a-j (3ος αι. π.Χ.) (Πατριαρχικό Σκευοφυλάκιο, Αλεξάνδρεια)· Επιπρόσθετα, ορισμένα παράλληλα μελανόγραφων υδριών από την Κρήτη που μπορούν να παρομοιαστούν με την υδρία 185.HD.4, βλ. στο: Εγγλέζου 1997, αρ. MH29040, εικ. 1-3 (255-245 π.Χ. ή λίγο υστερότερα).

βρίσκεται στην εικόνα 56 του καταλόγου του Breccia[1073] να εμφανίζει μεγάλες ομοιότητες στη διακόσμησής της με την υδρία 185.HD.4. Η διαφορά τους, όσο μπορεί να εκφραστεί με βεβαιότητα λόγω έλλειψης ευκρινούς φωτογραφικού υλικού, έγκειται στην περιστρεφόμενη λαβή της υδρίας του Breccia, σε αντίθεση με την κάθετη ταινιωτή της νεοαποκαλυφθείσας υδρίας. Σε μια προσπάθεια για την τμηματική εξέταση της διακόσμησης της υδρίας, δεν μπορεί παρά να ξεκινήσει από το λαιμό. Το μοτίβο που διαθέτει εμφανίζεται κατά κόρον στις υδρίες που έχει κατοχυρωθεί από την έρευνα στον «Ζωγράφο της Αλεξάνδρειας 5269»[1074] η δραστηριότητα του οποίου χρονολογείται μετά του 255 και του 235 π.Χ. Ωστόσο, έχει εντοπιστεί σε μία υδρία του «Ζωγράφου των Ανθεμίων»[1075] ο οποίος φαίνεται πως φιλοτέχνησε υδρίες στο διάστημα 250-235 π.Χ. Το φυτικό μοτίβο των φύλλων δάφνης στον ώμο του αγγείο έχει παρατηρηθεί πως είναι ίδιον μόνο του «Ζωγράφου της Αλεξάνδρειας 5269»[1076]. Ως προς τη φυτική διακόσμηση με τα φύλλα κισσού της α΄ όψης του αγγείου, θα πρέπει να τονιστεί όταν είναι κι αυτό χαρακτηριστικό του τελευταίου ζωγράφου που αναφέρθηκε ωστόσο, ο λεγόμενος «Ζωγράφος της διαγώνιας ταινίας»[1077] φαίνεται να χρησιμοποιεί το ίδιο σχέδιο στις υδρίες που φιλοτεχνεί την περίοδο 230-210 π.Χ. Η υστερότερη χρήση του εικονογραφικού μοτίβου συγκριτικά με τον «Ζωγράφο της Αλεξάνδρειας 5269», δεν μαρτυρά την υστερότερη χρονολόγηση της υδρίας 185.HD.4, αλλά τη μονοτονία των εικονογραφικών θεμάτων στο β΄ μισό του 3ου αι. π.Χ. με ελάχιστες διαφοροποιήσεις του εκάστοτε ζωγράφου. Από την άλλη, το διακοσμητικό στοιχείο της β΄ όψης της υδρίας, είναι χαρακτηριστικό της εργασίας του «Ζωγράφου της Αλεξάνδρειας 5269»[1078] με ένα αντίστοιχο παράδειγμα από το νεκροταφείο της Hadra[1079] να έρχεται σε πλήρη παραλληλισμό με το 185.HD.4. Ακόμη, τα κάθετα

[1073] Breccia 1912, 40, πίν. XLI, εικ. 56· Επιπλέον, ένας σημαντικός αριθμός υδριών τύπου Hadra αποκαλύφθηκε στις ίδιες ανασκαφικές έρευνες του Breccia. Βλ. Breccia 1912, 39, εικ. 29, πίν. XLl, εικ. 54 & 39-40, πίν. XLl, εικ. 55 & 41, εικ. 31 (αργότερα θα ονομαστεί *Ζωγράφος του Αστράγαλου*).

[1074] Η ονομασία στον εν λόγω καλλιτέχνη δόθηκε από την έρευνα εξαιτίας της υδρίας με αριθμό καταλόγου 5269 που φυλάσσεται στο Ελληνο-Ρωμαϊκό Μουσείο της Αλεξάνδρειας και την ταυτοποίησή του ως το πρώτο αγγείο που ζωγράφησε ο ίδιος. Βλ. Enklaar 1985, 120-1, εικ. 6 & Enklaar 1986, 53-4, εικ. 15 (Alex. 5269) (*form L4*).

[1075] Enklaar 1985, 124, εικ. 9a, αρ. Alex 9722 (Ζωγράφος των Ανθεμίων).

[1076] Enklaar 1985, 120-1, εικ. 6d (Alex. 5269) (255-235 π.Χ.).

[1077] Enklaar 1985, 138, εικ. 15h, αρ. Alex. 4766. Ο ζωγράφος πήρε την ονομασία αυτή εξαιτίας του χωρισμού της διακοσμητικής μετόπης των υδριών με μία διαγώνια ταινία ώστε να δημιουργεί επιπλέον διαθέσιμο χώρο.

[1078] Enklaar 1985, 120-1, εικ. 6n.

[1079] Said 1998, 10-1, εικ. 2 (3ος αι. π.Χ.)· Επιπρόσθετα, στο ίδιο νεκροταφείο έχει βρεθεί ένας μεγάλο αριθμός των ομώνυμων υδριών. Ενδεικτικά, βλ. Enklaar 1998, 16, εικ. 2, (*Ομάδα της Δάφνης χωρίς κλαδί*, 250-225 π.Χ.) & εικ. 3 (*Ομάδα της Δάφνης*, *Ζωγράφος της κυματιστής γραμμής*, 220-210 π.Χ.) & 17, εικ. 8 (*Ομάδα της Δάφνης*, 230-210 π.Χ.)· Adriani 1940, πίν. XXX, εικ. 17, 3 (3ος αι. π.Χ.)· Adriani 1952, πίν. X, εικ. 4 (δεξιά) (3ος αι. π.Χ.).

γραπτά κοσμήματα εκατέρωθεν των οριζόντιων λαβών, εκτός από τα έργα του τελευταίου ζωγράφου, εμφανίζονται και σε υδρίες του «Ζωγράφου της Δάφνης χωρίς κλαδί»[1080], ο οποίος έδωσε το όνομά του σε ολόκληρη την ομάδα των μελανόγραφων υδριών Hadra της Αλεξάνδρειας και η δραστηριότητά του χρονολογείται στο διάστημα 260-240 π.Χ. Επιπλέον, ο «Ζωγράφος του Κισσού» έχει λάβει το όνομά του από την έντονη χρήση των κλαδιών κισσού στις υδρίες που φιλοτεχνεί αξίζει να παραλληλιστεί ένα έργο του με την υδρία 185.HD.4. Ο λόγος για το αγγείο 1883 που εντοπίστηκε, πιθανότατα, στη Ναύκρατη και φέρει παρόμοια διακόσμηση, όχι μόνο στην α΄ όψη της κύριας μετόπης αλλά και στο λαιμό. Απουσιάζουν βέβαια τα φύλλα δάφνης από τον ώμο ενώ, η διαμόρφωση της βάσης με το βυθισμένο πυθμένα παραμένει ίδια. Το αγγείο 1883 χρονολογείται μεταξύ του 250-240 π.Χ.[1081]. Όπως έγινε γνωστό μέσα από τα παράλληλα των υδριών που παρατέθηκαν, η υδρία του καταλόγου με αριθμό 185.HD.4 φαίνεται να χρονολογείται στο διάστημα 255-235 π.Χ. και πιθανότατα έχει φιλοτεχνηθεί από τον «Ζωγράφου της Αλεξάνδρειας 5269». Η ένταξη του εν λόγω ζωγράφου στην «Ομάδα της Δάφνης χωρίς κλαδί» με αξιόπιστο μάρτυρα τη διακόσμηση του ώμου της υδρίας, προδίδει την τοπική προέλευση του αγγείου. Το ωχροκίτρινο, μπεζ χρώμα του πηλού είναι ένα επιπλέον στοιχείο που μαρτυρά την παραγωγή της υδρίας σε αλεξανδρινό εργαστήριο.

Το τελευταίο παράδειγμα υδρίας που αποκαλύφθηκε στο ίδιο loculus με το 185.HD.4 είναι αυτό που φέρει αριθμό καταλόγου 186.HD.5[1082] (εικ. 228α-γ) και κατά πάσα πιθανότητα, θα πρέπει να χρονολογηθεί στην ίδια περίοδο. Η συνύπαρξή τους σε κοινό τάφο μαρτυρά ότι, οι κανόνες των ταφικών πρακτικών της ελληνιστικής περιόδου, ή μάλλον της Αλεξάνδρειας, δεν απορρίπτουν το ενδεχόμενο να υπάρχουν δύο αγγεία του ίδιου τύπου μέσα στον ίδιο ταφικό σύνολο. Σαφώς, εξαρτάται με τη λειτουργία που εξυπηρετεί το καθένα αλλά, στην προκειμένη περίπτωση μπορεί να θεωρηθεί βέβαιο ότι, τουλάχιστον η μία από τις δύο υδρίες, περιείχαν την τέφρα του νεκρού. Η πιθανότητα να προστέθηκε η δεύτερη υδρία σε μεταγενέστερο χρόνο με την τέφρα κάποιου συγγενικού προσώπου δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί ωστόσο, είναι τέτοιο το είδος και το πλήθος των ερωτημάτων που θα βρουν την απάντησή τους μόνο με τη βοήθεια της ανθρωπολογικής έρευνας. Ως προς την μακροσκοπική εξέταση της

[1080] Enklaar 1985, 138, εικ. 19j, αρ. Alex. 4565.
[1081] Coulson 1996, 85, 89, εικ. 50, αρ. 1883.
[1082] Οι διαθέσιμες διαστάσεις για την υδρία 186.HD.5 είναι οι εξής: μήκ. 38 εκ. / διάμ. 76 εκ. / διάμ. χειλ. 14,4 εκ.

υδρίας 186.HD.5[1083] οφείλει να καταστεί σαφές ότι, πρόκειται για ένα αγγείο που εγείρει προβληματισμούς σχετικά με την ύπαρξη ή μη διακόσμησης στην εξωτερική του επιφάνεια και για το αν δεν θα πρέπει να λογισθεί ως μία υδρία του τύπου Hadra. Εντάσσεται στην κατηγορία των υδριών Hadra καταχρηστικά και για τη διευκόλυνση της παρούσας έρευνας, καθώς αποτελεί ένα παράδειγμα του κεραμικού τύπου των υδριών της ελληνιστικής περιόδου αλλά πιθανόν, όχι του ομώνυμου τύπου. Επιπλέον, αποκαλύφθηκε στο ίδιο loculus με την υδρία Hadra 185.HD.4 και κατά συνέπεια η συνύπαρξή τους ήταν επιτηδευμένη, με αποτέλεσμα να δέχονται μια κοινή έρευνα και ερμηνεία. Ύστερα από την προσεκτική παρατήρηση του διαθέσιμου φωτογραφικού υλικού της υδρίας[1084], φαίνεται να διαθέτει έναν μεγάλο όγκο επικαθίσεων αλάτων, εξαιτίας της υγρασίας και των κακών συνθηκών του περιβάλλοντος στο οποίο βρισκόταν επί αιώνες. Οι επικαθίσεις φέρουν λευκό ή μπεζ χρώμα και βρίσκονται, ως επί το πλείστον, στην πλευρά με την οποία ήταν τοποθετημένη η υδρία μέσα στο loculus (εικ. 227). Σαφώς, υπάρχουν επικαθίσεις αλάτων και σε άλλα σημεία του αγγείου, όπως οι λαβές και το χείλος, χωρίς αυτό να αναιρεί την παραπάνω υπόθεση σχετικά με την έλλειψη διακόσμησης και τα επίπεδα υγρασίας του χώρου. Ωστόσο, εάν επιβεβαιωθεί η δεύτερη υπόθεση περί του λευκού επιχρίσματος στο εν λόγω αγγείο τότε θα πρέπει να νοείται ως ένα τεφροδόχο αγγείο με ροδιακή προέλευση ή τουλάχιστον επιρροή, στον τύπο των υδριών λευκού βάθους[1085]. Το γεγονός αυτό θα έρθει σε πλήρη διάλογο με τα υπόλοιπα αντικείμενα του Υπογείου Α που φαίνεται να έχουν ροδιακή προέλευση, όπως είναι η πρόχους με αριθμό καταλόγου 30.JAR.5 ή οι εμπορικοί αμφορείς (166.AMP.H.1, 176.ST.H.2, 177.STP.H.3, 178.STP.H.4, 180.STP.H.6, 172.UNK.1 [;], 175.STP.H.1 [;] και 181.STP.H.7 [;]). Επιπλέον, δεν είναι σπάνιο το γεγονός της αποκάλυψης υδριών Hadra λευκού βάθους μαζί με πρόχους ή εμπορικούς αμφορείς στα ταφικά σύνολα της Ρόδου[1086], προσδίδοντας ακόμη ένα

[1083] Οι διαστάσεις που φέρει η υδρία με αριθμό καταλόγου 186.HD.5 είναι οι εξής: μήκ. 38 εκ. / διάμ. 76 εκ. / διάμ. χειλ. 14,4 εκ.

[1084] Στο σημείο αυτό κρίνεται σημαντικό να τονισθεί ακόμη μία φορά ότι, οι παρατηρήσεις που θα παρατεθούν στο κείμενο γίνονται μέσα στο πλαίσιο της μακροσκοπικής εξέτασης του φωτογραφικού υλικού χωρίς να ενέχουν κάποιο είδος βεβαιότητας. Η μελλοντική δια ζώσης επαφή με το κεραμικό υλικό των υδριών αλλά και των υπολοίπων αντικειμένων του καταλόγου, θα δώσει περισσότερα και πιο ακριβή συμπεράσματα.

[1085] Ενδεικτικά, βλ. Γιαννικουρή 1994, 302-10, πίν. 233-245· Σχετικά με ορισμένα παραδείγματα από τις νεκροπόλεις της Αλεξάνδρειας, βλ. Breccia 1912, 33-4, πίν. XXXVIII, εικ. 48-49 & 35, πίν. XXXIX, εικ. 50-51 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Pagenstecher 1913, 49, εικ. 54 (3ος αι. π.Χ.)· Enklaar 1998, 19, 23, εικ. 21, αρ. 30913 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra).

[1086] Ενδεικτικά, βλ. Γιαννικουρή 1994, 304, πίν. 236α, Οικ. Μαχαιράκη (Τ247) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) &304, πίν. 236δ, Οικ. Κανίχη (Τ11) (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 305, πίν. 240α, Οικ. Ζουραράκη (Τ22) (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.).

στοιχείο σχετικά με την ανίχνευση της καταγωγής των ανθρώπων που ενταφιάστηκαν στο Υπόγειο Α του Shatby. Ακόμη, ως προς τα τυπολογικά της χαρακτηριστικά, η υδρία 186.HD.5 φέρει ορισμένα στοιχεία που παραλληλίζονται με τα μεταλλικά πρότυπα των υδριών του 4ου αι. π.Χ. Η διπλή διαμόρφωση του χείλους, οι ταινιωτές οριζόντιες λαβές στο ύψος του ώμου που φέρουν μικρή νεύρωση κατά μήκος, ακόμη και η περιστρεφόμενη κάθετη λαβή, είναι χαρακτηριστικά που εντοπίζονται τόσο σε μεταλλικές υδρίες από την ίδια την Αλεξάνδρεια[1087] και το Shatby[1088] αλλά και από τον υπόλοιπο ελληνιστικό κόσμο. Για παράδειγμα, οι οριζόντιες λαβές με τετράγωνο σχηματισμό, θυμίζουν ένα παράδειγμα μελανόγραφης υδρίας από την Αλεξάνδρεια που χρονολογείται στον 3ο αι. π.Χ.[1089] και πολύ περισσότερο την υδρία 90.9.60 που φέρει διακόσμηση λευκού βάθους και φυλάσσεται στη Νέα Υόρκη[1090]. Η τελευταία ενισχύει την υπόθεση περί διακόσμησης με λευκό επίχρισμα της υδρίας 186.HD.5 και πιθανότατα τη ροδιακή της προέλευση. Το ενδεχόμενο να αποτελεί ένα παράδειγμα υδρίας με λευκό βάθος που κατασκευάστηκε στην Αίγυπτο δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί. Ένα έσχατο παράδειγμα που ήρθε στο φως με τις πρώτες ανασκαφικές έρευνες στο νεκροταφείο Hadra παραλληλίζεται με το νέο εύρημα του Υπογείου Α και ενδυναμώνει το ενδεχόμενο να φέρει λευκό επίχρισμα στα τοιχώματά της, δεδομένης της έντονης απολέπισης που έχει υποστεί και το αγγείο από τη Hadra[1091]. Συνεπώς, με βάση τα παράλληλα που ήταν δυνατό έως τώρα να εντοπιστούν, είναι αποδεκτή τόσο η υπόθεση της ύπαρξης μιας υδρίας που διαθέτει μόνον ένα ερυθρό αραιό επίχρισμα στην εξωτερική της επιφάνεια, όσο και η υπόθεση της ύπαρξης μιας υδρίας με διακόσμηση επάνω σε λευκό βάθος, από την οποία έχουν διασωθεί μόλις ελάχιστα σπαράγματα του λευκού επιχρίσματος. Το εν λόγω ερώτημα δεν μπορεί παρά να λυθεί παρά με τη δια ζώσης εξέταση του αντικειμένου με σκοπό την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικά με τη διακόσμηση και την προέλευσή του.

[1087] Cook 1966, 27, πίν. IV, XIII, αρ. 90.9.32 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια). Έντονη είναι η ομοιότητα της κάθετης περιστρεφόμενης λαβής με το παράδειγμα από το Shatby.
[1088] Breccia 1912, 29, 33, πίν. XXXVII, εικ. 46-47 (3ος αι. π.Χ.) (Υπόγειο Α).
[1089] Cook 1968-1969, 118-9, εικ. 5-7 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια).
[1090] Cook 1966, 11, 30, εικ. 2, πίν. VI, XV, αρ. 90.9.60 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Επιπλέον, σχετικά με την εν λόγω υδρία, βλ. Merriam 1885, 19, 26, αρ. 21· Pomtow 1910, αρ. 1095· Pagenstecher 1913, 49, εικ. 54, αρ. SB1656 (3ος αι. π.Χ.).
[1091] Adriani 1934, πίν. XII, εικ. 1 (δεξιά, 3ος αι. π.Χ.).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η μακροσκοπική εξέταση ενός πρωτογενούς κεραμικού υλικού που προέρχεται από την πρόσφατη ανασκαφική έρευνα στο Shatby απέδωσε τους μέγιστους καρπούς στην αρχαιολογική επιστήμη σχετικά με την κεραμική παραγωγή των ελληνιστικών ή μάλλον των πτολεμαϊκών χρόνων. Μια ανασκαφική διαδικασία που έλαβε σάρκα και οστά υπό την αιγίδα των δύο βασικών φορέων της, που δεν είναι άλλοι από την Αρχαιολογική Εταιρεία της Αλεξάνδρειας και το τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το Ταφικό Υπόγειο Α του νεκροταφείου του Shatby πιστοποίησε για μία ακόμη φορά, ύστερα από τις πρώτες έρευνες του Evaristo Breccia και της πιο πρόσφατες της γερμανικής αποστολής των Rummel και Schmidt, την παρουσία του μέσα στο χρόνο και την ανάγκη του να αναδυθεί στην επιφάνεια των παλαιότερων ταφικών συμφραζομένων της Αλεξάνδρειας. Ένας συνδυασμός κεραμικών αντικειμένων και αρχιτεκτονικών καταλοίπων συνθέτουν την αυτοβιογραφία του Shatby από τον ύστερο 4ο έως και τον πρώιμο 1ο αι. π.Χ. Μια μακρά διάρκεια έντονης ανθρώπινης δραστηριότητας με γνώμονα την υλοποίηση των κανόνων που επέβαλαν οι ταφικές πρακτικές της εποχής. Αυτή η υπακοή στο ταφικό τελετουργικό των πτολεμαϊκών χρόνων σε συνδυασμό με το πολυπολιτισμικό αμάλγαμα της αλεξανδρινής κοινωνίας αποτυπώνεται στα χώμα του Υπογείου Α με τον πιο γλαφυρό τρόπο. Η ανάγκη αυτής της «νέας κοινωνίας», των πολλών εθνικοτήτων και των διαφορετικών εθίμων τους εκφράζεται μέσα από το κεραμικό υλικό που συζητήθηκε στο παρόν πόνημα. Αγγεία με ξένες καταβολές, εκτός αλεξανδρινής *πόλης* και *χώρας*, αλλά και πολλά άλλα που είναι το αποτέλεσμα του πλασίματος της αλεξανδρινής γης, έρχονται να σταθούν ως μάρτυρες της ταφής και συνοδοιπόροι στο αιώνιο ταξίδι των ανθρώπων του Shatby.

Με την πλειονότητα των κεραμικών αντικειμένων του καταλόγου να προέρχεται από εργαστήρια του έτερου ελληνιστικού κόσμου, τα τοπικά προϊόντα έρχονται να λειτουργήσουν ως φορείς μιας παραγωγής που κάνει δειλά τα πρώτα της βήματα με την ίδρυση της πόλης (331 π.Χ.) και να ενταχθεί στο πλαίσιο της *ελληνιστικής κοινής* μέσα στις επόμενες δεκαετίες. Η κοινή συνισταμένη των αγγείων που μελετήθηκαν συναντάται στην κατηγοριοποίησή τους που έχει να κάνει, αρχικά, με το σχήμα τους (πίν. 20). Περί τα 112 αγγεία που ήρθαν στο φως ανήκουν στην

πολυπληθέστερη κατηγορία των αγγείων κλειστού σχήματος, ενώ στον αντίποδα στέκεται η ομάδα των αγγείων ανοιχτού τύπου με ένα σύνολο 73 ακέραιων και αποσπασματικών αγγείων[1092]. Ακόμη, υψίστης σημασίας για την παρούσα έρευνα είναι η κατηγοριοποίηση των κεραμικών ευρημάτων σχετικά με το σημείο εντοπισμού τους (πίν. 21). Από το επιφανειακό στρώμα (*Top Soil*) των ανασκαφικών εργασιών ήρθαν στο φως 111 αγγεία και κεραμικά θραύσματα, δηλαδή το μεγαλύτερο ποσοστό του συνόλου που αγγίζει το 60%. Δεύτερος ως προς τον όγκο των ευρημάτων έρχεται ο Χώρος C (*Room C*) στα βορειοανατολικά του Υπογείου Α, ο οποίος αποκάλυψε 71 αγγεία, έναν αριθμό που αντιστοιχεί στο 38% των 186 αντικειμένων του καταλόγου. Στον Χώρο D (*Room D*), δηλαδή στον χώρο που βρίσκεται στα βόρεια της κεντρικής αυλής και αποτελεί τον προθάλαμο του Χώρου Ε (*Room E*), βρέθηκε ένα μυροδοχείο αποτελώντας το ελάχιστο ποσοστό του συνολικού αριθμού των ευρημάτων. Ακόμη, στα ανατολικά του Υπογείου Α και συγκεκριμένα πλησίον του λεγόμενου Χώρου G (*Room G*) εντοπίστηκε ένας αμφορέας, που μεταφράζεται στο ελάχιστο ποσοστό του 1% του συνόλου. Τέλος, εντός του «Θαλάμου των Κλινών» που έχει ονομαστεί ως Χώρος G΄ (*Room G΄*) βρέθηκαν δύο υδρίες του τύπου Hadra, και αποτελούν το 1% των ευρημάτων.

Η παραπάνω ομαδοποίηση των ευρημάτων στέκεται αρωγός προς μια εις βάθος κατανόηση και ερμηνεία των χώρων που εντοπίστηκαν τα εκάστοτε αντικείμενα. Ειδικότερα, στην προσπάθεια μιας χρονολογικής προσέγγισης του επιφανειακού στρώματος βάσει των αγγείων που διέθετε, κρίνεται σημαντικό να τονιστεί το μεγάλο χρονολογικό εύρος που καταλαμβάνει. Μια εντατική ανθρώπινη δραστηριότητα που υπολογίζεται από τα τέλη του 4ου έως και την ύστερη αρχαιότητα, έχει αποτυπωθεί στα χώματα του ανώτερου στρώματος της ανασκαφής, αναγκάζοντας την έρευνα να λάβει υπόψιν της τόσο την αναμόχλευση των χωμάτων, όσο και την κατωφερή επιφάνεια του σημείου της γης. Το τελευταίο σημείο ενδέχεται να είναι και ο λόγος της έλλειψης πληροφοριών με ακρίβεια σε ότι αφορά την αρχική θέση των ευρημάτων κατά την πρώτη τοποθέτησή τους στο χώρο. Ο βορειοανατολικός μισοκατεστραμένος θάλαμος του Υπογείου Α με την αποκάλυψη ενός σημαντικού μέρους των ευρημάτων επιδέχεται μια πιο στοχευμένη προσέγγιση. Λαμβάνοντας ως δεδομένο το γεγονός ότι, ο τύπος των υδριών Hadra που εντοπίστηκε στο δεύτερο loculus στα βορειοανατολικά του

[1092] Η μη καταμέτρηση του κεραμικού θραύσματος με αριθμό καταλόγου 174.UNK.3, οφείλεται στην αδυναμία αναγνώρισης σχετικά με την ένταξή του ως ένα θραύσμα αγγείου ή ως ένα παράδειγμα διαφορετικού κτερίσματος.

χώρου, μπορούν να συνάγουν ασφαλή χρονολογικά συμπεράσματα, φαίνεται πιο δυνατή η ανίχνευση της χρονικής διάρκειας που ήταν σε χρήση ο Χώρος C. Παράλληλα, ο εντοπισμός προγενέστερων αγγείων προσφέρει ένα ασφαλές *terminus post quem* για τη χρονολόγηση του χώρου, η οποία θα πρέπει να τοποθετηθεί στο διάστημα από τον ύστερο 4ο έως και τις τελευταίες δεκαετίες του 3ου αι. π.Χ. Οι ταφικές πρακτικές που εφαρμόστηκαν στον εν λόγω θάλαμο αντικατοπτρίζουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις ιδεολογικές και θρησκευτικές προσεγγίσεις των ανθρώπων της περιόδου καθώς και τις αντιλήψεις τους για τη μεταχείριση του νεκρού σώματος. Πρακτικές που συνδυάζουν τα υγρά και στερεά στοιχεία των τροφών μέσω των αγγείων κλειστού και ανοιχτού σχήματος αντίστοιχα, αλλά και την έννοια της φλόγας ως μια νοερή μετάβαση της ψυχής του νεκρού στον κόσμο του *Επέκεινα* μέσω της χρήσης των λύχνων, προδίδουν μια βαθιά πίστη στο ταφικό τελετουργικό και την ανάγκη των οικείων του για τον έσχατο αποχαιρετισμό. Τέλος, στα ανατολικά της κεντρικής αυλής του Υπογείου Α και συγκεκριμένα στους Χώρους G και G΄, η ανθρώπινη δραστηριότητα και η τέλεση των ταφικών εθίμων φαίνεται πως αποκαλύπτεται για μία ακόμη φορά μέσω των υδριών Hadra. Η χρονολόγησή τους που φαίνεται να κυμαίνεται στα μέσα του 3ου αι. π.Χ., επιβεβαιώνει την ήδη υπάρχουσα αντίληψη της αρχαιολογικής έρευνας αλλά ταυτόχρονα, προσεγγίζει με μεγαλύτερη χρονολογική ακρίβεια το ζήτημα.

Μέσα σε αυτό το *corpus* των νεοαποκαλυφθέντων αγγείων ξεχωρίζουν αντικείμενα που προέρχονται κυρίως από τα κεραμικά εργαστήρια της Μακεδονίας, της Αττικής, της Ρόδου, της Κρήτης αλλά και της Κύπρου. Ο κεραμικός τροχός των εργαστηρίων του ελλαδικού χώρου και της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου, συμπληρώνεται με ορισμένα δείγματα της κεραμικής παραγωγής της ιταλικής χερσονήσου. Επιγραμματικά, τα αντικείμενα 96.T.33, 99.T.36, 100.T.37, 101.T.38, 126.SH.11 και 128.SH.13 επικουρούν στο αρχαιολογικό αποτύπωμα των αγγείων ξένης παραγωγής με την Κύπρο ή μάλλον την Αττική να είναι η επικρατέστερη *χώρα* παραγωγής. Ακόμη, ορισμένα παραδείγματα που επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη προέρχονται κυρίως από τα αγγεία κλειστού τύπου, όπως το παράδειγμα με αριθμό καταλόγου 30.JAR.5 που φαίνεται να έχει ροδιακή προέλευση. Το σύνολο των εμπορικών αμφορέων που συζητήθηκε στην παρούσα μελέτη στέκεται ως αδιαμφησβήτητος μάρτυρας από τη μία, των εμπορικών σχέσεων της Αλεξάνδρειας με τις νησιωτικές περιοχές του Αιγαίου και από την άλλη, της πιθανής εγκατάστασης και

δραστηριότητας ανθρώπων με καταγωγή από τα αντίστοιχα νησιά με πρωταγωνίστρια τη Ρόδο. Ένα σύνολο πέντε (5) εμπορικών αμφορέων που μπορούν να θεωρηθούν με ασφάλεια ότι προέρχονται από το ομώνυμο νησί (166.AMP.H.1, 176.ST.H.2, 177.STP.H.3, 178.STP.H.4 και 180.STP.H.6.), αλλά και ότι μετέφεραν το κρασί του μεγαλύτερου κέντρου παραγωγής της νοτιοανατολικής Μεσογείου, είναι ικανό να θρέψει σοβαρές υποψίες στον νου των μελετητών για τον ενταφιασμό Ροδίων στο Υπόγειο Α του Shatby. Από τη συγκριτική μελέτη μεταξύ των ελληνιστικών ταφικών συνόλων της Ρόδου και των πτολεμαϊκών νεκροπόλεων της Αλεξάνδρειας προκύπτει η έντονη ομοιότητα των κεραμικών κτερισμάτων που επιλέγουν να τοποθετήσουν μέσα στον εκάστοτε τάφο. Αγγεία κλειστού σχήματος, όπως οινοχόες, όλπες, λυχνάρια και μυροδοχεία λειτουργούν ως μάρτυρες των τελετουργικών χοών που ελάμβαναν χώρα ενώ, τα αγγεία ανοιχτού σχήματος με τα πινάκια, τα άωτα σκυφίδια (*echinus* και *carinated bowls*) καθώς και τα δίωτα ροδιακά φυαλίδια, προδίδουν τα τελετουργικά γεύματα που τελούνταν προς τιμήν του νεκρού. Οξυπύθμενοι αμφορείς ποικίλων μεγεθών αλλά και υδρίες τύπου Hadra, αποτελούν βασική ένδειξη των κοινών ταφικών πρακτικών και την ομοιότητά τους ως προς τη διαχείριση του νεκρού σώματος. Η παραπάνω ομοιότητα που παρατηρείται στα κεραμικά σύνολα της Ρόδου (εικ. 229-230) και του νεκροταφείου του Shatby (εικ. 231) βρίσκει ακόμη έναν εγγύτερο παραλληλισμό εντός των αλεξανδρινών περιχώρων. Ο λόγος για τη νεκρόπολη της Πλινθίνης, με τα ταφικά σύνολά της να μην διαφέρουν σημαντικά ως προς την επιλογή των αγγείων που θα τοποθετηθούν μέσα στους τάφους (εικ. 232-233) αλλά κυρίως, ως προς την αναλογία των κεραμικών αντικειμένων που προέρχονται από ξένες ή τοπικές παραγωγές. Με την πλάστιγγα να γέρνει υπέρ των τοπικών παραγωγών, αποτελεί ακόμη ένα κοινό χαρακτηριστικό τόσο για τα νεκρικά σύνολα του Shatby, όσο και για εκείνα της Ρόδου. Συνεπώς, δεν θα ήταν σφάλμα να ειπωθεί ότι, οι τρεις νεκροπόλεις που σχολιάστηκαν, επιλέγουν κεραμικά προϊόντα που παράγονται στα τοπικά εργαστήρια της Ρόδου και της Αλεξάνδρειας αντίστοιχα, με μια σαφή προτίμηση προς τα ροδιακά αντικείμενα. Τόσο η προτίμηση αυτή, όσο και η ομοιότητα των ταφικών πρακτικών κατ' επέκταση, δημιουργούν βάσιμες υποψίες περί της εγκατάστασης και ταφής Ροδίων στις δύο προαναφερθείσες περιοχές της Αλεξάνδρειας.

Το δεύτερο νησί των Δωδεκανήσων που κάνει αισθητή την παρουσία του στον ταφικό χώρο του Υπογείου Α, δεν είναι άλλο από την Κω. Η εύρεση ενός (1) θραύσματος εμπορικού αμφορέα με καταγωγή από την Κω (169.AMP.H.4)

επισφραγίζει για την έρευνα τις βλέψεις της πτολεμαϊκής αυλής προς μια υγιή εμπορική σχέση με την πλειονότητα των εγγύτερων περιοχών. Ακόμη, αγγεία που προορίζονταν για συγκεκριμένους τελετουργικούς σκοπούς που θα υπηρετούσαν το ταφικό τελετουργικό της εποχής, φαίνεται να έχουν κατασκευαστεί σε κρητικά εργαστήρια. Αναφέρομαι σε δύο υδρίες τύπου Hadra που φέρουν αριθμό καταλόγου 183.HD.2 και 184.HD και βοηθούν στην μελέτη και αναγνώριση της προέλευσης την υδριών αυτού του τύπου, αλλά και την μεταγενέστερη αντιγραφή των αγγείων από τα κεραμικά εργαστήρια της Αιγύπτου. Η πιθανότητα να έχει τοποθετηθεί η τέφρα ανθρώπων με καταγωγή από την κρητική μεγαλόνησο που έζησαν, έδρασαν και εν τέλει πέθαναν στην Αλεξάνδρεια δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί. Επιπλέον, θραύσματα με άγνωστη παραγωγή τόσο για τον ελλαδικό, όσο και για τον αλεξανδρινό χώρο πιστοποιούν της εμπορικές και διπλωματικές σχέσεις των Πτολεμαίων αλλά και την πιθανή εγκατάσταση ανθρώπων από τις περιοχές της σημερινής Ιταλίας στις ακτές της βόρειας Αφρικής. Το 128.SH.13 και το 129.SH.14 παρέχουν τη δυνατότητα της παρατήρησης των σχέσεων της πτολεμαϊκής αυλής με τα ελληνιστικά κέντρα της Απουλίας και του Τάραντα. Συνεπώς, ο εντοπισμός ενός μεγάλου πλήθους κεραμικών θραυσμάτων από περιοχές εκτός Αιγύπτου ενισχύει τις πιθανότητες τόσο των άρτιων εμπορικών συναλλαγών μεταξύ Πτολεμαίων και μεσογειακών κέντρων, αλλά και τις πιθανότητες περί της εγκατάστασης και δράσης ανθρώπων από τις αντίστοιχες περιοχές στην πτολεμαϊκή πρωτεύουσα.

Στην αντίπερα όχθη με την ισχυρότερη θέση στην προέλευση των κεραμικών προϊόντων του Shatby στέκονται τα αγγεία τοπικής παραγωγής. Μέσα από αυτό το σύνολο της απόδειξης περί της κατασκευαστικής δεινότητας των Αλεξανδρινών, φαίνεται να ξεχωρίζουν τα παραδείγματα που περιείχαν στο εσωτερικό τους είτε τον οίνο των αμπελώνων της Μαρεότιδας, είτε την τέφρα των νεκρών. Αρχικά, ο λόγος για τους εμπορικούς αμφορείς που φαίνεται να παρήχθησαν στην Αίγυπτο και φέρουν αριθμό καταλόγου 162.SV1, 165.H2, 167.AMP.H2, 168.AMP.H3, 170.AMP.H.5 και 171.AMP.H6, αναδεικνύοντας την έντονη ζήτηση των ντόπιων κατοίκων για το κρασί της δικής τους γης. Δευτερευόντως, δεν θα μπορούσε να μην ενταχθεί στο πλαίσιο της τοπικής ζήτησης η υδρία τύπου Hadra 185.HD.4 που, όπως αποκάλυψε η έρευνα, κατασκευάστηκε στα μέσα περίπου του 3^{ου} αι. π.Χ. σε ένα από τα κεραμικά εργαστήρια της Αλεξάνδρειας. Το σύνολο των τοπικών κεραμικών ευρημάτων του καταλόγου συμπληρώνει ένας μεγάλος αριθμός αγγείων κλειστού και ανοιχτού τύπου που

συνηγορούν στην άποψη ότι, τα τοπικά κεραμικά εργαστήρια ήδη από πολύ νωρίς ήταν εξίσου ανταγωνιστικά με τα εργαστήρια της υπόλοιπης Μεσογείου, τουλάχιστον σε ότι είχε να κάνει με την εγχώρια αγορά.

Το παρόν πόνημα κατάφερε μέσα από το διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό των ευρημάτων, την αναλυτική περιγραφή του καταλόγου που συνέταξε το επιστημονικό προσωπικό της Αρχαιολογικής Εταιρείας της Αλεξάνδρειας, αλλά και τη θερμή υποστήριξη του επόπτη καθηγητή Ν. Δημάκη, να αναδειχθεί σε ένα σπουδαίο κεραμικό σύνολο όχι μόνο για το ίδιο το Shatby, αλλά για ολόκληρη την Αλεξάνδρεια. Κατόρθωσε να αποτυπώσει με γλαφυρό τρόπο τη δραστηριότητα των πρώτων γενεών αυτού του νέου πολυεθνικού πληθυσμού στα παλαιότερα ταφικά συμφραζόμενα της πόλης. Εσχατολογικές αντιλήψεις περί των ταφικών πρακτικών και εθίμων έγιναν γνωστές μέσα από τα κεραμικά αντικείμενα του Υπογείου Α και συμπλήρωσαν το προφίλ της κοινωνίας που δραστηριοποιήθηκε στην αρχή της ύπαρξης της Αλεξάνδρειας. Η μελλοντική έρευνα προσδοκά να έχει στη φαρέτρα της λεπτομερέστερα και πιο ακριβή στοιχεία αναφορικά με τα κεραμικά αντικείμενα, με απώτερο σκοπό να εξάγει συμπεράσματα που θα επιβεβαιώσουν ή θα επαναπροσδιορίσουν τις γνώσεις μας για τη χρήση του Υπογείου Α του Shatby.

Σὰν ἔξαφνα, ὥρα μεσάνυχτ', ἀκουσθεῖ ἀόρατος θίασος νὰ περνᾶ μὲ μουσικὲς ἐξαίσιες, μὲ φωνές— τὴν τύχη σου ποῦ ἐνδίδει πιά, τὰ ἔργα σου ποῦ ἀπέτυχαν, τὰ σχέδια τῆς ζωῆς σου ποῦ βγῆκαν ὅλα πλάνες, μὴ ἀνοφέλετα θρηνήσεις.

Σὰν ἕτοιμος ἀπὸ καιρό, σὰ θαρραλέος, ἀποχαιρέτα την, τὴν Ἀλεξάνδρεια ποῦ φεύγει.

Πρὸ πάντων νὰ μὴ γελασθεῖς, μὴν πεῖς πῶς ἦταν ἕνα ὄνειρο, πῶς ἀπατήθηκεν ἡ ἀκοή σου· μάταιες ἐλπίδες τέτοιες μὴν καταδεχθεῖς.

Σὰν ἕτοιμος ἀπὸ καιρό, σὰ θαρραλέος, σὰν ποῦ ταιριάζει σε ποῦ ἀξιώθηκες μιὰ τέτοια πόλι, πλησίασε σταθερὰ πρὸς τὸ παράθυρο, κι ἄκουσε μὲ συγκίνησιν, ἀλλ' ὄχι μὲ τῶν δειλῶν τὰ παρακάλια καὶ παράπονα, ὡς τελευταία ἀπόλαυσι τοὺς ἤχους, τὰ ἐξαίσια ὄργανα τοῦ μυστικοῦ θιάσου, κι ἀποχαιρέτα την, τὴν Ἀλεξάνδρεια ποῦ χάνεις.

Κ. Καβάφης, *Ἀπολείπειν ὁ θεὸς Ἀντώνιον,* 1911 μ.Χ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ (2019-2021)

Αρ. Κ. 1 ♠ Εικ. 33α-β

Αρ. Εγρ. Un. 1

Τυπος Αγγειου Μυροδοχείο (*globular*)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χείλ. 2,3 / διάμ. βάσ. 2,3 / μέγ. διάμ. 4,9 / ύψ. 7,1

Πηλος Ωχροκίτρινος. Αβαφής.

Περιγραφη Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο, έξω νεύον χείλος. Φέρει σιγμοειδές προφίλ με στενό λαιμό, διογκωμένο ωοειδές σώμα. Το στέλεχος βάσης είναι υπερυψωμένο κυλινδρικό με κάθετο προφίλ και φέρει περίπου το ίδιο ύψος με το λαιμό.

Συνθηκες Διατηρησης Σχεδόν ακέραιο. Λείπει μικρό τμήμα του χείλους και του λαιμού. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο λαιμό, το σώμα και τη βάση. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού στο σύνολο της εξωτερικής του επιφάνειας.

Παραλληλα Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 10 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 3 (μετά το 250 π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Γιαννικουρή κ.ά. 1986, 115, πίν. 30γ (Ρόδος)· Rotroff 1997, πίν. 85, εικ. 72, αρ. 1165-69 (περισσότερο βλ.: αρ. 1167) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Γιαννικουρή κ.ά. 2000, πίν. 13α, 14α, αρ. Π6978 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Rotroff 2006, πίν. 55, εικ. 66, αρ. 501 (250-190 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Elaigne 2012, 414, εικ. 59, αρ. 10104/13, 11043/5 & εικ. 62, αρ. 10026/6, 10004/3 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Doksanalti 2014, πίν. 116, αρ. 17-19 & πίν. 117, αρ. 21-23 (ήμ.-ύστ. 2ου αι. π.Χ.) (Κνίδος)· Mahmoud 2021, 109, εικ. 2, αρ. 15.877.3Μ (2ος αι. π.Χ.)· Marchand, Römer-Strehl 2023, 500, εικ. 17, αρ. 43 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Simony 2019, εικ. 93, αρ. 64-5 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby).

Χρονολογηση Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 2 ♠ Εικ. 34

Αρ. Εγρ. Un. 2

Τυπος Αγγειου Μυροδοχείο (*globular*)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χείλ. 1,5 / διάμ. βάσ. 1,8 / μέγ. διάμ. 2,9 / ύψ. 6

Πηλος Ωχροκίτρινος. Ίχνη κακής όπτησης φέρει στη μία πλευρά. Εμφανείς προσμίξεις λευκές προσμίξεις (μαρμαρυγία).

Περιγραφη Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο χείλος, στενό λαιμό με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Στενός ώμος, ωοειδές σώμα που στενεύει στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Στενό στέλεχος βάσης περίπου στο ίδιο ύψος με το λαιμό του αγγείου. Βάση κωνική με διαγώνιο προφίλ, στενή αύλακα στο ήμισυ περίπου του ύψους και λοξότμητη απόληξη.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Ελαφρώς αποκεκρουσμένο στο χείλος. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις σε όλο το ύψος του. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού στον ώμο και στο κατώτερο σημείο του σώματος.

Παραλληλα ΑΡ. Κ. 8, 10, 11, 18· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 62-3· Rotroff 2006, πίν. 56, εικ. 68, αρ. 520 (περ. 250-170 π.Χ.) & πίν. 57, εικ. 68, αρ. 522 (πιθανόν ιταλικής κατασκευής, περ. 100-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 4469/46, 10004/3 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, πίν. 39α, αρ. Π1278 (2ος αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Mahmoud

2021, αρ. 16.877Μ, 109, εικ..2, αρ. 16.877Μ. (2ος αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 3 ♠ Εικ. 39

Αρ. Εγρ. Un. 3

Τγπος Αγγειογ Μυροδοχείο (*globular*)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χείλ. 2 / διάμ. βάσ. 2,3 / μέγ. διάμ. 3,7 / ύψ. 6

Πηλος Ωχροκίτρινος. Ερυθρή βαφή, ελαφρά απολεπισμένη στο λαιμό, στο κατώτερο σημείο του σώματος και στη βάση. Φέρει επικαθίσεις αλάτων στο λαιμό.

Περιγραφη Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο χείλος. Φέρει στενό λαιμό με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Σιγμοειδές προφίλ με διογκωμένο ωοειδές σώμα, έντονη γωνίωση περίπου στο μέσον του ύψους. Από το σημείο της νεύρωσης φέρει διαγώνια φορά προς το σημείο της ένωσης με τη βάση. Φέρει δισκοειδή βάση με διαγώνιο προφίλ.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο χείλος και στη βάση. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια.

Παραλληλα Adriani 1940, πίν. XXVIII, εικ. 5 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 16, 27 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 61· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 7016/20 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια).

Χρονολογηση Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 4 ♠ Εικ. 40α-β

Αρ. Εγρ. Un. 4

Τγπος Αγγειογ Μυροδοχείο (*globular*)

Προελευση Χώρος D

Διαστασεις διάμ. χείλ. 1,8 / διάμ. βάσ. 2 / μέγ. διάμ. 3,7 / ύψ. 6,7

Πηλος Ωχροκίτρινος. Φέρει ερυθρή βαφή αρκετά απολεπισμένη στο σύνολο της εξωτερικής του επιφάνειας (ερυθροβαφές;). Φέρει ορισμένες επικαθίσεις αλάτων στο λαιμό, τον ώμο και το σώμα.

Περιγραφη Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο χείλος, στενό κυλινδρικό λαιμό, με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Φέρει σιγμοειδές προφίλ με έντονη γωνίωση στον ώμο, απιόσχημο σώμα με στενή απόληξη στο κατώτερο σημείο σχηματίζοντας αύλακα στο σημείο της ένωσης με το στέλεχος της βάσης. Βάση δισκοειδής αρκετά υπερυψωμένη, με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο χείλος, το λαιμό και ορισμένα ίχνη κακού πλασίματος (ανάγλυφη επιφάνεια) στο σώμα και στη βάση του. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού στο λαιμό και στη βάση του αγγείου.

Παραλληλα AP. K. 20· Adriani 1934, πίν. XIII, εικ. 1 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 19 & 113, πίν. XLVI, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 62-3· Rotroff 2006, αρ. 528, εικ. 68, πίν. 58 (πριν το 150 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Elaigne 2012, 414, εικ. 59, αρ. 10104/13, 11043/5 & εικ. 62, αρ. 4557/23 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Simony 2019, εικ. 93, αρ. 64 (L5 005)-65 (L1 B5 02) (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby).

Χρονολογηση Ύστ. 3ου-αρχές 2ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 5 ♠ Εικ. 42
Αρ. Εγρ. Un. 5
Τυπος Αγγειου Μυροδοχείο (*globular*)
Προελευση Χώρος C
Διαστασεις διάμ. χείλ. 1,4 / διάμ. βάσ. 2 / μέγ. διάμ. 3,7 / ύψ. 7,5
Πηλος Ωχροκίτρινος, μπεζ. Αβαφής, με ίχνη κακής όπτησης στη μία πλευρά του σώματος.
Περιγραφη Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο χείλος. Φέρει στενό κυλινδρικό λαιμό σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με τον ώμο. Στενός ώμος που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Φέρει απιόσχημο επίμηκες σώμα που στενεύει στο σημείο της ένωσης με το στέλεχος της βάσης. Βάση κωνικού σχήματος και μικρότερου ύψους σε σχέση με το λαιμό.
Συνθηκες διατηρησης Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο χείλος, το σώμα και τη βάση του. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια.
Παραλληλα Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 13 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 18 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνης)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνης)· Rotroff 2006, αρ. 520, εικ. 68, πίν. 56 (περ. 250-170 π.Χ.) & αρ. 522, εικ. 68, πίν. 57 (πιθανόν ιταλικής κατασκευής, περ. 100-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 3769.51, 3769.52 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Πότση 2013, 138, αρ. 412 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, πίν. 39α, αρ. Π1278 (2ος αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Marchand, Römer-Strehl 2023, 500, εικ. 17, αρ. 44 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).
Χρονολογηση Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 6 ♠ Εικ. 43
Αρ. Εγρ. Un. 6
Τυπος Αγγειου Μυροδοχείο (*globular*)
Προελευση Χώρος C
Διαστασεις διάμ. χείλ. 1,6 / μέγ. διάμ. 3,6 / ύψ. 7,5
Πηλος Ωχροκίτρινος. Αβαφής. Φέρει επικαθίσεις αλάτων στο κατώτερο σημείο του σώματος και τη βάση.
Περιγραφη Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο χείλος. Φέρει στενό λαιμό με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον σώμα. Φέρει σιγμοειδές προφίλ με ωοειδές επίμηκες σώμα που στενεύει στο σημείο της ένωσης με το στέλεχος της βάσης. Βάση με διαγώνιο προφίλ.
Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα της βάσης. Ελαφρά αποκεκρουσμένο στην απόληξη του χείλους. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις κυρίως στο σώμα και μια μικρή βάθυνση της επιφάνειας στη μέση περίπου του σώματος. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια.
Παραλληλα Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 13 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 3 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 1, 3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, αρ. Π1246-Π1247, πίν. 10 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Ballet, Harlaut 2001, 344, εικ. 9.49 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) & 366, εικ. 9.171 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι.

π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Rotroff 2006, αρ. 520, εικ. 68, πίν. 56 (περ. 250-170 π.Χ.) & αρ. 522, εικ. 68, πίν. 57 (πιθανόν ιταλικής κατασκευής, περ. 100-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet 2009, 166, εικ. 17.15 (Αλεξάνδρεια)· Πατσιάδα 2013, 292-293, πίν. 121, αρ. 74 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 3769/51, 3769/52 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Πότση 2013, 137, αρ. 408 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κως)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, πίν. 39α, αρ. Π1278 (2ος αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Πρβλ. Rotroff 1997, πίν. 85, εικ. 72, αρ. 1167-69 (περ. 300 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, ΑΠ1061 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ. (πιθανότατα 2ος αι. π.Χ.).

Κακό πλάσιμο στο κατώτερο σημείο του σώματος και στη βάση Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού κυρίως στο ανώτερο τμήμα του αγγείου.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 13 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, πίν. LIV, εικ. 3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Adriani 1952, 142, εικ.70, αρ. 11 (νεκρ. Πλινθίνης)· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 62-3· Γρηγοριάδου, Σκέρλου 2000, 314, πίν. 115β-γ, 116, αρ. Π2074, Π3213, Π3214, Π3215 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Κως)· Ballet, Harlaut 2001, 344, εικ. 9.49 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) & 366, εικ. 9.171 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Rotroff 2006, αρ. 520, εικ. 68, πίν. 56 (περ. 250-170 π.Χ.) & αρ. 522, εικ. 68, πίν. 57 (πιθανόν ιταλικής κατασκευής, περ. 100-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet 2009, 166, εικ. 17.15 (Αλεξάνδρεια)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 3769/51, 3769/52, 10004/3 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, πίν. 39α, αρ. Π1278 (2ος αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Επιπρόσθετα: https://www.britishmuseum.org/collection/object/X_2192 (200-100 π.Χ.)· https://www.theacropolismuseum.gr/en/unguentarium (310-275 π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 7 ♠ Εικ. 46

Αρ. Εγγρ. Un. 7

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Μυροδοχείο (*globular*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 1,6 / διάμ. βάσ. 2 / μέγ. διάμ. 3,2 / ύψ. 7,6

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος. Ερυθρή βαφή σε ολόκληρη την επιφάνεια εκτός από το κατώτερο σημείο του σώματος και τη βάση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο έξω νεύον χείλος. Φέρει στενό κυλινδρικό λαιμός που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Σιγμοειδές προφίλ με καμπύλο επίμηκες σώμα που στενεύει στο σημείο της ένωσης με τη βάση. Βάση με διαγώνιο προφίλ και μικρότερου ύψους σε σχέση με το λαιμό.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Ελαφρώς αποκεκρουσμένο στην απόληξη του χείλους. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο σώμα και τη βάση.

Αρ. Κ. 8 ♠ Εικ. 35

Αρ. Εγγρ. Un. 8

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Μυροδοχείο (*globular*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 1,8 / μέγ. διάμ. 2,1 / ύψ. 4,8

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Αβαφής. Φέρει ορισμένες επικαθίσεις αλάτων σε ολόκληρη την επιφάνεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο μυροδοχείο με στενό λαιμό που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Στενός ώμος που σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Φέρει σιγμοειδές προφίλ με απιόσχημο, επίμηκες σώμα. Στενεύει στο σημείο της ένωσης με το στέλεχος της βάσης. Βάση δισκοειδής αρκετά υπερυψωμένη με διαγώνιο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το ανώτερο τμήμα του λαιμού. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο σώμα. Κακό πλάσιμο, εμφανές σε ολόκληρη την επιφάνεια χωρίς ομοιόμορφο περίγραμμα και οπές σε ορισμένα σημεία του σώματος. Φέρει αύλακα στο κατώτερο σημείο του σώματος. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ AP. K. 2, 10, 11, 18· Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 12 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, πίν. LIV, εικ. 3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 62-3· Ballet, Harlaut 2001, αρ. 9.48-50, 344, 366 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Rotroff 2006, αρ. 520, εικ. 68, πίν. 56 (περ. 250-170 π.Χ.) & αρ. 522, εικ. 68, πίν. 57 (πιθανόν ιταλικής κατασκευής, περ. 100-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 10004/3, 3779/64 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Πότση 2013, 138, αρ. 412 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Κως)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, πίν. 39α, αρ. Π1278 (2ος αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 2 / μέγ. διάμ. 3,1 / ύψ. 5,1

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Ερυθρή βαφή απολεπισμένη σε ορισμένα σημεία του σώματος και της βάσης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο μυροδοχείο με στενό λαιμό που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Στενός ώμος που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σιγμοειδές προφίλ με απιόσχημο σώμα που στενεύει στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Βάση δισκοειδής, κωνική, αρκετά υπερυψωμένη.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Λείπει το ανώτερο τμήμα του λαιμού. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια του αγγείου.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1934, πίν. XIII, εικ. 1 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνης)· Hayes 1991, πίν. XVI, αρ. 4 (Πάφος)· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 62-3· Rotroff 2006, αρ. 520, εικ. 68, πίν. 56 (περ. 250-170 π.Χ.) & αρ. 522, εικ. 68, πίν. 57 (πιθανόν ιταλικής κατασκευής, περ. 100-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 10026/6, 10004/3, 3779/64 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

AP. K. 9 ♠ Εικ. 47
AP. EYP. Un. 9
ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Μυροδοχείο (*globular*)
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

AP. K. 10 ♠ Εικ. 36
AP. EYP. Un. 10
ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Μυροδοχείο (*globular*)
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 1,6 / διάμ. βάσ. 2 / μέγ. διάμ. 3,3 / ύψ. 7

Πηλος Ωχροκίτρινος, με ορισμένα ίχνη αλάτων στο λαιμό, το σώμα και τη βάση.

Περιγραφη Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο ελαφρώς έξω νεύον χείλος και στενό κυλινδρικό λαιμό που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Στενός ώμος που σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Φέρει σιγμοειδές προφίλ με απιόσχημο, επίμηκες σώμα και πλαστική ταινία στο κατώτερο σημείο του σώματος. Στενεύει στο σημείο της ένωσης με το στέλεχος της βάσης. Βάση δισκοειδής με διαγώνιο προφίλ, αρκετά υπερυψωμένη.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο χείλος, το σώμα και μία βάθυνση στη μία πλευρά του σώματος. Κακό πλάσιμο που είναι εμφανές σε όλη την επιφάνεια με μικρές οπές σε ορισμένα σημεία του ώμου, του σώματος και της βάσης. Βάση αποκεκρουσμένη στη μία πλευρά στο κατώτερο σημείο της. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια.

Παραλληλα AP. K. 2, 8, 11, 18· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 62-3· Rotroff 2006, αρ. 520, εικ. 68, πίν. 56 (περ. 250-170 π.Χ.) & αρ. 522, εικ. 68, πίν. 57 (πιθανόν ιταλικής κατασκευής, περ. 100-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 10026/6, 10004/3, 3779/64 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, πίν. 39α, αρ. Π1278 (2ος αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Mahmoud 2021, αρ. 16.877M, 109, εικ..2, αρ. 16.877M. (2ος αι. π.Χ.)· Marchand, Römer-Strehl 2023, 500, εικ. 17, αρ. 44 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

Χρονολογηση Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

Αρ. K. 11 ♠ Εικ. 37

Αρ. Εγρ. Un. 11

Τυπος Αγγειου Μυροδοχείο (*globular*)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χείλ. 0,9 / διάμ. βάσ. 1,8 / μέγ. διάμ. 3,4 / ύψ. 7,9

Πηλος Ωχροκίτρινος, μπεζ. Αβαφής. Φέρει επικαθίσεις αλάτων στο λαιμό και το σώμα.

Περιγραφη Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο χείλος. Φέρει στενό κυλινδρικό λαιμό που στενεύει ελαφρώς στο σημείο της ένωσης με τον ώμο. Στενός ώμος που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Φέρει σιγμοειδές προφίλ με απιόσχημο επίμηκες σώμα που στενεύει στο σημείο της ένωσης με το στέλεχος τη βάσης. Βάση δισκοειδής με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ, αρκετά υπερυψωμένη.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Ελαφρά αποκεκρουσμένο στο χείλος. Φέρει ορισμένες έντονες αποκρούσεις του πηλού στο σώμα και στη βάση. Κακό πλάσιμο που είναι εμφανές σε ολόκληρη την επιφάνεια με μικρές οπές σε ορισμένα σημεία του σώματος. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια του αγγείου.

Παραλληλα AP. K. 2, 8, 10, 18· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 62-3· Rotroff 2006, αρ. 520, εικ. 68, πίν. 56 (περ. 250-170 π.Χ.) & αρ. 522, εικ. 68, πίν. 57 (πιθανόν ιταλικής κατασκευής, περ. 100-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 10026/6, 10004/3, 3779/64 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, πίν. 39α, αρ. Π1278 (2ος αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Mahmoud 2021, αρ. 16.877M, 109, εικ.2, αρ. 16.877M. (2ος αι. π.Χ.)· Marchand, Römer-Strehl 2023, 500, εικ. 17, αρ. 44 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 12 ♠ Εικ. 53
ΑΡ. ΕΥΡ. Un. 12
ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Μυροδοχείο (*globular*)
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 1,7 / διάμ. βάσ. 2,5 / μέγ. διάμ. 4,8 / ύψ. 10,2
ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ, αβαφής. Εμφανείς λευκές προσμίξεις σε ολόκληρη την επιφάνεια (μαρμαρυγία). Φέρει ορισμένα ίχνη αλάτων στο λαιμός, τον ώμο και το σώμα.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο ελαφρώς έξω νεύον χείλος. Φέρει στενό κυλινδρικό λαιμό που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Ώμος στενός με καμπύλη επιφάνεια που σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα επίμηκες ωοειδές με καμπύλο προφίλ που στενεύει στο σημείο της ένωσης με το στέλεχος της βάσης. Βάση ελαφρώς υπερυψωμένη με διαγώνιο προφίλ.
ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Ελαφρά αποκεκρουσμένο στο χείλος και στη βάση. Φέρει μικρές οπές σε ορισμένα σημεία του σώματος. Βάση αποκεκρουσμένη στην απόληξή της. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια.
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 20 & 164, εικ. 90, αρ. 1, 2 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 9 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνης)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 3769/51, 3769/52, 3779/64, 10004/3 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια).
ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 13 ♠ Εικ. 44
ΑΡ. ΕΥΡ. Un. 13
ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Μυροδοχείο (*globular*)
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 1,6 / μέγ. διάμ. 3,5 / ύψ. 6,3
ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Αβαφής με ίχνη καύσης στο κατώτερο μέρος του σώματος και στη βάση.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα σώματος και βάσης του τροχήλατου μυροδοχείου. Επίμηκες ωοειδές σώμα και καμπύλο προφίλ που στενεύει στο κατώτερο τμήμα του και ενώνεται ομαλά με τη βάση. Βάση ελαφρώς πεπλατυσμένη με βραχύ πόδι και διαγώνιο προφίλ.
ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το ανώτερο τμήμα του σώματος και ο λαιμός του αγγείου. Φέρει μικρές οπές σε ορισμένα σημεία του σώματος. Βάση αποκεκρουσμένη στην απόληξή της μιας πλευράς. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια του σωζόμενου τμήματος.
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 13 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 3, 19 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 142, εικ. 70, αρ. 17 (νεκρ. Πλινθίνης)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, αρ. Π1247, πίν. 10 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Ballet, Harlaut 2001, 344, αρ. 9.49 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) & 366, αρ. 9.171 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Rotroff 2006, αρ. 520, εικ. 68, πίν. 56 (περ. 250-170 π.Χ.) & αρ. 522, εικ. 68, πίν. 57 (πιθανόν ιταλικής κατασκευής, περ. 100-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet 2009, 166, εικ. 17.15 (Αλεξάνδρεια) & 167, εικ. 17.18 (Τάφοι των Βασιλέων, Πάφος)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 3769/51, 3769/52, 3779/64 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, πίν. 39α, αρ. Π1278 (2ος αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Mahmoud 2021, 109, εικ. 2, αρ. 1.128M, 2.242, 3.329, 4.366M,

5.612M, 6.65M, 9.877.2M, 19.522M, 20.541M (2ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 14 ♠ Εικ. 48

ΑΡ. ΕΥΡ. Un. 14

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Μυροδοχείο (*globular*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 1,9 / διάμ. βάσ. 3 / μέγ. διάμ. 4,7 / ύψ. 8,3

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ με εμφανείς ερυθρές προσμίξεις. Ίχνη καύσης φέρει σε ορισμένα σημεία του σώματος και της βάσης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο ελαφρώς έξω νεύον χείλος. Στενός κυλινδρικός λαιμός που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Ευρύς ώμος που σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα απιόσχημο με διαγώνιο προφίλ και με σύνολο πέντε (5) στενών αυλακώσεων σε ολόκληρη την καθ' ύψος επιφάνεια. Το σώμα στενεύει στην ένωση με το στέλεχος τη βάσης. Βάση δακτυλιόσχημη, πεπλατυσμένη ελαφρώς υπερυψωμένη με διαγώνιο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Λείπει μικρό τμήμα του χείλους, του λαιμού και της βάσης. Φέρει μικρές οπές σε ορισμένα σημεία του σώματος και ίχνη κακού πλασίματος στο σώμα και στη βάση. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια, με εμφανή την ανάγλυφη επιφάνεια των αυλακώσεων στο σώμα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 13 & 117, εικ. 53, αρ. 10 (πιθανότατα) (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 26 (νεκρ. Hadra)· Hayes 1991, πίν. XVI, αρ. 4 (Πάφος)· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 60· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 4469/46, 3747/37, 10004/3 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 15 ♠ Εικ. 45

ΑΡ. ΕΥΡ. Un. 15

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Μυροδοχείο (*globular*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 1,5 / μέγ. διάμ. 2,9 / ύψ. 7,9

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Αβαφής. Φέρει ορισμένες επικαθίσεις αλάτων στην εσωτερική επιφάνεια του λαιμού και στα σημεία των τομών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο ελαφρώς έξω νεύον χείλος. Φέρει στενό λαιμό με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Επίμηκες, σιγμοειδές σώμα με καμπύλο προφίλ που στενεύει στο σημείο της ένωσης με το στέλεχος της βάσης. Φέρει ορισμένα πλαστικά στοιχεία στο σώμα εξαιτίας του κακού πλασίματος. Βραχύ κωνικό στέλεχος βάσης.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Λείπει τμήμα του χείλους και του λαιμού. Αποκεκρουσμένη επιφάνεια έδρασης της βάσης. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 13 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 3 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 142, εικ. 70, αρ. 17 (νεκρ. Πλινθίνης)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, αρ. Π1247, πίν. 10 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Ballet, Harlaut 2001, 344, αρ. 9.49 (αρχ. 2ου αι.

π.Χ.) & 366, αρ. 9.171 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari) · Rotroff 2006, αρ. 520, εικ. 68, πίν. 56 (περ. 250-170 π.Χ.) & αρ. 522, εικ. 68, πίν. 57 (πιθανόν ιταλικής κατασκευής, περ. 100-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet 2009, 166, εικ. 17.15 (Αλεξάνδρεια) & 167, εικ. 17.18 (Τάφοι των Βασιλέων, Πάφος)· Πότση 2013, 137-8, αρ. 408 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) & αρ. 412 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Κως)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 3655/93, 3769/51, 3769/52, 3747/37, 10004/3 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) Αλεξάνδρεια)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, πίν. 39α, αρ. Π1278 (2ος αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Mahmoud 2021, 109, εικ. 2, αρ. 1.128M, 2.242, 3.329, 4.366M, 5.612M, 6.65M, 9.877.2M, 19.522M, 20.541M (2ος αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 16 ♠ Εικ. 56α-β

Αρ. Ευρ. Un. 16

Τυπος Αγγειου Ληκύθιο

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις διάμ. χείλ. 1,9 / διάμ. βάσ. 3,3 / μέγ. διάμ. 6,2 / ύψ. 6,3

Πηλος Ωχροκίτρινος, μπεζ. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη, σε ολόκληρη την επιφάνεια του αγγείου. Αβαφές στο κατώτερο σημείο του σώματος και τη βάση.

Περιγραφη Τροχήλατο ληκύθιο με λοξότμητο έξω νεύον χείλος. Βραχύς λαιμός με κυρτό προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Ώμος στενός που σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Στη μία πλευρά φέρει κάθετη λαβή κυκλικής διατομής με ελαφρά γωνίωση στο ανώτερο τμήμα της. Φύεται από τον ώμο και ενώνεται το σώμα στο ήμισυ περίπου του ύψους του. Σώμα αμφικωνικό με έντονη γωνίωση στο κατώτερο σημείο πριν την ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής, πεπλατυσμένη. Η μέγιστη διάμετρός του είναι περίπου ίδια με το ύψος του.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Ελαφρά αποκεκρουσμένο σε σημείο του χείλους και σε ορισμένα σημεία του κατώτερου τμήματος του σώματος και της βάσης. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε ολόκληρη την επιφάνεια.

Παραλληλα ΑΡ. Κ. 21, 29, 46, 49· Adriani 1936, 164, εικ. 90, αρ. 6 (πιθανόν) (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 11 (νεκρ. Hadra)· Πρβλ. Rotroff 1997, πίν. 83, εικ. 71, αρ. 1133 (200-150 π.Χ.) & αρ. 1138 (275-250 π.Χ.), αρ. 1139 (225-175 π.Χ.) (Αρύβαλλοι, Αθηναϊκή Αγορά)· Χαραμή 2018, 346-7, 352, πίν. 1α (3ος αι. π.Χ.) (Θήβα)· Harlaut 2018, 137, εικ. 17, αρ. 98 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson) & 140, εικ. 20, αρ. 112, 159, πίν. F, αρ. 3 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson) & 140, εικ. 20, αρ. 113, 115-116 (κυρίως: αρ. 115) (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Mahmoud 2021, 110, εικ. 3, αρ. 31.483M (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 17 ♠ Εικ. 57

Αρ. Ευρ. Un. 17

Τυπος Αγγειου Ληκύθιο

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χείλ. 1,3 / διάμ. βάσ. 3,5 / μέγ. διάμ. 6,3 / ύψ. 7,4

Πηλος Ωχροκίτρινος, μπεζ. Ερυθρή βαφή (τεχνική εμβάπτισης), απολεπισμένη σε ολόκληρη την επιφάνεια του αγγείου, κυρίως στο λαιμό, στο κατώτερο σημείο του σώματος και στην ένωση με τη βάση. Φέρει επικαθίσεις αλάτων στο λαιμό, στο σώμα και στη λαβή.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο ληκύθιο με λοξότμητο χείλος. Ψηλός λαιμός με κάθετο προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Ώμος στενός που σχηματίζει ελαφρά γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Στη μία πλευρά φέρει κάθετη λαβή κυκλικής διατομής με ελαφρά γωνίωση στο ανώτερο τμήμα της. Φύεται από τον ώμο και ενώνεται με το σώμα στο ήμισυ περίπου του ύψους του. Σώμα αμφικωνικό με έντονη γωνίωση στο κατώτερο σημείο πριν την ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής, πεπλατυσμένη. Η μέγιστη διάμετρός του είναι λίγο μικρότερη από το ύψος του.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Ελαφρά αποκεκρουσμένο σε σημεία του κατώτερου τμήματος του σώματος. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε ολόκληρη την επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ AP. K. 16, 21, 29, 46, 49· Adriani 1936, 164, εικ. 90, αρ. 6 (πιθανόν) (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 11 (νεκρ. Hadra)· Πρβλ. Rotroff 1997, εικ. 71, πίν. 83, αρ. 1133 (200-150 π.Χ.) & αρ. 1138 (275-250 π.Χ.), αρ. 1139 (225-175 π.Χ.) (Αρύβαλλοι, Αθηναϊκή Αγορά)· Χαραμή 2018, 346-7, 352, πίν. 1α (3ος αι. π.Χ.) (Θήβα)· Harlaut 2018, 137, εικ. 17, αρ. 98 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson) & 140, εικ. 20, αρ. 112, 159, πίν. F, αρ. 3 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson) & 140, εικ. 20, αρ. 113, 115-116 (κυρίως: αρ. 115) (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Mahmoud 2021, 110, εικ. 3, αρ. 31.483M (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. K. 18 ♠ Εικ. 38

ΑΡ. ΕΥΡ. Un. 18

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Μυροδοχείο (*globular*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 1,6 / διάμ. βάσ. 1,7 / μέγ. διάμ. 3,3 / ύψ. 6,7

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Καστανέρυθρη βαφή από το χείλος έως και το κατώτερο σημείο του σώματος με καταλιβάδες (τεχνική της εμβάπτισης). Απολεπισμένη σε ορισμένα σημεία του λαιμού και του σώματος. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο λαιμό και το σώμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο χείλος. Φέρει στενό κυλινδρικό λαιμό με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που στενεύει ελαφρά στο σημείο της ένωσης με τον ώμο. Στενός ώμος που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Φέρει σιγμοειδές προφίλ με απιόσχημο επίμηκες σώμα που στενεύει στο σημείο της ένωσης με το στέλεχος τη βάσης. Βάση δισκοειδής, ελαφρώς υπερυψωμένη, με στενή πλαστική ταινία και ελαφρώς διαγώνιο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Ελαφρώς αποκεκρουσμένο στο κατώτερο σημείο της βάσης. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ AP. K. 2, 8, 10, 11· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 62-3· Rotroff 2006, αρ. 520, εικ. 68, πίν. 56 (περ. 250-170 π.Χ.) & αρ. 522, εικ. 68, πίν. 57 (πιθανόν ιταλικής κατασκευής, περ. 100-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 10026/6, 10004/3, 3779/64 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, πίν. 39α, αρ. Π1278 (2ος αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Mahmoud 2021, αρ. 16.877M, 109, εικ..2, αρ. 16.877M. (2ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 19 ♠ Εικ. 50
ΑΡ. ΕΥΡ. Un. 19
ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Μυροδοχείο (*globular*)
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 6 / διάμ. βάσ. 1,7 / μέγ. διάμ. 8,1 / ύψ. 7
ΠΗΛΟΣ Ερυθρός πηλός, αβαφής. Ίχνη επικαθίσεων αλάτων φέρει στο λαιμό και στο σώμα.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο ελαφρώς έξω νεύον χείλος. Φέρει στενό λαιμό με διαγώνιο προφίλ που στενεύει ελαφρώς προς τα κάτω και ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Πλατύς ώμος με διαγώνιο προφίλ που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα απιόσχημο με διαγώνιο προφίλ που στενεύει στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Φέρει στενή εγχάρακτη γραμμή στο ήμισυ περίπου του σώματος χωρίς να διατρέχει ολόκληρη την περίμετρό του (σύμφωνα με το διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό). Φέρει ορισμένα πλαστικά στελέχη στο σώμα ως ένδειξη κακού πλασίματος. Βάση δακτυλιόσχημη, κωνική ελαφρώς υπερυψωμένη.
ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Ελαφρώς αποκεκρουσμένο στο χείλος και στο κατώτερο σημείο της βάσης. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε ολόκληρη την επιφάνεια.
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1934, 29, πίν. XIII, αρ. 1 (δύο παράλ.) (νεκρ. Hadra)· Thompson 1934, 327, εικ. 9, A68 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 19 & 117, εικ. 53, αρ. 10 (πιθανότατα) & πίν. XLVI, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 16 (νεκρ. Hadra)· Γιαννικουρή κ.ά. 1990, πίν. 99α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 61, αρ. Π2155 (3ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Γιαννικουρή 2000, πίν. 8α, αρ. Π 3944 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & πίν. 30β (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & πίν. 9β, 10α, αρ. Π 4261 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 4469/46, 7016/20 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Πρβλ. Thompson 1934, 327, εικ. 9, A68 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Rotroff 2006, εικ. 68, πίν. 58, αρ. 528 (περ. 150 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Harlaut 2018, 144, εικ. 24, αρ. 1 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).
ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ος αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 20 ♠ Εικ. 41
ΑΡ. ΕΥΡ. Un. 20
ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Μυροδοχείο (*globular*)
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 7 (;) / διάμ. βάσ. 1,9 / μέγ. διάμ. 8 / ύψ. 7
ΠΗΛΟΣ Ερυθρός (σύμφωνα με το διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό). Αβαφής. Φέρει ορισμένες επικαθίσεις αλάτων στο λαιμό, τον ώμο και το σώμα.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο μυροδοχείο με λοξότμητο ελαφρώς έξω νεύον χείλος. Φέρει βραχύ, στενό λαιμό που στενεύει ελαφρώς στην ένωση με τον ώμο. Ώμος με διαφώνιο προφίλ που σχηματίζει ομαλή καμπύλη γωνία στην ένωση με το σώμα. Σώμα πεπλατυσμένο, απιόσχημο που στενεύει στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Βάση δισκοειδής με γωνίωση στο ανώτερο σημείο της και κάθετο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο χείλος και ορισμένες οπές στο σώμα. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε ολόκληρη την επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ AP. K. 4· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 19 & 113, πίν. XLVI, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 3 (μετά το 250 π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Γιαννικουρή κ.ά. 1986, 115, πίν. 30γ (νεκρ. Ρόδου)· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 62-3· Rotroff 2006, εικ. 66, πίν. 55, αρ. 501 (250-190 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Elaigne 2012, 414, εικ. 59, αρ. 10104/13, 11043/5, 4557.23 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Doksanalti 2014, πίν. 116, αρ. 17-19 & πίν. 117, αρ. 21-23 (ήμ.-ύστ. 2ου αι. π.Χ.) (Κνίδος)· Marchand, Römer-Strehl 2023, 500, εικ. 14, αρ. 43 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Rotroff 1997, εικ. 72, πίν. 85, αρ. 1165-1169 (κυρίως: αρ. 1167) (ήμ.-ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

AP. K. 21 ♠ Εικ. 58

AP. ΕΥΡ. Un. 21

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Ληκύθιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 3,2 / μέγ. διάμ. 5,8 / ύψ. 6,3

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Ερυθρή βαφή, ελαφρώς απολεπισμένη σε ολόκληρη την επιφάνεια του αγγείου. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στις τομές και στο ανώτερο τμήμα του αγγείου (λαιμός, ώμος).

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο ληκύθιο με στενό κυλινδρικό λαιμό που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Τμήμα γένεσης κάθετης ταινιωτής λαβής φέρει στη μία πλευρά του ώμου. Έντονα πεπλατυσμένο καμπύλο σώμα με ελαφρά γωνίωση στον ώμο και έντονη γωνίωση στο κατώτερο σημείο του. Στενεύει στην ένωση με τη βάση ενώ, φέρει ορισμένα πλαστικά στελέχη ως ένδειξη κακού πλασίματος. Βάση δισκοειδής, πεπλατυσμένη με κάθετο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο μέρος του λαιμού, η κάθετη λαβή και μικρό τμήμα της βάσης. Φέρει αποκρούσεις στο σώμα και ορισμένες οπές. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ AP. K. 16, 17, 29, 46, 49· Adriani 1936, 164, εικ. 90, αρ. 6 (πιθανόν) (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 17 (νεκρ. Hadra)· Harlaut 2018, 77, 140, εικ. 20, 115-116 (κυρίως: αρ. 115) (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Πρβλ. Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 11 & 117, εικ. 53, αρ. 32 (νεκρ. Hadra)· Schlörb-Vierneisel 1966, 88, πίν. 58, εικ. 1, αρ. 151, 3 (4ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Ηριδανού)· Πατσιάδα 1990, πίν. 84α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Rotroff 1997, πίν. 83, εικ. 71, αρ. 1133 (200-150 π.Χ.), αρ. 1138 (275-250 π.Χ.), αρ. 1139 (225-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Rotroff 2006, πίν. 12, εικ. 12, αρ. 74 (160-130 π.Χ.) & αρ. 75 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Rotroff, Olivier 2003, 60-1, 65, πίν. 39, αρ. 236 (πριν το 213 π.Χ.) (Σάρδεις)· Harlaut 2018, 137, εικ. 17, αρ. 98 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) & 140, 159, πίν. F.3, εικ. 20, αρ. 112, 113 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Mahmoud 2021, 110, εικ. 3, αρ. 31.483M (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτο 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 22 ♠ Εικ. 51

Αρ. Εγρ. Un. 22

Τύπος Αγγείου Μυροδοχείο (*globular*)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. βάσ. 3,3 / μέγ. διάμ. 5,3 / ύψ. 8,2

Πηλος Ερυθρός, αβαφής. Ίχνη κακής όπτησης (καύσης) φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια. Εμφανή λευκά εγκλείσματα (μαρμαρυγία) στα σημεία των τομών.

Περιγραφη Τροχήλατο μυροδοχείο με στενό κυλινδρικό λαιμό που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Ώμος πλατύς με διαγώνιο προφίλ που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα απιόσχημο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Βάση δισκοειδής, κωνική, ελαφρώς πεπλατυσμένη.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το ανώτερο τμήμα του λαιμού. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο σώμα και τη βάση. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε ολόκληρη την επιφάνεια.

Παραλληλα Adriani 1934, 29, πίν. XIII, αρ. 1 (νεκρ. Hadra)· Thompson 1934, 327, εικ. 9, A68 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 19 & 113, πίν. XLVI, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Γιαννικουρή κ.ά. 1990, πίν. 99α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 16 (νεκρ. Hadra)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 61, αρ. Π2155 (3ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Γιαννικουρή 2000, πίν. 8α, αρ. Π3944 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & πίν. 9β, 10α, αρ. Π 4261 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 30β (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Πρβλ. Rotroff 2006, πίν. 58, εικ. 68, αρ. 528 (περ. 150 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 4469/46 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Harlaut 2018, 144, εικ. 24, αρ. 1 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

Χρονολογηση ύστ. 4ος-αρχ. 3ος αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 23 ♠ Εικ. 100

Αρ. Εγρ. Un. 23

Τύπος Αγγείου Μικκύλο άωτο αγγείο

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μέγ. διάμ. 5,3 / ύψ. 5,9

Πηλος Ερυθρός, αβαφής, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνειά του.

Περιγραφη Τροχήλατο μικκύλο άωτο αγγείο. Φέρει στενή διαμόρφωση στο λαιμό που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Φέρει σώμα με σιγμοειδές προφίλ και έντονα διογκωμένη κοιλιά που στενεύει προς την ένωση με το στέλεχος τη βάσης. Το σώμα φέρει στενές επάλληλες αυλακώσεις σε ολόκληρο το ύψος του που δημιουργούν ανάγλυφη επιφάνεια. Υψηλό στέλεχος βάσης, κυλινδρικό με κάθετο προφίλ που ανοίγει ελαφρώς προς την απόληξή του.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει ο λαιμός και τμήμα του σώματος. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο σώμα και τη βάση.

Παραλληλα Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 22 (νεκρ. Hadra)· Hayes 1991, εικ. XXIII, αρ. 9, 11 (2ος αι. π.Χ.) (Πάφος)· Rotroff 2006, πίν. 60, εικ. 70, αρ. 552 (115-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Πρβλ. Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 10026.6, 10004.3, 3779.64 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια).

Χρονολογηση 3ος-2ος αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 24 ♠ Εικ. 49

Αρ. Εγρ. Un. 24

Τγπος Αγγειογ Μυροδοχείο (*globular*)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. βάσ. 2,5 / μέγ. διάμ. 5 / ύψ. 6,2

Πηλος Ωχροκίτρινος, μπεζ. Αβαφής. Εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία).

Περιγραφη Τροχήλατο μυροδοχείο με στενή διαμόρφωση του λαιμού που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Ώμος πλατύς με διαγώνιο προφίλ που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα απιόσχημο με καμπύλο, ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που στενεύει στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Βάση δισκοειδής, κωνική, ελαφρώς υπερυψωμένη με διαπλάτυνση στην απόληξή της..

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του λαιμού. Έντονα αποκεκρουσμένο στη μία πλευρά στο ύψος του ώμου και στο σώμα ενώ, φέρει ορισμένες αποκρούσεις και στη βάση. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια και ιδιαίτερα στο μέσον του σώματος.

Παραλληλα Adriani 1934, 29, πίν. XIII, αρ. 1 (νεκρ. Hadra)· Thompson 1934, 327, εικ. 9, A68 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 19 & 113, πίν. XLVI, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 16 (νεκρ. Hadra)· Γιαννικουρή κ.ά. 1990, πίν. 99α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 61, αρ. Π2155 (3ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Γιαννικουρή 2000, πίν. 8α, αρ. Π 3944 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & πίν. 30β (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & πίν. 9β, 10α, αρ. Π 4261 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Harlaut 2018, 144, εικ. 24, αρ. 1 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Elaigne 2012, εικ. 62, αρ. 10026.6, 10004.3, 3779.64 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Πρβλ. Rotroff 2006, εικ. 68, πίν. 58, αρ. 528 (περ. 150 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ος αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 25 ♠ Εικ. 52

Αρ. Εγρ. Un. 25

Τγπος Αγγειογ Μυροδοχείο (*fusiform)* - Οξυπύθμενος αμφορίσκος

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χείλ. 1 / διάμ. βάσ. 0,9 / μέγ. διάμ. 3,5 / ύψ. 7,8

Πηλος Ωχροκίτρινος, μπεζ. Αβαφής. Ίχνος ερυθρής βαφής φέρει στη μία πλευρά του σώματος. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια, κυρίως στο σώμα.

Περιγραφη Τροχήλατο μυροδοχείο (*fusiform)* (οξυπύθμενος αμφορίσκος [;]) με λοξότμητο χείλος. Λαιμός κωνικού σχήματος με διαγώνιο προφίλ που στενεύει προς τα κάτω και ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Ώμος πλατύς με διαγώνιο προφίλ που σχηματίζει καμπύλη γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Φέρει σώμα απιόσχημο με καμπύλο, ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που στενεύει προς την απόληξή του και δημιουργεί μαστοειδή απόφυση, εν είδει εμβόλου.

Συνθηκες διατηρησης Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις σε ολόκληρη την επιφάνεια και κυρίως στο σώμα. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές του τροχού σε ολόκληρη την επιφάνεια. Το στέλεχος της βάσης πιθανότατα να έχει επεξεργαστεί με το χέρι (χειροποίητο).

Παραλληλα Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 3, 7 (νεκρ. Hadra)·

Rummel, Schmidt 2019, 37, εικ. 24d (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Γιαννικουρή 1990, πίν. 87β, 91α-β, 92α, 93γ, 96α (Ρόδος)· Πατσιάδα 1990, πίν. 81δ (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Γρηγοριάδου, Σκέρλου 2004, πίν. 113α-β (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 113β, πίν. 114α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Κως)· Rotroff 2006, 300, εικ. 68, πίν. 58, αρ. 529 (200-150 π.Χ.) & 162, 301, εικ. 70, πίν. 60, αρ. 541 (325-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 26 ♠ Εικ. 78

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 1

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 4,9 / διάμ. βάσ. 4,1 / μέγ. διάμ. 7,9 / ύψ. 15,1

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη σε ορισμένα σημεία της εξωτερικής επιφάνειας. Εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο λαιμό και στο σώμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη που φέρει λοξότμητο, έντονα έξω νεύον χείλος τριγωνικής διατομής. Στενή εγχάρακτη γραμμή που διατρέχει όλη την περίμετρο του σημείου φέρει κάτω από το χείλος στην ένωση χείλους-λαιμού. Ψηλός κυλινδρικός λαιμός με κυρτό προφίλ που ανοίγει προς τα άνω στο σημείο της ένωσης με το χείλος και προς τα κάτω στο σημείο της ένωσης με τον ώμο. Κάθετη, στενή, ταινιωτή λαβή με μικρή νεύρωση στον κάθετο άξονα, φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού και ενώνεται με τη γωνία της ένωσης ώμου-σώματος. Φέρει πλατύ ώμο με διαγώνιο προφίλ που ενώνεται με έντονη γωνίωση με το σώμα. Σώμα απιόσχημο με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που στενεύει προς την ένωση με το στέλεχος της βάσης. Δισκοειδής βάση με διαγώνιο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Λείπει μικρό τμήμα του χείλους. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και οπές σε ολόκληρη την επιφάνεια και κυρίως στο σώμα και τη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Αρ. Κ. 28, 47· Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 7 (νεκρ. Mustapha Kemal)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 29 (νεκρ. Hadra)· Simony 2019, 86-87, εικ. 92a, αρ. 60 (L1 02) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Coulson, Wilkie 1986, 70, εικ. 15, αρ. E11.101:27 (2ος αι. π.Χ.) (Kom Dahab, Αίγυπτος).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 27 ♠ Εικ. 66

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 2

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόης

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 5,5 / διάμ. βάσ. 4,9 / μέγ. διάμ. 10,2 / ύψ. 16,5

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Φέρει ερυθρή βαφή, απολεπισμένη. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής του επιφάνειας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη με αναδιπλωμένο χείλος. Φέρει ψηλό λαιμό που ανοίγει ελαφρώς στο σημείο της ένωσης με το χείλος. Φέρει λαβή κυκλικής διατομής που φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού και φαίνεται να ενώνεται με τον ώμο, από το αποτύπωμα που έχει διασώσει. Ευρύς ώμος με διαγώνιο προφίλ που ενώνεται ομαλά με γωνίωση με το σώμα. Σώμα απιόσχημο που στενεύει προς την ένωση με το στέλεχος της

βάσης. Φέρει μια στενή ελαφρώς διαγώνια αυλάκωση κατά μήκος που διατρέχει ολόκληρη την περίμετρο στο σημείο του σώματος. Βάση δισκοειδής, πεπλατυσμένη, ελαφρώς κωνική.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο μέρος της λαβής. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και εγχαράξεις σε ολόκληρη την επιφάνεια και κυρίως στο σώμα και τη βάση.

Παραλληλα Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 11, 12, 19 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 20 (νεκρ. Hadra)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, αρ. ΑΠ945 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο)· Harlaut, Hayes 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground) & 143, εικ. 23, αρ. 128 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νησ. Nelson)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Robinson 1959, πίν. 8, αρ. H17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 14, αρ. K82 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

Χρονολογηση Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 28 ♠ Εικ. 79

Αρ. Εγρ. Jar. 3

Τυπος Αγγειου Οινοχόη

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις διάμ. χείλ. 4,3 / διάμ. βάσ. 4,4 / μέγ. διάμ. 7,8 / ύψ. 14,1

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Φέρει ερυθρή βαφή, απολεπισμένη στο σύνολο της εξωτερικής επιφάνειας, κυρίως στο σώμα. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στην ένωση λαβής-λαιμού, στο κατώτατο τμήμα του σώματος και στην ένωση με το στέλεχος της βάσης.

Περιγραφη Τροχήλατη οινοχόη με έντονα έξω νεύον χείλος, κυκλικής διατομής. Στενή εγχάρακτη γραμμή που διατρέχει όλη την περίμετρο του σημείου φέρει κάτω από το χείλος στην ένωση χείλους-λαιμού. Φέρει ψηλό, στενό λαιμό με κυρτό προφίλ που ανοίγει προς τα άνω στο σημείο της ένωσης με το χείλος και προς τα κάτω στο σημείο της ένωσης με τον ώμο. Φέρει κάθετη ταινιωτή λαβή που φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού, στο σημείο κάτω από την εγχάρακτη γραμμή και ενώνεται με τον ώμο του αγγείου. Το οριζόντιο και το κάθετο στέλεχος της λαβής σχηματίζουν έντονη γωνίωση. Φέρει μια δεύτερη γωνίωση στο σημείο πριν την ένωση με το λαιμό. Στενός ώμος που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα απιόσχημο με καμπύλο και ελαφρώς διαγώνιο προφίλ στο κατώτερο τμήμα του, στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Φέρει στενή αύλακα στην ένωση σώματος-βάσης. Βάση δισκοειδής, πεπλατυσμένη με κάθετο προφίλ.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις σε ολόκληρη την επιφάνεια και κυρίως στο χείλος, το σώμα και μία διαγώνια οπή στο ύψος το ώμου-σώματος.

Παραλληλα Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 7 (νεκρ. Mustapha Kemal)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 29 (νεκρ. Hadra)· Simony 2019, 86-87, εικ. 92a, αρ. 60 (L1 02) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

Χρονολογηση Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 29 ♠ Εικ. 59α-β

Αρ. Εγρ. Jar. 4

Τυπος Αγγειου Ληκύθιο

Προελευση Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 5,4 / μέγ. διάμ. 10,7 / ύψ. 15,1

ΠΗΛΟΣ Καστανός ανοιχτός. Αβαφής, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια αλλά και στην εσωτερική πλευρά του χείλους, στην εσωτερική πλευρά της λαβής και στο λαιμό. Φέρει δύο στίγματα από ερυθρή έντονη βαφή στο σώμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο ληκύθιο. Φέρει έντονα έξω νεύον με καμπύλη απόληξη. Βραχύ κυλινδρικό λαιμό με κυρτό προφίλ που ανοίγει ελαφρά προς τα κάτω στο σημείο της ένωσης με το σώμα. Πλατιά, κάθετη ταινιωτή λαβή με έντονη γωνίωση φύεται από το άνω μέρος του λαιμού (κάτω από το χείλος) και ενώνεται με το άνω μέρος του σώματος (ώμο). Στο ύψος του ώμου φέρει οπή που έχει ανοιχτεί επιτηδευμένα για την τέλεση χοών. Φέρει σφαιρικό, ελαφρώς ωοειδές σώμα. Πεπλατυσμένη βάση δισκοειδής, με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του χείλους. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και οπές σε ολόκληρη την επιφάνεια, κυρίως του σώματος. Λείπει μικρό τμήμα της βάσης.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ AP. K. 49· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 21 & 117, εικ. 53, αρ. 32 (νεκρ. Hadra)· Vanderpool 1962, πίν. 21, αρ. 52 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Κορώνη)· Harlaut 2018, 65, 137, εικ. 17, αρ. 98 (νήσ. Nelson) & 140, εικ. 20 & 76, 159, 14-, εικ. 20, πίν. F.3, αρ. 112, 113 (α τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Πρβλ. AP. K. 16, 17, 21, 46· Adriani 1936, 164, εικ. 90, αρ. 6 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 11 (νεκρ. Hadra)· Robinson 1959, 75, πίν. 20, αρ. L10 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Lecuyot 2000, 240, εικ. 2.1, 7, αρ. S.P.5 (ελληνιστ. περ.) (Μάσταμπα του Akhethetep, Σακκάρα)· Rotroff, Olivier 2003, 60-1, 65, πίν. 39, αρ. 236 (πριν το 213 π.Χ.) (Σάρδεις)· Harlaut 2018, 77, 140, εικ. 20, 115-116 (κυρίως: αρ. 115) (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Mahmoud 2021, 110, εικ. 3, αρ. 31.483M (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

AP. K. 30 ♠ Εικ. 77

AP. EYP. Jar. 5

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη (ροδιακή πρόχους)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χειλ. 5 / διάμ. βάσ. 3,3 / μέγ. διάμ. 8,8 / ύψ. 12,5

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη σε αρκετά σημεία συνολικά της επιφάνειας, κυρίως στο λαιμό, τη λαβή και το σώμα. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στη λαβή και στο σώμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη στον τύπο της ροδιακής πρόχου, με χείλος κυκλικής διατομής που κάμπτεται ελαφρά προς τα έξω (έξω νεύον). Στενή αυλάκωση διατρέχει εξωτερικά την περίμετρο του χείλους. Μια δεύτερη πιο πλατιά αύλακα διατρέχει ολόκληρη την περίμετρο του λαιμού στο ύψους της άνω ένωσης της λαβής με το λαιμό. Κάθετη ταινιωτή πεπλατυσμένη λαβή, φύεται από το λαιμό, σχηματίζει έντονη γωνίωση και ενώνεται στη γωνίωση που σχηματίζει η ένωση του λαιμού με το σώμα. Λαιμός στενός με κυρτό προφίλ που ανοίγει προς τα άνω και προς τα κάτω στην ένωση με το σώμα. Φέρει σώμα απιόσχημο που στενεύσει προς την ένωση με το στέλεχος της βάσης. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη, με διαγώνιο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις κυρίως στο σώμα και τη βάση. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με

εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο κάτω μέρος του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, αρ. 87 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 11, 12, 19 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Γιαννικουρή κ.ά. 1990, πίν. 87β-γ (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 93γ (γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & πίν. 97β (γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Γιαννικουρή 1994, 304, πίν. 236α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Γιαννικουρή κ.ά. 2000, πίν. 23β, αρ. Π3927 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & αρ. Π8607 (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 32γ (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Rotroff 2006, πίν. 9, εικ. 9, αρ. 47 (πιθανότατα μη αττικό, 325-200 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά) & εικ. 70, πίν. 60, αρ. 551 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Harlaut 2018, 144, εικ. 24, αρ. 3 (α τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Thomas 2018, 12, εικ. 24 (300-100 π.Χ.)· Simony 2019, 87, εικ. 92a, αρ. 60 (L1 02) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut 2023, 469-70, εικ. 8-9, αρ. 4 (νεκρ. Πλινθίνης) (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.)· Fourrier 2015, 118, εικ. 7, 30, αρ. 1-62 (KEF-729) (γεωμετρ. περ.). (Κίτιον, Λάρνακα)· Kyrenia Ship P15 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ναυάγιο της Κυρήνειας) (πηγή: www.levantineceramics.org).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 31 ♠ Εικ. 67

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 6

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 6,1 / διάμ. βάσ. 4,6 / μέγ. διάμ. 10,9 / ύψ. 15,9

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Ίχνη κακής όπτησης φέρει στο σώμα και το λαιμό. Ορισμένες επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την εξωτερική του επιφάνεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη με έντονα έξω νεύον χείλος και οριζόντια άνω επιφάνεια στο περιχείλωμα. Φέρει ψηλό κυλινδρικό λαιμό με κάθετο προφίλ, που σχηματίζει γωνίωση το σώμα. Φέρει κάθετη ταινιωτή, πεπλατυσμένη λαβή που φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού, σχηματίζει έντονη γωνίωση και ενώνεται με τον ώμο. Στενή αύλακα φέρει στην εξωτερική της πλευρά στο κάθετο άξονα. Σώμα σφαιρικό, ελαφρώς πεπλατυσμένο που στενεύει προς την ένωση με το στέλεχος της βάσης. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη με διαγώνιο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις, κυρίως στο χείλος, το σώμα και τη λαβή και τη βάση. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε ολόκληρη την επιφάνεια του σώματος του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 11, 12, 19 (νεκρ. Mustapha Kamel)·Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 20 (νεκρ. Hadra)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, αρ. ΑΠ945 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο)· Harlaut, Hayes 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground) & 143, εικ. 23, αρ. 128 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Robinson 1959, πίν. 8, αρ. H17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 14, αρ. K82 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 32 ♠ Εικ. 83
Αρ. Εγρ. Jar. 7
Τύπος Αγγείου Οινοχόη
Προέλευση Επιφανειακό στρώμα
Διαστασεις διάμ. χείλ. 6,1 / διάμ. βάσ. 4,8 / μέγ. διάμ. 10,8 / ύψ. 13,4
Πηλος Πορτοκαλέρυθρος, αβαφής. Εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία του ώμου.
Περιγραφη Τροχήλατη οινοχόη με έντονα έξω νεύον χείλος. Φέρει βραχύ κυλινδρικό λαιμό. Κάθετη πεπλατυσμένη ταινιωτή λαβή με έντονη γωνίωση, φύεται από το χείλος και ενώνεται με το ανώτερο σημείο του σώματος (ώμος). Φέρει σφαιρικό σώμα που στενεύει ελαφρώς στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Υπερυψωμένη δισκοειδής βάση με κάθετο προφίλ.
Συνθηκες Διατηρησης Σχεδόν ακέραιο. Λείπει μικρό τμήμα του χείλους. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις κυρίως στο σώμα, τη λαβή και τη βάση. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε ολόκληρη την επιφάνεια του σώματος του σώματος.
Παραλληλα Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 9 (νεκρ. Hadra)· Thompson H.A. 1940, 121, εικ. 90c (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Θόλος, Αθηναϊκή Αγορά)· Rotroff 1997, 299, πίν. 51, εικ. 39, αρ. 532 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Rotroff 2006, πίν. 12, εικ. 12, αρ. 71 (115-86 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Κυριακού, Ζαφειροπούλου, 2011, πίν. 28α, αρ. Π7500 & αρ. Π7497 (α΄ τέτ. 1ου αι. π.Χ.) (Πάτρα)· Πρβλ. Πατσιάδα 1990, 191, πίν. 84α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Ρόδος).
Χρονολογηση Ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 33 ♠ Εικ. 68
Αρ. Εγρ. Jar. 8
Τύπος Αγγείου Οινοχόη
Προέλευση Χώρος C
Διαστασεις διάμ. χείλ. 6,1 / διάμ. βάσ. 4,8 / μέγ. διάμ. 10,8 / ύψ. 13,4
Πηλος Ωχροκίτρινος, αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής του επιφάνειας και ορισμένα ίχνη κακής όπτησης στο λαιμό και το χείλος.
Περιγραφη Τροχήλατη οινοχόη με αναδιπλωμένο χείλος με καμπύλο προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον λαιμό. Φέρει ψηλό κυλινδρικό λαιμό με κάθετο προφίλ, που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωσή του με τον ώμο. Κάθετη ταινιωτή πεπλατυσμένη λαβή, που σχηματίζει έντονη γωνίωση, φύεται από το ανώτερο ύψος του λαιμού και ενώνεται με τον ώμο. Πλατύς ώμος με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ ενώνεται ομαλά με το σώμα. Φέρει σφαιρικό, ελαφρώς πεπλατυσμένο σώμα που στενεύει στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ.
Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του λαιμού και του χείλους. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και οπές κυρίως στη λαβή, το σώμα και τη βάση. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε ολόκληρη την επιφάνεια του σώματος.
Παραλληλα Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 11, 12, 19 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 20 (νεκρ. Hadra)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, αρ. ΑΠ945 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο)· Harlaut, Hayes 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 & 143, εικ. 23, αρ. 128 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. Τ32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Robinson 1959, πίν. 8, αρ. Η17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 14, αρ. Κ82 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) &

πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 34 ♠ Εικ. 69

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 9

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 5,4 / διάμ. βάσ. 4,9 / μέγ. διάμ. 10,2 / ύψ. 14,1

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής του επιφάνειας και ορισμένα ίχνη κακής όπτησης στο χείλος, το λαιμό και το σώμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη με αναδιπλωμένο χείλος με καμπύλο προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον λαιμό. Φέρει ψηλό κυλινδρικό λαιμό με κάθετο προφίλ, που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωσή του με τον ώμο. Κάθετη ταινιωτή πεπλατυσμένη λαβή, που σχηματίζει έντονη γωνίωση, φύεται από το ανώτερο ύψος του λαιμού και ενώνεται με τον ώμο. Πλατύς ώμος με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ ενώνεται ομαλά με το σώμα. Φέρει σφαιρικό, ελαφρώς πεπλατυσμένο σώμα που στενεύει στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Φέρει ορισμένα ίχνη κακού πλασίματος στο λαιμό και το σώμα. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Αποκρούσεις και εγχαράξεις φέρει στο σώμα. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε ολόκληρη την επιφάνεια του λαιμού και του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 11, 12, 19 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 20 (νεκρ. Hadra)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, αρ. ΑΠ945 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο)· Harlaut, Hayes 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 & 143, εικ. 23, αρ. 128 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) · Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Robinson 1959, πίν. 8, αρ. H17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 14, αρ. K82 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 35 ♠ Εικ. 70

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 10

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 4,5 / διάμ. βάσ. 4,3 / μέγ. διάμ. 9,2 / ύψ. 13,4

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής του επιφάνειας και ορισμένα ίχνη κακής όπτησης στο χείλος, το λαιμό και το σώμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη με αναδιπλωμένο χείλος με καμπύλο προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον λαιμό. Φέρει ψηλό κυλινδρικό λαιμό με κάθετο προφίλ, που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωσή του με τον ώμο. Κάθετη ταινιωτή πεπλατυσμένη λαβή, που σχηματίζει έντονη γωνίωση, φύεται από το ανώτερο ύψος του λαιμού και ενώνεται με τον ώμο. Πλατύς ώμος με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ ενώνεται ομαλά με το σώμα. Φέρει σφαιρικό, ελαφρώς πεπλατυσμένο σώμα που στενεύει στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Φέρει ορισμένα ίχνη κακού πλασίματος στο λαιμό και το σώμα. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Αποκρούσεις και εγχαράξεις φέρει στο σώμα. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε

ολόκληρη την επιφάνεια του λαιμού και του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 11, 12, 19 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 20 (νεκρ. Hadra)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, αρ. ΑΠ945 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο)· Harlaut, Hayes 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 & 143, εικ. 23, αρ. 128 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Robinson 1959, πίν. 8, αρ. H17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 14, αρ. K82 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 36 ♠ Εικ. 81

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 11

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 5,9 / διάμ. βάσ. 4,9 / μέγ. διάμ. 12,9 / ύψ. 15,8

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος, αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία του λαιμού και του σώματος, κυρίως στην ένωση της λαβής με το λαιμό και τον ώμο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη με ευρύ, κάθετο, υπερυψωμένο χείλος με ελαφρά διαπλάτυνση σε σχέση με το λαιμό. Στενή αυλάκωση φέρει στην ένωση χείλους-λαιμού και μικρή νεύρωση που διατρέχουν την περίμετρο του σημείου. Φέρει ψηλό, κυλινδρικό λαιμό με κάθετο προφίλ που ενώνεται ομαλά με το άνω τμήμα του σώματος. Κάθετη ταινιωτή, πεπλατυσμένη, λαβή που σχηματίζει έντονη γωνίωση και ελαφρά καμπύλωση στο κατώτερο σημείο της, φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού, κάτω από τη νεύρωση, και ενώνεται με το άνω τμήμα του σώματος. Δύο στενές αύλακες στον κάθετο άξονα φέρει στην εξωτερική πλευρά της λαβής. Αμφικωνικό σώμα, με το κάτω μέρος του να είναι ψηλότερο συγκριτικά με το άνω, σχηματίζοντας έντονη γωνίωση. Σχηματίζει μικρή γωνίωση στην ένωση με τη βάση. Βάση δακτυλιόσχημη με καμπύλο προφίλ

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος, εγχαράξεις και οπές στο λαιμό και το σώμα. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε ολόκληρη την επιφάνεια του λαιμού και του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Robinson 1959, πίν. 8, αρ. H17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 14, αρ. K82 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Rotroff 2006, πίν. 5, εικ. 6, αρ. 30 (300-200 π.Χ.) & πίν. 9, εικ. 9, αρ. 48 (190-160 π.Χ.) & αρ. 49 (100-50) (Αθηναϊκή Αγορά)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 20 (νεκρ. Hadra)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, αρ. ΑΠ945 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο)· Harlaut 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground) & 143, εικ. 23, αρ. 128 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Harlaut, Hayes 2018, 169, 239, πίν. 3, εικ C7 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground)· Thomas 2018, 12, εικ. 24 (Ναύκρατις).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 37 ♠ Εικ. 71

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 12

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 5,3 / διάμ. βάσ. 5,2 / μέγ. διάμ. 10 / ύψ. 14,9

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής του επιφάνειας και ορισμένα ίχνη κακής όπτησης στο χείλος, το λαιμό και το σώμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη με αναδιπλωμένο χείλος με καμπύλο προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον λαιμό. Φέρει ψηλό κυλινδρικό λαιμό με κάθετο προφίλ, που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωσή του με τον ώμο. Κάθετη ταινιωτή λαβή, που σχηματίζει έντονη γωνίωση, φύεται από το ανώτερο ύψος του λαιμού και ενώνεται με το ανώτερο σημείο του σώματος (ώμος). Φέρει σφαιρικό, ελαφρώς πεπλατυσμένο σώμα που στενεύει στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε ολόκληρη την επιφάνεια του λαιμού και του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 11, 12, 19 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 20 (νεκρ. Hadra)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, αρ. ΑΠ945 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο)· Harlaut 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground) & 143, εικ. 23, αρ. 128 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Robinson 1959, πίν. 8, αρ. H17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 14, αρ. K82 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 38 ♠ Εικ. 72

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 13

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 4,5 / διάμ. βάσ. 4,8 / μέγ. διάμ. 9,6 / ύψ. 14,4

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής του επιφάνειας και ορισμένα ίχνη κακής όπτησης στο χείλος, το λαιμό και το σώμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη με αναδιπλωμένο χείλος με καμπύλο προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον λαιμό. Φέρει ψηλό κυλινδρικό λαιμό με κάθετο προφίλ, που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωσή του με τον ώμο. Κάθετη ταινιωτή πεπλατυσμένη λαβή, που σχηματίζει έντονη γωνίωση, φύεται από το ανώτερο ύψος του λαιμού και ενώνεται με τον ώμο. Πλατύς ώμος με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ ενώνεται ομαλά με το σώμα. Φέρει σφαιρικό, ελαφρώς πεπλατυσμένο σώμα που στενεύει στην ένωση με το στέλεχος της βάσης. Φέρει ορισμένα ίχνη κακού πλασίματος στο λαιμό και το σώμα. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Αποκρούσεις και εγχαράξεις φέρει στο σώμα. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε ολόκληρη την επιφάνεια του λαιμού και του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 11, 12, 19 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 20 (νεκρ. Hadra)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, αρ. ΑΠ945 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο)· Harlaut 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground) & 143, εικ. 23, αρ. 128 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Robinson 1959, πίν. 8, αρ. H17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 14, αρ. K82 (ήμ.

3ου αι. π.Χ.) & πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 39 ♠ Εικ. 73

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 14

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 5,2 / διάμ. βάσ. 4,9 / μέγ. διάμ. 9,7 / ύψ. 15

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στην εξωτερική του επιφάνεια, κυρίως στο χείλος, τη λαβή και το κάτω μέρος του σώματός του και τη βάση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη με αναδιπλωμένο χείλος που κάμπτεται ελαφρά προς τα έξω (έξω νεύον). Φέρει ψηλό κυλινδρικό λαιμό που ανοίγει ελαφρά στην ένωση με το χείλος και ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Κάθετη ταινιωτή λαβή που σχηματίζει ορθή γωνία, φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού και ενώνεται με τον ώμο. Ωοειδές, ελαφρώς πεπλατυσμένο σώμα που στενεύει προς την ένωση με το στέλεχος της βάσης. Φέρει ορισμένα κακού πλασίματος στο σώμα. Βάση δισκοειδής, ελαφρώς υπερυψωμένη, με κάθετο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Ελαφρώς αποκεκρουσμένο στο χείλος. Φέρει εγχαράξεις και οπές στο λαιμό και το σώμα. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο σώμα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 11, 12, 19 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 20 (νεκρ. Hadra)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, αρ. ΑΠ945 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο)· Harlaut 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground) & 143, εικ. 23, αρ. 128 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Robinson 1959, πίν. 8, αρ. H17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 14, αρ. K82 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 40 ♠ Εικ. 74

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 15

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 5,2 / διάμ. βάσ. 4,9 / μέγ. διάμ. 9,7 / ύψ. 15

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στην εξωτερική του επιφάνεια, κυρίως στο σώμα και τη βάση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη με αναδιπλωμένο χείλος που κάμπτεται ελαφρά προς τα έξω (έξω νεύον). Φέρει ψηλό κυλινδρικό λαιμό που ανοίγει ελαφρά στην ένωση με το χείλος και ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Κάθετη ταινιωτή λαβή που σχηματίζει ορθή γωνία, φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού και ενώνεται με τον ώμο. Ωοειδές ελαφρώς πεπλατυσμένο σώμα που στενεύει προς την ένωση με το στέλεχος της βάσης. Βάση δισκοειδής, ελαφρώς υπερυψωμένη, με διαγώνιο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Ελαφρώς αποκεκρουσμένο στο χείλος. Φέρει εγχαράξεις και οπές στο λαιμό και το σώμα. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο σώμα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 11, 12, 19 (νεκρ. Mustapha

Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 20 (νεκρ. Hadra)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, αρ. ΑΠ945 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο)· Harlaut 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground) & 143, εικ. 23, αρ. 128 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Robinson 1959, πίν. 8, αρ. H17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 14, αρ. K82 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 41 ♠ Εικ. 84

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 16

ΤΎΠΟΣ ΑΓΓΕΊΟΥ Όλπη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 2,6 / διάμ. βάσ. 4 / μέγ. διάμ. 6,7 / ύψ. 18,3

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος. Αραιό ερυθρό υάλωμα φέρει στο σύνολο της επιφάνειάς του και ίχνη κακής όπτησης. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία του σώματος.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη όλπη με έξω νεύον χείλος και οριζόντια άνω επιφάνεια. Κάτω από το χείλος φέρει υποτυπώδη αυλάκωση με δύο νευρώσεις. Λαιμός κυλινδρικός που ανοίγει προς τα κάτω και ενώνεται ομαλά με το σώμα. Τμήμα γένεσης κάθετης ταινιωτής λαβής φέρει στο ανώτερο σημείο του λαιμού, στο ύψος της νεύρωσης και αχνό αποτύπωμα της ένωσης της λαβής με το σώμα λίγα εκατοστά πιο κάτω. Φέρει ραδινό σώμα με σιγμοειδές προφίλ και με ελαφρά γωνίωση στο ήμισυ περίπου του ύψους. Στενεύει ελαφρώς προς τα κάτω στην απόληξή του, σχηματίζοντας επίπεδη επιφάνεια έδρασης. Δεν φέρει ξεχωριστό στέλεχος βάσης. Φέρει δύο οριζόντιες γραπτές ερυθρές γραμμές πάνω από το ήμισυ του ύψους και μία λίγο μεγαλύτερου πλάτους στο κατώτερο τμήμα του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Ελαφρώς αποκεκρουσμένο στο χείλος. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα της λαβής. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο σώμα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 33 & πίν. XLVI, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Hayes 1991, πίν. VII, αρ. 3 (Πάφος)· Ballet 2009, 167-70, εικ. 17.21 (Πάφος και Αλεξάνδρεια)· Mahmoud 2021, 102, εικ. 3, αρ. 25· Πρβλ. Adriani 1936, 144, εικ. 65, αρ. 2 (νεκρ. Mustapha Pasha)· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 101.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 42 ♠ Εικ. 85α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 17

ΤΎΠΟΣ ΑΓΓΕΊΟΥ Όλπη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 4,3 / διάμ. βάσ. 4,9 / μέγ. διάμ. 8,2 / ύψ. 15,9

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη όλπη με «δακτυλιόσχημο» χείλος και στενή αυλάκωση στην ένωση με το λαιμό. Βραχύς κυλινδρικός λαιμός με κάθετο προφίλ που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Φέρει ραδινό σώμα πεπλατυσμένο με έντονα καμπύλο προφίλ που στενεύει προς τα κάτω χωρίς να δημιουργεί βάση. Φέρει κάθετη ταινιωτή λαβή μικρού μεγέθους με κάθετη νεύρωση στη μέση και έντονη γωνίωση. Φύεται από το ανώτερο σημείο του σώματος και ενώνεται με το σώμα στο ήμισυ περίπου

το ύψους του. Στο ύψος της ένωσης του κάτω μέρους της λαβής με το σώμα, φέρει δύο οριζόντιες ερυθρές γραμμές και μία ξεχωριστή ακόμη σε μικρή απόσταση από αυτές προς τα κάτω. Οι ερυθρές γραμμές διατρέχουν ολόκληρη την περίμετρο του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει μικρές αποκρούσεις και οπές στο σώμα. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές σε ολόκληρο το ύψος του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 35 & πίν. XLVI, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· James 2018, εικ. 44, αρ. 321 (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Κόρινθος)· Simony 2019, 87, εικ. 92a, αρ. 62 (πιθανότατα: L5 E) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Mahmoud 2021, 110, εικ. 3, αρ. 25-7 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.)· Πρβλ. Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 101· Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 76, πίν. 24β, 26β, αρ. Π5975 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 19β, 24β, αρ. Π5569 (β΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· McPhee 2012, εικ. 31, αρ. V-52 (Οινοχόη, ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Κόρινθος).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 43 ♠ Εικ. 86α-β
ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 18
ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Όλπη
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 5,2 / διάμ. βάσ. 4,1 / μέγ. διάμ. 6,7 / ύψ. 16,9

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη έως το ήμισυ περίπου του ύψους του αγγείου ενώ το κατώτερο μέρος παραμένει αβαφές στο μεγαλύτερο ποσοστό του. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία του χείλους και του σώματος.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη όλπη με «δακτυλιόσχημο» χείλος κάτω από το οποίο φέρει εγχάρακτη γραμμή που δεν διατρέχει ολόκληρη την περίμετρο του σώματος. Τμήμα γένεσης κάθετης ταινιωτής λαβής φέρει κάτω από την εγχάρακτη γραμμή, στο ύψος της οποίας φέρει δεύτερη εγχάρακτη γραμμή χωρίς αν διατρέχει ολόκληρη την περίμετρο του σώματος. Φέρει ραδινό σώμα ελαφρώς πεπλατυσμένο με ελαφρά γωνίωση στο μέσον περίπου του ύψους του. Στενεύει ελαφρά προς τα κάτω στο σημείο της απόληξής του, χωρίς να σχηματίζει βάση. Η κατώτερη επιφάνεια της βάσης φέρει ίχνη κατεργασίας (τροχού).

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα της λαβής και τμήμα του χείλους. Φέρει έντονες οριζόντιες και κάθετες εγχαράξεις και οπές σε ολόκληρη την επιφάνεια του σώματος. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο σώμα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 35 & πίν. XLVI, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· James 2018, εικ. 44, αρ. 321 (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Κόρινθος)· Simony 2019, 87, εικ. 92a, αρ. 62 (πιθανότατα: L5 E) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Mahmoud 2021, 110, εικ. 3, αρ. 25-7 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.)· Πρβλ. Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 76, πίν. 24β, 26β, αρ. Π5975 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 19β, 24β, αρ. Π5569 (β΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· McPhee 2012, εικ. 31, αρ. V-52 (Οινοχόη, ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Κόρινθος).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 44 ♠ Εικ. 87
ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 19
ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Όλπη
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 4,7 / διάμ. βάσ. 4,3 / μέγ. διάμ. 8,4 / ύψ. 18,5

ΠΗΛΟΣ Φαιός, αλλουβιακός. Αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία του σώματος και της λαβής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη όλπη με ευρύ χείλος που κάμπτεται προς τα έξω (έξω νεύον) και φέρει οριζόντια άνω επιφάνεια. Φέρει πλατιά αυλάκωση κάτω από το χείλος στην ένωση με το λαιμό. Ο λαιμός στην ένωση με την αύλακα σχηματίζει μικρή γωνία, είναι ραδινός και ανοίγει προς την ένωση με το σώμα. Κάθετη ταινιωτή λαβή φύεται από το ύψος της αυλάκωσης και ενώνεται με το ανώτερο σημείο του λαιμού πριν τη καμπύλη του σώματος. Σώμα ραδινό, πεπλατυσμένο ωοειδές που στενεύει στο κάτω μέρος σχηματίζοντας επίπεδη επιφάνεια έδρασης. Δεν σχηματίζει βάση.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Ελαφρώς αποκεκρουσμένο στο χείλος. Λείπει τμήμα του σώματος και τρία τμήματα του έχουν συγκολληθεί. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο σώμα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 144, εικ. 65, αρ. 1 (νεκρ. Mustapha Pasha)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 15 & πίν. XLIV, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Hayes 1991, 160, αρ. 51, 53, εικ. XVI, αρ. 9-10 & εικ. LII, αρ. E.8 & πίν. VII, αρ. 3 (Πάφος)· Ballet 2009, 167-70, εικ. 17.19 & 17.21 (Αλεξάνδρεια και Πάφος)· Simony 2019, 87, εικ. 92a, αρ. 62 (L5 E) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Mahmoud, 2021, 102, εικ. 3, αρ. 27 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 45 ♠ Εικ. 91α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 20

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λάγυνος

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 5,2 / μέγ. διάμ. 10,4 / ύψ. 12,3

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη σε ορισμένα σημεία του λαιμού, της βάσης και του σώματος. Ορισμένες επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη λάγυνος. Φέρει, στενό, κυλινδρικό λαιμό που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Φέρει κάθετη πλατιά ταινιωτή λαβή που φύεται από το άνω σωζόμενο τμήμα του λαιμού και ενώνεται με την άνω διαγώνια επιφάνεια τους σώματος, σε σημείο πριν τη γωνίωση που σχηματίζει. Σώμα αμφικωνικό με ισοϋψή άνω και κάτω μέρος. Στην ένωση με τη βάση σχηματίζει στενή αύλακα. Βάση δακτυλιόσχημη, μικρού ύψους, με κάθετο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το ανώτερο τμήμα του λαιμού. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 1, 5 (νεκρ. Mustapha Pasha)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 48 (νεκρ. Hadra)· Grace 1956, πίν. 73, αρ. ss10259 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Williams II, Zervos 1981, 123, πίν. 39, εικ. 22 (2ος αι. π.Χ.) (Κόρινθος)· Coulson, Wilkie 1986, 70-1, εικ. 15, 17, αρ. E11.92 (2ος αι. π.Χ.) (Kom Dahab, Αίγυπτος)· Enklaar 1988, 24, εικ. 23, 24 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra)· Said 1988, 12, εικ. 7 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra)· Πρβλ. Γιαννικουρή κ.ά. 1990, 176 & πίν. 91α (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.), πίν. 91β (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.), πίν. 91γ (2ος αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Hayes 1991, εικ. XI, αρ. 19 & εικ. XXV, αρ. 9 (στρεπτή λαβή) (Πάφος)· Πρβλ. Πατσιάδα 1990, πίν. 83γ (ύστ. 2ος αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ανδρέου 1994, πίν. 149γ (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.)· Πρβλ. Vanderpool 1962, πίν. 21

(δεκ. 260 π.Χ.) (πτολεμ. στρατ., Κορώνη)· Rotroff 2006, 255-6, πίν. 16-7, εικ. 17-8, αρ. 110 (110-40 π.Χ.), αρ. 113 (180-150 π.Χ.), αρ. 114 (175-125 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Χαραμή 2018, 346-7, 353, πίν. 2γ (2ος αι. π.Χ.) (Θήβα)· Harlaut, Hayes 2018, 283, πίν. 47, αρ. J28 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 46 ♠ Εικ. 61α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 21

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Ληκύθιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ 3,6 / διάμ. βάσ. 3,6 / μέγ. διάμ. 9,8 / ύψ. 13,6

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Ερυθρή βαφή απολεπισμένη φέρει στο χείλος, τη λαβή, το σώμα και τη βάση. Ίχνη κακής όπτησης φέρει στο σώμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο ληκύθιο. Φέρει χείλος με καμπύλη άνω επιφάνεια που στρέφεται προς τα έξω (έξω νεύον). Φέρει νεύρωση περιμετρικά στο λαιμό στο ύψος της ένωσης της λαβής με το λαιμό. Στενός λαιμός με διαγώνιο προφίλ. Φέρει κάθετη ταινιωτή λαβή με έντονη γωνίωση που φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού και ενώνεται στο μέσον περίπου του άνω μέρους του σώματος. Φέρει αμφικωνικό σώμα με τη γωνία να σχηματίζεται στο μέσον του ύψους του σώματος δημιουργώντας ισομεγέθη τμήματα. Δισκοειδής βάση μικρού ύψους σε ίση διάμετρο με το χείλος. Κατασκευασμένο αδρά με εμφανείς επάλληλες γραμμές ου τροχού στο σώμα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο χείλος, στην εξωτερική επιφάνεια της λαβής και επιπλέον αποκρούσεις και οπές στο σώμα και τη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 16, 17, 21, 29, 49· Adriani 1936, 164, εικ. 90, αρ. 6 (πιθανότατα) (νεκρ. Mustapha Pasha)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 13 (νεκρ. Hadra)· Πρβλ. Rotroff 1997, εικ. 71, πίν. 83, αρ. 1138, 1139 (275-175 π.Χ.) (Αρύβαλλοι, Αθηναϊκή Αγορά)· Χαραμή 2018, 346-7, 352, πίν. 1α (3ος αι. π.Χ.) (Θήβα)· Mahmoud 2021, 102, εικ. 3, αρ. 31.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 47 ♠ Εικ. 80

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 22

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ 7,3 / διάμ. βάσ. 5,7 / μέγ. διάμ. 10,6 / ύψ. 17

ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος, αβαφής, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής επιφάνειας, κυρίως, στο χείλος, το λαιμό και τη βάση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη με έντονα έξω νεύον χείλος, κυκλικής διατομής. Φέρει δύο εγχάρακτες γραμμές περιμετρικά της εξωτερικής επιφάνειας του χείλους και τρίτη στο ύψος που φύεται η λαβή. Λαιμός, ψηλός κυλινδρικός που ανοίγει ελαφρά στην ένωση με το χείλος και ενώνεται με σχεδόν κάθετη γωνίωση με τον ώμο όπου φέρει ακόμη μία (τέταρτη) εγχάρακτη γραμμή. Ώμος πλατύς που ενώνεται με έντονη γωνίωση με το σώμα. Φέρει κάθετη ταινιωτή λαβή που σχηματίζει έντονη γωνίωση και φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού και ενώνεται με τον ώμο. Πριν την ένωση με τον ώμο σχηματίζει ελαφρά καμπύλη. Σώμα απιόσχημο με καμπύλο

προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Φέρει οριζόντιες εγχαράξεις ως ίχνη κακού πλασίματος. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη με διαγώνιο προφίλ. .

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Λείπει μικρό τμήμα του χείλους. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και οπές στο λαιμό, την εξωτερική επιφάνεια της λαβής και το σώμα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Αρ. Κ. 26, 28· Adriani 1936, 136, εικ. 58, no. 7 (νεκρ. Mustapha Pasha)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 29 (νεκρ. Hadra)· Simony 2019, 86-7, εικ. 92a, αρ. 60 (L1 02) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 11, 12, 19 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 20 (νεκρ. Hadra)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, αρ. ΑΠ945 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο)· Harlaut 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground) & 143, εικ. 23, αρ. 128 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Robinson 1959, πίν. 8, αρ. H17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 14, αρ. K82 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 48 ♠ Εικ. 75α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 23

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 4,5 / μέγ. διάμ. 10,2 / ύψ. 9,7

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στην εσωτερική και εξωτερική της επιφάνεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα τροχήλατης οινοχόης με ευρύ ώμο που ενώνεται με γωνίωση με το σώμα. Φέρει τμήμα γένεσης κάθετης ταινιωτής λαβής. Σώμα ωοειδές με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος, η λαβή και ο λαιμός. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και οπές στο σώμα και τη βάση. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο σώμα και τη βάση.

ΑΡ. Κ. 49 ♠ Εικ. 60α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 24

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Ληκύθιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 5 / μέγ. διάμ. 8,9 / ύψ. 11,4

ΠΗΛΟΣ Καστανός ανοιχτός, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Φέρει ερυθρή βαφή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της επιφάνειας εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο ληκύθιο, εν πολλοίς, αποκατεστημένο. Φέρει βραχύ κυλινδρικό λαιμό που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Πλατιά κάθετη ταινιωτή λαβή με έντονη γωνίωση ενώνεται με το άνω μέρος του λαιμού και με το άνω μέρος του σώματος (ώμου). Το σώμα είναι σφαιρικό, ελαφρώς ωοειδές. Φέρει δακτυλιόσχημη βάση με καμπύλο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το χείλος και τμήμα του

σώματος. Φέρει αποκρούσεις και οπές στο λαιμό, το σώμα και τη βάση. Τμήματα του σώματος έχουν συγκολληθεί.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 29· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 21 & 117, εικ. 53, αρ. 32 (νεκρ. Hadra)· Vanderpool 1962, πίν. 21, αρ. 52 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (πτολεμ. στρατ. Κορώνη)· Harlaut 2018, 65, 137, εικ. 17, αρ. 98 (νήσ. Nelson) & 140, εικ. 20 & 76, 159, 14-, εικ. 20, πίν. F.3, αρ. 112, 113 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Πρβλ. ΑΡ. Κ. 16, 17, 21, 46· Adriani 1936, 164, εικ. 90, αρ. 6 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 11 (νεκρ. Hadra)· Robinson 1959, 75, πίν. 20, αρ. L10 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Lecuyot 2000, 240, εικ. 2.1, 7, αρ. S.P.5 (ελληνιστ. περ.) (Μάσταμπα του Akhethetep, Σακκάρα)· Rotroff, Olivier 2003, 60-1, 65, πίν. 39, αρ. 236 (πριν το 213 π.Χ.) (Σάρδεις)· Rotroff, Olivier 2003, 60-1, 65, πίν. 39, αρ. 236 (πριν το 213 π.Χ.) (Σάρδεις)· Harlaut 2018, 77, 140, εικ. 20, 115-116 (κυρίως: αρ. 115) (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Mahmoud 2021, 110, εικ. 3, αρ. 31.483M (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 50 ♠ Εικ. 62α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. 25

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 8,5 / ύψ. 22,9

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Ερυθρή απολεπισμένη βαφή φέρει στο κατώτερο τμήμα του σώματος και τη βάση. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής επιφάνειας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη με ψηλό κυλινδρικό λαιμό με κάθετο προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Διακρίνονται τέσσερις επάλληλες νευρώσεις εσωτερικά ως ίχνη πλασίματος του τροχήλατου αγγείου. Ώμος πλατύς με διαγώνιο προφίλ που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Τμήμα γένεσης κάθετης ταινιωτής λαβής φέρει στον ώμο από τη μία πλευρά. Απιόσχημο πεπλατυσμένο σώμα που στενεύει προς την ένωση με το στέλεχος της βάσης και φέρει καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο σώμα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του λαιμού και η λαβή. Φέρει ελαφρύ σπάσιμο στον ώμο, εγχαράξεις και οπές στο σώμα και τη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, αρ. 16 & 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Rotroff 2006, 247, πίν. 4, εικ. 4, αρ. 21 (325-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Κυριακού, Ζαφειροπούλου, 2011, πίν. 25β, αρ. Π7498 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Πάτρα)· Harlaut 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 & 143, εικ. 23, αρ. 128, 129 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Κυριακού, Ζαφειροπούλου, 2011, πίν. 25α, αρ. Π36Ο5 (αμφορέας, β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 16β, 28α, αρ. Π7499 (ύστ. 2ος-α΄ήμ 1ου αι. π.Χ.) (Πάτρα)· Harlautt 2018, 131, εικ. 10, αρ. 70, 71 (αμφορείς, ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 51 ♠ Εικ. 63α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 26

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. βάσ. 6,9 / ύψ. 18,9

Πηλος Ωχροκίτρινος, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Ερυθρή απολεπισμένη βαφή φέρει στο κατώτερο τμήμα του σώματος και τη βάση. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής επιφάνειας.

Περιγραφη Τροχήλατη οινοχόη με ψηλό κυλινδρικό λαιμό και κάθετο προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Ώμος πλατύς με διαγώνιο προφίλ που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Τμήμα γένεσης κάθετης ταινιωτής λαβής φέρει στον ώμο από τη μία πλευρά. Απιόσχημο πεπλατυσμένο σώμα που στενεύει προς την ένωση με το στέλεχος της βάσης και φέρει καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες οριζόντιες γραμμές στο σώμα.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του λαιμού και η λαβή. Φέρει εγχαράξεις και οπές στο σώμα και τη βάση.

Παραλληλα Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, αρ. 16 & 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Rotroff 2006, 247, πίν. 4, εικ. 4, αρ. 21 (325-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Κυριακού, Ζαφειροπούλου, 2011, πίν. 25β, αρ. Π7498 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Πάτρα)· Harlaut 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 & 143, εικ. 23, αρ. 128, 129 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Κυριακού, Ζαφειροπούλου, 2011, πίν. 25α, αρ. Π36Ο5 (αμφορέας, β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 16β, 28α, αρ. Π7499 (ύστ. 2ος-α΄ήμ 1ου αι. π.Χ.) (Πάτρα)· Harlaut, Hayes 2018, 131, εικ. 10, αρ. 70, 71 (αμφορείς, ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 52 ♠ Εικ. 88

Αρ. Εγρ. Jar. 27

Τυπος Αγγειου Όλπη

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χείλ. 3,3 / διάμ. βάσ. 1,2 / μέγ. διάμ. 6,1 / ύψ. 10,1

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος. Ερυθρή βαφή απολεπισμένη στο σύνολο της επιφάνειας.

Περιγραφη Τροχήλατη όλπη. Φέρει βραχύ κυλινδρικό λαιμό που ανοίγει ελαφρώς προς την ένωση με το χείλος και ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Φέρει τμήμα γένεσης κάθετης ταινιωτής λαβής. Στενός ώμος που ενώνεται με γωνίωση με το σώμα. Φέρει σώμα ραδινό, ωοειδές με καμπύλο περίγραμμα που στενεύει στο κάτω μέρος δημιουργώντας οξυπύθμενη απόληξη. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες οριζόντιες γραμμές στο σώμα.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το χείλος και η λαβή. Φέρει οριζόντιες εγχαράξεις και οπές στο λαιμό και το σώμα.

Παραλληλα Αρ. Κ. 53· Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 27 &164, εικ. 90, αρ. 9 (πιθανότατα) (νεκρ. Mustapha Pasha)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 36 (νεκρ. Hadra)· Πρβλ. Aharoni. M&Y 1976, 74-5, εικ. 1, αρ. 13-16 (800-701 π.Χ.) (Tell Beit Mirsim Stratum A2, Ισραήλ) & 76-7, εικ. 2, αρ. 14-16 (800-701 π.Χ.) (Lachish Stratum III, Ισραήλ) & 78-9, εικ. 3, αρ. 14-16 (800-701 π.Χ.) (Arad Stratum VIII, Ισραήλ) & 80-1, εικ. 4, αρ. 14-16 (800-701 π.Χ.) (Beer-sheba Stratum II, Ισραήλ) & 82, εικ. 5, αρ. 14-16 (800-701 π.Χ.) (Beth-shemesh IIc, Ισραήλ)· Sauer 1986, 8, εικ. 8 (2η χιλ. π.Χ.) (Amman Citadel, Ιορδανία) & 16, εικ. 16 (721-586 π.Χ.) (Sahab, Ιορδανία)· Fattah 2000, εικ. 3, αρ. 3.11, 3.14, 3.15 (1570-1544 π.Χ.) (Kom Abu Radi)· Saglan 2014, 692, πίν. 232, αρ. 6 (Κελένδερις, Τουρκία).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 53 ♠ Εικ. 92
ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 28
ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτος μικρογραφικός πίθος
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 3,2 / διάμ. βάσ. 0,8 / μέγ. διάμ. 5,6 / ύψ. 7,9
ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος. Αβαφής, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στην εξωτερική του επιφάνεια (μαρμαρυγία). Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία του σώματος.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατος άωτος μικρογραφικός πίθος. Φέρει ευρύ κάθετο χείλος με και βραχύ κυλινδρικός λαιμό που στενεύει ελαφρώς στην ένωση με το σώμα. Σώμα ραδινό ωοειδές με καμπύλο περίγραμμα που στενεύει στο κάτω μέρος δημιουργώντας οξυπύθμενη απόληξη (μαστοειδής) . Το σώμα φέρει κάθετες εγχαράξεις ως ίχνη κακού πλασίματος. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες οριζόντιες γραμμές στο σώμα.
ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο χείλος και μικρές οπές στο λαιμό και το σώμα.
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 52· Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 27 & 164, εικ. 90, αρ. 9 (νεκρ. Mustapha Kemal)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 43 (νεκρ. Hadra)· Χιδίρογλου 2011, πίν. 141β, αρ. ΜΚ579 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Εύβοια)· Πρβλ. Sauer 1986, 8, εικ. 8 (2η χιλ. π.Χ.) (Amman Citadel, Ιορδανία) & 16, εικ. 16 (721-586 π.Χ.) (Sahab, Ιορδανία)· Fattah 2000, εικ. 3, αρ. 3.4, 3.11, 3.14, 3.15 (1570-1544 π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 54 ♠ Εικ. 89
ΑΡ. ΕΥΡ. Jar. 29
ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα όλπης
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 5,7 / μέγ. διάμ. 6,4 / ύψ. 12,1
ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος, αβαφής, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής του επιφάνειας.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα τροχήλατης όλπης. Σώζει τμήμα του του σώματος, το οποίο φέρει διαγώνιο προφίλ. Ραδινό σώμα με μικρή γωνίωση περίπου στο ήμισυ του ύψους. Στενεύει ελαφρώς προς την απόληξή του δημιουργώντας επίπεδη επιφάνεια έδρασης. Στο ανώτερο σωζόμενο τμήμα φέρει ερυθρό στίγμα ως αποτύπωμα της ένωσης της λαβή με το σώμα. Δεν σχηματίζει αυτοτελές στέλεχος βάσης. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο κατώτερο τμήμα.
ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το ανώτερο τμήμα του σώματος, ο λαιμός και η λαβή. Φέρει οριζόντιες, διαγώνιες εγχαράξεις και οπές στο σώμα ως δείγμα κακού πλασίμος.
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, 87, εικ. 44, αρ. 261 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1936, 164, εικ. 90, αρ. 2 (πιθανότατα) (νεκρ. Mustapha Pasha)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 24 & 117, εικ. 53, αρ. 15, 33 (νεκρ. Hadra) & πίν. XXVIII, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Hayes 1991, 160, αρ. 51, 53, εικ. XVI, αρ. 9-10 (150-140/30 π.Χ.) & εικ. LII, αρ. E.8 & πίν. VII, αρ. 3 (Πάφος)· Εγγλέζου 2005, 107, πίν. 39, αρ. 494 (3ος αι. π.Χ.) & 120, πίν. 96, αρ. 557 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Κρήτη)·

Ballet 2009, 167-70, εικ. 17.19, 17.21-23 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια και Πάφος)· Mahmoud, Y., 2021, 102, εικ. 3, αρ. 25· Simony 2019, 87, εικ. 62 (L5 E) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Robinson 1933, πίν. 35, αρ. P-62, P-63 (πριν το 479 π.Χ.) (Όλυνθος)· Γιαννικουρή κ.ά. 1986, 96, πίν. 11α (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 109, πίν. 24β, πίν. 26β, αρ. Π5975 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 19β, 24β, αρ. Π5569 (β΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.) & 110, πίν. 25α-β, αρ. Π4221, Π4222, Π1447 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 55 ♠ Εικ. 90

ΑΡ. ΕΥΡ. V. 1

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα όλπης

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 3,9 / ύψ. 5,8

ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος, αβαφής, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής και εσωτερικής του επιφάνειας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Κατώτατο τμήμα τροχήλατης όλπης. Σώμα με καμπύλο προφίλ που στενεύει προς τα κάτω δημιουργώντας επίπεδη επιφάνεια έδρασης. Δεν σχηματίζει αυτοτελές στέλεχος βάσης. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες οριζόντιες γραμμές.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το ανώτερο τμήμα του σώματος. Έντονα αποκεκρουσμένο.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, 87, εικ. 44, αρ. 261 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1936, 164, εικ. 90, αρ. 2 (πιθανότατα) (νεκρ. Mustapha Pasha)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 24 & 117, εικ. 53, αρ. 15, 33 (νεκρ. Hadra) & πίν. XXVIII, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Hayes 1991, 160, αρ. 51, 53, εικ. XVI, αρ. 9-10 (150-140/30 π.Χ.) & εικ. LII, αρ. E.8 & πίν. VII, αρ. 3 (Πάφος)· Εγγλέζου 2005, 107, πίν. 39, αρ. 494 (3ος αι. π.Χ.) & 120, πίν. 96, αρ. 557 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Κρήτη)· Ballet 2009, 167-70, εικ. 17.19, 17.21-23 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια και Πάφος)· Mahmoud, Y., 2021, 102, εικ. 3, αρ. 25· Simony 2019, 87, εικ. 62 (L5 E) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Robinson 1933, πίν. 35, αρ. P-62, P-63 (πριν το 479 π.Χ.) (Όλυνθος)· Γιαννικουρή κ.ά. 1986, 96, πίν. 11α (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 109, πίν. 24β, πίν. 26β, αρ. Π5975 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 19β, 24β, αρ. Π5569 (β΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.) & 110, πίν. 25α-β, αρ. Π4221, Π4222, Π1447 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 56 ♠ Εικ. 54α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. V. 2

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Μυροδοχείο (*fusiform*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 2,8 / μέγ. διάμ. 8,4 / ύψ. 13,2

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Φέρει ίχνη κακής όπτησης και γραπτή ερυθρή διακόσμηση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Ευρύ χείλος κυκλικής διατομής που κάμπτεται έντονα προς τα έξω (έξω νεύον). Λαιμός στενός κυλινδρικός που ανοίγει στην ένωση με το χείλος και ελαφρά στην ένωση με τον ώμο. Φέρει τρεις ερυθρές γραπτές ταινίες. Δύο στο μέσον περίπου και μία στην ένωση με τον ώμο. Ώμος ευρύς χωρίς διακόσμηση, ενώνεται με έντονη, σχεδόν κάθετη γωνία με το λαιμό και ομαλά με το σώμα. Σώμα

πεπλατυσμένο, απιόσχημο, ελαφρώς κωνικό που στενεύει ιδιαίτερα στην ένωση με τη βάση. Φέρει διακόσμηση στο ανώτερο τμήμα του με δύο πλατιές ερυθρές γραμμές που διατρέχουν όλη την περίμετρο του σημείου του σώματος και μία τρίτη πιο στενή ερυθρή γραμμή κάτω από αυτές. Βάση δακτυλιόσχημη μικρότερης διαμέτρου από το χείλος και με καμπύλο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες οριζόντιες γραμμές.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει τμήμα λαιμού. Αποκεκρουσμένο στο λαιμό, το σώμα και τη βάση. Φέρει οριζόντιες και κάθετες εγχαράξεις και οπές στο σώμα. Φέρει διαγώνιο σπάσιμο-ράγισμα που διαγράφει τμήμα του ώμου και του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 11, 20 (νεκρ. Hadra) & πίν. XXVIII, εικ. 3 (νεκρ. Hadra)· Πατσιάδα 1990, 191, πίν. 84α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Hayes 1991, πίν. XIV, αρ. 7 (Πάφος)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 121-9, πίν. 1, σχ. 22, αρ. 3-6, 9 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 61, αρ. Π2155 (3ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Γρηγοριάδου, Σκέρλου 2000, πίν. 117α, αρ. Π3222, Π3218 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κως)· Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 88, πίν. 3α, αρ. Π887-Π888 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ρωμιοπούλου 2000, πίν. 8β, αρ. 1805 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Rotroff 2006, πίν. 52, εικ. 62, αρ. 407 (325-250 π.Χ.) & αρ. 408 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 52, εικ. 62, αρ. 418 (250-190 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Παπακώστα 2011, πίν. 3α, αρ. ΑΠ956 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο)· Harlaut 2018, 144, εικ. 24 (νεκρ. Πλινθίνης)· Georges-Zimmermann 2023, 411-2, εικ. D-F (νεκρ. Πλινθίνης)· Harlaut 2023, 471, εικ. 10, 11.3 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 57 ♠ Εικ. 55α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. V. 3

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Μυροδοχείο (*fusiform*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 2,8 / μέγ. διάμ. 8,5 / ύψ. 15

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Ίχνη κακής όπτησης φέρει σε ορισμένα σημεία του σώματος. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο μυροδοχείο με ιδιαίτερα στενό κυλινδρικό λαιμό με κάθετο προφίλ που ανοίγει προς τα κάτω και ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Φέρει εγχάρακτη γραμμή και πλαστική ανάγλυφη ταινία που διατρέχουν όλη την περιφέρεια στο σημείο της ένωσης με τον ώμο. Ευρύς ώμος με διαγώνιο προφίλ που ενώνεται ομαλά με ελαφρά γωνίωση με το σώμα. Σώμα ατρακτόσχημο πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει προς την ένωση με το στέλεχος της βάσης. Φέρει ορισμένα πλαστικά σημεία ως ίχνη κακού πλασίματος. Βραχύ, στενό πόδι που ενώνεται με τη βάση με μικρή γωνίωση και εγχάρακτη γραμμή στο σημείο της ένωσης. Βάση δακτυλιόσχημη με διαγώνιο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες οριζόντιες γραμμές στο σύνολο της επιφάνειάς του.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του λαιμού. Φέρει αποκρούσεις, εγχαράξεις και οπές στη μεγαλύτερη επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 19 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 5 (νεκρ. Hadra)· Rotroff 2006, εικ. 62, πίν. 52, αρ. 411, 415-420 (3ος αι. π.Χ.)· Παπακωνσταντίνου 1997, 56, πίν. 42α (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Λαμία)· Κόλια 2000, 391-2, υποσημ. 26, πίν. 206ε (ύστ. 2ος αι. π.Χ.) (Άργος)· Πλιάκου 2009, 146, εικ. 5, αρ. ΜΙ4288α (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Πρέκα-

Αλεξανδρή, Σγουρούδης 2014, πίν. 183α, αρ. ΘΕ4481-ΘΕ4490 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Γίτανα)· Πρβλ. Rotroff 2006, εικ. 67-8, πίν. 57, αρ. 519 (2ος αι. π.Χ.-1ος αι. μ.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).
ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 58 ♠ ΕΙΚ. 76
ΑΡ. ΕΥΡ. V. 4
ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα οινοχόης
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 4,8 / μέγ. διάμ. 10 / ύψ. 11
ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος, αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής επιφάνειας.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη. Ώμος πεπλατυσμένος με διαγώνιο προφίλ που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Σώμα πεπλατυσμένο απιόσχημο με καμπύλο προφίλ που στενεύει έντονα προς την ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ. Κατασκευασμένο αδρά με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο σώμα.
ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει ο λαιμός και τμήμα του ώμου. Αποκεκρουσμένο με οριζόντιες εγχαράξεις και οπές σε ολόκληρη την επιφάνεια του σώματος και τη βάση.
ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 6, 11, 12, 19 (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 20 (νεκρ. Hadra)· Rotroff, Olivier 2003, 60-1, 64, πίν. 36, αρ. 228 (πριν το 213 π.Χ.) (Σάρδεις)· Παπακώστα 2011, πίν. 4α, αρ. ΑΠ945 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Αίγιο)· Harlaut, Harlaut, Hayes 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground) & 143, εικ. 23, αρ. 128 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νησ. Nelson)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. T32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Robinson 1959, πίν. 8, αρ. H17 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 14, αρ. K82 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & πίν. 20, αρ. M43 (πρώιμ. 2ος-ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).
ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 59 ♠ ΕΙΚ. 93α-β
ΑΡ. ΕΥΡ. V. 5
ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Αμφορέας
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Πλησίον του χώρου G
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 8,2 / διάμ. βάσ. 8,7 / μέγ. διάμ. 14,2 / ύψ. 23,5
ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος, αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία του σώματος και της βάσης.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατος αμφορέας με ψηλό χείλος με κάθετο προφίλ, ελαφρώς πεπλατυσμένο συγκριτικά με τη διάμετρο του λαιμού. Σχηματίζει μικρή γωνίωση στην ένωση με το λαιμό. Φέρει δύο στενές αυλακώσεις που διατρέχουν ολόκληρη την περίμετρο του χείλους. Λαιμός ψηλός, κυλινδρικός με κάθετο προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Δύο κάθετες λαβές κυκλικής διατομής με έντονη γωνίωση φύονται από το ανώτερο σημείο του λαιμού (κάτω από το χείλος) και ενώνονται με το ανώτερο σημείο του σώματος. Σώμα αμφικωνικό με έντονη γωνίωση στο ήμισυ περίπου του ύψους του ενώ, στενεύει έντονα προς την ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής πεπλατυσμένη ελαφρώς υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ και επίπεδη επιφάνεια έδρασης. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στον ώμο και το σώμα.
ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο χείλος και οριζόντιες εγχαράξεις και οπές στο λαιμό, τον ώμο και το σώμα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, 44, πίν. XLIV, εικ. 61 (νεκρ. Shatby)· Hayes 1991, εικ. XXV, αρ. 13 (Πάφος)· Rotroff 2006, 257, πίν. 18, εικ. 20, αρ. 123 (350-περ. 290 π.Χ.) & αρ. 124 (350-260 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Φάκλαρη 2014, πίν. 199, εικ. γ, αρ. ΜΛ4261 (τεφροδόχος αμφορέας, ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Λευκάδα)· Harlaut 2018, 131, εικ. 10, αρ. 70-71 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο)· Πρβλ. Sparkes, Talcott 1970, 338, πίν. 61, εικ. 12, αρ. 1460 (440-425 π.Χ.) & αρ. 1461 (ύστ. 5ος αι. π.Χ., έντονα διαταραγμένο στα ρωμαϊκά χρόνια) & πίν. 61, εικ. 12, 23, αρ. 1463 (ύστ. 5ος-α΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) & αρ, 1466 (340-310 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Hannestad 1983, 37, πίν. 27, αρ. 288 (νήσ. Failaka, Κουβέιτ)· Berlin 1997, 87, πίν. 20, 77, αρ. PW178, PW181 (ομοιότητα λαβών, 300-250 π.Χ.) & 89, πίν. 22, 78, αρ. PW191 (ομοιότητα λαβών, 3ος-2ος αι. π.Χ.) & 90, αρ. PW201, PW202 (ομοιότητα λαβών, 2ος αι. π.Χ.) & 90-1, αρ. PW207 (ομοιότητα λαβών, α΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Tell Anafa, Ισραήλ)· Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 88, πίν. 3β (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Rotroff 2006, 257-8, πίν. 19, εικ. 20, αρ. 128 (110-40 π.Χ.) & αρ. 129 (115-86 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 60 ♠ Εικ. 64

Αρ. Ευρ. V. 6

Τύπος Αγγείου Οινοχόη

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις διάμ. βάσ. 3,6 / μέγ. διάμ. 8,3 / ύψ. 9,8

Πηλος Ωχροκίτρινος. Ερυθρή βαφή απολεπισμένη, με ίχνη κακής όπτησης (καύσης) στο σώμα και τη βάση. Εμφανή είναι τα λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σώμα και στην ένωση λαιμού-ώμου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη με κυλινδρικό λαιμό με κάθετο προφίλ που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Ώμος πλατύς με διαγώνιο προφίλ που ενώνεται ομαλά με γωνίωση με το σώμα. Απιόσχημο πεπλατυσμένο σώμα που στενεύει προς την ένωση με το στέλεχος της βάσης και φέρει καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες οριζόντιες γραμμές στο σώμα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του λαιμού και η λαβή. Φέρει εγχαράξεις και οπές στο σώμα και τη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, αρ. 16 & 117, εικ. 53, αρ. 14 (νεκρ. Hadra)· Rotroff 2006, 247, πίν. 4, εικ. 4, αρ. 21 (325-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Κυριακού, Ζαφειροπούλου, 2011, πίν. 25β, αρ. Π7498 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Πάτρα)· Harlaut 2018, 142, εικ. 22, αρ. 124 & 143, εικ. 23, αρ. 128, 129 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Simony 2019, 87-8, εικ. 92a-b, αρ. Τ32 (πτολεμ. περ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Hayes 1991, εικ. XXV, αρ. 13 (Πάφος)· Κυριακού, Ζαφειροπούλου, 2011, πίν. 25α, αρ. Π36Ο5 (αμφορέας, β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Πάτρα)· Harlaut 2018, 131, εικ. 10, αρ. 70-71 (αμφορείς, ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 61 ♠ Εικ. 99α-β

Αρ. Ευρ. Β.1

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Κρατήρας-μπολ (*Bowl-Krater*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 10 / ύψ. 18

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Αβαφής. Φέρει ορισμένα ίχνη κακής όπτησης στο κατώτερο τμήμα του εσωτερικού και ορισμένες επικαθίσεις αλάτων στο εσωτερικό και στην επιφάνεια των τομών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατος κρατήρας-μπολ του τύπου (*Bowl-Krater*). Φέρει ψηλό χείλος με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ. Ωοειδές πεπλατυσμένο σώμα, φέρει αυλάκωση στην ένωση με το χείλος που διατρέχει ολόκληρη την περίμετρο του σημείου. Το σώμα στενεύει προς την ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη με διαγώνιο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο εσωτερικό του.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο μέρος του χείλους και το ήμισυ σχεδόν του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 62· Breccia 1912, XXII, εικ. 11-12 & XXIII, εικ. 15 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1934, 29, πίν. XII, αρ. 1. (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra)· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, αρ. 24 & 117, εικ. 53, αρ. 60, 62 (νεκρ. Hadra)· Edwards 1975, πίν. 21, 59, αρ. 613 (περ. 300 π.Χ.) (Κόρινθος)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1990, 85, πίν. 42β, αρ. Π22 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Γιαννικουρή κ.ά. 1990, πίν. 93β (ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ballet, Harlaut 2001, 349, εικ. 9, αρ. 77-79 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Berlin 2001, 41, 135, εικ. 2.43, αρ. 1-3 (Kom Hadid, Ναύκρατις)· Lamarche 2003, 150, 177, πίν. 12, αρ. 62 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 607, πίν. 9, εικ. j-k & πίν. 10b (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Πλινθίνη)· Harlaut 2018, 143, εικ. 23, αρ. 127 & 144, εικ. 24 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Simony 2019, 79, εικ. 82, αρ. 38 (L1 B3 01) & αρ. 39 (L5 001) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut 2023, εικ. F-H, αρ. PLI02.33.2 & 466-7, εικ. 5-6, αρ. 4 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Hayes 1991, πίν. LIII, αρ. 36 (40-10 π.Χ.) & πίν. LX, αρ. 20.7 (ύστ. 2ος - αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Πάφος)· Rotroff 2006, 267, πίν. 29, εικ. 36, αρ. 208 (225-175 π.Χ.) & 268, πίν. 30, εικ. 36, αρ. 212 (260-200 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 219, 230, πίν. 65α, 73α, αρ. Κρ410 (λοπάδα, 4ος αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Harlaut, Hayes 2018, 219, πίν. 48, αρ. J29 (περ. 160 π.Χ.) (νησ. Nelson).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 62 ♠ Εικ. 97α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Β. 2

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Κρατήρας-μπολ (*Bowl-Krater*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 20,2 / μέγ. διάμ. 20,2 / διάμ. βάσ. 8 / ύψ. 14,2

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Αβαφές. Φέρει ορισμένα ίχνη κακής όπτησης στο κατώτερο τμήμα του εσωτερικού και ορισμένες επικαθίσεις αλάτων στο εσωτερικό και στην επιφάνεια των τομών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατος κρατήρας-μπολ του τύπου (*Bowl-Krater*). Φέρει έξω νεύον χείλος ωοειδούς διατομής. Βραχύς λαιμός με διαγώνιο προφίλ που ενώνεται με έντονη γωνίωση με το σώμα. Απιόσχημο, σχεδόν κωνικό σώμα με διαγώνιο και ελαφρώς καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής με ελαφρώς υπερυψωμένη και με διαγώνιο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος. .

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Σπασμένο με δύο ακόμη τμήματα του χείλος-λαιμού-σώματος να έχουν εντοπιστεί, τα οποία μένουν να συγκολληθούν. Ελαφρώς αποκεκρουσμένο στο χείλος και με οριζόντιες εγχαράξεις και οπές στο σώμα. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος. Ελαφρώς αποκεκρουσμένο στη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ AP. K. 61· Breccia 1912, XXII, εικ. 11-12 & XXIII, εικ. 15 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1934, 29, πίν. XII, αρ. 1. (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra)· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, αρ. 24 & 117, εικ. 53, αρ. 60, 62 (νεκρ. Hadra)· Edwards 1975, πίν. 21, 59, αρ. 613 (περ. 300 π.Χ.) (Κόρινθος)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1990, 85, πίν. 42β, αρ. Π22 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Γιαννικουρή κ.ά. 1990, πίν. 93β (ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ballet, Harlaut 2001, 349, εικ. 9, αρ. 77-79 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Berlin 2001, 41, 135, εικ. 2.43, αρ. 1-3 (Kom Hadid, Ναύκρατις)· Lamarche 2003, 150, 177, πίν. 12, αρ. 62 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 607, πίν. 9, εικ. j-k & πίν. 10b (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Πλινθίνη)· Harlaut 2018, 143, εικ. 23, αρ. 127 & 144, εικ. 24 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Simony 2019, 79, εικ. 82, αρ. 38 (L1 B3 01) & αρ. 39 (L5 001) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut 2023, εικ. F-H, αρ. PLI02.33.2 & 466-7, εικ. 5-6, αρ. 4 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Hayes 1991, πίν. LIII, αρ. 36 (40-10 π.Χ.) & πίν. LX, αρ. 20.7 (ύστ. 2ος - αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Πάφος)· Rotroff 2006, 267, πίν. 29, εικ. 36, αρ. 208 (225-175 π.Χ.) & 268, πίν. 30, εικ. 36, αρ. 212 (260-200 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 219, 230, πίν. 65α, 73α, αρ. Κρ410 (λοπάδα, 4ος αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Harlaut, Hayes 2018, 219, πίν. 48, αρ. J29 (περ. 160 π.Χ.) (νησ. Nelson).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

AP. K. 63 ♠ Εικ. 82α-β

AP. EYP. G. 1

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Οινοχόη

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 4,1 / μέγ. διάμ. 7,2 / ύψ. 10,5

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη, έως το ήμισυ περίπου καθ΄ ύψος του αγγείου, η οποία έχει «τρέξει» και στο εσωτερικό του (τεχνική εμβάπτισης). Το κατώτερο τμήμα του αγγείου μένει αβαφές.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη οινοχόη. Φέρει λαιμό με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που ενώνεται με σχεδόν ορθή γωνία με τον ώμο. Ώμος στενός που ενώνεται ομαλά με γωνίωση με το σώμα. Σώμα απιόσχημο, σχεδόν κωνικό που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Στο ήμισυ περίπου του ύψους του φέρει στενή εγχάρακτη γραμμή που διατρέχει ολόκληρη την περίμετρο του σημείου. Βάση δισκοειδής με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο μέρος του λαιμού και τμήμα του σώματος. Φέρει εγχαράξεις και οπές στο σώμα και τη βάση. Αποκεκρουσμένο στη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Robinson 1933, πίν. 35, αρ. P-63 (πριν το 479 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 34 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. XXXIII, αρ. 1 (κάτω-δεξιά) (νεκρ. Ras el-Tin)· Robinson 1959, 75, πίν. 23, αρ. M11 (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Vanderpool 1962, πίν. 21 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (πτολεμ. στρατ. Κορώνη)· Ballet, Harlaut 2001, 311-2, 343, εικ. 9,.43 (λάγυνος) (νεκρ. Gabbari).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 64 ♠ Εικ. 129α-β

Αρ. Ευρ. Τ. 1

Τύπος Αγγείου Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

Προέλευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. βάσ. 6 / μέγ. διάμ. 10,9 / ύψ. 6

Πηλος Καστανέρυθρος. Βαφή ερυθρή εσωτερικά και εξωτερικά. Απολεπισμένη σε μεγάλο μέρος της εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο χείλος, το σώμα και τη βάση, εσωτερικά και εξωτερικά καθώς και στις τομές.

Περιγραφη Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος που κάμπτεται ελαφρώς προς τα μέσα και φέρει μικρότερη διάμετρο σε σχέση με τη μέγιστη διάμετρο του σώματος δημιουργώντας μικρή γωνίωση στο σημείο. Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δακτυλιόσχημη με καμπύλο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Εσωτερικά, στο ύψος της ένωσης χείλους-σώματος φέρει δύο εγχάρακτες γραμμές που διατρέχουν ολόκληρη την περίμετρο του σημείου. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει μεγάλο μέρος του χείλους και του σώματος. Ελαφρώς αποκεκρουσμένο στο χείλος και στη βάση.

Παραλληλα Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, 312, πίν. 23, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 63, αρ. 1008 (225-175 π.Χ.) & 343, πίν. 77, εικ. 63, αρ. 1024 (περ. 150 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 11, αρ. Π1264, Π1265, Π1269, Π1270, Π1273, Π1275, Π1276 & πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 60, αρ. Π2128, Π2141, Π2105 (πριν ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-71, εικ. 73, αρ. 6 (L2.02), 7 (L2.B3.01), 8 (L4.006), 9 (L2.B5.03), 10 (L5.002) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & 90-1, εικ. 100, αρ. 74 (T.14) (3ος-2ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet, Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8 (νεκρ. Gabbari)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351 (Αλεξάνδρεια)· Αδάμ-Βελένη 2014, 190, πίν. 60ε (β΄ τέτ. 2ου αι. π.Χ.) (Θεσσαλονίκη)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ. Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 35-6, 126, εικ. 4, αρ. 32-33 (Βρετανικό Προξενείο) & 41, 128, εικ. 6, αρ. 48-49 (Βρετανικό Προξενείο) & 58, 134, εικ. 13, αρ. 85 (Βρετανικό Προξενείο) & 78, 141, εικ. 21, αρ. 118-119 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νησ. Nelson)· Thomas 2018, 17, εικ. 55 (περ. 30 π.Χ.-200 μ.Χ.) (Ναύκρατις)· Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Vessel: Kyrenia Ship P25 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ναυάγιο Κυρήνειας) (πηγή: www.levantineceramics.org).

Χρονολογηση Ύστ. 3ος-α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 65 ♠ Εικ. 118

Αρ. Ευρ. Τ. 2

Τύπος Αγγείυ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χείλ. 12,5 / διάμ. βάσ. 4,6 / ύψ. 5

Πηλος Καστανέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο εσωτερικό του και στο σημείο της τομής.

Περιγραφη Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος με διαγώνιο προφίλ που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής, με ελαφρώς κωνικό προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει μεγάλο μέρος του χείλους και του σώματος. Φέρει ορισμένες εγχαράξεις στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

Παραλληλα Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Rotroff 1997, 343, εικ. 63, αρ. 1023 (175-150 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Mlynarczyk 2002, 122, 131, εικ. 5, αρ. 76-80 & 124, 132, εικ. 6, αρ. 97-107 (3ος -2ος αι. π.Χ.) (Tell Keiasn, Ισραήλ)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, πίν. 23, 213, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Πρβλ. Rotroff 1997, 341, εικ. 63, αρ. 1002 (275-250 π.Χ.) & εικ. 63, αρ. 1007 (225-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351 (Αλεξάνδρεια)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-70, εικ. 85, αρ. L2.02, L2.B3.01, L4.006, L2.B5.03, L5.002 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

Χρονολογηση Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 66 ♠ Εικ. 119

Αρ. Ευρ. Τ. 3

Τύπος Αγγείου Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χείλ. 11,3 / διάμ. βάσ. 4,4 / ύψ. 4,4

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο εσωτερικό και στο σημείο της τομής.

Περιγραφη Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος με διαγώνιο προφίλ που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής, με καμπύλο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει μεγάλο μέρος του χείλους και

του σώματος. Φέρει ορισμένες εγχαράξεις στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Rotroff 1997, 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) & εικ. 63, αρ. 1007 (225-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.a-c (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Mlynarczyk 2002, 122, 131, εικ. 5, αρ. 76-80 & 124, 132, εικ. 6, αρ. 97-107 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tell Keiasn, Ισραήλ)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, πίν. 23, 213, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351 (Αλεξάνδρεια)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-70, εικ. 85, αρ. L2.02, L2.B3.01, L4.006, L2.B5.03, L5.002 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Rotroff 1997, 341, εικ. 63, αρ. 1002 (275-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 67 ♠ Εικ. 120

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 4

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος Ζ

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 10,8 / διάμ. βάσ. 4,3 / ύψ. 4,5

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά (εμβάπτιση). Επικαθίσεις αλάτων φέρει στην εσωτερική και κυρίως στην εξωτερική επιφάνεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος με διαγώνιο προφίλ που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δακτυλιόσχημη, με καμπύλο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο μέρος του χείλους και του σώματος. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος, ορισμένες εγχαράξεις στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Rotroff 1997, 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) & εικ. 63, αρ. 1007 (225-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.a-c (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Mlynarczyk 2002, 122, 131, εικ. 5, αρ. 76-80 & 124, 132, εικ. 6, αρ. 97-107 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tell Keiasn, Ισραήλ)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, πίν. 23, 213, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351 (Αλεξάνδρεια)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ.

Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-70, εικ. 85, αρ. L2.02, L2.B3.01, L4.006, L2.B5.03, L5.002 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Rotroff 1997, 341, εικ. 63, αρ. 1002 (275-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 68 ♠ Εικ. 106

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 5

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 8 / διάμ. βάσ. 4,5 / ύψ. 4,6

ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο εσωτερικό του και στο σημείο της τομής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος με διαγώνιο προφίλ που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής, με ελαφρώς κωνικό προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο μέρος του χείλους και του σώματος. Φέρει ορισμένες εγχαράξεις στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο μέρος του χείλους και του σώματος. Φέρει ορισμένες εγχαράξεις στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Jehasse 1978, 39-40, εικ. 26, αρ. 123 (περ. 300 π.Χ.) & αρ. 124-126 (3ος αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet, Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8 (νεκρ. Gabbari)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351 (Αλεξάνδρεια)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ. Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 35-6, 126, εικ. 4, αρ. 32-33 (Βρετανικό Προξενείο) & 41, 128, εικ. 6, αρ. 48-49 (Βρετανικό Προξενείο) & 58, 134, εικ. 13, αρ. 85 (Βρετανικό Προξενείο) & 78, 141, εικ. 21, αρ. 118-119 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νησ. Nelson)· Thomas 2018, 17, εικ. 55 (περ. 30 π.Χ.-200 μ.Χ.) (Ναύκρατις)· Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Simony 2019, 69-71, εικ. 73, αρ. 6 (L2.02), 7 (L2.B3.01), 8 (L4.006),

9 (L2.B5.03), 10 (L5.002) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 69 ♠ Εικ. 121

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 6

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 11,1 / διάμ. βάσ. 4,5 / ύψ. 5

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά (εμβάπτιση). Επικαθίσεις αλάτων φέρει στην εσωτερική και κυρίως στην εξωτερική επιφάνεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος με διαγώνιο προφίλ που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δακτυλιόσχημη, με καμπύλο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο μέρος του χείλους και του σώματος. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος, ορισμένες εγχαράξεις στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Rotroff 1997, 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) & εικ. 63, αρ. 1007 (225-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.a-c (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Mlynarczyk 2002, 122, 131, εικ. 5, αρ. 76-80 & 124, 132, εικ. 6, αρ. 97-107 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tell Keiasn, Ισραήλ)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, πίν. 23, 213, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-70, εικ. 85, αρ. L2.02, L2.B3.01, L4.006, L2.B5.03, L5.002 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Rotroff 1997, 341, εικ. 63, αρ. 1002 (275-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 70 ♠ Εικ. 107

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 7

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 15 / διάμ. βάσ. 6 / ύψ. 6,5

ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Βαφή καστανή, απολεπισμένη στο χείλος και σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά, στην τομή και στο σημείο της ένωσης σώματος-βάσης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος

με διαγώνιο προφίλ που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής, με ελαφρώς κωνικό προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο μέρος του χείλους και του σώματος. Φέρει ορισμένες εγχαράξεις στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet, Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8 (νεκρ. Gabbari)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ. Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 35-6, 126, εικ. 4, αρ. 32-33 (Βρετανικό Προξενείο) & 41, 128, εικ. 6, αρ. 48-49 (Βρετανικό Προξενείο) & 58, 134, εικ. 13, αρ. 85 (Βρετανικό Προξενείο) & 78, 141, εικ. 21, αρ. 118-119 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νησ. Nelson)· Thomas 2018, 17, εικ. 55 (περ. 30 π.Χ.-200 μ.Χ.) (Ναύκρατις)· Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Simony 2019, 69-71, εικ. 73, αρ. 6 (L2.02), 7 (L2.B3.01), 8 (L4.006), 9 (L2.B5.03), 10 (L5.002) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 71 ♠ Εικ. 147α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 8

ΤΎΠΟΣ ΑΓΓΕΊΟΥ Σκυφίδιο (*δίωτο φιαλίδιο*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 10,5 / διάμ. βάσ. 4,6 / ύψ. 4,5

ΠΗΛΟΣ Ερυθρός με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά του σώματος.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο σκυφίδιο (*δίωτο φιαλίδιο*). Φέρει χείλος που στρέφεται ελαφρώς προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει προς την ένωση με τη βάση. Στο ύψος του ώμου και στις δύο πλευρές φέρει τμήματα γένεσης οριζόντιας ταινιωτής διατομής. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στην εσωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπουν οι δύο οριζόντιες ταινιωτές λαβές. Λείπει μεγάλο τμήμα του χείλους και του σώματος. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος, ορισμένες εγχαράξεις και οπές στην εξωτερική και εσωτερική επιφάνεια του σώματος. Τμήμα του χείλους-σώματος έχει συγκολληθεί και τα υπόλοιπα έχουν συλλεχθεί και μένουν να συγκολληθούν.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, αρ. 122 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1940, 81, εικ.

40, αρ. 5 & πίν. XXIX, εικ. 17, 22 & 70, πίν. XXVIII, εικ.1 & πίν. XLIX, εικ. 4, 7 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. XI, εικ. 2 (νεκρ. Hadra) & πίν. LV, εικ. 3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Γιαννικουρή 2000, 239, αρ. Π5355, σχ. 3 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 82-3, εικ. 11 & 97, πίν. 12β & 109, πίν. 24α & 116, πίν. 31γ & 117, πίν. 32α-γ (*δίωτα φυαλίδια*, ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Χαραμή 2018, 347, 355, πίν. 4δ (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Θήβα)· Simony 2019, 71-2, εικ. 75, αρ. 14, 15 (T22), 16 (T27) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Georges-Zimmermann 2023, 404, 407, εικ. A (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ. & 408, 411, εικ. D, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ. (νεκρ. Πλινθίνης)· Harlaut 2023, 471-2, εικ. 11, αρ. 2 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 72 ♠ ΕΙΚ. 108

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 9

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 14 / διάμ. βάσ. 6,5 / ύψ. 7

ΠΗΛΟΣ Ερυθρός με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη, εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής και εσωτερική τους επιφάνειας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Χείλος που στρέφεται ελαφρώς προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής με διαγώνιο προφίλ και κυρτό πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του χείλους και του σώματος. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος, ορισμένες εγχαράξεις και οπές εσωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 72, πίν. XXVIII, εικ. 11 & 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) & 341, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1000-1001 (290-275 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet, Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8 (νεκρ. Gabbari)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ. Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 35-6, 126, εικ. 4, αρ. 32-33 (Βρετανικό Προξενείο) & 41, 128, εικ. 6, αρ. 48-49 (Βρετανικό Προξενείο) & 58, 134, εικ. 13, αρ. 85 (Βρετανικό Προξενείο) & 78, 141, εικ. 21, αρ. 118-119 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νησ. Nelson)· Thomas 2018, 17, εικ. 55 (περ. 30 π.Χ.-200 μ.Χ.) (Ναύκρατις)· Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Simony 2019, 69-71, εικ. 73, αρ. 6 (L2.02), 7 (L2.B3.01), 8 (L4.006), 9 (L2.B5.03), 10 (L5.002) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 73 ♠ Εικ. 122α-β

Αρ. Εγρ. Τ. 10

Τγπος Αγγειογ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χείλ. 9,4 εκ. / διάμ. βάσ. 4,2 εκ. / ύψ. 4 εκ.

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας.

Περιγραφη Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος με διαγώνιο προφίλ που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής, με καμπύλο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει μεγάλο μέρος του χείλους και του σώματος. Φέρει ορισμένες εγχαράξεις στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

Παραλληλα Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Rotroff 1997, 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) & εικ. 63, αρ. 1007 (225-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.a-c (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Mlynarczyk 2002, 122, 131, εικ. 5, αρ. 76-80 & 124, 132, εικ. 6, αρ. 97-107 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tell Keiasn, Ισραήλ)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, πίν. 23, 213, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-70, εικ. 85, αρ. L2.02, L2.B3.01, L4.006, L2.B5.03, L5.002 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Rotroff 1997, 341, εικ. 63, αρ. 1002 (275-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. ΑΜΙ7840, ΑΜΙ7914, ΑΜΙ7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία).

Χρονολογηση Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 74 ♠ Εικ. 104

Αρ. Εγρ. Τ. 11

Τγπος Αγγειογ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις διάμ. χείλ. 6 / διάμ. βάσ. 4,5 / ύψ. 4,6

Πηλος Ωχροκίτρινος, μπεζ. Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη, εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά.

Περιγραφη Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στην εξωτερική πλευρά του σώματος και τη βάση.

Συνθηκες Διατηρησης Σχεδόν ακέραιο. Λείπει μικρό τμήμα του χείλους- σώματος. Φέρει ελάχιστες αποκρούσεις στο χείλος, ορισμένες

εγχαράξεις και οπές στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, πίν. LVI, εικ. 17 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1940, 71-2, αρ. 6, 11, πίν. XXVIII, εικ. 6, 11 (νεκρ. Hadra)· Sparkes, Talcott 1970, πίν. 34, αρ. 949 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Jehasse 1978, 42-45, εικ. 28-9, αρ. 145-193 (β΄ τέτ. 4ου-3ο αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Ρωμιοπούλου 1986, 36, 41, πίν. 2α, αρ. 1793 (4ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Rotroff 1997, 167, 347, εικ. 65, αρ. 1076 (325-300 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Ρωμιοπούλου 2000, 36, 41, πίν. 2α, αρ. 1793 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π1372 (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Στεφανή, Παππάς 2014, 193, 199, πίν. 57, αρ. Π7158 (ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 40, 128, εικ. 6, αρ. 46-47 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο)· Πρβλ. Rotroff 1997, 163, 342, πίν. 77, αρ. 1016 (110-86 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)·

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 75 ♠ Εικ. 123

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 12

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 10,5 / διάμ. βάσ. 4,4 / ύψ. 4,5

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη στο χείλος και σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Εξωτερικά η βαφή φαίνεται σαν να έχει «τρέξει» στα τοιχώματα (εμβάπτιση). Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο εσωτερικό και στο σημείο της τομής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος με διαγώνιο προφίλ που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής, με καμπύλο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος, ορισμένες εγχαράξεις και οπές στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια του σώματος και στη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 30 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Rotroff 1997, 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) & εικ. 63, αρ. 1007 (225-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.a-c (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Mlynarczyk 2002, 122, 131, εικ. 5, αρ. 76-80 & 124, 132, εικ. 6, αρ. 97-107 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tell Keiasn, Ισραήλ)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, πίν. 23, 213, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351 (Αλεξάνδρεια)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-70, εικ. 85, αρ. L2.02, L2.B3.01, L4.006, L2.B5.03, L5.002 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Berlin 1997, 219, εικ.

6.35, αρ. 7 (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Ge'if Hiatus)· 225, εικ. 6.38, αρ. (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Ge'if Northwest)· Rotroff 1997, 341, εικ. 63, αρ. 1002 (275-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 76 ♠ Εικ. 105

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 13

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 6,7 / διάμ. βάσ. 4,1 / ύψ. 4,3

ΠΗΛΟΣ Ερυθρός. Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη, εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στην εξωτερική πλευρά του σώματος και τη βάση.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Λείπει μικρό τμήμα του χείλους. Φέρει ορισμένες εγχαράξεις στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, πίν. LVI, εικ. 17 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1940, 71-2, αρ. 6, 11, πίν. XXVIII, εικ. 6, 11 (νεκρ. Hadra)· Sparkes, Talcott 1970, πίν. 34, αρ. 949 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Jehasse 1978, 42-45, εικ. 28-9, αρ. 145-193 (β΄ τέτ. 4ου-3ο αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Ρωμιοπούλου 1986, 36, 41, πίν. 2α, αρ. 1793 (4ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Rotroff 1997, 167, 347, εικ. 65, αρ. 1076 (325-300 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Ρωμιοπούλου 2000, 36, 41, πίν. 2α, αρ. 1793 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π1372 (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Στεφανή, Παππάς 2014, 193, 199, πίν. 57, αρ. Π7158 (ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Harlaut 2018, 40, 128, εικ. 6, αρ. 46-47 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο)· Πρβλ. Rotroff 1997, 163, 342, πίν. 77, αρ. 1016 (110-86 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)·

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 77 ♠ Εικ. 124

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 14

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 8,2 / διάμ. βάσ. 3 / ύψ. 3,5

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις κυρίως στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος (μαρμαρυγία). Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη στην εσωτερική επιφάνεια. Φέρει ίχνη ερυθρής βαφής εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο χείλος και στην εσωτερική επιφάνεια του σώματος. Ίχνη καύσης φέρει σε σημείο της εσωτερικής πλευράς του χείλους.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα πεπλατυσμένο με ελαφρώς γραμμικά τοιχώματα και διαγώνιο προφίλ που στενεύει στην

ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εξωτερική και εσωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις, εγχαράξεις στην εξωτερική και εσωτερική επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 30 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Rotroff 1997, 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) & εικ. 63, αρ. 1007 (225-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.a-c (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Mlynarczyk 2002, 122, 131, εικ. 5, αρ. 76-80 & 124, 132, εικ. 6, αρ. 97-107 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tell Keiasn, Ισραήλ)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, πίν. 23, 213, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-70, εικ. 85, αρ. L2.02, L2.B3.01, L4.006, L2.B5.03, L5.002 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Berlin 1997, 219, εικ. 6.35, αρ. 7 (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Ge'if Hiatus)· 225, εικ. 6.38, αρ. (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Ge'if Northwest)· Rotroff 1997, 341, εικ. 63, αρ. 1002 (275-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 78 ♠ Εικ. 109

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 15

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 11,1 / διάμ. βάσ. 5,4 / ύψ. 4,7

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Βαφή στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια του σώματος. Φέρει έντονα ίχνη καύσης. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εξωτερικά στο χείλος και εσωτερικά στον πυθμένα και το σώμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εξωτερική και εσωτερική πλευρά του σώματος και στον πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος, ορισμένες εγχαράξεις και οπές στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια του σώματος και στη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. IV, εικ. 4 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη) & πίν. LV, εικ. 5 (νεκρ. Πλινθίνη)· Jehasse 1978, 39-40, εικ. 26, αρ. 123 (περ. 300 π.Χ.) & αρ. 124-126 (3ος αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet, Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8 (νεκρ. Gabbari)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ.

Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 35-6, 126, εικ. 4, αρ. 32-33 (Βρετανικό Προξενείο) & 41, 128, εικ. 6, αρ. 48-49 (Βρετανικό Προξενείο) & 58, 134, εικ. 13, αρ. 85 (Βρετανικό Προξενείο) & 78, 141, εικ. 21, αρ. 118-119 (νησ. Nelson) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Thomas 2018, 17, εικ. 55 (περ. 30 π.Χ.-200 μ.Χ.) (Ναύκρατις)· Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, 312, πίν. 23, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) & 163, 342, πίν. 77, αρ. 1016 (110-86 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 11, αρ. Π1264, Π1265, Π1269, Π1270, Π1273, Π1275, Π1276 & πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 60, αρ. Π2128, Π2141, Π2105 (πριν ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-71, εικ. 73, αρ. 6 (L2.02), 7 (L2.B3.01), 8 (L4.006), 9 (L2.B5.03), 10 (L5.002) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 79 ♠ Εικ. 125

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 16

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 13 / διάμ. βάσ. 6,1 / ύψ. 6,3

ΠΗΛΟΣ Ερυθρός, με εμφανείς τις προσμίξεις στην εξωτερική και εσωτερική επιφάνεια του σώματος και τη βάση. Ίχνη ερυθρής βαφής φέρεις την εξωτερική του επιφάνεια. Ορισμένες επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει με διαγώνιο προφίλ που στρέφεται προς τα μέσα (έσω νεύον) και σχηματίζει καμπύλη γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα με ελαφρώς γραμμικά τοιχώματα και διαγώνιο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση και ίχνη κακού πλασίματος. Βάση δισκοειδής, κωνική με κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εξωτερική και εσωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Λείπουν μικρά τμήματα του χείλους και ένα μικρό τμήμα της βάσης. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος, ορισμένες εγχαράξεις και οπές στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια του σώματος και στη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 30 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Rotroff 1997, 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) & εικ. 63, αρ. 1007 (225-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.a-c (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Mlynarczyk 2002, 122, 131, εικ. 5, αρ. 76-80 & 124, 132, εικ. 6, αρ. 97-107 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tell Keiasn, Ισραήλ)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, πίν. 23, 213, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351 (Αλεξάνδρεια)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ.

Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-70, εικ. 85, αρ. L2.02, L2.B3.01, L4.006, L2.B5.03, L5.002 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Berlin 1997, 219, εικ. 6.35, αρ. 7 (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Ge'if Hiatus)· 225, εικ. 6.38, αρ. (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Ge'if Northwest)· Rotroff 1997, 341, εικ. 63, αρ. 1002 (275-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 80 ♠ Εικ. 126

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 17

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 11,4 / διάμ. βάσ. 4,4 / ύψ. 5

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη στο χείλος και σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Εξωτερικά η βαφή φαίνεται σαν να έχει «τρέξει» στα τοιχώματα (εμβάπτιση). Ορισμένες επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος με διαγώνιο προφίλ που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής, με ελαφρώς κωνικό προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες εγχαράξεις στο χείλος και στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 30 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ964, Λ969, Λ970 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Έδεσσα)· Rotroff 1997, 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) & εικ. 63, αρ. 1007 (225-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.a-c (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Mlynarczyk 2002, 122, 131, εικ. 5, αρ. 76-80 & 124, 132, εικ. 6, αρ. 97-107 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tell Keiasn, Ισραήλ)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, πίν. 23, 213, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351 (Αλεξάνδρεια)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-70, εικ. 85, αρ. L2.02, L2.B3.01, L4.006, L2.B5.03, L5.002 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Berlin 1997, 219, εικ. 6.35, αρ. 7 (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Ge'if Hiatus)· 225, εικ. 6.38, αρ. (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Ge'if Northwest)· Rotroff 1997, 341, εικ. 63, αρ. 1002 (275-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 81 ♠ Εικ. 127

Αρ. Εγρ. Τ. 18

Τύπος Αγγείου Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις διάμ. χείλ. 10,1 / διάμ. βάσ. 4,1 / ύψ. 4,4

Πηλος Ωχροκίτρινος, μπεζ με εμφανείς προσμίξεις κυρίως στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος. Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη εσωτερικά και στο χείλος. Εξωτερικά φέρει ερυθρή βαφή στο κατώτερο τμήμα. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

Περιγραφη Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος με διαγώνιο προφίλ που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής, με κάθετο προφίλ, στενή νεύρωση και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει ορισμένες εγχαράξεις στο χείλος και στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

Παραλληλα Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 30 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Rotroff 1997, 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) & εικ. 63, αρ. 1007 (225-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.a-c (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Mlynarczyk 2002, 122, 131, εικ. 5, αρ. 76-80 & 124, 132, εικ. 6, αρ. 97-107 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tell Keiasn, Ισραήλ)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, πίν. 23, 213, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351 (Αλεξάνδρεια)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-70, εικ. 85, αρ. L2.02, L2.B3.01, L4.006, L2.B5.03, L5.002 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Berlin 1997, 219, εικ. 6.35, αρ. 7 (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Ge'if Hiatus) & 225, εικ. 6.38, αρ. (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Ge'if Northwest)· Rotroff 1997, 341, εικ. 63, αρ. 1002 (275-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία).

Χρονολογηση Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 82 ♠ Εικ. 148α-β

Αρ. Εγρ. Τ. 19

Τύπος Αγγείου Σκυφίδιο (*δίωτο φιαλίδιο*)

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις διάμ. χείλ. 8,2 / διάμ. βάσ. 3 / ύψ. 3,5

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος με προσμίξεις εμφανείς στα σημεία των τομών. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη φέρει στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

Περιγραφη Τροχήλατο σκυφίδιο (*δίωτο φιαλίδιο*). Φέρει χείλος που στρέφεται ελαφρώς προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει προς την ένωση με τη βάση. Στο ύψος του ώμου και στις δύο πλευρές φέρει τμήματα γένεσης οριζόντιας ταινιωτής διατομής. Βάση

δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στην εσωτερική πλευρά του σώματος και της βάσης.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπουν οι δύο οριζόντιες ταινιωτές λαβές. Φέρει ορισμένες εγχαράξεις και οπές στην εξωτερική και εσωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, αρ. 122 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 5 & πίν. XXIX, εικ. 17, 22 & 70, πίν. XXVIII, εικ.1 & πίν. XLIX, εικ. 4, 7 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. XI, εικ. 2 (νεκρ. Hadra) & πίν. LV, εικ. 3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Γιαννικουρή 2000, 239, αρ. Π5355, σχ. 3 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 82-3, εικ. 11 & 97, πίν. 12β & 109, πίν. 24α & 116, πίν. 31γ & 117, πίν. 32α-γ (*δίωτα φυαλίδια*, ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Χαραμή 2018, 347, 355, πίν. 4δ (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Θήβα)· Simony 2019, 71-2, εικ. 75, αρ. 14, 15 (T22), 16 (T27) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Georges-Zimmermann 2023, 404, 407, εικ. A (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ. & 408, 411, εικ. D, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ. (νεκρ. Πλινθίνης)· Harlaut 2023, 471-2, εικ. 11, αρ. 2 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 83 ♠ Εικ. 110

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 20

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl)*

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 13,1 / διάμ. βάσ. 6,1 / ύψ. 6,3

ΠΗΛΟΣ Ερυθρός. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη, εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής και εσωτερικής επιφάνειας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Χείλος που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής, υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και εγχαράξεις εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Thompson 934, 318, εικ. 4, αρ. A20 & 435-6, εικ. 117, αρ. A20 (4ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Adriani 1940, 72, πίν. XXVIII, εικ. 11 & 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Jehasse 1978, 39-40, εικ. 26, αρ. 123 (περ. 300 π.Χ.) & αρ. 124-126 (3ος αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1991, αρ. 89/34 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ964, Λ969, Λ970 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Έδεσσα)· Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) & 341, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1000-1001 (290-275 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet, Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8 (νεκρ. Gabbari)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351 (Αλεξάνδρεια)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. ΑΜΙ7840, ΑΜΙ7914, ΑΜΙ7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ. Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 35-6, 126, εικ. 4, αρ. 32-33 (Βρετανικό Προξενείο) & 41, 128, εικ. 6, αρ. 48-49 (Βρετανικό Προξενείο) & 58, 134, εικ. 13, αρ. 85 (Βρετανικό Προξενείο) & 78,

141, εικ. 21, αρ. 118-119 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νησ. Nelson)· Thomas 2018, 17, εικ. 55 (περ. 30 π.Χ.-200 μ.Χ.) (Ναύκρατις)· Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Τσολάκου-Τζαναβάρη 1991, αρ. Π4452 (δ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) & 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, 84-6, 90-1, Π 2141, Π 2105, πίν. 60 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-71, εικ. 73, αρ. 6 (L2.02), 7 (L2.B3.01), 8 (L4.006), 9 (L2.B5.03), 10 (L5.002) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 84 ♠ Εικ. 128

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 21

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 11,4 / διάμ. βάσ. 4 / ύψ. 4,9

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη στο χείλος και σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Εξωτερικά η βαφή φαίνεται σαν να έχει «τρέξει» στα τοιχώματα (εμβάπτιση). Ορισμένες επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος με διαγώνιο προφίλ που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα πεπλατυσμένο με διαγώνιο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής, με κάθετο προφίλ, στενή αύλακα και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και εγχαράξεις στο χείλος και στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 30 (νεκρ. Hadra) & πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνης)· Rotroff 1997, 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) & εικ. 63, αρ. 1007 (225-175 π.Χ.) & 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.a-c (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Mlynarczyk 2002, 122, 131, εικ. 5, αρ. 76-80 & 124, 132, εικ. 6, αρ. 97-107 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tell Keiasn, Ισραήλ)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, πίν. 23, 213, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351 (Αλεξάνδρεια)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-70, εικ. 85, αρ. L2.02, L2.B3.01, L4.006, L2.B5.03, L5.002 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Berlin 1997, 219, εικ. 6.35, αρ. 7 (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Ge'if Hiatus) & 225, εικ. 6.38, αρ. (ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Ge'if Northwest)· Rotroff 1997, 341, εικ. 63, αρ. 1002 (275-250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 85 ♠ Εικ. 111

Αρ. ευρ. Τ. 22

Τύπος Αγγειου Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χείλ. 11,6 / διάμ. βάσ. 7,2 / μέγ. διάμ. 13 / ύψ. 6

Πηλος Ερυθρός. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη, εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής και εσωτερικής επιφάνειας και στα σημεία των τομών. Ίχνη καύσης φέρει σε ορισμένα σημεία εξωτερικά.

Περιγραφη Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Χείλος που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής, υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Στενή νεύρωση φέρει στο σημείο της ένωσης με το σώμα.

Συνθηκες Διατηρησης Σχεδόν ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και εγχαράξεις εσωτερικά και εξωτερικά. Δύο θραύσματα συνανήκουν και έχουν συγκολληθεί.

Παραλληλα Thompson 934, 318, εικ. 4, αρ. Α20 & 435-6, εικ. 117, αρ. Α20 (4ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Adriani 1940, 72, πίν. XXVIII, εικ. 11 & 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Jehasse 1978, 39-40, εικ. 26, αρ. 123 (περ. 300 π.Χ.) & αρ. 124-126 (3ος αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1991, αρ. 89/34 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ635-Πυ636 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ964, Λ969, Λ970 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Έδεσσα)· Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) & 341, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1000-1001 (290-275 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet, Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8 (νεκρ. Gabbari)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351 (Αλεξάνδρεια)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ. Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 35-6, 126, εικ. 4, αρ. 32-33 (Βρετανικό Προξενείο) & 41, 128, εικ. 6, αρ. 48-49 (Βρετανικό Προξενείο) & 58, 134, εικ. 13, αρ. 85 (Βρετανικό Προξενείο) & 78, 141, εικ. 21, αρ. 118-119 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νησ. Nelson)· Thomas 2018, 17, εικ. 55 (περ. 30 π.Χ.-200 μ.Χ.) (Ναύκρατις)· Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Τσολάκου-Τζαναβάρη 1991, αρ. Π4452 (δ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) & 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, 84-6, 90-1, Π 2141, Π 2105, πίν. 60 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-71, εικ. 73, αρ. 6 (L2.02), 7 (L2.B3.01), 8 (L4.006), 9 (L2.B5.03), 10 (L5.002) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 86 ♠ Εικ. 112

Αρ. Ευρ. Τ. 23

Τύπος αγγειου Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις διάμ. χείλ. 10,7 / διάμ. βάσ. 5 / ύψ. 5,4

ΠΗΛΟΣ Φαιός. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εσωτερικής επιφάνειας. Ίχνη καύσης φέρει σε ορισμένα σημεία εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Χείλος που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής, υπερυψωμένη με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Στενή νεύρωση φέρει στο σημείο της ένωσης με το σώμα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και εγχαράξεις εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Thompson 934, 318, εικ. 4, αρ. A20 & 435-6, εικ. 117, αρ. A20 (4ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Adriani 1940, 72, πίν. XXVIII, εικ. 11 & 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & πίν. XXX, εικ. 1 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Jehasse 1978, 39-40, εικ. 26, αρ. 123 (περ. 300 π.Χ.) & αρ. 124-126 (3ος αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1991, αρ. 89/34 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ635-Πυ636 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ964, Λ969, Λ970 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Έδεσσα)· Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) πίν. 76, εικ. 63, αρ. 993 (περ. 325 π.Χ.) & 341, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1000-1001 (290-275 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet, Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8 (νεκρ. Gabbari)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ. Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 35-6, 126, εικ. 4, αρ. 32-33 (Βρετανικό Προξενείο) & 41, 128, εικ. 6, αρ. 48-49 (Βρετανικό Προξενείο) & 58, 134, εικ. 13, αρ. 85 (Βρετανικό Προξενείο) & 78, 141, εικ. 21, αρ. 118-119 (νησ. Nelson) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Thomas 2018, 17, εικ. 55 (περ. 30 π.Χ.-200 μ.Χ.) (Ναύκρατις)· Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Τσολάκου-Τζαναβάρη 1991, αρ. Π4452 (δ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) & 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, 84-6, 90-1, Π 2141, Π 2105, πίν. 60 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-71, εικ. 73, αρ. 6 (L2.02), 7 (L2.B3.01), 8 (L4.006), 9 (L2.B5.03), 10 (L5.002) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 87 ♠ Εικ. 113

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 24

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 18,2 / διάμ. βάσ. 7,1 / ύψ. 5

ΠΗΛΟΣ Ερυθρός. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη, εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής και εσωτερικής επιφάνειας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Χείλος που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω

νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής, υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και εγχαράξεις εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Thompson 934, 318, εικ. 4, αρ. A20 & 435-6, εικ. 117, αρ. A20 (4ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Adriani 1940, 72, πίν. XXVIII, εικ. 1, 11 & 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLVIII, εικ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Jehasse 1978, 39-40, εικ. 26, αρ. 123 (περ. 300 π.Χ.) & αρ. 124-126 (3ος αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1991, αρ. 89/34 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ964, Λ969, Λ970 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Έδεσσα)· Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) & 341, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 996 (περ. 300 π.Χ.) & αρ. 1000-1001 (290-275 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet, Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8 (νεκρ. Gabbari)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ. Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 35-6, 126, εικ. 4, αρ. 32-33 (Βρετανικό Προξενείο) & 41, 128, εικ. 6, αρ. 48-49 (Βρετανικό Προξενείο) & 58, 134, εικ. 13, αρ. 85 (Βρετανικό Προξενείο) & 78, 141, εικ. 21, αρ. 118-119 (νησ. Nelson) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Thomas 2018, 17, εικ. 55 (περ. 30 π.Χ.-200 μ.Χ.) (Ναύκρατις)· Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Τσολάκου-Τζαναβάρη 1991, αρ. Π4452 (δ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) & 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, 84-6, 90-1, Π 2141, Π 2105, πίν. 60 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-71, εικ. 73, αρ. 6 (L2.02), 7 (L2.B3.01), 8 (L4.006), 9 (L2.B5.03), 10 (L5.002) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 88 ♠ Εικ. 151α-β, 152

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 25

ΤΎΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Σκύφος

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 15 / διάμ. βάσ. 4,7 / μέγ. διάμ. 15,6 / ύψ. 8,4

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη στο χείλος και σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Εξωτερικά η βαφή φαίνεται σαν να έχει «τρέξει» στα τοιχώματα και καλύπτει το ήμισυ σχεδόν της εξωτερικής επιφάνειας (εμβάπτιση). Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά. Ορισμένα ίχνη καύσης φέρει στην εξωτερική επιφάνεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατος σκύφος. Φέρει βραχύ χείλος με καμπύλο προφίλ. Στην ένωση χείλους-σώματος φέρει στενής αυλάκωση. Σώμα με γωνιώδες προφίλ και διαγώνια φορά από το ήμισυ του ύψους του προς το σημείο της ένωσης με το στέλεχος της βάσης. Στο ανώτερο σημείο του σώματος, κάτω από το χείλος, φέρει οριζόντιες λαβές με διπλό γωνιώδη σχηματισμό και στις δύο πλευρές του. Βάση κωνική ελαφρώς

υπερυψωμένη με διαγώνιο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εξωτερική και εσωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπουν μικρά τμήματα του χείλους και δύο τμήματα του σώματος καθώς και ένα τμήμα της μίας διπλής λαβής. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος, ορισμένες εγχαράξεις και οπές στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια του σώματος και στη βάση. Δυο όστρακα συνανήκουν και έχουν συγκολληθεί.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 5 & πίν. XXIX, εικ. 17, 22 & 70, πίν. XXVIII, εικ.1 & πίν. XLIX, εικ. 4, 7 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. XI, εικ. 2 (νεκρ. Hadra) & πίν. LV, εικ. 3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Edwards 1975, πίν. 17, 56, αρ. 554 (περ. 175 π.Χ.) (Κόρινθος)· Hayes 1991, εικ. XII, αρ. 1-3 (Πάφος)· Elaigne 1999, 228, εικ. 2.A-C (*ροδιακός τύπος ;*) (Αλεξάνδρεια)· Elaigne 2000, εικ. 7, αρ. 1-8 (*fabrique 1*) & εικ. 8, αρ. 1-4 (*fabrique 2*) & εικ. 9, αρ. 1-8 (*Alex. Hellen. 1*) & εικ. 10 (*Alex. Hellen. 2*) (Αλεξάνδρεια)· Herbert, Berlin 2002, 80, 106, εικ. 15α, αρ. 17 (3ος αι. π.Χ.) (Κόπτος, Αίγυπτος)· Mlynarczyk 2002, 122, 131, αρ. 69-73, εικ. 5 (*Rhodian family*, 3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tell Keisan, Ισραήλ)· Elaigne 2007, παράγραφο 23, εικ. 12, αρ. 402-401 (3ος αι. π.Χ.) (Βηρυτός) (σχήματα κυπριο-ροδιακής έμπνευσης) (μάλλον παραγωγή Αντιόχειας) (Αλεξάνδρεια)· Elaigne 2012, 213 & εικ. 69, αρ. 4554.10 (*Alex. Hellen. 1*) (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Harlaut 2018, 149, εικ. 30, αρ. 147 (270/260-ύστ. 3ο αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 604-7, πίν. 11, αρ. a-d (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Harlaut, Hayes 2018, 199, 262, πίν. 26, αρ. H7-H8 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground) & 243, πίν. 7, αρ. D'2 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground)· Simony 2019, 71-2, εικ. 75, αρ. 14, 15 (T22), 16 (T27) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Γιαννικουρή 2000, 239, αρ. Π5355, σχ. 3 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Harlaut 2023, 471-2, εικ. 11, αρ. 2 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 477-8, 495, εικ. 12, αρ. 1-2 (2ος αι. π.Χ.). (νεκρ. Πλινθίνης)· Vessel: Alexandria DI-6039-2 (ήμ. 3ου-ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Θέατρο Diana, Αλεξάνδρεια)· Vessel: Beirut BEY002.754-5 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Βηρυτός) (πηγή: www.levantineceramics.org).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 3ος αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 89 ♠ Εικ. 149α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 26

ΤΎΠΟΣ ΑΓΓΕΊΟΥ Σκυφίδιο (*δίωτο φιαλίδιο*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. βάσ. 3,6 / μέγ. διάμ. 10 / ύψ. 4

ΠΗΛΟΣ Ερυθρός με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο σκυφίδιο (*δίωτο φιαλίδιο*). Φέρει χείλος που στρέφεται ελαφρώς προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει προς την ένωση με τη βάση. Στο ύψος του ώμου φέρει οριζόντια ταινιωτή λαβή. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στην εσωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του χείλους και του σώματος και η δεύτερη οριζόντια ταινιωτή λαβή. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος, ορισμένες εγχαράξεις και οπές στην εξωτερική και εσωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, αρ. 122 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 5 & πίν. XXIX, εικ. 17, 22 & 70, πίν. XXVIII, εικ.1 & πίν. XLIX, εικ. 4, 7 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. XI, εικ. 2 (νεκρ. Hadra) & πίν. LV, εικ. 3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Γιαννικουρή 2000, 239, αρ. Π5355, σχ. 3 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 82-3, εικ. 11 & 97, πίν. 12β & 109, πίν. 24α & 116, πίν. 31γ & 117, πίν. 32α-γ (*δίωτα φυαλίδια*, ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Χαραμή 2018, 347, 355, πίν. 4δ (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Θήβα)· Simony 2019, 71-2, εικ. 75, αρ. 14, 15 (T22), 16 (T27) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Georges-Zimmermann 2023, 404, 407, εικ. A (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ. & 408, 411, εικ. D, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ. (νεκρ. Πλινθίνης)· Harlaut 2023, 471-2, εικ. 11, αρ. 2 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 90 ♠ Εικ. 150α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 27

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Σκύφος

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 12,7 / διάμ. βάσ. 3,6 / ύψ. 4,4

ΠΗΛΟΣ Ερυθρός με εμφανείς λευκές προσμίξεις (μαρμαρυγία). Αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο σκυφίδιο (*δίωτο φιαλίδιο*). Φέρει χείλος που στρέφεται ελαφρώς προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει προς την ένωση με τη βάση. Στο ύψος του ώμου φέρει δύο οριζόντιες ταινιωτές λαβές. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο χείλος, ορισμένες εγχαράξεις και οπές στην εξωτερική και εσωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, αρ. 122 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 5 & πίν. XXIX, εικ. 17, 22 & 70, πίν. XXVIII, εικ.1 & πίν. XLIX, εικ. 4, 7 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. XI, εικ. 2 (νεκρ. Hadra) & πίν. LV, εικ. 3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Γιαννικουρή 2000, 239, αρ. Π5355, σχ. 3 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 82-3, εικ. 11 & 97, πίν. 12β & 109, πίν. 24α & 116, πίν. 31γ & 117, πίν. 32α-γ (*δίωτα φυαλίδια*, ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Χαραμή 2018, 347, 355, πίν. 4δ (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Θήβα)· Simony 2019, 71-2, εικ. 75, αρ. 14, 15 (T22), 16 (T27) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Georges-Zimmermann 2023, 404, 407, εικ. A (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ. & 408, 411, εικ. D, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Harlaut 2023, 471-2, εικ. 11, αρ. 2 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 91 ♠ Εικ. 162α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 28

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Πινάκιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 11,8 / διάμ. βάσ. 5 / ύψ. 3,5

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ, με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Ίχνη ερυθρής βαφής, απολεπισμένης φέρει εσωτερικά και στο χείλος. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο πινάκιο με ευρύ αναδιπλωμένο χείλος που ενώνεται ομαλά με το γραμμικό τοίχωμα του σώματος και εσωτερικά σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα με διαγώνιο προφίλ και γραμμικά τοιχώματα που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δακτυλιόσχημη με καμπύλο προφίλ και κυρτό πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος. Φέρει αποκρούσεις και οπές στο σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 66, 89, πίν. 4α (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 67, 93, πίν. 8α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) 67, 94, πίν. 9α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & 68, 95, πίν. 10α-β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 70, 98-9, πίν. 13β-14β (α΄ μισό 3ου αι. π.Χ.) &70, 103, πίν. 18α (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & 77, 112, πίν. 27β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 79, 114, πίν. 29α (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 80, 115, πίν. 30β (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) 82, 117, πίν. 32γ (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ballet 2001, 90, 95, εικ. 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Nenna 2002, 326, 329, εικ. 1, αρ. 6 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Bereti 2014, 498, πίν. 164, αρ. 9-10 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία)· Doksanalti 2014, 328, πίν.115, αρ, 11 (2ος αι. π.Χ.) (Κνίδος)· Saglan 2014, 693, πίν. 233, αρ. 9-11 (3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κελένδερις, Τουρκία)· Harlaut 2018, 604-7, πίν. 7, αρ. 6-7 & πίν. 8, αρ. 8-9 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Harlaut 2002, 287, εικ. 11.g-h (2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schauer 2014, 672, πίν. 225, αρ. K2/05, K45/05 (β΄ ήμ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) Λουσοί (Αχαΐα)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 4, αρ. 5 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 3ος αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 92 ♠ Εικ. 143α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 29

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 11,1 / διάμ. βάσ. 4,6 / ύψ. 3

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ, με εμφανείς προσμίξεις στο σημείο της τομής. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη και με ίχνη κακής όπτησης (καύσης) φέρει στο χείλος και εσωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος που ενώνεται ομαλά με το κυρτό σώμα. Σώμα κυρτό με διαγώνιο προφίλ που σχηματίζει ελαφρά γωνίωση. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος. Φέρει αποκρούσεις και οπές στο χείλος και το σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 92, 102, 128· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Edwards 1975, 34, πίν. 3, 44, αρ. 76 (146 π.Χ.) (Κόρινθος)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Ρωμιοπούλου 2000, πίν. 5α, αρ. 1790-1791 (β΄ ήμ. 2ου αι.

π.Χ.) (Βέροια)· Αδάμ-Βελένη κ.ά. 2014, 190, πίν. 60δ (2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Θεσσαλονίκη)· Harlaut 2018, 73, εικ. 18, πίν. Ε.3, αρ. 105 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) & 83, 144, εικ. 1-3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Ross, Thomas, 2018, 9, εικ. 13· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Thompson 1934, 394-6, εικ. 83, Ε33-44, Ε37, Ε42 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Hannestad 1983, 17-20, πίν. 2-3 (νήσ. Failaka, Κουβέιτ)· Elaigne 2000, 102, 104, εικ. 4, αρ. 1, 3 (πριν το 2ο αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· James 2010, 97, 99, αρ. 39 & 386, εικ. 19, αρ. 129 (Κόρινθος)· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· James 2018, 180, πίν. 24, εικ. 30, αρ. 221 (περ. 188-αρχ. β΄ τετ. 2ου αι. π.Χ. (175-170 π.Χ.) (Κόρινθος).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 2ος αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 93 ♠ Εικ. 134

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 30

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 12,1 / διάμ. βάσ. 4,5 / ύψ. 4

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ, με εμφανείς προσμίξεις στο σημείο της τομής. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη φέρει στην εσωτερική επιφάνεια. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο με έντονο έξω νεύον χείλος που ενώνεται ομαλά με το κυρτό σώμα. Σώμα κυρτό με διαγώνιο προφίλ που σχηματίζει έντονη γωνίωση. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος. Φέρει αποκρούσεις και οπές στο χείλος και το σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 103-110· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.d (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Ross, Thomas, 2018, 9, εικ. 13· Simony 2019, 72-4, εικ. 76, αρ. 17-19 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

Αρ. Κ. 94 ♠ Εικ. 153-154

Αρ. Ευρ. Τ. 31

Τυπος Αγγειου Λοπάδα

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μέγ. διάμ. 18 / ύψ. 3,9

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά και στο σημείο της τομής.

Περιγραφη Τροχήλατη λοπάδα με ψηλό χείλος που φέρει διαγώνιο προφίλ και η απόληξή του να στρέφεται ελαφρώς προς τα μέσα. Πλατιά αύλακα φέρει στο εσωτερικό του στην ένωση με το σώμα, σχηματίζοντας μικρή γωνίωση. Φέρει σώμα με διαγώνιο προφίλ που σχηματίζει έντονη γωνίωση, σχεδόν κάθετη με μικρή αύλακα. Ο πυθμένας φέρει οριζόντια, ελαφρώς διαγώνια επιφάνεια. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική πλευρά του σώματος και στην εξωτερική πλευρά της βάσης.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος και η βάση. Φέρει μικρές αποκρούσεις και οπές στο χείλος και το σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

Παραλληλα Adriani 1940, 117, εικ. 53, αρ. 51, 53 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 32 (νεκρ. Hadra)· Harlaut 2002, 281, εικ. 5a-d (3ος-2ος αι. π.Χ.) & 283, εικ. 7 (2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Rotroff 2006, πίν. 68, εικ. 82, αρ. 645 (300-210 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Harlaut, Hayes 2018, 282, αρ. J23 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground)· Bollen 2014, 137, πίν. 43, αρ. 33 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Καλυδώνα, Αιτωλία)· Mitsopoulos-Leon 2014, 281, πίν. 97, αρ. K15/93 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Λουσοί, Αχαΐα)· Harlaut 2023, 434, 437, εικ. 2, αρ. 23 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) & αρ. 24-25 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Breccia 1912, 89, αρ. 274, εικ. 51 (νεκρ. Shatby)· Schlörb-Vierneisel 1966, 92, πίν. 58, εικ. 3, αρ. 160, 33 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & 96, πίν. 59, εικ. 6, αρ. 171, 18 (πρώιμ. 4ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Ηριδανού)· Edwards 1975, πίν. 32, 62, αρ. 704 (146 π.Χ. [;]) (Κόρινθος)· Hayes 1991, εικ. XXVII, αρ. 10-11 (110-100 π.Χ.) (Πάφος)· Γιαννικουρή 1994, 306, πίν. 233θ, αρ. Π10340 (146 π.Χ.) (ως πώμα σε υδρία λευκού βάθους) & πίν. 236α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.). (Ρόδος)· Berlin 1997, 103, πίν. 32, αρ. PW277 (πρώιμ. 1ος αι. π.Χ.) (Tel Anafa, Ισραήλ)· Rotroff 1997, 216-7, πίν. 112, εικ. 88, αρ. 1492-3 (325-275π.Χ.)· Berlin 2001, 34, 97, εικ. 2.24, αρ. 9-12 (ύστ. 2ος αι. π.Χ.) (Kom Hadid, Ναύκρατις)· Πότση 2013, 146, αρ. 428 (β΄ τέτ. 2ου αι. π.Χ.) (Κως)· Χαραμή 2018, 347, 356, πίν. 5β (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Θήβα)· Harlaut 2018, 604, πίν. 4b, αρ. 10 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης) (*Θ΄ ΕλλΚερ*)· Harlaut 2018, 49-50, 131, εικ. 9, αρ. 69 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο) & 144, αρ. 139 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson) & 153, εικ. 37, αρ. 166 (270/260-ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο)· Simony 2019, 81, εικ. 85, αρ. 44 (L1 B1 01), αρ. 45 (L2 B1 01), αρ. 46 (L2 B1 07), αρ. 47 (L2 B1 08), αρ. 48 (L1 B16 01), αρ. 49 (T11) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)·

Χρονολογηση Α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 95 ♠ Εικ. 163α-β

Αρ. Ευρ. Τ. 32

Τυπος Αγγειου Πινάκιο

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μέγ. διάμ. 14,5 / διάμ. βάσ. 5,6 / ύψ. 3

Πηλος Ωχροκίτρινος, μπεζ, με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Ερυθρή βαφή απολεπισμένη φέρει εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει

στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερική επιφάνειας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο πινάκιο με ευρύ αναδιπλωμένο χείλος που ενώνεται ομαλά με το γραμμικό τοίχωμα του σώματος και εσωτερικά σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα με διαγώνιο προφίλ και γραμμικά τοιχώματα που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος. Φέρει αποκρούσεις και οπές στο σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 66, 89, πίν. 4α (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 67, 93, πίν. 8α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) 67, 94, πίν. 9α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & 68, 95, πίν. 10α-β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 70, 98-9, πίν. 13β-14β (α΄ μισό 3ου αι. π.Χ.) &70, 103, πίν. 18α (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & 77, 112, πίν. 27β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 79, 114, πίν. 29α (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 80, 115, πίν. 30β (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) 82, 117, πίν. 32γ (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ballet 2001, 90, 95, εικ. 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Nenna 2002, 326, 329, εικ. 1, αρ. 6 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Bereti 2014, 498, πίν. 164, αρ. 9-10 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία)· Doksanalti 2014, 328, πίν.115, αρ, 11 (2ος αι. π.Χ.) (Κνίδος)· Saglan 2014, 693, πίν. 233, αρ. 9-11 (3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κελένδερις, Τουρκία)· Harlaut 2018, 604-7, πίν. 7, αρ. 6-7 & πίν. 8, αρ. 8-9 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Harlaut 2002, 287, εικ. 11.g-h (2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schauer 2014, 672, πίν. 225, αρ. K2/05, K45/05 (β΄ ήμ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) Λουσοί (Αχαΐα)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 4, αρ. 5 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 3ος αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 96 ♠ Εικ. 155α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 33

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 13,5 / διάμ. βάσ. 8 / ύψ. 4

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος καθαρός πηλός, χωρίς προσμίξεις. Μελανό υάλωμα, απολεπισμένο εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα σώματος και βάσης τροχήλατου ομφαλωτού πινακίου. Σώμα με διαγώνιο προφίλ και γραμμικά τοιχώματα που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Στο κέντρο του σωζόμενου πυθμένα φέρει αβαθή κοιλότητα. Βάση υπερυψωμένη δισκοειδής με ελαφρώς καμπύλο προφίλ και στενή αυλάκωση στο σημείο της ένωσης με το σώμα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος και της βάσης. Φέρει αποκρούσεις, εγχαράξεις και οπές στο σώμα εσωτερικά και εξωτερικά και στη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 99, 100, 101, 132· Vanderpool 1962, πίν. 21, αρ. 18, 20-21 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (πτολεμ. στρατ., Κορώνη)· Jehasse 1978, 35-6, εικ. 23, αρ. 75-90 & 37, εικ. 24, αρ. 82-90 (3ος αι. π.Χ.) & 45-6, εικ. 30, αρ. 196-198 (α΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Δρούγου 1991, αρ. κατ. 16 (β΄ τετ. 2ου αι. π.Χ.) (Βεργίνα)· Μισαηλίδου-Δεσποτίδου 1991, αρ. ΑΚ89/4 (Πέλλα)· Salles 1993, 186, εικ. 196-7, αρ. 217-218 & 188, εικ. 199, αρ. 229 (3ος αι. π.Χ.) (Κίτιον, Κύπρος)· Petit 1995, 283, εικ. 11 (3ος αι. π.Χ.) (Αμαθούντας, Κύπρος)· Rotroff 1997, 315, πίν. 63, εικ. 50, αρ. 709 (350-325 π.Χ.) & αρ. 710 (325-310 π.Χ.) & αρ. 711 (περ. 310 π.Χ.) & αρ. 712 (310-290 π.Χ.) & αρ. 713 (310-290) & 316, πίν. 50, αρ. 714 (310-290 π.Χ.) & εικ. 50, αρ. 715 (310-290 π.Χ.) & πίν. 64, εικ. 51, αρ. 716-717 (290-275 π.Χ.) & πίν. 51, αρ. 718 (περ. 275 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Rotroff, Olivier 2003, 25, 29,

πίν. 10, αρ. 54 & πίν. 11, αρ. 55, 61 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 26, 30, πίν. 12, αρ. 63 & πίν. 13, αρ. 64 (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Σάρδεις)· Αδάμ-Βελένη κ.ά. 2014, 190, πίν. 60δ (2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Θεσσαλονίκη)· Αγγέλη, Καραμπά 2014, 64-5, πίν. 7γ (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Αμβρακία)· Φάκλαρη, Νιάρου 2014, 372, πίν. 122, εικ. στ (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Άρτα)· Χαιρετάκης 2014, 665, πίν. 221, εικ. α (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα)· Τσιλογιάννη 2018, 424, 431, πίν. 1β (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Κύθνος)· Harlaut 2018, 57-8, 134, εικ. 13, αρ. 84 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 2, αρ. 14-17 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 97 ♠ Εικ. 144α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 34

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 12 / διάμ. βάσ. 5,8 / ύψ. 3

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς προσμίξεις στο σημείο της τομής. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη και με ίχνη κακής όπτησης (καύσης) φέρει στο χείλος και εσωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά και στη βάση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο με έντονο έξω νεύον χείλος που ενώνεται ομαλά με το κυρτό σώμα. Σώμα κυρτό με διαγώνιο προφίλ που σχηματίζει ελαφρά γωνίωση. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος και το σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 92, 102, 128· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Edwards 1975, 34, πίν. 3, 44, αρ. 76 (146 π.Χ.) (Κόρινθος)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.)· Ρωμιοπούλου 2000, πίν. 5α, αρ. 1790-1791 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Αδάμ-Βελένη κ.ά. 2014, 190, πίν. 60δ (2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Θεσσαλονίκη)· Harlaut 2018, 73, εικ. 18, πίν. Ε.3, αρ. 105 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης) & 83, 144, εικ. 1-3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Ross, Thomas, 2018, 9, εικ. 13· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Thompson 1934, 394-6, εικ. 83, Ε33-44, Ε37, Ε42 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Hannestad 1983, 17-20, πίν. 2-3 (νήσ. Failaka, Κουβέιτ)· Elaigne 2000, 102, 104, εικ. 4, αρ. 1, 3 (πριν το 2ο αι. π.Χ.)· James 2010, 97, 99, αρ. 39 & 386, εικ. 19, αρ. 129· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.)

(νεκρ. Shatby)· James 2018, 180, πίν. 24, εικ. 30, αρ. 221 (περ. 188-αρχ. β΄ τετ. 2ου αι. π.Χ. (175-170 π.Χ.) (Κόρινθος).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 2ος αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 98 ♠ Εικ. 164α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 35

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Πινάκιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 17,6 / διάμ. βάσ. 8,5 / ύψ. 4,5

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Ερυθρή βαφή ελαφρώς απολεπισμένη φέρει εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερική επιφάνειας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο πινάκιο με ευρύ αναδιπλωμένο χείλος που ενώνεται ομαλά με το γραμμικό τοίχωμα του σώματος και εσωτερικά σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα με διαγώνιο προφίλ και γραμμικά τοιχώματα που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δακτυλιόσχημη με καμπύλο προφίλ και κυρτό πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος. Φέρει αποκρούσεις και οπές στο σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 66, 89, πίν. 4α (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 67, 93, πίν. 8α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) 67, 94, πίν. 9α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & 68, 95, πίν. 10α-β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 70, 98-9, πίν. 13β-14β (α΄ μισό 3ου αι. π.Χ.) &70, 103, πίν. 18α (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & 77, 112, πίν. 27β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 79, 114, πίν. 29α (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 80, 115, πίν. 30β (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) 82, 117, πίν. 32γ (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ballet 2001, 90, 95, εικ. 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Nenna 2002, 326, 329, εικ. 1, αρ. 6 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Bereti 2014, 498, πίν. 164, αρ. 9-10 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία)· Doksanalti 2014, 328, πίν.115, αρ, 11 (2ος αι. π.Χ.) (Κνίδος)· Saglan 2014, 693, πίν. 233, αρ. 9-11 (3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κελένδερις, Τουρκία)· Harlaut 2018, 604-7, πίν. 7, αρ. 6-7 & πίν. 8, αρ. 8-9 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Harlaut 2002, 287, εικ. 11.g-h (2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schauer 2014, 672, πίν. 225, αρ. K2/05, K45/05 (β΄ ήμ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) Λουσοί (Αχαΐα)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 4, αρ. 5 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 3ος αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 99 ♠ Εικ. 156-157

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 36

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 12,1 / διάμ. βάσ. 6,7 / ύψ. 3,8

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ, με εμφανείς λευκές προσμίξεις στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας. Ίχνη καύσης φέρει κυρίως στην εσωτερική επιφάνεια. Λίγες επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα σώματος και βάσης τροχήλατου ομφαλωτού πινακίου. Οριζόντιο χείλος που διακρίνεται από το υπόλοιπο σώμα και κάμπτεται προς τα έξω (έξω νεύον). Μικρή αύλακα φέρει στο εσωτερικό του στην ένωση με το σώμα. Στο κέντρο του σωζόμενου πυθμένα φέρει αβαθή κοιλότητα που οριοθετείται με στενή νεύρωση. Σώμα

με καμπύλο προφίλ που σχηματίζει ελαφρά γωνίωση και διαγώνιο προφίλ πριν την ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής υπερυψωμένη με διαγώνιο προφίλ (κωνική) και καμπύλο πυθμένα εξωτερικά. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος και μικρό τμήμα της βάσης. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και εγχαράξεις στο χείλος, το σώμα και τη βάση εσωτερικά και εξωτερικά. Δύο τμήματα του αγγείου συνανήκουν και έχουν συγκολληθεί.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ AP. K. 96, 100, 101, 132· Vanderpool 1962, πίν. 21 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Jehasse 1978, 35-6, εικ. 23, αρ. 75-90 & 37, εικ. 24, αρ. 82-90 (3ος αι. π.Χ.) & 45-6, εικ. 30, αρ. 196-198 (α΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Δρούγου 1991, αρ. κατ. 16 (β΄ τετ. 2ου αι. π.Χ.) (Βεργίνα)· Μισαηλίδου-Δεσποτίδου 1991, αρ. ΑΚ89/4 (Πέλλα)· Salles 1993, 186, εικ. 196-7, αρ. 217-218 & 188, εικ. 199, αρ. 229 (3ος αι. π.Χ.) (Κίτιον, Κύπρος)· Petit 1995, 283, εικ. 11 (3ος αι. π.Χ.) (Αμαθούντας, Κύπρος)· Rotroff 1997, 315, πίν. 63, εικ. 50, αρ. 709 (350-325 π.Χ.) & αρ. 710 (325-310 π.Χ.) & αρ. 711 (περ. 310 π.Χ.) & αρ. 712 (310-290 π.Χ.) & αρ. 713 (310-290) & 316, πίν. 50, αρ. 714 (310-290 π.Χ.) & εικ. 50, αρ. 715 (310-290 π.Χ.) & πίν. 64, εικ. 51, αρ. 716-717 (290-275 π.Χ.) & πίν. 51, αρ. 718 (περ. 275 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Rotroff, Olivier 2003, 26, 30, πίν. 12, αρ. 63 (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Σάρδεις)· Αδάμ-Βελένη κ.ά. 2014, 190, πίν. 60δ (2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Θεσσαλονίκη)· Αγγέλη, Καραμπά 2014, 64-5, πίν. 7γ (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Αμβρακία)· Harlaut 2018, 57-8, 134, εικ. 13, αρ. 84 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο)· Thomas 2018 9, εικ. 13· Πρβλ. Vessel: Kyrenia Ship P88 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ναυάγιο Κυρήνειας) & Vessel: KT5808+KT5878+KT5336+KT5821 + KT3073 (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Kinet Höyük, Τουρκία) (πηγή: (www.levantineceramics.org).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 100 ♠ Εικ. 158-159

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 37

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 9,1 / ύψ. 1,7

ΠΗΛΟΣ Φαιός καθαρός πηλός, χωρίς πολλές προσμίξεις. Μελανό υάλωμα, απολεπισμένη στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερικής του επιφάνειας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα σώματος και βάσης τροχήλατου ομφαλωτού πινακίου. Το σώμα φαίνεται να έχει διαγώνιο τοίχωμα. Στο κέντρο του σωζόμενου πυθμένα φέρει στενή αύλακα περιμετρικά αβαθούς κοιλότητας. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος και μικρό τμήμα της βάσης. Φέρει αποκρούσεις και εγχαράξεις στο σώμα και τη βάση εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ AP. K. 96, 99, 101, 132· Vanderpool 1962, πίν. 21 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Jehasse 1978, 35-6, εικ. 23, αρ. 75-90 & 37, εικ. 24, αρ. 82-90 (3ος αι. π.Χ.) & 45-6, εικ. 30, αρ. 196-198 (α΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Δρούγου 1991, αρ. κατ. 16 (β΄ τετ. 2ου αι. π.Χ.) (Βεργίνα)· Μισαηλίδου-Δεσποτίδου 1991, αρ. ΑΚ89/4 (Πέλλα)· Salles 1993, 186, εικ. 196-7, αρ. 217-218 & 188, εικ. 199, αρ. 229 (3ος αι. π.Χ.) (Κίτιον, Κύπρος)· Petit 1995, 283, εικ. 11 (3ος αι. π.Χ.) (Αμαθούντας, Κύπρος)· Rotroff 1997, 315, πίν. 63, εικ. 50, αρ. 709 (350-325 π.Χ.) & αρ.

710 (325-310 π.Χ.) & αρ. 711 (περ. 310 π.Χ.) & αρ. 712 (310-290 π.Χ.) & αρ. 713 (310-290) & 316, πίν. 50, αρ. 714 (310-290 π.Χ.) & εικ. 50, αρ. 715 (310-290 π.Χ.) & πίν. 64, εικ. 51, αρ. 716-717 (290-275 π.Χ.) & πίν. 51, αρ. 718 (περ. 275 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Rotroff, Olivier 2003, 25, 29, πίν. 10, αρ. 54 & πίν. 11, αρ. 55, 61 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 26, 30, πίν. 12, αρ. 63 & πίν. 13, αρ. 64 (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Σάρδεις)· Αδάμ-Βελένη κ.ά. 2014, 190, πίν. 60δ (2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Θεσσαλονίκη)· Αγγέλη, Καραμπά 2014, 64-5, πίν. 7γ (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Αμβρακία)· Φάκλαρη, Νιάρου 2014, 372, πίν. 122, εικ. στ (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Άρτα)· Χαιρετάκης 2014, 665, πίν. 221, εικ. α (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα)· Τσιλογιάννη 2018, 424, 431, πίν. 1β (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Κύθνος)· Harlaut 2018, 57-8, 134, εικ. 13, αρ. 84 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 2, αρ. 14-17 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 101 ♠ Εικ. 130α-β, 131

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 38

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα άωτου σκυφιδίου με έξω νεύον χείλος (;)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 7,6 / ύψ. 2,5

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος καθαρός πηλός χωρίς προσμίξεις. Μελανό υάλωμα απολεπισμένο εσωτερικά και ίχνη μελανής βαφής εξωτερικά στη βάση. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά και στο σημείο της τομής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα τροχήλατου άωτου σκυφιδίου με έξω νεύον χείλος (;). Ο πυθμένας εσωτερικά φέρει καμπύλο προφίλ και διακοσμείται με δύο (2) σχηματοποιημένα ανθέμια σε κυκλική διάταξη. Υποτυπώδη κυκλική νεύρωση ενώνει τα ανθέμια ως ένδειξη της κυκλικής διαμόρφωσης του πυθμένα (;). Βάση δισκοειδής μικρού ύψους με διαγώνιο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στη βάση.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το σώμα και τμήμα του πυθμένα και της βάσης. Φέρει αποκρούσεις και οπές στον πυθμένα και εξωτερικά στη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 96, 99, 100, 132· Pagenstecher 1913, 29, εικ. 35, αρ. 3 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Robinson 1933, 195, πίν. 155, αρ. 584-585 (4ος αι. π.Χ.) (Όλυνθος)· Thompson 1934, 317, 436, εικ. 3, αρ. A9, A71-72 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 335, 433, εικ. 15, αρ. B5 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 431-36, εικ. 115, αρ. D5 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Adriani 1940, 72, πίν. XXVIII, εικ. 8 (νεκρ. Hadra)· Goldman 1950, 211, εικ. 119, αρ. 13, 14 (Ταρσός)· Jehasse 1978, 94, εικ. 59, αρ. 799 (4ος αι. π.Χ.) & 95, εικ. 61, αρ. 354 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Rotroff 1997, 331, πίν. 72, 145 (275-250 (;) (Αθηναϊκή Αγορά)· Enklaar 1998, 23, εικ. 22 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra)· Regev 2009, 180, αρ. 318· Χαιρετάκης 2014, 664, πίν. 220, εικ. στ (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα)· Bereti 2014, 497, πίν. 163, αρ. 8 (300-250 π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία)· Harlaut 2018, 182, 251, πίν. 15, E6 (*local red slip ware*, ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground)· Harlaut & Hayes 2018, 237, πίν. 1, αρ. C1 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground) & 187, 254, πίν. 18, αρ. F1 (γ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground)· Πρβλ. Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 52, 68, αρ. Π1428 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.)· Πρβλ. Thompson 1934, 347-8, εικ. 28, αρ. D2-6, E 33-44 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) & 370-1, 431, 436, εικ. 55, αρ. D2-6 (ήμ.

2ου αι. π.Χ.) & 394-6, εικ. 83, Ε33-44 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Callaghan 1981, 58, εικ. 11, αρ. 70 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Κρήτη)· Harlaut 2002, 285, εικ. 9.f (πινάκιο, 2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Elaigne 2007, παρ. 35, εικ. 6, αρ. 800-37, 800-39 (3ος-α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βηρυτός) (ροδιακή παραγωγή ως αντιγραφές από το σχηματολόγιο της Αττικής)· Mosca, Puppo 2014, 177-8, πίν. 50, αρ. 1 (περ. 150 π.Χ.) (Μάλτα)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 2, αρ. 10 (*echinus bowl*, δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Vessel: C92P127 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κόπτος, Αίγυπτος) (πηγή: www.levantineceramics.org).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 102 ♠ Εικ. 145α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 39

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος (;)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 8,1 / ύψ. 3,2

ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος με εμφανείς τις προσμίξεις στο σημείο της τομής. Μελανή βαφή, απολεπισμένη εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας και στα σημεία των τομών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα τροχήλατου άωτου σκυφιδίου με έξω νεύον χείλος (;). Φέρει χείλος με καμπύλη απόληξη και ενώνεται ομαλά με το τοίχωμα του σώματος. Σώμα με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που σχηματίζει έντονη γωνίωση και διαγώνιο προφίλ πριν την ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής υπερυψωμένη με διαγώνιο προφίλ, ελαφρώς κυρτό, και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική πλευρά του σώματος και στον πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος και της βάσης. Φέρει μικρές αποκρούσεις στο χείλος, αποκρούσεις, εγχαράξεις και οπές στο σώμα εσωτερικά και εξωτερικά και στη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 92, 97, 128· Thompson 1934, 396, εικ. 84, αρ. Ε45 (2ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Edwards 1975, 34, πίν. 3, 44, αρ. 76 (146 π.Χ.) (Κόρινθος)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Morel 1986, 471, εικ. 11, αρ. 61 (*Campana B ware*, 2ος αι. π.Χ.) (Δήλος)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) & πίν. 74, εικ. 62, αρ. 961 (150-125 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.)· Ρωμιοπούλου 2000, πίν. 5α, αρ. 1790-1791 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Elaigne 2000, 102, 104, εικ. 4, αρ. 1, 3 (πριν το 2ο αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Αδάμ-Βελένη κ.ά. 2014, 190, πίν. 60δ (2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Θεσσαλονίκη)· Harlaut 2018, 73, εικ. 18, πίν. Ε.3, αρ. 105 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) & 83, 144, εικ. 1-3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Ross, Thomas, 2018, 9, εικ. 13· James 2018, 180, πίν. 24, εικ. 30, αρ. 221 (περ. 188-αρχ. β΄ τετ. 2ου αι.

π.Χ. (175-170 π.Χ.) (Κόρινθος)· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Thompson 1934, 394-6, εικ. 83, Ε33-44, Ε37, Ε42 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Hannestad 1983, 17-20, πίν. 2-3 (νήσ. Failaka, Κουβέιτ)· James 2010, 97, 99, αρ. 39 & 386, εικ. 19, αρ. 129· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 2ος αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 103 ♠ Εικ. 135

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 40

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 11,3 / διάμ. βάσ. 5,1 / ύψ. 4

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος, αβαφής Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά και στη βάση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο με έντονο έξω νεύον χείλος που ενώνεται ομαλά με το κυρτό σώμα. Σώμα κυρτό με διαγώνιο προφίλ που σχηματίζει έντονη γωνίωση. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο χείλος και το σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 93, 104-110· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.d (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Simony 2019, 72-4, εικ. 76, αρ. 17-19 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Thomas, 2018, 9, εικ. 13· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 104 ♠ Εικ. 136α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 41

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 13,2 / διάμ. βάσ. 5,4 / ύψ. 4,4

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο με έντονο έξω νεύον χείλος που ενώνεται ομαλά με το κυρτό σώμα (καλυκόσχημο). Σώμα με γωνιώδες προφίλ, με καμπύλη γωνίωση περίπου στο ήμισυ του ύψους και διαγώνιο

τοίχωμα προς την ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής υπερυψωμένη με ελαφρώς καμπύλο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική πλευρά του σώματος και στον πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει μικρές αποκρούσεις, εγχαράξεις, οπές και αρκετές επικαθίσεις αλάτων εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ AP. K. 93, 103, 105-110· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Τσολάκου, Τζαναβάρη 1991, αρ. Π4346 (3ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.d (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Simony 2019, 72-4, εικ. 76, αρ. 17-19 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Thomas, 2018, 9, εικ. 13· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. K. 105 ♠ Εικ. 137α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 42

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 11,9 / διάμ. βάσ. 4,6 / ύψ. 3,5

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, με εμφανείς τις προσμίξεις στο σημείο της τομής. Ίχνη ερυθρής βαφής φέρει εσωτερικά και εξωτερικά, με το μεγαλύτερο μέρος της να έχει απολεπιστεί. Υπολείμματά της έχουν διασωθεί κυρίως στον πυθμένα εσωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο με έντονο έξω νεύον χείλος που ενώνεται ομαλά με το κυρτό σώμα. Σώμα με κυρτό προφίλ που σχηματίζει έντονη γωνίωση και οριζόντιο προφίλ πριν την ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής υπερυψωμένη με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική πλευρά του σώματος και στον πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει τμήμα του σώματος και του χείλους. Φέρει μικρές αποκρούσεις και εγχαράξεις εσωτερικά και εξωτερικά. Δύο τμήματα συνανήκουν και έχουν συγκολληθεί.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ AP. K. 93, 103-4, 106-110· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Τσολάκου, Τζαναβάρη 1991, αρ. Π4346 (3ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.d (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut,

Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Simony 2019, 72-4, εικ. 76, αρ. 17-19 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Thomas, 2018, 9, εικ. 13· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 106 ♠ Εικ. 138

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 43

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 11,2 / διάμ. βάσ. 5 / ύψ. 3

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Ίχνη κακής όπτησης φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο με ελαφρά έξω νεύον χείλος που ενώνεται ομαλά με το κυρτό σώμα. Την εξωτερική πλευρά του χείλους διατρέχουν εγχαράξεις σε ολόκληρη την περίμετρό του. Σώμα με καμπύλο προφίλ στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές εσωτερικά και καμπύλο εξωτερικά.

Ομοιόμορφο περίγραμμα συνολικά.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις, εγχαράξεις και οπές εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 93, 103-5, 107-110· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Τσολάκου, Τζαναβάρη 1991, αρ. Π4346 (3ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.d (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Simony 2019, 72-4, εικ. 76, αρ. 17-19 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Thomas, 2018, 9, εικ. 13· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 107 ♠ Εικ. 139

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 44

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 11,7 / διάμ. βάσ. 4,5 / ύψ. 3

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, αβαφής, με εμφανείς προσμίξεις κυρίως στην εξωτερική πλευρά της βάσης. Ίχνη κακής όπτησης φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Σώμα με κυρτό προφίλ που σχηματίζει έντονη γωνίωση και οριζόντιο προφίλ πριν την ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής υπερυψωμένη με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική πλευρά του σώματος και στον πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει μικρές αποκρούσεις και εγχαράξεις εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 93, 103-6, 108-110· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Τσολάκου, Τζαναβάρη 1991, αρ. Π4346 (3ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.d (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Simony 2019, 72-4, εικ. 76, αρ. 17-19 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Thomas, 2018, 9, εικ. 13· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 108 ♠ Εικ. 140α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 45

ΤΎΠΟΣ ΑΓΓΕΊΟΥ Άωτο σκυφίδιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 10,9 / διάμ. βάσ. 4,1 / ύψ. 3

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις (μαρμαρυγία). Ερυθρή βαφή απολεπισμένη φέρει στην εξωτερική και εσωτερική επιφάνεια (;). Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Σώμα με κυρτό προφίλ που σχηματίζει έντονη γωνίωση και οριζόντιο προφίλ πριν την ένωση με τη βάση. Σχηματίζει στενή αύλακα εσωτερικά στο σημείο της ένωσης του κάθετου τοιχώματος και τους οριζόντιου πυθμένα. Βάση δισκοειδής υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική πλευρά του σώματος και στον πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και εγχαράξεις εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 93, 103-7, 109-110· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ.

21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Τσολάκου, Τζαναβάρη 1991, αρ. Π4346 (3ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.d (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Simony 2019, 72-4, εικ. 76, αρ. 17-19 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Thomas, 2018, 9, εικ. 13· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

Αρ. Κ. 109 ♠ Εικ. 141α-β

Αρ. Ευρ. Τ. 46

Τυπος Αγγειου Άωτο σκυφίδιο

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις διάμ. χείλ. 10,5 / διάμ. βάσ. 4,2 / ύψ. 3,9

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις (μαρμαρυγία). Βαφή ελαφρώς κιτρινωπή απολεπισμένη φέρει στην εξωτερική και εσωτερική επιφάνεια (;). Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

Περιγραφη Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Σώμα με κυρτό προφίλ που σχηματίζει έντονη γωνίωση και οριζόντιο προφίλ πριν την ένωση με τη βάση. Βάση δακτυλιόσχημη με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική πλευρά του σώματος και στον πυθμένα.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις και εγχαράξεις εσωτερικά και εξωτερικά.

Παραλληλα Ap. K. 93, 103-8, 110· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Τσολάκου, Τζαναβάρη 1991, αρ. Π4346 (3ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.d (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Simony 2019, 72-4, εικ. 76, αρ. 17-19 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Thomas, 2018, 9, εικ. 13· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι.

π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 110 ♠ Εικ. 142α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 47

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 12,2 / διάμ. βάσ. 6 / ύψ. 4,2

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ με εμφανείς προσμίξεις στο σημείο της τομής. Μελανή βαφή, απολεπισμένη, φέρει στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά και στη βάση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο με έντονο έξω νεύον χείλος που ενώνεται ομαλά με το σώμα. Σώμα κυρτό με διαγώνιο προφίλ που σχηματίζει ελαφρά γωνίωση. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στην εσωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Λείπει μικρό τμήμα του χείλους. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος και το σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΑΡ. Κ. 93, 103-109· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Τσολάκου, Τζαναβάρη 1991, αρ. Π4346 (3ος αι. π.Χ.) (Βέροια)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Harlaut 2002, 284, εικ. 8.d (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Simony 2019, 72-4, εικ. 76, αρ. 17-19 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Thomas, 2018, 9, εικ. 13· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 111 ♠ Εικ. 165α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 48

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Πινάκιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 20 / διάμ. βάσ. 8,9 / ύψ. 3,9

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις (μαρμαρυγία). Ερυθρή βαφή φέρει στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο χείλος και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο πινάκιο με ευρύ αναδιπλωμένο χείλος και καμπύλη απόληξη που ενώνεται ομαλά με το γραμμικό τοίχωμα του σώματος και εσωτερικά σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα με διαγώνιο προφίλ και γραμμικά τοιχώματα που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση

δισκοειδής υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει αποκρούσεις και εγχαράξεις στο σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 66, 89, πίν. 4α (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 67, 93, πίν. 8α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) 67, 94, πίν. 9α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & 68, 95, πίν. 10α-β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 70, 98-9, πίν. 13β-14β (α΄ μισό 3ου αι. π.Χ.) &70, 103, πίν. 18α (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & 77, 112, πίν. 27β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 79, 114, πίν. 29α (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 80, 115, πίν. 30β (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) 82, 117, πίν. 32γ (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ballet 2001, 90, 95, εικ. 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Nenna 2002, 326, 329, εικ. 1, αρ. 6 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Bereti 2014, 498, πίν. 164, αρ. 9-10 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία)· Doksanalti 2014, 328, πίν.115, αρ, 11 (2ος αι. π.Χ.) (Κνίδος)· Saglan 2014, 693, πίν. 233, αρ. 9-11 (3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κελένδερις, Τουρκία)· Harlaut 2018, 604-7, πίν. 7, αρ. 6-7 & πίν. 8, αρ. 8-9 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Harlaut 2002, 287, εικ. 11.g-h (2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schauer 2014, 672, πίν. 225, αρ. K2/05, K45/05 (β΄ ήμ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) Λουσοί (Αχαΐα)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 4, αρ. 5 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 3ος αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 112 ♠ Εικ. 166α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 49

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Πινάκιο

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 11,5 / διάμ. βάσ. 4,1 / ύψ. 4,5

ΠΗΛΟΣ Ερυθρός με εμφανείς προσμίξεις. Ερυθρή βαφή φέρει στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο χείλος και τη βάση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο πινάκιο με ευρύ αναδιπλωμένο χείλος και καμπύλη απόληξη που ενώνεται ομαλά με το γραμμικό τοίχωμα του σώματος και εσωτερικά σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα με διαγώνιο προφίλ και γραμμικά τοιχώματα που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει αποκρούσεις και εγχαράξεις στο σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 66, 89, πίν. 4α (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 67, 93, πίν. 8α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) 67, 94, πίν. 9α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & 68, 95, πίν. 10α-β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 70, 98-9, πίν. 13β-14β (α΄ μισό 3ου αι. π.Χ.) &70, 103, πίν. 18α (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & 77, 112, πίν. 27β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 79, 114, πίν. 29α (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 80, 115, πίν. 30β (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) 82, 117, πίν. 32γ (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ballet 2001, 90, 95, εικ. 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Nenna 2002, 326, 329, εικ. 1, αρ. 6 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Bereti 2014, 498, πίν. 164, αρ. 9-10 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία)· Doksanalti 2014, 328, πίν.115, αρ, 11 (2ος αι. π.Χ.) (Κνίδος)· Saglan 2014, 693, πίν. 233, αρ. 9-11 (3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κελένδερις, Τουρκία)· Harlaut 2018, 604-7, πίν. 7, αρ. 6-7 & πίν. 8, αρ. 8-9 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Harlaut 2002, 287, εικ. 11.g-h (2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schauer 2014, 672, πίν. 225, αρ. K2/05, K45/05 (β΄ ήμ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) Λουσοί (Αχαΐα)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 4, αρ. 5 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)·

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 3ος αι. π.Χ. (;)

Αρ. Κ. 113 ♠ Εικ. 167α-β

Αρ. Εγρ. Τ. 50

Τγπος Αγγειογ Πινάκιο

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις διάμ. χείλ. 19,2 / διάμ. βάσ. 7,1 / ύψ. 4,3

Πηλος Ερυθρός με εμφανείς προσμίξεις. Ερυθρή βαφή φέρει στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο χείλος και τη βάση.

Περιγραφη Τροχήλατο πινάκιο με ευρύ αναδιπλωμένο χείλος και καμπύλη απόληξη που ενώνεται ομαλά με το γραμμικό τοίχωμα του σώματος και εσωτερικά σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα με διαγώνιο προφίλ και γραμμικά τοιχώματα που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δακτυλιόσχημη με καμπύλο προφίλ και κυρτό πυθμένα.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει μεγάλο τμήμα του σώματος Φέρει αποκρούσεις και εγχαράξεις στο σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

Παραλληλα Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 66, 89, πίν. 4α (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 67, 93, πίν. 8α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) 67, 94, πίν. 9α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & 68, 95, πίν. 10α-β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 70, 98-9, πίν. 13β-14β (α΄ μισό 3ου αι. π.Χ.) &70, 103, πίν. 18α (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & 77, 112, πίν. 27β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 79, 114, πίν. 29α (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 80, 115, πίν. 30β (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) 82, 117, πίν. 32γ (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ballet 2001, 90, 95, εικ. 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Nenna 2002, 326, 329, εικ. 1, αρ. 6 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Bereti 2014, 498, πίν. 164, αρ. 9-10 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία)· Doksanalti 2014, 328, πίν.115, αρ, 11 (2ος αι. π.Χ.) (Κνίδος)· Saglan 2014, 693, πίν. 233, αρ. 9-11 (3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κελένδερις, Τουρκία)· Harlaut 2018, 604-7, πίν. 7, αρ. 6-7 & πίν. 8, αρ. 8-9 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Harlaut 2002, 287, εικ. 11.g-h (2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schauer 2014, 672, πίν. 225, αρ. K2/05, K45/05 (β΄ ήμ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) Λουσοί (Αχαΐα)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 4, αρ. 5 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

Χρονολογηση 3ος αι. π.Χ. (;)

Αρ. Κ. 114 ♠ Εικ. 101α-β

Αρ. Εγρ. Τ. 51

Τγπος Αγγειογ Μικκύλο άωτο αγγείο

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χείλ. 6 / διάμ. βάσ. 3,1 / ύψ. 5,9

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος. Αβαφής. Φέρει επικαθίσεις αλάτων στο εσωτερικά και εξωτερικά.

Περιγραφη Τροχήλατο, μικκύλο, άωτο αγγείο. Φέρει κάθετο χείλος με μικρό περιχείλωμα στη μία πλευρά του. Βολβόσχημο σώμα με κάθετο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ, κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος, Φέρει ορισμένα ανάγλυφα σημεία στο σώμα ως ένδειξη κακού πλασίματος.

Συνθηκες Διατηρησης Σχεδόν ακέραιο. Λείπει τμήμα της απόληξης του χείλους. Φέρει αποκρούσεις και εγχαράξεις σε ολόκληρη την επιφάνειά του εσωτερικά και εξωτερικά.

Παραλληλα Adriani 1936, 136, εικ. 58, αρ. 21, 22 (πιθανότατα) (νεκρ. Mustapha Kamel)· Adriani 1940, 81, εικ. 40, αρ. 17 & 117, εικ. 53, αρ. 44 (νεκρ. Hadra)· Hayes 1991, εικ. I, αρ. 10 (ύστ. 2ος αι. π.Χ.)· Ζαφειροπούλου, Χατζηδάκης 1994, 245, πίν. 196α-β, 201β, αρ. B14901, B14903 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Δήλος)· Παπακωνσταντίνου

1997, 50-8, πίν. 41-44, 46α-β (αρχ.-γ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Λαμία)· Rotroff 1997, 198, 423-4, πίν. 138, εικ. 105, αρ. 1769-1773 (2ος-1ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Αδρύμη-Σισμάνη 2000, 136, εικ. 1 (ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Φθιώτιδες Θήβες, Μαγνησία)· Pierrat-Bonnefois 2000, εικ. 78, 222 (πτολεμ. περ.)· Αδρύμη-Σισμάνη, Αλεξάνδρου 2004, 84, πίν. 18ε (ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Φθιώτιδες Θήβες, Μαγνησία)· Πρέκα-Αλεξανδρή 2014, 99, πίν. 23, αρ. ΘΕ606, ΘΕ1614, ΘΕ4127, ΘΕ4129 (Γίτανα, Ήπειρος)· Πρβλ. Edwards 1975, πίν. 58, πίν. 20, αρ. 591 (γ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.), 596 (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.), 602 (περ. 350 π.Χ.) (Κόρινθος).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 3ος αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 115 ♠ Εικ. 172

ΑΡ. ΕΥΡ. Τ. 52

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα πινακίου

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 9,1 / ύψ. 4

ΠΗΛΟΣ Ερυθρός με εμφανείς τις προσμίξεις στο σημείο της τομής. Ερυθρή βαφή στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά και στο σημείο της τομής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο πινάκιο. Φέρει χείλος που στρέφεται ελαφρά προς τα έξω και ελαφρά γωνίωση που ενώνεται ομαλά με το κάθετο τοίχωμα του σώματος. Σώμα με κάθετο, ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που σχηματίζει έντονη γωνίωση και οριζόντιο προφίλ στον πυθμένα. Στην εξωτερική επιφάνεια φέρει διακόσμηση με ανάγλυφα γεωμετρικά (;) θέματα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές εσωτερικά.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Φέρει αποκρούσεις, εγχαράξεις και οπές στο χείλος και το σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ (;) Ενδεικτικά: Hayes 1972· Fentress 1988· Bes 2009· Bonifay κ.ά. 2012· McPhee 2012.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Υστερορωμαϊκή περίοδος

ΑΡ. Κ. 116 ♠ Εικ. 114

ΑΡ. ΕΥΡ. SH. 1

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 11 / ύψ. 3,4

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη στο χείλος και σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Εξωτερικά η βαφή φαίνεται σαν να έχει «τρέξει» στα τοιχώματα (εμβάπτιση). Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο εσωτερικό και στο σημείο της τομής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο άωτο σκυφίδιο του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος με καμπύλη απόληξη που στρέφεται ελαφρώς προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής, με καμπύλο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το ήμισυ σχεδόν του σώματος και της βάσης. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος και ορισμένες εγχαράξεις στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια του σώματος και στη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Thompson 934, 318, εικ. 4, αρ. A20 & 435-6, εικ. 117, αρ. A20 (4ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Adriani 1940, 72, πίν. XXVIII, εικ. 11 & 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Jehasse 1978, 39-40, εικ. 26, αρ. 123 (περ. 300 π.Χ.) & αρ. 124-126 (3ος αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1991, αρ. 89/34 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ964, Λ969, Λ970 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Έδεσσα)· Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) & 341, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1000-1001 (290-275 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet, Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8 (νεκρ. Gabbari)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ. Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 35-6, 126, εικ. 4, αρ. 32-33 (Βρετανικό Προξενείο) & 41, 128, εικ. 6, αρ. 48-49 (Βρετανικό Προξενείο) & 58, 134, εικ. 13, αρ. 85 (Βρετανικό Προξενείο) & 78, 141, εικ. 21, αρ. 118-119 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Thomas 2018, 17, εικ. 55 (περ. 30 π.Χ.-200 μ.Χ.) (Ναύκρατις)· Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Τσολάκου-Τζαναβάρη 1991, αρ. Π4452 (δ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) & 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, 84-6, 90-1, Π 2141, Π 2105, πίν. 60 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-71, εικ. 73, αρ. 6 (L2.02), 7 (L2.B3.01), 8 (L4.006), 9 (L2.B5.03), 10 (L5.002) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 117 ♠ Εικ. 102α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. SH. 2

ΤΎΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λεκανίδα

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 12,4 / ύψ. 3,7

ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη, φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά και στο σημείο της τομής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατη λεκανίδα. Φέρει οριζόντιο περιχείλωμα που κάμπτεται προς τα έξω με ημικυκλική απόληξη στην περίμετρό του. Ενώνεται με αμβλεία γωνία με το τοίχωμα του σώματος. Σώμα με διαγώνιο, ελαφρώς καμπύλο προφίλ που στενεύει προς τη βάση του. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο εσωτερικό του.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του σώματος και η βάση. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις στο χείλος, εγχαράξεις και οπές στο σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 (νεκρ. Hadra)· Αρχοντίδου, Δεληγιώργη 1994, 185-6, εικ. 3-4 (βαθιά πινάκια, αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Μύρινα, Λήμνος)· Rotroff 2006, 275-7, πίν. 40-1, εικ. 50-2, αρ. 288-305 (ύστ. 4ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) & 276, πίν. 40, εικ. 50, αρ. 291 (300-275 π.Χ.) & 276, πίν. 40, εικ. 50, αρ. 292 (325-275 π.Χ.) & πίν. 41, εικ. 50, αρ. 293 (250-210 π.Χ.) & αρ. 294 (225-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Harlaut 2018, 47, 130, εικ. 8, αρ. 63 (πινάκιο, ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο) & 97, 148, εικ. 28, αρ. 141 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Simony, 2019, 78-9, εικ. 83, αρ. 40 (L1 B4 03) & αρ. 41 (L2 B4) & αρ. 42 (L4 010) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Edwards 1975, 38, πίν. 4, αρ. 109 (πινάκιο, 146 π.Χ.) (Κόρινθος)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 128, πίν. 5, αρ. 30 (2ος αι. π.Χ.) & 203, πίν. 43, σχέδ. 79, αρ. 379 (πινάκιο, β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Rotroff 1997, 389, πίν. 112, εικ. 88, αρ. 1498 (225-175 π.Χ.) (λοπάδιον, Αθηναϊκή Αγορά)· Papadopoulos 2000, 52, πίν. 4β (ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Γόρτυνα, Κρήτη).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 118 ♠ Εικ. 115

Αρ. Εγρ. SH. 3

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα άωτου σκυφιδίου (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 9,4 / ύψ. 5

ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος. Βαφή ερυθρή εσωτερικά και εξωτερικά. Απολεπισμένη σε μεγάλο μέρος της εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά καθώς και στις τομές.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα τροχήλατου άωτου σκυφιδίου του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος που κάμπτεται ελαφρώς προς τα μέσα και φέρει μικρότερη διάμετρο σε σχέση με τη μέγιστη διάμετρο του σώματος δημιουργώντας μικρή γωνίωση στο σημείο. Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο μέρος του χείλους και του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ AP. K. 64.T.1· Thompson 934, 318, εικ. 4, αρ. A20 & 435-6, εικ. 117, αρ. A20 (4ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Adriani 1940, 72, πίν. XXVIII, εικ. 11 & 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Jehasse 1978, 39-40, εικ. 26, αρ. 123 (περ. 300 π.Χ.) & αρ. 124-126 (3ος αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1991, αρ. 89/34 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ964, Λ969, Λ970 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Έδεσσα)· Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) & 341, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1000-1001 (290-275 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet, Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8 (νεκρ. Gabbari)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ. Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 35-6, 126, εικ. 4, αρ. 32-33 (Βρετανικό Προξενείο) & 41, 128, εικ. 6, αρ. 48-49 (Βρετανικό Προξενείο) & 58, 134, εικ. 13, αρ. 85 (Βρετανικό

Προξενείο) & 78, 141, εικ. 21, αρ. 118-119 (νήσ. Nelson) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Thomas 2018, 17, εικ. 55 (περ. 30 π.Χ.-200 μ.Χ.) (Ναύκρατις)· Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Τσολάκου-Τζαναβάρη 1991, αρ. Π4452 (δ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) & 342, εικ. 63, αρ. 1020 (250-200 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, 84-6, 90-1, Π 2141, Π 2105, πίν. 60 (αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-71, εικ. 73, αρ. 6 (L2.02), 7 (L2.B3.01), 8 (L4.006), 9 (L2.B5.03), 10 (L5.002) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 119 ♠ Εικ. 116

ΑΡ. ΕΥΡ. SH. 4

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα άωτου σκυφιδίου (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 8,5 / ύψ. 4

ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο εσωτερικό του και στο σημείο της τομής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα τροχήλατου άωτου σκυφιδίου του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος που στρέφεται ελαφρώς προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο μέρος του χείλους και του σώματος. Φέρει ορισμένες εγχαράξεις στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνης)· Jehasse 1978, 39-40, εικ. 26, αρ. 123 (περ. 300 π.Χ.) & αρ. 124-126 (3ος αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet, Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8 (νεκρ. Gabbari)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351 (Αλεξάνδρεια)· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. AMI7840, AMI7914, AMI7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ. Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 35-6, 126, εικ. 4, αρ. 32-33 (Βρετανικό Προξενείο) & 41, 128, εικ. 6, αρ. 48-49 (Βρετανικό Προξενείο) & 58, 134, εικ. 13, αρ. 85 (Βρετανικό Προξενείο) & 78, 141, εικ. 21, αρ. 118-119 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Thomas 2018, 17, εικ. 55 (περ. 30 π.Χ.-200 μ.Χ.) (Ναύκρατις)· Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, 312, πίν. 23, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 11, αρ. Π1264, Π1265, Π1269, Π1270, Π1273,

Π1275, Π1276 & πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 60, αρ. Π2128, Π2141, Π2105 (πριν ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-71, εικ. 73, αρ. 6 (L2.02), 7 (L2.B3.01), 8 (L4.006), 9 (L2.B5.03), 10 (L5.002) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 120 ♠ Εικ. 168

ΑΡ. ΕΥΡ. SH. 5

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα πινακίου

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 13,1 / ύψ. 3,8

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Ερυθρή βαφή απολεπισμένη φέρει εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερική επιφάνειας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο τμήμα πινακίου με ευρύ αναδιπλωμένο χείλος που ενώνεται ομαλά με το γραμμικό τοίχωμα του σώματος και εσωτερικά σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα με καμπύλο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του σώματος. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος και το σώμα εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 66, 89, πίν. 4α (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 67, 93, πίν. 8α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) 67, 94, πίν. 9α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & 68, 95, πίν. 10α-β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 70, 98-9, πίν. 13β-14β (α΄ μισό 3ου αι. π.Χ.) &70, 103, πίν. 18α (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & 77, 112, πίν. 27β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 79, 114, πίν. 29α (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 80, 115, πίν. 30β (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) 82, 117, πίν. 32γ (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ballet 2001, 90, 95, εικ. 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Nenna 2002, 326, 329, εικ. 1, αρ. 6 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Bereti 2014, 498, πίν. 164, αρ. 9-10 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία)· Doksanalti 2014, 328, πίν.115, αρ, 11 (2ος αι. π.Χ.) (Κνίδος)· Saglan 2014, 693, πίν. 233, αρ. 9-11 (3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κελένδερις, Τουρκία)· Harlaut 2018, 604-7, πίν. 7, αρ. 6-7 & πίν. 8, αρ. 8-9 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Harlaut 2002, 287, εικ. 11.g-h (2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schauer 2014, 672, πίν. 225, αρ. K2/05, K45/05 (β΄ ήμ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) Λουσοί (Αχαΐα)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 4, αρ. 5 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 3ος αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 121 ♠ Εικ. 160α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. SH. 6

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 5,9 / ύψ. 2,1

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος καθαρός πηλός, χωρίς προσμίξεις. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη στην εσωτερική επιφάνεια του πυθμένα και ίχνη ερυθρής βαφής στη βάση. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία εσωτερικά και εξωτερικά και στα σημεία των τομών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα σώματος και βάσης τροχήλατου ομφαλωτού πινακίου. Ο πυθμένας φέρει αβαθή κοιλότητα. Βάση υπερυψωμένη δισκοειδής με ελαφρώς καμπύλο προφίλ και στενή αυλάκωση στο σημείο της ένωσης με το σώμα.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το σώμα και το ήμισυ σχεδόν της βάσης. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις, εγχαράξεις εσωτερικά και εξωτερικά.

Παραλληλα AP. K. 99, 100, 101, 132· Vanderpool 1962, πίν. 21, αρ. 18, 20-21 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (πτολεμ. στρατ., Κορώνη)· Jehasse 1978, 35-6, εικ. 23, αρ. 75-90 & 37, εικ. 24, αρ. 82-90 (3ος αι. π.Χ.) & 45-6, εικ. 30, αρ. 196-198 (α΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Δρούγου 1991, αρ. κατ. 16 (β΄ τετ. 2ου αι. π.Χ.) (Βεργίνα)· Μισαηλίδου-Δεσποτίδου 1991, αρ. ΑΚ89/4 (Πέλλα)· Salles 1993, 186, εικ. 196-7, αρ. 217-218 & 188, εικ. 199, αρ. 229 (3ος αι. π.Χ.) (Κίτιον, Κύπρος)· Petit 1995, 283, εικ. 11 (3ος αι. π.Χ.) (Αμαθούντας, Κύπρος)· Rotroff 1997, 315, πίν. 63, εικ. 50, αρ. 709 (350-325 π.Χ.) & αρ. 710 (325-310 π.Χ.) & αρ. 711 (περ. 310 π.Χ.) & αρ. 712 (310-290 π.Χ.) & αρ. 713 (310-290) & 316, πίν. 50, αρ. 714 (310-290 π.Χ.) & εικ. 50, αρ. 715 (310-290 π.Χ.) & πίν. 64, εικ. 51, αρ. 716-717 (290-275 π.Χ.) & πίν. 51, αρ. 718 (περ. 275 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Rotroff, Olivier 2003, 25, 29, πίν. 10, αρ. 54 & πίν. 11, αρ. 55, 61 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 26, 30, πίν. 12, αρ. 63 & πίν. 13, αρ. 64 (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (Σάρδεις)· Αδάμ-Βελένη κ.ά. 2014, 190, πίν. 60δ (2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Θεσσαλονίκη)· Αγγέλη, Καραμπά 2014, 64-5, πίν. 7γ (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Αμβρακία)· Φάκλαρη, Νιάρου 2014, 372, πίν. 122, εικ. στ (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Άρτα)· Χαιρετάκης 2014, 665, πίν. 221, εικ. α (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα)· Τσιλογιάννη 2018, 424, 431, πίν. 1β (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Κύθνος)· Harlaut 2018, 57-8, 134, εικ. 13, αρ. 84 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 2, αρ. 14-17 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. K. 122 ♠ Εικ. 169

Αρ. Εγρ. SH. 7

Τυπος Αγγειου Τμήμα πινακίου

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μέγ. διάμ. 8,5 / ύψ. 5,8 (μεγάλο θραύσμα) / μέγ. διάμ. 4,3 / ύψ. 3,9 (μικρό θραύσμα)

Πηλος Φαιός με εμφανείς λευκές προσμίξεις στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Μελανή βαφή φέρει στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο χείλος και στην εσωτερική επιφάνεια.

Περιγραφη Τροχήλατο τμήμα πινακίου με ευρύ αναδιπλωμένο χείλος και καμπύλη απόληξη που ενώνεται ομαλά με το γραμμικό τοίχωμα του σώματος και εσωτερικά σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το σώμα. Σώμα με διαγώνιο προφίλ και γραμμικά τοιχώματα.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του σώματος Φέρει αποκρούσεις και εγχαράξεις εσωτερικά και εξωτερικά.

Παραλληλα Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 66, 89, πίν. 4α (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 67, 93, πίν. 8α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) 67, 94, πίν. 9α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & 68, 95, πίν. 10α-β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 70, 98-9, πίν. 13β-14β (α΄ μισό 3ου αι. π.Χ.) &70, 103, πίν. 18α (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & 77, 112, πίν. 27β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 79, 114, πίν. 29α (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 80, 115, πίν. 30β (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) 82, 117, πίν. 32γ (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ballet 2001, 90, 95, εικ. 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Nenna 2002, 326, 329, εικ. 1, αρ. 6 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Bereti 2014, 498, πίν. 164, αρ. 9-10 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία)· Doksanalti 2014, 328, πίν.115, αρ, 11 (2ος αι. π.Χ.) (Κνίδος)· Saglan 2014, 693, πίν. 233, αρ. 9-11 (3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κελένδερις, Τουρκία)· Harlaut 2018, 604-7, πίν. 7, αρ. 6-7 & πίν. 8, αρ. 8-9 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ.

Πλινθίνης)· Πρβλ. Harlaut 2002, 287, εικ. 11.g-h (2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schauer 2014, 672, πίν. 225, αρ. K2/05, K45/05 (β΄ ήμ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) Λουσοί (Αχαΐα)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 4, αρ. 5 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 3ος αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 123 ♠ Εικ. 117

ΑΡ. ΕΥΡ. SH. 8

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα άωτου σκυφιδίου (*echinus bowl*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 5 / ύψ. 8,2

ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος με εμφανείς λευκές προσμίξεις στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Βαφή ερυθρή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο εσωτερικό του και στο σημείο της τομής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα τροχήλατου άωτου σκυφιδίου του τύπου *echinus bowl*. Φέρει χείλος που στρέφεται έντονα προς τα μέσα (έσω νεύον). Σώμα ημισφαιρικό πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές κυρίως στο εσωτερικό του και στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο μέρος του χείλους και του σώματος. Φέρει ορισμένες εγχαράξεις στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 23 & 117, εικ. 53, αρ. 37 & πίν. XLIX, εικ. 2 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. LIV, εικ. 1 (νεκρ. Πλινθίνη)· Jehasse 1978, 39-40, εικ. 26, αρ. 123 (περ. 300 π.Χ.) & αρ. 124-126 (3ος αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Rotroff 1997, 340, πίν. 75, εικ. 62, αρ. 983 (310-300 π.Χ.) & αρ. 992 (περ. 250 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Ballet, Harlaut 2001, 302, 338, εικ. 9.1-8 (νεκρ. Gabbari)· Elaigne 2007, 115, εικ.16, αρ. 402-351· Πλιάκου 2014, 89, πίν. 18α, 21, αρ. ΑΜΙ7840, ΑΜΙ7914, ΑΜΙ7915 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Ιωάννινα)· Σερμπέτη κ.ά. 2014, 130, πίν. 39β, αρ. Π962, Π1056 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Οινιάδες, Ακαρνανία)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 208, 224, πίν. 60γ, αρ. Κρ196-Κρ197 & 216, 229, πίν. 64α, αρ. Κρ278 & 228, πίν. 64α, 71, αρ. Κρ52 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Στεφανή, Παππάς 2014, 194, 201, πίν. 58, αρ. Π7179 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Harlaut 2018, 35-6, 126, εικ. 4, αρ. 32-33 (Βρετανικό Προξενείο) & 41, 128, εικ. 6, αρ. 48-49 (Βρετανικό Προξενείο) & 58, 134, εικ. 13, αρ. 85 (Βρετανικό Προξενείο) & 78, 141, εικ. 21, αρ. 118-119 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Thomas 2018, 17, εικ. 55 (περ. 30 π.Χ.-200 μ.Χ.) (Ναύκρατις)· Simony 2019, 69-71, εικ. 74, αρ. 11 (L6.004), 12 (T.15), 13 (T.18) (ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 159, 312, πίν. 23, σχ. 45, αρ. 176 (αρχ. β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Rotroff 1997, 341-2, πίν. 76, εικ. 63, αρ. 1003-1010 (250-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 11, αρ. Π1264, Π1265, Π1269, Π1270, Π1273, Π1275, Π1276 & πίν. 52, Π1425, Π1424, Π1436, Π1432, Π1427, Π1431, Π1434 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & πίν. 60, αρ. Π2128, Π2141, Π2105 (πριν ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Simony 2019, 69-71, εικ. 73, αρ. 6 (L2.02), 7 (L2.B3.01), 8 (L4.006), 9 (L2.B5.03), 10 (L5.002) (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

Αρ. Κ. 124 ♠ Εικ. 65α-β

Αρ. Εγρ. SH. 9

Τύπος Αγγείου Τμήμα οινοχόης (;)

Προέλευση Χώρος C

Διαστασεις διάμ χείλ. 5,1 / ύψ. 6

Πηλος Φαιός, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στο σημείο της τομής (μαρμαρυγία). Φέρει καστανομέλανη βαφή, απολεπισμένη στην εξωτερική επιφάνεια και είναι αβαφής εσωτερικά. Επικαθίσεις αλάτων φέρει εξωτερικά και στα σημεία των τομών.

Περιγραφη Τμήμα τροχήλατης οινοχόης Σώμα με καμπύλο προφίλ. Φέρει ανάγλυφη ραβδωτή διακόσμηση σε ολόκληρη την εξωτερική του επιφάνεια. Βάση κωνική με διαγώνιο προφίλ και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο εσωτερικό του.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του σώματος και της βάσης. Φέρει μικρές αποκρούσεις, εγχαράξεις στο σώμα εξωτερικά.

Παραλληλα Breccia 1912, 51-2, πίν. XLIX, εικ. 76, 77, 79, 83 & 59, πίν. LI, εικ. 90 (νεκρ. Shatby).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 125 ♠ Εικ. 170α-β

Αρ. Εγρ. SH. 10

Τύπος Αγγείου Τμήμα πινακίου

Προέλευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μέγ. διάμ. 5,4 / ύψ. 4,7

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος με εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη, φέρει στην εσωτερική επιφάνεια. Εξωτερικά φέρει έντονα ίχνη καύσης. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο χείλος εσωτερικά και εξωτερικά και στα σημεία των τομών.

Περιγραφη Τμήμα σώματος τροχήλατου πινακίου. Φέρει σώμα με καμπύλο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο εσωτερικό του.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του σώματος και η βάση. Φέρει μικρές αποκρούσεις και εγχαράξεις εσωτερικά και εξωτερικά.

Παραλληλα Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 66, 89, πίν. 4α (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 67, 93, πίν. 8α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) 67, 94, πίν. 9α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & 68, 95, πίν. 10α-β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 70, 98-9, πίν. 13β-14β (α΄ μισό 3ου αι. π.Χ.) &70, 103, πίν. 18α (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & 77, 112, πίν. 27β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 79, 114, πίν. 29α (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 80, 115, πίν. 30β (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) 82, 117, πίν. 32γ (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ballet 2001, 90, 95, εικ. 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Nenna 2002, 326, 329, εικ. 1, αρ. 6 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Bereti 2014, 498, πίν. 164, αρ. 9-10 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία)· Doksanalti 2014, 328, πίν.115, αρ, 11 (2ος αι. π.Χ.) (Κνίδος)· Saglan 2014, 693, πίν. 233, αρ. 9-11 (3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κελένδερις, Τουρκία)· Harlaut 2018, 604-7, πίν. 7, αρ. 6-7 & πίν. 8, αρ. 8-9 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Harlaut 2002, 287, εικ. 11.g-h (2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schauer 2014, 672, πίν. 225, αρ. K2/05, K45/05 (β΄ ήμ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) Λουσοί (Αχαΐα)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 4, αρ. 5 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης).

Χρονολογηση 3ος αι. π.Χ. (;)

Αρ. Κ. 126 ♠ Εικ. 161

Αρ. Εγρ. SH. 11

Τύπος αγγείου Τμήμα πινακίου

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις μέγ. διάμ. 8,9 / ύψ. 2,4

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος, καθαρός πηλός χωρίς εμφανή εγκλείσματα. Μελανό υάλωμα, απολεπισμένο, φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

Περιγραφη Τμήμα σώματος τροχήλατου πινακίου. Φέρει σώμα με καμπύλο προφίλ που στενεύει προς το σημείο της ένωσης με τη βάση. Το τμήμα του πυθμένα διακοσμείται με εμπίεστη διακόσμηση (*rouletting*) επάλληλων διαγώνιων μικρών γραμμών σε διάταξη τεσσάρων ομόκεντρων κύκλων με φορά προς τα δεξιά. Πλαισιώνονται από ανάγλυφη διακόσμηση δύο στενών αυλάκων με κεντρική νεύρωση. Ο πυθμένας φέρει επιτηδευμένη διαμόρφωση οπής ήδη από την αρχαιότητα.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το σώμα και η βάση. Φέρει αποκρούσεις στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια.

Παραλληλα Thompson 1934, 431-2, εικ. 115, αρ. E16-E17 (ύστ. 2ος αι. π.Χ.) & 456, 471 εικ. 112, 115-6, αρ. E154 (150-50 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Schäfer 1968, 48, εικ. 2, αρ. 5 (Πέργαμος, προέλευση: Kertsch)· Sparkes, Talcott 1970, 284, πίν. 56, (375-350 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Jehasse 1978, 95, εικ. 60, αρ. 106, 243, 236 (4ος αι. π.Χ.) (Σαλαμίνα, Κύπρος)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 148, πίν. 6, σχέδ. 35, αρ. 125 (Πέλλα)· Poggesi κ.ά. 1994, 230-1, πίν. 149, αρ. 4 & πίν. 150, αρ. 2 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Λήμνος)· Grozdanova 1994, 221, πίν. 167ς΄, 168ζ (Πρέσπες)· Rotroff, 1997, 407, πίν. 131, εικ. 98, αρ. 1645 (250-175 π.Χ.) & 328, πίν. 71, εικ. 58, αρ. 847-583 (110-86 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Schmid 2000, 365, πίν. 182, αρ. 24 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ερέτρια)· Harlaut 2002, 286, εικ. 10, αρ. e (πινάκιο [;], 2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Rotroff, Olivier 2003, 25, 29, πίν. 10, αρ. 54 & πίν. 11, αρ. 55, 61 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 26, 30, πίν. 12, αρ. 63 & πίν. 13, αρ. 64 (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 32, 34, πίν. 15, αρ. 82 (3ος-2ος αι. π.Χ.) & 33, 36, πίν. 17, αρ. 99 (Σάρδεις)· Bereti 2014, 497, πίν. 163, αρ. 9 (250 π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία)· Harlaut, Hayes 2018, 247, πίν. 11, αρ. D'1 (Α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground) & 269, πίν. 33, H'7 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground)

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 127 ♠ Εικ. 174α-β

Αρ. Εγρ. SH. 12

Τύπος Αγγείου Λαβή κανθάρου (*ring-handled kantharos, Gnathia*)

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις μέγ. πάχ. 1 / ύψ. 4,9

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος, καθαρός πηλός, χωρίς εμφανή εγκλείσματα. Μελανό υάλωμα, απολεπισμένο εσωτερικά και εξωτερικά της λαβής και του σώματος. Λευκό και κίτρινο επίθετο χρώμα φέρει σε σημείο ένωσης λαβής-σώματος αλλά και στην εξωτερική πλευρά της. Ίχνη επικαθίσεων αλάτων φέρει στα σημεία των τομών.

Περιγραφη Κάθετη ταινιωτή λαβή κανθάρου (*ring-handled kantharos*) του τύπου *Gnathia*. Στο σημείο της ένωσης με το σώμα φέρει ακτινωτή διακόσμηση σταγόνων με λευκό και κίτρινο επίθετο χρώμα. Ραβδωτή διακόσμηση φέρει στο τμήμα του σώματος κάτω από τη λαβή. Προέρχεται από αγγείο ανοιχτού τύπου εξαιτίας του υαλώματος και στις δύο πλευρές του.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το σώμα και η βάση.

Παραλληλα Breccia 1912, πίν. LIII, εικ. 102, 104 & πίν. LXXXI, εικ. 278 & πίν. LXXXII, εικ. 286, 288-289, 292 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Pagenstecher 1913, 15, εικ. 21, αρ. 4 & 23, εικ. 31.a (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Δρέσδη)· Thompson 1934, 338, εικ. 18, αρ. B17 (περ. 240 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Green 1977, 554, 555-7, εικ. 5a-b (*ring-handled kantharos*, 290-280 π.Χ.) (Akademisches Kunstmuseum, Βόννη)· Williams II, Zervos 1981, 120, πίν. 37, εικ. 2 (320-300 π.Χ.) (Κόρινθος)· Πρβλ. Boardman, Hayes 1973, 92-3, εικ. 42, αρ. 2379 & αρ. 2365 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Tocra, Λιβύη).

Χρονολογηση Αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. K. 128 ♠ Εικ. 146α-β

Αρ. Εγρ. SH. 13

Τυπος Αγγειου Τμήμα σώματος και βάση άωτου σκυφιδίου

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις διάμ. βάσ. 4,6 / ύψ. 2

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος, καθαρός πηλός χωρίς εμφανή εγκλείσματα. Μελανό υάλωμα, απολεπισμένο εσωτερικά και εξωτερικά του σώματος και στη βάση. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στην εσωτερική και εξωτερική πλευρά του σώματος, στη βάση και στα σημεία των τομών.

Περιγραφη Τμήμα σώματος και βάση άωτου σκυφιδίου με έξω νεύον χείλος (;). Φέρει σώμα με καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής με διαγώνιο προφίλ που στη μέση φέρει ελαφρά κύρτωση και κυρτό πυθμένα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές εσωτερικά του πυθμένα.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το σώμα.

Παραλληλα AP. K. 92, 102, 128· Thompson 1934, 396, εικ. 84, αρ. E45 (2ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Edwards 1975, 34, πίν. 3, 44, αρ. 76 (146 π.Χ.) (Κόρινθος)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Morel 1986, 471, εικ. 11, αρ. 61 (*Campana B ware*, 2ος αι. π.Χ.) (Δήλος)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (Έδεσσα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) & 335, πίν. 73, εικ. 60, αρ. 925 (περ. 175 π.Χ.) & πίν. 74, εικ. 62, αρ. 961 (150-125 π.Χ.) & 342, πίν. 77, εικ. 63, αρ. 1014 (140-110 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.)· Ρωμιοπούλου 2000, πίν. 5α, αρ. 1790-1791 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Elaigne 2000, 102, 104, εικ. 4, αρ. 1, 3 (πριν το 2ο αι. π.Χ.)· Αδάμ-Βελένη κ.ά. 2014, 190, πίν. 60δ (2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Θεσσαλονίκη)· Harlaut 2018, 73, εικ. 18, πίν. E.3, αρ. 105 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) & 83, 144, εικ. 1-3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· Ross, Thomas, 2018, 9, εικ. 13· James 2018, 180, πίν. 24, εικ. 30, αρ. 221 (περ. 188-αρχ. β΄ τετ. 2ου αι. π.Χ. (175-170 π.Χ.) (Κόρινθος)· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 &

460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Thompson 1934, 394-6, εικ. 83, E33-44, E37, E42 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Hannestad 1983, 17-20, πίν. 2-3 (νήσ. Failaka, Κουβέιτ)· James 2010, 97, 99, αρ. 39 & 386, εικ. 19, αρ. 129· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 2ος αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 129 ♠ Εικ. 175α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. SH. 14

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Βάση κανθάρου (*ring-handled kantharos, Gnathia*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μέγ. διάμ. 5,5 / ύψ. 3,2

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος, καθαρός πηλός χωρίς εμφανή εγκλείσματα. Μελανό υάλωμα, απολεπισμένο στο ανώτερο σημείο στου πυθμένα και στο κατώτερο τμήμα της και στην απόληξη της βάσης. Ερυθρό επίχρισμα φέρει στο ανώτερο τμήμα της βάσης. Λευκό επίθετο χρώμα φέρει ως διακοσμητικό στοιχείο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Βάση και τμήμα του κατώτερου σημείου του πυθμένα κανθάρου (*ring-handled kantharos*) του τύπου *Gnathia.* Το στέλεχος της βάσης σχηματίζει μια ελαφρά νεύρωση στο σημείο της ένωσης σώματος-βάσης. Βάση κωνική με γραπτή διακόσμηση λευκών στιγμών που διατρέχουν την περίμετρο του σημείου. Βαθιά αύλακα φέρει κάτω από τη διακόσμηση των λευκών στιγμών και πριν την απόληξή της.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το σώμα και οι λαβές.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, πίν. LIII, αρ. 102, 104 & πίν. LXXXI, αρ. 286, 288-289, 292 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Pagenstecher 1913, 15, εικ. 21, αρ. 4 & 23, εικ. 31.a (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Δρέσδη)· Thompson 1934, 338, εικ. 18, αρ. B17 (περ. 240 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Thompson 1954, πίν. 24, αρ. c, f (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Sparkes 1970, πίν. 29, αρ. 713 (περ. 325) & αρ. 714 (320-310 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Boardman, Hayes 1973, 92-3, εικ. 42, αρ. 2365 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Tocra, Λιβύη)· Green 1976, 12, εικ. 1 (για το σχήμα) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Green 1977, 554, 555-7, εικ. 5a-b (*ring-handled kantharos*, 290-280 π.Χ.) (Akademisches Kunstmuseum, Βόννη)· Williams II, Zervos 1981, 120, πίν. 37, εικ. 2 (320-300 π.Χ.) (Κόρινθος)· Γιαννικουρή κ.ά. 1990, 177, πίν. 93β (ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 66, 96, πίν. 4β (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 69, 97, 12β (γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 109, 24α (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Ρόδου)· Green 2001, 88, εικ. 14 (*πελίκη*, *Alexandria Group*, α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Eden Collection)· Herbert, Berlin 2002, 80, 106, εικ. 15α, αρ. 17 (3ος αι. π.Χ.) (Κόπτος, Αίγυπτος)· Harlaut, Hayes 2018, 182, 250, πίν. 14, αρ. E3 (*Gnathia ware*, περ. 250 π.Χ.) (Cricket Ground)· Πρβλ. Vanderpool 1962, πίν. 20 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Green 1977, 554, 555-7, εικ. 9a-b & 10a-b (*kantharos*, ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Akademisches Kunstmuseum, Βόννη)· Green 2001, 100, εικ. 38 (*Apulian kantharos*, Volcani Painter, ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Μουσείο Τάραντα, 111429)· Harlaut 2018, 31-2, 124, εικ. 2, αρ. 12-13, 17-20 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 130 ♠ Εικ. 173

ΑΡ. ΕΥΡ. SH. 15

Τύπος Αγγείου Τμήμα πινακίου

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις μέγ. διάμ. 2,2

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος με εμφανή εγκλείσματα στο σημείο της τομής. Ωχροκίτρινη, μπεζ βαφή, απολεπισμένη στην εξωτερική πλευρά του σώματος.

Περιγραφη Τμήμα σώματος τροχήλατου πινακίου. Φέρει σώμα με καμπύλο προφίλ και ανάγλυφη διακόσμηση γεωμετρικών σχημάτων.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το σώμα και η βάση.

Παραλληλα (;) Ενδεικτικά: Hayes 1972· Fentress 1988· Bes 2009· Bonifay κ.ά. 2012· McPhee 2012.

Χρονολογηση Υστερορωμαϊκή περίοδος (;)

Αρ. Κ. 131 ♠ Εικ. 171

Αρ. Εγρ. SH. 16

Τύπος Αγγείου Τμήμα πινακίου

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μέγ. διάμ. 9,9 / ύψ. 2,7

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος με εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών (μαρμαρυγία). Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη, φέρει στην εσωτερική επιφάνεια. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο χείλος εσωτερικά και εξωτερικά και στα σημεία των τομών.

Περιγραφη Τμήμα τροχήλατου πινακίου. Φέρει ευρύ αναδιπλωμένο χείλος με καμπύλο προφίλ και σχηματίζει γωνίωση εσωτερικά στην ένωση με το σώμα. Φέρει σώμα με γραμμικό τοίχωμα και διαγώνιο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο εσωτερικό του.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του σώματος και η βάση. Φέρει μικρές αποκρούσεις και εγχαράξεις εσωτερικά και εξωτερικά.

Παραλληλα Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 66, 89, πίν. 4α (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & 67, 93, πίν. 8α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) 67, 94, πίν. 9α (ύστ. 4ος αι. π.Χ.) & 68, 95, πίν. 10α-β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 70, 98-9, πίν. 13β-14β (α΄ μισό 3ου αι. π.Χ.) &70, 103, πίν. 18α (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & 77, 112, πίν. 27β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & 79, 114, πίν. 29α (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 80, 115, πίν. 30β (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) 82, 117, πίν. 32γ (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ballet 2001, 90, 95, εικ. 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Nenna 2002, 326, 329, εικ. 1, αρ. 6 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Bereti 2014, 498, πίν. 164, αρ. 9-10 (ύστ. 3ος αι. π.Χ.) (Απολλωνία, Ιλλυρία (Αλβανία)· Doksanalti 2014, 328, πίν.115, αρ, 11 (2ος αι. π.Χ.) (Κνίδος)· Saglan 2014, 693, πίν. 233, αρ. 9-11 (3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Κελένδερις, Τουρκία)· Harlaut 2018, 604-7, πίν. 7, αρ. 6-7 & πίν. 8, αρ. 8-9 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Harlaut 2002, 287, εικ. 11.g-h (2ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Schauer 2014, 672, πίν. 225, αρ. K2/05, K45/05 (β΄ ήμ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) Λουσοί (Αχαΐα)· Harlaut 2018 (*Θ΄ ΕλλΚερ*), 601-4, πίν. 4, αρ. 5 (δ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)·

Χρονολογηση 3ος αι. π.Χ. (;)

Αρ. Κ. 132 ♠ Εικ. 132-133

Αρ. Εγρ. H.B. 1

Τύπος Αγγείου Τμήμα άωτου σκυφιδίου με έξω νεύον χείλος (;)

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις μέγ. διάμ. 8,9 / ύψ. 2,4

Πηλος Ωχροκίτρινος, μπεζ, καθαρός πηλός χωρίς εμφανή εγκλείσματα. Μελανό υάλωμα, απολεπισμένο εσωτερικά και εξωτερικά του σώματος και στη βάση. Επικαθίσεις αλάτων

φέρει στην εσωτερική και εξωτερική πλευρά του σώματος, στη βάση και στα σημεία των τομών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα σώματος και βάση τροχήλατου άωτου σκυφιδίου με έξω νεύον χείλος (;). Φέρει δισκοειδή βάση με κάθετο προφίλ ενώ, στη μέση εγχάρακτη γραμμή. Ο πυθμένας φέρει επιτηδευμένο σπάσιμο (οπή) ήδη από την αρχαιότητα. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στη βάση.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το σώμα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ AP. K. 96, 99, 100, 101· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, εικ. 24 & 81, εικ. 40, αρ. 3 & πίν. XLIX, εικ. 4 (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, 26, εικ. 21, αρ. 25 (νεκρ. Hadra)· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ637-Πυ638 (β΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.)· Χρυσοστόμου 1991, αρ. Λ966, Λ965, Λ967, Λ968, Λ974 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Έδεσσα)· Rotroff 1997, πίν. 72, 145, εικ. 59, αρ. 885 (250-225 π.Χ.) & 158-9, 333, πίν. 73, αρ. 906 (περ. 275 π.Χ.) & 334, εικ. 60, αρ. 910, (περ. 250-225 π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγοράς)· Harlaut 2018, 73, εικ. 18, πίν. Ε.3, αρ. 105 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) & 83, 144, εικ. 1-3 (νεκρ. Πλινθίνης)· Ross, Thomas, 2018, 9, εικ. 13· Harlaut 2023, 456, 464-5, αρ. 4-5 & 458, 466, εικ. 5.5, 468, εικ. 7.5, αρ. 5 & 460, 469, εικ. 8.5, 470, εικ. 9.5, αρ. 5 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Thompson 1934, 394-6, εικ. 83, Ε33-44, Ε37, Ε42 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Αθηναϊκής Αγορά)· Hannestad 1983, 17-20, πίν. 2-3 (νήσ. Failaka, Κουβέιτ)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1998, πίν. 26, αρ. Π 1364, Π 1366, Π 1367, Π. 1365 & πίν. 27, αρ. Π 1360, Π 1361, Π 1359 & πίν. 52, αρ. Π 1430 (2ος αι. π.Χ.) & πίν. 52, αρ. Π 1435, Π 1437, Π 1429 (ήμ. 2ου αι. π.χ.) & πίν. 60, αρ. Π 2119, Π 2117 (2ος αι. π.Χ.)· Elaigne 2000, 102, 104, εικ. 4, αρ. 1, 3 (πριν το 2ο αι. π.Χ.)· James 2010, 97, 99, αρ. 39 & 386, εικ. 19, αρ. 129· Schmidt, Rummel 2015, 56, 65, εικ. 8, αρ. 6 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Harlaut, Hayes 2018, 188, πίν. 18, αρ. F3-F4 (250-200 π.Χ.) (Cricket Ground) & 193, 258, πίν. 22, αρ. G18 (περ. 200 π.Χ.) (Cricket Ground)· James 2018, 180, πίν. 24, εικ. 30, αρ. 221 (περ. 188-αρχ. β΄ τετ. 2ου αι. π.Χ. (175-170 π.Χ.) (Κόρινθος).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. K. 133 ♠ Εικ. 176α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. L. 1

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λυχνάρι

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 8,1 / διάμ. 8,2 / ύψ. 2,3

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος με εμφανή εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Μελανή βαφή, απολεπισμένη, φέρει εσωτερικά και εξωτερικά στα πλαϊνά τοιχώματα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο λυχνάρι ανοιχτού τύπου. Ευρύ ημικυκλικό σώμα με επίπεδο χείλος που φέρει ελαφρά νεύρωση εσωτερικά σε παράλληλη φορά με το χείλος. Διαγώνιο προφίλ και με αναδιπλωμένη τη μία πλευρά για τη δημιουργία του μυκτήρα. Επιμήκης μυκτήρας με καμπυλωτή απόληξη και καμπύλο προφίλ στην άνω επιφάνεια και στο πλαϊνό τοίχωμα. Δισκοειδής βάση μικρού ύψους με ελαφρώς κυρτό πυθμένα εξωτερικά.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει ορισμένες αποκρούσεις περιμετρικά του χείλους και στις γωνιώσεις της ένωσης με το μυκτήρα. Εγχαράξεις φέρει εσωτερικά και εξωτερικά στο σύνολο της επιφάνειάς του. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία στην εξωτερική του επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, εικ.129, πίν. LVII· Adriani 1934, εικ. 2. πίν. XIII· Adriani 1940, εικ. 2, πίν. XXXI· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 3. πίν. XI· Howland 1958, Type 3· Szentleleky 1969, αρ. 1· Bailey 1975, αρ. Q515, πίν. 102-103 & Q516EA, πίν. 102-103 (Αίγυπτος) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Aharoni. M&Y 1976, 74-5, εικ. 1, αρ. 17 (800-701 π.Χ.) (Tell Beit Mirsim Stratum A2, Ισραήλ) & 76-7, εικ. 2, αρ. 17 (800-701 π.Χ.) (Lachish Stratum III, Ισραήλ) & 78-9, εικ. 3, αρ. 17 (800-701 π.Χ.) (Arad Stratum VIII, Ισραήλ) & 80-1, εικ. 4, αρ. 17 (800-701 π.Χ.) (Beer-sheba Stratum II, Ισραήλ)· Blondé 1988, αρ. Π2042, εικ. 21α-β (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Leonard Jr. 1998, αρ. 18, εικ. 3, πίν. 3.16a,b· Lehmann 1998, 14, εικ. 3, αρ. 20 (750-700 π.Χ.) (Sarafand, Συρία) & 16, εικ. 4, αρ. 15 (750-700 π.Χ.) (Hama Stratum E, Συρία) & 18, εικ. 6, αρ. 28 (700-580 π.Χ.) (Al Mina Stratum 5, Συρία) & αρ. 29 (700-580 π.Χ.) (Tell Keisan Stratum 4, Συρία) & 22, εικ. 8, αρ. 15 (580-540 π.Χ.) (Tella Keisan Stratum 3b, Ισραήλ) & 24, εικ. 9, αρ. 19 (540-360 π.Χ.) (Al Mina Stratum 3, Συρία) & 26, εικ. 11, αρ. 11 (360-300 π.Χ.) (Tell Sukas Phase E, Συρία)· Berlin 2001, 173-4, πίν. 3.16a-b, εικ. 3.1, αρ. 1 (3η χιλ.-πτολεμ. περ.) (Kom Hadid, Ναύκρατις).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος - αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 134 ♠ Εικ. 177α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. L. 2

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λυχνάρι

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 7,9 / διάμ. 4 / ύψ. 3,2

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος, αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο λυχνάρι ανοιχτού τύπου. Ευρύ ημικυκλικό σώμα με επίπεδο χείλος που φέρει δύο νευρώσεις εσωτερικά σε παράλληλη φορά με το χείλος ως ίχνη κακού πλασίματος. Διαγώνιο προφίλ και με αναδιπλωμένη τη μία πλευρά για τη δημιουργία του μυκτήρα. Επιμήκης μυκτήρας με καμπυλωτή απόληξη και καμπύλο προφίλ στο πλαϊνό τοίχωμα. Δισκοειδής βάση μικρού ύψους με ελαφρώς κυρτό πυθμένα εξωτερικά.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Λείπει η άνω επιφάνεια του μυκτήρα και φέρει αποκρούσεις στην κυκλική απόληξη του σώματος. Εγχαράξεις και ορισμένες επικαθίσεις αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά και στα σημεία των τομών.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, εικ.129, πίν. LVII· Adriani 1934, εικ. 2. πίν. XIII· Adriani 1940, εικ. 2, πίν. XXXI· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 3. πίν. XI· Howland 1958, Type 3· Szentleleky 1969, αρ. 1· Bailey 1975, αρ. Q515, πίν. 102-103 & Q516EA, πίν. 102-103 (Αίγυπτος) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Aharoni. M&Y 1976, 74-5, εικ. 1, αρ. 17 (800-701 π.Χ.) (Tell Beit Mirsim Stratum A2, Ισραήλ) & 76-7, εικ. 2, αρ. 17 (800-701 π.Χ.) (Lachish Stratum III, Ισραήλ) & 78-9, εικ. 3, αρ. 17 (800-701 π.Χ.) (Arad Stratum VIII, Ισραήλ) & 80-1, εικ. 4, αρ. 17 (800-701 π.Χ.) (Beer-sheba Stratum II, Ισραήλ)· Blondé 1988, αρ. Π2042, εικ. 21a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Leonard Jr. 1998, αρ. 18, εικ. 3, πίν. 3.16α,b· Lehmann 1998, 14, εικ. 3, αρ. 20 (750-700 π.Χ.) (Sarafand, Συρία) & 16, εικ. 4, αρ. 15 (750-700 π.Χ.) (Hama Stratum E, Συρία) & 18, εικ. 6, αρ. 28 (700-580 π.Χ.) (Al Mina Stratum 5, Συρία) & αρ. 29 (700-580 π.Χ.) (Tell Keisan Stratum 4, Συρία) & 22, εικ. 8, αρ. 15 (580-540 π.Χ.) (Tella Keisan Stratum 3b, Ισραήλ) & 24, εικ. 9, αρ. 19 (540-360 π.Χ.) (Al Mina Stratum 3, Συρία) & 26, εικ. 11, αρ. 11 (360-300 π.Χ.) (Tell Sukas Phase E, Συρία)· Berlin 2001, 173-4, πίν.

3.16a-b, εικ. 3.1, αρ. 1 (3η χιλ.-πτολεμ. περ.) (Kom Hadid, Ναύκρατις).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος - αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 135 ♠ Εικ. 178α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. L. 3

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λυχνάρι

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 8,4 / διάμ. 6,4 / ύψ. 4,2

ΠΗΛΟΣ Καστανόφαιος με μελανή βαφή απολεπισμένη. Φέρει λευκά και γκρίζα εγκλείσματα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενή αυλάκωση. Η οπή πλήρωσης φέρει οριζόντιο περιχείλωμα αλλά είναι σπασμένη στο μεγαλύτερο μέρος της. Βραχύς μυκτήρας που ενώνεται με ελαφρά γωνίωση με το σώμα και φέρει μικρή οπή καύσης και καμπυλωτή απόληξη. Φέρει οριζόντιο προφίλ στην άνω επιφάνεια και καμπύλο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Σώμα σχεδόν σφαιρικό, πεπιεσμένο, με καμπύλο προφίλ και δισκοειδής υπερυψωμένη βάση με κυρτό πυθμένα εξωτερικά.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Φέρει σπάσιμο στην οπή πλήρωσης. Αποκρούσεις και εγχαράξεις φέρει εξωτερικά στο σύνολο της επιφάνειάς του.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, εικ.126, πίν. LVII· Walters 1914, αρ. 280 (πιθανόν από την Αίγυπτο)· Thomson 1934, αρ. B30, εικ. 21· Broneer 1930, αρ. 124, εικ. 66 (Type VII) & αρ. 126, 136, πίν. III (Type VII) & αρ. 144, πίν. IV (Type IX) (ύστ. 4ος–αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Adriani 1940, εικ. 1, 3, 6, 9, 12, πίν. XXVIII & & εικ. 15, 17-19, 21-22, πίν. XXIX & εικ. 1-4, πίν. XXXI & εικ. 3-4, 6-7, πίν. XLIX· Adriani 1952, εικ. 1-2, πίν. XI & εικ. 3, πίν. LIV· Bailey 1975, αρ. Q86, πίν. 16-17 (Κύπρος)· αρ. Q87, πίν. 16-17 (νήσ. Κάλυμνος) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. Q434, πίν. 82-83 (νήσ. Κάλυμνος) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. Q522EA, πίν. 104-105 & αρ. Q523EA, πίν. 104-105 & αρ. Q524, πίν. 104-105 (Αίγυπτος) & αρ. Q747, πίν. 138 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Howland 1958, αρ. 292, πίν. 10, 38 (Type 25A Prime) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 9· Scheibler 1976, αρ. 121-123, πίν. 22-23 (Type RSL4)· Broneer 1977, αρ. 119-120, 123-124 πίν. 3, 17 (Type VIIC) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. 132, πίν. 3, 17 (Type VII D) (3ος αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. 16207, εικ. 14a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 39, πίν. 9 (Τύπος ΠΛ2) & αρ. 56, πίν. 14 και αρ. 61-62, πίν. 15 (Τύπος ΠΛ3) & συγγενές με: αρ. ΟΥΘ 15, πίν. 89 (Τύπος ΟΥΘ) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, αρ. 97L (KD1649), φωτ. 2· Γιαννικουρή, Πατσιάδα, Φιλήμονος 2000, πίν. 4α, 10α· Τσόκα 2004, αρ. 95.164, πίν. 90α (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Κόλια 2004, αρ. ΣΝ249, πίν. 257α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Κόλια 2006, αρ. A28, πίν. 9 (γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & αρ. B68, πίν. 9 (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Στεφάνη, Παππάς 2014, αρ. Π7181, πίν. 58 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Βασιλείου 2014, αρ. 4254, 4259, 4275, 4276, πίν. 187 (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Καλλίνη 2018, αρ. 11, πίν. 1 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Harlaut 2018, εικ. 24.2 (αρ. 3ου αι. π.Χ.)· Simony 2019, εικ. 94· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 4/ PLI06_Sondage 19.128.4, εικ. 23 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 136 ♠ Εικ. 182α-β

Αρ. Εγρ. L. 4

Τύπος Αγγείου Τμήμα λυχναριού

Προέλευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μήκ. 2,5

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στο σημείο της τομής. Μελανή βαφή, απολεπισμένη, εσωτερικά και εξωτερικά (μελαμβαφές).

Περιγραφη Τμήμα σώματος και μυκτήρας λύχνου από μήτρα. Η άνω επιφάνεια φαίνεται να οριοθετείται από νεύρωση σχηματίζοντας έντονο διαγώνιο περιχείλωμα και οπή πλήρωσης μεγάλης σχετικά διαμέτρου. Στη σωζόμενη πλευρά, στον ώμο, φύεται σχετικά βραχύς μυκτήρας με τοξωτά πλαϊνά τοιχώματα στον «τύπο της Κνίδου», ενώ φέρει λοξότμητη απόληξη με μικρή οπή καύσης. Φέρει οριζόντιο προφίλ στην άνω επιφάνεια και καμπύλο προφίλ στο σημείο της ένωσης με το κατώτερο σημείο του σώματος. Σώμα με καμπύλο, σχεδόν γωνιώδες προφίλ.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο μέρος του σώματος και η βάση. Λίγες επικαθίσεις αλάτων φέρει εξωτερικά στην κάτω επιφάνεια του μυκτήρα και εσωτερικά στο σώμα.

Παραλληλα Adriani 1940, εικ. 4 (πάνω-δεξιά), πίν. XXXI· Broneer 1930, Type XIII· Broneer 1947, αρ. 18 (πάνω-αριστερά), πίν. LX· Howland 1958, αρ. 521-522, πίν. 20, 45 (Type 40A) (β΄ ημ. 2ου-α΄ τετ. 1ου αι. π.Χ.)· Bruneau 1965, αρ. 51, 54, πίν. 2, Β (2ος-1ος αι. π.Χ.)· Bailey 1975, αρ. Q273-Q275, πίν. 46-47 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & αρ. Q280-Q286, πίν. 48-49 (α΄ ημ. 2ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα) & αρ. Q449-Q450, πίν. 84-85 (2ος αι. π.Χ.) αρ. Q466-Q467, πίν. 86 (β΄ ήμ. 2ου-α΄ ημ. 1ου αι. π.Χ.)· Scheibler 1976, αρ. 296-297, πίν. 50-53 (2ος αι. π.Χ.) & πρβλ. αρ. 298 (περ. 150 π.Χ.) (Type SSL1)· Δρούγου 1992, αρ. 126-127, πίν. 33 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & αρ. 137, 139, 140, 141, πίν. 36-37 (2ος αι. π.Χ.)· Κόλια 2006, αρ. Γ9-11, πίν. 9 (β΄ ημ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) & αρ. Δ15 (ύστ. 2ος αι. π.Χ.)· Πότση 2013, αρ. 166 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Πρέκα, Αλεξανδρή 2014, αρ. ΘΕ642, ΘΕ643, ΘΕ644, ΘΕ851, ΘΕ879, ΘΕ1419, πίν. 26α (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.)· Gamberini 2018, αρ. 2, πίν. 4 (3ο-γ΄ τετ. 2ου αι. π.Χ.)· Δημάκης 2021, αρ. 40, εικ. 40 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & αρ. 75, εικ. 75 (2ος αι. π.Χ.-α΄ τέτ. 1ου αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Β΄ ήμ. 2ου-α΄ τέτ. 1ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 137 ♠ Εικ. 184α-β

Αρ. Εγρ. L. 5

Τύπος Αγγείου Λυχνάρι

Προέλευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μήκ. 8,4 / διάμ. 6,8 / ύψ. 3,7

Πηλος Καστανόφαιος. Μελανή βαφή, απολεπισμένη στο σύνολο της εξωτερικής επιφάνειας.

Περιγραφη Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενή αύλακα. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και φέρει καμπύλο περιχείλωμα. Μυκτήρας σχετικά μακρύς που ενώνεται ομαλά με σχεδόν διαγώνια τοιχώματα με το σώμα και φέρει ωοειδή οπή καύσης και καμπυλωτή απόληξη, οριζόντιο προφίλ στην άνω επιφάνεια και καμπύλο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Σώμα με καμπύλο προφίλ που φέρει στη μία πλευρά (αριστερή) και σε απόσταση ενός τεταρτημορίου τριγωνικό ωτίο χωρίς οπή. Το σώμα ενώνεται με τη δισκοειδή βάση ελαφρώς υπερυψωμένη που φέρει επίπεδη επιφάνεια έδρασης και ίχνη τροχού.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη της επιφάνεια. Η απόληξη της οπής καύσης και το ήμισυ του μυκτήρα φέρουν ίχνη καύσης. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στην άνω επιφάνεια και στο σημείο της ένωσης του σώματος με τη βάση.

Παραλληλα Breccia 1912, εικ.125, πίν. LVII, (διάτρητο ωτίο)· Broneer 1930, Type VII· Adriani 1934, εικ. 1, πίν. XIII· Adriani 1940, εικ. 1-4, πίν. XXXI, ειδικότερα: εικ. 4, πίν. XXXI (πάνω αριστερά)· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI, & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Bailey 1975, αρ. Q525–Q528EA, πίν. 106-107 (Αίγυπτος) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Howland 1958, Type 25B, ειδικότερα: αρ. 307–308, πίν. 10, 38 (διάτρητο ωτίο), αρ. 311, πίν. 10, 38 (ωτίο χωρίς οπή) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τετ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 29 (διάτρητο ωτίο)· Scheibler 1976, Type RSL4, ειδικότερα: αρ. 116, πίν. 22-23 (διάτρητο ωτίο) (ύστ. από το 300 π.Χ.)· Broneer 1977, Type VIID, ειδικότερα: αρ. 128, πίν. 17 (διάτρητο ωτίο) (β΄ ημ. 4ου-α΄ τετ. 3ου αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. P1883, εικ. 10 & αρ. P1329, εικ. 11a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 64-65, πίν. 16 (διάτρητα ωτία) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Ακαμάτης 2018, πίν. 2α (δεξιά, διάτρητο ωτίο) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Harlaut 2018, αρ. 39, εικ. 5, πίν. A.8 (διάτρητο ωτίο) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 3/. PLI02.33.6, εικ. 23 & αρ. cat. 5/ PLI06_Sondage 30.296.3, εικ. 23 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 138 ♠ Εικ. 195α-β

Αρ. Εγρ. L. 6

Τυπος Αγγειου Λυχνάρι

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μήκ. 7,8 / διάμ. 3,6 / ύψ. 3,4

Πηλος Ερυθρός, αβαφής.

Περιγραφη Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται με υποτυπώδη στενή αύλακα. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και φέρει διαγώνιο, ελαφρώς καμπύλο περιχείλωμα. Μυκτήρας σχετικά μακρύς που ενώνεται ομαλά με ελαφρά γωνίωση με το σώμα και φέρει ωοειδή οπή καύσης και καμπυλωτή απόληξη, οριζόντιο προφίλ στην άνω επιφάνεια, ελαφρώς χαμηλότερα από την άνω επιφάνεια του σώματος, και διαγώνιο, ελαφρώς καμπύλο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Σώμα με καμπύλο προφίλ που φέρει μικρό τριγωνικό ωτίο με οπή (διάτρητο) στη μία πλευρά (αριστερή). Το σώμα ενώνεται με την αρκετά υπερυψωμένη δισκοειδή βάση που φέρει επίπεδη επιφάνεια έδρασης και ίχνη τροχού.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Ο μυκτήρας στην απόληξη της άνω επιφάνειας, στο ήμισυ της κάτω επιφάνειας και το ήμισυ της κάτω επιφάνειας του λυχναριού φέρουν ίχνη καύσης. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο μεγαλύτερο μέρος της εξωτερικής επιφάνειας.

Παραλληλα Breccia 1912, εικ.125, πίν. LVII, (διάτρητο ωτίο)· Broneer 1930, Type VII, ειδικότερα: εικ. 14, προφ. 34· Adriani 1940, εικ. 1-4, πίν. XXXI, ειδικότερα: εικ. 4, πίν. XXXI (πάνω αριστερά & κάτω δεξιά)· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Bailey 1975, αρ. Q525–Q528EA, πίν. 106-107 (Αίγυπτος) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Howland 1958, Type 25B, ειδικότερα: αρ. 307–308, πίν. 10, 38

(διάτρητο ωτίο), αρ. 311, πίν. 10, 38 (ωτίο χωρίς οπή) (β΄ ημ. 4ου-α΄ τετ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 29 (διάτρητο ωτίο)· Scheibler 1976, Type RSL4, ειδικότερα: αρ. 113-114 (β΄ τετ. 3ου αι. π.Χ.), αρ. 115, 116 (ύστ. από το 300 π.Χ.), πίν. 22-23 (διάτρητα ωτία)· Broneer 1977, Type VIID, ειδικότερα: αρ. 128, πίν. 17 (διάτρητο ωτίο) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τετ. 3ου αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. P1883, εικ. 10 & αρ. P1329, εικ. 11a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 64-65, πίν. 16 (διάτρητα ωτία) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Ακαμάτης 2018, πίν. 2α (δεξιά, διάτρητο ωτίο) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 3/. PLI02.33.6, εικ. 23 & αρ. cat. 5/ PLI06_Sondage 30.296.3, εικ. 23 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 139 ♠ Εικ. 203α-β

Αρ. Εγρ. L. 7

Τύπος Αγγείου Θήλαστρο

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μήκ. 8,6 / διάμ. 3,5 / ύψ. 3,9

Πηλος Ερυθρός. Καστανέρυθρη βαφή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια.

Περιγραφη Θήλαστρο με οριζόντια άνω επιφάνεια και την οπή πλήρωσης (στόμιο) στο κέντρο. Σώμα σχεδόν κωνικό, πεπλατυσμένο, με ελαφρώς καμπύλο προφίλ και έντονη γωνίωση στην ένωση του ώμου με την άνω επιφάνεια ενώ, στενεύει στην ένωση με τη βάση. Από τη μία πλευρά του ώμου ως το ήμισυ περίπου του σώματος είναι προσαρμοσμένη αρκετά διαγώνια, ταινιωτή κάθετη ελαφρώς υπερυψωμένη λαβή και σε απόσταση ενός τεταρτημόριου φύεται στενή και βραχεία σωληνωτή προχοή. Βάση δισκοειδής, κωνική με κυρτό πυθμένα εξωτερικά.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει μικρές αποκρούσεις, εγχαράξεις και λίγες επικαθίσεις αλάτων στο σύνολο της εξωτερικής επιφάνειας.

Παραλληλα συγγενές με: Breccia 1912, εικ. 95, πίν. LI· Robinson 1933, αρ. 1080, πίν. 193 (4ος αι. π.Χ.)· Adriani 1934, εικ. 2, πίν. XII· Adriani 1940, εικ. 4, πίν. XXVIII & εικ. 3, πίν. XLVIII & αρ. 49, εικ. 53· Adriani 1952, εικ. 4, πίν. IV (περ. ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Schäfer 1968, αρ. C28, πίν. 5 & αρ. C29 (=D75A), πίν. 21· Πρβλ. Sparkes 1970, αρ. 1197, πίν. 39, 47, εικ. 11 (450-425 π.Χ.), αρ. 1198, πίν. 39, 47 (περ. 400 π.Χ.)· Grozdanova 1990, πίν. 34α· Μπέσιος 1991, αρ. Πυ570 (γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.)· Rotroff 1997, αρ. 1194–1196, εικ. 73, πίν. 87 (3ος-2ος αι. π.Χ.)· Καραπάνου-Κατακούτα 2004, πίν. 27δ (πιθ. γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.)· Παπαστάθης, Μωϋσίδου 2018, πίν. 3στ· Γιαννικουρή, Πατσιάδα, Φιλήμονος 2000, πίν. 3α και πίν. 12β (πιθ. γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 140 ♠ Εικ. 201α-γ

Αρ. Εγρ. L. 8

Τύπος Αγγείου Λυχνάρι

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις μήκ. 7,8 / διάμ. 6,5 / ύψ. 3,8

Πηλος Καστανός, αβαφής.

Περιγραφη Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από ζεύγος στενών αυλάκων και φέρει ελαφρώς διαγώνια επιφάνεια ως την οπή πλήρωσης. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και οριοθετείται από στενή αυλάκωση. Βραχύς μυκτήρας

τριγωνικού σχήματος που ενώνεται ομαλά με σχεδόν διαγώνια τοιχώματα με το σώμα και φέρει οριζόντια άνω επιφάνεια και καμπύλο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ και κυρτό πυθμένα εξωτερικά και φέρει στενή αύλακα στην ένωση με το σώμα. Σώμα δισκοειδές, πεπλατυσμένο, με ελαφρώς καμπύλο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Λείπει το τμήμα της άνω επιφάνειας από την από πλήρωσης έως και το ήμισυ της απόληξης του μυκτήρα. Φέρει μικρές αποκρούσεις και εγχαράξεις σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Ίχνη καύσης φέρει σε τμήμα της άνω επιφάνειας, του πλαϊνού τοιχώματος και στο σύνολο της βάσης. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στη βάση και στο πλαϊνό τοίχωμα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ συγγενές με: Breneau 1965, αρ. 332, πίν. 7, Ε (β΄ ημ. 2^{ου}-αρχ. 1^{ου} αι. π.Χ.)· Schäfer 1968, αρ. Η4, πίν. 52-53 (β΄ τέτ. 4^{ου}-αρχ. 3^{ου} αι. π.Χ.)· Bailey 1975, αρ. Q465ΕΑ, πίν. 86-87 (3^{ος} αι. π.Χ.)· Scheibler 1976, αρ. 595, πίν. 86-87 (3^{ος} αι. π.Χ.)· Τσόκα 2004, αρ. 98.424, πίν. 90γ· Τζαναβάρη, Τσιμπίδου-Αυλωνίτη 2018, αρ. 4, πίν. 2γ (305-289 π.Χ., από λυχνάρι από το νεκροταφείο του Αιγινίου).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Αρχ. 3^{ου} αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 141 ♠ Εικ. 198α-δ

ΑΡ. ΕΥΡ. L. 9

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λυχνάρι

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 8 / διάμ. 6,2 / ύψ. 3,6

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Μελανή βαφή, απολεπισμένη, συνολικά στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια φέρει διαγώνιο τοίχωμα, ενώ στο κέντρο φέρει τη διαμόρφωση της οπής πλήρωσης με στενή αυλάκωση περιμετρικά αβαθούς δακτυλίου. Επιμήκης μυκτήρας, ευρύς, κυκλικής διατομής, υπερυψωμένος με διαγώνια φορά προς τα άνω, που ενώνεται ομαλά με καμπύλη γωνίωση με το σώμα και φέρει καμπύλο προφίλ στην άνω και κάτω επιφάνεια στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Σε λιγότερο από ένα τεταρτημόριο και στο ήμισυ περίπου του σώματος από τη μία πλευρά (αριστερή), φέρει μικρό διάτρητο ωτίο. Σώμα αμφικωνικό με γωνίωση στο ήμισυ του ύψους του και γωνιώδες προφίλ. Βάση δακτυλιόσχημη με καμπύλο προφίλ, κυρτό πυθμένα εξωτερικά και ίχνη τροχού.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Λείπει η απόληξη του μυκτήρα με την οπή καύσης. Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη την επιφάνεια εξωτερικά. Ίχνη καύσης φέρει στο εσωτερικό του μυκτήρα. Λίγες επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια του σώματος και του μυκτήρα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940 εικ. 3, πίν. XXXI (πάνω αριστερά)· Adriani 1952, εικ. 3, πίν. XI (κέντρο-επάνω)· Howland 1958, Type 32, ειδικότερα: αρ. 410, πίν. 14, 41 (α΄ ήμ. 3^{ου} αι. π.Χ.) & αρ. 429, πίν. 15, 41 (περ. 150 π.Χ.)· Bruneau 1965, αρ. 193, πίν. 4, C (2^{ος}-1^{ος} αι. π.Χ.)· Bailey 1975, αρ. Q391, πίν. 78-79 & αρ. Q396, πίν. 80-81 (α΄ ήμ. 3^{ου} αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, Types FSL 2-3 (3^{ος}-2^{ος} αι. π.Χ.) Bailey 1985, αρ. C5-6, πίν. 1, εικ. 1 (β΄ ήμ. 3^{ου} αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Μιχαηλίδου-Νικολάου 1990, αρ. 120, πίν. 104 (ύστ. 3^{ος}-αρχ. 2^{ου} αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 89, πίν. 21 (3^{ος} αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 2000, αρ. 3, πίν. 122 (β΄ ήμ. 3^{ου}-α΄ τέτ. 2^{ου} αι. π.Χ.)· Γιαννικουρή 2000, σχ. 6, πίν. 74^{α} (β΄ ήμ. 3^{ου}-α΄ τέτ 2^{ου} αι. π.Χ.)· Georges

2001, αρ. 1, ει,. 13 (ήμ. 3ου -ήμ. 2ου αι. π.Χ.)· Δανάλη 2011, αρ. Π217, πίν. 50β (3ος-2ος αι. π.Χ.)· Vogeikoff-Brogan 2011, αρ. 1, πίν. 233 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.)· Πρέκα, Αλεξανδρή, Σγουρίδης 2014, αρ. ΘΕ4341, πίν. 182α (3ος-2ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 142 ♠ Εικ. 193α-γ

ΑΡ. ΕΥΡ. L. 10

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λυχνάρι

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 6,8 / διάμ. 5,2 / ύψ. 3

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Ίχνη ερυθρής βαφής, απολεπισμένης στην άνω επιφάνεια και σε τμήμα του πλαϊνού τοιχώματος.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο λυχνάρι.

Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενή αύλακα. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και φέρει καμπύλο υπερυψωμένο περιχείλωμα. Μυκτήρας σχετικά μακρύς που ενώνεται ομαλά με ελαφρά γωνίωση από τη μία και σχεδόν διαγώνιο τοίχωμα με το σώμα από την άλλη. Φέρει ωοειδή οπή καύσης, καμπυλωτή απόληξη, οριζόντιο προφίλ στην άνω επιφάνεια ελαφρώς χαμηλότερα από το επίπεδο της άνω επιφάνειας του σώματος, και καμπύλο προφίλ στην ένωση με το μέσον περίπου του σώματος. Σώμα με γωνιώδες προφίλ, φύεται στη μία πλευρά (αριστερή) σε απόσταση ενός τεταρτημορίου από το μυκτήρα τριγωνικό ωτίο χωρίς οπή. Το σώμα ενώνεται με τη δισκοειδή βάση ελαφρώς υπερυψωμένη που φέρει ελαφρώς κυρτό πυθμένα εξωτερικά και ίχνη τροχού.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Λείπει τμήμα του ώμου και μικρό τμήμα της βάσης. Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Ίχνη καύσης φέρει στην άνω επιφάνεια, στο μυκτήρα και σε τμήμα του σώματος. Λίγες επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σώμα και τη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, εικ. 125, πίν. LVII· Technau 1929, αρ. 2, εικ. 46 (4ος-3ος αι. π.Χ.)· Broneer 1930, Types VII & Type IX (ήμ.-ύστ. 3ο αι. π.Χ.)· Adriani 1934, εικ. 1, πίν. XIII· Adriani 1940, εικ. 1-4, πίν. XXXI, ειδικότερα: εικ. 4, πίν. XXXI (πάνω αριστερά)· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Howland 1958, Type 25B (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & Type 29B (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Bailey 1975, αρ. Q527, πίν. 106-107 & αρ. Q533, πίν. 106-107 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Scheibler 1976, Type RSL4 (περ. 330-3ος αι. π.Χ.) & Type FSL3 (ήμ.-ύστ. 3ο αι. π.Χ.)· Broneer 1977, αρ. 128, πίν. 17 (διάτρητο ωτίο) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Bailey 1985, αρ. 6, εικ. 1, προφ. 6 (ήμ.-ύστ. 3ο αι. π.Χ.) (νήσ. Ρόδος)· Blonde 1988, αρ. P1883, εικ. 10 & αρ. P1329, εικ. 11a-b & αρ. P1260, εικ. 13a-b (3ος αι. π.Χ.)· Georges 2001, αρ. 1-2, εικ. 13 (3ος αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 8/ PLI 05_Sondage17.52.1 & αρ. cat. 9/ PLI08_Sondage42.349-352.5, εικ. 24 (3ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 143 ♠ Εικ. 197α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. L. 11

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λυχνάρι

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 8,2 / διάμ. 6 / ύψ. 3,9

ΠΗΛΟΣ Ερυθρός. Αβαφής με εμφανή λευκά και μαύρα εγκλείσματα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο λυχνάρι.

Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενή αύλακα. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και φέρει μικρή νεύρωση και διαγώνιο περιχείλωμα αρκετά χαμηλότερα από την άνω επιφάνεια του λυχναριού. Μυκτήρας μακρύς που ενώνεται ομαλά με ελαφρά γωνίωση με το σώμα. Φέρει οριζόντιο προφίλ στην άνω επιφάνεια και διαγώνιο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Σώμα πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ. Από τη μία πλευρά (αριστερή) και σε απόσταση ενός περίπου τεταρτημορίου από το μυκτήρα φύεται τριγωνικό διάτρητο ωτίο. Το σώμα ενώνεται με τη δισκοειδή βάση ελαφρώς υπερυψωμένη που και με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ και κυρτό πυθμένα εξωτερικά.

Συνθηκες Διατηρησης Σχεδόν ακέραιο. Λείπει η απόληξη του μυκτήρα και η οπή καύσης. Φέρει λίγες αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στην πλαϊνή και κάτω επιφάνεια.

Παραλληλα Breccia 1912, εικ. 125, πίν. LVII· Technau 1929, αρ. 2, εικ. 46 (4ος-3ος αι. π.Χ.)· Broneer 1930, Type VII· Adriani 1934, εικ. 1, πίν. XIII· Adriani 1940, εικ. 1-4, πίν. XXXI, ειδικότερα: εικ. 4, πίν. XXXI (πάνω αριστερά & κάτω δεξιά)· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Howland 1958, Type 25B (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 29· Bailey 1975, αρ. Q525, πίν. 106-107 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. Q526EA, πίν. 106-107 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, αρ. 114, πίν. 22-23 (Type RSL4) (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Broneer 1977, αρ. 128, πίν. 17 (διάτρητο ωτίο) (Type VIID) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Bailey 1985, αρ. 6, εικ. 1, προφ. 6 (ήμ.-ύστ. 3ο αι. π.Χ.) (νήσ. Ρόδος)· Blonde 1988, αρ. P2039, εικ. 8a-b & αρ. P1098, εικ. 9· Δρούγου 1992, αρ. 46, πίν. 11 & αρ. 47, πίν. 12 & αρ. 64-65, πίν. 16 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Βασιλείου 2014, αρ. AM4258, πίν. 187· Ακαμάτης 2018, πίν. 2α (δεξιά) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Τσιλογιάννη 2018, αρ. Β12/Πλ34, πίν. 3 (ήμ. 4ου-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat 1/PLI01.3.5A2.18, εικ. 23/F (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. cat. 2/ PLI03.57.3, εικ. 23 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 144 ♠ Εικ. 185
Αρ. Εγρ. L. 12
Τυπος Αγγειου Λυχνάρι
Προελευση Χώρος C
Διαστασεις μήκ. 8,2 / διάμ. 6,5 / ύψ. 4
Πηλος Ωχροκίτρινος μπεζ πηλός με εμφανή καφέ και μαύρα εγκλείσματα στο κατώτερο σημείο του σώματος και τη βάση. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια.
Περιγραφη Τροχήλατο λυχνάρι.

Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενή αύλακα. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και φέρει καμπύλο υπερυψωμένο περιχείλωμα. Βραχύς μυκτήρας που ενώνεται ομαλά με ελαφρά γωνίωση με το σώμα. Φέρει ωοειδή οπή καύσης, καμπυλωτή απόληξη, οριζόντιο προφίλ στην άνω επιφάνεια ελαφρώς χαμηλότερα από το επίπεδο της άνω επιφάνειας του σώματος και καμπύλο προφίλ στην ένωση με το μέσον περίπου του σώματος. Σώμα πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ. Από τη μία πλευρά (αριστερή) και σε απόσταση ενός περίπου τεταρτημορίου από το μυκτήρα φύεται μικρό ωτίο χωρίς οπή. Το σώμα ενώνεται με τη δισκοειδή βάση ελαφρώς υπερυψωμένη που φέρει κάθετο προφίλ, ελαφρώς κυρτό πυθμένα εξωτερικά και ίχνη τροχού.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει λίγες οπές και μικρές εγχαράξεις στο σύνολο της εξωτερικής επιφάνειας. Ίχνη καύσης φέρει στην απόληξη του μυκτήρα. Λίγες επικαθίσεις αλάτων φέρει σε σημεία του πλαϊνού τοιχώματος και τη βάση.

Παραλληλα Adriani 1940, εικ. 1, 4, πίν. XXXI· Broneer 1930, αρ.1 36, πίν. III (Type VII)· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. IX & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Howland 1958, Type 25B (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & Type 28 A (δ΄ τέτ. 4ου-β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Bailey 1975, αρ. Q526EA, πίν. 106-107 & αρ. Q527EA, πίν. 106-107 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, Type RSL4 & Type RSL 6· Broneer 1977, Type VIID (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & Type VIIF· Blonde 1988, αρ. P1883, εικ. 10 & αρ. P1329, εικ. 11a-b· Mlynarczyk 1997, αρ. 54L (KD1355), φωτ. 5a-b (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.). Georges 2001, αρ. 2, εικ. 13 (3ος αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ήμ. 3ου αι. π.Χ. (;)

Αρ. Κ. 145 ♠ Εικ. 186α-β

Αρ. Εγρ. L. 13

Τυπος Αγγειου Λυχνάρι

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις μήκ. 8,3 / διάμ. 5,7 / ύψ. 3,8

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος, αβαφής με εμφανή μαύρα εγκλείσματα. Ίχνη ερυθρής βαφής φέρει συνολικά στην εξωτερική επιφάνεια.

Περιγραφη Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενή αύλακα. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και φέρει ελαφρώς υπερυψωμένο καμπύλο περιχείλωμα. Μυκτήρας σχετικά μακρύς με καμπυλωτή απόληξη που ενώνεται ομαλά με ελαφρά γωνίωση με το σώμα και φέρει οριζόντιο προφίλ στην άνω επιφάνεια, και διαγώνιο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Φέρει μεγάλη οπή καύσης ωοειδούς σχήματος που καταλαμβάνει το σύνολο σχεδόν της άνω επιφάνειας του μυκτήρα. Σώμα πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που φέρει στη μία πλευρά (αριστερή) σε απόσταση σχεδόν ενός τεταρτημορίου μικρό τριγωνικό ωτίο χωρίς οπή. Το σώμα ενώνεται με την αρκετά υπερυψωμένη δισκοειδή βάση που φέρει επίπεδη επιφάνεια έδρασης και ίχνη τροχού.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει μικρές αποκρούσεις και εγχαράξεις σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Ίχνη καύσης φέρει πέριξ της οπής καύσης. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής επιφάνειας.

Παραλληλα Broneer 1930, Type VII· Adriani 1934, εικ. 1, πίν. XIII· Adriani 1940, εικ. 1, 2, 4, πίν. XXXI, ειδικότερα: εικ. 4, πίν. XXXI (πάνω αριστερά)· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Howland 1958, Type 25B, ειδικότερα: αρ. 307–308, πίν. 10, 38 (διάτρητο ωτίο) & αρ. 311, πίν. 10, 38 (ωτίο χωρίς οπή) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 29 (διάτρητο ωτίο)· Bailey 1975, αρ. Q525, πίν. 106-107 & αρ. Q526EA, πίν. 106-107 (Αίγυπτος) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, Type RSL4, ειδικότερα: αρ. 116, πίν. 22-23 (διάτρητο ωτίο) (ύστ. από το 300 π.Χ.)· Broneer 1977, Type VIID, ειδικότερα: αρ. 128, πίν. 17 (διάτρητο ωτίο) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. P1883, εικ. 10 & αρ. P1329, εικ. 11a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 64-65, πίν. 16 (διάτρητα ωτία) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, αρ. 50L (KD1343), φωτ. 4a-b (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Ακαμάτης 2018, πίν. 2α (δεξιά, διάτρητο ωτίο) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)·

Harlaut, Hayes 2018, αρ. G24, πίν. 22 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 3/. PLI02.33.6, εικ. 23 & αρ. cat. 5/ PLI06_Sondage 30.296.3, εικ. 23 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 146 ♠ Εικ. 187α-β

Αρ. Εγρ. L. 15

Τύπος Αγγειου Λυχνάρι

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις μήκ. 6,5 / διάμ. 5,3 / ύψ. 3,3

Πηλος Ερυθρός πηλός. Αβαφής με εμφανή εγκλείσματα.

Περιγραφη Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται με στενή αύλακα. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και φέρει ελαφρώς καμπύλο περιχείλωμα. Μυκτήρας σχετικά βραχύς, υπερυψωμένος αρκετά και ενώνεται ομαλά με σχεδόν διαγώνια τοιχώματα με το σώμα. Φέρει ωοειδή οπή καύσης και καμπυλωτή απόληξη, ελαφρώς καμπύλο προφίλ στην άνω επιφάνεια και καμπύλο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Σώμα με καμπύλο προφίλ και μια μικρή γωνίωση στο ύψος του ωτίου. Φέρει στη μία πλευρά (αριστερή), σε απόσταση ενός σχεδόν τεταρτημορίου μικρό τριγωνικό ωτίο χωρίς οπή. Το σώμα ενώνεται με την αρκετά υπερυψωμένη δισκοειδή βάση που φέρει ελαφρώς κοίλο προφίλ, επίπεδη επιφάνεια έδρασης και ίχνη τροχού.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει μικρές οπές και εγχαράξεις σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Λίγες επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στη βάση και στο εσωτερικό του πυθμένα.

Παραλληλα Broneer 1930, Type VII· Adriani 1940, εικ. 5-6, πίν. XLIX· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Howland 1958, Type 25B, ειδικότερα: αρ. 307–308, πίν. 10, 38 (διάτρητο ωτίο), αρ. 311, πίν. 10, 38 (ωτίο χωρίς οπή) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Bailey 1975, αρ. Q525, πίν. 106-107 & αρ. Q527EA, πίν. 106-107 (Αίγυπτος) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, Type RSL4 (περ. 330-3ο αι. π.Χ.)· Broneer 1977, Type VIID (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. P1883, εικ. 10 & αρ. P1329, εικ. 11a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 38, πίν. 9 & αρ. 44, 46, πίν. 11 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, αρ. 50L (KD1343), φωτ. 4a-b (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Στάικου, Γκίζα, Λεονταρίτη 2014, αρ. 4513, 4514, πίν. 207α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 8/ PLI 05_Sondage17.52.1 & αρ. cat. 9/ PLI08_Sondage42.349-352.5, εικ. 24 (3ος αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 147 ♠ Εικ. 188α-β

Αρ. Εγρ. L. 16

Τύπος Αγγειου Λυχνάρι

Προελευση Χώρος C

Διαστασεις μήκ. 7,3 / διάμ. 5,2 / ύψ. 3,1

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος, αβαφής με εμφανή μαύρα εγκλείσματα. Ίχνη ερυθρής βαφής φέρει συνολικά στην εξωτερική επιφάνεια.

Περιγραφη Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενή αύλακα. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και φέρει ελαφρώς υπερυψωμένο καμπύλο περιχείλωμα.

Μυκτήρας σχετικά μακρύς με καμπυλωτή απόληξη που ενώνεται ομαλά με ελαφρά γωνίωση με το σώμα και φέρει οριζόντιο προφίλ στην άνω επιφάνεια, και διαγώνιο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Φέρει μεγάλη οπή καύσης ωοειδούς σχήματος που καταλαμβάνει το σύνολο σχεδόν της άνω επιφάνειας του μυκτήρα. Σώμα πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που φέρει στον ώμο της μίας πλευράς (αριστερή) σε απόσταση σχεδόν ενός τεταρτημορίου από το μυκτήρα, μικρό τριγωνικό ωτίο χωρίς οπή. Το σώμα ενώνεται με την αρκετά υπερυψωμένη δισκοειδή βάση που φέρει επίπεδη επιφάνεια έδρασης.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει μικρές αποκρούσεις και εγχαράξεις σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Ίχνη καύσης φέρει πέριξ της οπής καύσης. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της εξωτερικής επιφάνειας.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, αρ. 125, πίν. LVII· Broneer 1930, Type VII· Adriani 1934, εικ. 1, πίν. XIII· Adriani 1940, εικ. 1,2, 4, πίν. XXXI, ειδικότερα: εικ. 4, πίν. XXXI (πάνω αριστερά)· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Howland 1958, Type 25B, ειδικότερα: αρ. 307–308, πίν. 10, 38 (διάτρητο ωτίο), αρ. 311, πίν. 10, 38 (ωτίο χωρίς οπή) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 29 (διάτρητο ωτίο)· Bailey 1975, αρ. Q525, πίν. 106-107 & αρ. Q526EA, πίν. 106-107 (Αίγυπτος) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, Type RSL4, ειδικότερα: αρ. 116, πίν. 22-23 (διάτρητο ωτίο) (ύστ. από το 300 π.Χ.)· Broneer 1977, Type VIID, ειδικότερα: αρ. 128, πίν. 17 (διάτρητο ωτίο) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. P1883, εικ. 10 & αρ. P1329, εικ. 11a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 64-65, πίν. 16 (διάτρητα ωτία) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, αρ. 50L (KD1343), φωτ. 4a-b (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Ακαμάτης 2018, πίν. 2α (δεξιά, διάτρητο ωτίο) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 3/. PLI02.33.6, εικ. 23 & αρ. cat. 5/ PLI06_Sondage 30.296.3, εικ. 23 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. K. 148 ♠ Εικ. 189α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. L. 17

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λυχνάρι

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 7,8 / διάμ. 4,9 / ύψ. 3,8

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία που δεν φέρει βαφή. Καστανέρυθρη βαφή απολεπισμένη στην άνω επιφάνεια και στο ήμισυ σχεδόν της κάτω επιφάνειας και της βάσης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενή αύλακα. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και φέρει ελαφρώς καμπύλο περιχείλωμα. Μυκτήρας σχετικά βραχύς με καμπυλωτή απόληξη που ενώνεται ομαλά με ελαφρά γωνίωση με το σώμα και φέρει οριζόντιο προφίλ στην άνω επιφάνεια, και διαγώνιο, ελαφρώς καμπύλο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Φέρει ωοειδή οπή καύσης που βρίσκεται σχεδόν στο κέντρο του μυκτήρα. Σώμα πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που φέρει στη μία πλευρά (αριστερή) σε απόσταση σχεδόν ενός τεταρτημορίου μικρό τριγωνικό ωτίο χωρίς οπή. Το σώμα ενώνεται με την αρκετά υπερυψωμένη δισκοειδή βάση που φέρει επίπεδη επιφάνεια έδρασης.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει αποκρούσεις, μικρές εγχαράξεις

και οπές σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Λίγες επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στη βάση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Broneer 1930, Type VII· Adriani 1934, εικ. 1, πίν. XIII· Adriani 1940, εικ. 5-6, πίν. XLIX· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Howland 1958, Type 25B, ειδικότερα: αρ. 307–308, πίν. 10, 38 (διάτρητο ωτίο), αρ. 311, πίν. 10, 38 (ωτίο χωρίς οπή) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 29 (διάτρητο ωτίο)· Bailey 1975, αρ. Q525, πίν. 106-107 & αρ. Q526EA, πίν. 106-107 (Αίγυπτος) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, Type RSL4, ειδικότερα: αρ. 116, πίν. 22-23 (διάτρητο ωτίο) (ύστ. από το 300 π.Χ.)· Broneer 1977, Type VIID, ειδικότερα: αρ. 128, πίν. 17 (διάτρητο ωτίο) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. P1883, εικ. 10 & αρ. P1329, εικ. 11a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 64-65, πίν. 16 (διάτρητα ωτία) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, αρ. 50L (KD1343), φωτ. 4a-b (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Καλλίνη 2018, αρ. 12, πίν. 1 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 3/. PLI02.33.6, εικ. 23 & αρ. cat. 5/ PLI06_Sondage 30.296.3, εικ. 23 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 149 ♠ Εικ. 200α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. L. 18

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λυχνάρι

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 9,4 / διάμ. 7,5 / ύψ. 3,9

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος. Μελανή βαφή, απολεπισμένη, συνολικά στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια φέρει διαγώνιο τοίχωμα, ενώ στο κέντρο φέρει τη διαμόρφωση της οπής πλήρωσης με στενή αυλάκωση περιμετρικά αβαθούς δακτυλίου. Επιμήκης μυκτήρας, ευρύς, κυκλικής διατομής, υπερυψωμένος με διαγώνια φορά προς τα άνω, που ενώνεται ομαλά με καμπύλη γωνίωση με το σώμα και φέρει καμπύλο προφίλ στην άνω και κάτω επιφάνεια στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Σε λιγότερο από ένα τεταρτημόριο και στο ήμισυ περίπου του σώματος από τη μία πλευρά (αριστερή), φέρει μικρό διάτρητο ωτίο. Σώμα αμφικωνικό με γωνίωση στο ήμισυ του ύψους του και γωνιώδες προφίλ. Βάση δισκοειδής με ελαφρά γωνίωση και γωνιώδες προφίλ, κυρτό πυθμένα εξωτερικά και ίχνη τροχού.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Λείπει η απόληξη του μυκτήρα και η οπή καύσης. Φέρει μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Ίχνη καύσης φέρει στην απόληξη του σωζόμενου μυκτήρα. Λίγες επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στην άνω επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940 εικ. 3, πίν. XXXI (πάνω αριστερά)· Adriani 1952, εικ. 3, πίν. XI (κέντρο-επάνω)· Howland 1958, Type 32, ειδικότερα: αρ. 410, πίν. 14, 41 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. 429, πίν. 15, 41 (περ. 150 π.Χ.)· Bruneau 1965, αρ. 193, πίν. 4, C (2ος-1ος αι. π.Χ.)· Bailey 1975, αρ. Q391, πίν. 78-79 & αρ. Q396, πίν. 80-81 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, Type FSL 2-3 (3ος-2ος αι. π.Χ.) Bailey 1985, αρ. C5-6, πίν. 1, εικ. 1 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Μιχαηλίδου-Νικολάου 1990, αρ. 120, πίν. 104 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 89, πίν. 21 (3ος αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 2000, αρ. 3, πίν. 122 (β΄ ήμ. 3ου-α΄ τέτ. 2ου αι. π.Χ.)· Γιαννικουρή 2000, σχ. 6, πίν. 74α (β΄ ήμ. 3ου-α΄ τέτ 2ου αι. π.Χ.)· Georges 2001, αρ. 1, ει,. 13 (ήμ. 3ου -ήμ. 2ου αι.

π.Χ.)· Δανάλη 2011, αρ. Π217, πίν. 50β (3ος-2ος αι. π.Χ.)· Vogeikoff-Brogan 2011, αρ. 1, πίν. 233 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.)· Πρέκα, Αλεξανδρή, Σγουρίδης 2014, αρ. ΘΕ4341, πίν. 182α (3ος-2ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 150 ♠ Εικ. 203α-δ

Αρ. Εγρ. L. 19

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λυχνάρι (*pitcher lamp*)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 8,4 / διάμ. 6 / ύψ. 6,3

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη, σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο λυχνάρι. Οπή πλήρωσης με έξω νεύον χείλος. Σώμα κωνικό με διαγώνιο προφίλ που σχηματίζει έντονη καμπύλη γωνία στην ένωση με τη βάση. Σώζει τμήμα γένεσης κάθετης ταινιωτής λαβής στο σημείο της ένωσης του χείλους με το σώμα και στην καμπύλη γωνία της ένωσης του σώματος με τη βάση. Αντιδιαμετρικά της λαβής, στην άλλη πλευρά του σώματος, σώζει τμήμα του μυκτήρα. Μυκτήρας με σχεδόν τριγωνικό προφίλ και διαγώνια τοιχώματα στην άνω επιφάνεια και καμπύλο προφίλ στο σημείο της ένωσης με το κατώτερο σημείο του σώματος. Στην ίδια πλευρά του μυκτήρα, το σώμα του λυχναριού φέρει έξι (6) οπές εξαερισμού σε δύο σειρές των τριών ενώ, ακριβώς από κάτω φέρει κυκλική οπή καύσης. Βάση δισκοειδής αρκετά υπερυψωμένη με κάθετο προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιο. Λείπει η λαβή και μικρό τμήμα του μυκτήρα. Φέρει ρωγμή στη μία πλευρά του σώματος (αριστερή). Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Λίγες επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σώμα και το μυκτήρα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, εικ. 2, πίν. XXXI (αριστερά-κάτω)· Adriani 1952, εικ. 3, πίν. XI (αριστερά-κάτω)· Bailey 1963, αρ. 1936.11-18.1, πίν.6β (περ. 2ο αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 257· Bailey 1975, αρ. Q532, πίν 106-107 (3ος-2ος αι. π.Χ.) & πρβλ. Q546, πίν. 108 (2ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 151 ♠ Εικ. 183α-δ

Αρ. Εγρ. L. 20

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λυχνάρι

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 9,4 / διάμ. 5,6 / ύψ. 3,6

ΠΗΛΟΣ Ερυθρός, με εμφανή εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Μελανό υάλωμα σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια (μελαμβαφές). Απολέπισμα δύο (2) εκ. περίπου φέρει στο πλαϊνό τοίχωμα της μίας πλευράς (δεξιά).

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Λυχνάρι από μήτρα. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενής αυλάκωση. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και φέρει διαγώνιο περιχείλωμα. Στη μία πλευρά της άνω επιφάνειας και στον ώμο του λυχναριού, σώζει τμήμα γένεσης της λαβής με κυκλική φορά. Αντιδιαμετρικά της λαβής, στην άλλη πλευρά του σώματος, φέρει υπερυψωμένο, επιμήκη τοξωτό μυκτήρα στον «τύπο της Κνίδου» με φορά προς τα άνω, λοξότμητη απόληξη με μικρή οπή καύσης. Ο μυκτήρας φέρει διαγώνιο προφίλ στην άνω επιφάνεια και καμπύλο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Στο κέντρο της απόληξής του

φέρει μικρή οπή καύσης. Σώμα με καμπύλο προφίλ που σχηματίζει ελαφρά γωνίωση περίπου το μέσον και στενεύει στην ένωση με τη βάση. Ίχνη εγχάρακτης διακόσμησης με διαγώνιες και καμπύλες γραμμές (εν είδει φύλλων) φέρει στη μία πλευρά του σώματος (αριστερή). Βάση δακτυλιόσχημη με καμπύλο προφίλ και κυρτό πυθμένα.

Συνθηκες Διατηρησης Σχεδόν ακέραιο. Λείπει το μεγαλύτερο μέρος της λαβής και μικρό απολέπισμα από το πλαϊνό τοίχωμα. Φέρει μικρές αποκρούσεις σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στην άνω επιφάνεια.

Παραλληλα Adriani 1940, εικ. 4 (πάνω-δεξιά), πίν. XXXI· Broneer 1930, Type XIII· Broneer 1947, αρ. 18 (πάνω-αριστερά), πίν. LX· Howland 1958, αρ. 521-522, πίν. 20, 45 (Type 40A) (β΄ ήμ. 2ου-α΄ τέτ. 1ου αι. π.Χ.)· Bruneau 1965, αρ. 51, 54, πίν. 2, B (2ος-1ος αι. π.Χ.)· Bailey 1975, αρ. Q273-Q275, πίν. 46-47 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & αρ. Q280-Q286, πίν. 48-49 (α΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα) & αρ. Q449-Q450, πίν. 84-85 (2ος αι. π.Χ.) αρ. Q466-Q467, πίν. 86 (β΄ ήμ. 2ου-α΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.)· Scheibler 1976, αρ. 296-297, πίν. 50-53 (2ος αι. π.Χ.) & πρβλ. αρ. 298 (περ. 150 π.Χ.) (Type SSL1)· Δρούγου 1992, αρ. 159, πίν. 41· Κόλια 2006, αρ. Γ9-11, πίν. 9 (β΄ ήμ. 2ου-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) & αρ. Δ15 (ύστ. 2ος αι. π.Χ.)· Πότση 2013, αρ. 166 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Πρέκα, Αλεξανδρή 2014, αρ. ΘΕ642 & ΘΕ1419, πίν. 26α (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.)· Gamberini 2018, αρ. 2, πίν. 4 (3ο-γ΄ τέτ. 2ου αι. π.Χ.)· Δημάκης 2021, αρ. 40, εικ. 40 (β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) & αρ. 75, εικ. 75 (2ος αι. π.Χ.-α΄ τέτ. 1ου αι. π.Χ.)·

Χρονολογηση Β΄ ήμ. 2ου-α΄ τέτ. 1ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 152 ♠ Εικ. 179α-β

Αρ. Εγρ. L. 21

Τυπος Αγγειου Λυχνάρι

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μήκ. 8,7 / διάμ. 6,7 / ύψ. 4,1

Πηλος Ερυθρός. Βαφή ερυθρή στο σύνολο της εξωτερικής επιφάνειας.

Περιγραφη Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενή αυλάκωση. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο με οριζόντιο περιχείλωμα. Βραχύς μυκτήρας που ενώνεται με ελαφρά γωνίωση με το σώμα και φέρει μικρή οπή καύσης και καμπυλωτή απόληξη ενώ, φέρει οριζόντιο προφίλ στην άνω επιφάνεια και καμπύλο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Σώμα σχεδόν σφαιρικό, πεπιεσμένο, με καμπύλο προφίλ και δακτυλιόσχημη υπερυψωμένη βάση με κυρτό πυθμένα εξωτερικά.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει μικρές εγχαράξεις στο σύνολο της εξωτερικής του επιφάνεια και ίχνη καύσης στο μυκτήρα.

Παραλληλα Breccia 1912, πίν. LVII, εικ. 126· Walters 1914, αρ. 280 (πιθανόν από την Αίγυπτο)· Thomson 1934, αρ. B30, εικ. 21· Broneer 1930, πίν. III, αρ. 126 (Type VII) & αρ. 144, πίν. IV (Type IX) (ύστ. 4ος–αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Adriani 1940, εικ. 1-3, 6, 9, 12, πίν. XXVIII & εικ. 15, 17-19, 21-22, πίν. XXIX & εικ. 1, πίν. XXXI & εικ. 3-4, 6-7, πίν. XLIX· Adriani 1952, εικ. 1-2, πίν. XI & εικ. 3, πίν. LIV· Howland 1958, αρ. 292, πίν. 10, 38 (Type 25 A Prime) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. 302, πίν. 10, 23, 38 (Type 25B) (ύστ. 4ος-α΄τετ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 9· Bailey 1975, αρ. Q86, πίν. 16-17 (Κύπρος)· αρ. Q87, πίν. 16-17 (νήσ. Κάλυμνος) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. Q430-Q431, Q434, πίν. 82-83 (νήσ. Κάλυμνος) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. Q522EA-Q524, πίν. 104-105 (Αίγυπτος) & αρ. Q747, πίν.

138 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο αργότερα)· Scheibler 1976, αρ. 121-123, πίν. 22-23 (Type RSL 4)· Broneer 1977, αρ. 113, 119, 120, 123-124, πίν. 3, 17 (Type VII C) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. 132, πίν. 3, 17 (Type VII D) (3ος αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. 16207, εικ. 14a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 39, πίν. 9 (Τύπος ΠΛ 2) & αρ. 56, πίν. 14 & αρ. 61-62, πίν. 15 (Τύπος ΠΛ 3) & συγγενές με: αρ. ΟΥΘ 15, πίν. 89 (Τύπος ΟΥΘ) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, αρ. 97L (KD 1649), φωτ. 2· Γιαννικουρή, Πατσιάδα, Φιλήμονος 2000, πίν. 4α, 10α· Τσόκα 2004, αρ. 95.164, πίν. 90α (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Κόλια 2004, αρ. ΣΝ 249, πίν. 257α (μετ. από 4ο-3ο αι. π.Χ.)· Κόλια 2006, αρ. Α28, πίν. 9 (γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & αρ. Β68, πίν. 9 (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Στεφάνη-Παππάς 2014, αρ. Π7181, πίν. 58 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Βασιλείου 2014, αρ. 4254, 4259, 4275, 4276, πίν. 187, (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Καλλίνη 2018, αρ. 11-12, πίν. 1 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Harlaut 2018, εικ. 24.2 (αρ. 3ου αι. π.Χ.)· Simony 2019, εικ. 94· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 4/ PLI06_Sondage 19.128.4, εικ. 23 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 153 ♠ Εικ. 198α-β

Αρ. Εγρ. L. 22

Τυπος Αγγειου Τμήμα λυχναριού

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μήκ. 6,8 / διάμ. 6,2 / ύψ. 3,3

Πηλος Ερυθρός. Αβαφής, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στο σημείο της τομής και στο σώμα.

Περιγραφη Τμήμα τροχήλατου λυχναριού. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενή αυλάκωση. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και φέρει διαγώνιο, ελαφρώς καμπύλο περιχείλωμα. Στον ώμο της μίας πλευράς (αριστερή) φέρει τριγωνικό διάτρητο ωτίο. Σε απόσταση ενός τεταρτημορίου σώζει ίχνη της γένεσης του μυκτήρα. Σώμα πεπιεσμένο, με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Βάση δισκοειδής αρκετά υπερυψωμένη με καμπύλο προφίλ, επίπεδη επιφάνεια έδρασης και ίχνη τροχού.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές, λόγω της απουσίας του μυκτήρα. Φέρει αποκρούσεις, μικρές εγχαράξεις, οπές και επικαθίσεις αλάτων σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια.

Παραλληλα Breccia 1912, εικ. 125, πίν. LVII· Technau 1929, αρ. 2, εικ. 46 (4ος-3ος αι. π.Χ.)· Broneer 1930, Type VII· Adriani 1934, εικ. 1, πίν. XIII· Adriani 1940, εικ. 1-4, πίν. XXXI, ειδικότερα: εικ. 4, πίν. XXXI (πάνω αριστερά & κάτω δεξιά)· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Howland 1958, Type 25B (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 29· Bailey 1975, αρ. Q525-Q528EA, πίν. 106-107 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, αρ. 114, πίν. 22-23 (Type RSL 4) (β΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Broneer 1977, αρ. 128, πίν. 17 (διάτρητο ωτίο) (Type VIID) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Bailey 1985, αρ. 6, εικ. 1, προφ. 6 (ήμ.-ύστ. 3ο αι. π.Χ.) (νήσ. Ρόδος)· Blonde 1988, αρ. P2039, εικ. 8a-b & αρ. P1098, εικ. 9· Δρούγου 1992, αρ. 46, πίν. 11 & αρ. 47, πίν. 12 & αρ. 64-65, πίν. 16 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Βασιλείου 2014, αρ. ΑΜ4258, πίν. 187· Ακαμάτης 2018, πίν. 2α (δεξιά) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Τσιλογιάννη 2018, αρ. Β12/Πλ34, πίν. 3 (ήμ. 4ου-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Harlaut, Hayes 2018, αρ. G24, πίν. 22 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 3/. PLI02.33.6, εικ. 23 & αρ. cat. 5/ PLI06_Sondage 30.296.3, εικ. 23 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 154 ♠ Εικ. 190α-β
Αρ. Εγρ. L. 23
Τύπος Αγγείου Λυχνάρι
Προελευση Επιφανειακό στρώμα
Διαστασεις μήκ. 7,7 / διάμ. 6 / ύψ. 3
Πηλος Πορτοκαλέρυθρος πηλός, με εμφανή λευκά και μαύρα εγκλείσματα στο κατώτερο σημείο του σώματος και τη βάση. Ερυθρή βαφή, απολεπισμένη σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια.
Περιγραφη Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενή αύλακα. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και φέρει ελαφρώς υπερυψωμένο καμπύλο περιχείλωμα. Μυκτήρας σχετικά μακρύς με καμπυλωτή απόληξη που ενώνεται ομαλά με σχεδόν διαγώνια τοιχώματα με το σώμα και φέρει σχεδόν οριζόντιο, προφίλ με μικρή φορά προς τα κάτω στην άνω επιφάνεια, και διαγώνιο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Φέρει σχετικά μεγάλη οπή καύσης ωοειδούς σχήματος περίπου στο κέντρο του μυκτήρα της άνω επιφάνειας του μυκτήρα. Σώμα πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που φέρει στον ώμο της μίας πλευράς (αριστερή) σε απόσταση σχεδόν ενός τεταρτημορίου από το μυκτήρα, μικρό τριγωνικό ωτίο χωρίς οπή. Το σώμα ενώνεται με την αρκετά υπερυψωμένη δισκοειδή βάση που φέρει επίπεδη επιφάνεια έδρασης και ίχνη τροχού.
Συνθηκες Διατηρησης Σχεδόν ακέραιο. Λείπει μικρό τμήμα της άνω επιφάνειας και της οπής πλήρωσης. Φέρει αποκρούσεις, μικρές εγχαράξεις και οπές σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Λίγες επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια του μυκτήρα.

Παραλληλα Breccia 1912, αρ. 125, πίν. LVII· Broneer 1930, Type VII· Adriani 1934, εικ. 1, πίν. XIII· Adriani 1940, εικ. 1, 2, 4, πίν. XXXI, ειδικότερα: εικ. 4, πίν. XXXI (πάνω αριστερά) & αρ. 5-6, πίν. XLIX· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Howland 1958, Type 25B, ειδικότερα: αρ. 307–308, πίν. 10, 38 (διάτρητο ωτίο), αρ. 311, πίν. 10, 38 (ωτίο χωρίς οπή) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 29 (διάτρητο ωτίο)· Bailey 1975, αρ. Q526EA, πίν. 106-107 (Αίγυπτος) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, Type RSL4, ειδικότερα: αρ. 116, πίν. 22-23 (διάτρητο ωτίο) (ύστ. από το 300 π.Χ.)· Broneer 1977, Type VIID, ειδικότερα: αρ. 128, πίν. 17 (διάτρητο ωτίο) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. P1883, εικ. 10 & αρ. P1329, εικ. 11a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 46, πίν. 11 & αρ. 47, πίν. 12 & αρ. 57, πίν. 14 & αρ. 64-65, πίν. 16 (διάτρητα ωτία) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, αρ. 50L (KD1343), φωτ. 4a-b (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Ακαμάτης 2018, πίν. 2α (δεξιά, διάτρητο ωτίο) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Harlaut 2018, αρ. 117, εικ. 20, πίν. 7.4 (διάτρητο ωτίο) (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 8/ PLI 05_Sondage17.52.1 & αρ. cat. 9/ PLI08_Sondage42.349-352.5, εικ. 24 (3ος αι. π.Χ.).
Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 155 ♠ Εικ. 194α-β
Αρ. Εγρ. L. 24
Τύπος Αγγείου Λυχνάρι
Προελευση Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 5,4 / διάμ. 4,9 / ύψ. 3,3

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στο σημείο της τομής και στο σώμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από υποτυπώδη στενή αυλάκωση. Οπή πλήρωσης στο κέντρο που φέρει διαγώνιο κι ελαφρώς καμπύλο περιχείλωμα. Στη μία πλευρά του σώματος σώζει τμήμα του μυκτήρα. Ο μυκτήρας ενώνεται σχεδόν με διαγώνια τοιχώματα με το σώμα. Σώμα πεπιεσμένο με καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής ελαφρώς υπερυψωμένη με καμπύλο προφίλ και ίχνη τροχού.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές, Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του μυκτήρα. Φέρει αποκρούσεις, μικρές εγχαράξεις, οπές και αρκετές επικαθίσεις αλάτων σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια. Ίχνη καύσης φέρει στο μυκτήρα και στο σημείο της ένωσης με το σώμα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Broneer 1930, Type VII· Adriani 1940, εικ. 5-6, πίν. XLIX· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Howland 1958, Type 25B, ειδικότερα: αρ. 307–308, πίν. 10, 38 (διάτρητο ωτίο), αρ. 311, πίν. 10, 38 (ωτίο χωρίς οπή) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Bailey 1975, αρ. Q525, πίν. 106-107 & αρ. Q527EA, πίν. 106-107 (Αίγυπτος) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, Type RSL4 (περ. 330-3ο αι. π.Χ.)· Broneer 1977, Type VIID (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. P1883, εικ. 10 & αρ. P1329, εικ. 11a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 38, πίν. 9 & αρ. 44, 46, πίν. 11 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, αρ. 50L (KD1343), φωτ. 4a-b (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Στάικου, Γκίζα, Λεονταρίτη 2014, αρ. 4513, 4514, πίν. 207α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 8/ PLI 05_Sondage17.52.1 & αρ. cat. 9/ PLI08_Sondage42.349-352.5, εικ. 24 (3ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 156 ♠ Εικ. 201

ΑΡ. ΕΥΡ. L. 25

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λυχνάρι

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. 6,6

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Μελανή βαφή, απολεπισμένη, συνολικά στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια φέρει διαγώνιο τοίχωμα, ενώ στο κέντρο φέρει τη διαμόρφωση της οπής πλήρωσης με στενή αυλάκωση περιμετρικά αβαθούς δακτυλίου. Επιμήκης μυκτήρας, ευρύς, κυκλικής διατομής, υπερυψωμένος με διαγώνια φορά προς τα άνω, που ενώνεται ομαλά με καμπύλη γωνίωση με το σώμα και φέρει καμπύλο προφίλ στην άνω και κάτω επιφάνεια στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Σε λιγότερο από ένα τεταρτημόριο και στο ήμισυ περίπου του σώματος από τη μία πλευρά (αριστερή), φέρει μικρό διάτρητο ωτίο. Σώμα αμφικωνικό με γωνίωση στο ήμισυ του ύψους του και γωνιώδες προφίλ. Βάση δακτυλιόσχημη με καμπύλο προφίλ, κυρτό πυθμένα εξωτερικά και ίχνη τροχού.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές, λόγω της απουσίας του ¼ του σώματος και της απόληξης του μυκτήρα με την οπή καύσης. Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη την επιφάνεια εξωτερικά. Ίχνη καύσης φέρει στο εσωτερικό του μυκτήρα. Λίγες επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια του σώματος και του μυκτήρα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940 εικ. 3, πίν. XXXI (πάνω αριστερά)· Adriani 1952, εικ. 3, πίν. XI (κέντρο-επάνω)· Howland 1958, Type 32, ειδικότερα: αρ. 410, πίν. 14, 41 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. 429, πίν. 15, 41 (περ. 150 π.Χ.)· Bruneau 1965, αρ. 193, πίν. 4, C (2ος-1ος αι. π.Χ.)· Bailey 1975, αρ. Q391, πίν. 78-79 & αρ. Q396, πίν. 80-81 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, Type FSL 2-3 (3ος-2ος αι. π.Χ.) Bailey 1985, αρ. C5-6, πίν. 1, εικ. 1 (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Μιχαηλίδου-Νικολάου 1990, αρ. 120, πίν. 104 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 89, πίν. 21 (3ος αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 2000, αρ. 3, πίν. 122 (β΄ ήμ. 3ου-α΄ τέτ. 2ου αι. π.Χ.)· Γιαννικουρή 2000, σχ. 6, πίν. 74α (β΄ ήμ. 3ου-α΄ τέτ 2ου αι. π.Χ.)· Georges 2001, αρ. 1, ει,. 13 (ήμ. 3ου -ήμ. 2ου αι. π.Χ.)· Δανάλη 2011, αρ. Π217, πίν. 50β (3ος-2ος αι. π.Χ.)· Vogeikoff-Brogan 2011, αρ. 1, πίν. 233 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.)· Πρέκα, Αλεξανδρή, Σγουρίδης 2014, αρ. ΘΕ4341, πίν. 182α (3ος-2ος αι. π.Χ.)

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

ΑΡ. K. 157 ♠ Εικ. 195

ΑΡ. ΕΥΡ. L. 26

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Λυχνάρι

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 6,4 / διάμ. 5 / ύψ. 2,9

ΠΗΛΟΣ Ερυθρός. Αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στην εξωτερική επιφάνεια του σώματος.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται με υποτυπώδη στενή αύλακα. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο και φέρει καμπύλο περιχείλωμα. Μυκτήρας σχετικά βραχύς που ενώνεται ομαλά με σχεδόν διαγώνια τοιχώματα με το σώμα. Φέρει ωοειδή οπή καύσης και καμπυλωτή απόληξη, οριζόντιο προφίλ στην άνω επιφάνεια και καμπύλο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Σώμα με καμπύλο προφίλ. Φέρει στη μία πλευρά (αριστερή), σε απόσταση ενός σχεδόν τεταρτημορίου από το μυκτήρα, τριγωνικό ωτίο χωρίς οπή. Το σώμα ενώνεται με την αρκετά υπερυψωμένη δισκοειδή βάση που φέρει ελαφρώς κοίλο προφίλ, επίπεδη επιφάνεια έδρασης και ίχνη τροχού.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ακέραιο. Φέρει μικρές οπές, εγχαράξεις και λίγες επικαθίσεις αλάτων σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Broneer 1930, Type VII· Adriani 1940, εικ. 5-6, πίν. XLIX· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Howland 1958, Type 25B, ειδικότερα: αρ. 307–308, πίν. 10, 38 (διάτρητο ωτίο), αρ. 311, πίν. 10, 38 (ωτίο χωρίς οπή) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Bailey 1975, αρ. Q525, πίν. 106-107 & αρ. Q527EA, πίν. 106-107 (Αίγυπτος) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, Type RSL4 (περ. 330-3ο αι. π.Χ.)· Broneer 1977, Type VIID (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. P1883, εικ. 10 & αρ. P1329, εικ. 11a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 38, πίν. 9 & αρ. 44, 46, πίν. 11 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, αρ. 50L (KD1343), φωτ. 4a-b (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Στάικου, Γκίζα, Λεονταρίτη 2014, αρ. 4513, 4514, πίν. 207α (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Harlaut, Hayes 2018, αρ. G24, πίν. 22 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 8/ PLI 05_Sondage17.52.1 & αρ. cat. 9/ PLI08_Sondage42.349-352.5, εικ. 24 (3ος αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 158 ♠ Εικ. 191

Αρ. Εγρ. L. 27

Τύπος Αγγείου Λυχνάρι

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μήκ. 7,8 / διάμ. 5,5 / ύψ. 2,9

Πηλος Μπεζ, αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στην επιφάνεια του σώματος.

Περιγραφη Τροχήλατο λυχνάρι. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο της άνω επιφάνειας και φέρει καμπύλο περιχείλωμα σε συνέχεια του σώματος. Σφαιρικό σώμα, ελαφρώς πεπιεσμένο, με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Μυκτήρας βραχύς ενώνεται ομαλά με σχεδόν διαγώνια τοιχώματα με το σώμα, φέρει οριζόντια άνω επιφάνεια και μεγάλη ωοειδή οπή καύσης που καταλαμβάνει το σύνολο σχεδόν της άνω επιφάνειάς του και φέρει διαγώνιο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Σε απόσταση ενός σχεδόν τεταρτημορίου από το μυκτήρα και στο ήμισυ περίπου του σώματος στη μία πλευρά (αριστερή) φέρει τριγωνικό ωτίο χωρίς οπή. Βάση δισκοειδής με κάθετο προφίλ που φέρει ίχνη τροχού. Ομοιόμορφο περίγραμμα συνολικά.

Συνθηκες Διατηρησης Ακέραιο. Φέρει αποκρούσεις, μικρές εγχαράξεις και οπές σε ολόκληρη την εξωτερική επιφάνεια, κυρίως στις οπές πλήρωσης και καύσης. Λίγες επικαθίσεις αλάτων φέρει κυρίως στο κάτω μέρος του σώματος.

Παραλληλα Breccia 1912, αρ. 125, πίν. LVII· Broneer 1930, Type VII· Adriani 1934, εικ. 1, πίν. XIII· Adriani 1940, εικ. 1,2, 4, πίν. XXXI, ειδικότερα: εικ. 4, πίν. XXXI (πάνω αριστερά)· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Howland 1958, Type 25B, ειδικότερα: αρ. 307–308, πίν. 10, 38 (διάτρητο ωτίο), αρ. 311, πίν. 10, 38 (ωτίο χωρίς οπή) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 29 (διάτρητο ωτίο)· Bailey 1975, αρ. Q525, πίν. 106-107 & αρ. Q526EA, πίν. 106-107 (Αίγυπτος) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, Type RSL4, ειδικότερα: αρ. 116, πίν. 22-23 (διάτρητο ωτίο) (ύστ. από το 300 π.Χ.)· Broneer 1977, Type VIID, ειδικότερα: αρ. 128, πίν. 17 (διάτρητο ωτίο) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. P1883, εικ. 10 & αρ. P1329, εικ. 11a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 64-65, πίν. 16 (διάτρητα ωτία) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, αρ. 50L (KD1343), φωτ. 4a-b (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Ακαμάτης 2018, πίν. 2α (δεξιά, διάτρητο ωτίο) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 8/ PLI 05_Sondage17.52.1 & αρ. cat. 9/ PLI08_Sondage42.349-352.5, εικ. 24 (3ος αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 159 ♠ Εικ. 192

Αρ. Εγρ. L. 28

Τύπος Αγγείου Λυχνάρι

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μήκ. 8,2 / διάμ. 5,2 / ύψ. 3,6

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος, αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών και το σώμα.

Περιγραφη Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενή αύλακα με το σωζόμενο περιχείλωμα της οπής πλήρωσης να είναι ελαφρώς καμπύλο. Μυκτήρας σχετικά βραχύς με καμπυλωτή απόληξη που ενώνεται ομαλά με ελαφρά γωνίωση με το σώμα και φέρει οριζόντιο προφίλ στην άνω επιφάνεια, και διαγώνιο προφίλ στην ένωση με το κατώτερο σημείο του σώματος. Φέρει μικρή οπή καύσης ωοειδούς σχήματος. Σώμα

πεπλατυσμένο με καμπύλο προφίλ που φέρει στον ώμο της μίας πλευράς (αριστερή) σε απόσταση σχεδόν ενός τεταρτημορίου από το μυκτήρα, μικρό τριγωνικό ωτίο χωρίς οπή. Το σώμα ενώνεται με την υπερυψωμένη δισκοειδή βάση που φέρει επίπεδη επιφάνεια έδρασης.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές, λόγω της απουσίας μεγάλου τμήματος της μίας πλευράς τους σώματος και της οπής πλήρωσης. Φέρει αποκρούσεις, μικρές εγχαράξεις, οπές και επικαθίσεις αλάτων σε ολόκληρη την εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια.

Παραλληλα Breccia 1912, αρ. 125, πίν. LVII· Broneer 1930, Type VII· Adriani 1934, εικ. 1, πίν. XIII· Adriani 1940, εικ. 1,2, 4, πίν. XXXI, ειδικότερα: εικ. 4, πίν. XXXI (πάνω αριστερά)· Adriani 1952, εικ. 2, πίν. IV & εικ. 1, πίν. XI & εικ. 2-3, πίν. LIV & εικ. 5, πίν. LV· Howland 1958, Type 25B, ειδικότερα: αρ. 307–308, πίν. 10, 38 (διάτρητο ωτίο), αρ. 311, πίν. 10, 38 (ωτίο χωρίς οπή) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 29 (διάτρητο ωτίο)· Bailey 1975, αρ. Q525, πίν. 106-107 & αρ. Q526EA, πίν. 106-107 (Αίγυπτος) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο υστερότερα)· Scheibler 1976, Type RSL4, ειδικότερα: αρ. 116, πίν. 22-23 (διάτρητο ωτίο) (ύστ. από το 300 π.Χ.)· Broneer 1977, Type VIID, ειδικότερα: αρ. 128, πίν. 17 (διάτρητο ωτίο) (β΄ ήμ. 4ου-α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. P1883, εικ. 10 & αρ. P1329, εικ. 11a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 46, πίν. 11 & αρ. 47, πίν. 12 & αρ. 57, πίν. 14 & αρ. 64-65, πίν. 16 (διάτρητα ωτία) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, αρ. 50L (KD1343), φωτ. 4a-b (β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Ακαμάτης 2018, πίν. 2α (δεξιά, διάτρητο ωτίο) (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Harlaut, Hayes 2018, αρ. G24, πίν. 22 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 8/ PLI 05_Sondage17.52.1 & αρ. cat. 9/ PLI08_Sondage42.349-352.5, εικ. 24 (3ος αι. π.Χ.).

Χρονολογηση Ύστ. 4ος - αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. K. 160 ♠ Εικ. 180α-β

Αρ. Εγρ. L. 29

Τύπος Αγγειου Λυχνάρι

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις μήκ. 6,2 / διάμ. 5,8 / ύψ. 3,8

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος, με εμφανή λευκά και μαύρα εγκλείσματα στο σημείο της τομής και το σώμα. Ίχνη ερυθρής βαφής σώζει στη μία πλευρά του σώματος και τη βάση.

Περιγραφη Τροχήλατο λυχνάρι. Η άνω επιφάνεια οριοθετείται από στενή αυλάκωση. Η οπή πλήρωσης βρίσκεται στο κέντρο με έντονο διαγώνιο περιχείλωμα. Στη μία πλευρά του σώματος, στο κάτω μέρος, σώζει τμήμα της γένεσης του μυκτήρα. Σώμα σχεδόν σφαιρικό, πεπιεσμένο, με καμπύλο προφίλ και δακτυλιόσχημη υπερυψωμένη βάση με κυρτό πυθμένα εξωτερικά και σχεδόν κάθετο προφίλ.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές, λόγω της απουσίας του μυκτήρα και μικρού τμήματος της βάσης. Φέρει ίχνη καύσης με διαγώνια φορά στο ήμισυ του σώματος και αρκετές επικαθίσεις αλάτων κυρίως στην άνω επιφάνεια.

Παραλληλα Breccia 1912, πίν. LVII, εικ. 126· Broneer 1930, πίν. III, αρ. 126 (Type VII) & αρ. 144, πίν. IV (Type IX) (ύστ. 4ος–αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Thomson 1934, εικ. 21, αρ. B30· Adriani 1940, εικ. 1-3, 6, 9, 12, πίν. XXVIII & εικ. 15, 17-19, 21-22, πίν. XXIX & εικ. 1, πίν. XXXI & εικ. 3-4, 6-7, πίν. XLIX· Adriani 1952, εικ. 1-2, πίν. XI & εικ. 3, πίν. LIV· Bailey 1975, αρ. Q86, πίν. 16-17 (Κύπρος)· αρ. Q87, πίν. 16-17 (νήσ. Κάλυμνος) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) &

αρ. Q430-Q431, Q434, πίν. 82-83 (νήσ. Κάλυμνος) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. Q522EA-Q524, πίν. 104-105 (Αίγυπτος) & αρ. Q747, πίν. 138 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο αργότερα)· Howland 1958, αρ. 292, πίν. 10, 38 (Type 25 A Prime) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. 302, πίν. 10, 23, 38 (Type 25B) (ύστ. 4ος-α΄τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 9· Scheibler 1976, αρ. 121-123, πίν. 22-23 (Type RSL 4)· Broneer 1977, αρ. 113, 119, 120, 123-124, πίν. 3, 17 (Type VII C) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. 132, πίν. 3, 17 (Type VII D) (3ος αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. 16207, εικ. 14a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 39, πίν. 9 (Τύπος ΠΛ 2) & αρ. 56, πίν. 14 & αρ. 61-62, πίν. 15 (Τύπος ΠΛ 3) & συγγενές με: αρ. ΟΥΘ 15, πίν. 89 (Τύπος ΟΥΘ) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, αρ. 97L (KD 1649), φωτ. 2· Γιαννικουρή, Πατσιάδα, Φιλήμονος 2000, πίν. 4α, 10α· Τσόκα 2004, αρ. 95.164, πίν. 90α (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Κόλια 2004, αρ. ΣΝ 249, πίν. 257α (μετ. από 4ο-3ο αι. π.Χ.)· Κόλια 2006, αρ. Α 28, πίν. 9 (γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & αρ. Β 68, πίν. 9 (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Στεφάνη-Παππάς 2014, αρ. Π 7181, πίν. 58 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Βασιλείου 2014, αρ. 4254, 4259, 4275, 4276, πίν. 187, (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Καλλίνη 2018, αρ. 11-12, πίν. 1 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Harlaut 2018, εικ. 24.3-4 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Boussac κ.ά. 2023, αρ. cat. 7/ PLI.08.81.3, εικ. 23 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 4ος - αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 161 ♠ ΕΙΚ. 181

ΑΡ. ΕΥΡ. L. 30

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα λυχναριού

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ύψος 3,2

ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος. Μελανό υάλωμα, απολεπισμένο, σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα σώματος και οπής πλήρωσης, ανοιχτού, τροχήλατου λυχναριού. Η άνω επιφάνεια φαίνεται να οριοθετείται από στενή αυλάκωση. Οπή πλήρωσης μεγάλης διαμέτρου φέρει έντονα διαγώνιο περιχείλωμα. Σώμα σχεδόν σφαιρικό, πεπιεσμένο, με καμπύλο προφίλ. Βάση δισκοειδής μικρού ύψους με καμπύλο προφίλ και έντονη μαστοειδή απόφυση εσωτερικά.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα του σώματος, της άνω επιφάνειας και ο μυκτήρας. Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη της επιφάνεια. Ίχνη επικαθίσεων αλάτων φέρει εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, πίν. LVII, εικ. 126· Walters 1914, αρ. 280 (πιθανόν από την Αίγυπτο)· Thomson 1934, εικ. 21, αρ. Β30· Broneer 1930, πίν. III, αρ. 126 (Type VII) & αρ. 144, πίν. IV (Type IX) (ύστ. 4ος–αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Adriani 1940, εικ. 1-3, 6, 9, 12, πίν. XXVIII & εικ. 15, 17-19, 21-22, πίν. XXIX & εικ. 1, πίν. XXXI & εικ. 3-4, 6-7, πίν. XLIX· Adriani 1952, εικ. 1-2, πίν. XI & εικ. 3, πίν. LIV· Howland 1958, αρ. 292, πίν. 10, 38 (Type 25 A Prime) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. 302, πίν. 10, 23, 38 (Type 25B) (ύστ. 4ος-α΄τετ. 3ου αι. π.Χ.)· Szentleleky 1969, αρ. 9· Bailey 1975, αρ. Q86, πίν. 16-17 (Κύπρος)· αρ. Q87, πίν. 16-17 (νήσ. Κάλυμνος) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. Q430-Q431, Q434, πίν. 82-83 (νήσ. Κάλυμνος) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. Q522EA-Q524, πίν. 104-105 (Αίγυπτος) & αρ. Q747, πίν. 138 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ. ή λίγο αργότερα)· Scheibler 1976, αρ. 121-123, πίν. 22-23 (Type RSL 4)· Broneer 1977, αρ. 113, 119, πίν. 3, 17 (Type VII C) & αρ. 120, πίν. 17 (Type VII C) &

αρ. 123, πίν. 3, 17 (Type VII C) & αρ. 124, πίν. 17 (Type VII C) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) & αρ. 132, πίν. 3, 17 (Type VII D) (3ος αι. π.Χ.)· Blondé 1988, αρ. 16207, εικ. 14a-b (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Δρούγου 1992, αρ. 39, πίν. 9 (Τύπος ΠΛ 2) & αρ. 56, πίν. 14 & αρ. 61-62, πίν. 15 (Τύπος ΠΛ 3) & συγγενές με: αρ. ΟΥΘ 15, πίν. 89 (Τύπος ΟΥΘ) (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Mlynarczyk 1997, αρ. 97L (KD 1649), φωτ. 2· Γιαννικουρή, Πατσιάδα, Φιλήμονος 2000, πίν. 4α, 10α· Τσόκα 2004, αρ. 95.164, πίν. 90α (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Κόλια 2004, αρ. ΣΝ 249, πίν. 257α (μετ. από 4ο-3ο αι. π.Χ.)· Κόλια 2006, αρ. Α 28, πίν. 9 (γ΄ τέτ. 4ου αι. π.Χ.) & αρ. Β 68, πίν. 9 (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)· Στεφάνη-Παππάς 2014, αρ. Π 7181, πίν. 58 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Βασιλείου 2014, αρ. 4254, 4259, 4275, 4276, πίν. 187, (ύστ. 4ος αι. π.Χ.)· Καλλίνη 2018, αρ. 11-12, πίν. 1 (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.)· Simony 2019, εικ. 94

Χρονολογηση Ύστ. 4ος - αρχ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 162 ♠ Εικ. 205

Αρ. Ευρ. S.V. 1

Τυπος Αγγειου Τμήμα εμπορικού αμφορέα (Αίγυπτος)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χειλ. 21 / πάχ. χείλ. 1,5 / πάχ. λαβ. 2,5

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος, αβαφής, με εμφανή λευκά εγκλείσματα μαρμαρυγίας στα σημεία των τομών. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της επιφάνειάς του.

Περιγραφη Τμήμα τροχήλατου εμπορικού αμφορέα αιγυπτιακής προέλευσης. Σώζει τμήμα του χείλους και της λαβής. Φέρει χείλος με κάθετο προφίλ και λοξότμητη προς το εσωτερικό άνω επιφάνεια. Κάτω από το χείλος φύεται κάθετη ταινιωτή λαβή που σχηματίζει έντονη γωνίωση και έχει κάθετη φορά.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Φέρει αποκρούσεις και εγχαράξεις στο σύνολο της επιφάνειάς του.

Παραλληλα Coulson, Wilkie 1986, 72, εικ. 19, αρ. E11.124:10 & E11.69 (2ος αι. π.Χ.) (Kom Dahab, Αίγυπτος)· Coulson κ.ά. 1986, 548, εικ. 10-11b (2ος αι. π.Χ.) (Kom Dahab, Αίγυπτος)· Hayes 1991, εικ. LXXII, αρ. 7 & πίν. XIX, αρ. 1-3 (Πάφος, Κύπρος)· Empereur, Picon 1998, 77, εικ. 3 (Type AE2) (2ος αι. π.Χ.) (λίμν. Μαρεότιδα)· Ballet, Poludnikiewicz 2012, 176, 321, πίν. 83, αρ. 752.5264-1 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tebtynis, Αίγυπτος)· Bezeczky 2013, 97-8, αρ. 200-202 (Type 25) (β΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.-α΄ ήμ. 1ου αι. μ.Χ.) (Έφεσος)· Senol 2018, 36-7, εικ. 7, αρ. 8476 & εικ. 8, αρ. P.11678 & εικ. 9, αρ. 249 (Type AE.2A) (2ος αι. π.Χ.) (Αίγυπτος)· Rieger, Möller 2012, 162, εικ. 22 (Type AE2) (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Marmarica, Αίγυπτος)· Harlaut, Hayes 2018, 223-4, 289-90, εικ. 53-4, αρ. J54-J58 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground)· Harlaut 2023, 435, 437, εικ. 2, αρ. 27-29 (2ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Marchand, Römer-Strehl 2023, 493, αρ. κατ. 83 (2ος αι. π.Χ.) & 493, αρ. κατ. 85 (2ος αι. π.Χ.) & 492, 503, εικ. 20, αρ. 78 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Georges-Zimmermann 2023, 259, 261-2, αρ. PLI05.77.1 & αρ. κατ. 85 (2ος αι. π.Χ.)· *Centre Alexandrin d' Étude des Amphores-Présentation générale* (πηγή: amphoralex.org)

Χρονολογηση 2ος αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 163 ♠ Εικ. 96

Αρ. Εγρ. S.V. 2

Τύπος Αγγείου Τμήμα αμφορέα

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χειλ. 22 / πάχ. χείλ. 1

Πηλος Ωχροκίτρινος, μπεζ. Αβαφής. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά.

Περιγραφη Τροχήλατος αμφορέας. Φέρει χείλος με κάθετο προφίλ και καμπύλο περιχείλωμα. Λαιμός ψηλός με εγχάρακτη διακόσμηση οριζόντιων επάλληλων γραμμών. Κάθετη ταινιωτή λαβή με έντονη γωνίωση φύεται από το ανώτερο σημείο του λαιμού και ενώνεται με τον ώμο. Ώμος στενός με διαγώνιο προφίλ που ενώνεται με ελαφρά γωνίωση με το σώμα. Σώμα ωοειδές με καμπύλο προφίλ που στενεύει προς τα κάτω. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο σώμα.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο μέρος του σώματος. Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη της επιφάνεια.

Παραλληλα Edwards 1975, 111, πίν. 23, 60, αρ. 628 (3ος αι. π.Χ.) & 112, πίν. 23, 60, αρ. 629 (περ. 150 π.Χ.) & αρ. 630 (πριν το 146 π.Χ.) (Κόρινθος)· Hayes 1991, πίν. LXXI, αρ. 11 (ύστ. 2ος-αρχ. 3ου αι. μ.Χ.) (Πάφος)· Πρβλ. Simony 2019, 86-7, εικ. 92a, αρ. 61 (L1.B14.01/02) & αρ. 63 (T.32) (οινοχόες, β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Johnston 1981, 41-2, πίν. XXIX, εικ. 44 (5ος αι. π.Χ.) (Κίτιον, Κύπρος)· Sparkes, Talcott 1970, 338, πίν. 62, αρ. 1473 (520-480 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά).

Χρονολογηση Ήμ. 3ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 164 ♠ Εικ. 98

Αρ. Εγρ. Η. 1

Τύπος Αγγείου Τμήμα κρατήρα-μπολ (B*owl-Krater*)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις διάμ. χείλ.3,6 / πάχ. λαβ. 1,2 / μήκ. 8,2

Πηλος Ερυθρός. Αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών και το σώμα. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά.

Περιγραφη Τροχήλατος κρατήρας-μπολ του τύπου (*Bowl-Krater*). Φέρει χείλος με διαγώνιο προφίλ και καμπύλο περιχείλωμα. Λαιμός κοντός. Οριζόντια λαβή κυκλικής διατομής με ορθογώνια διάταξη φέρει στο ύψος του λαιμού. Σώμα με καμπύλο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανείς επάλληλες γραμμές στο σώμα και το λαιμό.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο μέρος του σώματος. Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη της επιφάνεια.

Παραλληλα Breccia 1912, XXII, εικ. 11-12 & XXIII, εικ. 15 (νεκρ. Shatby)· Adriani 1934, 29, πίν. XII, αρ. 1. (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra)· Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, αρ. 24 & 117, εικ. 53, αρ. 60, 62 (νεκρ. Hadra)· Edwards 1975, πίν. 21, 59, αρ. 613 (περ. 300 π.Χ.) (Κόρινθος)· Δρούγου, Τουράτσογλου 1990, 85, πίν. 42β, αρ. Π22 (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Βέροια)· Γιαννικουρή κ.ά. 1990, πίν. 93β (ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Ballet, Harlaut 2001, 349, εικ. 9, αρ. 77-79 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Gabbari)· Lamarche 2003, 150, 177, πίν. 12, αρ. 62 (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)· Harlaut 2018 (Θ΄ *ΕλλΚερ*), 607, πίν. 9, εικ. j-k & πίν. 10b (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Πλινθίνη)· Harlaut 2018, 143, εικ. 23, αρ. 127 & 144, εικ. 24 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (Πλινθίνη)· Simony 2019, 79, εικ. 82, αρ. 38 (L1 B3 01) & αρ. 39 (L5 001) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.)

(νεκρ. Shatby)· Harlaut 2023, εικ. F-H, αρ. PLI02.33.2 & 466-7, εικ. 5-6, αρ. 4 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Hayes 1991, πίν. LIII, αρ. 36 (40-10 π.Χ.) & πίν. LX, αρ. 20.7 (ύστ. 2ος - αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Πάφος)· Rotroff 2006, 267, πίν. 29, εικ. 36, αρ. 208 (225-175 π.Χ.) & 268, πίν. πίν. 30, εικ. 36, αρ. 212 (260-200 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Μπαχλάς, Σύρος 2014, 219, 230, πίν. 65α, 73α, αρ. Κρ410 (λοπάδα, 4ος αι. π.Χ.) (Ηράκλειο)· Harlaut, Hayes 2018, 219, πίν. 48, αρ. J29 (περ. 160 π.Χ.) (νήσ. Nelson).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 165 ♠ Εικ. 209

ΑΡ. ΕΥΡ. Η. 2

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα εμπορικού αμφορέα (Αίγυπτος)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 8

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Αβαφής, με εμφανή λευκά εγκλείσματα στα σημεία των τομών και το σώμα (μαρμαρυγία). Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Φέρει χείλος με κάθετο προφίλ και καμπύλο περιχείλωμα που στρέφεται ελαφρά προς τα έξω. Ευρύς ώμος με διαγώνιο προφίλ και ανάγλυφη επιφάνεια ως ένδειξη κακού πλασίματος. Ενώνεται με καμπύλη γωνίωση με το σώμα. Σώμα και καμπύλο προφίλ και ανάγλυφη επιφάνεια επάλληλων αυλακώσεων. Φέρει κάθετη πεπλατυσμένη ταινιωτή λαβή κυκλικού σχήματος με ανάγλυφη διακόσμηση με εναλλασσόμενες αυλακώσεις και νευρώσεις. Φύεται από το σημείο ένωσης ώμου σώματος και ενώνεται με σημείο του σώματος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο μέρος του σώματος. Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη της επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Dothan 1976, 41-3, εικ. 45, αρ. 1 (αιγυπτιακός αμφορέας, 4ος αι. π.Χ.) (Akko, Ισραήλ)· Berlin 1997, 155-6, πίν. 57, 88, αρ. PW480-483 (Semin-fine baggy jar, Type HELL2A, περ. 125 π.Χ.) & 87, πίν. 20, 77, αρ. PW178, PW181 (ομοιότητα λαβών, 300-250 π.Χ.) & 89, πίν. 22, 78, αρ. PW191 (ομοιότητα λαβών, 3ος-2ος αι. π.Χ.) & 90, αρ. PW201, PW202 (ομοιότητα λαβών, 2ος αι. π.Χ.) & 90-1, αρ. PW207 (ομοιότητα λαβών, α΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.) (Tell Anafa, Ισραήλ)· Lehmann 1998, 16, εικ 4, αρ. 16 (750-700 π.Χ.) (Tell Mastuma Stratum II, Συρία) & 27, εικ. 12, αρ. 5 (360-300 π.Χ.) (Tell Keisan Stratum 2, Ισραήλ)· Picon 1998, 78, εικ. 6 (Type AE5) (5ος-6ος αι. μ.Χ.) (λίμν. Μαρεότιδα)· Bevay κ.ά. 2000, 58-9, εικ. 27 (Gaza amphora, 6ος-7ος αι. μ.Χ.) (Γάζα)· Empereur, Lecuyot 2000, 229, εικ. 3.4, αρ. C18 (6ος-7ος αι. μ.Χ., Gaza amphora) (Mastaba Akhethetep, Σακκάρα)· Marchand 2002, 257, εικ. 3b (αιγυπτιακός αμφορέας, ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Tebtynis, Αίγυπτος)· Aude 2004, 37-8, εικ. 6 (levantine amphora) (Βηρυτός)· Bezeczky 2004, 85, 92-3, εικ. 3, αρ. 24 (Eastern Sigillata A (ESA) & Palestinian semi-fine baggy jar, ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Έφεσος)· Regev 2004, 342-3, εικ. 4, αρ. 11 (Phoenician amphora, 4ος αι. π.Χ.) & 347, 349, εικ. 9, Type 4 (Phoenician amphorae, 2ος-4ος αι. μ.Χ.)· Johnson 2008, 467, εικ. 24.15 (Gaza amphora, έως το 150 π.Χ.) (Ashkelon, Ισραήλ)· Ballet, Poludnikiewicz 2012, 157, 313, πίν. 75, αρ. 681.751.59-2 (3ος αι. π.Χ.) & 173, 320, πίν. 82, αρ. 740.7569-1 (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Tebtynis, Αίγυπτος)· Bezeczky 2013, 93-5, πίν. 16-7, αρ. 186-196 (Type 23, Baggy Jar, Phoenician Gars, β΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.-α΄

ήμ. 1ου αι. μ.Χ.) (Έφεσος)· Kaldeli 2022, 85-6, εικ. 3a (Phoenician amphorae, 20 π.Χ.-25 μ.Χ.) (Καισάρεια, Ισραήλ).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 6ος-7ος αι. μ.Χ.

ΑΡ. Κ. 166 ♠ Εικ. 212

ΑΡ. ΕΥΡ. ΑΜΡ. Η. 1

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα εμπορικού αμφορέα (Ρόδος)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ύψ. λαιμ. 22,4 / διάμ. λαιμ. 11,5

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Φέρει χείλος με οριζόντια άνω επιφάνεια και ευρύ περιχείλωμα που στρέφεται προς τα έξω. Λαιμός ψηλός με κάθετο προφίλ. Σώζει το οριζόντιο στέλεχος των δύο κάθετων λαβών κυκλικής διατομής, μία σε κάθε πλευρά. Τα στελέχη φέρουν ενσφράγιστη διακόσμηση με κομβιόσχημο σφράγισμα. Το ένα σφράγισμα αναγράφει το όνομα «ΙΕΡΟΤΕΛΕΥΣ » ενώ, το δεύτερο φέρει το όνομα «ΦΙΛΟΚΡΑΤΗΣ».

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει μικρό τμήμα του χείλους και το σώμα. Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη της επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Empereur 1990, 207· Doger 1994, 195-218 (*Ιεροτέλης*)· Doger 1997, 244 (*Ιεροτέλης*)· Jöhrens 1999, 14-15, αρ. 12 (*Ιεροτέλης*) & 405, αρ. 128 (*Φιλοκράτης)*· Finkielsztejn 2001, 74 & 191 (*Φιλοκράτης)*· Senol 2015 (Vol. 4), 237-8, *Ιεροτέλης* (περ. 265 - περ. 219 – περ. 211 π.Χ.) & 237-8, *Ιεροτέλης-Φιλοκράτης* (περ. 233-220 π.Χ., Περ. IIa) & 201, 207, 227-9, 230, 237, 239-40, *Φιλοκράτης* (περ. 233-περ. 220 π.Χ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 233-220 π.Χ.

ΑΡ. Κ. 167 ♠ Εικ. 206α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. ΑΜΡ. Η. 2

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα εμπορικού αμφορέα (Αίγυπτος)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 14 / μήκ. λαβ. 20 / πάχ. χείλ. 1,5

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ, με εμφανή λευκά εγκλείσματα μαρμαρυγίας στα σημεία των τομών και το σώμα. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία, κυρίως στο λαιμό.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα εμπορικού αμφορέα αιγυπτιακής προέλευσης. Σώζει το μεγαλύτερο μέρος του άνω τμήματος του αμφορέα. Ελλείπεται του κάθετου στελέχους της μίας λαβής, του ώμου και του υπόλοιπου κατώτατου τμήματος. Φέρει ψηλό χείλος με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ. Διαθέτει στενή αύλακα στην ένωση με το λαιμό. Φέρει ψηλό λαιμό με κυρτά τοιχώματα που ενώνεται ομαλά με τον ώμο. Από το ύψος της στενής αύλακας στο ανώτερο τμήμα του λαιμού, φύονται κάθετες ταινιωτές λαβές, εκ των οποίων η μία σώζεται ακέραιη, και σχηματίζει έντονη γωνίωση ενώ, ενώνεται με το ανώτερο σημείο του ώμου.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το σώμα. Στο ύψος όπου φύεται η λαβή και σε μέση απόσταση από τις λαβές, φέρει οπή (σπάσιμο). Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις στο σύνολο της επιφάνειάς του.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Coulson, Wilkie 1986, 72, εικ. 19, αρ. E11.124:10 & E11.69 (2ος αι. π.Χ.) (Kom Dahab, Αίγυπτος)· Coulson κ.ά. 1986, 548, εικ. 10-11b (2ος αι. π.Χ.) (Kom Dahab, Αίγυπτος)· Hayes 1991, εικ. LXXII, αρ. 7 & πίν. XIX, αρ. 1-3 (2ος αι. π.Χ.) (Πάφος,

Κύπρος)· Empereur, Picon 1998, 77, εικ. 3 (Type AE2) (2ος αι. π.Χ.) (λίμν. Μαρεότιδα)· Ballet, Poludnikiewicz 2012, 176, 321, πίν. 83, αρ. 752.5264-1 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tebtynis, Αίγυπτος)· Bezeczky 2013, 97-8, αρ. 200-202 (Type 25) (β΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.-α΄ ήμ. 1ου αι. μ.Χ.) (Έφεσος)· Senol 2018, 36-7, εικ. 7, αρ. 8476 & εικ. 8, αρ. P.11678 & εικ. 9, αρ. 249 (Type AE.2A) (2ος αι. π.Χ.) (Αίγυπτος)· Rieger, Möller 2012, 162, εικ. 22 (Type AE2) (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Marmarica, Αίγυπτος)· Harlaut, Hayes 2018, 223-4, 289-90, εικ. 53-4, αρ. J54-J58 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground)· Harlaut 2023, 435, 437, εικ. 2, αρ. 27-29 (2ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Marchand, Römer-Strehl 2023, 493, αρ. κατ. 83 (2ος αι. π.Χ.) & 493, αρ. κατ. 85 (2ος αι. π.Χ.) & 492, 503, εικ. 20, αρ. 78 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Georges-Zimmermann 2023, 259, 261-2, αρ. PLI05.77.1 & αρ. κατ. 85 (2ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Centre Alexandrin d' Étude des Amphore-Présentation générale (amphoralex.org)

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 2ος αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 168 ♠ Εικ. 207α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. AMP. Η. 3

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα εμπορικού αμφορέα (Αίγυπτος)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 13 / μήκ. λαβ. 20 / πάχ. χείλ. 1,4

ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος, αβαφής με εμφανή μελανά εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο σύνολο της επιφάνειάς του.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τμήμα εμπορικού αμφορέα αιγυπτιακής προέλευσης. Φέρει ψηλό χείλος με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ. Διαθέτει στενή εγχάραξη στην ένωση με το λαιμό. Από το ύψος της εγχάραξης, στο ανώτερο τμήμα του λαιμού, φύονται κάθετες ταινιωτές λαβές, εκ των οποίων η μία σώζεται ακέραιη, και σχηματίζει έντονη γωνίωση ενώ, ενώνεται με το ανώτερο σημείο του ώμου.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το μεγαλύτερο τμήμα της μιας λαβής, το σώμα και ο πυθμένας του αμφορέα. Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις στο σύνολο της επιφάνειάς του.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Coulson, Wilkie 1986, 72, εικ. 19, αρ. E11.124:10 & E11.69 (2ος αι. π.Χ.) (Kom Dahab, Αίγυπτος)· Coulson κ.ά. 1986, 548, εικ. 10-11b (2ος αι. π.Χ.) (Kom Dahab, Αίγυπτος)· Hayes 1991, εικ. LXXII, αρ. 7 & πίν. XIX, αρ. 1-3 (Πάφος, Κύπρος)· Empereur, Picon 1998, 77, εικ. 3 (Type AE2) (2ος αι. π.Χ.) (λίμν. Μαρεότιδα)· Ballet, Poludnikiewicz 2012, 176, 321, πίν. 83, αρ. 752.5264-1 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tebtynis, Αίγυπτος)· Bezeczky 2013, 97-8, αρ. 200-202 (Type 25) (β΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.-α΄ ήμ. 1ου αι. μ.Χ.) (Έφεσος)· Senol 2018, 36-7, εικ. 7, αρ. 8476 & εικ. 8, αρ. P.11678 & εικ. 9, αρ. 249 (Type AE.2A) (2ος αι. π.Χ.) (Αίγυπτος)· Rieger, Möller 2012, 162, εικ. 22 (Type AE2) (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Marmarica, Αίγυπτος)· Harlaut, Hayes 2018, 223-4, 289-90, εικ. 53-4, αρ. J54-J58 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground)· Harlaut 2023, 435, 437, εικ. 2, αρ. 27-29 (2ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Marchand, Römer-Strehl 2023, 493, αρ. κατ. 83 (2ος αι. π.Χ.) & 493, αρ. κατ. 85 (2ος αι. π.Χ.) & 492, 503, εικ. 20, αρ. 78 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Georges-Zimmermann 2023, 259, 261-2, αρ. PLI05.77.1 & αρ. κατ. 85 (2ος αι. π.Χ.)· Centre Alexandrin d' Étude des

Amphores-Présentation générale (amphoralex.org)

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 2ος αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 169 ♠ Εικ. 211

ΑΡ. ΕΥΡ. ΑΜΡ. Η. 4

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Έμβολο οξυπύθμενου αμφορέα (*Dressel 2-4* / Κως)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 17,5 / μέγ. πλάτ. 20,1

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, μπεζ. Αβαφής με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Σώμα με κωνικό προφίλ και διαγώνια τοιχώματα που απολήγει σε ημικυκλικό κομβίο στον πυθμένα. Κομβίο με καμπύλο προφίλ και μικρή αύλακα στην περιφέρεια.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το άνω τμήμα του σώματος. Φέρει ρωγμή στη μία πλευρά. Φέρει αποκρούσεις, οπές και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη της επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Hayes 1991, 140, πίν. 21.2, αρ. 123 (ύστ. 2ος αι. π.Χ.) (Πάφος)· Coulson 1996, 59, 61, εικ. 3-0, αρ. 1801-1850 (Type RS) & αρ. 491 (Type ST) (Nikandros Group) (β΄ ήμ. 3ου-α΄ τέτ. 2ου αι. π.Χ.) (Ναύκρατις)· Leonard 2001, 182-3, 186-7, εικ. 3.4, αρ. 9-13 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Kom Hadid, Ναύκρατις)· Marchand 2002, 256, εικ. 1.Ο (ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (Tebtynis, Αίγυπτος)· Hayes 2003, 457-8, αρ. 43 (Πάφος)· Γεωργοπούλου 2005, 190, αρ. Κ411 (125-80 π.Χ.) & αρ. Κ412 (αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Κως)· Ballet, Poludnikiewicz 2012, 163, 316, πίν. 78, αρ. 710.3255-5. (2ος αι. π.Χ.) (Tebtynis, Αίγυπτος)· Okan 2013, 133, 140, εικ. 10-10Α (αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Μουσείο Τσεσμέ)· Ariel 2017, 48, εικ. 10, αρ. 10 (2ος αι. π.Χ.) (Βόρειο Σινά)· Harlaut, Hayes 2018, 222, 288, πίν. 52, αρ. J47-J48 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground)· Senol 2018, 408-10, εικ. 341, αρ. κατ. P.11788 (ύστ. 2ος αι. π.Χ.) & εικ. 342, αρ. κατ. 371 (2ος αι. π.Χ.)· Πρβλ. Marchand, Römer-Strehl 2023, 493, 504, εικ. 21, αρ. 82 (αιγυπτιακός τύπος, 2ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Πρβλ. Τύπος Dressel 2-4, Κως (πηγή: Archives: Amphora: Dressel 2-4 Cos: drawings (πηγή: archaeologydataservice.ac.uk)

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 170 ♠ Εικ. 210α-β

ΑΡ. ΕΥΡ. ΑΜΡ. Η. 5

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα σώματος και βάση εμπορικού αμφορέα (Αίγυπτος)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 30 / μέγ. πλάτ. 20,1

ΠΗΛΟΣ Καστανέρυθρος. Αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Σώμα με καμπύλο προφίλ που φέρει οριζόντιες αύλακες ως ανάγλυφη διακόσμηση στο σώμα. Στενεύει στην ένωση με το έμβολο. Στην ένωση σώματος-έμβολου φέρει ελαφρά γωνίωση. Έμβολο κυκλικής διατομής με κωνικό προφίλ.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το άνω τμήμα του σώματος. Φέρει αποκρούσεις, οπές και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη της επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Hayes 1997, 34, πίν. 9 (δεξιά) (αιγυπτιακός αμφορέας, 1ος-2ος αι. μ.Χ.) (Τάνις, Αίγυπτος)· Wodzinska 2010, 179, αρ. 306 (πρώιμ. ρωμ. περ.)· Senol 2018, 118-9, εικ. 95, αρ. N.G. 472 (ύστ. 1ος-2ος αι. μ.Χ.) (Φαγιούμ, Αίγυπτος) & εικ. 96, αρ. 23000 (Mogdola Type, ύστ. 1ος-2ος αι. μ.Χ.)

(Φαγιούμ, Αίγυπτος) & 120-1, εικ. 97, αρ. 22997 (2ος αι. μ.Χ.) (Φαγιούμ, Αίγυπτος) & εικ. 98, αρ. 15211 (2ος-3ος αι. μ.Χ.) (Αίγυπτος)· Centre Alexandrin d' Étude des Amphores - Présentation générale (amphoralex.org)· Πρβλ. Τύπος Carrot Amphora (1ος αι. π.Χ.-2ος αι. μ.Χ.) (Πηγή:https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/bibliography.cfm?id=56

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 2ος-3ος αι. μ.Χ.

ΑΡ. Κ. 171 ♠ Εικ. 208

ΑΡ. ΕΥΡ. AMP. Η. 6

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα εμπορικού αμφορέα (Αίγυπτος)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ πάχ. 0,6

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών και στο σώμα εσωτερικά και εξωτερικά. Ίχνη ερυθρής βαφής, απολεπισμένης, φέρει στο σώμα και στο έμβολο. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια εσωτερικά και εξωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Σώμα με καμπύλο προφίλ που ενώνεται ομαλά με το έμβολο. Έμβολο ψηλό κυκλικής διατομής με κωνική φορά που απολήγει σε οριζόντια επιφάνεια.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το άνω τμήμα του σώματος. Φέρει αποκρούσεις, οπές και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη της επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Coulson, Wilkie 1986, 72, εικ. 19, αρ. E11.124:10 & E11.69 (2ος αι. π.Χ.) (Kom Dahab, Αίγυπτος)· Coulson κ.ά. 1986, 548, εικ. 10-11b (2ος αι. π.Χ.) (Kom Dahab, Αίγυπτος)· Hayes 1991, εικ. LXXII, αρ. 7 & πίν. XIX, αρ. 1-3 (Πάφος, Κύπρος)· Hayes 1991, πίν. XIX, αρ. 1-3 & εικ. LXXII, αρ. 7 (Πάφος)· Ballet 1998, 196, εικ. 1 (Type AE4 & Dressel 2/4) (2ος αι. π.Χ.) (λίμν. Μαρεότιδας)· Empereur, Picon 1998, 77, εικ. 3 (Type AE2) (2ος αι. π.Χ.) (λίμν. Μαρεότιδας)· Senol 2001, 389, 396, εικ. 10.34 (Type AE3) (2ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Gabbari)· Ballet, Poludnikiewicz 2012, 176, 321, πίν. 83, αρ. 752.5264-1 (3ος-2ος αι. π.Χ.) (Tebtynis, Αίγυπτος)· Bezeczky 2013, 97-8, αρ. 200-202 (Type 25) (β΄ ήμ. 1ου αι. π.Χ.-α΄ ήμ. 1ου αι. μ.Χ.) (Έφεσος)· Senol 2018, 36-7, εικ. 7, αρ. 8476 & εικ. 8, αρ. P.11678 & εικ. 9, αρ. 249 (Type AE.2A) (2ος αι. π.Χ.) (Αίγυπτος)· Rieger, Möller 2012, 162, εικ. 22 (Type AE2) (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Marmarica, Αίγυπτος)· Harlaut, Hayes 2018, 223-4, 289-90, εικ. 53-4, αρ. J54-J58 (ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground)· Harlaut 2023, 435, 437, εικ. 2, αρ. 27-29 (2ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Marchand, Römer-Strehl 2023, 493, αρ. κατ. 83 (2ος αι. π.Χ.) & 493, αρ. κατ. 85 (2ος αι. π.Χ.) & 492, 503, εικ. 20, αρ. 78 (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Georges-Zimmermann 2023, 259, 261-2, αρ. PLI05.77.1 & αρ. κατ. 85 (2ος αι. π.Χ.). Πρβλ. Type Dressel 24 (1ος αι. π.Χ.-3ος αι. μ.Χ.) (πηγή: https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/drawings.cfm?id=88)· Πρβλ. Harlaut, Hayes 2018, 222-3, 288, πίν. 52, αρ. J50-J51 («ροδιακό» έμβολο, ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Cricket Ground).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 2ος αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 172 ♠ Εικ. 217

ΑΡ. ΕΥΡ. UNK. 1

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήματα χείλους εμπορικού αμφορέα (Ρόδος ;)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μικρό τμήμα: μήκ. 7,9 / πλάτ. 13,7 μεγάλο τμήμα: μήκ. 11,3 / πλάτ. 15,5

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος. Αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια και στα σημεία των τομών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Χείλος με κάθετο προφίλ. Σχηματίζει έντονη οξεία γωνίωση στην ένωση με το λαιμό.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Φέρει αποκρούσεις, οπές και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη της επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Schmidt 2019, 91, 76 L3 003. · Bezeczky 2004, 85, 88-9, εικ. 1, αρ. 5 (Dressel 1) (ύστ. 2ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) (Έφεσος).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 2ος αι. π.Χ. (;)

ΑΡ. Κ. 173 ♠ Εικ. 103

ΑΡ. ΕΥΡ. UNK. 2

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Τμήμα χείλους και σώματος λεκανίδας

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 26

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Ίχνη ερυθρής απολεπισμένης βαφής αλλά και ίχνη κακής όπτησης (καύσης) φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια και στα σημεία των τομών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Χείλος με ευρύ οριζόντιο περιχείλωμα που στρέφεται σε ορθή γωνία προς τα έξω.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το σώμα. Φέρει αποκρούσεις, οπές και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη της επιφάνεια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Adriani 1940, 76, πίν. XXIX, αρ. 24 (νεκρ. Hadra)· Αρχοντίδου, Δεληγιώργη 1994, 185-6, εικ. 3-4 (βαθιά πινάκια, αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Μύρινα, Λήμνος)· Rotroff 2006, 275-7, πίν. 40-1, εικ. 50-2, αρ. 288-305 (ύστ. 4ος-αρχ. 1ου αι. π.Χ.) & 276, πίν. 40, εικ. 50, αρ. 291 (300-275 π.Χ.) & 276, πίν. 40, εικ. 50, αρ. 292 (325-275 π.Χ.) & πίν. 41, εικ. 50, αρ. 293 (250-210 π.Χ.) & αρ. 294 (225-175 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Harlaut 2018, 47, 130, εικ. 8, αρ. 63 (πινάκιο, ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Βρετανικό Προξενείο) & 97, 148, εικ. 28, αρ. 141 (α΄ τρίτ. 3ου αι. π.Χ.) (νήσ. Nelson)· Simony, 2019, 78-9, εικ. 83, αρ. 40 (L1 B4 03) & αρ. 41 (L2 B4) & αρ. 42 (L4 010) (α΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Πρβλ. Edwards 1975, 38, πίν. 4, αρ. 109 (πινάκιο, 146 π.Χ.) (Κόρινθος)· Λιλιμπάκη-Ακαμάτη 1994, 128, πίν. 5, αρ. 30 (2ος αι. π.Χ.) & 203, πίν. 43, σχέδ. 79, αρ. 379 (πινάκιο, β΄ ήμ. 2ου αι. π.Χ.) (Πέλλα)· Rotroff 1997, 389, πίν. 112, εικ. 88, αρ. 1498 (225-175 π.Χ.) (*λοπάδιον*, Αθηναϊκή Αγορά)· Papadopoulos 2000, 52, πίν. 4β (ύστ. 1ος αι. π.Χ.) (Γόρτυνα, Κρήτη).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Αρχ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 174 ♠ Εικ. 234

ΑΡ. ΕΥΡ. UNK. 3

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Πήλινο ομοίωμα κογχυλιού (;)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 8

ΠΗΛΟΣ Πορτοκαλέρυθρος, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Ίχνη ερυθρής απολεπισμένης βαφής αλλά και ίχνη κακής όπτησης (καύσης) στην ένωση με το σώμα. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια και στα σημεία των τομών.

Περιγραφη Θραύσμα τριγωνικού σχήματος με στροβιλίζον σώμα (εν είδει όστρεου). Το κατώτερο τμήμα του φέρει δύο σημεία ένωσης.

Συνθηκες Διατηρησης Φέρει αποκρούσεις και μικρές εγχαράξεις σε ολόκληρη της επιφάνεια.

Παραλληλα Ενδεικτικά: Stroszeck 2012.

Χρονολογηση ;

Αρ. Κ. 175 ♠ Εικ. 218

Αρ. Ευρ. STP. Η. 1

Τυπος Αγγειου Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις πάχ. 4,6

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία.

Περιγραφη Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα. Το αποτύπωμα του σφραγίσματος είναι ορθογώνιο και δεν φέρει διακόσμηση. Κάθετη λαβή κυκλικής διατομής με καμπύλο προφίλ και μικρή αύλακα που διατρέχει κατά μήκος την εξωτερική πλευρά της.

Συνθηκες Διατηρησης Φέρει λίγες αποκρούσεις σε ορισμένα σημεία.

Παραλληλα Πρβλ. ΑΡ. Κ. 172, 176, 177, 178, 180, 181.

Χρονολογηση 2ος αι. π.Χ. (;)

Αρ. Κ. 176 ♠ Εικ. 213

Αρ. Ευρ. STP. Η. 2

Τυπος Αγγειου Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα (Ρόδος)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις πάχ. 4

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος. Αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία.

Περιγραφη Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα. Λαβή κυκλικής διατομής με ημικυκλικό προφίλ που φέρει τμήμα γένεσης του λαιμού. Σφράγισμα κυκλικού σχήματος που αναγράφει στην εσωτερική του περιφέρεια «ΕΠ' ΙΕΡΕΩΣ ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑ» και στο κέντρο φέρει ρόδο (σύμβολο της Ρόδου).

Συνθηκες Διατηρησης Φέρει λίγες αποκρούσεις σε ορισμένα σημεία.

Παραλληλα Senol 2015 (Vol. 4), 97-104, *Τιμοκλείδας* (περ. 233-220 π.Χ., Περ. IIa)· Senol 2015 (Vol. 4), 104, RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-022 (233-220 π.Χ.)· 97 & 99, αρ. RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-003 (www.amphoralex.org (RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-003) & 100, αρ. RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-004 & 103, αρ. RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-018 & αρ. RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-02 (σε σφράγισμα τετράγωνου σχήματος)· (www.amphoralex.org (RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-022)· (www.amphoralex.org (RE-ΤΙΜΟΚΛΕΙΔΑΣ-025).

Χρονολογηση 233-220 π.Χ.

Αρ. Κ. 177 ♠ Εικ. 214

Αρ. Ευρ. STP. Η. 3

Τυπος Αγγειου Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα (Ρόδος)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις πάχ. 4,7

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος. Αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία των τομών.

Περιγραφη Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα. Οριζόντιο στέλεχος λαβής ωοειδούς διατομής με ημικυκλικό προφίλ που φέρει τμήμα του λαιμού και του χείλους. Σφράγισμα ορθογώνιου σχήματος που φέρει επιγραφή δύο σειρών στη μία πλευρά «[Ε]ΠΙ ΠΑΥΣΑΝΙΑ…ΙΟ» και στα δεξιά φέρει ήλιο με οκτώ (8) ακτίνες (;).

Συνθηκες Διατηρησης Φέρει λίγες αποκρούσεις σε ορισμένα σημεία.

Παραλληλα amphoralex.org: 233-220 π.Χ.: Senol 2015 (Vol. 3), 190· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ-001 & Grace 1934, 224, αρ. 36 & RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ-002 & Suto 2005, 57, αρ, 62 & RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ-003· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΑΡΤΑΜΙΤΙΟΣ-001/2· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΔΑΛΙΟΣ-001/2/3 & Suto 2005, 61, αρ, 70-71 & RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΔΑΛΙΟΣ-004/5/6/8/10· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΣ-002/3 & Brugnone 1986, 33, αρ. 46 & Delattre 1899, 267, αρ. 19· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΚΑΡΝΕΙΟΣ-001· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΣΜΙΝΘΙΟΣ-001/2/5 & Ariel 2017, 34, αρ. 34, εικ. 7 αρ. 12 (βόρειο Σινά)· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΥΑΚΙΝΘΙΟΣ-001· 152-146 π.Χ.: Senol 2015 (Vol. 3), 205· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 03-ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ-001/3/7/8/9/10/13/14/15/16/17/18/19/20· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ03-ΑΡΤΑΜΙΤΙΟΣ-001/2/4/5/6/7/10/13/14/15/17/18/19· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 03-ΒΑΡΔΟΜΙΟΣ-001/2/4/5/6/8/9· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 03-ΔΑΛΙΟΣ-001/2/4/5/6/9/10/14/16/17/18/20/21· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 03-ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΣ-001/3/4/5/7/8/10/11/12· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 03-ΘΕΥΔΑΙΣΙΟΣ-001/2/4· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 03-ΚΑΡΝΕΙΟΣ-001/2/6· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 03-ΣΜΙΝΘΙΟΣ-001/2/5/6/7/8/9/10/11/12/13/14· RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 03-ΥΑΚΙΝΘΙΟΣ-002/3/4/5/10/11/12/13/14/17/18/19/22/23.

Χρονολογηση 233-220 π.Χ. ή 152-146 π.Χ.

Αρ. Κ. 178 ♠ Εικ. 215

Αρ. Ευρ. STP. Η. 4

Τυπος Αγγειου Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα (Ρόδος)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις πάχ. 4,3

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος. Αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία των τομών.

Περιγραφη Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα. Οριζόντιο στέλεχος λαβής ωοειδούς διατομής με ημικυκλικό προφίλ. Σφράγισμα ορθογώνιου σχήματος με επιγραφή δύο σειρών «ΕΠΙ ΑΣΤ-ΥΜΗ(ΔΕΥΣ)».

Συνθηκες Διατηρησης Φέρει αποκρούσεις σε ορισμένα σημεία.

Παραλληλα amphoralex.org (RE-ΑΣΤΥΜΗΔΗΣ01-002/7/10/16.

Χρονολογηση 204 π.Χ.

Αρ. Κ. 179 ♠ Εικ. 220

Αρ. Ευρ. STP. Η. 5

Τυπος Αγγειου Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις πάχ. 4,5

Πηλος Ερυθρός. Αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια.

Περιγραφη Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα. Οριζόντιο στέλεχος λαβής ωοειδούς διατομής με ημικυκλικό προφίλ. Φέρει οριζόντιες μικρές αύλακες που διατρέχουν το μήκος του. Διαθέτει σφράγισμα ορθογώνιου σχήματος με την επιγραφή «ΙΚΕΣΙΟΥ».

Συνθηκες Διατηρησης Φέρει αποκρούσεις σε ορισμένα σημεία.

Παραλληλα Grace 1934, 282, αρ. SS190 & 309 (*Ικέσιος* , UNC 240-241)· Grace 1956, 166, αρ. 198 & 194 (*Ικέσιος ο Αντιπάτρου*)· Grace 1985, 47, αρ. 11 (*Αστυνομούντος Ικεσίου του Αντιπάτρου Ελλα*).

Χρονολογηση 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.

Αρ. Κ. 180 ♠ Εικ. 216

Αρ. Ευρ. STP. Η. 6

Τυπος Αγγειου Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα (Ρόδος)

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις πάχ. 4,4

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος. Αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία των τομών.

Περιγραφη Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα. Οριζόντιο στέλεχος λαβής ωοειδούς διατομής με ημικυκλικό προφίλ που φέρει τμήμα του λαιμού και του χείλους. Σφράγισμα ορθογώνιου σχήματος που φέρει επιγραφή δύο σειρών στη μία πλευρά *ΒΑΔΡΟΜΙΟΥ / ΙΕΡΟΚΛΗΣ* και στα δεξιά φέρει ήλιο με οκτώ (8) ακτίνες (;).

Συνθηκες Διατηρησης Φέρει λίγες αποκρούσεις σε ορισμένα σημεία.

Παραλληλα Πρβλ. amphoralex.org (RF-ΙΕΡΟΚΛΗΣ-ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ-002/3)· (RF-ΙΕΡΟΚΛΗΣ-ΔΑΛΙΟΣ-002)· (RF-ΙΕΡΟΚΛΗΣ-ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΣ-001/2/4)· (RF-ΙΕΡΟΚΛΗΣ-ΚΑΡΝΕΙΟΣ-001)· (RF-ΙΕΡΟΚΛΗΣ-ΠΑΝΑΜΟΣ-002/3/4)· (RF-ΙΕΡΟΚΛΗΣ-ΣΜΙΝΘΙΟΣ-001/2).

Χρονολογηση 234-161 π.Χ.

Αρ. Κ. 181 ♠ Εικ. 219

Αρ. Ευρ. STP. Η. 7

Τυπος Αγγειου Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα (Ρόδος [;])

Προελευση Επιφανειακό στρώμα

Διαστασεις πάχ. 4,6

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Ίχνη καστανέρυθρης απολεπισμένης βαφής φέρει στο οριζόντιο στέλεχος και στην εξωτερική επιφάνεια του λαιμού. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία των τομών.

Περιγραφη Ενσφράγιστο τμήμα λαβής εμπορικού αμφορέα. Οριζόντιο στέλεχος λαβής ωοειδούς διατομής με ημικυκλικό προφίλ που φέρει τμήμα της γένεσης του λαιμού.

Συνθηκες Διατηρησης Φέρει λίγες αποκρούσεις σε ορισμένα σημεία.

Παραλληλα ΑΡ. Κ. 166, 176, 177, 178, 180.

Χρονολογηση 3ος αι. π.Χ. (;)

Αρ. Κ. 182 ♠ Εικ. 94-95

Αρ. Ευρ. HD. 1

Τυπος Αγγειου Άνω τμήμα αμφορέα

Προελευση Χώρος G

Διαστασεις διάμ. χειλ. 11,4 / διάμ. βάσ. 13,3

Πηλος Πορτοκαλέρυθρος. Αβαφής, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε

ορισμένα σημεία της εξωτερικής και της εσωτερικής επιφάνειας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Τροχήλατος αμφορέας. Φέρει χείλος με καμπύλο περιχείλωμα που στρέφεται ελαφρά προς τα έξω. Σχηματίζει γωνίωση στην ένωση με το λαιμό. Ο λαιμός στο ανώτερο σημείο του φέρει μεγάλη πλατιά αύλακα και μικρή νεύρωση. Δύο κάθετες πεπλατυσμένες λαβές, μία σε κάθε πλευρά, ωοειδούς διατομής που φέρουν μικρή αύλακα κατά μήκος. Οι λαβές φύονται από το μέσον του λαιμού και ενώνονται με τον ώμο του αγγείου και το ύψος τους φτάνει το σημείο της αύλακας στο ανώτερο σημείο του λαιμού. Ώμος ευρύς με διαγώνιο προφίλ που ενώνεται με καμπύλη γωνία με το σώμα. Στον ώμο φέρει εγχάρακτη επιγραφή «ΟΝΥ». Σώμα πεπλατυσμένο ωοειδές με καμπύλο προφίλ. Κατασκευασμένο με τροχό με εμφανή τα ίχνη του τροχού στην εσωτερική και εξωτερική πλευρά του αγγείου.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει το κατώτερο τμήμα του σώματος. Φέρει λίγες αποκρούσεις σε ορισμένα σημεία. Το ήμισυ του διασωθέντος τμήματος έχει συγκολληθεί.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Edwards 1975, 79, πίν. 41, αρ. 409 (γ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) & 84, πίν. 41, αρ. 464 (γ΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (ομοιάζει περισσότερο με αυτή, κυρίως στο γράμμα Υ) (Κόρινθος)· Πατσιάδα 1990, 191, πίν. 84α (προχοΐδιον: ύστ. 4ος αι. π.Χ.) (Ρόδος, παραγωγή: Αττική) (γραπτή επιγραφή: *ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ*) (πιθανότατα)· Ανδρέου 1994, 203, πίν. 149γ (ύστ. 3ος-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (Λευκάδα)· Rotroff 2006, 257, πίν. 18, εικ. 20, αρ. 123 (350-περ. 290 π.Χ.) & αρ. 124 (350-260 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Πρβλ. Sparkes, Talcott 1970, 338, πίν. 61, εικ. 12, αρ. 1460 (440-425 π.Χ.) & αρ. 1461 (ύστ. 5ος αι. π.Χ, έντονα διαταραγμένο στα ρωμαϊκά χρόνια) & πίν. 61, εικ. 12, 23, αρ. 1463 (ύστ. 5ος-α΄ ήμ. 4ου αι. π.Χ.) & αρ, 1466 (340-310 π.Χ.) (Αθηναϊκή Αγορά)· Γιαννικουρή κ.ά. 2000, 88, πίν. 3β (ύστ. 4ος-αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ρόδος)· Marchand, Römer-Strehl 2023, 492-3, 504, εικ. 21, αρ. 81 (αιγυπτιακός εμπορικός αμφορέας, 2ος αι. π.Χ.)(νεκρ. Πλινθίνης)

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ Β΄ ήμ. 3ου αι. π.Χ.

ΑΡ. Κ. 183 ♠ Εικ. 223α-δ

ΑΡ. ΕΥΡ. HD. 2

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άνω τμήμα υδρίας τύπου Hadra

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος G

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. χείλ. 13,4

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος, με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Αραιό κίτρινο επίχρισμα φέρει σε ολόκληρη την επιφάνεια εξωτερικά. Φέρει γραπτή διακόσμηση με καστανομέλανη βαφή. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία του σώματος εξωτερικά και στο λαιμό εσωτερικά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Χείλος με ευρύ διαγώνιο περιχείλωμα που στρέφεται έντονα προς τα έξω. Στη μία πλευρά φέρει τμήμα της γένεσης της κάθετης λαβής. Σχηματίζει έντονη οξεία γωνία στην ένωση με το λαιμό. Λαιμός ψηλός κυλινδρικός με κάθετο προφίλ που ενώνεται με έντονη γωνίωση με τον ώμο. Ώμος ευρύς με διαγώνιο προφίλ που ενώνεται με καμπύλη γωνίωση με το σώμα. Σώμα πεπλατυσμένο απιόσχημο με καμπύλο προφίλ. Στο περιχείλωμα φέρει διπλή μελανή γραμμή που διατρέχει όλη την περιφέρεια. Το προφίλ του περιχειλώματος φέρει επάλληλες κάθετες μελανές γραμμές. Το ανώτερο σημείο του λαιμού συνεχίζει το μοτίβο του περιχειλώματος με τις κάθετες επάλληλες μελανές γραμμές. Ο λαιμός φέρει γραπτό διάκοσμο από δύο κλαδιά δάφνης που ενώνονται στο κέντρο της

κύριας όψης. Στην ένωση λαιμού-ώμου φέρει ακτινωτό κόσμημα. Στην ένωση ώμου-σώματος διαθέτει γραπτό διάκοσμο με δύο μελανές γραμμές εκατέρωθεν μιας πλατιάς μελανής γραμμής. Το ίδιο διακοσμητικό στοιχείο οριοθετεί την κύρια διακοσμητική ζώνη του σώματος και από την κάτω μεριά. Το σώμα φέρει γραπτή διακόσμηση σε μετόπες. Η κύρια διακοσμητική ζώνη της α΄ όψης φέρει κλαδί ή αντωπά κλαδιά δάφνης με αριστερή φορά. Εκατέρωθεν των οριζόντιων λαβών φέρει κάθετα φυτικά κοσμήματα με κλαδί δάφνης ή γραμμικό κόσμημα εν είδει κάγκελου. Η μετόπη της β΄ όψης διακοσμείται με γραμμικό σχέδιο ελίκων και διαγώνιων γραμμών που φύονται από το άνω τμήμα της μετόπης.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Λείπουν οι δύο οριζόντιες λαβές, μεγάλο τμήμα του σώματος και η βάση. Φέρει λίγες αποκρούσεις σε ορισμένα σημεία του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, 38, πίν. XL, εικ. 52 & 38-9, εικ. 28 & πίν. XL, εικ. 53 & 40, πίν. XLII, εικ. 57 & 42, εικ. 32 (νεκρ. Shatby)· Breccia 1914, 71, εικ. 12 & 235, εικ. 86· Pagenstecher 1913, 35, εικ. 42a-c (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Adriani 1940, πίν. XXX, εικ. 17, 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. IX, εικ. 6 & πίν. X, εικ. 1 (δεξιά) (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra) & πίν. LV, εικ. 2 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Cook 1984, 799, αρ. 44 (260-240 π.Χ.)· Enklaar 1985, 118, εικ. 5m, i (Ζωγράφος των Δάφνινων Στεφανιών, Alex. 9009) (260-240 π.Χ.) & Enklaar 1986, 52-3, εικ. 14 (*form L3*)· Enklaar 1985, 124, εικ. 9d, h, I, πίν. 1b (Ζωγράφος των Ανθεμίων, Alex. 19102) (250-235 π.Χ.) (Εργαστήριο της Δάφνης, *form 6*) (Αλεξάνδρεια)· Enklaar 1985, 124, εικ. 9h, πίν. 1b (*form 6*)(Ζωγράφος των Ανθεμίων, Alex. 5274) (240 π.Χ.) (Αλεξάνδρεια) (Ομάδα της Δάφνης)· Enklaar 1985, 131, (Ζωγράφος των Ροδάκων (*Rosettes*), Alex. 9175) (250-240 π.Χ.) & Enklaar 1986, 53-4, εικ. 16 (*form L5*) (Αλεξάνδρεια)· Enklaar 1986, 52-3, εικ. 12 (Alex. P. 1880) (*form L 1*)· Ζερβουδάκη 1997, 123, 126, εικ. 25 (*Two-Line Group*, 260-240 π.Χ.)· Coulson 1996, 85, 90, εικ. 51, αρ. 1884 (260-240 π.Χ.) (Ναύκρατις)· Coulson 1996, 84-6, εικ. 48 (αρ. 1880) (260-240 π.Χ.) (Ναύκρατις)· Ζερβουδάκη 1997, 122, εικ. 24 (Ζωγράφος των Δάφνινων Στεφανιών, 260-240 π.Χ.) (Ath. 2556 [7]) & Enklaar 1985, 118, αρ. 4 & Enklaar 1986, 53-3 (form L3) & Guerrini 1964, 16, πίν. VI, XVIII.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 260-240 π.Χ. (πιθανότατα 250-240 π.Χ.)

ΑΡ. Κ. 184 ♠ Εικ. 224α-δ

ΑΡ. ΕΥΡ. HD. 3

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Άνω τμήμα υδρίας τύπου Hadra (Τρία θραύσματα)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Επιφανειακό στρώμα

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ διάμ. λαιμ. 11,8 / διάμ. βάσ. 10 / μέγ. διάμ. 21

ΠΗΛΟΣ Ωχροκίτρινος με εμφανή τα εγκλείσματα στα σημεία των τομών. Φέρει γραπτή ερυθρή διακόσμηση στον ώμο και το σώμα. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία του σώματος και της λαβής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Ευρύ χείλος με οριζόντια άνω επιφάνεια που κάμπτεται με ορθή γωνία προς τα έξω. Κάθετος κυλινδρικός λαιμός που ενώνεται με γωνίωση με τον ώμο. Ευρύς ώμος με διαγώνιο προφίλ που ενώνεται με γωνίωση με το σώμα. Σώμα απιόσχημο με καμπύλο προφίλ που στενεύει προς την ένωση με τη βάση. Στο ανώτερο σημείο του σώματος φέρει μικρή

οριζόντια πεπλατυσμένη λαβή με μικρή αύλακα κατά μήκος. Γραπτή ερυθρή διακόσμηση με φύλλο δάφνης με δεξιά φορά φέρει στον ώμο. Το σώμα φέρει οριζόντια ερυθρή γραμμή περίπου στο μέσον.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Ελλιπές. Λείπει ο λαιμός, το μεγαλύτερο τμήμα του ώμου και του σώματος και η βάση. Λείπει μία οριζόντια και μία κάθετη λαβή. Φέρει λίγες αποκρούσεις σε ορισμένα σημεία του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, 38, πίν. XL, εικ. 52 & 38-9, εικ. 28 & πίν. XL, εικ. 53 & 40, πίν.. XLII, εικ. 57 & 42, εικ. 32 (νεκρ. Shatby)· Pagenstecher 1913, 35, εικ. 42a-c (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Adriani 1940, πίν. XXX, εικ. 13, 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra)· La Rossa 1983-1984, 807-9, πίν. CXXVIII, εικ. 4, 9-10 (3ος αι. π.Χ.) & 809, 814, πίν. CXXIX, εικ. 1, 5-7 (3ος αι. π.Χ.) (Φαιστός)· Enklaar 1985, 54-5, 65, 125, εικ. 10.b, c, g (Ζωγράφος του Αστράγαλου, Alex. 5273) (238 π.Χ.) (*form 7*, Ομάδα της Δάφνης) & Enklaar 1986, 54-5, εικ. 18 (Αλεξάνδρεια)· Enklaar 1986, 45-9, εικ. 5, πίν. 8 (κρητική παραγωγή, 260 π.Χ.) (Αλεξάνδρεια) & 47, εικ. 8, αρ. 26230 (*groupe D*, 260 π.Χ.) (Κάιρο)· Enklaar 1986, 53-4, εικ. 17 (*forme L6*) (Alex. 19102) (περ. 240 π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Enklaar 1985, 131 & Enklaar 1986, 56-7, εικ. 24, αρ. Alex. 9739(*forme L13*, 240-210 π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Enklaar 1985, 128-9, εικ. 12a, j, o (*form 7*, Ομάδα της Δάφνης) (Ζωγράφος των Κεφαλών Ταύρων, Alex. P.9801) (κοντά στο 242 π.Χ. ή νωρίτερα) (Αλεξάνδρεια)· Enklaar 1986, 46-9, εικ. 5, 8, αρ. P11513 (κρητική παραγωγή, 260 π.Χ.) (Αλεξάνδρεια).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ 250-235 π.Χ.

ΑΡ. Κ. 185 ♠ Εικ. 225α-γ-227

ΑΡ. ΕΥΡ. HD. 4

ΤΥΠΟΣ ΑΓΓΕΙΟΥ Υδρία Hadra

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ Χώρος C (Northern East Loculi. No. 2)

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ μήκ. 38 / διάμ. 76 / διάμ. χείλ. 13,6

ΠΗΛΟΣ Καθαρός, ανοιχτού καστανού χρώματος. Φέρει καστανή και μελανή γραπτή διακόσμηση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Μελανόγραφη υδρία τύπου Hadra. Φέρει οριζόντιο πλατύ χείλος με έντονο κάθετο προφίλ και με κάθετη γωνία ενώνεται με το λαιμό. Λαιμός ψηλός, κυλινδρικός με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που ανοίγει προς τα άνω που σχηματίζει έντονη γωνίωση στην ένωση με τον ώμο. Ώμος ευρύς με ελαφρώς διαγώνιο προφίλ που ενώνεται ομαλά με την κοιλιά του σώματος. Κάθετη, πλατιά, ταινιωτή λαβή με αύλακα στον άξονά της, φύεται από την παρυφή του ώμου και καταλήγει στο μέσον περίπου του λαιμού. Σώμα απιόσχημο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Οριζόντιες, κυλινδρικές λαβές τοποθετούνται στο ύψος της κύριας διακοσμητικής ζώνης του σώματος με διαγώνια φορά και ελαφριά κλίση προς τα μέσα. Ο πυθμένας ανήκει στην κατηγορία «dropped floor». Η υδρία φέρει γραπτή διακόσμηση από καστανή και μελανή βαφή. Στην εσωτερική πλευρά του λαιμού φέρει πλατιά καστανή ταινία. Τρεις ομόκεντρες στενές ταινίες περιτρέχουν την οριζόντια, άνω επιφάνεια του χείλους και στην κάθετη εξωτερική επιφάνεια φέρει μοτίβο από κάθετες επάλληλες πινελιές. Ο λαιμός φέρει γραπτό διάκοσμο με αντίρροπα φύλλα δάφνης που ενώνονται στο κέντρο του λαιμού όπου υπάρχει διακοσμητικό στοιχείο με αντωπές γωνίες δεξιά και αριστερά που χωρίζονται με εγκάρσια κάθετη κεραία. Η γωνία αριστερά φέρει στις άκρες της δύο στιγμές, ενώ η δεξιά γωνία φέρει δεύτερη υποτυπώδη γωνία με καμπύλες

πλευρές και δύο στιγμές στην άνω άκρη της. Η διακόσμηση του λαιμού οριοθετείται άνω και κάτω από στενή, καστανή ταινία που διατρέχει όλη την περιφέρειά του. Από την ταινία στη βάση του λαιμού φύεται προς τον ώμο ακτινωτό κόσμημα με κάθετες μελανές πινελιές. Στον ώμο απλώνονται ζεύγη αντίρροπων φύλλων πεύκου, χωρίς κλαδί. Η εξωτερική πλευρά των λαβών φέρει μοτίβο από επάλληλες κάθετες πινελιές. Η κύρια διακοσμητική ζώνη του σώματος οριοθετείται άνω και κάτω από τρεις (μία πλατιά και δύο στενές εκατέρωθεν) οριζόντιες γραμμές. Εκατέρωθεν των οριζόντιων λαβών φέρει τέσσερα ορθογώνια πλαίσια με χιαστί γραμμές και είτε δύο στιγμές δεξιά και αριστερά και μία κάθετη εγκάρσια κεραία, είτε τέσσερις στιγμές στα τέσσερα κενά που σχηματίζονται. Η μετόπη που σχηματίζεται στην κύρια όψη φέρει κυματοειδές κλαδί με πέντε φύλλα κισσού και δέκα στικτούς ρόδακες εκατέρωθεν των φύλων. Η μετόπη στη δευτερεύουσα όψη φέρει ζεύγος διπλών ελίκων που εκφύονται από την πρόσφυση της κάθετης λαβής.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ Σχεδόν ακέραιη. Φέρει λίγες αποκρούσεις στο χείλος και λείπει το στέλεχος της βάσης. Επικαθίσεις αλάτων φέρει σε ορισμένα σημεία του χείλους, του λαιμού και του σώματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ Breccia 1912, 39, εικ. 29, πίν. XLl, εικ. 54 & 39-40, πίν. XLl, εικ. 55 & 40, πίν. XLl, εικ. 56 & 41, εικ. 31 (αργότερα θα ονομαστεί *Ζωγράφος του Αστράγαλου*) (νεκρ. Shatby)· Pagenstecher 1913, 35, εικ. 42a-c (3ος αι. π.Χ.)· Adriani 1940, πίν. XXX, εικ. 17, 3 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra)· Adriani 1952, πίν. X, εικ. 4 (δεξιά) (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra) & πίν. LV, εικ. 2 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Πλινθίνης)· Guerrini 1964, αρ. B1, πίν. II (250 π.Χ.) & αρ. B2-3, πίν. II & αρ. E9, 11, πίν. VII (230-220 π.Χ.) & ομάδα D, ειδικότερα: D18, πίν. V-VI (290-230 π.Χ.) & Enklaar 1992, 7, εικ. 122, 132· Εγγλέζου 1997, αρ. MH29040, εικ. 1-3 (255-245 π.Χ. ή λίγο υστερότερα) (Κρήτη)· Guerrini 1964, πίν. A1, αρ. 90.9.38 (Απρίλιος-Μάιος 227 π.Χ.) (νεκρ. Hadra) & πίν. II, αρ. B1-4 (310-290 π.Χ.) & πίν. VI, αρ. D16, 18, 19, 21 (290-230 π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Cook 1966, 10, 20, εικ. 1, πίν. I, VIII, αρ. 90.9.38 (Απρίλιος-Μάιος 227 π.Χ.) (νεκρ. Hadra) & 21, εικ. 3, πίν. I, IX, αρ. 90.9.5 (15 Δεκεμβρίου 226-13 Ιανουαρίου 225 π.Χ.) (νεκρ. Hadra) & 21, εικ. 4, πίν. I, IX, αρ. 90.9.39 (8 Δεκεμβρίου 220 π.Χ.-6 Ιανουαρίου 219 π.Χ.) (νεκρ. Hadra) & 21, εικ. 7, πίν. II, X, αρ. 90.9.17 (16 Φεβρουαρίου 215 π.Χ.) (Αλεξάνδρεια) & 27, εικ. 3, πίν. IV, XIII, αρ. 90.9.42 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Enklaar 1985, 120-1, εικ. 6a-d, g, k-l, αρ. Alex. 5269 (250 π.Χ.) & Alex. 5863 & Alex. 9017 & Alex. 5863 & Alex. 4938 (*Ζωγράφος της Αλεξάνδρειας 5269*, 255-235 π.Χ.)· Enklaar 1985, 124, εικ. 9a, αρ. Alex 9722 (*Ζωγράφος των Ανθεμίων*) (250-235 π.Χ.)· Enklaar 1985, 138, εικ. 15h, αρ. Alex. 4766 (*Ζωγράφος της διαγώνιας ταινίας*) (230-210 π.Χ.)· Enklaar 1985, 138, εικ. 19j, αρ. Alex. 4565 (*Ζωγράφος της Δάφνης χωρίς κλαδί*) (260-225 π.Χ.)· Enklaar 1998, 16, εικ. 2, (*Ομάδα της Δάφνης χωρίς κλαδί*, 250-225 π.Χ.) & εικ. 3 (*Ομάδα της Δάφνης*, *Ζωγράφος της κυματιστής γραμμής*, 220-210 π.Χ.) & 17, εικ. 8 (Ομάδα της Δάφνης, 230-210 π.Χ.) (νεκρ. Hadra)· Said 1998, 11, εικ. 2-4 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra)· Coulson 1996, 85, 89, εικ. 50, αρ. 1883 (Ζωγράφος του Κισσού, 250-240 π.Χ.) (Ναύκρατις) & 85, 90, εικ. 51, αρ. 1884 (260-240 π.Χ.) (Ναύκρατις)· Savvopoulos 2017, 141, εικ. 1a-j (3ος

αι. π.Χ.) (Πατριαρχικό Σκευοφυλάκιο, Αλεξάνδρεια).

Χρονολογηση 255-235 π.Χ. ή 250-235 π.Χ. (;)

Αρ. Κ. 186 ♠ Εικ. 226-228α-γ

Αρ. Εγγρ. HD. 5

Τυπος Αγγειου Υδρία τύπου Hadra (;)

Προελευση Χώρος C (Northern East Loculi. No. 2)

Διαστασεις μήκ. 38 / διάμ. 76 / διάμ. χειλ. 14,4

Πηλος Ερυθρός, με εμφανή εγκλείσματα. Επικαθίσεις αλάτων φέρει στο χείλος το λαιμό και το σώμα. Ίχνη λευκού επιχρίσματος φέρει κυρίως στο σώμα (;).

Περιγραφη Ευρύ χείλος με περιχείλωμα που στρέφεται έντονα προς τα έξω και φέρει αύλακα στο μέσον του. Σχηματίζει αύλακα κάτω από το περιχείλωμα και έντονη, σχεδόν κάθετη, γωνία στην ένωση με το λαιμό. Λαιμός ψηλός, κυλινδρικός με ελαφρά κωνικό προφίλ που φέρει μικρή αύλακα στο κατώτερο σημείο του και σχηματίζει γωνία στην ένωση με τον ώμο. Ώμος ευρύς με διαγώνιο προφίλ και έντονη καμπύλη γωνία στην ένωση με το σώμα. Στην ένωση με το σώμα φέρει δύο οριζόντιες πεπλατυσμένες λαβές, μία σε κάθε πλευρά, που φέρουν μικρή αυλάκωση κατά μήκος. Η τρίτη λαβή είναι κάθετη, περιστρεφόμενη, σχηματίζει έντονη γωνία και φύεται από το μέσον περίπου του λαιμού και ενώνεται με το σημείο ένωσης ώμου-σώματος. Σώμα απιόσχημο με καμπύλο προφίλ που στενεύει στην ένωση με τη βάση. Φέρει εγχάρακτες οριζόντιες γραμμές που διατρέχουν ολόκληρη την περίμετρό του.

Συνθηκες Διατηρησης Ελλιπές. Λείπει το στέλεχος της βάσης. Φέρει αποκρούσεις στο χείλος και σε ορισμένα σημεία του σώματος.

Παραλληλα Breccia 1912, 29, 33, πίν. XXXVII, εικ. 46-47 & 33-4, πίν. XXXVIII, εικ. 48-49 & 35, πίν. XXXIX, εικ. 50-51 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Shatby)· Pagenstecher 1913, 49, εικ. 54, αρ. SB1656 (3ος αι. π.Χ.)· Adriani 1934, πίν. XII, εικ. 1 (3ος αι. π.Χ.) (νεκρ. Hadra)· Cook 1966, 11, 30, εικ. 2, πίν. VI, XV, αρ. 90.9.60 (3ος αι. π.Χ.) & 27, πίν. IV, XIII, αρ. 90.9.32 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Cook 1968-1969, 119, εικ. 5 (3ος αι. π.Χ.) (Αλεξάνδρεια)· Γιαννικουρή κ.ά. 1990, πίν. 94β (αρχ. 3ου αι. π.Χ.) (Ρόδος).

Χρονολογηση 255-235 π.Χ. (;)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Abd el-Fattah, A. 2001. “Fouilles Du Service Des Antiquités Sur Le Site de La Nécropole de Gabbari (1996-1997).” Ed. J.-Y. Empereur. and M.-D. Nenna. *Nécropolis 1: Etudes Alexandrines 5*:25–41.

Abd el-Fattah, A. 2015. “Salvage Excavations at Alexandria: Topographical Notes.” *Bulletin de La Société Archéologique D’Alexandrie* 49 (2):17–47.

Abd el-Fattah, A., and S.A. Choukri. 1998. “Un Noveau Groupe de Tombeaux de La Nécropole Ouest D’Alexandrie.” Ed. J.-Y. Empereur. *Alexandrina: Etudes Alexandrines* 1:35–53.

Abd el-Maguid, M. 2016. “Les Découvertes Récentes Du Service Des Antiquités.” Ed. M.-D. Nenna. *Dossiers d’Archéologie 374 (March-April)*:64–9.

Abd-el-Maguid, M.M. 2012. “Underwater Archaeology in Egypt and the Protection of Its Underwater Cultural Heritage.” *Journal of Maritime Archaeology* 7 (1) (August 28):193–207. doi:https://doi.org/10.1007/s11457-012-9098-5.

Abdel Fattah, A. 2015. “Salvage Excavations at Alexandria : Topographical Notes.” *BSAA* 49:17–47.

Abdo, A. 2022. *Alexandria Antiqua: A Topographical Catalogue and Reconstruction*. Oxford: Archaeopress Publishing Ltd.

Anderson-Stojanovic, V. R. 1987. The Chronology and Function of Ceramic Unguentaria. AJA Vol. 91, 105-122.

Adriani, A. 1934a. “Scoperte E Scavi-Alessandria.” *Annuario Del Museo Greco-Romano,* I, 1932-1933:9–36.

———. 1934b. *Annuario Del Museo Greco-Romano (1932- 33)*. Alexandria: Whitehead Morris Limited.

———. 1936. *Annuaire Du Musée Gréco-Romain (1933- 1935): La Nécropole de Moustafa Pasha*. Alexandria: Whitehead House Limited.

———.. 1938. «Abousir (Maréotide). Fouilles du Service des Antiquités», ChronEg 13/25,p. 74-77.

———.. 1940a. “Fouilles et Decouvertes.” *Annuaire Du Musée Gréco-Romain* (1935-1939) (II).

———.. 1940b. *Annuaire Du Musée Gréco-Romain (1935-1939)*. Alexandria: Imprimerie de la Société de Publications Égyptiennes.

———. 1940c. *Fouilles Dans La Nécropole de Hadra 28/3/1940 – 5/6/1940*. Alexandria: Manuscript.

———. 1952a. "Nouvelles Découvertes Dans La Nécropole de Hadra." *Annuaire Du Musée Gréco-Romain* (1940-1950):1–27.

———. 1952b. *Annuaire Du Musée Gréco-Romain (1940- 1950)*. Alexandria: Imprimerie de la Société de Publications Égyptiennes, S.A.E.

———.. 1952c. «Nécropole et ville de Plinthine», AMGRA, 1940-1950, 1952, p. 140-159

———. 1956a. "Scavi E Scoperte Alessandrine (1949- 1952)." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 41:1–48.

———. 1956b. "Ipogeo Dipinto Della via Tigrane Pascià." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 41:63–86.

———.. 1963–1966. Repertorio d'arte dell'Egitto greco-romano, Ser. C Vol. 1/2 (Palermo 1963–1966). AGR Alexandria, Graeco-Roman Museum.

———. 1966a. "Repertorio d'Arte Dell'Egitto Greco-Romano." *Alessandria: Architettura E Topografia* Vol. I (testo) (Serie C).

———. 1966b. "Repertorio d'Arte Dell'Egitto Greco-Romano." *Alessandria: Architettura E Topografia* Vol. II (tavole) (Serie C).

———. 2000. *La Tomb Di Alessandro. Realtà, Ipotesi E Fantasie* Ed. N. Bonacasa. and P. Minà. Documenti e Recherche d'Arte Alessandrina VI. Vol. *VI*. Rome: L'Erma di Bretschneider.

Agnew, H.C. 1840. "Remarks on Some Remains of Ancient Greek Writings." *Archaeologia* 28:152–70.

Albrecht, C. 1942. *Das Römerlager in Oberaden*. Dortmund.

Alston, R. 1997. "Philo's in Flaccum: Ethnicity and Social Space in Roman Alexandria." *Greece and Rome* 44 (2) (October):165–75. doi:https://doi.org/10.1093/gr/44.2.165.

Anderson-Stojanovic, V.R. 1987. "The Chronology and Function of Ceramic Unguentaria." *American Journal of Archaeology* 91 (1):105–22.

Ashworth, J., trans. 1848. *John Chrysostom. "Homily XXVI."* The Homilies of S. John of Chrysostom, Archbishop of Constantinople, on the Second Epistle of St. Paul the Apostle to the Corinthians. Oxford: John Henry Parker.

Auriemma, R., and E. Quiri. 2004. "Importazioni Di Anfore Orientali Nell'Adriatico Tra Primo E Medio Impero." *Transport Amphorae and Trade in the Eastern*

Mediterranean. Acts of the International Colloquium at the Danish Institute at Athens, September 26-29, 2002.:43–55.

Bagnall, R.S., and P. Davoli. 2011. "Archaeological Work on Hellenistic and Roman Egypt, 2000–2009." *American Journal of Archaeology* 115 (1):103–57. doi:https://doi.org/10.3764/aja.115.1.0103.

Bailey, D.M., and J.W. Hayes. 1980. "Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum I, Greek and Roman Clay Lamps. A Catalogue." *The Journal of Egyptian Archaeology* 1 (1).

Ballet, P. 1999. *La Vie Quotidienne à Alexandrie : 331-30 Av. J.-C.* Paris: Hachette littératures.

Ballet, P. 2001. "Céramiques Hellénistiques et Romaines D'Égypte." *Céramiques Hellénistiques et Romaines* :105–44.

Ballet, P., and C. Harlaut. 2001. " Introduction à La Céramique de Gabbari." Ed. J.Y. Empereur. and M.D. Nenna . *Nécropolis 1. Études Alexandrines 5*:295–368.

Ballet, P., Picon, M. 1987. «Recherches préliminaires sur les origines de la céramique des Kellia (Égypte)», CCE 1, 17-48.

Ballet, P., and A. Południkiewicz. 2012. *Tebtynis v. La Céramique Des Époques Hellénistique et Impériale, Campagnes 1988–1993 – Production, Consommation et Réception Dans Le Fayoum Méridional* . Le Caire: Institut français d'archéologie orientale.

Ballet, P., Vichy, M. 1992. «Artisanat de la céramique dans l'Égypte hellénistique et romaine. Ateliers du Delta, d'Assouan et de Kharga », CCE 3, 109-119.

Benech, C. 2009. *Recherches Sur Le Tracé Des Murailles Antiques D'Alexandrie* Ed. J.-Y. Empereur. Alexandrina 3. Études alexandrines 18. Le Caire: Institut Francais d'Archeologie Orientale.

Bes, P., and Poblome, J. (2009). *African Red Slip Ware on the Move: The Effects of Bonifay's Etudes for the Roman East*, στο: RI: Journal of Roman Archaeology.Studies on Roman pottery of the provinces of Africa Proconsularis and Byzacena (Tunisia). Portsmouth.

Bonifay, M., Cau Ontiveros, M. Á., & Reynolds, P. (2012). *LRFW 1 - Late Roman fine wares: Solving problems of typology and chronology : a review of the evidence, debate and new contexts*. Oxford: Archaeopress.

Berlin, A.M. 1997. "Archaeological Sources for the History of Palestine: Between Large Forces: Palestine in the Hellenistic Period." *The Biblical Archaeologist*

60 (1) (March):2–51. doi:https://doi.org/10.2307/3210581.

Berlin, A.M. 2001. «Naukrats/Kom Hadid. A ceramic typology for Hellenistic Lower Egypt», στο: A. Leonard Jr. κ.α (επιμ.) *Ancient Naukratis : excavations at a Greek emporium in Egypt. Part 2, the excavations at Kom Hadid*.

Bavay, Laurent; Bovot, Jean-Luc; Lavigne, Olivier, 2000, La céramique romaine tardive et byzantine de Tanis. Prospection archéologique sur le Tell Sân el-Hagar, στο: Cahiers de la Ceramique Egyptienne, 6, page (39-75).

Bezeczky, T. 2004. "Early Roman Food Import in Ephesus: Amphorae from the Tetragonos Agora." *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean. Acts of the International Colloquium at the Danish Institute at Athens, September 26-29, 2002.*:85–97.

Bilde, P.G., and M.L. Lawall. 2014. *Pottery, Peoples and Places: Study and Interpretation of Late Hellenistic Pottery*. Aarhus: Aarhus University Press.

Bonacasa, N., and P. Minà. 2015. "The 'Great Peristyle Tomb' in the Mustapha Pasha Necropolis." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 49:155–75.

Botii, G., and V. Nourrison. 1899. *Rapports Sur La Bibliothèque Municipale En 1898, et Sur Le Musée Gréco-Romain*. Alexandria: Imprimerie Générale L. Carrière.

Botti, G. 1893. "Il Museo Di Alessandria: E Gli Scavi Nell'Anno 1892." *Alexandria* V.

Botti, G. 1894. *Rapport Sur Les Fouilles Pratiquées et à Pratiquer à Alexandrie*. Alexandrie: Société archéologique d' Alexandrie.

Botti, G. 1897. "La Côte Alexandrine Dans L'Antiquit." *Fascicule* I.

Botti, G. 1898a. *Plan de La Ville d'Alexandrie à l'Époque Ptolémaïque. Monuments et Localités de l'Ancienne Alexandrie.* Alexandrie: Carrière.

Botti, G. 1898b. "La Cote Alexandrine Dans L'antiquité." *Bulletn de La Societe Khediviale de Geographie Du Caire* 2 (5).

Botti, G. 1898c. "Plan de La Ville d'Alexandrie a l'Époque Ptolémaique; Monuments et Localités de l'Ancienne Alexandrie d'Apres Les Écrivain et Les Fouilles." *Mémoire Présenté a La Société Archéologique*.

———. 1898d. "Fouilles Dans La Céramique d'Alexandrie En 1898." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 1:5–24.

Botti, G. 1898e. *La Côte Alexandrine Dans L'Antiquit*. Fascicule II. Cairo: Imprimerie Nationale.

———. 1898f. *Plan de La Ville d'Alexandrie a l'Époque Ptolémaique; Monuments et*

Localités de l'Ancienne Alexandrie d'Apres Les Écrivain et Les Fouilles. Mémoire Présenté a La Société Archéologique. Alexandria: Imprimerie Générale L. Carrière.

Botti, G. 1898g. "Additions Au Plan de La Ville d'Alexandrie Etc." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 1:49–68.

———. 1898h. *Plan de La Ville d'Alexandrie a l'Époque Ptolémaique; Monuments et Localités de l'AncienneAlexandrie d'Apres Les Écrivain et Les Fouilles*. Mémoire Présenté a la Société Archéologique. Alexandria: Imprimerie Générale L. Carrière.

———. 1899. "Etudes Topographiques Dans La Nécropole de Gabbari." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 2:37–56.

Botti, G. 1900. *Catalogue Des Monuments Exposés Au Musée Gréco-Romain D'Alexandrie*. Alexandrie: Imprenta Générale A. Mourès and Cie.

Botti, G. 1902a. "Première Visite à La Nécropole d'Anfuchy à Alexandrie." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 4 (I):13–5.

Botti, G. 1902. "Description Sommaire de La Necropole D'Anfouchy." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 4 (I):16–36.

Botti, G., and E. Simond. 1899. "Additions Au Plan D'Alexandrie." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 2:57–64.

Boussac, M.-F. 2007. "Recherches Récentes à Taposiris Magna et Plinthine, Égypte (1998- 2006)." *Comptes Rendus Des Seances de L Academie Des Inscriptions & Belles-Lettres* 151 (1):445–79. doi:https://doi.org/10.3406/crai.2007.92215.

———. 2012. "Aproche Pluridisciplinaire de La Nécropole Hellénistique de Plinthine (Égypte). L'exemple de La Tombe 3." Ed. P. Ballet. *Grecs et Romains En Égypte*:187–219.

Boussac, M.-F., O. Callot, P. Georges, C. Harlaut, «Approche pluridisciplinaire de la nécropole hellénistique de Plinthine (Égypte). L'exemple de la tombe 3» Στο Ballet (éd.) 2012, p. 187-219).

Boussac, M.-F., and O. Callot. 2023. *La Nécropole Hellénistique de Plinthine* Ed. Patrice Georges-Zimmermann. Vol. *Fouilles de l'Ifao 90*. Cairo: Institut français d'archéologie orientale.

Breccia, E. 1905. "La Necropoli Di Sciatbi. Primo Rapporto Provvisorio." *Bulletin de La Société Archéologique D'Alexandrie* 8:55–100.

———. 1906. *Rapports Sur La Marche Du Musée et de La Bibliothèque Pendant*

l'Année 1904-1905. Alexandria: Société de Publications Égyptiennes.

———. 1907a. "La Tomba Dipinti Di Such El-Wardian." Ed. G. Maspero. *Le Musée Égyptien: Recueil de Monuments et de Notices Sur Les Fouilles D'Égypte* 2:63–74.

———. 1907b. "La Necropoli de L'Ibrahimieh." *Société Archéologique D'Alexandrie* 9:35–86.

———. 1907c. "'Cronaca Del Museo E Degli Scavi E Ritrovamenti Nel Territorio D'Alessandria." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 9:97–114.

———. 1908a. "Cronaca Del Museo E Degli Scavi E Ritrovamenti Nel Territorio Di Alessandria." *o Bulletin de La Société Archéologique D'Alexandrie* 10:224–34.

———. 1908b. *Rapport Sur La Marche Du Service Du Musée Pendant l'Année 1907*. Alexandria: Société de Publications Égyptiennes.

———. 1908c. "Cronaca Del Museo E Degli Scavi E Ritrovamenti Nel Territorio de Alessandria." . *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 10:224–34.

———. 1909. "Un Ipogeo Cristiano Ad Hadra." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 11:278–88.

———.. [1911] 1976. Iscrizioni Greche e Latine. Catalogue Général des Antiquités Égyptiennes du Musée d'Alexandrie, No. 1-568. (Κάιρο). Επανατύπωση. Osnabrück: Otto Zeller.

———.. 1912α. *La Necropoli Di Sciatbi*. Vol. *Volume Primo (Testo). Catalogue Général des Antiquités Égyptiennes (Musée d'Alexandrie)*. Cairo: Imprimerie de l'Institut Francais d'Archeologie Orientale.

———. 1912b. *La Necropoli Di Sciatbi*. Vol. *Volume Secondo (Tavole). Catalogue Général des Antiquités Égyptiennes (Musée d'Alexandrie)*. Cairo: Imprimerie de l'Institut Francais d'Archeologie Orientale.

———.. 1912c. *Rapport Sur La Marche Du Service Du Musée Pendant Les Années 1910-1911*. Alexandria: Société de Publications Égyptiennes.

———. 1912d. "Di Una Tomba Romana Presso Alessandria." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 14:222–8.

———.. 1913. *Rapport Sur La Marche Du Service Du Musée En 1912. Alexandria: Société de Publications Égyptiennes*. Alexandria: Société de Publications Égyptiennes.

———.. 1914. "Tombe Greco-Egiziane Dell'Età Romana a Ramleh (Sporting Club)." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 15:53–5.

———. 1914. *Alexandrea Ad Aegyptum : Guide de La Ville Ancienne et Moderne et Du Musée Gréco-Romain*. Bergamo: Istituto Italiano d' Arti Grafiche.

———. 1914b. "Nuova Esplorazione Nella Necropoli Di Hadra." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 15:56–8.

———. 1914c. "Tombe Greco-Egiziane Dell'Età Romana a Ramleh (Sporting Club)." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 15:53–5.

———. 1921. *Rapport Sur La Marche Du Service Du Musée Gréco-Romain Pendant l'Exercice 1919-1920*. Alexandria: Société de Publications Égyptiennes.

———. 1921. *Rapport Sur La Marche Du Service Du Musée Gréco-Romain Pendant l'Exercice 1919-1920*. Alexandria: Société de Publications Égyptiennes.

———. 1922. *Alexandrea Ad Aegyptum: A Guide to the Ancient and Modern Town, and to Its Graeco-Roman Museum*. Bergamo: Istituto Italiano d'Arti Grafiche.

———. 1924. "Alcune Nuove Stele Sepolcrali Alessandrine a Rilievo." *BSAA* 20.

———. 1926. *Monuments de l'Égypte Gréco-Romaine*. Tome Première. Bergamo: Officine dell'Istituto Italiano d'Arti Grafiche.

———. 1930a. *Terrecotte Figurate Greche E Greco-Egizie Del Museo Di Alessandria. [by Evaristo Breccia. With Plates.]*. Bergamo: Officine dell'Istituto italiano d'arti grafiche.

———. 1930b. "Nuovi Scavi Nelle Necropoli Di Hadra." *Bulletin Société Archéologique D'Alexandrie* 25:99–132.

———. 1931. *Bulletin de La Société Royale d'Archéologie D'Alexandrie* 26 (7, 3).

———. 1932. *Le Musée Gréco-Romain (1925-31)*. Bergamo: Istituto Italiano d'Arti Grafiche.

———. 1933. *Le Musée Gréco-Romain (1931-32)*. Bergamo: Istituto Italiano d'Arti Grafiche.

———. 1934. *Terrecotte Figurate Greche E Greco-Egizie Del Museo Di Alessandria*. Bergamo: Instituto Italiano d'Arti Grafiche.

———. 1937. *Egitto Greco E Romano*. Napoli: L. Loffredo.

———. 1970. *Le Musee Gréco-Romain d'Alexandrie: 1925-1931*. Vol. *1*. Roma: Bretschneider.

———. 1978. *Le Musée Gréco-Romain d'Alexandrie: 1931-1932*. Vol. *2*. Roma: Bretschneider.

Brown, B.R. 1957. *Ptolemaic Paintings and Mosaics and the Alexandrian Style*. Cambridge, Mass.: Archaeological Institute of America.

Brugsch, H. 1860. “Vorläufiger Bericht Über Meine Zweite Wissenschaftliche Reise Nach Aegypten Im Winter 1857-58.” *Zeitschrift Der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 14:1–14.

Brukner, O. 1981. *Rimska Keramika U Jugoslovenskom Delu Provincije Donje Panonije*. Belgrade.

Bulas, C. 1932. “Étude Sur Une Classe de Vases à Décor En Forme de Réseau Ou D’écailles.” *Bulletin de Correspondence Hellénique* 56 (1):388–98.

Burstein, S.M. 2008. “When Greek Was an African Language: The Role of Greek Culture in Ancient and Medieval Nubia.” *Journal of World History* 19 (1):41–61. doi:https://doi.org/10.1353/jwh.0.0006.

Callaghan, P.J. 1980. “The Trefoil Style and Second-Century Hadra Vases.” *The Annual of the British School at Athens* 75:33–47.

———. 1983. “Three Hadra Hydriae in the Merseyside County Museums.” *Bulletin of the Institute of Classical Studies of the University of London* 30 (1):123–9.

Callaghan, P.J., and R.E. Jones. 1985. “Hadra Hydriae and Central Crete: A Fabric Analysis.” *The Annual of the British School at Athens* 80:1–17.

Callot, O. και M.-D. Nenna. 2001. “L’ Architecture Des Tombes.” Ed. J.-Y. Empereur. and M.-D. Nenna. *Nécropolis 1: Etudes Alexandrines 5*:43–160.

Carreras, M.C., and D.F. Williams. 2002. “Carrot’ Amphoras: A Syrian or Palestinian Connection?” *The Roman and Byzantine near East* 3 (I):133–44.

Ceccaldi, G.-C. . 1869. “Le Temple de Vénus Arsinoé Au Cap Zéphyrium (Environs d’Alexandrie d’ Égypte).” *Revue Archéologique* 19:268–72.

Choukri, S. 2003. “Un Hypogée Découvert à Ezbet El-Yousra Dans Le Quartier de Wardian à Alexandrie.” Ed. J.-Y. Empereur. and M.-D. Nenna. *Nécropolis* 2 Etudes Alexandrines 7:699–705.

Cook, B.F. 1966a. *Inscribed Hadra Vases in the Metropolitan Museum of Art*. Νέα Υόρκη: Metropolitan Museum of Art.

———. 1966b. “An Alexandrian Tomb-Group Re-Examined.” *American Journal of Archaeology* 70 (4):325–30. doi:https://doi.org/10.2307/502322.

Cook, B.F. 1968. “A Dated Hadra Vase in the Brooklyn Museum.” *The Brooklyn Museum Annual, 1968-1969* 10:114–38.

Coulson, W.D.E. 1987. “Chatby Reconsidered.” *The Journal of Egyptian Archaeology* 73 (1):234–6. doi:https://doi.org/10.2307/3821544.

Cromwell, J.A., and P. Mckechnie. 2018. *Ptolemy I and the Transformation of Egypt,*

404-282 BCE. Vol. *415*. Leiden ; Boston: Brill.

Cunliffe, B.W. 1971. "Excavations at Fishbourne 1961-1969, Vol. II: The Finds." *Report of the Research Committee of the Society of Antiquaries of London*.

Γιαννικουρή , Α. 1994. "Υδρίες Hadra με λευκό βάθος από τη Ρόδο: μια πρώτη προσέγγιση." *Γ΄ Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική: Χρονολογημένα σύνολα-εργαστήρια. 24-27 Σεπτεμβρίου 1991 Θεσσαλονίκη*:302–10.

Γιαννικουρή, Α. 2000. "Μελανόγραφες υδρίες Hadra από την ελληνιστική νεκρόπολη της Ρόδου. Συμβολή στη μελέτη της γραπτής ελληνιστικής κεραμικής." *Αρχαιολογικόν Δελτίον* Τόμος 51-51 (Μέρος Α-Μελέτες):231–56.

———. 2013. "Ροδιακό εργαστήριο υδριών Hadra με λευκό βάθος : Ταφή - Πηλός - Χρώμα." *Όλβιος Άνερ : Μελέτες στη μνήμη του Γρηγόρη Κωνσταντινόπουλου* 4 (1):153–70.

Γιαννικουρή, Α., Β. Πατσιαδά, and Μ. Φιλήμωνος. 2000. "Ταφικά σύνολα από τις νεκροπόλεις της αρχαίας Ρόδου." *Α' Συνάντηση για την ελληνιστική κεραμική, Πρακτικά* Ιωάννινα, 6 Δεκεμβρίου 1986, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων - Τομέας Αρχαιολογίας:63–116.

Daszewski, W.-A. 2003. "Le Tombeau Perdu de Gabbari." Ed. J.-Y. Empereur. and M.-D. Nenna. *Nécropolis 2: Etudes Alexandrines 7.*:659–70.

Dattari, G. 1905. "Monete Trovate Nella Necropoli Di Sciatbi." *Bulletin de La Société Archéologique d' Alexandrie* 8:101–6.

De Rossi, G.B. 1864. "Notizie. Alessandria d'Egitto. Catacombe Cristiane." *Bullettino Di Archeologia Cristina* 2 (11):88.

Dimakis, N. 2015. "Lamps, Symbolism and Itual in Hellenistic Greece ." *Aegis : Essays in Mediterranean Archaeology : Presented to Matti Egon by the Scholars of the Greek Archaeological Committee UK. Oxford : Archaeopress*:165–72.

Dixneuf, D. 2011. *Amphores Égyptiennes, Production, Typologie, Contenu et Diffusion (IIIe Siècle Avant J.-C.–IXe Siècle Après J.-C.)*. Études Alexandrines 22. Alexandria: Centre d'Etudes Alexandrines.

Doksanalti, E.M. 2014. «Three Hellenistic Tombs and Ceramic Finds from Knidos» στο: *Η' Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική, Ioannina, 2009*, Αθήνα, 323-36.

Drouggou, S. 2014. "Hellenistic Pottery Content and Methodology." *Proceedings of the Danish Institute at Athens* VII:145–56.

Duff, J.D., trans. 1962. *Lucan. "de Bello Civili."* The Loeb Classical Library. Vol. *Lucan: The Civil War, Books I-X (Pharsalia)*. London; Cambridge, MA: William Heinemann LTD; Harvard University Press.

Dufkova, M. 1991. "Un Vase de Hadra Au Musée National de Prague: Contribution à l'Étude de La Céramique Hellénistique Peinte." *Listy Filologické / Folia Philologica*:119–22. https://www.jstor.org/stable/23465311.

Echols, E.C., trans. 1961. *Herodian. "History of the Roman Empire."* History of the Roman Empire from the Death of Marcus Aurelius to the Accession of Gordian III. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.

Edwards, G.R. 1956. "Hellenistic Pottery." *Hesperia Supplements* 10:79. doi:https://doi.org/10.2307/1353865.

———. 1963. "Koroni: The Hellenistic Pottery." *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 32 (1):109. doi:https://doi.org/10.2307/147355.

Elaigne, S. 2000. "Imitations Locales de Céramiques Fines Importées. Le Cas Des Colour-Coated Ware Dans Les Contextes Hellénistiques D'Alexandrie." *Cahiers de La Céramique Égyptienne* 6 (1):99–112.

Elaigne, S. 2000. "Fine Ware from Late Hellenistic (Second Half of the First Century B.C.), Augustan and Tiberian Deposits of the French Excavations in Alexandria (Egypt)." *Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta* 36 (1):19–30.

Élaigne, S. 2007. "Les Importations de Céramiques Fines Hellénistiques à Beyrouth (Site BEY 002) : Aperçu Du Faciès Nord Levantin." *Syria: Revue d'Art Oriental et D'archéologie* 84:107–42.

Élaigne, S. 2012. *La Vaisselle Fine de l'Habitat AlexandrinÉtudes Alexandrines 21*. Kairo: Institut Français d'Archéologie Orientale.

———. 1998c. "Alexandrie (Égypte)." *Bulletin de Correspondance Hellénique* 122 (2):611–38.

Empereur, J.-Y. 1995. "Travaux Menés En Collaboration Avec l'École Française d'Athènes En 1994." *Bulletin de Correspondance Hellénique* 119 (2):743–50.

———. 1996. "Travaux Menés En Collaboration Avec l'École Française d'Athènes En 1995: Alexandrie." *Bulletin de Correspondance Hellénique* 120:959–70.

———. 1997. "Travaux Menés En Collaboration Avec l'École Française d'Athènes En 1996: Alexandrie." *Bulletin de Correspondance Hellénique* 121:838–41.

———. 1998a. "Alexandrie (Egypte)." Στο BCH 122(2):611-38.

———. 1998b. *Alexandria Rediscovered*. London: The British Museum Press.

———. 1998c. “La Nécropole de Gabbari à Alexandrie.” *Comptes Rendus Des Séances de l’Académie Des Inscriptions et Belles-Lettres* 142 (1):155–62.

———. 1998d. “Travaux Menés En Collaboration Avec l’École Française d’Athènes En 1997: Alexandrie.” *Bulletin de Correspondance Hellénique* 122:619.

———.1999α. “Travaux Récents dans la Capitale des Ptolémées.” Στο Alexandrie: Une Mégapole Cosmopolite. Actes du 9ème colloque de la Villa Kérylos à Beaulieu-sur-Mer les 2 & 3 octobre 1998, εκδ. J. Leclant και R. Vian des Rives, 25-39. Cahiers de la Villa Kérylos, 9. Παρίσι: Académie des Inscriptions et Belles-Lettres.

———. 1999b. “Alexandrie (Égypte).” *Bulletin de Correspondance Hellénique* 123 (2):545–68.

———. 2000. “Alexandrie (Égypte).” *Bulletin de Correspondance Hellénique* 124 (2):595–619.

———. 2001. “Alexandrie (Égypte).” *Bulletin de Correspondance Hellénique* 125 (2).

———. 2002. “Rapport Sur Les Recherches Sur Le Tracé Des Murailles Antiques D’Alexandrie.”

———. 2003. “La Publication de La Fouille Du Pont de La Nécropolis.” Ed. J.-Y Empereur. and M.-D. Nenna. *Nécropolis 2: Etudes Alexandrines 7*:1–16.

Empereur, J., and A. Hesnard. 1987. “Les Amphores Hellénistiques.” *Céramiques Hellénistiques et Romaines* 2 (1) (January 1):9–72.

Empereur, J.-Y., and M.-D. Nenna. 2001. *Nécropolis 1*. Études Alexandrines 5. Le Caire: Institut Français d’Archéologie Orientale.

Empereur, J.-Y., Picon, M. 1992. «La reconnaissance des productions des ateliers céramiques: l’exemple de la Maréotide», CCE 3, 145-152.

Empereur, J., and M. Nenna. 2003. *Nécropolis 2*. Études alexandrines 7. Vol. *1, 2*. Le Caire: Institut français d’archéologie orientale.

Enden, M. van der. 2016. “Amphora Stamps from Thasos.” *The Athenian Agora* 34 (1):1–244.

Enklaar, A. 1985. “Chronologie et Peintres Des Hydries de Hadra.” *Bulletin Antieke Beschaving* 60:107–51.

———. 1990. “Ariadne’s Thread in the Chronology of Hellenistic Pottery: The Hadra Vases.” *Β’ Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική: Χρονολογικά προβλήματα της ελληνιστικής κεραμικής. Πρακτικά. Ρόδος 22-25*

Μαρτίου 1989:167–71.

Enklaar, A.H. 1992a. *The Hadra Vases (Figures & Plates)*. Amsterdam.

———. 1992b. *The Hadra Vases (Text)*. Amsterdam.

Fakharani, F. el. 1974. "The 'Lighthouse' of Abusir in Egypt." Στο Harvard Studies in Classical Philology 78: 257-72.

Fentress, E., & Perkins, P. 1988. *Counting African red slip ware*, στο L'Africa romana. Atti del V Convegno di studio, Sassari 11-13 dicembre 1987.

Fraser, P.M. 1972. *Ptolemaic Alexandria*. 3 Bde. Oxford : Clarendon Press.

Fourrier S.A. La céramique chypriote et levantine d'époque géométrique et archaïque. In: Kition-Bamboula VI. Le sanctuaire sous la colline. Lyon : Maison de l'Orient et de la Méditerranée Jean Pouilloux, 2015. pp. 111-172. (*Travaux de la Maison de l'Orient et de la Méditerranée. Série recherches archéologiques*, 67)

Frothingham, A.L. 1887. "Archaeological News." *The American Journal of Archaeology and of the History of the Fine Arts* 3 (1/2):136–204. https://www.jstor.org/stable/496394.

Gorzelany, D. 2019. *Macedonia – Alexandria: Monumental Funerary Complexes of the Late Classical and Hellenistic Age*. Oxford: Archaeopress.

Grace, V.R. andM. Savvatianou-Petropoulaxou, «Les timbres amphoriques grecs », dans P. Bruneau et al., L'llot de la maison des comidiens, EAD 27, 1970, p. 277-382.

Grace, V. 1934. "Stamped Amphora Handles Found in 1931-1932." *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 3 (3):197–310. doi:https://doi.org/10.2307/146478.

———. 1935. "The Die Used for Amphora Stamps." *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 4 (3):421–9. doi:https://doi.org/10.2307/146459.

———. 1949. "Standard Pottery Containers of the Ancient Greek World." *Hesperia Supplements* 8:175–89, 455–6. doi:https://doi.org/10.2307/1353892.

———. 1974. "Revisions in Early Hellenistic Chronology." *AthMitt - Mitteilungen Des Deutschen Archäologischen Instituts. Athenische Abteilung* 89:193–200.

———. 1985. "The Middle Stoa Dated by Amphora Stamps." *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 54 (1) (January):1–54. doi:https://doi.org/10.2307/147764.

———. 1953. "The Eponyms Named on Rhodian Amphora Stamps." *Hesperia: The*

Journal of the American School of Classical Studies at Athens 22 (2) (April):116–28. doi:https://doi.org/10.2307/146986.

———. 1956. “Stamped Wine Jar Fragments.” *Hesperia Supplements* 10:113, 115, 117–89, 242–70. doi:https://doi.org/10.2307/1353866.

Green, J. R. «From Taranto to Alexandria», στο: S. Bourke, J.P. Descoeudres (επιμ.) *Trade, contact, and the movement of peoples in the eastern Mediterranean. Studies in honour of J. Basil Hennessy*, Mediterranean Archaeology, Suppl. 3, Σίδνεϋ, 271-4.

Greve, A. 2014. *Sepulkrale Hofarchitekturen Im Hellenismus : Alexandria - Nea Paphos - Kyrene*. Contextualizing the sacred; Vol. *3*. Turnhout: Brepols Publishers.

Guerrini, L. 1964. *Vasi Di Hadra: Tentativo Di Sistemazione Cronologica Di Una Classe Ceramica*. Roma: Erma di Bretschneider.

Guimier-Sorbets, A.-M. ., and M. Seif el-Din. 1997. “Les Deux Tombes de Perséphone Dans La Nécropole de Kom El-Chougafa à Alexandrie.” *Bulletin de Correspondance Hellénique* 121 (1):355–410.

Guimier-Sorbets, A.-M., A. Pelle, and M. Seif el-Din. 2017. *Resurrection in Alexandria: The Painted Graeco-Roman Tombs of Kom Al-Shuqafa*. Antiquités Alexandrines. Vol. *1*. Alexandria: Centre d’Études Alexandrines.

Habachi, B. 1937. “Two Tombs of the Roman Epoch Recently Discovered at Gabbary.” *Bulletin Société Archéologique D’Alexandrie* 31:270–85.

Haggag, M., and K. Savvopoulos. 2023. The Hellenistic Cemetery of Shatby in Alexandria. A Short Guide. In View of The Alexandrian Necropolis Project. Στο Cahiers d’Alexandrie 4. Αλεξάνδρεια: Archaeological Society of Alexandria.).

Harlaut, C. 2002. “Productions Céramiques Égyptiennes d’Alexandrie à l’Époque Ptolémaïque. Evolution Des Formes et Des Fabriques. Traditions Locales et Innovations.” *Céramiques Hellénistiques et Romaines. Productions et Diffusion En Méditerranée Orientale (Chypre, Egypte et Côte Syro-Palestinienne)*:263–87.

———. 2018a. “Pottery Assemblages of Some Early Hellenistic Contexts from Alexandria, Nelson Island (Canopus Area) and Plinthine Necropolis (Western Chora) 331–250 BC.” *Θ’ Επιστημονική Συνάντηση για την ελληνιστική κεραμική : Θεσσαλονίκη, 5-9 Δεκεμβρίου 2012 : πρακτικά = 9th Scientific Meeting on Hellenistic Pottery, Thessaloniki, December 5th-9th, 2012 : Proceedings*:599–

623.

HarlautC. 2018b. “Aux Origines d’Alexandrie et de Sa Production Céramique. Hellenistic Pottery Deposits from Alexandria.” In *Pottery in Hellenistic Alexandria, Études Alexandrines 45*, 45:9–159. Alexandrie: Centre D’études Alexandrines.

Hawkes, C.F.C., and M.R. Hull. 1947. “Camulodunum.” *Report of the Research Committee of the Society of Antiquaries of London*.

Hayes, J. W. (1972). *Late Roman pottery*. London: British School at Rome.

Hayes, J.L., and C. Harlaut. 2002. “Ptolemaic and Roman Pottery Deposits from Alexandria.” *Alexandrina* 2 (1):99–133.

Hayes, J.W. 1980. *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum 1* . Toronto: Royal Ontario Museum.

Hayes, J.W. 1991. *Paphos 3. The Hellenistic and Roman Pottery*. Nicosia: Published for the Republic of Cyprus by the Dept. of Antiquities.

Hayes, J.W. 1997. *Handbook of Mediterranean Roman Pottery*. London: British Museum Press.

Hayes, J.W. 2003. “Hellenistic and Roman Pottery Deposits from the ‘Saranda Kolones’ Castle Site at Paphos.” *The Annual of the British School at Athens* 98 (1) (November):447–516. doi:https://doi.org/10.1017/s0068245400016956.

Hayes, J.W. 2008. “Roman Pottery. Fine-Ware Imports.” *The Athenian Agora* 32:1–11, 13–47, 49–65, 67–117, 119–112, 123–289, 291–305, 307–25, 327, 329–33, 335–7, 339–41, 343. http://www.jstor.org/stable/25481899.

Hogarth, D.G., and E.F. Benson. 1895. *Report on Prospects of Research in Alexandria*. London: MacMillan and Co.

Howland, R.H. 1958. “Greek Lamps and Their Survivals.” *The Athenian Agora* IV.

Hudson, N.F. 2016. “A Hellenistic Household Ceramic Assemblage from Tell El-Timai (Thmuis), Egypt: A Contextual View.” *Bulletin of the American Schools of Oriental Research* 376 (November 1):199–244. doi:https://doi.org/10.5615/bullamerschoorie.376.0199.

Hülden, O. 2013. “Dead People among the Living? Zum Verhältnis von Siedlung Und Nekropolen Im Vorhellenistischen Lykien.” *Le Mort Dans La Ville : Pratiques, Contextes et Impacts Des Inhumations Intra-Muros En Anatolie, Du Début de l’Âge Du Bronze à l’Époque Romaine ; 2èmes Rencontres d’Archéologie de l’IFÉA, Istanbul, 14 - 15 Novembre, 2011* ix:183–206.

Hunt, H., and C.C. Edgar, trans. 1934. *Select Papyri. Public Documents.* Vol. *II*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Huys, M. 1989. "Ἔκθεσις and Ἀπόθεσις: The Terminology of Infant Exposure in Greek Antiquity," AntCl 58, pp. 190–197.

James, S.A. 2018. "Hellenistic Pottery: The Fine Wares." *Corinth : Results of Excavations Conducted by the American School of Classical Studies at Athens* 7 (7):1–240.

Johnston, A.W. 1981. Imported Greek storage amphorae. Στο: Excavations at Kition, 4. The non-Cypriote pottery, 37-44.

Jovanović, J. 2014. "Hellenistic Ware from Salona : Unguentaria." *Miscellanea Historiae Antiquitatis Proceedings of the First Croatian-Hungarian PhD Conference on Ancient History* 21 (1):89–110.

Kahane, P. 1952. "Pottery Types from the Jewish Ossuary-Tombs around Jerusalem." *Israel Exploration Journal* 2 (3):176–82.

———. 1953. "Pottery Types from the Jewish Ossuary-Tombs around Jerusalem." *Israel Exploration Journal* 3 (1):48–54.

Kehrberg, I. 2004. "A Late Hellenistic Link between Jordan and Cyprus. A View from Gerasa." *Mediterranean Archaeology* 17:299–306.

Kenawi, M., and G. Marchiori. 2018. *Unearthing Alexandria's Archaeology: The Italian Contribution*. Oxford: Archaeopress Archaeology.

Kleiner, G. 1942. *Tanagrafiguren : Untersuchungen Zur Hellenistischen Kunst Und GeschichteJdI. Ergänzungsheft*. JdI. Ergänzungsheft. Berlin: W. de Gruyter.

Knigge, U. 1976. *Der Südhügel*. Kerameikos, Vol. 9. Berlin: W. de Gruyter.

Lacroix, A. και G. Daressy. 1922. "Dolomieu En Égypte: 30 Juin 1798 – 10 Mars 1799." *Mémoires Présentes à l'Institut D'Égypte* VIII (3).

Lamarche, A. 2003. " La Céramique. Secteur 2 de La Fouille Du Pont de Gabbari." Ed. J.-Y. Empereur. and M.-D. Nenna. *Nécropolis 2. Études Alexandrines 7*:111–90.

Landvatter, P.T. 2013a. "Identity, Burial Practice, and Social Change in Ptolemaic Egypt." Ph.D Thesis. https://deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/97903.

Landvatter, T.P. 2013b. "Identity, Burial Practice, and Social Change in Ptolemaic Egypt." PHD Thesis .

Lang, M.L. 1990. "Ostraka." *The Athenian Agora* 25. doi:https://doi.org/10.2307/3601999.

Lauter-Bufe, H. 1982. “Zur Fassade Des Scipionengrabs.” *Mitteilungen Des Deutschen Archäologischen Instituts. Römische Abteilung* 89:35–46.

Leclant, J. 1961. “Fouilles et Travaux En Égypte, 1957- 1960 (Première Partie).” *Orientalia* 30:91–110.

Leclant, J. 1966. “Fouilles et Travaux En Égypte et Au Soudan, 1964-1965.” *Orientalia* 35:127–78.

Leclant, J. 1972. “Fouilles et Travaux En Égypte et Au Soudan, 1970-1971.” *Orientalia* 41:249–91.

Leclant, J. 1976. “Fouilles et Travaux En Égypte et Au Soudan, 1974-1975.” *Orientalia* 45:275–318.

Leclant, J. 1977. “Fouilles et Travaux En Égypte et Au Soudan, 1975-1976.” *Orientalia 46* 46:233–99.

Leclant, J. 1978. “Fouilles et Travaux En Égypte et Au Soudan, 1976-1977.” *Orientalia* 47:266–320.

Leclant, J. 1984. “Fouilles et Travaux En Égypte et Au Soudan, 1982-1983.” *Orientalia* 53:350–416.

Leclant, J., and G. Clerc. 1985. “Fouilles et Travaux En Égypte et Au Soudan, 1983-1984.” *Orientalia* 54:337–415.

———. 1988. “Fouilles et Travaux En Égypte et Au Soudan, 1986-1987.” *Orientalia* 57:307–404.

Leclant, T. 1973. “Fouilles et Travaux En Égypte et Au Soudan, 1971-1972.” *Orientalia* 42:393–440.

Leclant, T., and G. Clerc. 1989. “Fouilles et Travaux En Égypte et Au Soudan, 1987-1988.” *Orientalia* 58:335–427.

Leonard, A. 1998. “Ancient Naukratis: Excavations at a Greek Emporium in Egypt. Part II: The Excavations at Kom Hadid.” *The Annual of the American Schools of Oriental Research* 55:iii-vii+ix-xvii+1-233+235-245+247+249-273. doi:https://doi.org/10.2307/3768558.

Leutsch , E.L., and F.G. Schneidewin , eds. 1839. *Zenobius. “Proverbia.”* Epitome Collectionum Lucilli Tarrhaei et Didymi: Corpus Paroemiographorum Graecorum. Vol. *I*. Goettingen: Vandenhoeck and Ruprecht.

Loeschke, S. 1942. “Die Römische Und Belgischekeramik Aus Oberaden.” *Das Römerlager in Oberaden* II.

Madkour, H. 2018. “Reconsidering the Chronology of Athribis in the Light of Stamped

Amphora Handles." *Zeitschrift Für Papyrologie Und Epigraphik* 207:73–88. doi:https://doi.org/10.1484/j.cde.5.117660.

Mahmoud, Y.E.M. 2021. "Ptolemaic and Roman Vessels of Scented Oil from Kiman Faris – Krokodilopolis." *Shedet* 8 (8):98–110. doi:https://doi.org/10.21608/SHEDET.2021.205886. https://shedet.journals.ekb.eg/article_205886.html.

Mahmoud-Bey. 1872. *Mémoire Sur l'Antique Alexandrie: Ses Faubourgs et Environs Découverts, Par Les Fouilles, Sondages, Nivellements et Autres Recherches*. Copenhagen: Imprimerie de Bianco Luno.

Martin, P. 1818. "'Notice Sur Un Grand Monument Souterrain, a l'Ouest de La Ville D'Alexandrie." *Description de l'Égypte. Antiquités, Descriptions* Tome Second.Imperial Edition.:7–12.

———. 1829. "Notice Sur Un Grand Monument Souterrain, a l'Ouest de La Ville D'Alexandrie." *Description de l'Égypte. Antiquités, Descriptions* Tome Cinquième. Panckoucke Edition:519–30.

Martin-Kilcher, S., M. Schaub, and G. Thierrin-Michael. 1994. "Die Römischen Amphoren Aus Augst Und Kaiseraugst : Ein Beitrag Zur Römischen Handels- Und Kulturgeschichte." *Forschungen in Augst* 7 (I).

Mason, R.B. 1997. "Medieval Egyptian Lustre-Painted and Associated Wares: Typology in a Multidisciplinary Study." *Journal of the American Research Center in Egypt* 34:201–42. doi:https://doi.org/10.2307/40000807.

Matheson, P.M.W., and M.B. Wallace. 1982. "Some Rhodian Amphora Capacities." *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 51 (3):293–320. doi:https://doi.org/10.2307/147952.

McCredie, J.R. 1966. *Fortified Military Camps in AtticaHesperia Supplements*. Vol. *11*. Princeton, New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens. https://www.jstor.org/stable/1353931.

McKenzie, J. 2003. "Glimpsing Alexandria from Archaeological Evidence." *Journal of Roman Archaeology* 16:35–63.

McPhee, I., E.G. Pamberton, Elizabeth. Whitton, and O.H. Zervos. 2012. "Late Classical Pottery from Ancient Corinth : Drain 1971-1 in the Forum Southwest." *Corinth* 7 (6).

Merriam, A.C. 1885. "Inscribed Sepulchral Vases from Alexandria." *The American Journal of Archaeology and of the History of the Fine Arts* 1 (1):18–33.

doi:https://doi.org/10.2307/495978.

Mlynarczyk, J. 1990. Nea Paphos in the Hellenistic Period (Nea Pahos III). Βαρσοβία.

Morel, J.P.Observations sur les céramiques à vernis noir d'Alexandrie 1995 - L'Erma di Bretschneider, P. 368-376FAIT PARTIE DE Alessandria e il mondo ellenistico romano : 1. centenario del Museo greco-romano : Alessandria, 23-27 novembre 1992 : atti del 2. Congresso internazionale italo-egiziano)

Μιχαηλίδης , Δ. 1990. "Οι Ροδιακοί Αμφορείς και ένα ταφικό Έθιμο της Πάφου." *Β' Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμεική. Χρονολογικά Προβλήματα της ελληνιστικής κεραμεικής. Πρακτικά, Ρόδος 22 - 25 Μαρτίου 1989*:187–94.

Nenna M.-D. 2009. «Modèles alexandrins? Apport des fouilles et prospections récentes dans la nécropole occidentale de Gabbari à la connaissance de l'architecture funéraire hellénistique et impériale» in Michaelides, Kassianidou, Merrillees (éd.), 176-193.

Neroutsos, T.B. 1888. *L' Ancienne Alexandrie: Étude Archéologique et Topographique*. Paris: E. Leroux.

Neroutsos, T.D. 1875. *Notice Sur Les Fouilles Récentes Exécutées à Alexandrie (1874-1875)*. Alexandria: Imprimerie Française A. Mourés.

Newton, C. T. και Pullan, R. P. 1862. *A history of discoveries at Halicarnassus, Cnidus & Branchidae*. Vol. 2. Λονδίνο: Day & son.

Norden, F.L. 1795. *Voyage d' Égypte et de Nubie*. Tome Première. Paris: Imprimerie de Pierre Didot l'Aîné.

Oliver, A.J. 1968. "Millefiori Glass in Classical Antiquity." *Journal of Glass Studies* 10:48–70.

Oziol, T. 1977. Salamine de Chypre. VII, Les lampes du Musée de Chypre, στο Salamine de Chypre, Vol. 7, Παρίσι: Diffusion de Boccard.

Pagenstecher, R. 1909. "Dated Sepulchral Vases from Alexandria." *American Journal of Archaeology* 13 (4) (October):387–416. doi:https://doi.org/10.2307/497000.

Pagenstecher, R. 1919. *Nekropolis: Untersuchungen Über Gestalt Und Entwicklung Der Alexandrinischen Grabenlagen Und Ihrer Malerien*. Leipzig: Giesecke & Devrient.

Papuci-Wladyka, E. 1996. "Ελληνιστική κεραμική - Εισαγωγή." *Αρχαιογνωσία* 9:353–461.

Parker, H. N. 1999. "Greek Embryological Calendars and a Fragment from the Lost

Work of Damastes, On the Care of Pregnant Women and of Infants," CQ 49, pp. 515–534.

Paton, W.R., trans. 1968. *Polybios. The Histories: Fragments of Books XXVIII – XXXIX.* The Loeb Classical Library. Vol. VI. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Patterson, C. 1985. "'Not Worth the Rearing': The Causes of Infant Exposure in Ancient Greece," TAPA 115, pp. 103–123.

Peacock, D.P.S., and D.F. Williams. 1986. *Amphorae and the Roman Economy*. London: Longman.

Pemberton, E.G. 2003. "Classical and Hellenistic Pottery from Corinth and Its Athenian Connections." *Corinth:The Centenary: 1896-1996* 20:167–79. doi:https://doi.org/10.2307/4390722.

Pfuhl, E. και H. Mobius. 1977. *Die ostgriechischen Grabreliefs*, I, Mainz.

Pococke, R. 1743. A Description of the East, and Some Other Countries. Vol. I. London: W. Bowyer.

Pomeroy, S. B. 1983. "Infanticide in Hellenistic Greece," in Images of Women in Antiquity, ed. A. Cameron and A. Kuhrt, Detroit, pp. 207–222.

Πατσιάδα, Β. 1983. *Κεραμική του τύπου της Δυτικής κλιτύος από τη Ρόδο*.

Παπακώστα, Λ. 2011. «Το ελληνιστικό νεκροταφείο του συνοικισμού της Αγίας Κυριακής στο Αίγιο», *Ζ΄ ΕλλΚερ*, Αθήνα, 37-46.

Παπαχατζής, Ν.Δ. 1974. *Παυσανίου Ελλάδος Περιήγησις*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Redon, B., M.F. Boussac, M. Crépy, L. Dautais, S. Dhennin, P. François, J.-L. . Bomin, et al. 2022. "Taposiris Magna et Plinthine (2021)." *Bulletin Archéologique Des Écoles Françaises À L'étranger*. https://doi.org/10.4000/baefe.5575.

Regev, D. 2009. "'Akko-Ptolemais, a Phoenician City : The Hellenistic Pottery." *Mediterranean Archaeology* 22/23:115–91.

Reusch, W. 1970. "Kleine Spitzkonische Amphoren." *Saalburg Jahrbuch*:25–63.

Reynolds, P. 2005. "Evantine Amphorae from Cilicia to Gaza: A Typology and Analysis of Regional Production Trends from the 1st to 7th Centuries." *LRCW I. Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean: Archaeology and Archaeometry. British Archaeological Reports International Series*:563–612.

Riad, H. 1964. "Tomb Paintings from the Necropolis of Alexandria." *Archaeology* 17:169–72.

———. 1967. “Quatre Tombeaux de La Nécropole Ouest D’Alexandrie.” *Bulletin Société Archéologique D’Alexandrie* 42:89–96.

Riad, H., S. Youssef Hanna, and E.-G. Youssef. 1969. *Alexandria : An Archaeological Guide to the City and the Graeco-Roman Museum* Ed. Daoud Daoud Abdo. Cairo.

Rodziewicz, M. 1995. “Ptolemaic Street Directions in Basilea (Alexandria).” Ed. N. Bonacasa. , C. Naro. , and E.C. Portale. *Alessandria E Il Mondo Ellenistico_Romano: I Centenario Del Museo Greco-Romano: Alessandria, 23-27 Novembre 1992; Atti Del II Congresso Internazionale Italo-Egiziano* :227–35.

Rönne, T., and P.M. Fraser. 1953. “A Hadra-Vase in the Ashmolean Museum.” *The Journal of Egyptian Archaeology* 39 (1):84–94. doi:https://doi.org/10.1177/030751335303900110. https://www.jstor.org/stable/3855315.

Rotroff, S.I. 1982. “Hellenistic Pottery: Athenian and Imported Moldmade Bowls.” *The Athenian Agora* 22 (1):iii. doi:https://doi.org/10.2307/3601993.

———. 1991. “Attic West Slope Vase Painting.” *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 60 (1):59–102.

———. 1997a. “Hellenistic Pottery: Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material.” *Agora XXIX* 103 (2):368–9.

———. 1997b. “Hellenistic Pottery Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material. Part 2: Illustrations.” *The Athenian Agora* 29 (2):iii–viii. https://www.jstor.org/stable/3602012?searchText=&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3DAlexandrian%2BPottery&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&searchKey=&refreqid=fastly-default%3A38ddb21f41b1e4128f4569884247d6e1.

———. 1997c. “Hellenistic Pottery: Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material.” *The Athenian Agora* 29.

———. 1997d. “Hellenistic Pottery: Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material.” *The Athenian Agora* 29 (Part 2: Illustrations):iii–viii.

———.. 1997e. “Εργαστήρια και παράγοντες για τη διαμόρφωση του τοπικού χαρακτήρα.” *Δ’ ΕΣΕΚ*:401–4.

———.. 1999. “Hellenistic Pottery: Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material By .” *The Athenian Agora* 29 (Part 1: Text) (April 1).

———.. 2006. “Hellenistic Pottery. The Plain Wares.” *The Athenian Agora* 33 (1).

Rousseau, S. 2003. “Les Hypogées de La Zone C: Nécropolis D’Alexandrie.” Ed. J.-Y. Empereur. and M.-D. Nenna. *Nécropolis 2: Etudes Alexandrines 7*:671–97.

Rotroff, S. I., Oliver, A., Hanfmann, I., Hanfmann, G. M. A., & Oliver Jr., A. (2003). *The Hellenistic pottery from Sardis: The finds through 1994*. Cambridge, Mass.: Archaeological Exploration of Sardis ; Distributed by Harvard University Press.

Rowe, A. 1942. “‘Kom El-Shukafa, in the Light of the Excavations of the Graeco-Roman Museum during the Season 1941-1942.” *Bulletin Société Archéologique D’Alexandrie* 35:3–45.

Rummel, C., and S. Schmidt. 2019. *Die Frühhellenistische Nekropole von Alexandria-Shatby: Mit Einem Beitrag von Aude Simony*. Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag.

Sabah, A. 2012. “Burials of the Khalil El-Khayat Site, Kafr Abdou District, East Alexandria.” Ed. M.-D. Nenna. *Etudes Alexandrines 26* L’Enfant et la Mort dans l’Antiquité II: Types de Tombes et Traitement du Corps des Enfants dans l’Antiquité Gréco-Romaine. Actes de la Table Ronde Internationale Organisée à Alexandrie. Centre d’Études Alexandrines. 12-14 Novembre 2009:253–74.

Sabottka, M. 1983. “Ausgrabungen in Der West-Nekropole Alexandrias (Gabbari).” Ed. G. Grimm. , H. Heinen. , and E. Winter. *Das Römisch-Byzantinische Ägypten: Akten Des Internationalen Symposiums, 26.-30. September 1978 in Trier: 195-203. Aegyptiaca Treverensia 2*.

———. 1985. “Gabbari 1975-1977 (Vorbericht).” *Annales Du Service Des Antiquités de L’Égypte* 70:277–85.

Schmidt, S. 2003. *Grabreliefs Im Griechisch-Römischen Museum von Alexandria*. Abhandlungen des Deutschen Archäologischen Instituts Kairo. Ägyptologische Reihe. Vol. *17*. Berlin: Achet-Verlag.

Schmidt, S., 2010. *Nekropolis — Grabarchitektur und Gesellschaft im hellenistischen Alexandreia*, στο: G. Weber (επιμ.), Alexandreia und das ptolemäische Ägypten. Kulturbegegnungen in hellenistischer Zeit, Berlin, 136-159.

Schmidt, S., and C. Rummel. 2015. “Shatby Revisited.” *Bulletin Société Archéologique D’Alexandrie* 49:45–62.

Schreiber, T. 1908a. “Die Gräbertypen Der Nekropole von Kom-Esch-Schukafa. Lichtschacht Und Klagesaal in Ihrer Bedeutung Für Den Alexandrinischen

Gräberbau. Die Oberirdischen Grabkapellen." Ed. T. Schreiber. *Teil v. Kapitel XV. Expedition Ernst Sieglin: Ausgrabungen in Alexandria. Band I. Die Nekropole von Kom-Esch-Schukafa: 160-177. Textband*:160–77.

Schreiber, T. 1908b. "Erste Beschreibungen Der Katakomben von Kom-Esch-Schukafa. Ausgrabungen Und Funde Vor Botti. Die Katakombe Weschers." Ed. T. Schreiber. *Teil II. Kapitel IV. Expedition Ernst Sieglin: Ausgrabungen in Alexandria. Band I. Die Nekropole von Kom-Esch-Schukafa* Textband:18–29.

Schreiber, T. 1908c. "Scavo A. 1892 – 1893 Botti, 1902 August Thiersch." Ed. T. Schreiber. *Teil II. Kapitel VII. Expedition Ernst Sieglin: Ausgrabungen in Alexandria. Band I. Die Nekropole von Kom-Esch-Schukafa* Textband:44–56.

———. 1908d. "Scavo B. 1892 Botti, 1902 August Thiersch." Ed. T. Schreiber. *Teil II. Kapitel VIII. Expedition Ernst Sieglin: Ausgrabungen in Alexandria. Band I. Die Nekropole von Kom-Esch-Schukafa* Textband:57–63.

Schreiber, T. 1908e. "Scavo C. 1892 Botti." Ed. T. Schreiber. *Teil II. Kapitel IX. Expedition Ernst Sieglin: Ausgrabungen in Alexandria. Band I. Die Nekropole von Kom-Esch-Schukafa* Textband:64–7.

———. 1908f. "Scavo D. 1897 Botti." Ed. T. Schreiber. *Teil II. Kapitel X. Expedition Ernst Sieglin: Ausgrabungen in Alexandria. Band I. Die Nekropole von Kom-Esch-Schukafa* Textband:68–73.

Schreiber, T. 1908g. "Die Formen Der Alexandrinischen Leichenbehälter." *Expedition Ernst Sieglin: Ausgrabungen in Alexandria. Band I. Die Nekropole von Kom-EschSchukafa. Textband*:178–212.

Schreiber, T., and E.R. Fiechter. 1908. *Expedition Ernst von Sieglin : Ausgrabungen in Alexandria*. Die Nekropole von Kom-Esch-Schukafa. Vol. *I*. Leipzig: Druck und Verlag von Giesecke & Devrient.

Şenol, A.K. 2016. *Commercial Amphorae in the Graeco-Roman Museum of Alexandria*. Alexandria: CEAlex.

Shackley, M.L. 1975. *Archaeological Sediments*. London.

Shier, L.A. 1978. *Terracotta Lamps from Karanis, Egypt : Excavations of the University of Michigan*. Michigan: The University of Michigan Press.

Siculus, D. 1947. *Bibliotheca Historica* Translated by R.M. Geer. Books XVIII – XIX. Vol. *The Loeb Classical Library. IX*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Sneed, D. 2018. "Nourishing Infants: The Function of Ancient Greek Feeding Bottles,"

Archaeological Institute of America, 119th Annual Meeting Abstracts 41, Boston, pp. 270–271 (abstract).

Sparkes, B.A., and L. Talcott. 1970a. “Black and Plain Pottery of the 6th, 5th and 4th Centuries B.C. Part 1: Text.” *The Athenian Agora* 12 (1).

———. 1970b. “Black and Plain Pottery of the 6th, 5th and 4th Centuries B.C. Part 2 Indexes and Illustrations.” *The Athenian Agora* 12 (1):iii. doi:https://doi.org/10.2307/3601977.

Strabo. 1967. *Geōgraphiká: Book XVII* Translated by H.L. Jones. The Loeb Classical Library. Vol. *VIII*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Tezgör, D. K. 2007. *Tanagréennes d'Alexandrie: Figurines en terres cuite hellénistiques des nécropoles orientales, musée gréco-romain d'Alexandrie*. Le Caire: Institut Français d'Archéologie Orientale.

Thiersch, H. 1900. “Zwei Gräber Der Römischen Kaiserzeit in Gabbari.” *Bulletin Société Archéologique D’Alexandrie* 3:7–36.

———. 1904. *Zwei Antike Grabanlagen Bei Alexandria*. Berlin: Druck und Verlag von Georg Reimer.

Thomas, R. 2018. *Naukratis: Ptolemaic, Roman and Byzantine Pottery (Catalogue)*. United Kingdom: The British museum.

Thompson, D.B. 1973. *Ptolemaic Oinochoai and Portraits in Faience: Aspects of the RulerCult*. Oxford: Oxford University Press.

Thompson, D.J., and K. Buraselis. 2013. “Introduction.” In *The Ptolemies, the Sea and the Nile: Studies in Waterborne Power*, edited by K. Buraselis, M. Stefanou, and D.J. Thompson, 1–18. Cambridge: Cambridge University Press.

Thompson, H.A. 1934. “Two Centuries of Hellenistic Pottery.” *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 3 (4):311–476. doi:https://doi.org/10.2307/146611.

Tomber, R., and D. Williams. 2000. “Egyptian Amphorae in Britain and the Western Provinces.” *Britannia* 31 (I):41. doi:https://doi.org/10.2307/526918.

Tomlin, R.S.O. 1992. “The Roman ‘Carrot’ Amphora and Its Egyptian Provenance.” *The Journal of Egyptian Archaeology* 78 (I):307–12.

Tubby, A.H., and H.E.R. James. 1918. “An Account of Excavations at Chatby, Ibrahimieh and Hadra.” *Bulletin Société Archéologique D’Alexandrie* 16:79–90.

Tzalas, H.E. 2012. “The Underwater Archaeological Survey of the Greek Mission at

the Submerged Necropolis of Sidi Bishr, Alexandria, Egypt." *ΕΝΑΛΙΑ* 11:130–45.

———. 2013. *25th Underwater Archaeological Survey of the Greek Mission in Alexandria, April-May 2013.* Athens: Hellenic Institute of Ancient and Mediaeval Alexandrian Studies.

———. 2015. "The Underwater Archaeological Survey Conducted by the Greek Mission in Alexandria, Egypt (1998-2010)." Ed. S. Tripathi. *Shipwrecks around the World: Revelations of the Past: Shipwrecks from 15th Century Onwards*:347–64.

———. 2018. "Twenty Years of Underwater Archaeological and Geophysical Surveys in Alexandria by the Greek Mission (1998-2017)." Ed. C.S. Zerefos. and M.V. Vardinoyannis. *Hellenistic Alexandria: Celebrating 24 Centuries* Papers Presented at the Conference Held on December 13-15 2017 at Acropolis Museum, Athens:19–38.

Vanderpool, E., J.R. McCredie, and A. Steinberg. 1962. "Koroni: A Ptolemaic Camp on the East Coast of Attica." *Hesperia* 31 (1):26–61. https://www.jstor.org/stable/147256.

———. 1964. "Koroni: The Date of the Camp and the Pottery." *Hesperia* 33 (1):69–75. https://www.jstor.org/stable/147029.

Venit, M.S. 1997. "The Tomb from Tigrane Pasha Street and the Iconography of Death in Roman Alexandria." *American Journal of Archaeology* 101 (4):701–29. https://www.jstor.org/stable/506831.

———.. 1999. "The Stagni Tomb: Cultural Interchange and Gender Representation in Roman Alexandria." *American Journal of Archaeology* 103:641–69.

———.. 2002. *Monumental Tombs of Ancient Alexandria: The Theater of the Dead*. Cambridge: Cambridge University Press.

———.. 2010. «Egypt as Metaphor: Decoration and Eschatology in the Monumental Tombs of Ancient Alexandria » in D. Robinson, A. Wilson (éd.), Alexandria and the North-Western Delta: Joint Conference Proceedings of "Alexandria City and Harbour" (Oxford 2004) and "The Trade and Topography of Egypt's North-West Delta" (Berlin 2006), OCMA Monogr. 5, Oxford, 243-257.

Vipard, P. 1995. "Les Amphores Carottes (Forme Schone-Mau XV). État de La Question." *Société Française de l'Ètude de La Céramique Antique de La Gaule. Actes Du Congrès Rouen (1995). SFECAG.*:55–77.

Vogeikoff-Brogan, N. 2000. “Late Hellenistic Pottery in Athens: A New Deposit and Further Thoughts on the Association of Pottery and Societal Change.” *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 69 (3):293–333. doi:https://doi.org/10.2307/148399.

Χιδίρογλου, Μ. 2011. «Ελληνιστική κεραμική από τη νεκρόπολη της αρχαίας Καρύστου Εύβοιας», στο Ζ΄ Ελλ. Κερ., Αθήνα, 347-362.

Wescher, C. 1864. “Rapport Sur La Mission Accomplie En Égypt.” *Archives Des Missions Scientifiques et Litteraires* Tome Première. Deuxième Série:179–91.

Wescher, C. και G.B. De Rossi. 1865. “Notice Sur Une Catacombe Chrétienne à Alexandrie (Égypte).” *Bullettino Di Archeologia Cristiana* 3 (8):57–64.

Wolohojian, A.M., trans. 1969. *Pseudo-Kallisthenes. “Alexander Romance.”* Vol. *The Romance of Alexander the Great*. New York and London: Columbia University Press.

Yonge, C.D., trans. 1854. *Athēnaios Naukratitēs. Deipnosophistaí*. Bohn’s Classical Library. Vol. *I*. London: Henry G. Bohn.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1	Ο γεωγραφικός προσδιορισμός της Αλεξάνδρειας μέσα στο χάρτη της ανατολικής Μεσογείου (© Elaigne 2014, 590, εικ. 15)
Εικόνα 2	Η Αλεξάνδρεια κατά την πτολεμαϊκή περίοδο (4ος-2ος αι. π.Χ.) (© Abdo 2019, AutoCAD, V1)
Εικόνα 3	Χωροταξική κατανομή της πτολεμαϊκής Αλεξάνδρειας (© Abdo 2023, 274, εικ. 141)
Εικόνα 4	Οι περιοχές Minet el-Bassal, el-Gabbari, el-Mafrouza, και el-Wardian (© Abdo 2019, AutoCAD, V1)
Εικόνα 5	Οι τομείς των ανασκαφικών ερευνών της νεκρόπολης του Gabbari (© Abdo 2023, 288, εικ. 168)
Εικόνα 6	Νεκρόπολη el-Wardian. Πανοραμική άποψη του σημείου του «The Grand Catacomb» στο σύγχρονο αστικό ιστό (© Abdo 2023, 295, εικ. 182)
Εικόνα 7	Ο γεωγραφικός προσδιορισμός της περιοχής της Πλινθίνης και της Taposiris Magna σε σχέση με την Αλεξάνδρεια και τη λίμνη της Μαρεότιδας (© Boussac 2023, 2, εικ. 1)
Εικόνα 8	Η νεκρόπολη της Πλινθίνης μετά τις τελευταίες ανασκαφικές έρευνες του 2012 (© Boussac 2023, 7, εικ. 5)
Εικόνα 9	Ο Φάρος της Αλεξάνδρειας. Αναπαράσταση από τους Hermann και August Thiersch (1909) (© Abdo 2023, 275, εικ. 142)
Εικόνα 10	Η θέα προς το νησί του Φάρου και το Qaitbay από το οθωμανικό χωριό του El-Anfoushy, περ. 1798-99 (© Abdo 2023, 275, εικ. 143)
Εικόνα 11	Τα ταφικά σύνολα στη νεκρόπολη της Kom el-Shuqafa (Abdo 2023, 306, εικ. 205)
Εικόνα 12	Ενδεικτική εικόνα της ανατολική νεκρόπολης της Αλεξάνδρειας (© Enklaar 1985, 112, εικ. 2)
Εικόνα 13	Το νεκροταφείο της περιοχής el-Hadra σε σχέση με τα πτολεμαϊκά τείχη, το Βασιλικό Τετράγωνο και το βορειότερο νεκροταφείο του el-Shatby (© Abdo 2019, AutoCAD, V1)
Εικόνα 14	Η περιοχή με τη σημερινή ονομασία Silsila ανατολικότερα του ακρωτηρίου της Άκρας Λοχιάδος (Google Earth © 2024)
Εικόνα 15	Το νεκροταφείο του Shatby στο χάρτη της Αλεξάνδρειας (© McKenchnies, Cromwell 2018, 201, εικ. 7.1)
Εικόνα 16	Η σημερινή κατάσταση των υπέργειων ταφικών μνημείων του Υπογείου Α (© alex.arch.uoa.gr)
Εικόνα 17	Σχεδιαστική αποτύπωση του νεκροταφείου του Shatby (1910) (© Rummel, Schmidt 2019, 27, εικ. 12)
Εικόνα 18	Το Υπόγειο Α του νεκροταφείο του Shatby στο σύγχρονο αστικό ιστό της Αλεξάνδρειας (© alex.arch.uoa.gr)
Εικόνα 19	Η διάταξη των Υπογείων Α, Β και Γ στο νεκροταφείο του Shatby (© alex.arch.uoa.gr)
Εικόνα 20	Το πολυθάλαμο συγκρότημα του Υπογείου Α και η θέση του στο χώρο σε σχέση με τα Υπόγεια Β και Γ στα δυτικά (© Rummel, Schmidt 2019)

Εικόνα 21 Κάτοψη των χώρων του Υπογείου Α (© Rummel, Schmidt 2019, 38, εικ. 25)

Εικόνα 22 Η «μνημειακή» είσοδος του Υπογείου Α στα νότια (© alex.arch.uoa.gr)

Εικόνα 23 Η Αυλή (*Aule*) του Υπογείου Α και τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα της δωρικής πρόσοψης στα βόρεια (© alex.arch.uoa.gr)

Εικόνα 24 Ο Χώρος G με το σύνολο των 8 loculi στα ανατολικά της Αυλής του Υπογείου Α (© alex.arch.uoa.gr)

Εικόνα 25 Ο «Θάλαμος των Κλινών» (*Χώρος G΄*) (© alex.arch.uoa.gr)

Εικόνα 26 Ο Χώρος Η στα δυτικά της Αυλής (© alex.arch.uoa.gr)

Εικόνα 27 Ο ταφικός θάλαμος στα βορειοδυτικά του Υπογείου Α με το σύνολο των 17 loculi (© Rummel, Schmidt 2019, 38, εικ. 27a)

Εικόνα 28 Η πρόσοψη του loculus με την επιγραφή «ΦΙΛΟΚΤΕΝΕ ΧΑΙΡΕ» στην άνω πλευρά του θυρώματος (© Breccia 1912, πίν. XI, εικ. 8)

Εικόνα 29 Ο Χώρος C στα βορειοανατολικά του Υπογείου Α (© alex.arch.uoa.gr)

Εικόνα 30 Κάτοψη του Υπογείου Β στα βορειοδυτικά του Υπογείου Α (© Rummel, Schmidt 2019, 46, εικ. 31)

Εικόνα 31 Ο προθάλαμος με τον περιμετρικό λαξευμένο πάγκο στα ανατολικά του Υπογείου Β (© Rummel, Schmidt 2019, 48, εικ. 37)

Εικόνα 32 Κάτοψη του Υπογείου Γ στα νοτιοδυτικά του Υπογείου Α (© Rummel, Schmidt 2019, 55, εικ. 51)

Εικόνα 33α-β Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 1.UN.1 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 34 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 2.UN.2 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 35 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 8.UN.8 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 36 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 10.UN.10 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 37 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 11.UN.11 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 38 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 18.UN.18 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 39 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 3.UN.3 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 40α-β Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 4.UN.4 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 41 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 20.UN.20 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 42 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 5.UN.5 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 43 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 6.UN.6 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 44 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 13.UN.13 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 45 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 15.UN.15 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 46 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 7.UN.7 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 47 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 9.UN.9 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 48 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 14.UN.14 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 49 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 24.UN.24 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 50 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 19.UN.19 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 51 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 22.UN.22 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 52 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 25.UN.25 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 53 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 12.UN.12 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 54α-β Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 56.UN.56 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 55α-β Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 57.UN.57 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 56α-β Το ληκύθιο με αριθμό καταλόγου 16.UN.16 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 57 Το ληκύθιο με αριθμό καταλόγου 17.UN.17 (© Ν. Δημάκης) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 58 Το ληκύθιο με αριθμό καταλόγου 21.UN.21 (© Ν. Δημάκης) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 59α-β Το ληκύθιο με αριθμό καταλόγου 29.UN.29 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 60α-β Το ληκύθιο με αριθμό καταλόγου 49.UN.49 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 61α-β Το ληκύθιο με αριθμό καταλόγου 46.UN.46 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 62α-β Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 50.JAR.25 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 63α-β Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 51.JAR.26 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 64 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 60.V.6 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 65α-β Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 124.SH.9 (εξωτερική και εσωτερική όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 66 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 27.JAR.2 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 67 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 31.JAR.6 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 68 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 33.JAR.8 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 69 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 34.JAR.9 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 70 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 35.JAR.10 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 71 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 37.JAR.12 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 72 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 38.JAR.13 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 73 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 39.JAR.14 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 74 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 40.JAR.15 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 75α-β Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 48.JAR.23 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 76 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 58.V.4 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 77 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 30.JAR.5 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 78 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 26.JAR.1 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 79 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 28.JAR.3 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 80 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 47.JAR.22 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 81α-β Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 36.JAR.11 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 82α-β Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 63.G.1 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 83 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 32.JAR.7 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 84 Η όλπη με αριθμό καταλόγου 41.JAR.16 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 85α-β Η όλπη με αριθμό καταλόγου 42.JAR.17 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 86α-β Η όλπη με αριθμό καταλόγου 43.JAR.18 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 87 Η όλπη με αριθμό καταλόγου 44.JAR.19 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 88 Η όλπη με αριθμό καταλόγου 52.JAR.27 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 89 Το θραύσμα της όλπης με αριθμό καταλόγου 54.JAR.29 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 90 Το θραύσμα της όλπης με αριθμό καταλόγου 55.V.1 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 91α-β Η λάγυνος με αριθμό καταλόγου 45.JAR.20 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 92 Ο άωτος μικρογραφικός πίθος με αριθμό καταλόγου 53.JAR.28 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 93α-β Ο αμφορέας με αριθμό καταλόγου 59.V.5 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 94 Ο αμφορέας με αριθμό καταλόγου 182.HD.1 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 95 Λεπτομέρεια του αμφορέα με αριθμό καταλόγου 182.HD.1. Επιγραφή «ΟΝΥ» (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 96 Ο αμφορέας με αριθμό καταλόγου 163.SV.2 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 97α-β Ο κρατήρας – μπολ (*bowl - krater*) με αριθμό καταλόγου 62.B.2 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 98 Το θραύσμα του κρατήρα – μπολ (*bowl - krater*) με αριθμό καταλόγου 164.H.1 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 99α-β Ο κρατήρας – μπολ (*bowl - krater*) με αριθμό καταλόγου 61.B.1 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 100 Το μικκύλο άωτο αγγείο με αριθμό καταλόγου 23.UN.23 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 101α-β Το μικκύλο άωτο αγγείο με αριθμό καταλόγου 114.T.51 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 102α-β Το θραύσμα λεκανίδας με αριθμό καταλόγου 117.SH.2 (εσωτερική όψη και κατά τομή) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 103 Το θραύσμα λεκανίδας με αριθμό καταλόγου 173.UNK.2 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 104 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 74.T.11 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 105 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 76.T.13 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 106 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 68.T.5 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 107 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 70.T.7 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 108 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 72.T.9 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 109 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 78.T.15 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 110 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 83.T.20 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 111 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 85.T.22 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 112 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 86.T.23 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 113 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 87.T.24 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 114 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 116.SH.1 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 115 Το θραύσμα του άωτου σκυφιδίου (echinus bowl) με αριθμό καταλόγου 118.SH.3 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 116 Το θραύσμα του άωτου σκυφιδίου (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 119.SH.4 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 117 Το θραύσμα του άωτου σκυφιδίου (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 123.SH.8 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 118 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 65.Τ.2 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 119 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 66.Τ.3 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 120 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 67.Τ.4 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 121 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 69.Τ.6 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 122α-β Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 73.Τ.10 (όψη εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 123 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 75.Τ.12 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 124 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 77.Τ.14 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 125 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 79.Τ.16 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 126 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 80.Τ.17 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 127 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 81.Τ.18 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 128 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 84.Τ.21 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 129α-β Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 64.Τ.1 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 130α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος (;) με αριθμό καταλόγου 101.Τ.38 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 131 Λεπτομέρεια του πυθμένα του άωτου σκυφιδίου με έξω νεύον χείλος (;) με αριθμό καταλόγου 101.Τ.38 (εμπίεστη διακόσμηση ανθεμίων) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 132 Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος (;) με αριθμό καταλόγου 132.Η.Β.1 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 133 Λεπτομέρεια του διάτρητου πυθμένα του άωτου σκυφιδίου με έξω νεύον χείλος (;) με αριθμό καταλόγου 132.Η.Β.1 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 134 Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 93.Τ.30 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 135 Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 103.Τ.40 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 136α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 104.Τ.41 (πλάγια και ανεστραμμένη όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 137α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 105.Τ.42 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 138 Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 106.Τ.43 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 139 Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 107.Τ.44 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 140α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 108.Τ.45 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 141α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 109.Τ.46 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 142α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 110.Τ.47 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 143α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 92.Τ.29 (πλάγια και εξωτερική όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 144α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 97.Τ.34 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 145α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 102.Τ.39 (εξωτερική και εσωτερική όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 146α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 128.SH.13 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 147α-β Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 71.Τ.8 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 148α-β Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 82.Τ.19 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 149α-β Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 89.Τ.26 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 150α-β Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 90.Τ.27 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 151α-β Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 88.Τ.25 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 152 Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 88.Τ.25 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 153 Η λοπάδα με αριθμό καταλόγου 94.Τ.31 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 154 Η λοπάδα με αριθμό καταλόγου 94.Τ.31 (εξωτερική επιφάνεια του πυθμένα) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 155α-β Το θραύσμα του ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*) με αριθμό καταλόγου 96.Τ.33 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 156 Το ομφαλωτό πινάκιο (*fish-plate*) με αριθμό καταλόγου 99.Τ.36 (πλάγια όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 157 Το ομφαλωτό πινάκιο (*fish-plate*) με αριθμό καταλόγου 99.Τ.36 (άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 158 Το θραύσμα του ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*) με αριθμό καταλόγου 100.Τ.37 (πλάγια όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 159 Το θραύσμα του ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*) με αριθμό καταλόγου 100.Τ.37 (άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 160α-β Το θραύσμα του ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*) με αριθμό καταλόγου121.SH.6 (πλάγια και όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 161 Το θραύσμα του ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*) (;) με αριθμό καταλόγου 126.SH.11 (άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 162α-β Το πινάκιο με αριθμό καταλόγου 91.Τ.28 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 163α-β Εικόνα 163 Το πινάκιο με αριθμό καταλόγου 95.Τ.32 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 164α-β Το πινάκιο με αριθμό καταλόγου 98.Τ.35 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 165α-β Το πινάκιο με αριθμό καταλόγου 111.Τ.48 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 166α-β Το πινάκιο με αριθμό καταλόγου 112.Τ.49 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 167α-β Το πινάκιο με αριθμό καταλόγου 113.Τ.50 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 168 Το θραύσμα του πινακίου με αριθμό καταλόγου 120.SH.5 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 169 Τα θραύσματα του πινακίου με αριθμό καταλόγου 122.SH.7 (πλάγια και άνω όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 170α-β Το θραύσμα του πινακίου με αριθμό καταλόγου 125.SH.10 (εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 171 Το θραύσμα του πινακίου με αριθμό καταλόγου 131.SH.16 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 172 Το θραύσμα του πινακίου με αριθμό καταλόγου 115.Τ.52 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 173 Το θραύσμα του πινακίου με αριθμό καταλόγου 130.SH.15 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 174α-β Η δακτυλιόσχημη λαβή του κανθάρου με αριθμό καταλόγου 127.SH.12 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 175α-β Το στέλεχος της βάσης του κανθάρου με αριθμό καταλόγου 129.SH.14 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 176α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 133.L.1 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 177α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 134.L.2 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 178α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 135.L.3 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 179α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 152.L.21 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 180α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 160.L.29 (α΄ και πλαϊνή όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 181 Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 161.L.30 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 182α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 136.L.4 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 183α-δ Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 151.L.20 (α΄, β΄ και πλαϊνές όψεις) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 184α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 137.L.5 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 185 Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 144.L.12 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 186α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 145.L.13 (πλαϊνή και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 187α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 146.L.15 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 188α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 147.L.16 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 189α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 148.L.17 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 190α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 154.L.23 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 191 Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 158.L.27 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 192 Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 159.L.28 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 193α-γ Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 142.L.10 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 194α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 155.L.24 (πλαϊνή και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 195 Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 157.L.26 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 196α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 138.L.6 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 197α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 143.L.11 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 198α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 153.L.22 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 199α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 141.L.9 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 199γ-δ Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 141.L.9 (πλαϊνές όψεις) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 200α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 149.L.18 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 201 Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 156.L.25 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 202α-γ Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 140.L.8 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 203α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 150.L.19 (άνω και εμπρόσθια όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 203γ-δ Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 150.L.19 (άνω και εμπρόσθια όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 204α-β Το θήλαστρο με αριθμό καταλόγου 139.L.9 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 205 Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 162.SV.1 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 206α-β Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 167.AMP.H2 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 207α-β Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 168.AMP.H3 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 208 Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 171.AMP.H6 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 209 Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 165.H.2 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 210α-β Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 170.AMP.H.5 (α΄ και β΄ όψη) (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 211 Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 169.AMP.H.4 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 212 Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με ενσφράγιστες λαβές και αριθμό καταλόγου 166.AMP.H.1 (© Ν. Δημάκης)
Εικόνα 213 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 176.ST.H.2 (© Ν. Δημάκης)

Εικόνα 214 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 177.STP.H.3 (© N. Δημάκης)
Εικόνα 215 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 178.STP.H.4 (© N. Δημάκης)
Εικόνα 216 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 180.STP.H.6 (© N. Δημάκης)
Εικόνα 217 Τα θραύσματα του εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 172.UNK.1 (© N. Δημάκης)
Εικόνα 218 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 175.STP.H.1 (© N. Δημάκης)
Εικόνα 219 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 181.STP.H.7 (© N. Δημάκης)
Εικόνα 220 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 179.STP.H.5 (© N. Δημάκης)
Εικόνα 221 Ομοιότητες των υδριών της Ομάδας της Δάφνης (Κρήτη) και της Ομάδας της Δάφνης χωρίς κλαδί (Αλεξάνδρεια) ως προς το πηνίο και τη βάση (© Enklaar 1985, 107, εικ. 1b· Enklaar 1986, 53, εικ. 14)
Εικόνα 222 Τυπολογική εξέλιξη των υδριών της Ομάδας της Δάφνης (Groupe du Laurier) που εντοπίστηκαν στην Αλεξάνδρεια (αρχ. 3ου-αρχ. 2ου αι. π.Χ.) (© Enklaar 1986, 41-65)
Εικόνα 223α-δ Τα θραύσματα της υδρίας τύπου Hadra με αριθμό καταλόγου 183.HD.2 (© N. Δημάκης)
Εικόνα 224α-δ Τα θραύσματα της υδρίας τύπου Hadra με αριθμό καταλόγου 184.HD.3 (© N. Δημάκης)
Εικόνα 225α-γ Η υδρία τύπου Hadra με αριθμό καταλόγου 185.HD.4 (© N. Δημάκης)
Εικόνα 226 Το βορειοανατολικό loculus του Χώρου C που περιείχε τις υδρίες 185.HD.4 και 186.HD.5 (© N. Δημάκης)
Εικόνα 227 Το βορειοανατολικό loculus του Χώρου C που περιείχε τις υδρίες 185.HD.4 και 186.HD.5 (λεπτομέρεια) (© N. Δημάκης)
Εικόνα 228α-γ Η υδρία τύπου Hadra με αριθμό καταλόγου 186.HD.5 (© N. Δημάκης)
Εικόνα 229 Παραδείγματα κεραμικών συνόλων από ελληνιστικές ταφές της Ρόδου (ήμ. 4ου αι. π.Χ.) (© Γιαννικουρή κ.ά. 1990, πίν. 93β)
Εικόνα 230 Παραδείγματα κεραμικών συνόλων από ελληνιστικές ταφές της Ρόδου (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.) (© Γιαννικουρή κ.ά. 1990, πίν. 87β-γ)
Εικόνα 231 Συνοπτική παρουσίαση ορισμένων αγγείων του Shatby (2019-2021) (© alex.arch.uoa.gr)
Εικόνα 232 Παρουσίαση των κτερισμάτων του Τάφου 57 από τη νεκρόπολη της Πλινθίνης (αγγεία, στλεγγίδα, μεταλλικό στεφάνι) (© Harlaut 2023, 407, εικ. A)
Εικόνα 233 Παρουσίαση των κτερισμάτων του Τάφου 81 από τη νεκρόπολη της Πλινθίνης (αγγεία, μεταλλικά αντικείμενα) (© Harlaut 2023, 411, εικ. D)
Εικόνα 234 Το πήλινο ομοίωμα κογχυλιού με αριθμό καταλόγου 174.UNK.3 (© N. Δημάκης)

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 1 Ο γεωγραφικός προσδιορισμός της Αλεξάνδρειας μέσα στο χάρτη της ανατολικής Μεσογείου

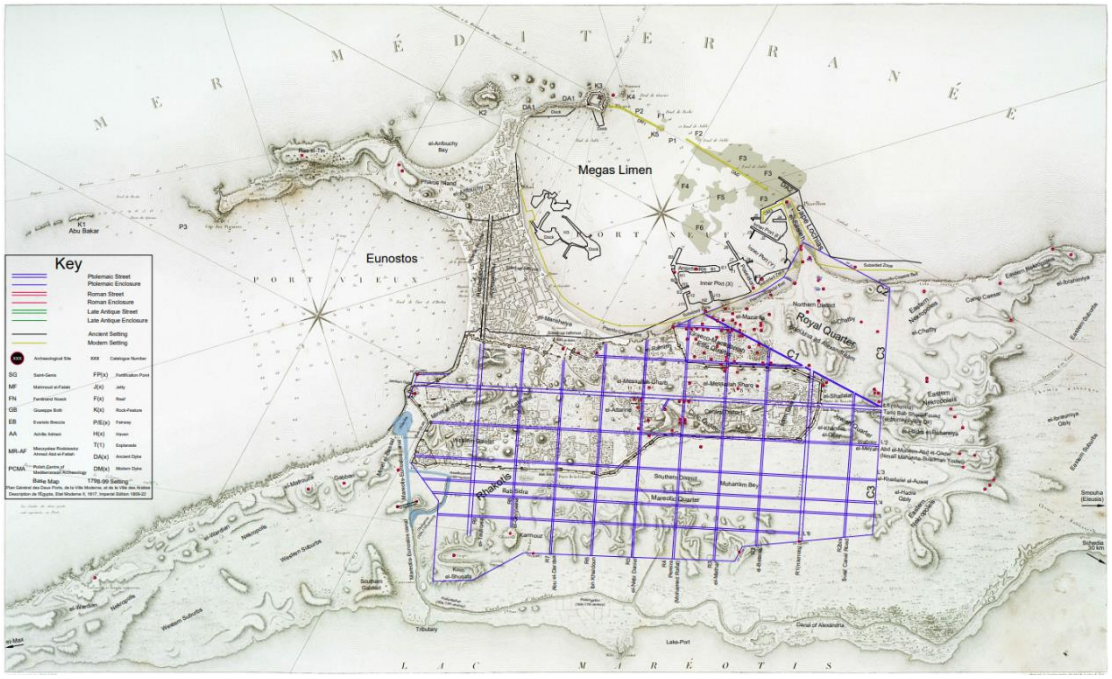

Εικόνα 2 Η Αλεξάνδρεια κατά την πτολεμαϊκή περίοδο (4ος-2ος αι. π.Χ.)

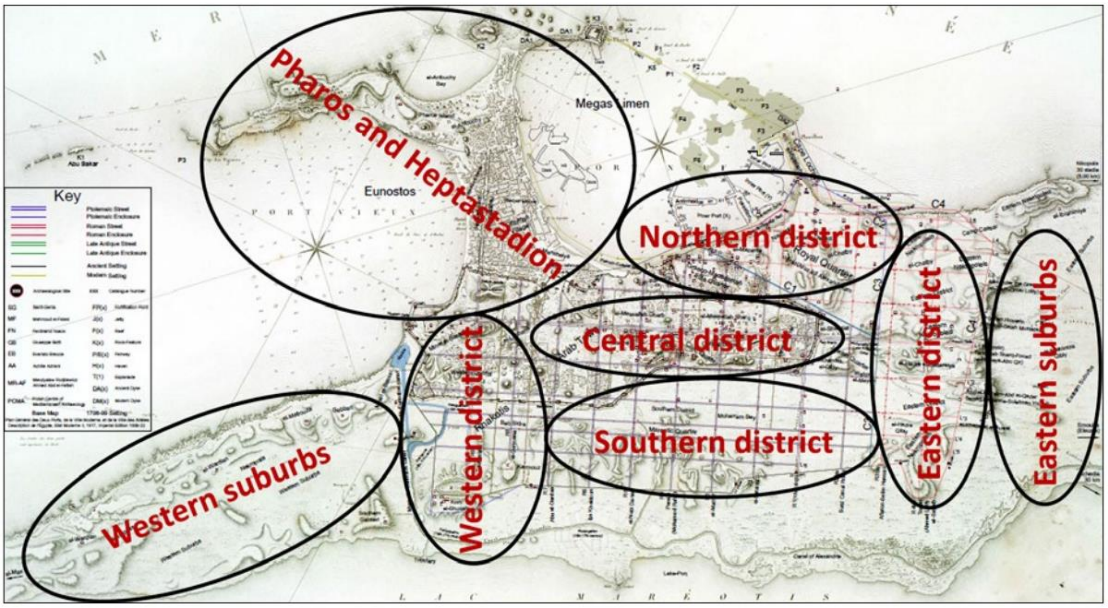

Εικόνα 3 Χωροταξική κατανομή της πτολεμαϊκής Αλεξάνδρειας

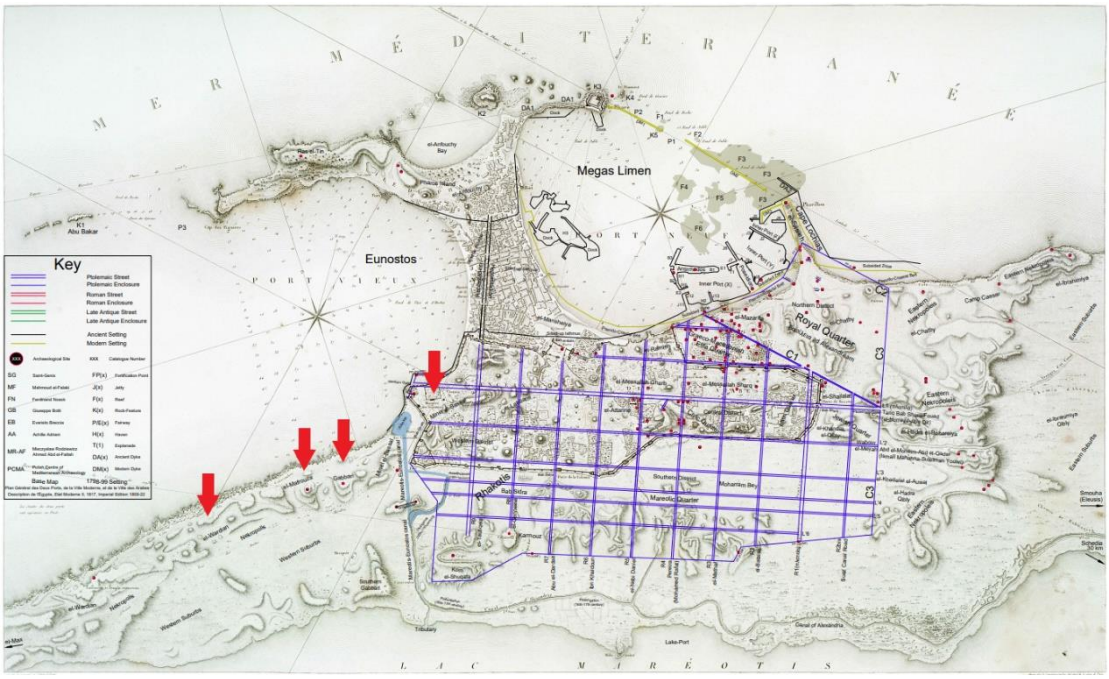

Εικόνα 4 Οι περιοχές Minet el-Bassal, el-Gabbari, el-Mafrouza και el-Wardian

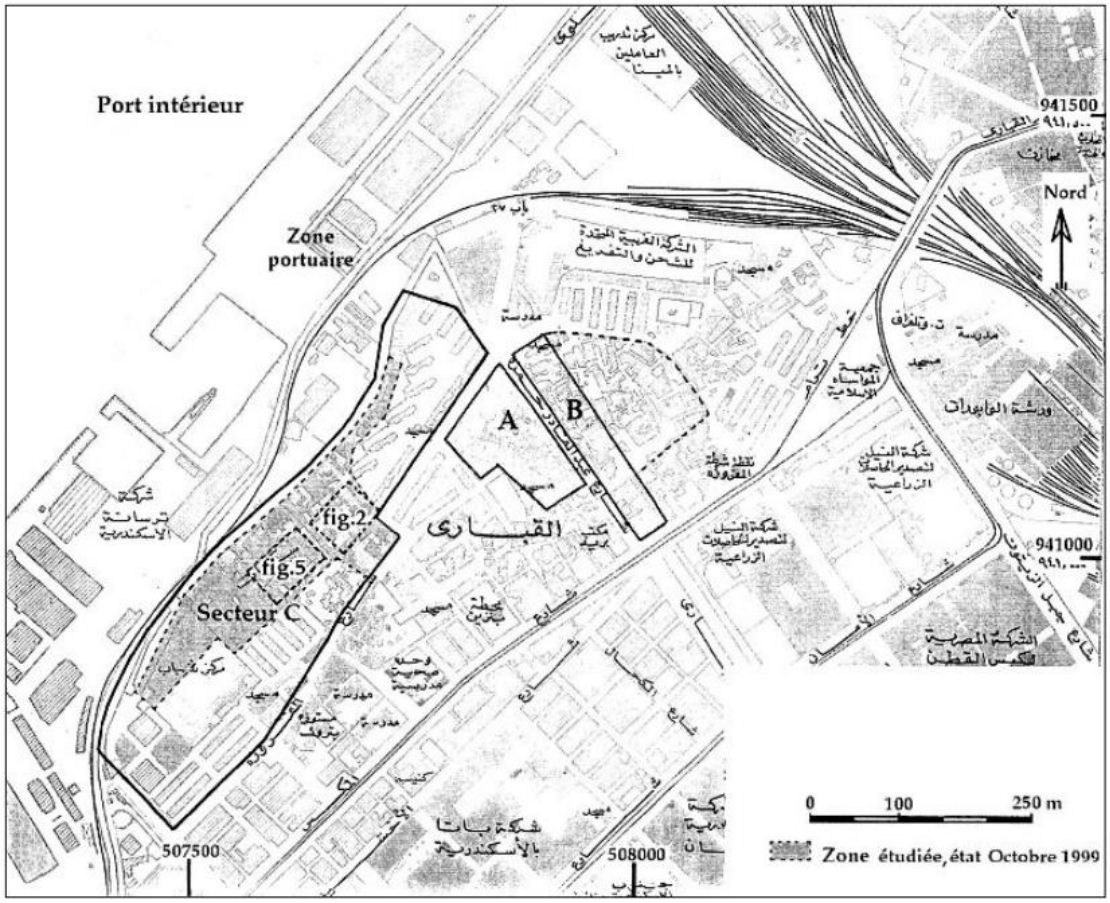

Εικόνα 5 Οι τομείς των ανασκαφικών ερευνών της νεκρόπολης του Gabbari

Εικόνα 6 Νεκρόπολη el-Wardian. Πανοραμική άποψη του σημείου του «The Grand Catacomb» στο σύγχρονο αστικό ιστό

Εικόνα 7 Ο γεωγραφικός προσδιορισμός της περιοχής της Πλινθίνης και της Taposiris Magna σε σχέση με την Αλεξάνδρεια και τη λίμνη της Μαρεότιδας

Εικόνα 8 Η νεκρόπολη της Πλινθίνης μετά τις τελευταίες ανασκαφικές έρευνες του 2012

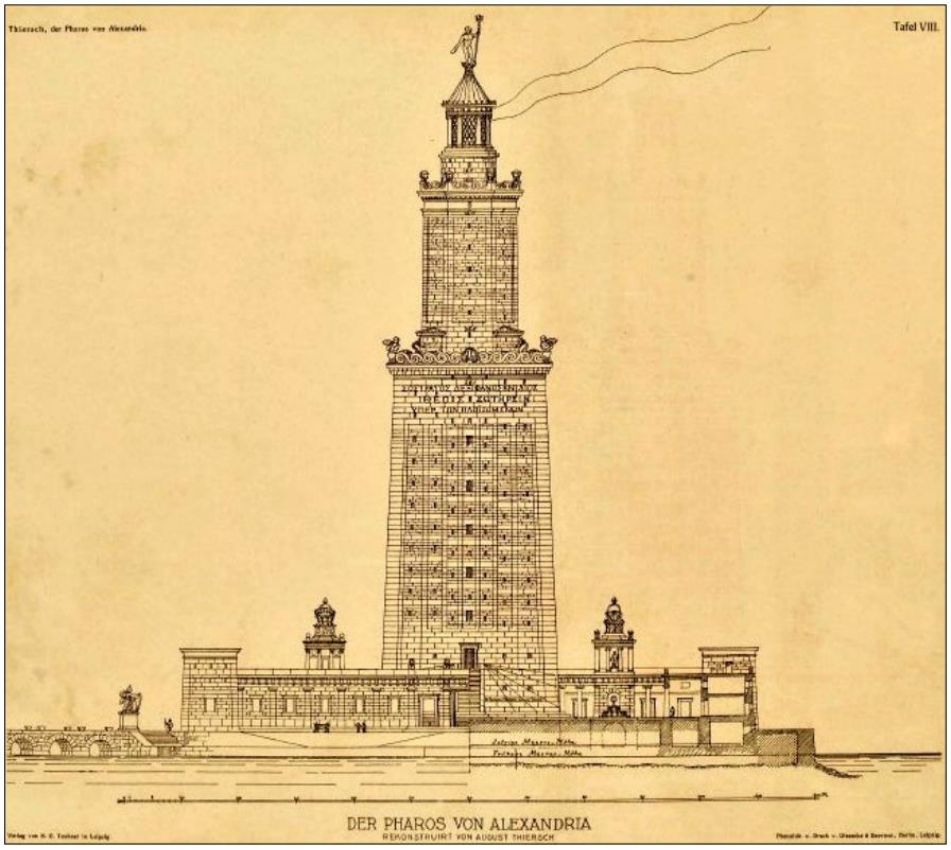

Εικόνα 9 Ο Φάρος της Αλεξάνδρειας. Αναπαράσταση από τους Hermann και August Thiersch (1909)

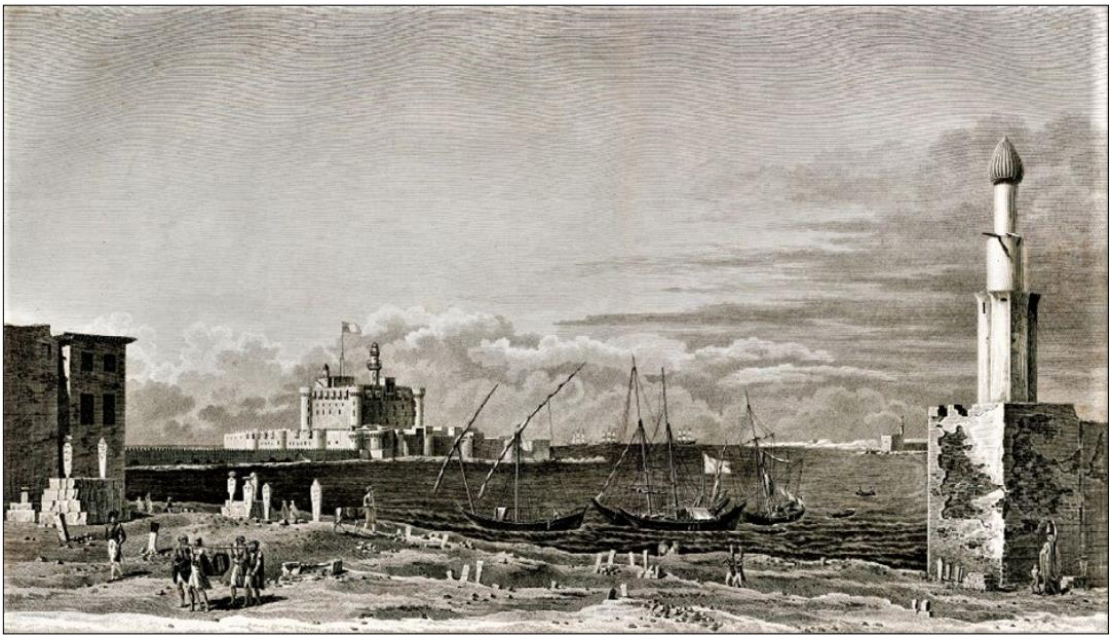

Εικόνα 10 Η θέα προς το νησί του Φάρου και το Qaitbay από το οθωμανικό χωριό του El-Anfoushy, περ. 1798-99

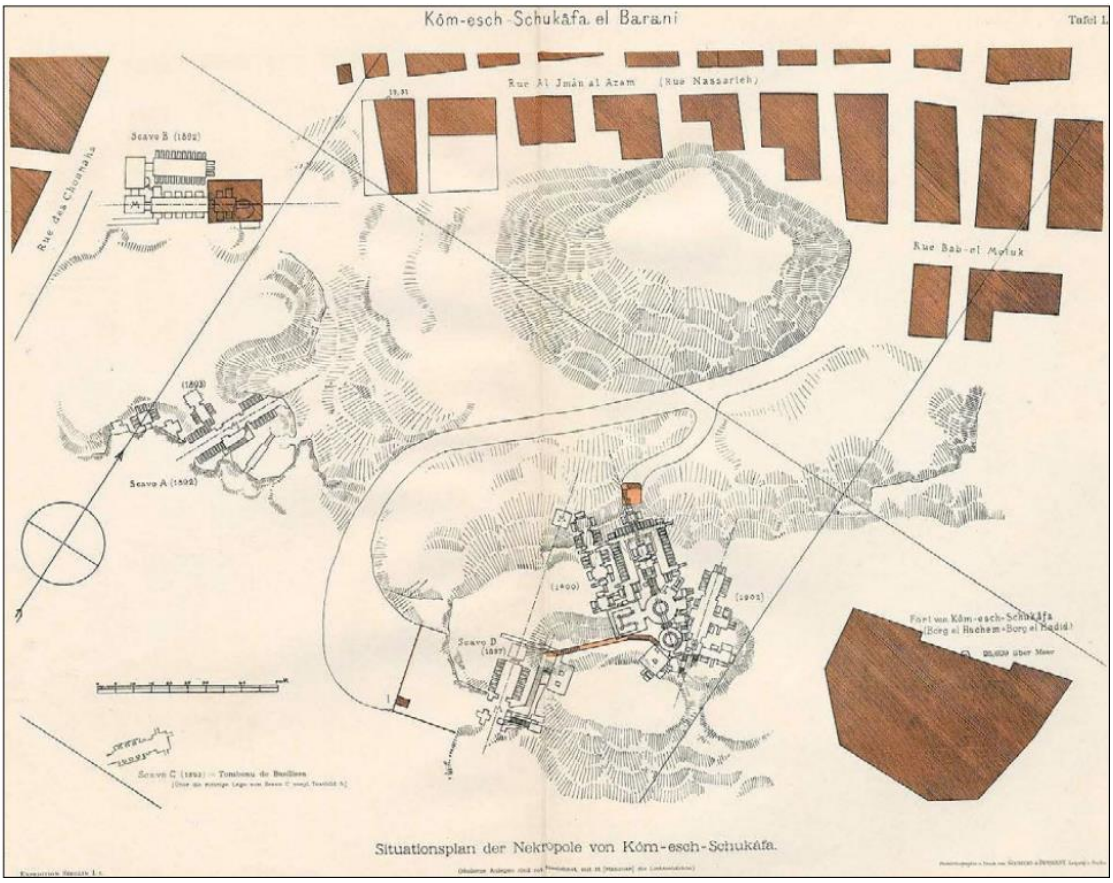

Εικόνα 11 Τα ταφικά σύνολα στη νεκρόπολη της Kom el-Shuqafa

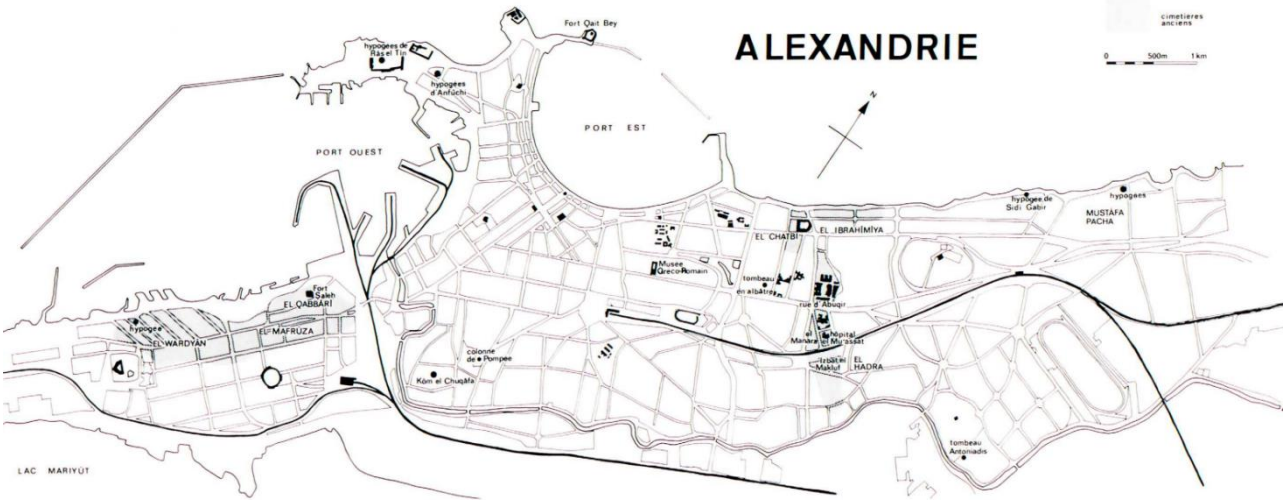

Εικόνα 12 Ενδεικτική εικόνα της ανατολική νεκρόπολης της Αλεξάνδρειας

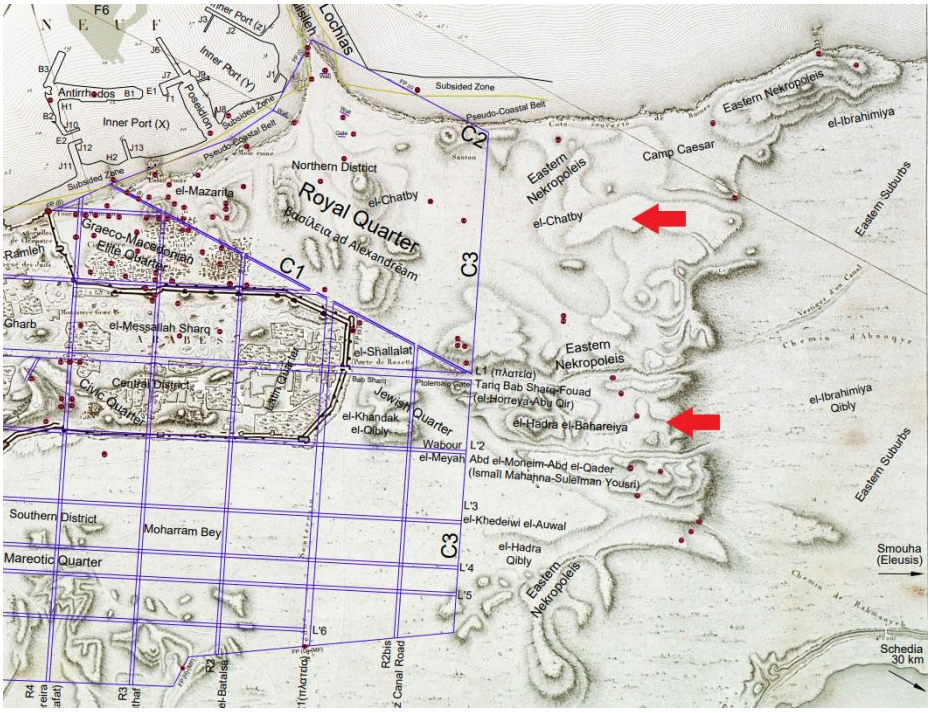

Εικόνα 13 Το νεκροταφείο της περιοχής el-Hadra σε σχέση με τα πτολεμαϊκά τείχη, το Βασιλικό Τετράγωνο και το βορειότερο νεκροταφείο του el-Shatby

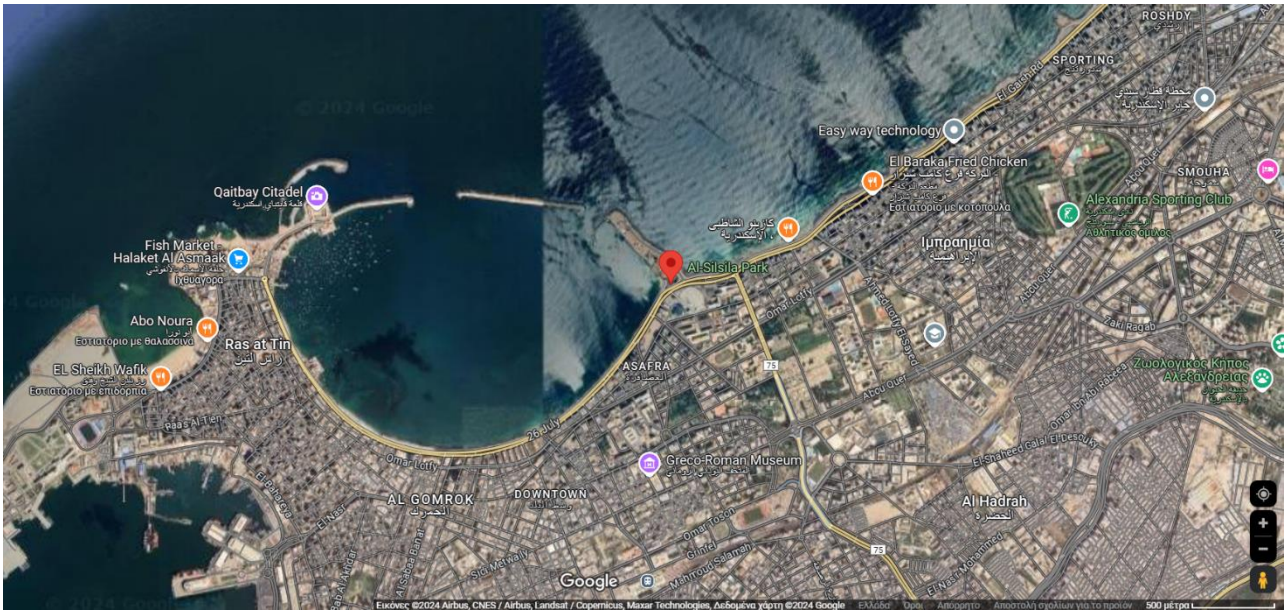

Εικόνα 14 Η περιοχή με τη σημερινή ονομασία Silsila ανατολικότερα του ακρωτηρίου της Άκρας Λοχιάδος

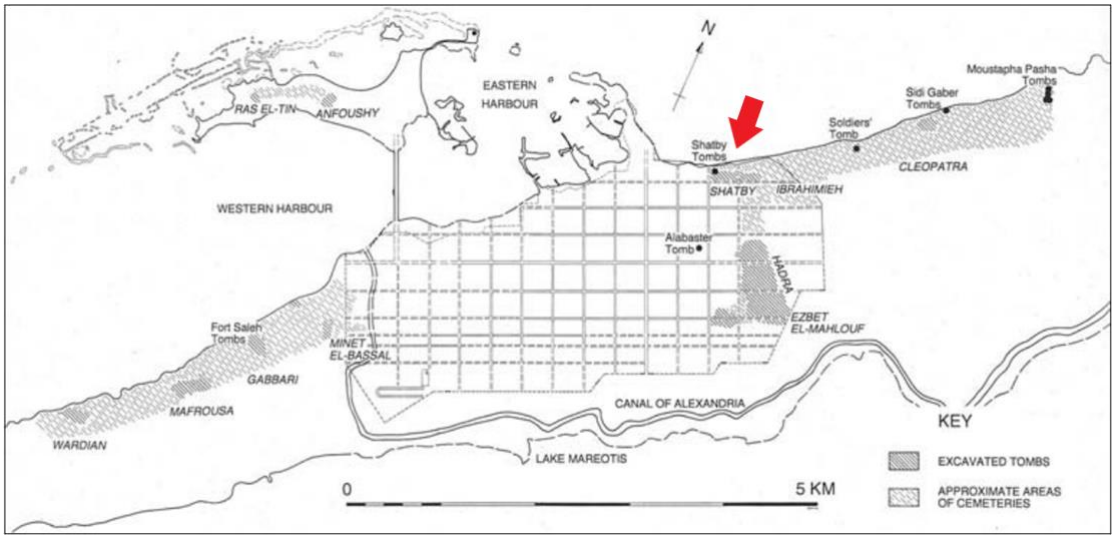

Εικόνα 15 Το νεκροταφείο του Shatby στο χάρτη της Αλεξάνδρειας

Εικόνα 16 Η σημερινή κατάσταση των υπέργειων ταφικών μνημείων του Υπογείου Α

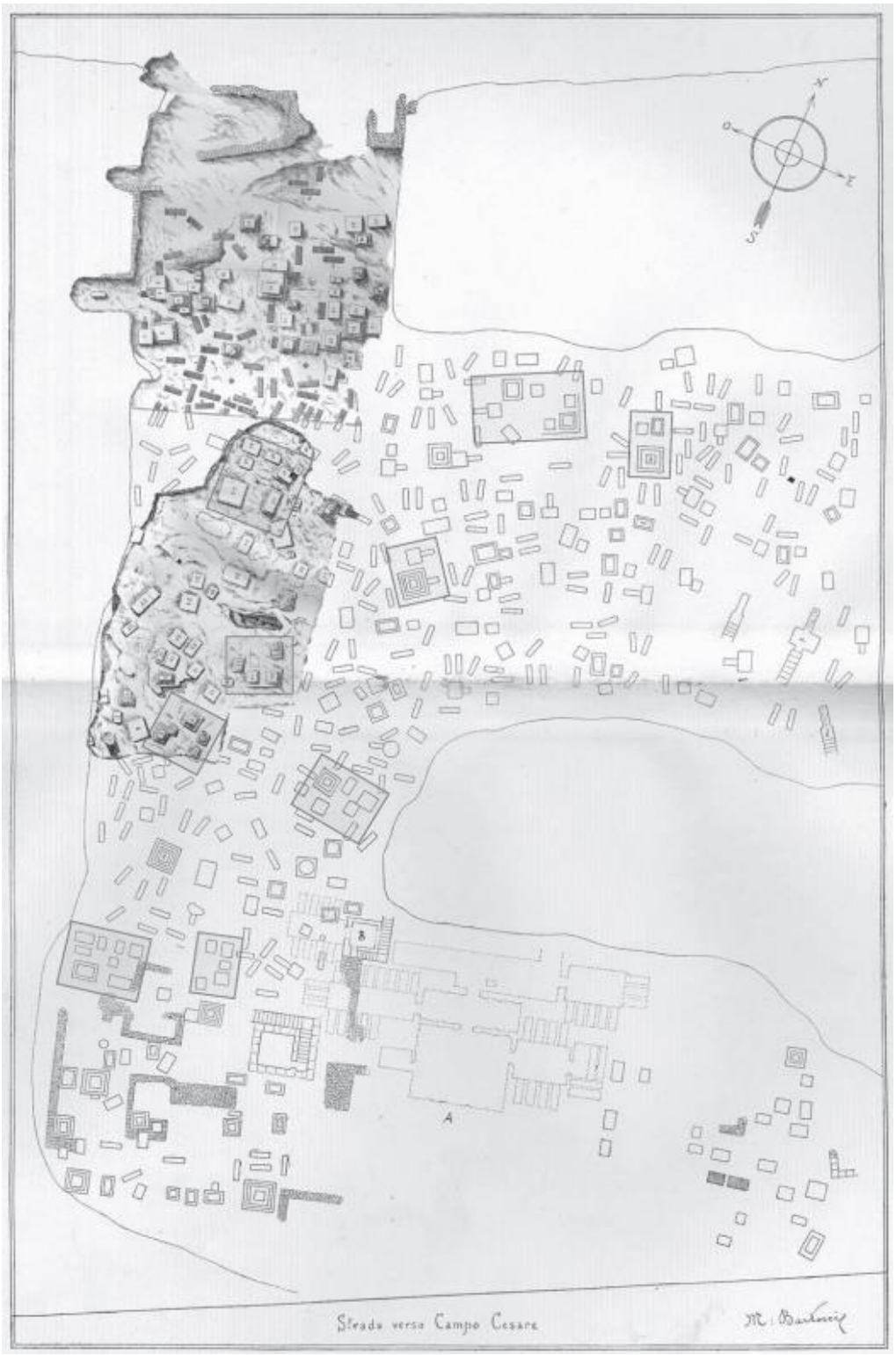

Εικόνα 17 Σχεδιαστική αποτύπωση των ταφικών μνημείων του Shatby (1910)

Εικόνα 18 Το Υπόγειο Α του νεκροταφείο του Shatby στο σύγχρονο αστικό ιστό της Αλεξάνδρειας

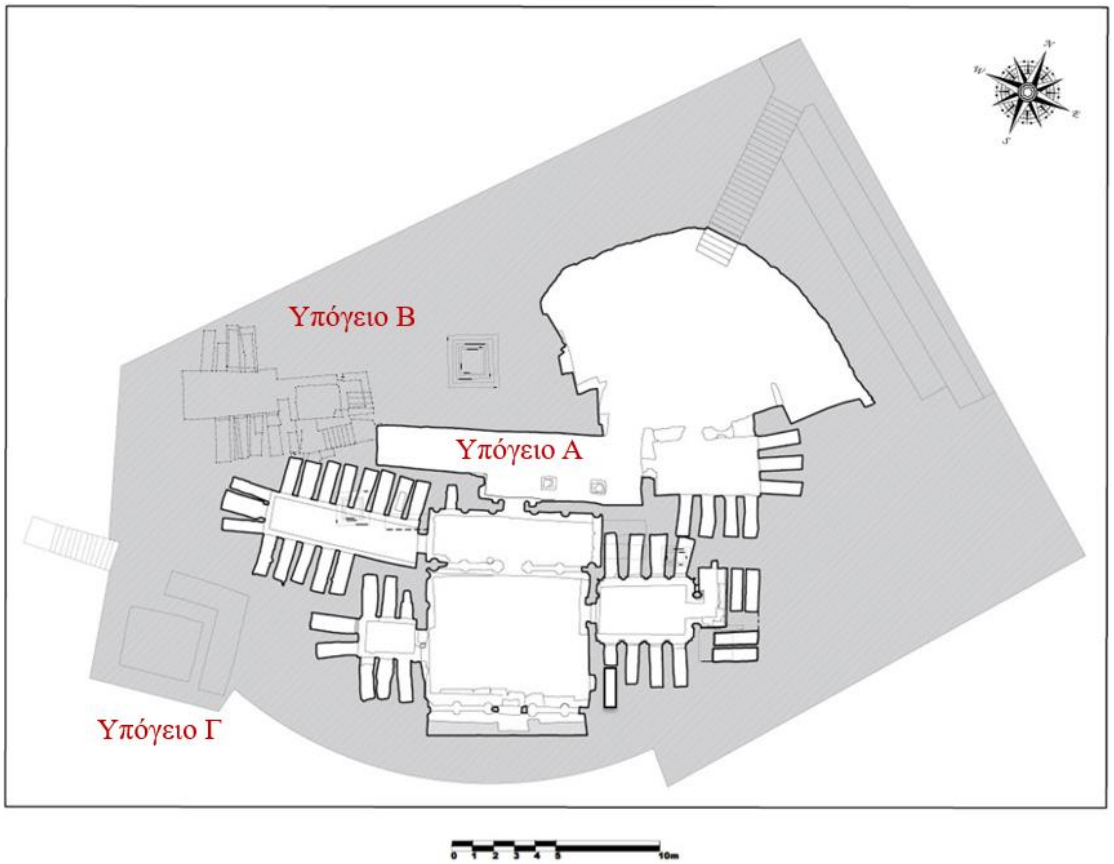

Εικόνα 19 Η διάταξη των Υπογείων Α, Β και Γ στο νεκροταφείο του Shatby

Εικόνα 20 Το πολυθάλαμο συγκρότημα του Υπογείου Α και η θέση του στο χώρο σε σχέση με τα Υπόγεια Β και Γ στα δυτικά

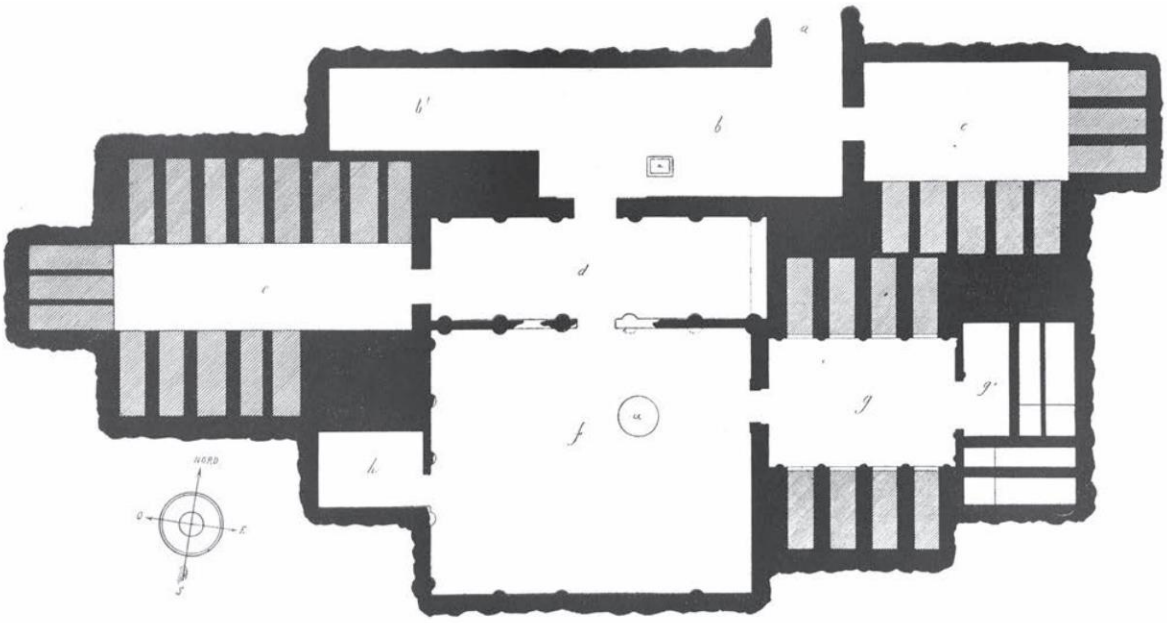

Εικόνα 21 Κάτοψη των χώρων του Υπογείου Α

Εικόνα 22 Η «μνημειακή» είσοδος του Υπογείου Α στα νότια

Εικόνα 23 Η Αυλή (*Aule*) του Υπογείου Α και τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα της δωρικής πρόσοψης στα βόρεια

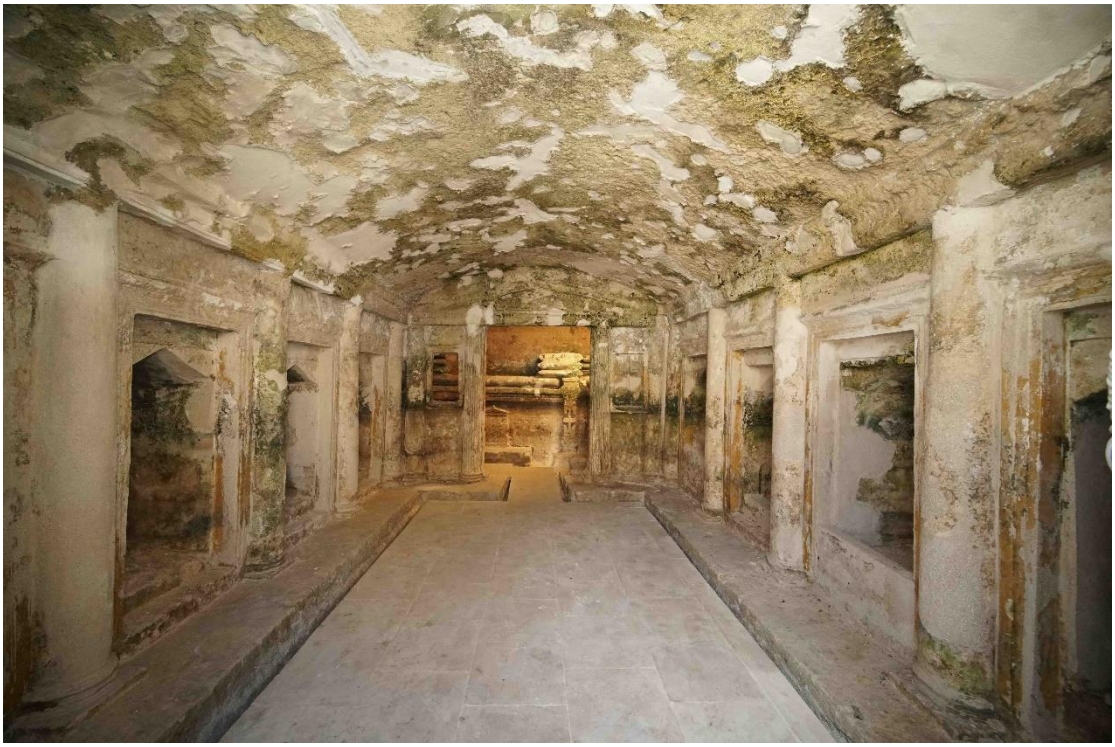

Εικόνα 24 Ο *Χώρος G* με το σύνολο των 8 loculi στα ανατολικά της Αυλής του Υπογείου Α

Εικόνα 25 Ο «Θάλαμος των Κλινών» (*Χώρος G΄*)

Εικόνα 26 Ο Χώρος Η στα δυτικά της Αυλής

Εικόνα 27 Ο ταφικός θάλαμος στα βορειοδυτικά του Υπογείου Α με το σύνολο των 17 loculi

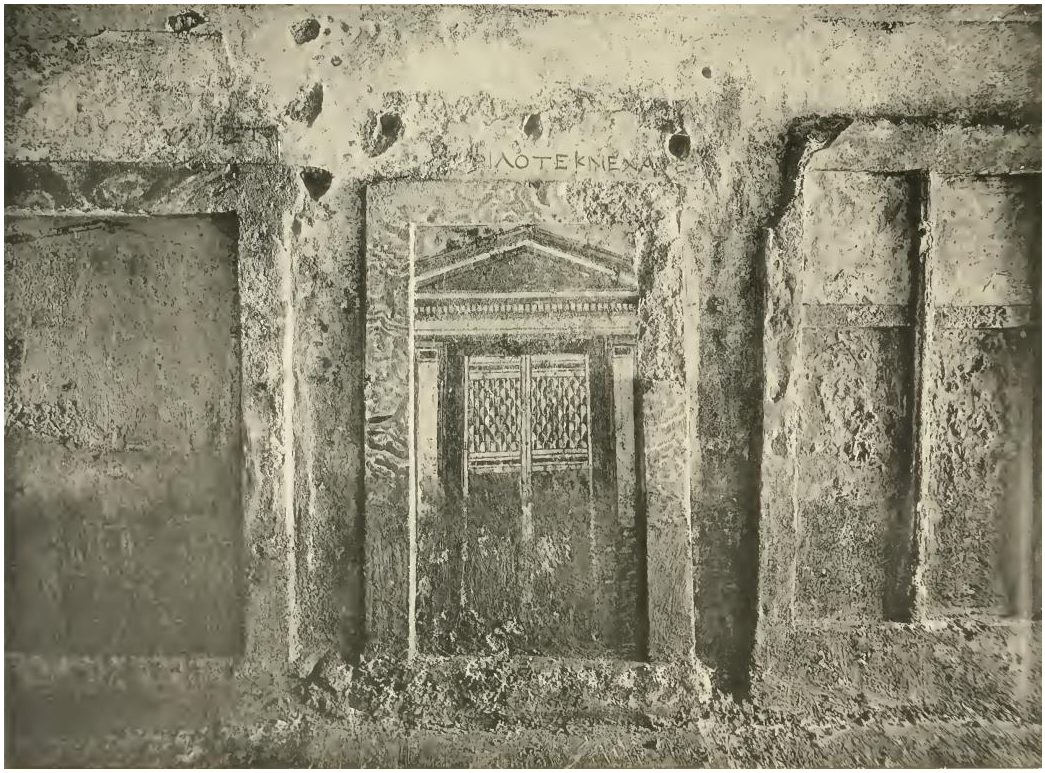

Εικόνα 28 Η πρόσοψη του loculus με την επιγραφή «ΦΙΛΟΚΤΕΝΕ ΧΑΙΡΕ» στην άνω πλευρά του θυρώματος

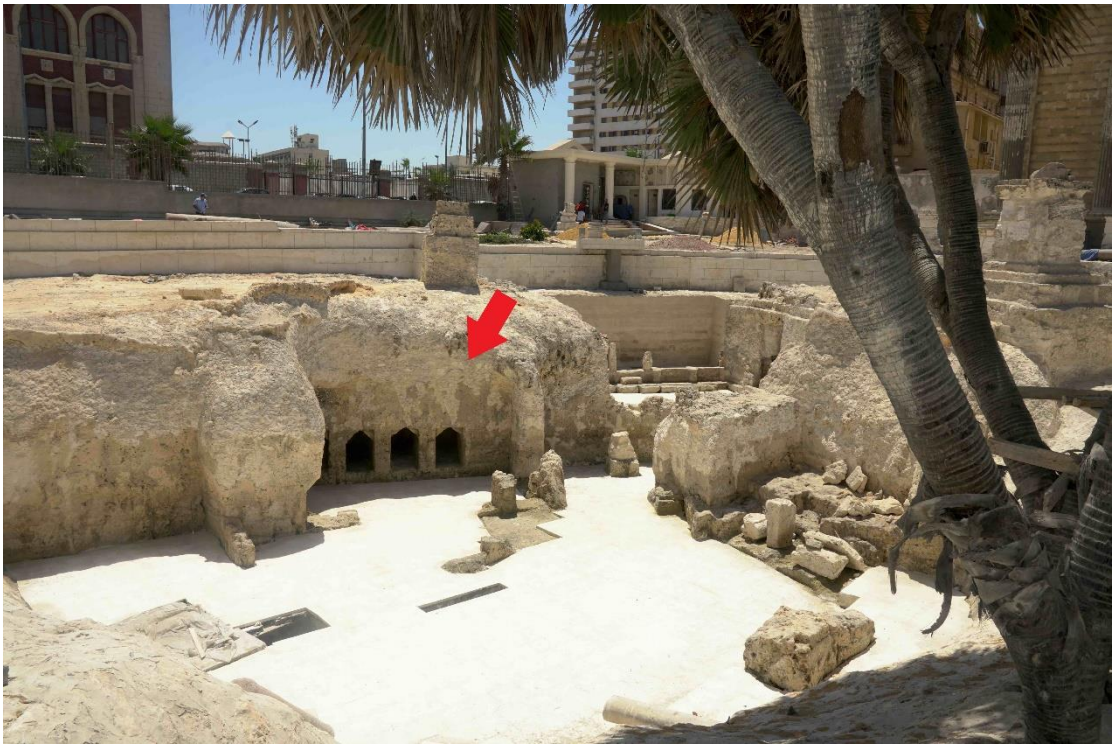

Εικόνα 29 Ο Χώρος C στα βορειοανατολικά του Υπογείου Α

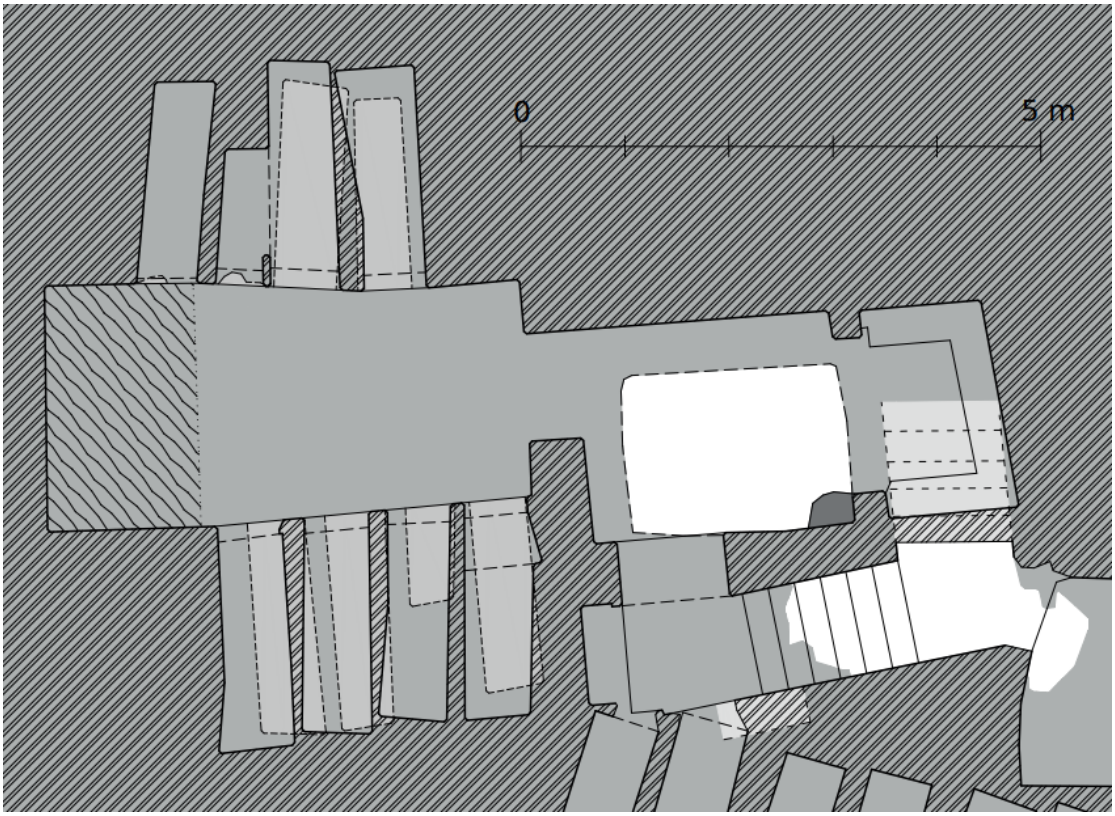

Εικόνα 30 Κάτοψη του Υπογείου Β στα βορειοδυτικά του Υπογείου Α

Εικόνα 31 Ο προθάλαμος με τον περιμετρικό λαξευμένο πάγκο στα ανατολικά του Υπογείου Β

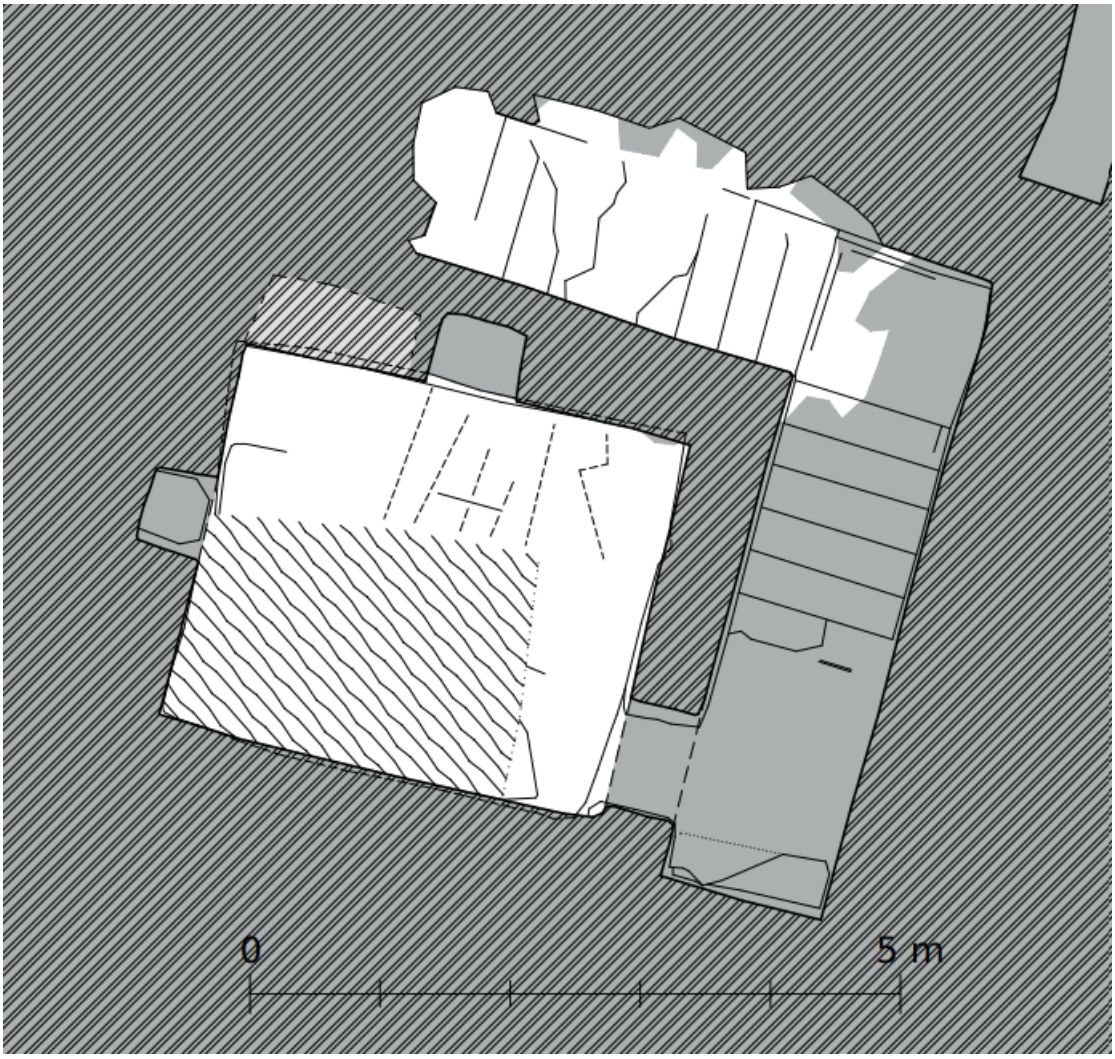

Εικόνα 32 Κάτοψη του Υπογείου Γ στα νοτιοδυτικά του Υπογείου Α

Εικόνα 33α-β Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 1.UN.1 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 34 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 2.UN.2

Εικόνα 35 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 8.UN.8

Εικόνα 36 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 10.UN.10

Εικόνα 37 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 11.UN.11

Εικόνα 38 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 18.UN.18

Εικόνα 39 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 3.UN.3

Εικόνα 40α-β Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 4.UN.4 (α΄ και β΄ όψη)

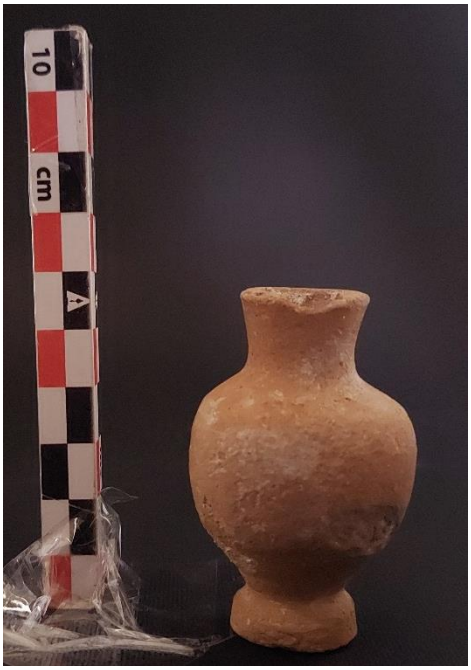

Εικόνα 41 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 20.UN.20

Εικόνα 42 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 5.UN.5

Εικόνα 43 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 6.UN.6

Εικόνα 44 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 13.UN.13

Εικόνα 45 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 15.UN.15

Εικόνα 46 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 7.UN.7

Εικόνα 47 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 9.UN.9

Εικόνα 48 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 14.UN.14

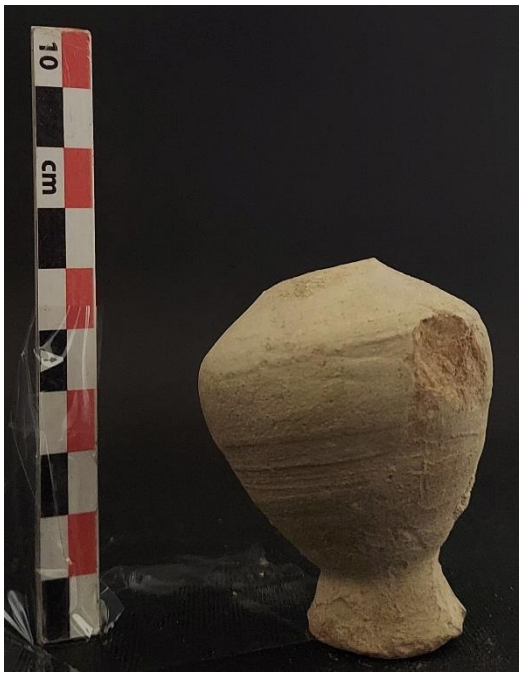

Εικόνα 49 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 24.UN.24

Εικόνα 50 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 19.UN.19

Εικόνα 51 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 22.UN.22

Εικόνα 52 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 25.UN.25

Εικόνα 53 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 12.UN.12

Εικόνα 54α-β Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 56.UN.56 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 55 Το μυροδοχείο με αριθμό καταλόγου 57.UN.57 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 56α-β Το ληκύθιο με αριθμό καταλόγου 16.UN.16 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 57 Το ληκύθιο με αριθμό καταλόγου 17.UN.17

Εικόνα 58 Το ληκύθιο με αριθμό καταλόγου 21.UN.21

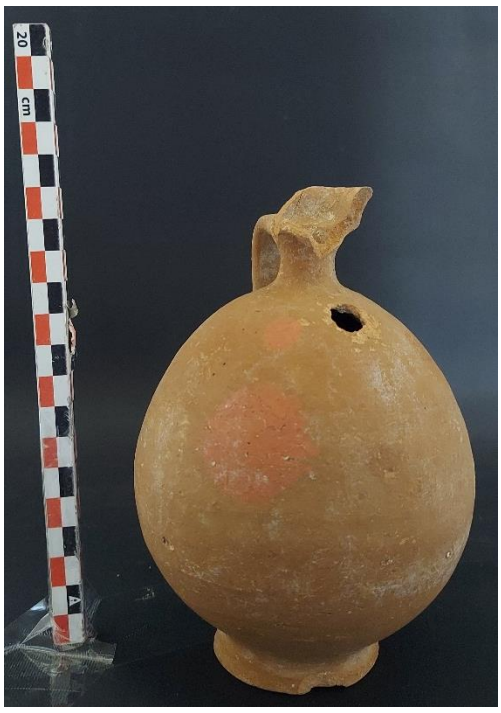

Εικόνα 59α-β Το ληκύθιο με αριθμό καταλόγου 29.UN.29 (α΄ και β΄ όψη)

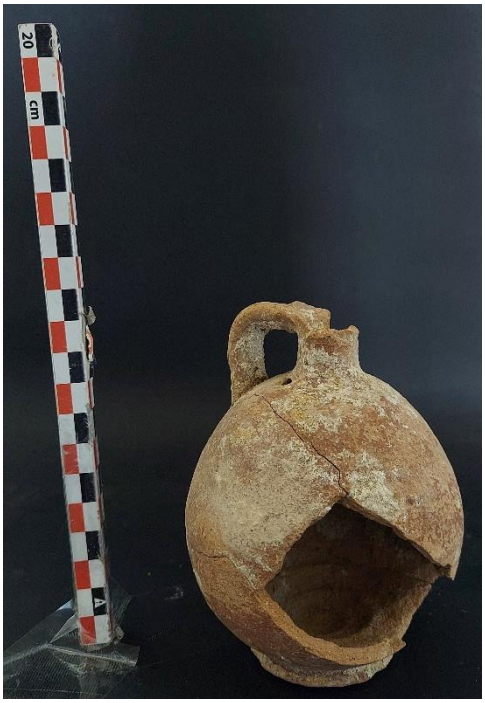

Εικόνα 60α-β Το ληκύθιο με αριθμό καταλόγου 49.UN.49 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 61α-β Το ληκύθιο με αριθμό καταλόγου 46.UN.46 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 62α-β Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 50.JAR.25 (α΄ και β΄ όψη)

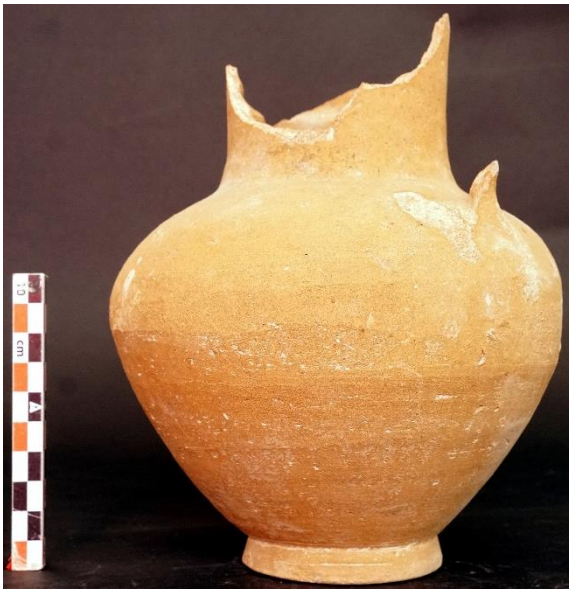
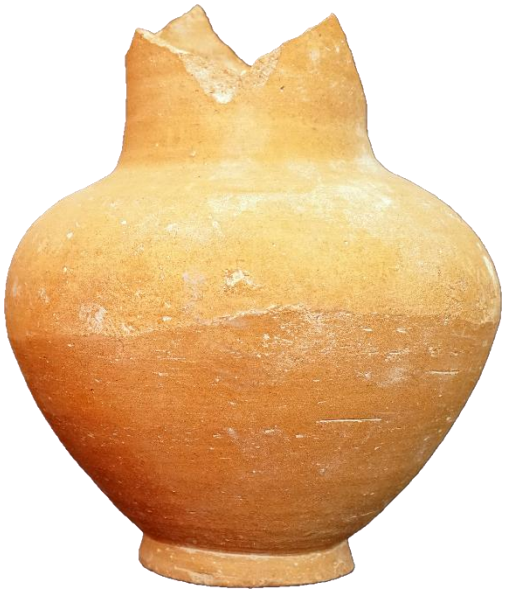

Εικόνα 63α-β Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 51.JAR.26 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 64 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 60.V.6

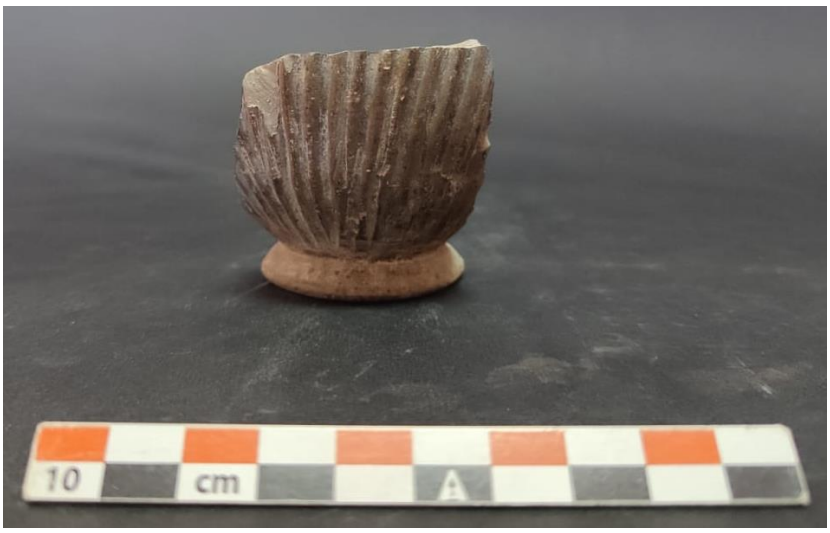

Εικόνα 65α-β Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 124.SH.9 (εξωτερική και εσωτερική όψη)

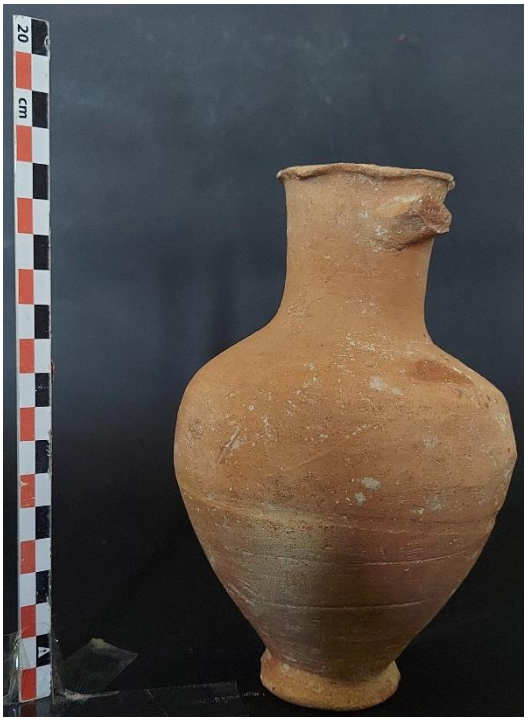

Εικόνα 66 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 27.JAR.2

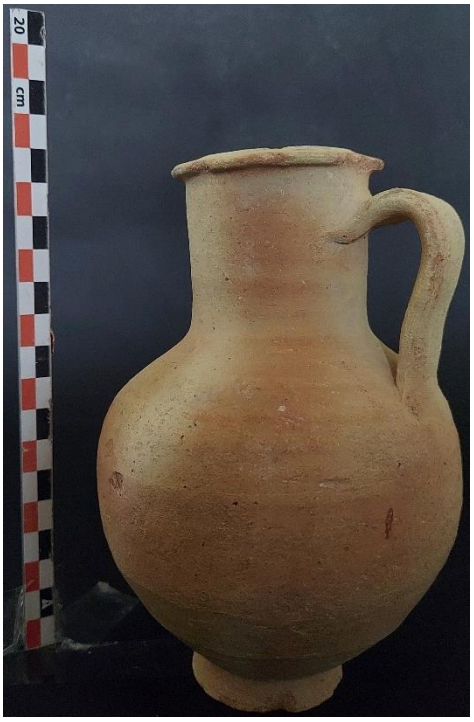

Εικόνα 67 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 31.JAR.6

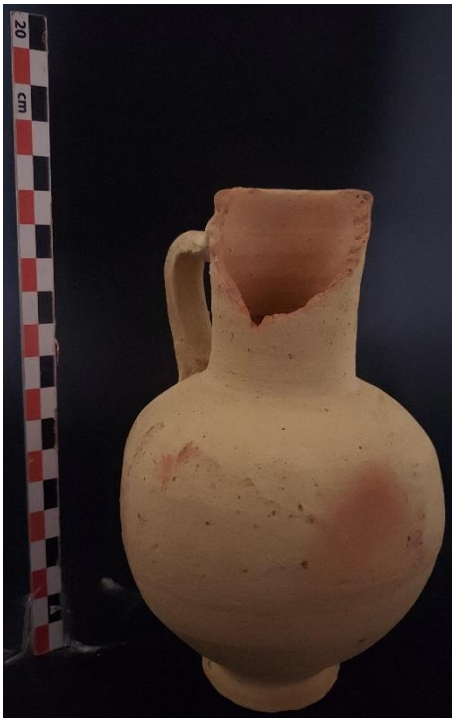

Εικόνα 68 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 33.JAR.8

Εικόνα 69 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 34.JAR.9

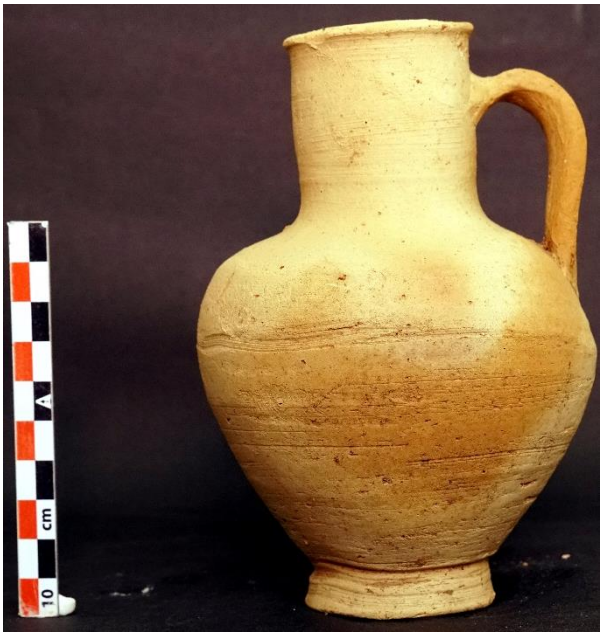

Εικόνα 70 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 35.JAR.10

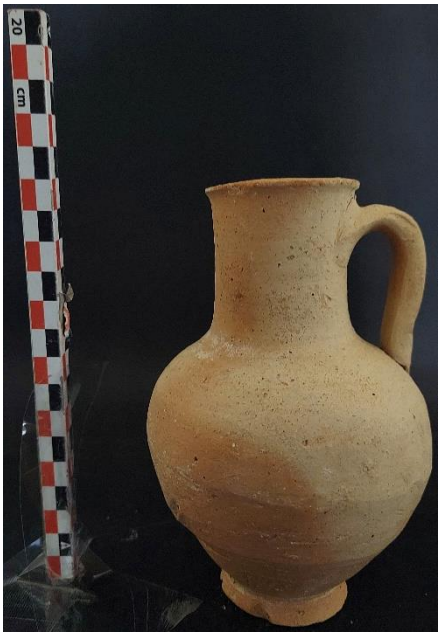

Εικόνα 71 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 37.JAR.12

Εικόνα 72 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 38.JAR.13

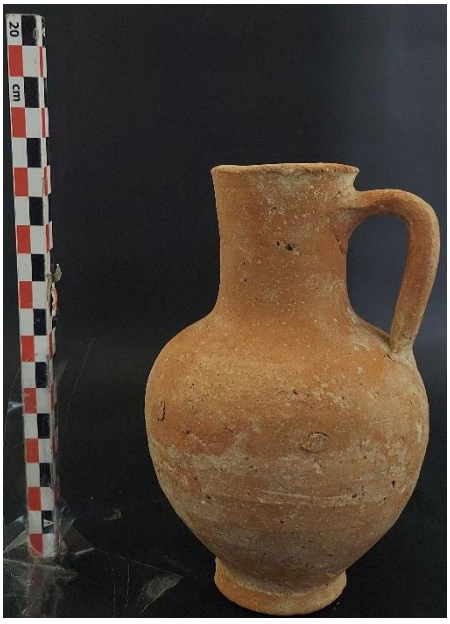

Εικόνα 73 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 39.JAR.14

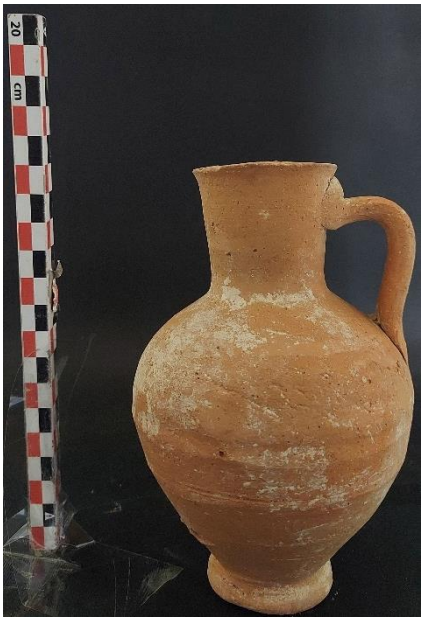

Εικόνα 74 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου
40.JAR.15

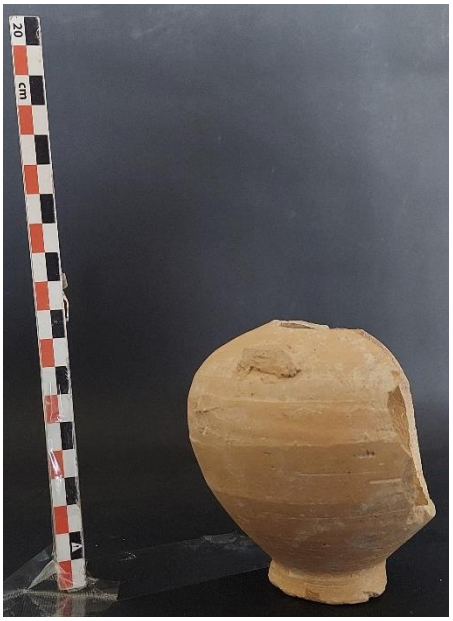

Εικόνα 75α-β Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 48.JAR.23
(α΄ και β΄ όψη)

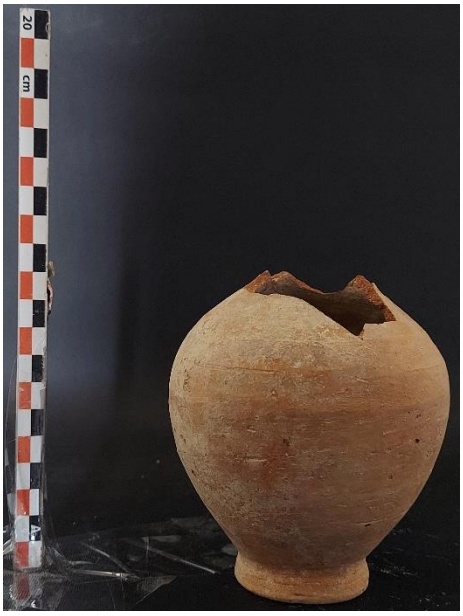

Εικόνα 76 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 58.V.4

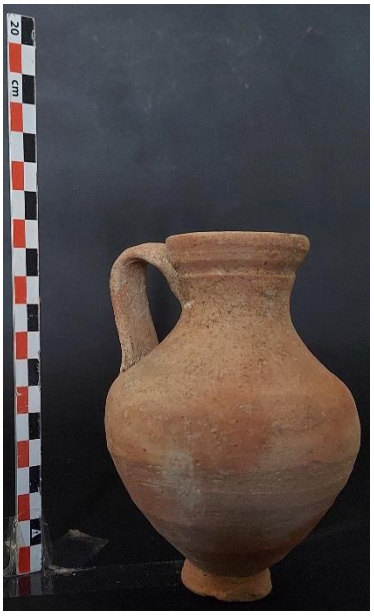

Εικόνα 77 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 30.JAR.5

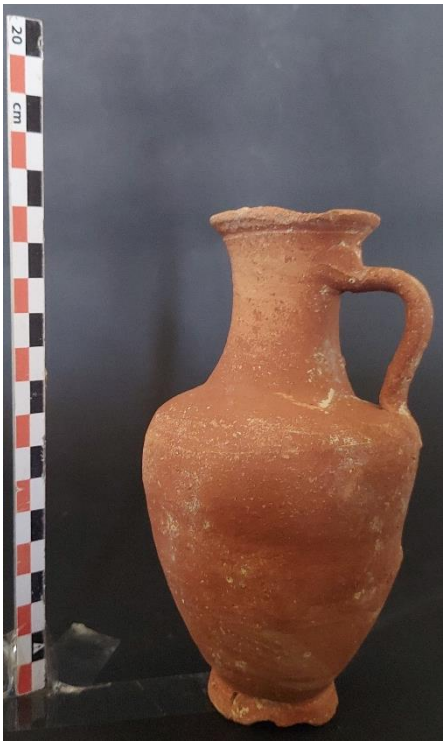

Εικόνα 78 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 26.JAR.1

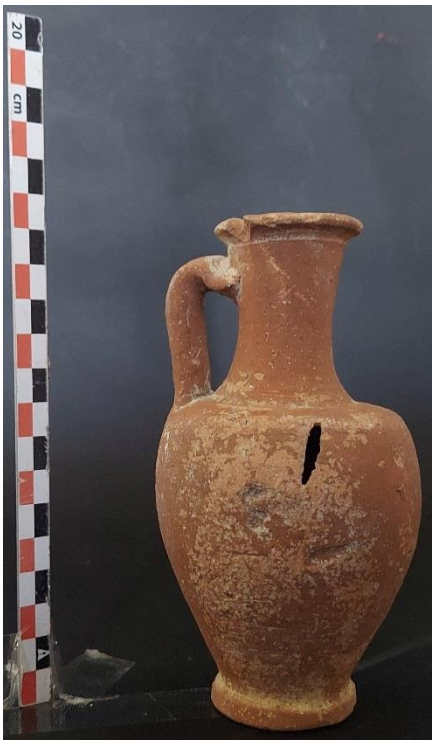

Εικόνα 79 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 28.JAR.3

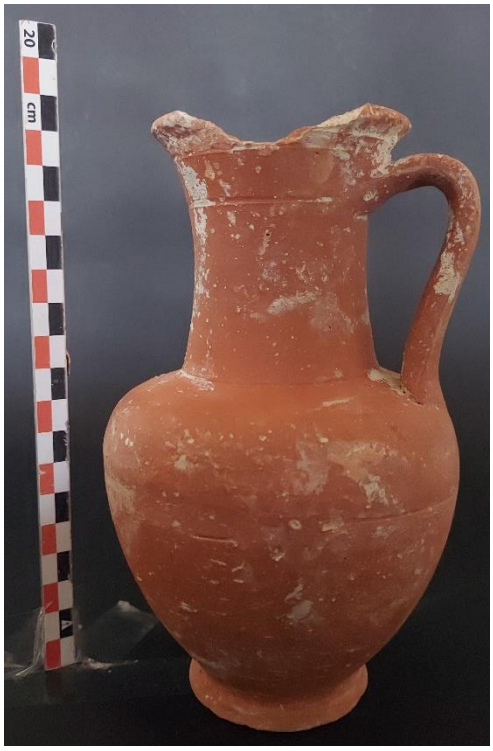

Εικόνα 80 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου
47.JAR.22

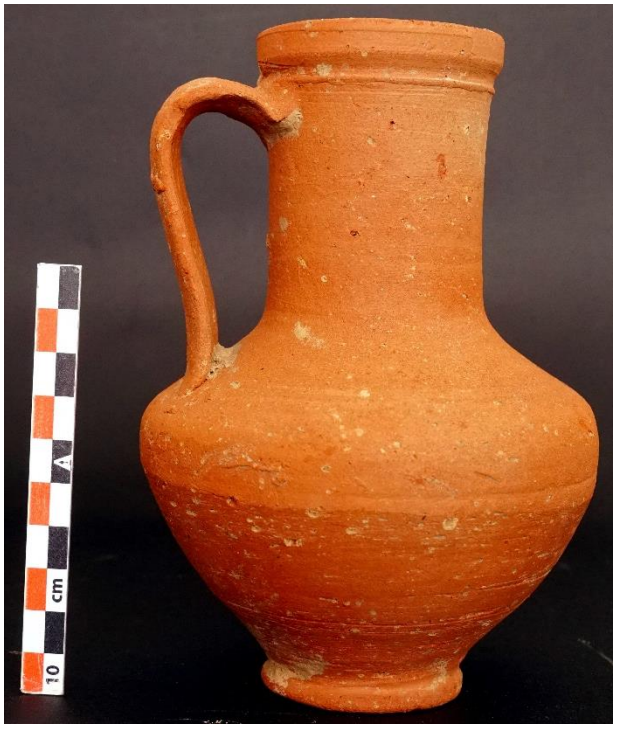

Εικόνα 81α-β Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 36.JAR.11 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 82α-β Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 63.G.1 (α΄ και β΄ όψη)

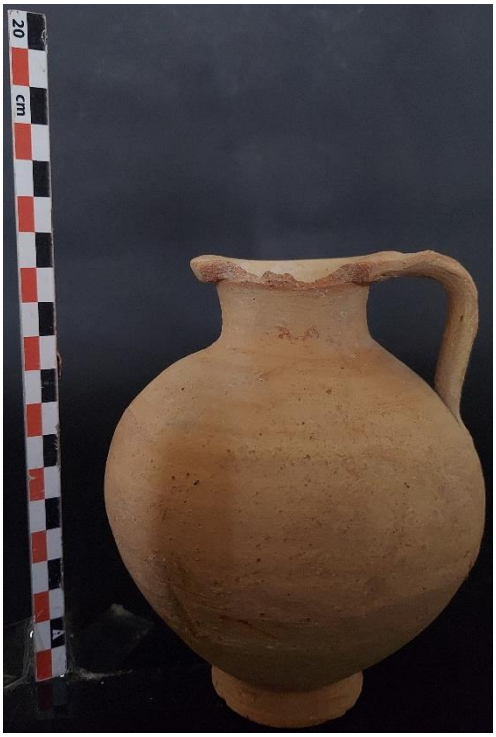

Εικόνα 83 Η οινοχόη με αριθμό καταλόγου 32.JAR.7

Εικόνα 84 Η όλπη με αριθμό καταλόγου 41.JAR.16

Εικόνα 85α-β Η όλπη με αριθμό καταλόγου 42.JAR.17 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 86α-β Η όλπη με αριθμό καταλόγου
43.JAR.18

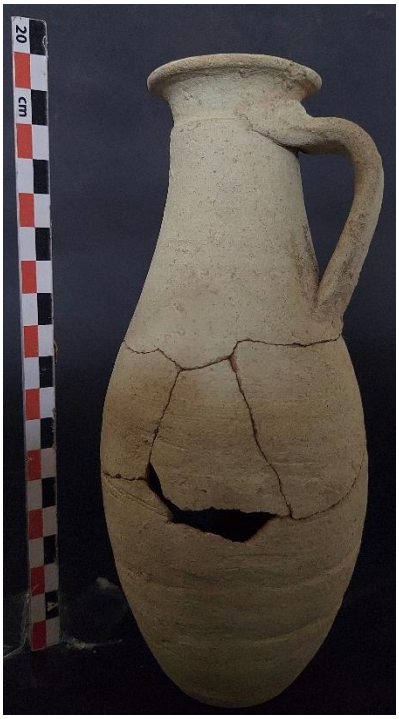

Εικόνα 87 Η όλπη με αριθμό καταλόγου 44.JAR.19

Εικόνα 88 Η όλπη με αριθμό καταλόγου 52.JAR.27

Εικόνα 89 Το θραύσμα της όλπης με αριθμό καταλόγου 54.JAR.29

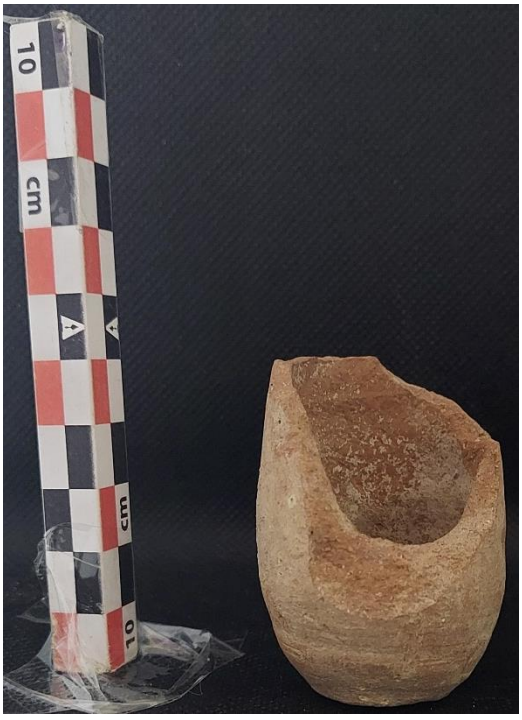

Εικόνα 90 Το θραύσμα της όλπης με αριθμό καταλόγου 55.V.1

Εικόνα 91α-β Η λάγυνος με αριθμό καταλόγου 45.JAR.20 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 92 Ο άωτος μικρογραφικός πίθος με αριθμό καταλόγου 53.JAR.28

Εικόνα 93α-β Ο αμφορέας με αριθμό καταλόγου 59.V.5 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 94 Ο αμφορέας με αριθμό καταλόγου 182.HD.1

Εικόνα 95 Λεπτομέρεια του αμφορέα με αριθμό καταλόγου 182.HD.1. Επιγραφή «ONY»

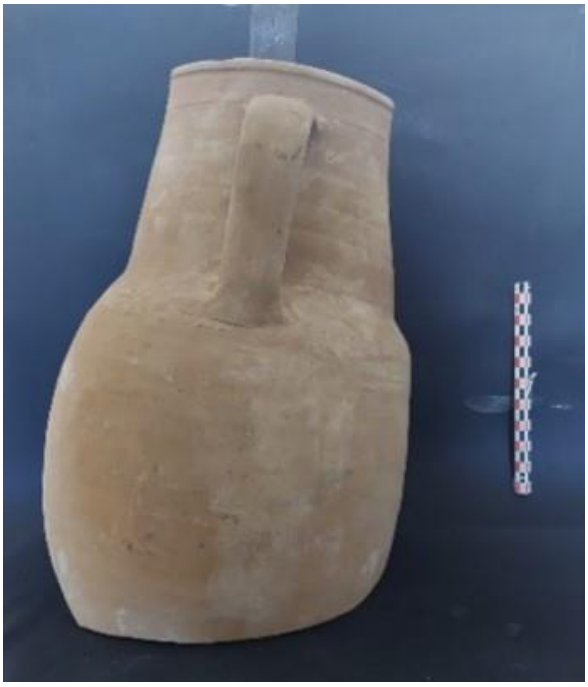

Εικόνα 96 Ο αμφορέας με αριθμό καταλόγου 163.SV.2

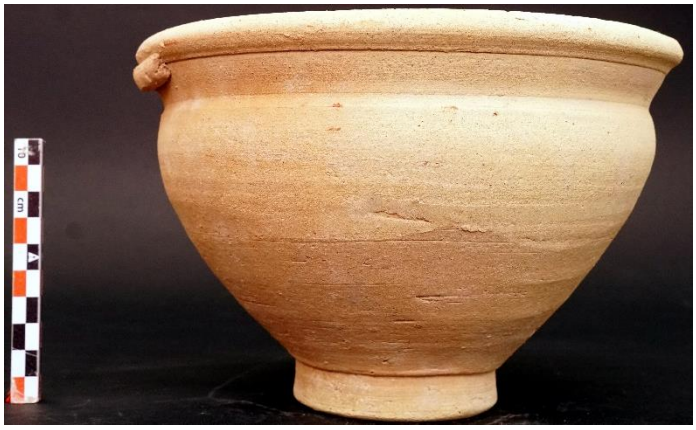

Εικόνα 97α-β Ο κρατήρας – μπολ (*bowl - krater*) με αριθμό καταλόγου 62.Β.2 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 98 Το θραύσμα του κρατήρα – μπολ (*bowl - krater*) με αριθμό καταλόγου 164.Η.1

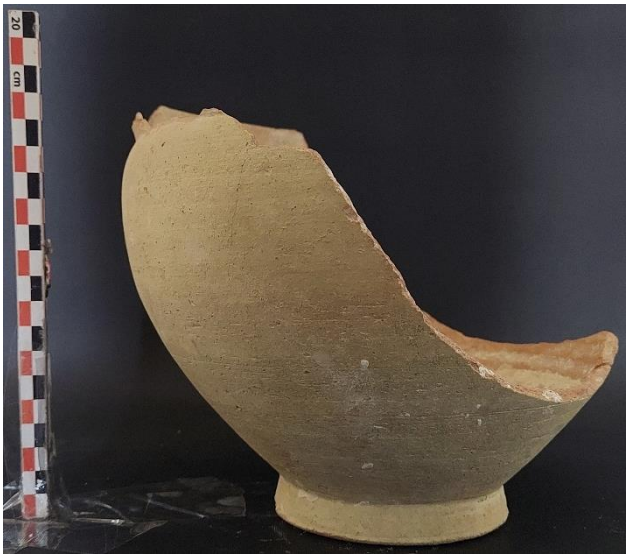

Εικόνα 99α-β Ο κρατήρας – μπολ (*bowl - krater*) με αριθμό καταλόγου 61.Β.1 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 100 Το μικκύλο άωτο αγγείο με αριθμό καταλόγου 23.UN.23

Εικόνα 101α-β Το μικκύλο άωτο αγγείο με αριθμό καταλόγου 114.T.51 (πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 102α-β Το θραύσμα λεκανίδας με αριθμό καταλόγου 117.SH.2
(εσωτερική όψη και κατά τομή)

Εικόνα 103 Το θραύσμα λεκανίδας με αριθμό
καταλόγου 173.UNK.2

Εικόνα 104 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 74.Τ.11

Εικόνα 105 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 76.Τ.13

Εικόνα 106 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 68.Τ.5

Εικόνα 107 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 70.Τ.7

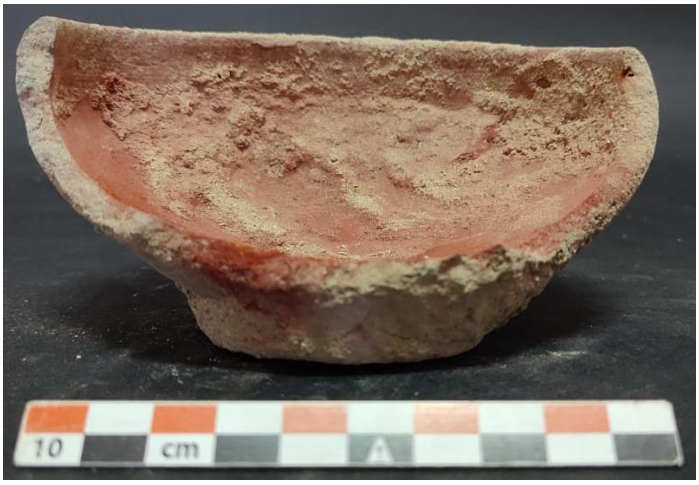

Εικόνα 108 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 72.Τ.9

Εικόνα 109 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 78.Τ.15

Εικόνα 110 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 83.Τ.20

Εικόνα 111 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 85.Τ.22

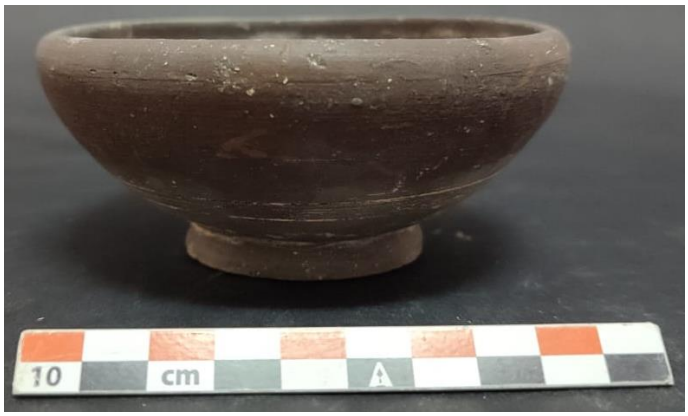

Εικόνα 112 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 86.Τ.23

Εικόνα 113 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 87.Τ.24

Εικόνα 114 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 116.SH.1

Εικόνα 115 Το θραύσμα του άωτου σκυφιδίου (*echinus bowl*)
με αριθμό καταλόγου 118.SH.3

Εικόνα 116 Το θραύσμα του άωτου σκυφιδίου (*echinus bowl*)
με αριθμό καταλόγου 119.SH.4

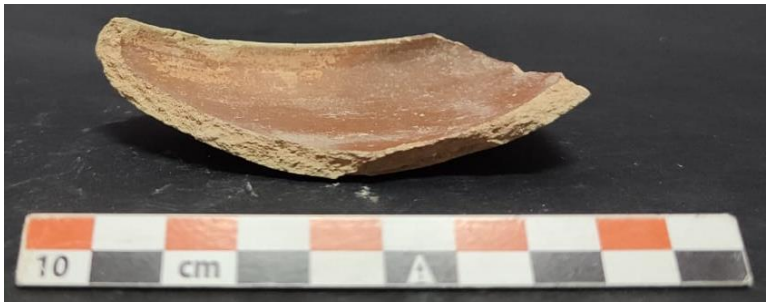

Εικόνα 117 Το θραύσμα του άωτου σκυφιδίου (*echinus bowl*)
με αριθμό καταλόγου 123.SH.8

Εικόνα 118 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 65.T.2

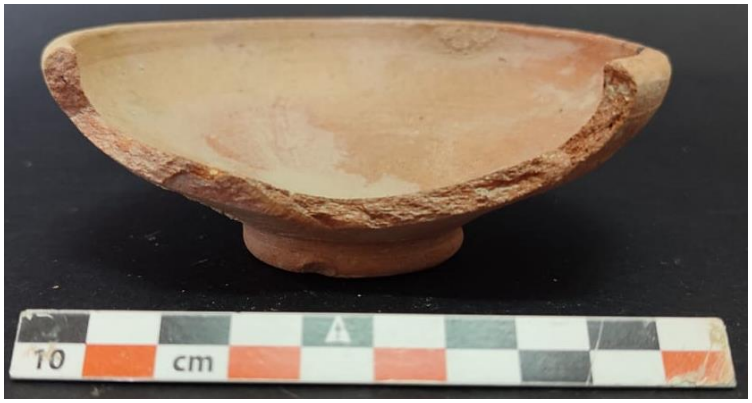

Εικόνα 119 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 66.Τ.3

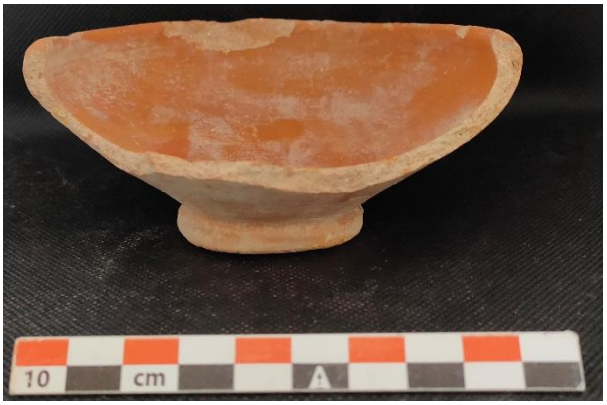

Εικόνα 120 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 67.Τ.4

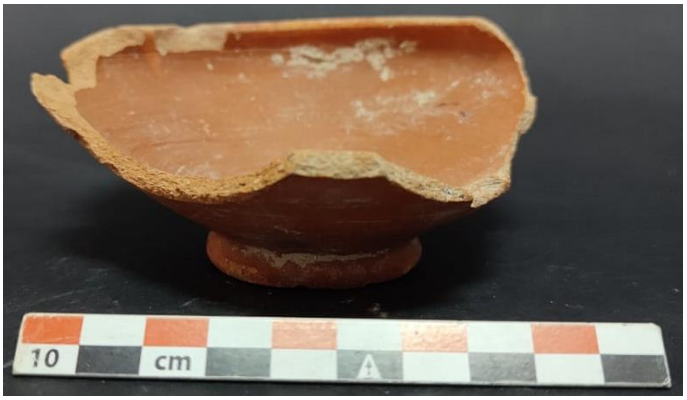

Εικόνα 121 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 69.Τ.6

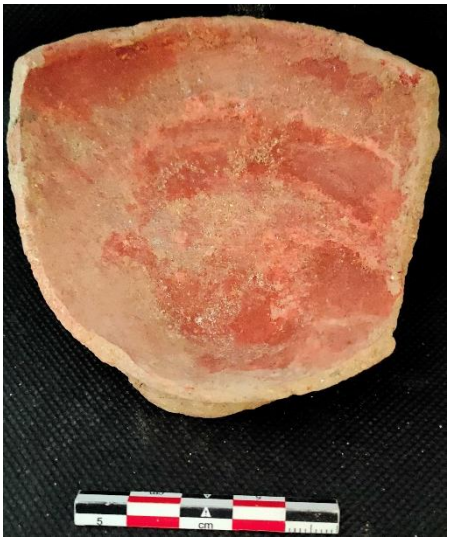

Εικόνα 122α-β Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 73.Τ.10 (όψη εσωτερικής και εξωτερικής επιφάνειας)

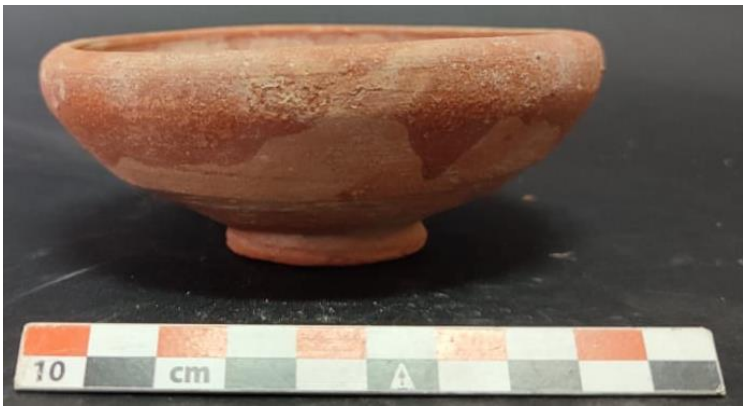

Εικόνα 123 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 75.Τ.12

Εικόνα 124 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 77.Τ.14

Εικόνα 125 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 79.Τ.16

Εικόνα 126 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 80.Τ.17

Εικόνα 127 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 81.Τ.18

Εικόνα 128 Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 84.T.21

Εικόνα 129α-β Το άωτο σκυφίδιο (*echinus bowl*) με αριθμό καταλόγου 64.T.1

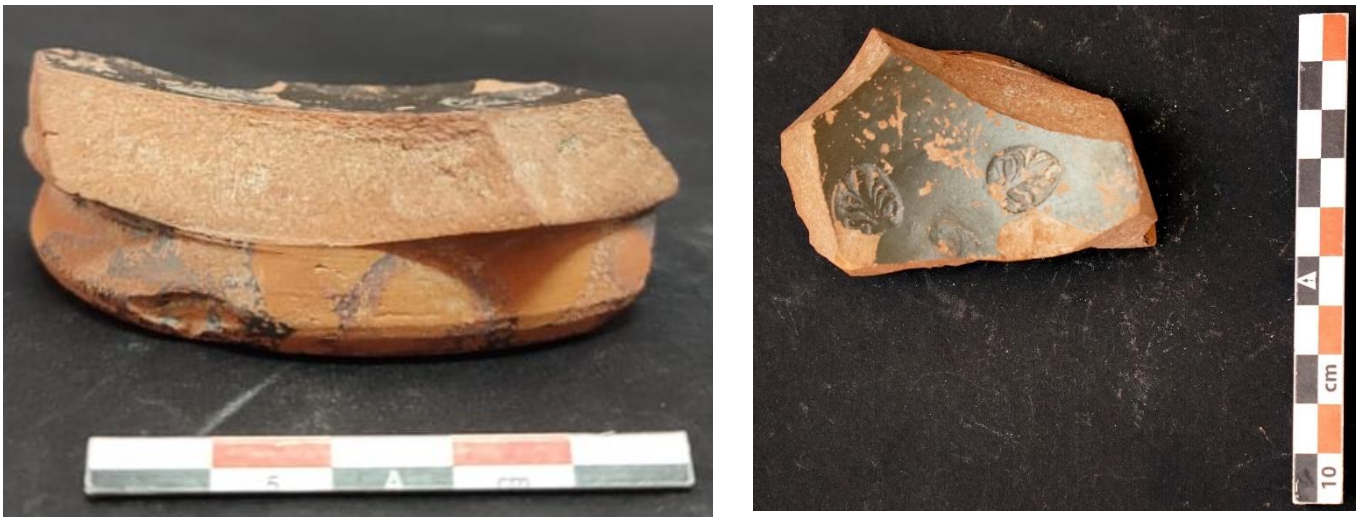

Εικόνα 130α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος (;) με αριθμό καταλόγου 101.T.38 (πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 131 Λεπτομέρεια του πυθμένα του άωτου σκυφιδίου με έξω νεύον χείλος (;) με αριθμό καταλόγου 101.Τ.38 (εμπίεστη διακόσμηση ανθεμίων)

Εικόνα 132 Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος (;) με αριθμό καταλόγου 132.Η.Β.1

Εικόνα 133 Λεπτομέρεια του διάτρητου πυθμένα του άωτου σκυφιδίου με έξω νεύον χείλος (;) με αριθμό καταλόγου 132.Η.Β.1

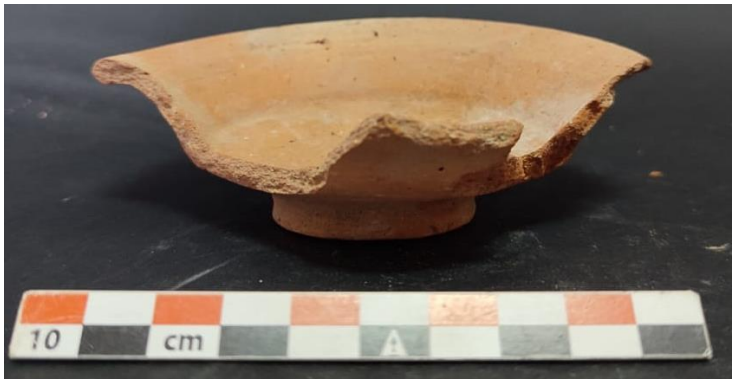

Εικόνα 134 Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 93.Τ.30

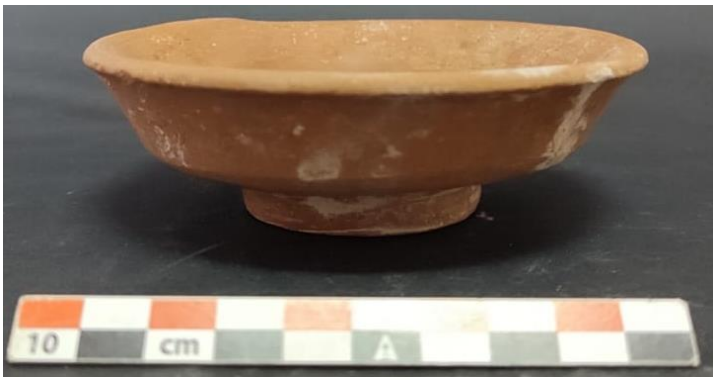

Εικόνα 135 Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 103.Τ.40

Εικόνα 136α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 104.Τ.41 (πλάγια και ανεστραμμένη όψη)

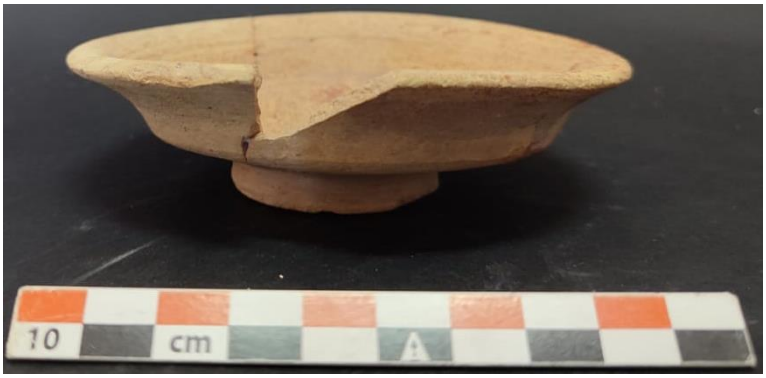

Εικόνα 137α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 105.Τ.42 (πλάγια και άνω όψη)

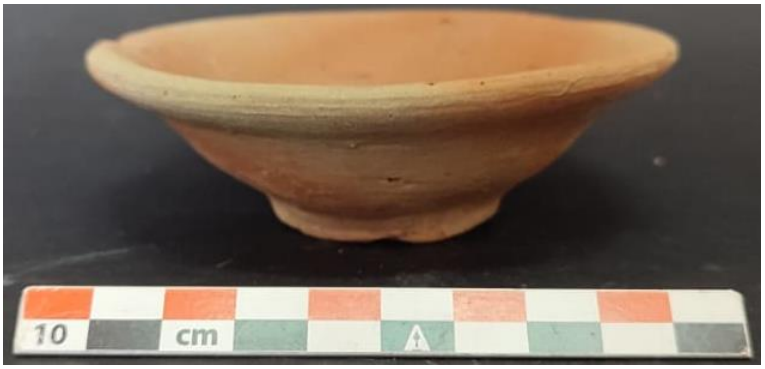

Εικόνα 138 Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 106.Τ.43

Εικόνα 139 Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 107.Τ.44

Εικόνα 140α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 108.Τ.45
(πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 141α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 109.Τ.46
(πλάγια και άνω όψη)

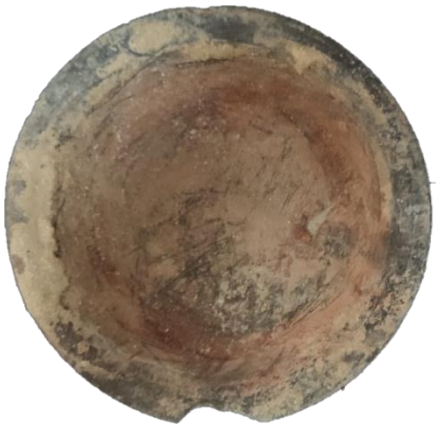

Εικόνα 142α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 110.Τ.47
(πλάγια και άνω όψη)

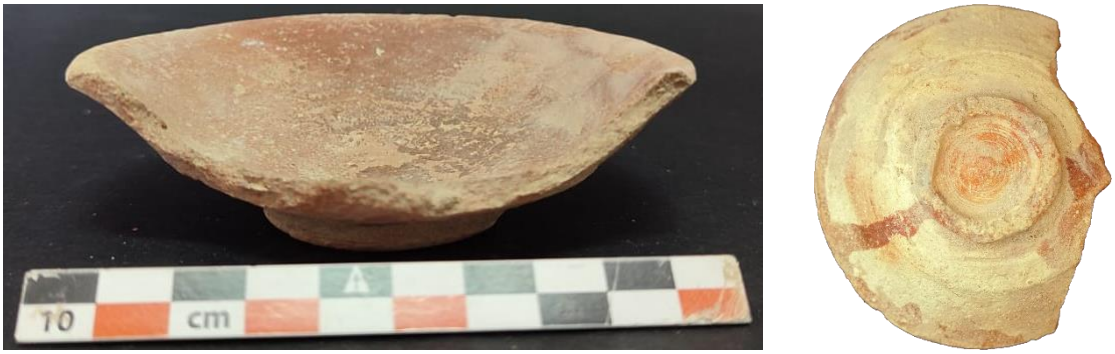

Εικόνα 143α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 92.Τ.29
(πλάγια και εξωτερική όψη)

Εικόνα 144α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 97.Τ.34
(πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 145α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 102.Τ.39
(εξωτερική και εσωτερική όψη)

Εικόνα 146α-β Το άωτο σκυφίδιο με έξω νεύον χείλος με αριθμό καταλόγου 128.SH.13 (πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 147α-β Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 71.T.8 (πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 148α-β Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 82.T.19 (πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 149α-β Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 89.Τ.26
(πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 150 Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 90.Τ.27 (πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 151α-β Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου 88.Τ.25 (πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 152 Το σκυφίδιο με αριθμό καταλόγου
88.Τ.25

Εικόνα 153 Η λοπάδα με αριθμό καταλόγου 94.Τ.31

Εικόνα 154 Η λοπάδα με αριθμό καταλόγου 94.Τ.31
(εξωτερική επιφάνεια του πυθμένα)

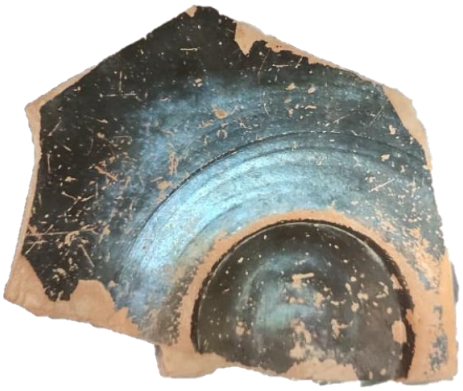

Εικόνα 155α-β Το θραύσμα του ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*) με αριθμό καταλόγου 96.Τ.33 (πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 156 Το ομφαλωτό πινάκιο (*fish-plate*) με αριθμό καταλόγου 99.Τ.36 (πλάγια όψη)

Εικόνα 157 Το ομφαλωτό πινάκιο (*fish-plate*) με αριθμό καταλόγου 99.Τ.36 (άνω όψη)

Εικόνα 158 Το θραύσμα του ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*) με αριθμό καταλόγου 100.T.37 (πλάγια όψη)

Εικόνα 159 Το θραύσμα του ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*) με αριθμό καταλόγου 100.T.37 (άνω όψη)

Εικόνα 160α-β Το θραύσμα του ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*) με αριθμό καταλόγου 121.SH.6 (πλάγια και όψη)

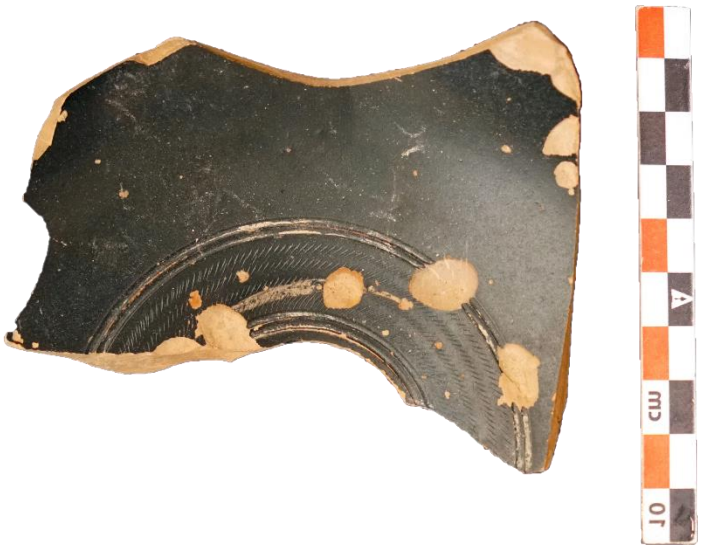

Εικόνα 161 Το θραύσμα του ομφαλωτού πινακίου (*fish-plate*) (;) με αριθμό καταλόγου 126.SH.11 (άνω όψη)

Εικόνα 162α-β Το πινάκιο με αριθμό καταλόγου 91.T.28 (πλάγια και άνω όψη)

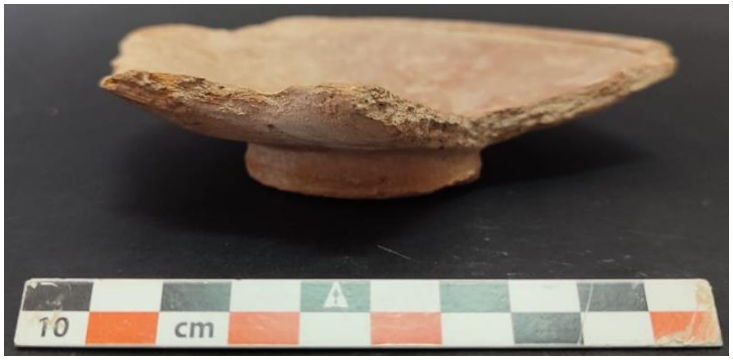

Εικόνα 163α-β Το πινάκιο με αριθμό καταλόγου 95.T.32 (πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 164α-β Το πινάκιο με αριθμό καταλόγου 98.Τ.35 (πλάγια και άνω όψη)

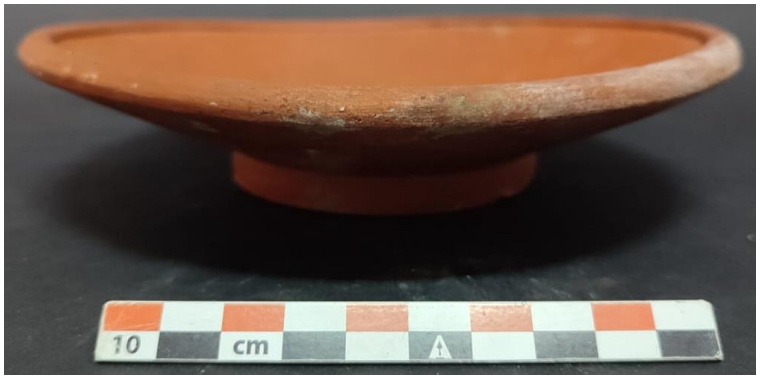

Εικόνα 165α-β Το πινάκιο με αριθμό καταλόγου 111.Τ.48 (πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 166α-β Το πινάκιο με αριθμό καταλόγου 112.Τ.49 (πλάγια και άνω όψη)

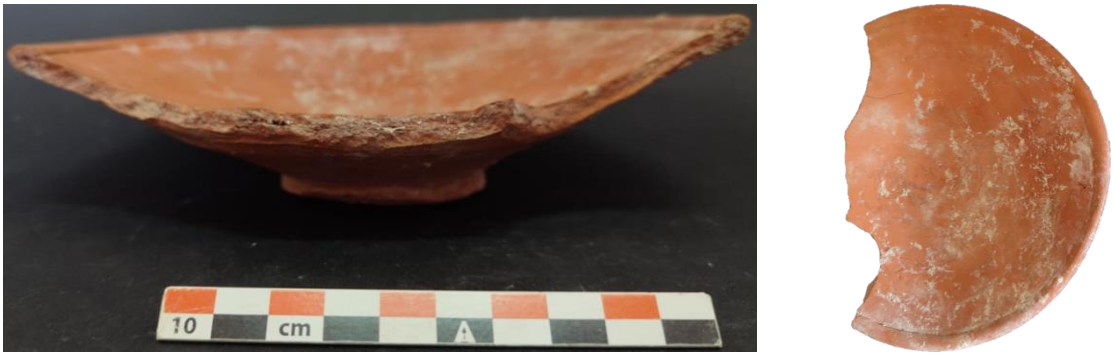

Εικόνα 167α-β Το πινάκιο με αριθμό καταλόγου 113.Τ.50 (πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 168 Το θραύσμα του πινακίου με αριθμό καταλόγου 120.SH.5 (πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 169 Τα θραύσματα του πινακίου με αριθμό καταλόγου 122.SH.7 (πλάγια και άνω όψη)

Εικόνα 170α-β Το θραύσμα του πινακίου με αριθμό καταλόγου 125.SH.10
(εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια)

Εικόνα 171 Το θραύσμα του πινακίου με αριθμό καταλόγου 131.SH.16

Εικόνα 172 Το θραύσμα του πινακίου με αριθμό καταλόγου
115.T.52

Εικόνα 173 Το θραύσμα του πινακίου με αριθμό καταλόγου 130.SH.15

Εικόνα 174α-β Η δακτυλιόσχημη λαβή του κανθάρου με αριθμό καταλόγου 127.SH.12

Εικόνα 175α-β Το στέλεχος της βάσης του κανθάρου με αριθμό καταλόγου 129.SH.14

Εικόνα 176α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 133.L.1
(α΄ και β΄ όψη)

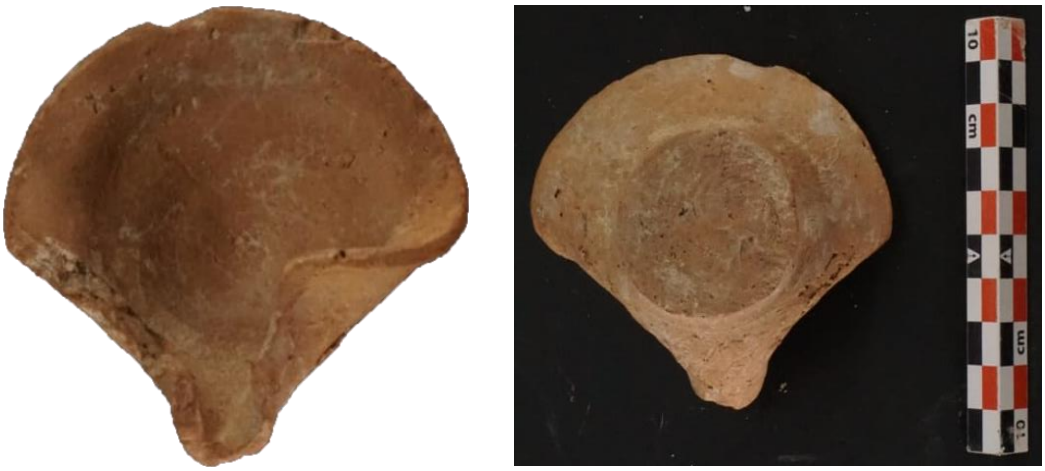

Εικόνα 177α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 134.L.2
(α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 178α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 135.L.3
(α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 179α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 152.L.21
(α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 180α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 160.L.29
(α΄ και πλαϊνή όψη)

Εικόνα 181 Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου
161.L.30

Εικόνα 182α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 136.L.4
(α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 183α-δ Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 151.L.20
(α΄, β΄ και πλαϊνές όψεις)

Εικόνα 184α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου
137.L.5 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 185 Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 144.L.12

Εικόνα 186α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 145.L.13
(πλαϊνή και β΄ όψη)

Εικόνα 187α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 146.L.15
(α΄ και β΄ όψη)

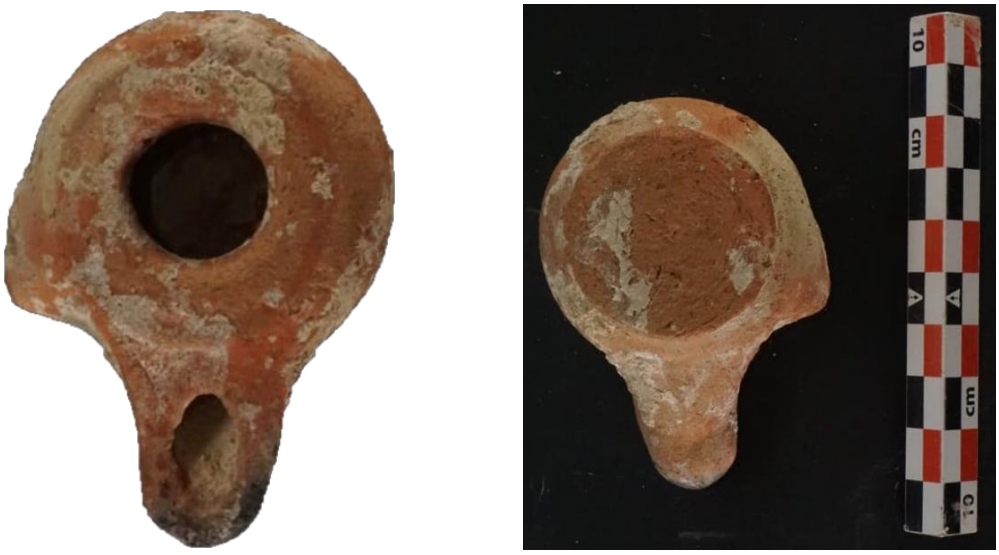

Εικόνα 188α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 147.L.16
(α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 189α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 148.L.17
(α΄ και β΄ όψη)

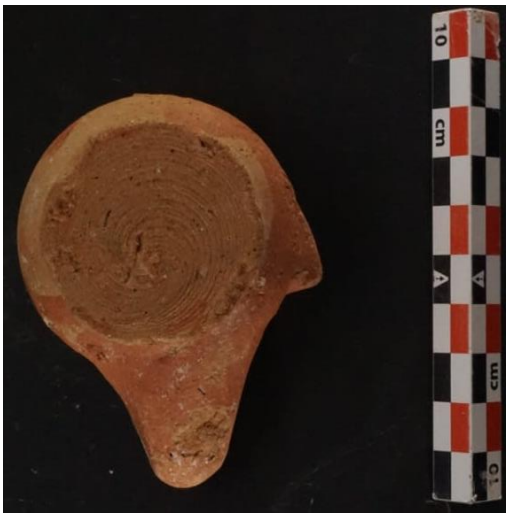

Εικόνα 190α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 154.L.23
(α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 191 Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου
158.L.27

Εικόνα 192 Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου
159.L.28

Εικόνα 193α-γ Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 142.L.10
(α΄, β΄ και πλαϊνή όψη)

Εικόνα 194α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 155.L.24
(πλαϊνή και β΄ όψη)

Εικόνα 195 Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου
157.L.26

Εικόνα 196α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 138.L.6
(α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 197α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 143.L.11
(α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 198α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 153.L.22
(α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 199α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 141.L.9
(α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 199γ-δ Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 141.L.9 (πλαϊνές όψεις)

Εικόνα 200α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 149.L.18
(α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 201 Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου
156.L.25

Εικόνα 202α-γ Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 140.L.8
(α΄, β΄ και πλαϊνή όψη)

Εικόνα 203α-β Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 150.L.19
(άνω και εμπρόσθια όψη)

Εικόνα 203γ-δ Το λυχνάρι με αριθμό καταλόγου 150.L.19
(άνω και εμπρόσθια όψη)

Εικόνα 204α-β Το θήλαστρο με αριθμό καταλόγου
139.L.9 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 205 Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με
αριθμό καταλόγου 162.SV.1

Εικόνα 206α-β Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 167.AMP.H2 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 207α-β Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 168.AMP.H3 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 208 Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 171.AMP.H6

Εικόνα 209 Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 165.Η.2

Εικόνα 210α-β Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 170.ΑΜΡ.Η.5 (α΄ και β΄ όψη)

Εικόνα 211 Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 169.ΑΜΡ.Η.4

Εικόνα 212 Το θραύσμα εμπορικού αμφορέα με ενσφράγιστες λαβές και αριθμό καταλόγου 166.AMP.H.1

Εικόνα 213 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 176.ST.H.2

Εικόνα 214 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 177.STP.H.3

Εικόνα 215 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 178.STP.H.4

Εικόνα 216 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 180.STP.H.6

Εικόνα 217 Τα θραύσματα του εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 172.UNK.1

Εικόνα 218 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 175.STP.H.1

Εικόνα 219 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 181.STP.H.7

Εικόνα 220 Η ενσφράγιστη λαβή εμπορικού αμφορέα με αριθμό καταλόγου 179.STP.H.5

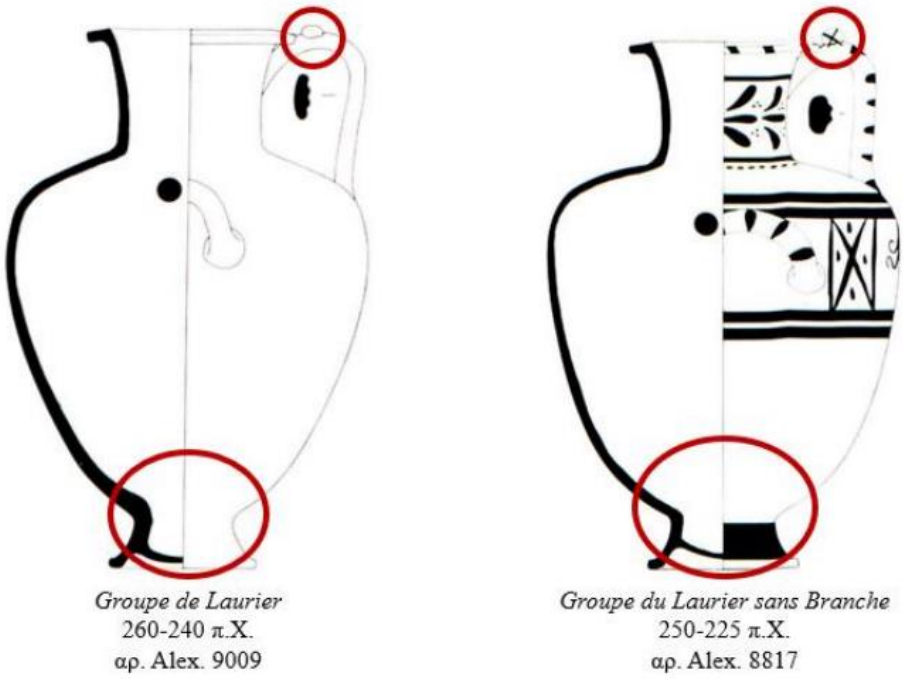

Εικόνα 221 Ομοιότητες των υδριών της *Ομάδας της Δάφνης* (Κρήτη) και της *Ομάδας της Δάφνης χωρίς κλαδί* (Αλεξάνδρεια) ως προς το πηνίο και τη βάση

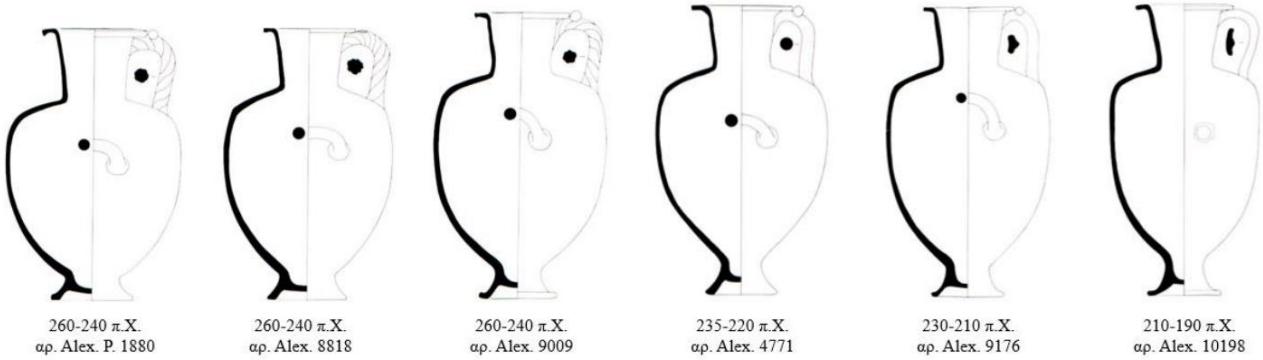

Εικόνα 222 Τυπολογική εξέλιξη των υδριών της *Ομάδας της Δάφνης* (*Groupe du Laurier*) που εντοπίστηκαν στην Αλεξάνδρεια (αρχ. 3^{ου} -αρχ. 2^{ου} αι. π.Χ.)

Εικόνα 223α-δ Τα θραύσματα της υδρίας τύπου Hadra με αριθμό καταλόγου 183.HD.2

Εικόνα 224α-δ Τα θραύσματα της υδρίας τύπου Hadra με αριθμό καταλόγου 184.HD.3

Εικόνα 225α-γ Η υδρία τύπου Hadra με αριθμό καταλόγου
185.HD.4

Εικόνα 226 Το βορειοανατολικό loculus του Χώρου C που περιείχε τις υδρίες 185.HD.4 και 186.HD.5

Εικόνα 227 Το βορειοανατολικό loculus του Χώρου C που περιείχε τις υδρίες 185.HD.4 και 186.HD.5 (λεπτομέρεια)

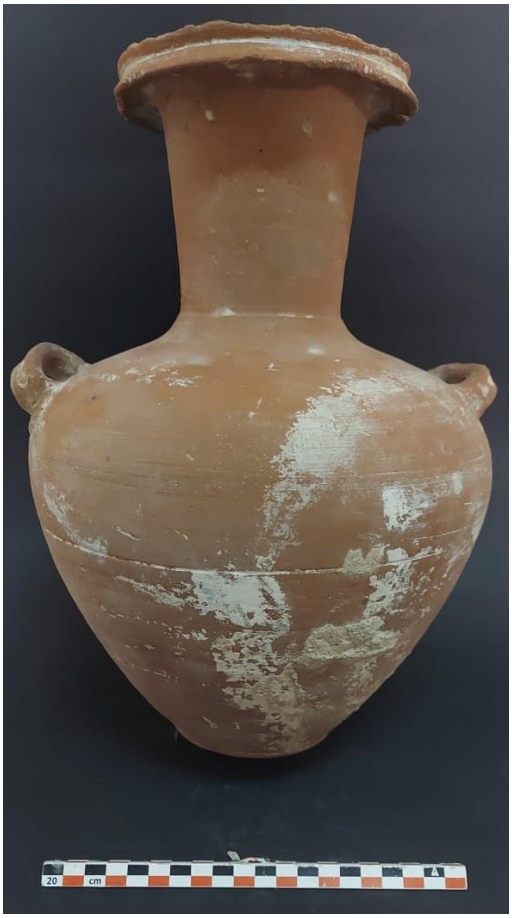

Εικόνα 228α-γ Η υδρία τύπου Hadra με αριθμό καταλόγου
186.HD.5

Εικόνα 229 Παραδείγματα κεραμικών συνόλων από ελληνιστικές ταφές της Ρόδου (ήμ. 4ου αι. π.Χ.)

Εικόνα 230 Παραδείγματα κεραμικών συνόλων από ελληνιστικές ταφές της Ρόδου (α΄ τέτ. 3ου αι. π.Χ.)

Εικόνα 231 Συνοπτική παρουσίαση ορισμένων αγγείων του Shatby (2019-2021)

Εικόνα 232 Παρουσίαση των κτερισμάτων του Τάφου 57 από τη νεκρόπολη της Πλινθίνης (αγγεία, στλεγγίδα, μεταλλικό στεφάνι)

Εικόνα 233 Παρουσίαση των κτερισμάτων του Τάφου 81 από τη νεκρόπολη της Πλινθίνης (αγγεία, μεταλλικά αντικείμενα)

Εικόνα 234 Το πήλινο ομοίωμα κογχυλιού (;) με αριθμό καταλόγου 174.UNK.3

ΠΙΝΑΚΕΣ

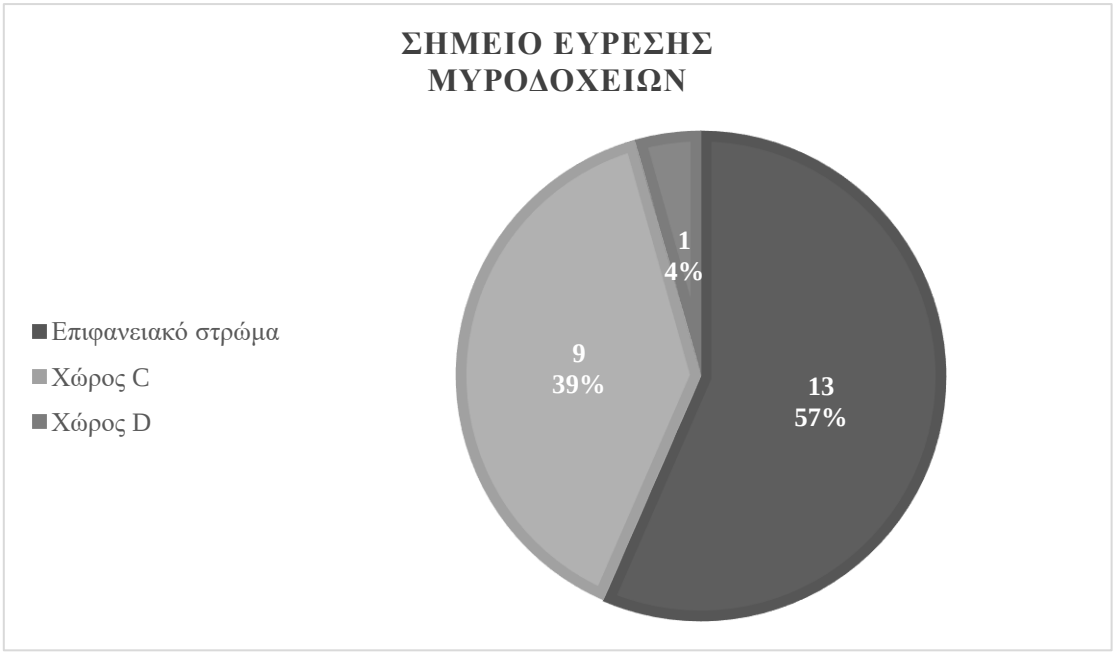

Πίνακας 1

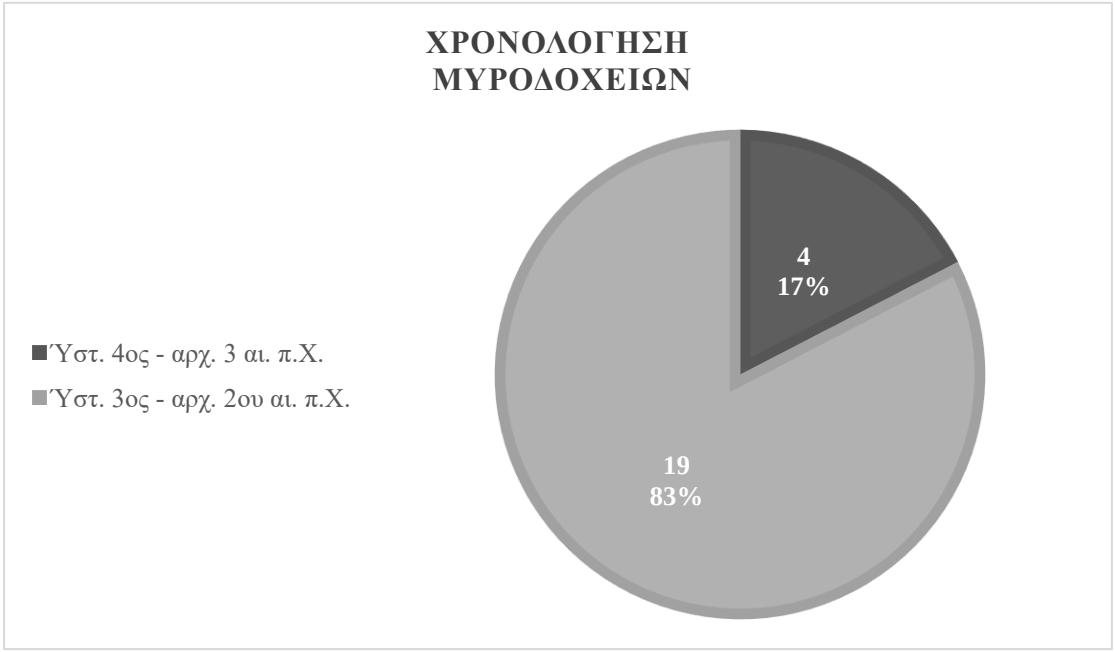

Πίνακας 2

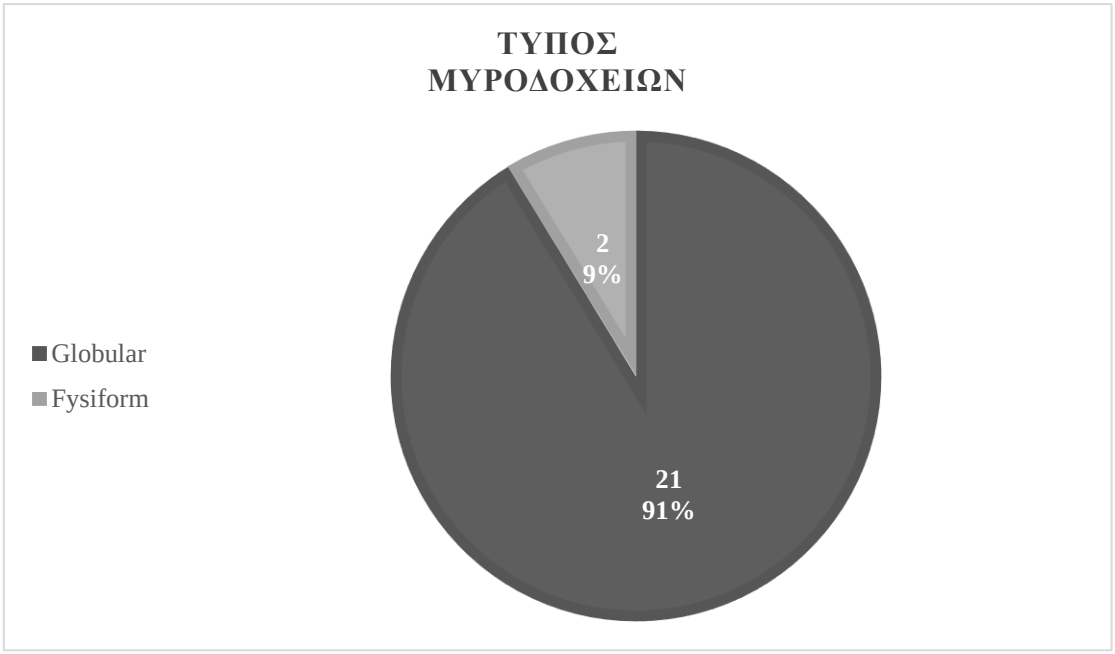

Πίνακας 3

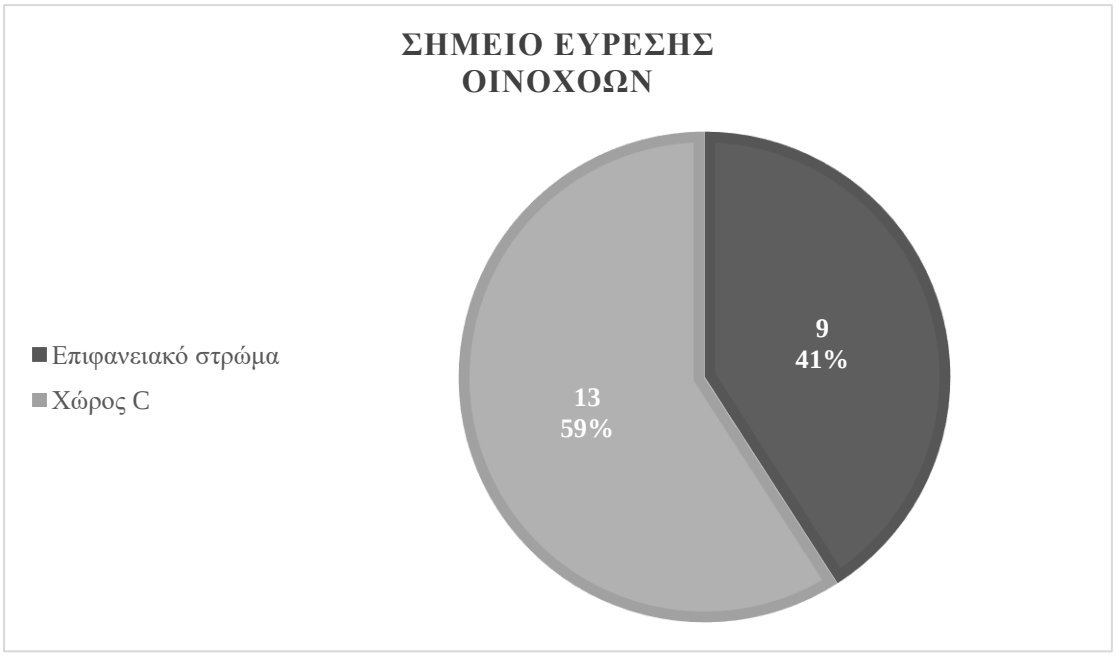

Πίνακας 4

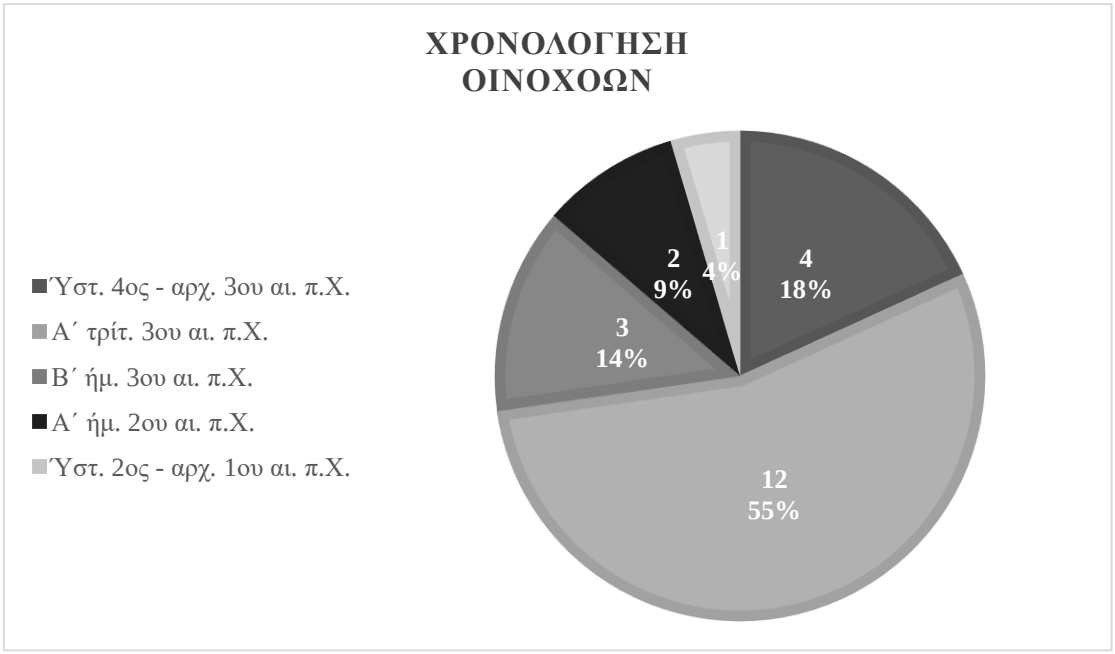

Πίνακας 5

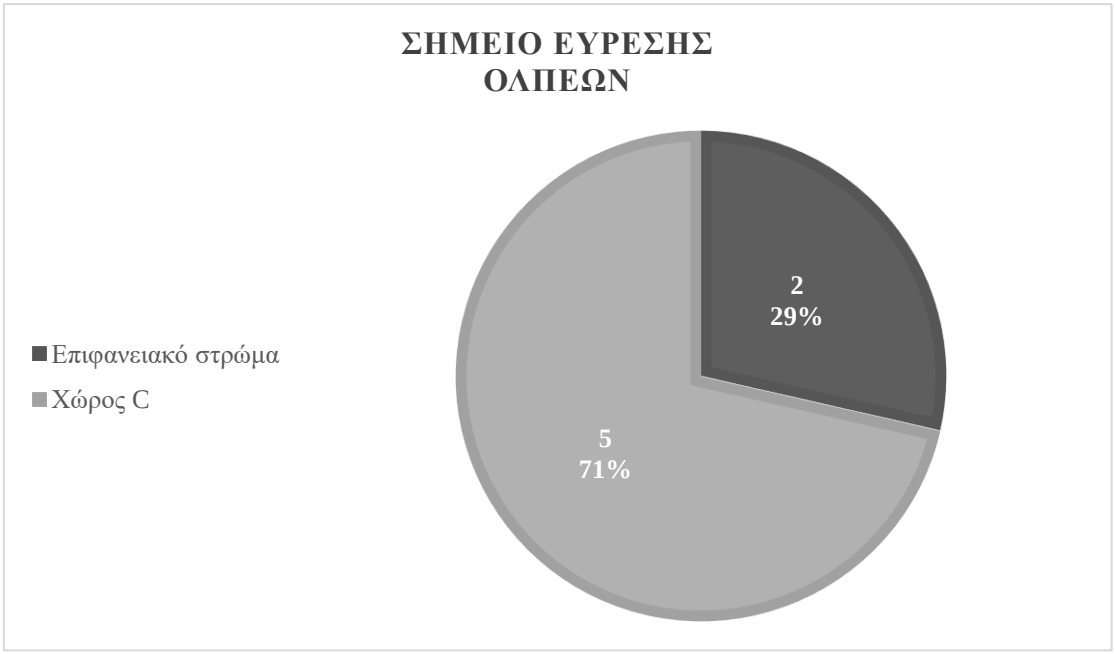

Πίνακας 6

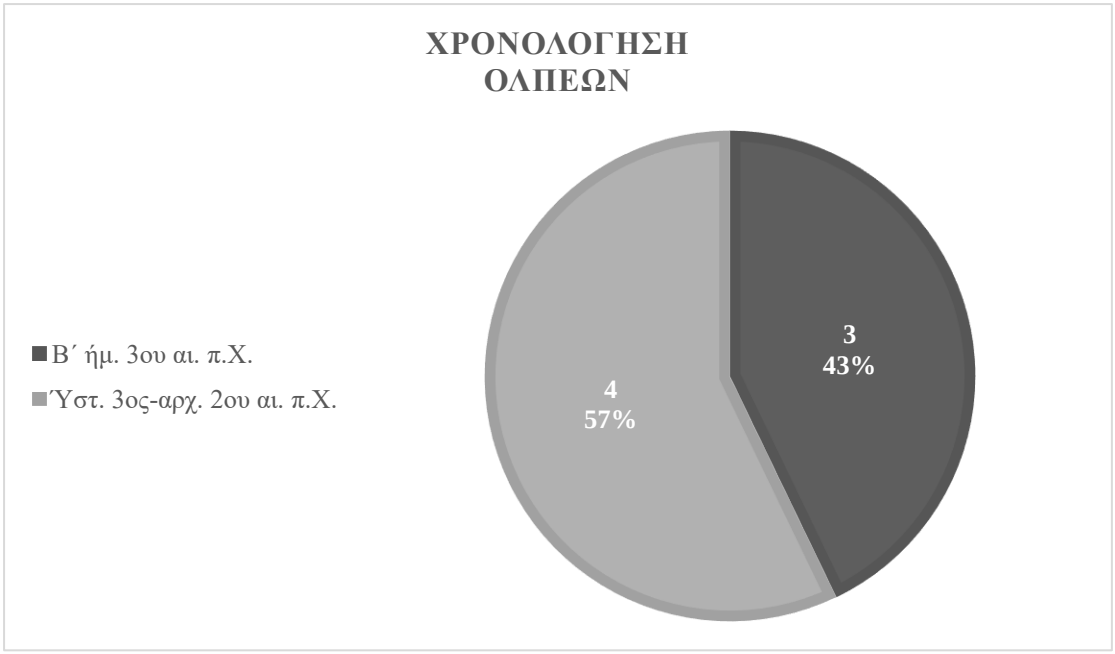

Πίνακας 7

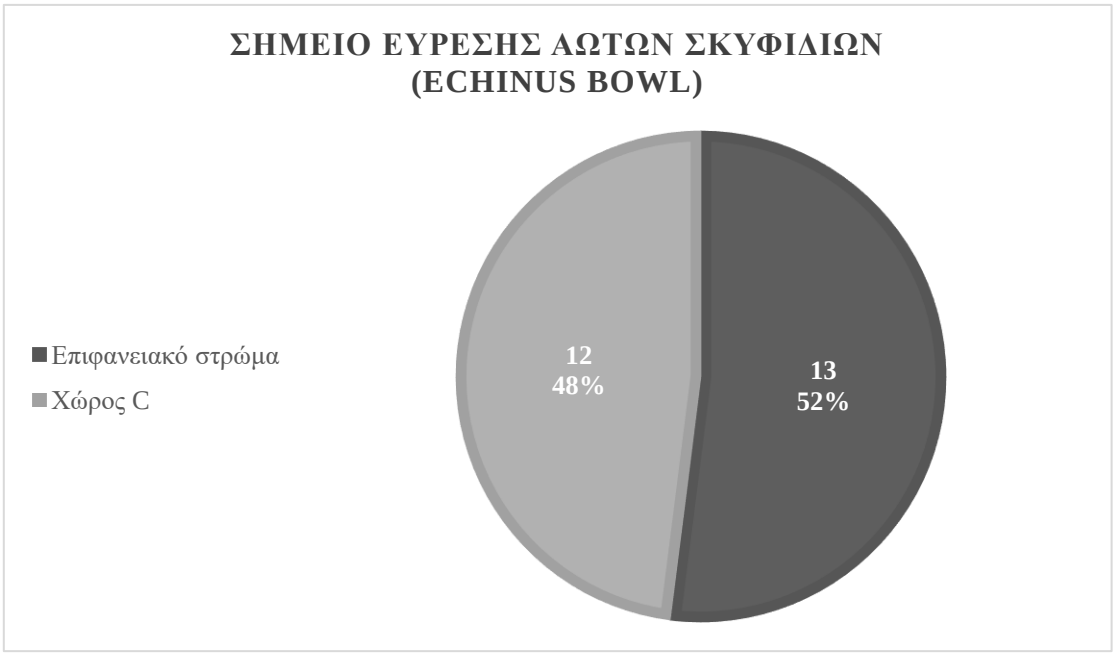

Πίνακας 8

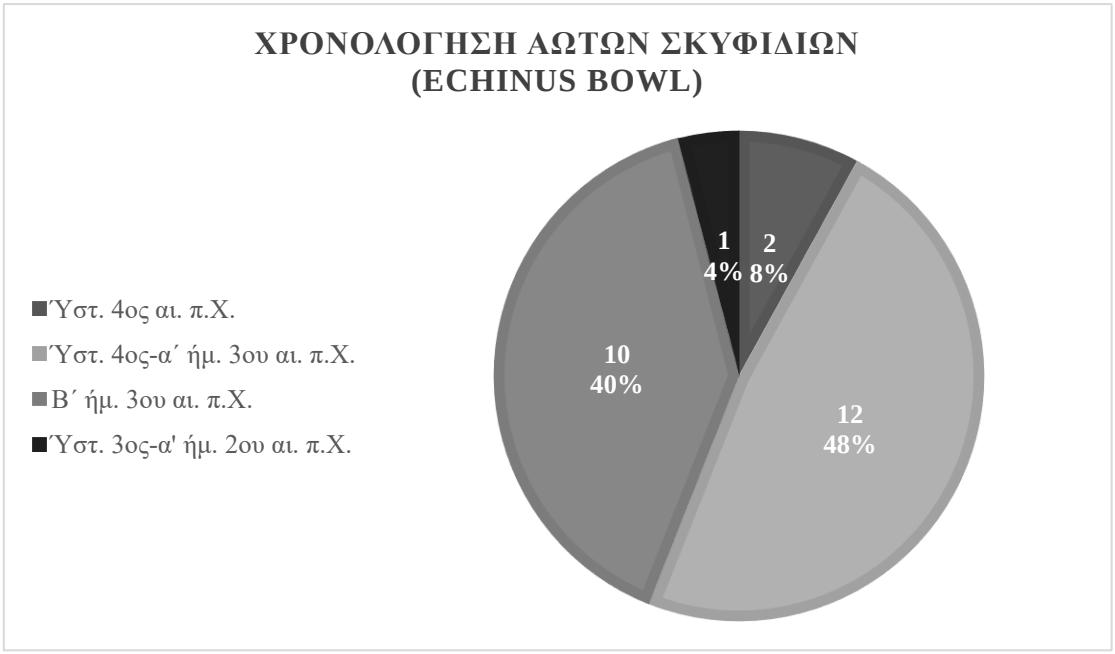

Πίνακας 9

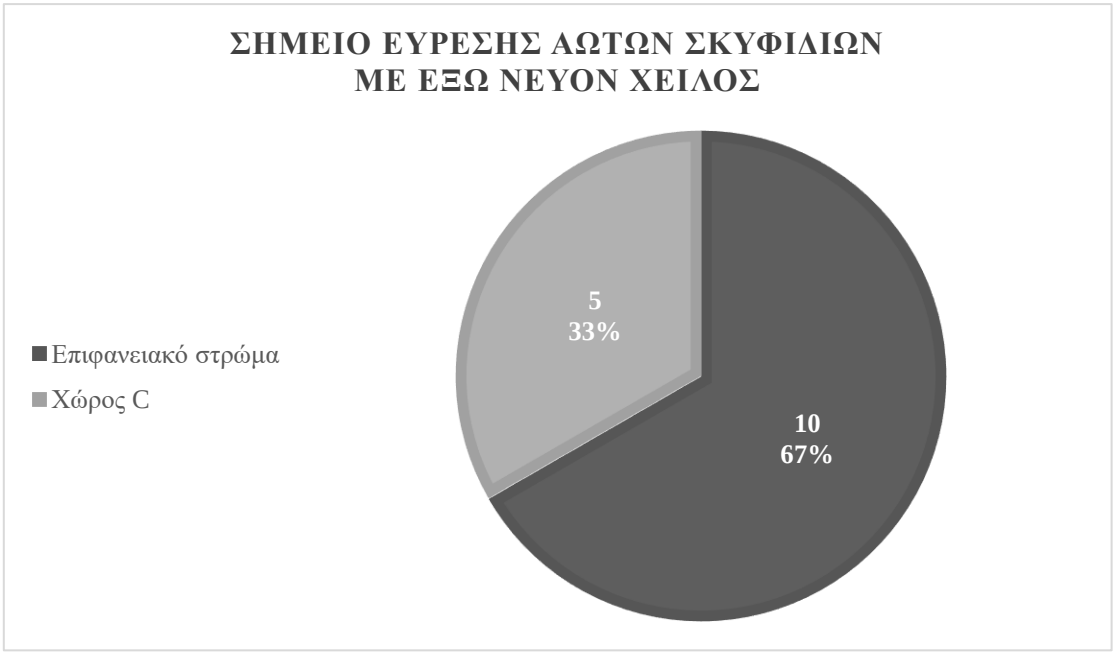

Πίνακας 10

Πίνακας 11

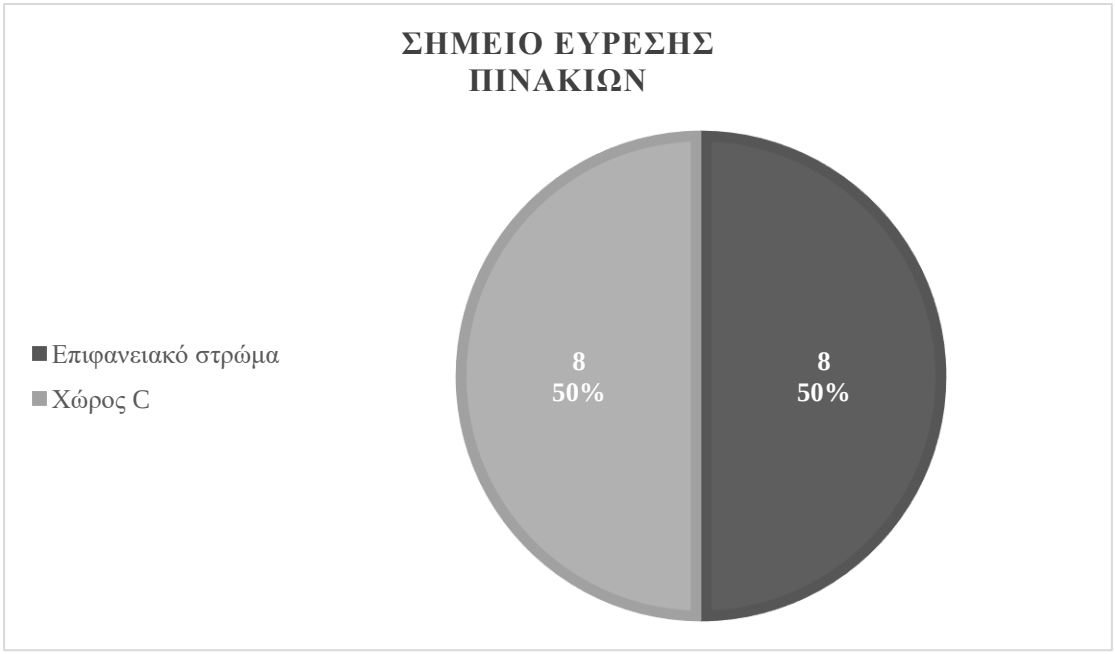

Πίνακας 12

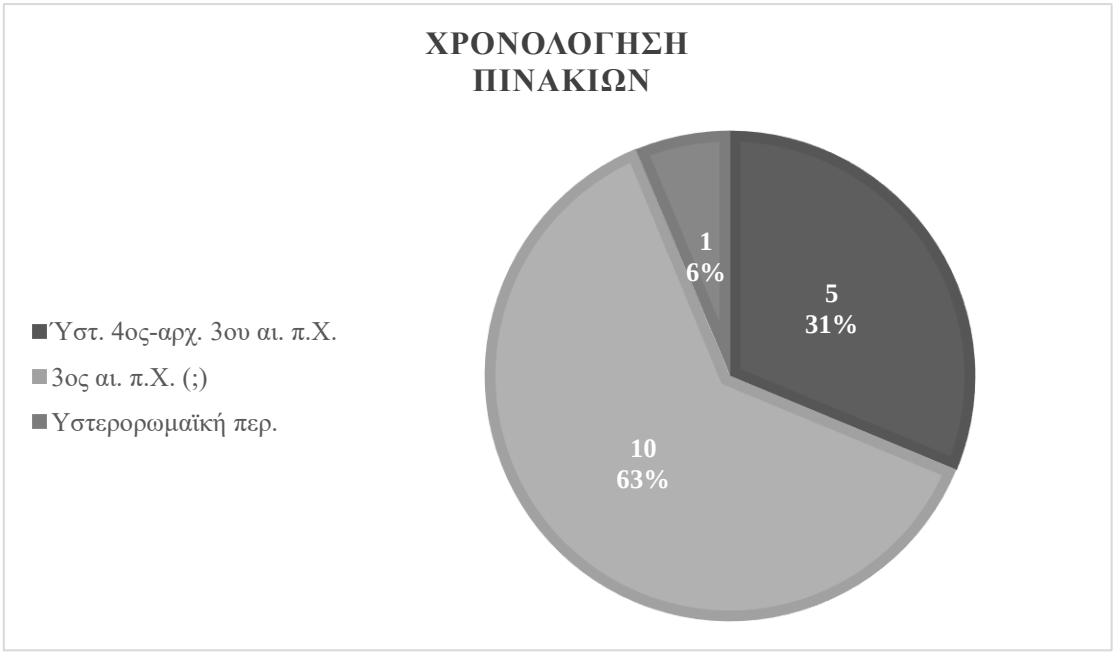

Πίνακας 13

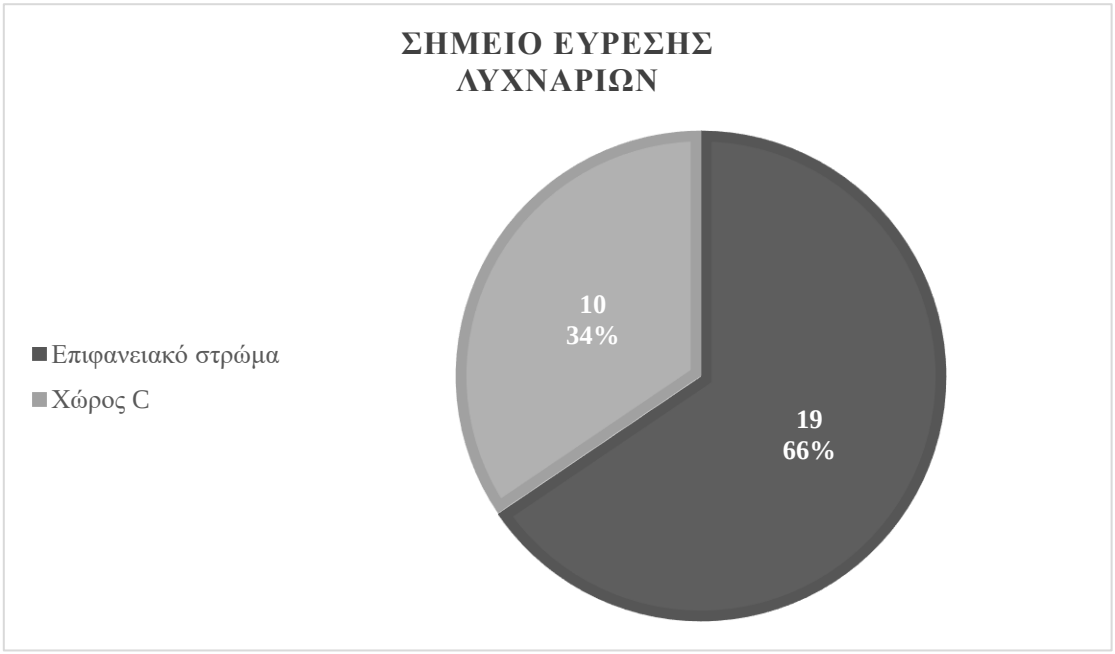

Πίνακας 14

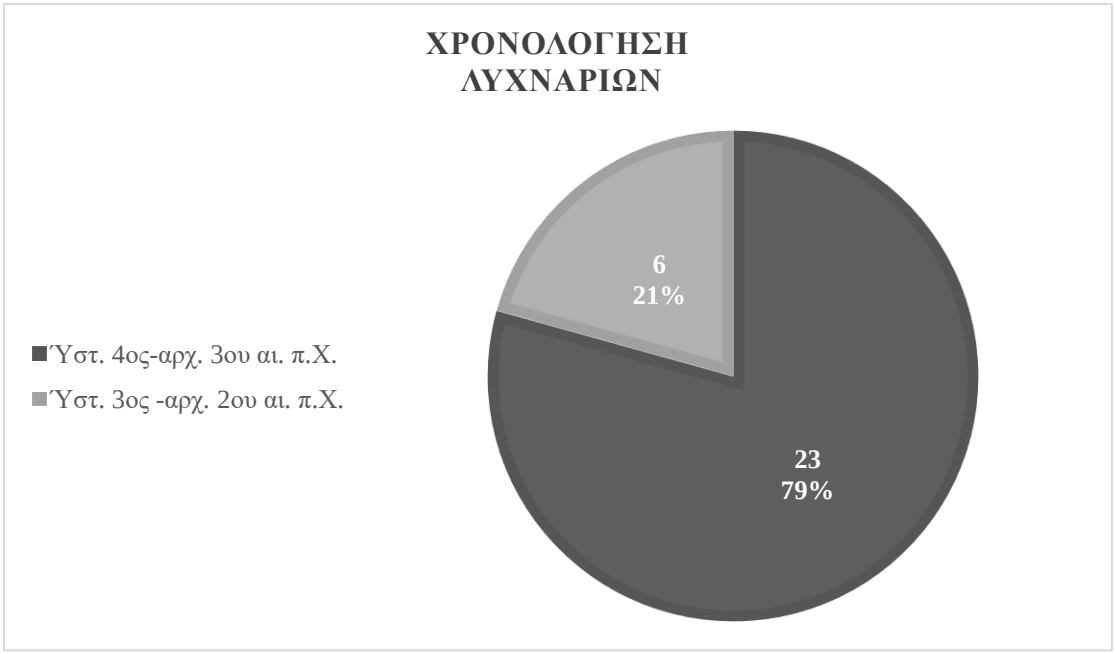

Πίνακας 15

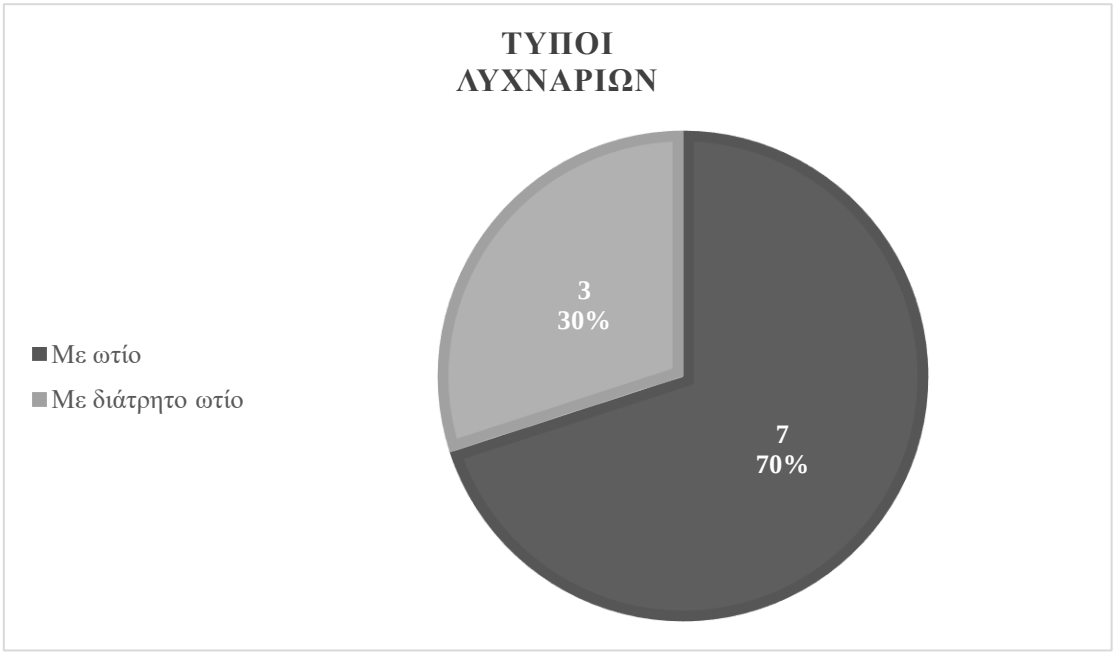

Πίνακας 16

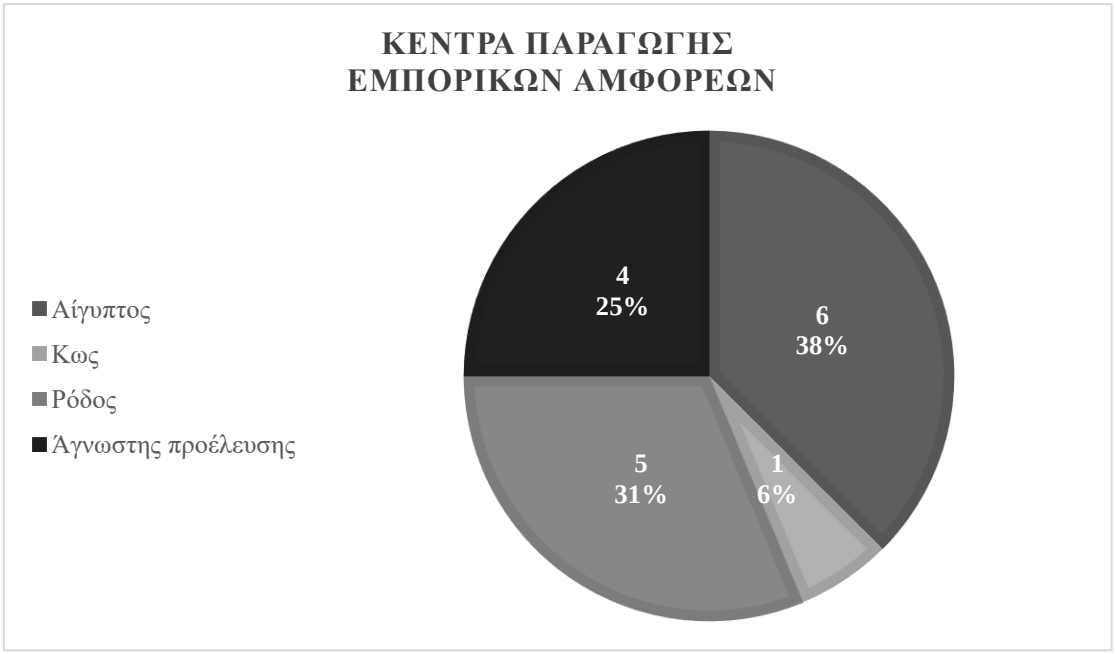

Πίνακας 17

Πίνακας 18

Πίνακας 19

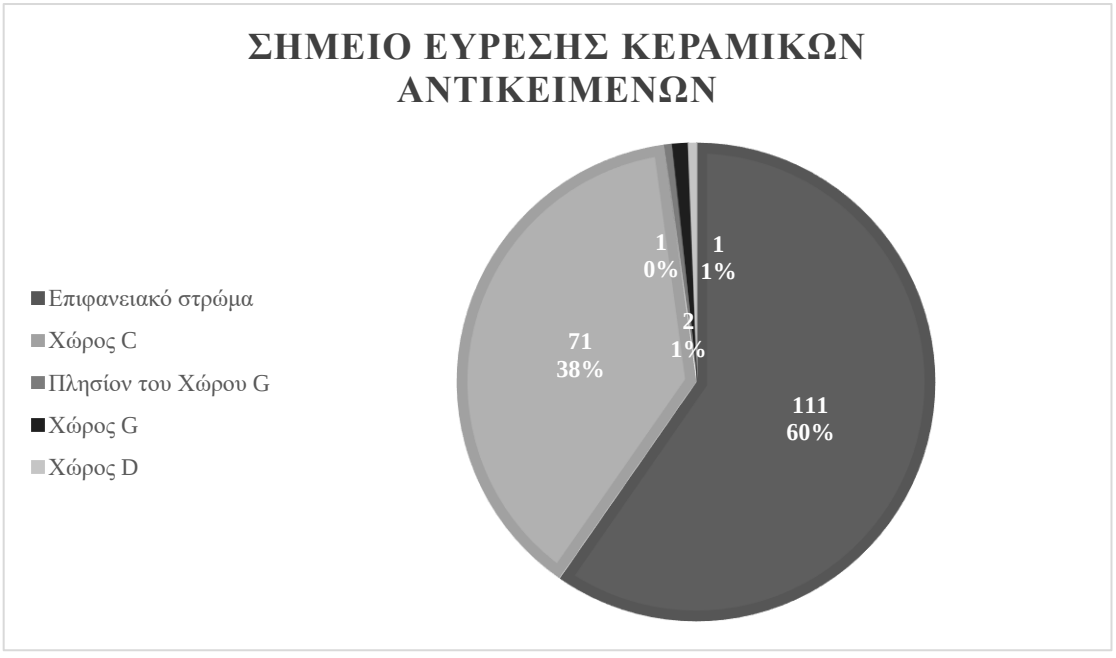

Πίνακας 20

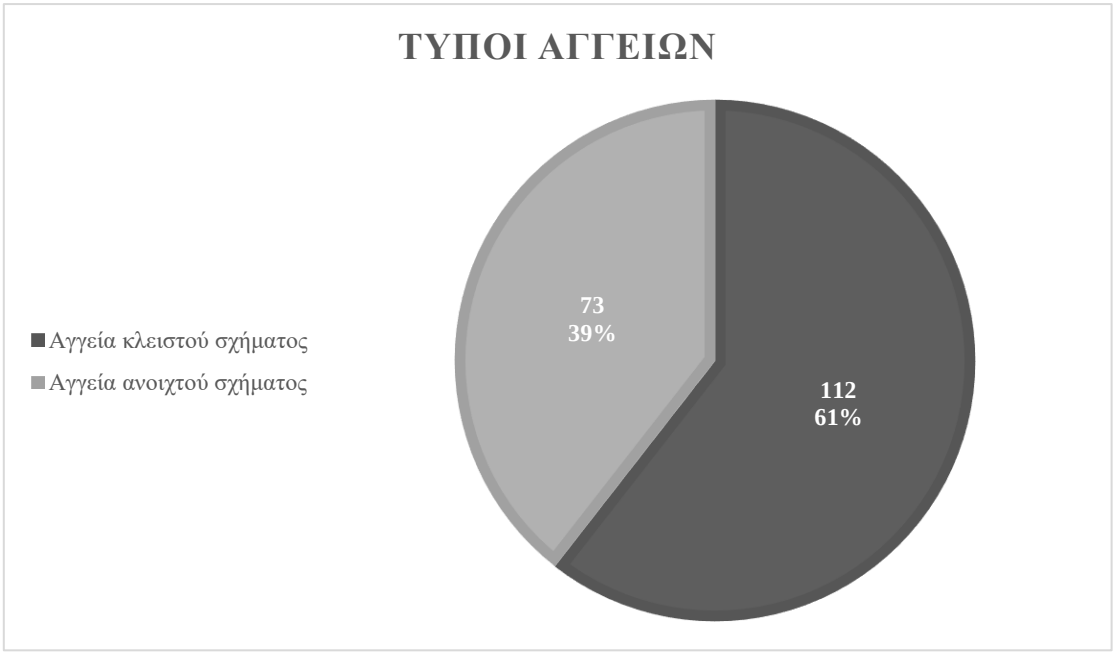
ΤΥΠΟΙ ΑΓΓΕΙΩΝ
Αγγεία κλειστού σχήματος
Αγγεία ανοιχτού σχήματος
73
39%
112
61%

Πίνακας 21